

Karl May

DE LA BAGDAD LA STAMBUL

EDITURA PALLAS

NEONIAS

Consilier literar
NICULAE GHERAN

**KARL MAY
VON BAGDAD
NACH STAMBUL**

„Karl May's — Gesammelte Reiseromane”, Band 3
Freiburg, 1892

Adaptare de DINU TEODOR CONSTANTINESCU

KARL MAY
Opere - 35

DE LA BAGDAD LA STAMBUL
Roman

EDITURA PALLAS
Bucureşti, 1998

Coperta de
SERGIU GEORGESCU

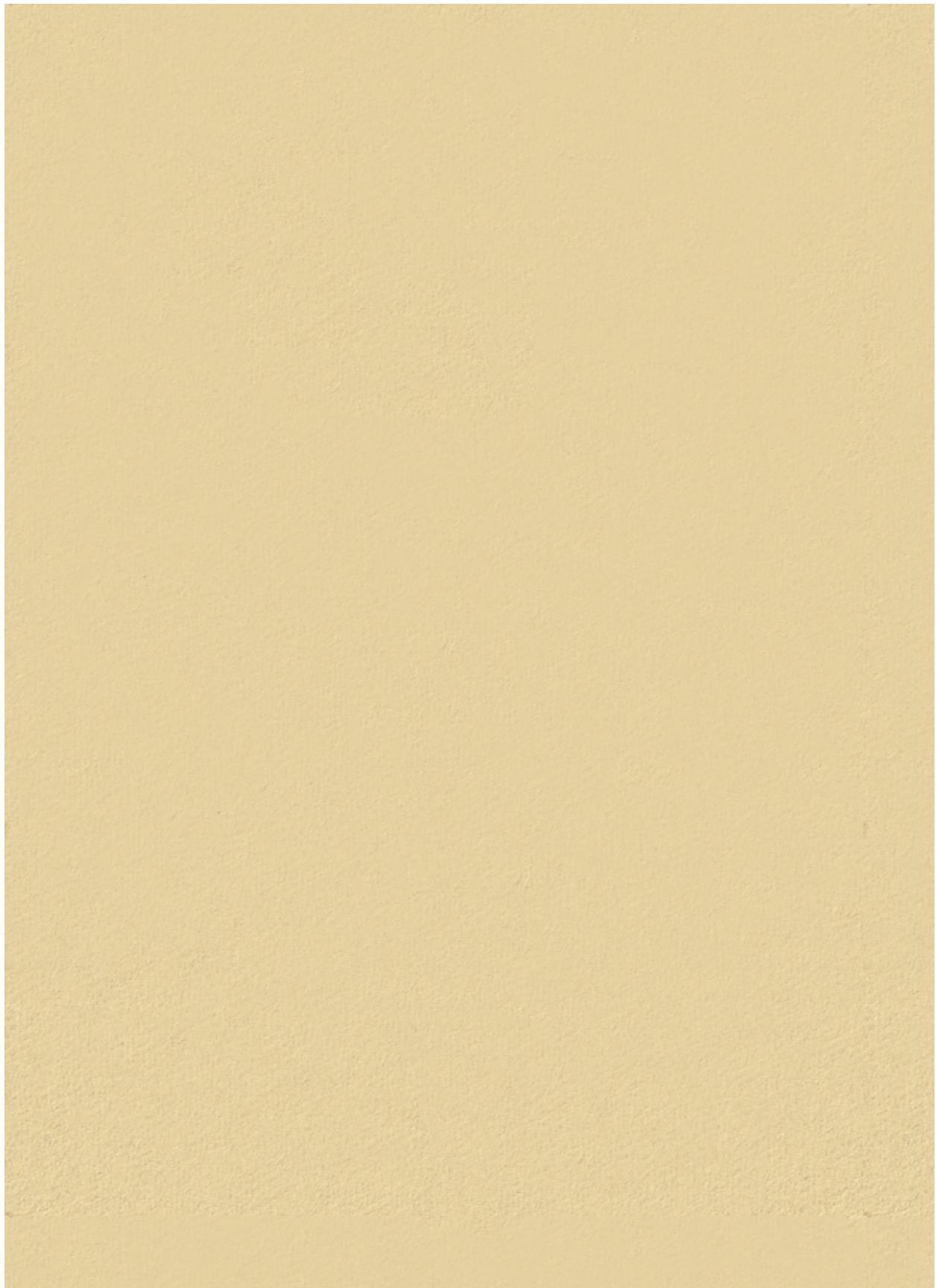
Tehnoredactare de
CRISTINA STANCIU

Corectura de
MIHAI GRIGORESCU

Editie electronică îngrijită de

I.S.B.N. 973-98587-0-8

CUPRINS

- 1. În calea tâlharilor
- 2. Un atac prin surprindere
- 3. Căzuți în luptă
- 4. „Orașul califilor”
- 5. Flagelul ciumei
- 6. În Damasc
- 7. Ajunși în Istanbul
- 8. În Edirne
- Poșta redacției

1. În calea tâlharilor

La sudul nemărginitului pustiu sirian și mesopotamic, între Marea Roșie și Golful Persic, se întinde Peninsula Arabia, ale cărei coaste pătrund până departe în vijelioasa mare arabo-indiană [1].

În unele locuri dinspre litoral, pământul este foarte roditor, dar cu cât pătrunzi în interior acesta devine stâncos și sterp, înfățișând imaginile jalnice și grotești, des întâlnite în Orient, ale unor dealuri contorsionate, cu drumuri anevoieioase, care-și fac loc printre numeroși munți golași, denumiți Shammai.

Această țară, a cărei întindere exactă nu poate fi dată cu precizie, a fost împărțită în antichitate în *Arabia petraea*, *Arabia deserta* și *Arabia felix*, ceea ce înseamnă Arabia stâncoasă, Arabia deșertică și Arabia fericită. Dacă și acum se găsesc destui geografi care cred că denumirea *petraea* provine dintr-un cuvânt greco-latin însemnând „piatră sau stâncă” și în consecință numesc „Arabia pietroasă” această parte a țării, faptul se datorează unei concepții gresite.

Numele provine mai degrabă de la vechiul Petra [2], care era orașul principal din partea nord-vestică a peninsulei. Arabii își numesc patria *Djesirat el Arab* (Țara insulei), pe când turcii și persanii îi spun *Arabistan*. Actuala împărțire are diverse denumiri, astfel că locuitorii ei, nomazi, se pot deosebi doar după triburile din care fac parte.

Deasupra acestei țări se boltește un cer veșnic senin pe care, în plăcuțele nopți orientale, strălucesc mii de stele, iar prin văi și prin pustiul nesfârșit, aproape neumblat, rătăceaște necontentit fiul deșertului, pe jumătate sălbatic, purtat de un cal minunat sau de o cămilă neobosită. Privirea lui este ageră și mereu trează, pentru că este dușmănos întregii omeniri, în afară de membrii tribului său.

De la un capăt la altul se simte adierea ușoară a unei poezii blânde și senine, întreruptă uneori de tumultul altei poezii, sălbatrice și triste, care-l întovărășește pe drumet oriunde poposește. Așa se explică faptul că poetii arabi și chiar poetele arabe au îmbogățit cu sute de ani în urmă literatura țării lor, iar cântecele s-au păstrat generații întregi, fiind transmise din tată în fiu cu ajutorul condeiului de piatră.

Părintele adevăraților arabi sau joktanizi este Joktan, fiul lui Hut, care la rândul său era urmaș, dintr-a cincea generație al lui Sem^[3]. Descendenții acestuia trăiau în Arabia fericită și pe coasta Tehama, până în Golful Persic. Astăzi, cele mai multe triburi consideră drept o cinste deosebită faptul că se trag din Ismael, fiul lui Agar^[4].

După legendă, Ismael a venit la Mecca însotit de tatăl său, Avraam și a înălțat acolo sfânta Kaaba. Adevărul este că sfânta Kaaba a fost întemeiată sau cel puțin clădită de koreișiți. Printre neasemuitele ei podoabe, cele mai renumite erau Fântâna Zem-Zem și Piatra neagră, despre care se credea că a căzut din cer.

Aici era locul de pelerinaj al diverselor triburi arabe, care își așezau corturile, cu cele necesare gospodăriei, pentru a-și face rugăciunile și a aduce jertfe. Mecca avea pentru arabi aceeași semnificație ca Delphi pentru greci și Ierusalimul pentru evrei; triburile nomade răspândite pretutindeni îl considerau punctul central, la care se gândeau neîncetat și fără de care, desigur, ar fi pierit.

Deoarece punctul acesta neasemuit de important se găsea în stăpânirea koreișitilor, tribul lor era cel mai puternic și cel mai bine văzut din toate, dar totodată și cel mai bogat, căci pelerinii sosiți din toate părțile nu precupețeau să aducă daruri prețioase și mărfuri scumpe.

Un membru al acestui trib, numit Abd Allah (Slujitorul Domnului), a murit în anul 570 după Hristos și câteva luni mai târziu, la 20 aprilie 571, într-o lună, văduva lui — Amina

— născu un băiat, numit ulterior Mahomed (în arabă Mohammed, adică *Cel lăudat*). Probabil că băiatul a purtat alt nume dar a primit onorabila denumire Mahomed atunci când a devenit un bărbat de seamă și s-a făcut cunoscut prin profetiile sale. Cuvântul este scris sub diverse forme: Muhammed, Mohammed și Muhammad. Dintr-o, teamă respectuoasă față de profet, nici un credincios nu se încumetă să-l pronunțe astfel și de aceea numele său e schimbat adesea în Mehemmed.

După moarte, tatăl său i-a lăsat doar două cămile, cinci oi și o sclavă abisiniană, astfel că băiatul se văzu nevoit să ceară ocrotirea bunicului său Abd-el-Mokalib, iar după moartea acestuia sprijinul unchilor săi, Zukeir și Abu Taleb. Cum însă nici aceștia nu putură să-l ajute prea mult, a fost nevoit să-și câștige singur pâinea, intrând în serviciul unora ca păstor. Mai târziu a devenit călăuză de caravane și cărăuș de arcuri; probabil că din această perioadă i se trage firea sa războinică.

La vîrsta de 25 de ani, intră în slujba unei bogate văduve de negustor, Chadidșa, căreia îi dovedi atâtă sinceritate și sârguință, încât ea îl îndrăgi și după un timp se căsători cu el. Destul de repede pierdu întreaga avere a soției, fiind nevoit ca până la vîrsta de 40 de ani să se ocupe cu negoțul. Călătorind mult și în diverse locuri, a avut ocazia să întâlnească evrei și creștini, brahmani și păgâni, străduindu-se să le înțeleagă religiile. Îmbolnăvindu-se de epilepsie, a suferit o vătămare a sistemului nervos, care l-a predispus la stări continue de halucinație. Meditațiile sale religioase erau însă nepotrivite unei vindecări complete. În cele din urmă s-a retras într-o peșteră, aflată pe Muntele Hara, în apropiere de Mecca. Aici a avut primele viziuni.

Grupul credincioșilor adunați în jurul său era format, la început, numai din soția sa, Chadidșa, sclava sa, Zaid, prietenii săi din Mecca, Othman și Abu Bakr și Tânărul său văr, Ali, care a primit mai târziu denumirea onorifică Areth-

Allah (fiul lui Dumnezeu, de asemenea Assad Allah el Ahalib, adică Leul lui Dumnezeu) și a devenit cel mai nefericit erou al islamului.

Ali, al cărui nume înseamnă „mărețul, sublimul” s-a născut în anul 602 și era atât de prețuit de profet, încât acesta i-a dat ca soție pe fiica lui, Fatime. Când Mahomed rosti pentru prima dată dogmele religioase în familie și întrebă: „Cine dintre voi vrea să fie discipolul meu?”, tăcură cu toții. Numai Tânărul Ali, influențat de lirismul care străbătea întreaga sa învățătură ce-i răsună încă în urechi, strigă cu glas tare și hotărât:

— Eu vreau să-ți fiu discipol și nu te voi părăsi nicicând!

Mahomed nu uită niciodată această mărturisire. Ali a fost un luptător viteaz și a contribuit în mare măsură la răspândirea islamismului, desăvârșită cu o rapiditate neobișnuită. Totuși, după moartea lui Mahomed, care n-a luat nici o hotărâre cu privire la cel ce-i va lua locul la conducere, Ali a fost dat întării și a fost ales calif Abu

[\[5\]](#) Bakr, socrul profetului. Acestuia îi urmă în anul 634 un al doilea socru al lui Mahomed, anume Umar al Faruk, după care veni Usman ibn Affan, un ginere al profetului. În anul 656, Usman a fost înjunghiat de un fiu al lui Abu Bakr. Ali fu învinuit că a pus la cale omorul și când partizanii săi l-au ales, cei mai mulți dintre conducători au refuzat să-i jure credință. După ce a luptat patru ani pentru a cucerii califatul, a fost ucis în anul 660 de Abd ar-Rabman și înmormântat la Kufa, unde i s-a ridicat un monument.

Din acea perioadă datează schisma care a despărțit pe mahomedani în două tabere potrivnice: suniții și šiiții. Schisma însă nu se datorează atât învățăturilor de bază ale islamismului, cât mai ales problemei privitoare la urmașii profetului. Adeptii tribului šiiților susțineau că numai Ali era îndreptățit să fie cel dintâi înlocuitor al profetului, iar nu Abu Bakr, Umar și Usman. Certurile izbucnite între cele două tabere cu privire la însușirile dumnezeirii, destin și

veșnicia *Coranului* nu trebuie privite ca având o însemnatate prea mare.

Ali lăsă în urmă-i doi fii: Hassan și Hussein. Cel dintâi fu ales calif de către šiiți, pe când suniții aleseră ca „înlocuitor al profetului” pe Muavia I, întemeietorul dinastiei Omeiazilor. Acesta își stabili reședința la Damasc, impuse recunoașterea eredității califatului său și-și sili supușii să jure credință fiului său, Iazid, care se dovedi mai târziu atât de săngeros, încât suniții se gândeau cu groază la isprăvile lui. Hassan nu putu să biruie pe Muavia și muri otrăvit, la Medina, în anul 670.

Fratele său se împotrivi lui Iazid și nu voi să-l recunoască. El e eroul unuia din cele mai tragice episoade ale islamismului.

Stăpânirea lui Muavia apăsa greu asupra provinciilor și împăterniciții săi îl sprijiniră din răsputeri. De pildă, Zijad, conducătorul din Barra, vesti în tot ținutul că acela care va fi găsit în afara locuinței sale după apusul soarelui va fi pedepsit cu moartea. Chiar în seara zilei când fu dată porunca, oamenii lui Zijad găsiră (pe străzi peste două sute de înși, pe care îi decapitară numaidecât, în seara următoare, numărul celor ce nu dăduseră ascultare poruncii fu mai mic, iar în cea de-a treia seară, străzile erau pustii. Cel mai însăracitător dintre Omeiazi a fost Hadjadj, guvernatorul din Kufa, a cărui tiranie a costat 120.000 de victime.

Iazid, fiul lui Muavia, a fost mai rău decât tatăl său. Pe vremea stăpânirii acestei fiare cu chip de om, Hussein se afla la Mecca. Într-o zi, îl căutară niște soli care îl îndemnară să plece la Kufa, spre a fi ales calif. Răspunse chemării, dar astfel se osândi la moarte.

Ajuns la Kufa însotit doar de o sută de credincioși, însă găsi orașul tot sub stăpânirea vrăjmașului său. Începură negocierile, care rămaseră însă fără urmări. În acest timp își termină merindele și apa. Vitele muriră una după alta, iar ochii îndurerați de lipsuri ai însotitorilor săi vesteau

apropierea morții. Chemă zadarnic îintr-ajutor pe Allah și pe profet, rugându-i să-i scape. Pierzania lor era „însemnată în cartea destinelor”. Obeid Allah, unul din comandanții lui Iazid, se năpusti asupră-i la Kerbela, masacră pe toți cei celi întovărășeau și dădu poruncă să fie omorât și Hussein. Ostașii îl găsiră în pragul morții, chinuit de sete. Văzând însă că oamenii vrăjmașului său sunt nemiloși cu el, încercă zadarnic să se apere cu slabele puteri pe care le mai avea; în cele din urmă, i se tăie și lui capul, care fu înfipt în vârful unei suliți și purtat triumfător pretutindeni.

Grozăvia aceasta s-a întâmplat în ziua de 10 Muharrem, pe care o celebrează și astăzi shiitii, ca pe o zi îndurerată. În Hindustan se află o imagine înfățișând capul lui Hussein în vârful unei suliți, aşa cum a fost purtat după moartea sa și o alta, reprezentând goana aprigă a urmăritorilor săi. La 10 Muharrem, răsună un strigăt de jale din Bornco și Celebe, deasupra Indiei și Persiei, până în cele mai îndepărtate colțuri ale Asiei, unde se găsesc încă numeroși adepti ai shiitilor, iar în Kerbela se joacă în ziua aceasta o dramă, ale cărei scene tragicе își pot găsi cu greu asemănare. Vai de suniții sau ghiaurii care se încumetă să-i înfrunte într-o astfel de zi pe shiitii întărâtați la culme! Ar fi sfâșiați în bucăți...

Introducerea aceasta istorică va ajuta la o mai bună înțelegere a celor ce vor urma.

Aflându-ne la Zab, ne-am hotărât să, mergem călare de-a lungul fluviului, până la Şirbani și apoi, prin Kurdistan. Până la Şirbani aveam recomandările ce ne fuseseră date de beiul din Gumri și de melekul din Lizan, iar de acolo nădăjduiam să ne bucurăm de altă ocrotire. La Şirbani am fost întâmpinați de o găzduire prietenoasă, dar kurzii sitari ne-au făcut să le simțim de la început dușmănia; cu toate acestea, am izbutit mai târziu să le câștigăm încrederea. Ajunserăm cu bine până la fluviul Akra, dar sălbaticii munteni din părțile acestea se arătară atât de răuvoitori, încât am fost nevoiți să ne îndreptăm spre sud-vest. Nu ne

puteam încrănește în nici un caz în kurzii de pe acolo, astfel că o cotirăm la dreapta pentru a ajunge la Tigru, trecând printre Dijaleh și Zabul inferior. Nădăjduiam că vom găsi o găzduire călduroasă în tribul arab Djerboa, care urma să ne dea și călăuze, dar aflărăm cu uimire și părere de rău că tribul acesta se întovărășise cu alte două, Obeide și Beni-Lam, pentru a trece prin vârfurile sulițelor lor toate triburile aflate între Tigru și Thathar. Sammarii erau prieteni cu un ferkah al obeizilor, al căror șeic era Eslah el Mahem, dar poate că și acesta își schimbase între timp atitudinea. Despre celălalt ferkah, știam sigur că Mohammed Emin se află într-o vrăjmășie cumplită cu haddedihni. Față de perspectivele pe care le întrezăream, cel mai chibzuit lucru era să ne îndreptăm mai întâi spre Sulemania și să ne hotărâm după aceea încotro să ne ducem. Având în vedere că reușisem să-l scăpăm pe Amad el Ghandur și să ajungem teferi până aici, am considerat că e mai bine să facem un ocol, decât să înfruntăm alte primejdii.

Astfel, sosirăm în Munții Zagros, după multe peripeții și strădanii și după ce-am îndurat destule lipsuri.

Se înserașe și poposirăm la marginea unei păduri de platani. Deasupra noastră cerul era de o strălucire, de o seninătate și de o măreție, cum numai prin locurile acelea puteau fi admirate. Ne găseam în apropierea graniței persane și ne bucuram de adierea minunatului aer persan, renomit pentru puritatea sa. Lumina stelelor era atât de puternică, încât îmi puteam vedea lămurit acele ceasornicului de buzunar, la o distanță de câțiva pași, cu toate că nu răsărise luna. Aș fi putut citi orice, scris oricât de mărunt. Razele planetei Jupiter erau atât de luminoase, încât i-aș fi descoperit cu mare greutate sateliții chiar cu ajutorul unei lunete cu lentile speciale. Apăreau până și constelațiile vizibile prin telescop. Fără să-mi obosesc ochii, puteam recunoaște steaua a șaptea din constelația celor șapte stele. Așa se explică faptul, pe oare l-am înțeles cu

vremea, că Persia e patria astrologiei, această mamă virtuoasă a celorlalte științe, care ne învață să cunoaștem strălucitoarele astre ale cerului.

Starea în care ne aflam ne îndemna să înnoptăm sub cerul liber. În timpul zilei, cumpărăsem de la un păstor un miel, aşa încât aprinserăm repede focul, ca să frigem mielul cu piele cu tot, după ce avusesem grijă să-i tăiem părul cu un cuțit și să-l curățăm.

Caii noștri pășteau în apropiere. În ultimul timp obosiseră din cauza afără și li s-ar fi cuvenit o odihnă de mai multe zile, pe care însă din păcate nu ne era cu putință să le-o îngăduim. Noi însine ne simteam foarte bine, afară de unul singur. Acesta era *sir* David, care suferise un mare necaz.

Se îmbolnăvise de friguri cu câteva zile mai înainte. Si se zbătuse aproape douăzeci și patru de ore în ghearele lor. Frigurile dispăruseră, dar în locul lor se ivi acel dar înfiorător al Orientului, pe care latinii îl numeau *Febris Aleppensis* francezii *Mal d'Aleppo* sau *Bouton d'Alep*. Această „umflătură de Alep”, care nu apare numai la oameni, ci și la animale, ca de pildă la câini și pisici, se manifestă întâi printr-o ridicare a temperaturii; apoi, se produce fie pe obraz, fie pe piept, pe brațe ori pe picioare, o umflătură, ce supurează aproape un an și după ce se vindecă, lasă un semn care nu mai dispare niciodată. Numele acestei umflături nu este potrivit, întrucât boala nu se manifestă numai în Alep, ci e tot atât de răspândită în Antiohia, Mosul, Bagdad, cum și în alte părți din Persia.

Văzusem de multe ori această umflătură care sluțește, dar niciodată una de mărimea neobișnuită pe care o avea aceea ce năpăstuise pe bunul nostru master Lindsay. La el această umflătură înfiorătoare nu numai că era de o culoare roșie-închis, strălucitoare, dar își alesese locul tocmai pe nas — acest biet nas, care din nașcare avea o mărime nefirească. *Englishman*-ul nu-și îndura suferința cu resemnare, aşa cum ar fi fost dator să o facă un gentleman

și reprezentant al poporului *Very great and excellent*, ci vădea tot timpul o măhnire profundă și o nerăbdare de nestăpânit, ale căror izbucniri stârneau, în același timp, mila și râsul.

Acum seudea lângă foc și-și pipăia necontentit nerușinatul buboi, cu ambele mâini.

— Master! îmi spuse. Ia uitați-vă încoace!

— Unde?

— Hm! Ce întrebare prostească! Pe obraz, firește! Yes! A crescut iar?

— Cine? Ce?

— 's death! Buboiul ăsta afurisit! A crescut mult?

— Foarte mult. Parcă ar fi un castravete!

— All devils! Groaznic! Înspăimântător! Yes!

— Poate că va deveni cu vremea un fel de *fowling-bull, sir!*

— Vreți să vă trag o palmă, master? Sunt oricând gata! V-aș dori să aveți o biată umflătură ca asta pe nas!

— Vă doare?

— Nu.

— Atunci, bucurați-vă!

— Să mă bucur? *Zounds!* Cum să mă bucur, când oamenii ăștia cred că nasul a venit pe lume odată cu *snuff-box*! Și câtă vreme o să mă țină?

— Păi, aproape un an, *sir!*

Îmi aruncă o asemenea căutătură, că mă înfricoșai și era să mă dau îndărăt, mai ales fiindcă-l văzui deschizând gura atât de tare, încât nasul și cutiuța aceea de tabac (*snuff-box*) s-ar fi putut plimba în voie prin ea.

— Un an? Un an întreg? Douăsprezece luni pline?

— Cam atâta!

— Oh! Ah! *Horrible!* Înfricoșător! Înspăimântător! Și nu-i nici un leac? Plasture? Alifie? Să pun păsat? Să-l tai?

— Nimic, absolut nimic.

— Dar piece boală are leac!

— Asta nu, *sir*. Umflătura aceasta nu-i câtuși de puțin primejdioasă, dar, dacă se încearcă ruperea sau tăierea ei, poate fi foarte dureroasă și plină de urmări neplăcute.

— Hm! Și după ce trece, se mai vede ceva?

— Depinde de umflătură. Cu cât e mai mare, cu atât e mai adâncă și gaura care rămâne după dispariția ei.

— *My sky!* O gaură?

— Din păcate, da!

— Vai! Groaznică țară! Mizerabile locuri! Am să le arăt eu, când voi ajunge în *Old England!* Well!

— Numai să aveți cum, *sir*!

— Ce vorbă-i asta?

— Păi ce se va spune în bătrâna Anglie, când se va vedea că *sir* David Lindsay își îngăduie să poarte două nasuri?

— Hm! Aveți dreptate, *sir*! Și copiii de pe stradă își vor bate joc de mine. Prin urmare, trebuie să rămân aici și...

— Sidi! Îl întrerupse Hale! Nu te uita înapoi!

Şedeam cu spatele la liziera pădurii și-mi spusei numaidecât că micul Hagi a observat ceva suspect îndărătul meu.

— Ce-ai văzut? Îl întrebai eu neliniștit.

— O pereche de ochi. Chiar îndărătul tău sunt doi tșimari, iar între ei se află un tufiș de peri sălbatici. Ei, acolo stă pitit omul ai cărui ochi i-am zărit.

— Îi mai vezi?

— Așteaptă!

Halef scrută tufișul, fără să fie observat, iar eu îi îndemnai pe ceilalți să nu facă nici o mișcare care să-l trădeze.

— Acum! spuse Halef.

Mă ridicai, prefăcându-mă că vreau să caut vreascuri pentru foc. Și mă îndepărtai atât de mult de cort, încât nu mai puteam fi văzut. Ajungând la marginea pădurii, mă întorsei, strecându-mă printre copaci. Nu trecuseră nici cinci minute și mă aflam îndărătul celor doi copacei, de unde puteam să mă minunez de agerimea privirii lui Halef.

Într-adevăr, între copăcei și tufiș stătea ghemuită o arătare omenească, ai cărei ochi erau ațintiți asupra cortului și focului nostru.

Ce urmărea omul acela? Ne găseam într-o regiune în care nu se afla nici un sat, pe o distanță de câteva mile. Negreșit, însă, erau prin împrejurimi câteva triburi de kurzi, care se dușmăneau și se luptau între ei; de asemenea, se întâmpla, uneori, ca vreun trib de nomazi din Persia să treacă granița spre a săvârși vreo hoție. În asemenea cazuri, cei care aparținuseră unor triburi ce fuseseră nimicite se alăturau celor învingătoare și își făureau o nouă viață.

Trebuia să fiu prevăzător; de aceea, mă furisai cu băgare de seamă până la omul ce sta pitit și năpustindu-mă asupra lui, îl apucai repede de berecată. El se înfricoșă atât de rău, încât nu îndrăzni să facă nici un gest de apărare, atunci când îl ridicai și-l dusei la cortul nostru.

Ajuns aici, îl lăsai din mâna și-mi scosei pumnalul.

— Ascultă! Să nu faci nici o mișcare! De nu, te spintec!

Nu eram prea înfuriat, dar străinul acela se însăpațântă atât de mult de amenințarea pe care o rostisem, încât își împreună mâinile rugător:

— Îndurare, domnule!

— Să văd dacă meriți. Să nu încerci să mă minți, m-auzi?

Cine ești?

— Sunt un turcoman din tribul lui Bejat.

Un turcoman? Prin părțile astăea? După îmbrăcăminte, spusele lui puteau fi adevărate. Știam că turcomanii locuisează cândva între Tigru și granița persană și că aparținuseră chiar tribului Bejat. Ei cutreieraseră în special deșertul Iuric și șesul Tapespi. Dar când şahul Nadir năvăli cu oamenii săi în ejaletul Bagdad, împins tribul bejailor spre Khurasan. Și datorită poziției sale, geografice, dădu acestei provincii denumirea „Sabia Persiei”, străduindu-se s-o populeze cu locuitori curajoși și războinici..

— Din tribul bejailor? îl întrebai. Minți!

— Spun adevărul, domnule!

— Tribul bejaților nu locuiește prin ținutul ăsta, ci în Khurasanul îndepărtat.

— Ai dreptate; dar când bejații au fost siliți să plece de aici, au mai rămas câțiva, ai căror urmași s-au înmulțit atât de repede, încât astăzi sunt peste o mie de războinici. Avem o sumedenie de grădini pe lângă ruinele din Kizzel-Karaba și pe țărmurile lui Kuru-Tșai.

Îmi amintii că auzisem despre cele ce-mi vorbeau străinul.

— Și acum sunteți prin apropiere?

— Da, domnule.

— Câte corturi aveți?

— Nici unul.

Răspunsul acesta era suspect. Dacă un trib de nomazi își strămută tabăra, fără să-și ia și corturile cu el, de obicei înseamnă că s-a pus la cale un jaf, sau vreo luptă cu alte triburi.

— Câți bărbați sunteți în prezent?

— Două sute!

— Și femei?

— Nici una.

— Unde ați poposii?

— Nu departe de aici. Dacă mergi până la marginea pădurii, dai de tabăra noastră.

— Așa ne-ați văzut focul?

— Da, l-am observat și hanul nostru m-a trimis să aflu cine sunteți.

— Încotro mergeți?

— Spre sud.

— Da, dar spre ce loc anume?

— Prin apropiere de Sinna.

— Păi acolo e Persia!

— Da. Prietenii noștri de acolo au o sărbătoare mare și ne-au poftit și pe noi.

Devenii din ce în ce mai bănuitor. Tribul bejailor își avea reședința pe țărmurile lui Kuru-Tșai și lângă ruinele din Kizzel-Karaba, aşadar în apropiere de Kifri; orașul acesta se afla, însă, departe de tabăra noastră, spre sud-vest, pe când Sinna se afla la o distanță mai mică, spre sud-est. De ce nu pornise tribul de-a dreptul de la Kifri la Sinna? De ce făcuse un ocol atât de mare?

— Și ce-nvârtiți pe aici? Îl întrebai. De ce-ați apucat pe drumul ăsta, de două ori mai lung?

— Fiindcă ar fi trebuit să trecem prin ținutul pașei din Sulemania, care ne e dușman.

— Dar vă găsiți și aici tot printr-unul din ținuturile lui!

— Pe aici nu ne urmărește. Știe că am plecat și crede că ne aflăm la sud de reședința lui.

Răspunsul părea sincer; totuși, nu aveam încă deplină încredere în străinul acela. Îmi spusei, însă, că prezența acestui trib ne-ar putea fi folositoare. Sub ocrotirea lui puteam ajunge până la Sinna; de-acolo, nu mai aveam să ne temem de nici o primejdie. Turcomanul îmi puse o întrebare, care se potrivea cu gândurile ce mă frământau:

— Domnule, acum îmi dai drumul? Doar nu v-am făcut nimic!

— Știu că ai făcut numai ce și-a poruncit. Ești liber.

Îl văzui că răsuflă ușurat.

— Îți mulțumesc, domnule! În ce direcție sunt îndreptate capetele cailor voștri?

— Spre sud.

— Veniți de la miazănoapte?

— Da, venim din țara locuită de tijari, bervari și chaldani.

— Sunteți niște bărbați curajoși și viteji. Din ce trib faceți parte?

— Bărbatul ăsta și cu mine suntem emiri din Frankistan, iar ceilalți sunt prietenii noștri.

— Din Frankistan!... Domnule, vreți să mergeți cu noi?

— Nu se va opune hanul tău?

— Nu. Știu că franconii sunt luptători vrednici. Să mă duc să-i vorbesc despre voi?

— Du-te și întreabă-l dacă vrea să ne primească!

Se ridică și porni grăbit. Tovarășii mei de drum erau încântați de hotărârea ce-o luasem; cel care se bucură însă cel mai mult fu Mohammed Emin.

— Effendi, îmi spuse el, am auzit deseori vorbindu-se despre tribul bejailor; oamenii lui trăiesc în necontenite certuri cu cei din Dșerboa, Obeide și Beni-Lam, astfel încât ne vor fi de mare folos. Cu toate astea, să nu le spunem că suntem haddedihni. E mai bine să nu știe.

— În tot cazul, trebuie să fim atenți la tot ce se întâmplă, fiindcă nu știm încă dacă vom fi primiți prietenește de han. Trageți caii încocoace și țineți-vă armele la îndemână, pentru apărare!

Se părea că tribul bejailor ținea un sfat îndelungat în privința noastră, fiindcă, până să ne dea vreun semn de viață, mielul fusese fript și mâncat. În sfârșit, auzirăm pași și se ivi turcomanul pe care-l prinsesem, însotit de trei camarazi.

— Domnule, m-a trimis hanul să vă spun că puteți veni și veți fi primiți cu plăcere.

— Atunci porniți și arătați-ne drumul!

Încălecărăm și merserăm în urma lor, ținând armele în mâini. Când trecerăm de marginea pădurii, nu văzurăm nici o tabără; dar după ce străbăturăm niște tufișuri dese, ajunserăm într-un lumeniș, în mijlocul căruia ardea un foc uriaș. Locul de popas fusese foarte bine ales, încrucit nu putea fi zărit lesne de afară.

Focul nu fusese aprins ca oamenii să se încalzească, ci ca să se pregătească cina. Două sute de arătări întunecate stăteau tolănite pe iarbă și ceva mai la o parte de flacăra pâlpâitoare sedea hanul, care se ridică încet, când ne văzu apropiindu-ne. Ne îndreptarăm caii până în preajma lui și coborâram.

— Pace tie! îl salutai.

— *Mi newahet kjerdem* — te salut și eu! îmi răspunse, înclinându-se.

Cuvintele fuseseră rostite în limba persană. Poate că în felul acesta voia să ne încredințeze că era într-adevăr din tribul bejailor, ai cărui conducători trebuiau căutați prin Khurasan. Persanul este un fel de francez oriental. Limba pe care o vorbește e mlădioasă și sună plăcut; de aceea, e folosită de obicei de cei mai mulți dintre prinții asiatici. Dar firea persanului politicoasă, lingușitoare și adesea, josnică, nu izbutise niciodată să mă încânte. Îmi plăcea mai mult firea aspră, dar cinstită, a arabului.

Odată cu șeful dor se ridicără și ceilalți, întinzându-și oarecum slugarnic mâinile, gata să ne prindă caii de căpăstru; totuși, nu lăsarăm hățurile libere, fiindcă nu stiam încă dacă nutresc gânduri prietenoase.

— Dă-le caii, ca să aibă grija de ei! îmi spuse hanul.

Voiam să-i cunosc bine gândurile, aşa că-l întrebai, de data asta în limba persană:

— *Hesti irşad engiz*. Ne putem încrede în tine?

Se înclină, consumțind și ridică mâna.

— *Mi saukend chordem*. Îți jur că puteți fi liniștiți! Așezați-vă aici, lângă mine și vom sta de vorbă!

Oamenii hanului luară caii și-i duseră de o parte; numai al meu rămase în grija lui Halef, care știa bine ce doresc. Luaram loc în jurul hanului. Flacăra strălucea în preajmă, luminându-ne pe toți, aşa încât puteam să ne cercetăm în voie. Hanul era un bărbat de vîrstă mijlocie și avea o infățișare războinică. Mina sa prietenoasă insuflă încredere; dar distanța plină de respect pe care o păstra supușii săi vădea și o oarecare teamă de firea ambicioasă și plină de mândrie a conducătorului lor.

— Știi cum mă numesc? mă întrebă.

— Nu, îi răspunsei.

[6]

— Sunt *Heider Mirlam*, nepotul vestitului bei Hassan Kerkuş. Ai auzit de el?

— Da. Avea reședință în apropiere de satul Djenijah, care se află pe drumul ce duce de la Bagdad la Tauk. Era un luptător viteaz, dar îndrăgea și pacea, astfel că orice om amărât se bucura de ocrotirea lui.

Îmi spusese cum îl cheamă, astfel că din politețe era firesc, să-i spun și eu cum mă numesc.

— Trimisul tău trebuie să-ți fi spus că sunt francon. Mă numesc Kara Ben Nems...

Cu toată cunoscuta stăpânire de sine a orientalilor, hanul nu-și putu ascunde uimirea.

— Ajah... oh! Kara Ben Nems! Și celălalt, bărbatul cu nasul roșu, este desigur emirul din Inglistan, care vrea să scoată pietre din pământ?

— Ai auzit de el?

— Da, domnule, mi-ai spus numai cum te cheamă, dar eu vă cunosc pe amândoi. Bărbatul acela mărunțel, care-ți păzește calul, e Hagi Halef Omar, de care se tem atâția înși puternici?

— Ai ghicit.

— Și cine sunt ceilalți doi?

— Niște prieteni, ale căror nume sunt scrise în *Coran*. Cine ți-a vorbit despre noi?

— Cunoști pe Ibn Zedar Ben Huli, șeicul lui Abu Hammed?

— Da. Ți-e prieten?

— Nu mi-e prieten, nici dușman. Fii liniștit! Nu mă voi răzbuna pe el, făcându-ți vreun rău.

— Nici nu mă tem!

— Cred. M-am întâlnit cu el la Eski Kifri și mi-a istorisit că din pricina ta e silit să plătească tribut. Fii prevăzător, domnule! Dacă pune mâna pe tine, te ucide!

— Am fost o dată în mâna lui, dar nu m-a omorât. Mă prinsește, însă a fost nevoie să-mi dea drumul.

— Am auzit asta. Ai omorât un leu, ducându-te singur la vânătoare în timpul nopții, i-ai jupuit pielea și ai dispărut.

Crezi că nici eu nu te-aș putea opri, dacă ai fi prizonierul meu?

Deși îmi dădui seama că întrebarea lui ascunde ceva. Îi răspunsei liniștit:

— Nu m-ai putea opri nici tu și nu-mi închipui cum ai fi izbutit să mă prinzi.

— Domnule, noi suntem două sute și voi numai cinci!

— Hanule, nu uita că printre acești cinci înși se află doi emiri din Frankistan și că ei prețuiesc tot atât de mult ca și cei două sute de oameni din tribul bejaților.

— Ești prea mândru!

— Iar tu te porți prea neprietenos. Să mă îndoiesc de cuvântul tău, Heider Mirlam?

— Sunteți oaspeții mei și cu toate că nu cunosc numele celorlalți doi înși, veți mâncă la masa mea și vi se va da pâine și carne.

Zâmbetul plin de înțeles ce-i flutură pe buze și căutătura cu care învălui pe cei doi haddedihni îmi spuneau destul. Mohammed Emin putea fi recunoscut într-o mie de înși, cu toate că-și lipise o minunată barbă albă ca zăpada.

La un semn al hanului, aduseră câteva bucăți pătrate de piele, pe care ni se serviră pâine, carne și curmale. După ce mâncărăm câteva bucătele de carne și câteva curmale, ni se oferi tutun pentru pipe, pe care însuși hanul ni le aprinse.

De-abia acum ne puteam socoti oaspeții săi și făcui semn lui Halef că poate încredința calul în paza oamenilor hanului. Mă ascultă și veni să se aşeze lângă noi.

— Care-i ținta călătoriei voastre? se interesă gazda.

— Mergem spre Bagdad, îi răspunsei prevăzător.

— Noi ne ducem spre Sinna, urmă hanul. Vreți să călătorim împreună?

— Ne îngădui?

— Nu numai atât, dar m-aș bucura mult să primiți. Hai, dă-mi mâna, Kara Ben Nemsi! Frații mei să fie și ai tăi!

Îmi întinse mâna și i-o strânsei. Dădu mâna și cu tovarășii mei de călătorie, care se arătară foarte bucuroși că au găsit pe neașteptate un prieten și un ocrotitor. Hanul nu ne nutrea gânduri rele; credea că ne-a câștigat încrederea și că va putea trage foloase.

— Ce triburi se află de aici până la Sinna? mă interesai eu.

— Aici e o țară liberă, unde poposesc mereu alte triburi. Rămâne totdeauna cel care-i mai puternic.

— La ce trib sunteți poftiți?

— La cel al lui Djiaf.

— În căzut ăsta, trebuie să fiți bucuroși, fiindcă tribul lui Djiaf e cel mai puternic din țară! Se tem de el și șeicii Ismael, Zengenek, Kelogawani, Kelhore și chiar Şenki și Hollali.

— Emire, ai mai fost vreodată pe aici?

— Niciodată.

— Constat că știi toate triburile din părțile astea!

— Nu uita că sunt francon!

— Da, franconii știu totul, chiar și ceea ce n-au văzut. Ai auzit și de tribul bebbelor?

— Da. E tribul cel mai mare, mai puternic și mai bogat și stăpânește satele din împrejurimile Sulemaniei, unde-și are corturile.

— Ești bine informat. Ai prieteni sau dușmani acolo?

— Nu, nu m-am întâlnit niciodată cu vreun om din tribul ăsta.

— Poate că-i vei cunoaște.

— Vă întâlniți cu el?

— Da, cu toate că am fi bucuroși să-i ocolim.

— Cunoști bine drumul spre Sinna?

— Foarte bine.

— E mult până acolo?

— Cu un cal bun, faci trei zile până la Sinna.

— Și până la Sulemania cât e de mers?

— În două zile poți ajunge acolo.

— Când porniți?

— Mâine, cum răsare soarele. Acum vrei să te odihnești?

— Desigur.

— La noi, dorința oaspeților e lege. Cred că ești obosit, fiindcă văd că ai pus pipa de o parte. Și lui *amasdar* [7] i se închid pleoapele. Vă puteți duce să vă odihniți.

— *Bejatend schirikar*. Bejații au obiceiuri frumoase, îngăduie-ne să întindem păturile!

— Cum doriți, *Allah aramed schumara* — Allah să vă dăruiască somnul!

La un semn al lui se aduseră câteva covoare, din care se orândui un fel de pat de tabără. Camarazii mei își pregătiră și ei culcușurile; eu lungii hățurile calului cu ajutorul unui lasou, pe care-l legai la încheietura mâinii și mă culcai în afara taberei. În felul acesta, calul putea să pască și eu puteam dormi fără grija, mai ales că veghea și câinele.

O bucată de vreme fu liniște deplină.

Încă nu închisesem ochii, când simții că se apropiе cineva. Era englezul, care venise să-și aşeze păturile lângă mine.

— Tare frumoasă prietenie! mormăi. Stau acolo și nu pricep nimic! Credeam că mă lămuriți și pe mine! Când colo, ati șters-o! Hm! Vă mulțumesc!

— Iertați-mă, sir! Zău că am uitat de dumneavoastră!

— M-ați uitat?! Dar ce, sunteți orb, sau eu nu sunt destul de mare?

— Aveți dreptate. Sunteți destul de bătător la ochi, mai ales de când v-a crescut farul ăla în mijlocul obrazului. Ei, ce vreți să știți?

— Totul. Cât despre far, lăsați-o mai moale, master! Ce-atи pălăvrăgit atâta cu șeicul sau hanul ăla?

Îi istorisii ceea ce vorbisem.

— Well, e foarte bine. Nu-i aşa?

— Da. Nu-i puțin lucru să fii liniștit timp de trei zile.

— Ați spus parcă: „spre Bagdad”. Chiar aşa ați gândit, master?

— Aşa aş fi dorit, dar nu se poate.

— De ce?

— Trebuie să ne înapoiem la haddedihni, fiindcă slujitorii dumneavoastră sunt acolo și apoi mi-e foarte greu să mă despart de Halef. Cel puțin nu vreau să-l părăsesc, înainte de a-l vedea teafăr lângă Tânăra sa soție.

— Foarte bine. Yes! Bun băiat! Face zece mii de lire! Well! Și eu aş vrea să mă înapoiez acolo.

— De ce?

— Pentru *fowling-bull-ul* ăsta de pe nas.

— Ah și în apropiere de Bagdad se găsesc destule antichități; de pildă printre ruinele din Hilla. Acolo a fost Babilonul și ruinele se întind pe multe mile, cu toate că Babilonul nu era atât de mare ca Ninive!

— Oh! Ah! Acolo mergem! La Hilla! Da?

— Rămâne de văzut. Înainte de toate, trebuie să ajungem întregi la Tigris. După aceea, știm noi ce facem!

— Bine! Dar mergem acolo! Yes! Well! Good night!

— Noapte bună!

Amicul meu Lindsay n-avea de unde să știe că vom ajunge în locurile acelea mai curând decât credeam și în împrejurări cu totul deosebite decât și le închipuia. Se înveli cu pătura și începu să sforăie greu. Și eu adormii, dar după ce observai că patru înși din trib se aruncaseră pe cai și porniseră în goană.

Când mă trezii, mijea de ziua și văzui câțiva turcomani spălând caii. Halef, care se trezise înaintea mea, spuse că a zărit și el pe cei care plecaseră călare și mă întrebă:

— Sidi, dacă nu ne nutresc gânduri rele, de ce și unde au trimis pe cei patru înainte?

— Nu cred că plecarea lor are vreo legătură cu noi. Dacă ar fi pus ceva la cale împotriva noastră, am și fi până acum în puterea hanului. Nu fi îngrijorat, Halef.

Mă gândeam că înșii care plecaseră în ajun aveau menirea de a cerceta locurile, spre a se încredința că nu sunt primejdioase și mă convinsei că avusesem dreptate să judec astfel, când vorbii cu Heider Mirlam, care-mi mărturisi că trimisese patru iscoade în acest scop...

Călărirăm până la amiază, fără să ne oprim. Când soarele deveni din cale-afară de arzător, poposirăm, ca să odihnim caii. Nu întâlnisem nici un om în tot cursul drumului, însă dădusem în anumite locuri, prin tufișuri și pe lângă copaci, de urmele celor patru iscoade, astfel că ne țineam după ele.

Dar direcția spre care ne îndreptam îmi părea greșită, într-adevăr, deși Sinna se afla la sud-est de locul în care fusese tabăra din ajun, noi nu mergeam în direcția aceasta, ci numai spre sud.

— Te duci la Djiaf? amintii hanului.

— Da.

— Păi dacă o ținem mereu aşa, nu ajungem niciodată la Sinna, ci la Banna, sau la Nweizgieh!

— Vrei să călătoresc fără grija, domnule?

— Bineînțeles!

— Și noi vrem același lucru; de aceea este mai bine să ocolim triburile vrăjmașe. Până seara, mai avem o bucată bună de călărit și apoi ne vom odihni; trebuie să așteptăm ziua de mâine, când va fi liber drumul spre est.

Lămurirea aceasta nu mă mulțumea pe deplin; cum, însă, nu mă puteam împotrivi și nu-i puteam schimba hotărârea, tăcui.

După vreo două ore, încălecărăm iar. Băgai de seamă că alergam de cele mal multe ori în zigzag și ocobleam o sumedenie de locuri, după semnele celor patru iscoade.

Spre seară, furăm nevoiți să străbatem o adâncitură, asemănătoare unei trecători. Mă aflam în dreapta hanului, care mergea în frunte. Tocmai când trebuia să ieşim din adâncitură, dădurăm de un călăret, din a cărui figură mirată înțeleserăm că nu se aștepta să întâlnească străini

pe acolo. Trăgându-și calul de o parte, își lăsă lancea în jos și salută:

- *Sallam!*
- *Sallam!* răspunse hanul încotro mergi?
- În pădure. Vreau să vânez o căprioară.
- Din ce trib ești?
- Din tribul bebbelilor.
- Locuiești undeva sau pribegiești?
- Locuim în anumite regiuni numai în timpul iernii, dar vara ne ducem cirezile la păscut.
- Și iarna pe unde umbli?
- Prin Nweizgieh, spre sud-est. Într-o oră poți ajunge acolo. Tovărășii mei vă vor primi bucuroși.
- Câți bărbați sunteți?
- Patruzeci, și-n alte tabere sunt mai mulți.
- Dă-mi sulița!
- Pentru ce? întrebă străinul uimit.
- Și pușca!
- Pentru ce?
- Și cuțitul! Ești prizonierul meu!
- *Maschallah!*

Cuvântul acesta exprima teama. Chipul i se întunecă, în clipa următoare, străinul trase de căpăstru și aruncându-se pe spinarea calului, o rupse la fugă.

— Prinde-mă! auzirăm pe cel ce alerga nebunește.

Hanul își propti arma în umăr și ochi spre cel ce-i scăpase. De-abia avusei vreme să împing țeava în lături și auzii împușcătura. Firește, glontele trecu pe lângă cel țintit. Hanul ridică pumnul, amenințându-mă; dar își luă seama și-mi spuse înfuriat:

- [8].**
- *Khyangar!* Ce-ai făcut?
  - Nu sunt trădător, îi răspunsei liniștit. N-am vrut să-ți încarci conștiința cu o crimă!
  - Dar acela trebuia să moară! Dacă ne scapă, vom plăti scump greșeala că l-am lăsat să fugă!

— Îi dăruiești viața, dacă și-l aduc?

— Da. Dar nu-l vei prinde!

— Așteaptă!

Pornii călare după fugar. Nu sa mai vedea; după ce ieșii din trecătoare, îl zării. Înaintea mea se întindea o câmpie plină de garoafe sălbatrice, dincolo de care se zărea marginea întunecată a unei păduri. Dacă-l lăsam să intre în pădure, îl pierdeam.

— *Rih!* strigai, punându-mi mâinile între urechile calului. Sărmanul animal era peste măsură de istovit; dar, când îmi simți mâinile, o rupse atât de nebunește la fugă, încât s-ar fi putut crede că se odihnise câteva săptămâni. În două minute ajunsesem la o apropiere de două lungimi de fugar.

— Oprește-te, îi strigai.

Omul era curajos. În loc să-și continue goana sau să se opreasca, își întoarse calul și veni spre mine. În clipa următoare era să ne izbim. Îl văzui ridicându-și sulița și însfăcându-și carabina. Apoi, își trase calul puțin în lături. Trecurăm unul pe lângă celălalt. Vârful suliței lui era îndreptat spre pieptul meu. Mă ferii și întorsei calul. El apucase alt drum și căuta să scape iar. Dar de ce nu se folosea de carabină? Avea și un cal destul de bun. Îmi luai lasoul de la sold, legai unul din capete de să și vârâi cureaua în lațuri. Fugarul privi în juru-i și mă văzu apropiindu-mă. Desigur că până atunci nu auzise de lasou și nici nu știa cum s-ar fi putut feri prea bine, măsurai repede din ochi distanța și chiar în clipa când își îndrepta țeava armei spre mine, lasoul spintecă aerul. În clipa când îmi trăsei calul de-o parte, simții o zguduitură. Izbucni un geamăt și mă oprii. Fugarul zacea la pământ, cu brațele legate. După o clipă, mă apropii de el.

— Te-ai lovit rău?

În împrejurarea aceea, întrebarea mea trebuie să fi sunat batjocoritor. Vrăjmașul meu căută să-și salveze arma și scrâșni din dinți:

— Tânărilor!

— Te înseli! Nu sunt tâlhar, dar vreau să mergi cu mine!

— Unde?

— La hanul tribului bejaților, de care ai fugit.

— Tribul bejaților ai spus? Oamenii pe care i-am văzut acolo sunt din tribul ăsta?! Și cum se numește hanul?

— Heider Mirlam.

— A, atunci știu totul. Să vă piardă Allah, fiindcă sunteți cu toții niște hoți și niște ticăloși!

— Nu vorbi urât! Îl iau ca martor pe Allah și-ți făgăduiesc că nu vei păti nimic!

— Sunt în puterea ta și trebuie să te ascult!

Îi luai cuțitul de la brâu și ridicai sulița și carabina de pe pământ. Căzuseră odată cu el. Pe urmă,dezlegai cureaua și mă urcai pe cal, ca să mă pot apăra în caz de nevoie. Se părea că străinul n-are de gând să fugă. Își fluieră calul și se urcă.

— Am încredere în vorbele tale, îmi spuse. Hai!

Călărirăm unul lângă altul și găsirăm pe han și pe oamenii lui așteptându-ne la ieșirea din adâncitura aceea întunecoasă. Când Heider Mirlam îl zări pe prizonier, chipul posomorât i se lumină deodată.

— Domnule, l-ai adus, aşadar?! strigă el.

— Da, fiindcă și-am făgăduit. Dar i-am dat cuvântul că nu i se va întâmpla nimic. Uite, astea, sunt armele lui!

— I le voi da înapoi mai târziu; dar acum trebuie să-l leg, ca să nu fugă iar!

Porunca lui fu îndeplinită imediat. În acest timp, se apropiaseră toți supușii hanului, cărora le fu predat prizonierul, atrăgându-li-se atenția să nu-i facă nici un rău, dar să-l supravegheze necontenit.

— Cum l-ai prins? mă întrebă Heider Mirlam.

— Foarte ușor! răsunsei scurt, fiindcă mă supărase purtarea lui.

— Văd că ești necăjit, dar ești dator să recunoști că nu mă puteam purta altfel.

— Aș dori, totuși.

— Omul ăsta nu trebuie să trăncănească nimănuí că suntem pe aici.

— Și când îi dai drumul?

— Îndată ce voi fi încredințat că nu mai apare nici o primejdie.

— Nu uita că e prizonierul meu de fapt. Tin mult să fie respectat cuvântul pe care i l-am dat!

— Și dacă nu s-ar întâmpla totuși aşa, ce-ai face?

— Te-aș...

— ...omorî? mă întrerupse.

— Nu. Sunt un francon, adică un creștin. Nu ucid un om, decât când sunt nevoit să-mi apăr viața. Nu te voi omorî, dar voi trage în mâna pe care mi-ai dat-o, ca să-mi întărești făgăduiala. Aşa încât emirul bejailor va deveni un copil, care nu se va pricepe să mânuiască un cuțit, sau ca o femeie bătrână, a cărei voce n-o ia nimeni în seamă.

— Domnule, dacă mi-ar spune altul vorbele astea, aş râde. Pe voi însă vă cred în stare să trageți în mine, chiar în mijlocul războinicilor mei.

— Firește că am face-o! Nici unul dintre noi nu se teme de tine și de oamenii tăi.

— Nici Mohammed Emin? mă iscodi el răutăcios.

— Nici el.

— Nici Amad el Ghandur, fiul său?

— Ai auzit cumva că-i fricos?

— Nu. Domnule, dacă n-ați fi fost bărbați curajoși, nu văs fi primit, fiindcă umblăm pe căi primejdioase. Și ceea ce doresc este să le ducem la bun sfârșit!

Se înserase și întrucât se întunecase și era tocmai vremea să poposim, ne oprirăm pe marginea unui pârâu, ce izvora dintr-un valemășag de stânci. Găsirăm pe cei patru călăreți care porniseră înaintea noastră. Hanul coborî de pe cal, se duse spre ei și ținu sfat îndelungat.

De ce vorbea cu ei pe soptite? Nutrea vreun gând, pe care nu trebuia să-l cunoască altcineva? În cele din urmă, îngădui oamenilor să coboare de pe cai. Unul din cei patru

se duse spre labirintul stâncos. Traserăm caii de căpestre și ajunserăm după o vreme într-o poiană mare, încurjată peste tot de stânci. Era cel mai sigur ascunzit pe care l-ar fi putut găsi vreodată cineva; negreșit, însă, mult prea mic pentru două sute de oameni și caii lor.

- Rămânem aici? întrebai.
  - Da, răspunse Heider Mirlam.
  - Dar nu toți!
  - Numai patruzeci. Ceilalți vor poposi în apropiere. Răspunsul acesta s-ar fi cuvenit să mă liniștească; dar mă mirai că, deși tabăra noastră era bine adăpostită, nu se aprinde focul. Faptul acesta îi uimi și pe prietenii mei.
  - Frumos loc! spuse Lindsay. Ca o mică arenă. Nu?
  - Negreșit.
  - Dar e frig și umed aici, lângă apă. De ce nu facem focul?
  - Habar n-am. Poate că sunt niscaiva kurzi vrăjmași prin vecinătate.
  - Și ce ne pasă? N-au cum să ne vadă. Hm! Asta nu-mi place...!
- Și aruncă o privire bănuitoare spre han, care se străduia în chip să vorbească atât de încet cu oamenii săi, încât să nu-l putem auzi. Mă așezai lângă Mohammed Emin, care părea că așteptase prilejul acesta, fiindcă mă întrebă imediat:
- Emire, câtă vreme mai rămânem la tribul ăsta?
  - Cât vei vrea.
  - Dacă nu te superi, mâine ne vom despărți de el.
  - De ce?
  - Un om care ascunde adevărul nu poate fi un prieten sincer.
  - Crezi că Heider Mirlam e un mincinos?
  - Nu, dar îl socotesc un om care nu spune tot ce gândește.
  - Te-a recunoscut.
  - Știu. Am citit asta în ochii lui.

— Nu numai pe tine, ci și pe Amad el Ghandur.

— E ușor de înțeles, fiindcă fiul meu are trăsăturile tatălui.

— Ești îngrijorat din pricina asta?

— Nu. Suntem oaspeții tribului și nu vom fi trădați. Dar de ce au luat prizonier pe străinul acela din tribul bebbelor?

— Ca să nu divulge nimănui că suntem prin locurile acestea.

— Dar de ce să nu divulge, emire? Ce primejdie poate amenința două sute de călăreți viteji și înarmați, care n-au nici un fel de povară, printre care nu se găsesc nici femei, nici copii, nici bătrâni, nici bolnavi, nici turme de vite, nici corturi? În ce ținut am ajuns, effendi?

— Suntem în mijlocul provinciei tribului bebbelor.

— Și voia să meargă spre tribul Djiaf? Am băgat de seamă că mergem mai mult către amiază. De ce și-a împărțit azi oamenii în două tabere? Emire, Heider Mirlam ăsta are două limbi, cu toate că nu ne nutrește gânduri rele. Dacă vrem să ne despărțim mâine de el, pe ce drum sună apucăm?

— Avem Munții Zagros în stânga. Cred că Banna, orașul cel mai de seamă din district, nu-i departe de aici. Îndată ce trecem de el, ajungem la Amehdabad, după care vin Bija, Surene și Bayendereh. Lângă Amehdabad se deschide o trecătoare, care duce la Kizzelzieh prin niște văgăuni și văi izolate. Acolo se află pe partea dreaptă dealurile Girzeh și Serfir și munții sterpi de la Kurii-Kazhaf; întâlnesc apoi cele două toreante Bistan și Karadșolan, care se unesc cu Kizzelzieh și se varsă în Marea Kiupri. Îndată ce-am ajuns acolo, putem fi liniștiți. Firește, drumul acesta este mai obositor.

— De unde știi?

— Am vorbit în Bagdad cu un kurd-bulbas și care mi-a descris atât de amănunțit drumul, încât mi-am întocmit o

mică hartă. Nu credeam că voi avea nevoie de ea, dar mi-am păstrat-o în carnetul de însemnări.

— Și crezi că ar fi bine să pornim pe drumul ăsta?

— Mi-am însemnat și alte locuri, munți și ape, dar socotesc mai potrivit drumul de care ți-am vorbit. Am putea merge fie la Sulemania, fie la Sinna prin Mik și Doveiza, dar nu știu cum vom fi primiți.

— Atunci, hotărâm aşa: ne despărțim mâine dimineață de han și urcăm munții spre Marea Kiupri. Știi sigur că harta-i bună?

— Cred că da, în cazul când descrierea kurdului n-a fost greșită.

— Dacă-i aşa, să ne culcăm liniștiți, hanul și oamenii lui pot face orice le va plăcea.

Ne duserăm caii la pârâu, ca să se adape și le dădurăm nutreț. În timp ce toți cei din tabără se odihneau, eu mă dusei la han.

— Heider Mirlam, unde sunt ceilalți oameni?

— Pe aproape. De ce mă întrebă?

— Prizonierul meu e cu ei și aş vrea să-l văd.

— De ce vrei să-l vezi?

— E datoria mea, fiindcă eu l-am prins.

— Nu-i prizonierul tău, ci al meu. Mi l-ai predat doar.

— Nu ne vom certa din pricina asta. Țin totuși să știu ce-i cu el.

— E teafăr și nevătămat. Dacă-ți spune Heider Mirlam, poți să-l crezi. Nu fi îngrijorat în privința lui! Mai bine așează-te lângă mine și hai să fumăm o pipă!

Îl ascultai, ca să nu-l nemulțumesc, dar îl părăsii curând, ducându-mă să mă odihnesc. De ce nu-mi îngăduia să-l văd pe prizonier? Desigur că nu i făcuse nici un rău. Mă puteam bizui doar pe făgăduiala hanului. Cu toate astea, îmi dădeam seama că urmărește un anumit scop și-mi frământam mintea să-l descopăr. Mă hotărâi ca în zorii zilei următoare să-i dau drumul prizonierului, pe propria-mi

răspundere, urmând ca după aceea să mă despart de trib. În adormii.

Când mergi necontent călare, din zori și până noaptea târziu, picături de istoveală, chiar dacă ești un călăreț încercat. Eram din cale afară de obositor și adormii adânc. Desigur că nu m-aș fi trezit înainte de ivirea dimineții, dacă nu m-ar fi deșteptat mărăritul câinelui. Deschisei ochii și văzui că e noapte; în preajma mea se afla un bărbat.

Înșfăcăi repede cuțitul.

— Cine ești?

Auzindu-mă, se treziră și tovarășii mei și apucără armele.

— Nu mă recunoști, domnule? sună răspunsul. Sunt din tribul Bejat.

— Și ce vrei?

— Domnule, ajută-ne! Prizonierul a fugit!

Sării numai decât de pe pătura pe care dormisem și ceilalți făcură același lucru.

— Prizonierul? Când?

— Nu știu. Am adormit.

— Ah! L-au păzit o sută șaizeci de războinici și tot a fugit?

— Păi oamenii nu sunt aici!

— Au plecat?

— Da, dar se întorc, domnule!

— Încotro s-au dus?

— Nu știu.

— Unde-i hanul?

— A plecat cu ei.

Apucăi omul de piept.

— Ascultă, ce ticăloșie ați urzit împotriva noastră? Să știți că o veți păti!

— Dă-mi drumul, domnule! Cum am putea face vreun rău oaspeților noștri?

— Halef, ia uită-te repede și spune-mi căți din trib au mai rămas aici?

Întunericul era atât de mare, încât abia puteam zări pe cei din jurul meu. Micul hagiu sări în picioare, ca să-mi îndeplinească porunca.

— Mai sunt patru, mă lămuri îndată omul hanului și unul stă de pază la intrare. Dar dincolo, în tabăra cealaltă, eram zece înși care am supravegheat pe prizonier.

— Cum a fugit? Pe jos?

— Nu. Și-a luat calul și ne-a furat câteva arme.

— Asta-i o dovardă că sunteți paznici isteți și atenți. Și acum, pe vreți de la mine?

— Domnule, prinde-l iar!

Era să pufnesc în râs. Nici nu mi se putea cere un lucru mai copilăresc decât asta. Mă prefăcui că nu i-am luat cererea în seamă și-l întrebai:

— Prin urmare, voi nu știți unde au plecat oamenii și hanul?

— Zău că nu știm.

— Bine, dar de ce au plecat? Ce scop urmăresc?

— Ei, au avut ei un scop!

— Spune-mi, ce anume?

— Domnule, n-avem voie să-ți spunem.

— Bine. Vom vedea îndată cine poruncește acum, hanul sau eu...

Halef mă întrerupse, anunțându-mă că a găsit într-adevăr numai patru bejați.

— Sunt acolo în colț și ascultă ce vorbiți, sidi! îmi spuse.

— Lasă-i să stea! Dar ia spune-mi: pistoalele-ți sunt încărcate, Halef Omar?

— Le-ai văzut vreodată neîncărcate, sidi?

— Scoate-le și dacă omul acesta nu răspunde la întrebarea pe care i-o pun acum pentru ultima dată, îi tragi numai decât un glonte în cap. Ai înțeles?

— Fii fără grijă, sidi. Îi trag două gloanțe, nu unul!

Își scoase pistoalele de la brâu și trase piedicile, întrebai încă o dată:

— Pentru ce a plecat hanul?

Răspunsul nu întârzie decât o clipă:

— Ca să se năpustească asupra tribului Bebbeh.

— Bebbeh? Așadar, m-a mințit. Spunea că a fost chemat la tribul Djiaf.

— Domnule, han Heider Mirlam nu minte niciodată. Dacă-i reușește atacul, se duce la Djiaf.

Îmi adusei aminte că mă întrebase dacă am prieteni sau dușmani în tribul acela. Dorise să-mi priască ocrotirea sa, având totodată grijă să nu aflu ce plănuiește.

— Sunteți în dușmănie cu tribul bebbehilor? întrebai.

— Ei ne dușmănesc, domnule. De aceea, oamenii noștri le vor lua azi covoarele, vitele și armele. O sută cincizeci de însi vor aduce aici prada, iar ceilalți vor însotî pe han la Djiaf.

— Dacă tribul bebbehilor se va lăsa jefuit, adăugai.

În pofida întunericului, observai că-și înalță mândru capul.

— Cine? Bebbehii? Niște fricoși, toți. N-ai văzut cum a fugit de noi ăla de care am venit să-ți vorbesc?

— Da, dar el era unul, și voi două sute.

— Bine, dar tot l-ai prins!

— Ei și?! Aș fi în stare să prind, tot atât de ușor zece dintr-ai voștri. De pildă: tu și ceilalți patru, împreună cu cel de-afară și cu ceilalți nouă care au rămas în tabăra de dincolo, voi toți sunteți prizonierii mei. Halef, păzește ieșirea! Și dacă încearcă vreunul să iasă fără voia mea sau să dispară, împușcă-l!

Curajosul hagiu se repezi într-o clipă la locul de veghe; iar omul hanului îmi spune sfios:

— Glumești, domnule!

— Nu glumesc. Hanul mi-a trecut sub tăcere tocmai ceea ce era mai important și tu ai vorbit, numai fiindcă te-am silit. Așa că acum trebuie să vă ţin chezași, ca să nu mi se întâmple nimic! Ia veniți încocoace, voi, ăia patru!

Bejații îmi ascultară ordinul.

— Puneți-vă armele aici, jos, la picioarele mele! Și fiindcă-i văzui ca se codesc, urmai: Ați mai auzit de noi! Dacă ne nutriți gânduri bune, nu vi se va întâmpla nimic și vă veți primi armele înapoi; dacă vă împotriviți, nu vor fi în stare să vă ajute nici Dșiun, nici Șeitan!

Tuspatru îmi împliniră porunca, fără să mai zăbovească. Le dădui tovarășilor mei armele și lui Mohammed Emin instrucțiunile cuvenite. Pe urmă plecai, luându-mă după cursul torrentului.

Ieșind din văgăună, găsii pe paznicul hanului, care mă recunoscu numai decât.

- Cine te-a pus să păzești? îl întrebai.
- Hanul.
- De ce?
- Ca să știe, la înapoiere, că totul e în ordine.
- Foarte bine! Du-te înăuntru și spune tovarășilor mei că mă întorc îndată.
- Nu-mi pot părăsi locul.
- Hanul nu va afla asta.
- Ba da.
- Se poate; dar îi voi spune că eu ți-am poruncit s-o faci.

Paznicul mă ascultă. Știam că Mohammed îl va dezarma și nu-l va mai lăsa să plece. Dar nu izbutisem încă să găsesc cealaltă tabără. În ajun auzisem glasuri prin apropiere, astfel încât nădăjduiam s-o descopăr ușor. Deodată, auzii un tropot de cai. Îndreptându-mă spre locul de unde bănuiam că venea zgomotul, găsii pe cei nouă înși tolăniți pe pământ. Din pricina întunericului, mă luară drept unul de-ai lor. Într-adevăr, unul îmi strigă:

- Ce-a spus?
  - Cine?
  - Emirul acela!
  - Chiar eu sunt, răspunsei.
- Mă recunoscuse și se ridică.

— O, emire, ajută-ne! se rugă unul dintre ei. Prizonierul a șters-o și când se va înapoia hanul, va fi rău de noi!

— Cum a putut să fugă? Nu l-ați legat?

— Ba da, era legat, dar probabil că și-a desfăcut legăturile și când am adormit, a fugit, după ce ne-a luat și armele.

— Luați-vă caii și urmați-mă!

Mă ascultără — și ajunserăm în tabăra interioară. Între timp, micul haddedihn aprinsese focul, ca să lumineze împrejurimile. Paznicul ședea dezarmat, într-un colț. Cei nouă înși pe care-i adusei erau atât de copleșiți de necazul pe care-l înduraseră, încât îmi predară cuțitele și sulițele, fără cea mai mică împotrivire. Le explicai celor cincisprezece înși că nu le vom face nici un rău, dacă nici sefului lor nu-i va trece prin minte să săvârșească vreo josnicie împotriva noastră. În ce privește pe prizonier, îmi era cu neputință să-l prind iar.

În timpul lipsei mele, master Lindsay izbutise, după multă caznă, să afle de la Halef ceea ce nu înțelesese până atunci din cele întâmplate. Acum veni spre mine.

— Sir, ce facem cu ăștia?

— Nu știu încă. Voi vedea ce am de hotărât, la înapoierea hanului.

— Dar dacă fug?

— Nu vor putea. Îi păzim doar și în afară de asta, voi trimite pe Halef să stea de veghe la ieșire.

— Acolo?

Își întoarse capul spre culoarul ce ducea la câmpie. Văzându-mă că dau din cap, în semn afirmativ, urmă: Nu-i de ajuns! Este încă o ieșire. Dincolo! Yes!

Mă uitai în direcția pe care mi-o arăta și zării în lumina flăcării o stâncă înaltă, în fața căreia se afla un tufiș.

— Glumiți, sir! îi spusei. Cine-i în stare să se cătere pe stâncă aceea?! Are o înălțime de cel puțin cinci metri.

Râse cu atâta poftă, încât gura lui larg deschisă îmi amintea famosul trapezoid, iar înăuntrul ei se vedea niște

dinți mari și galbeni.

— Hm! Sunteți un om deștept, master! Dar tot David Lindsay e mai istet! Well!

— Nu vă înțeleg, sir!

— Duceți-vă până acolo și priviți bine stâンca și tufișul!

— Nu mă pot duce, fiindcă voi atrage astfel luarea aminte a oamenilor, dacă e într-adevăr vorba de ceva îngrijorător.

— Da, master, e o ieșire ascunsă acolo! Yes!

— Zău?

— Nu-i numai o stâncă, după cum se pare; sunt două și între ele se află tufișul. Ați înțeles?

— Păi asta poate fi tocmai în folosul nostru. Știu bejașii despre ea?

— Nu cred, fiindcă nu m-au văzut când m-am dus acolo.

— Deschizătura dintre stânci e îngustă?

— Poate fi străbătută călare.

— Și cum e terenul dincolo de ea?

— Nu știu. Nu mi-am putut da seama.

Faptul avea atâtă însemnatate, încât eram silit să-l cercetez fără întârziere. Le comunicai celorlalți planul pe care-l făurisem și plecai. Când ajunsei afară, ocolii grămadă de stânci, dar din pricina întunericului dădui cu mare greutate de locul unde se află tufișul. Deschizătura pe care o ascundea avea o lățime de peste doi metri. În spatele ei se aflau stânci de toate mărimile, învălmășite în toate felurile; totuși, ziua se putea trece destul de lesne pe cai, prin deschizătura aceea.

Fiindcă nu știam ce ni s-ar putea întâmpla, îmi scosei cuțitul, intrai în tufiș și tăiai niște crestături atât de adânci în câteva tulpini, încât să fiu sigur că vor cădea îndată ce ar trece vreun cal peste ele. Firește, avusei grijă ca bejașii să nu bage de seamă ceea ce făcusem. Mă întorsei apoi în tabără și-l trimisei pe Halef la intrare. Îi dădui însărcinarea să ne anunțe, îndată ceva zări pe cineva apropiindu-se.

— Ce-ai descoperit, effendi? mă întrebă Mohammed Emin.

— O ieșire splendidă, pentru cazul când am fi nevoiți să plecăm fără *Sallam*.

— Prin tufiș?

— Da. Am crestat câteva tulpini. Îndată ce pătrunde pe, acolo un călăreț și le calcă, cad toate ramurile iar cei ce vin după el au drumul liber.

— Mai sunt stânci dincolo de deschizătură?

— Da, niște bolovani mari de piatră, printre care au crescut buruieni; dar când e lumină, te poți strecura binișor pe acolo.

— Crezi că vom fi nevoiți să folosim drumul asta?

— Nu sunt sigur, dar e bine să fim pregătiți. Să nu râzi de mine, Mohammed Emin, dar încă din copilărie am avut o fire bănuitoare și însușirea de a presimți întâmplările, astfel am preîntâmpinat deseori ceea ce aveam de înfruntat.

— Te cred, Allah e mare și puternic!

— Bucuriile nu le presimt. Dar uneori mă năpădește o neliniște, un fel de teamă, de parcă aş fi săvârșit o faptă rea, de ale cărei urmări trebuie să mă-nspăimânt. Atunci se întâmplă negreșit ceva care să-mi pricinuiască suferințe și necazuri. Și dacă cercetez mai-târziu, aflu că într-adevăr primejdia începuse să mă amenințe tocmai în clipa în care mă năpădise echipa.

— Atunci, să luăm în seamă prevestirea pe care ne-o trimite Allah.

Îngrijorarea mea avu efect și asupra celorlalți. Con vorbirea lâncezi și stăturăm tăcuți unul lângă altul până se crăpă de ziuă. Deodată, Halef veni în grabă să-mi spună că a văzut în depărtare o sumedenie de călăreți. Nu-i putuse număra, dar erau mulți.

Mă avântai pe cal, scosei luneta din buzunarul șei și-l urmai pe Halef. Chiar cu ochii liberi se puteau recunoaște

pe câmpie o mulțime de chipuri posomorâte. Cu ajutorul lunetei, îi deosebii și mai bine.

— Ce se întâmplă, sidi? mă întrebă Halef.

— Vin bejații.

— Sunt mulți?

— Se înapoiază cu pradă. Aduc turmele de vite pe care le-au jefuit de la tribul Bebbeh. Mi se pare că în fruntea lor călărește hanul, înconjurat de o ceată de tâlhari. Așa încât ei vor ajunge mai repede la tabăra noastră.

— Ce facem?

— Hm! Așteaptă! Îți voi spune îndată.

Mă intoarsei la ceilalți și le împărtășii ceea ce văzusem. Erau încredințați, ca și mine, că nu trebuie să ne temem de han. Nu-l puteam mustra decât pentru faptul că ne ascunsese planurile pe care voia să le îndeplinească. Dacă ar fi făcut-o, nu ne-am fi alăturat oamenilor lui, fiindcă oricine ar fi socotit că e primejdios pentru noi să ne aflăm printre niște hoți de vite. Ne hotărâram să-l întâmpinam cu toată politețea, dar și cu toată prudența.

Bine înarmat, mă înapoiai la Halef.

Hanul venea în goană spre tabără, urmat de ceata lui și în mai puțin de cinci minute, calul său se opri în fața mea.

— *Sallam*, emire! mă salută. Desigur că te-ai mirat, când te-ai trezit din somn și nu m-ai văzut. Dar aveam de făcut un lucru foarte grabnic și de mare însemnatate. L-am terminat cu bine. Ia privește îndărătul tău!

Dar nu-mi luai ochii de la el.

— Ai furat, han Heider Mirlam!

— Furat? mă întrebă cu un aer uimit. E un hoț cel care ia dușmanului său ceea ce-i poate lua?

— Creștinii spun: da, e un hoț și tu știi că sunt creștin.

Dar de ce ne-ai ascuns planurile pe care le aveai?

— Fiindcă am fi devenit dușmani. Ne-ai fi părăsit?

— Desigur!

— Și ai fi prevenit tribul Bebbeh?

— Nu m-aș fi dus să-l caut, de altfel nici n-am știut asupra cărei tabere și în ce loc vrei să te năpustești. Dar dacă aş fi întâlnit pe cineva din tribul acela, l-aș fi vestit că el și ai lui sunt amenințați de o primejdie.

— Vezi, emire, că am dreptate?! Aveam numai două căi: sau să-ți trec sub tăcere planul pe care-l făurisem, sau să te socotesc prizonier și să te țin cu forța, până ce mi l-aș fi adus la îndeplinire. Fiindcă-ți eram prieten însă, am ales prima cale.

— Eu însă am fost noaptea în cealaltă tabără și-am găsit pe cei zece înși lăsați de tine.

— Ce voiai de la ei? mă întrebă hanul.

— Să-i iau prizonieri.

— Allah. De ce?

— Fiindcă aflasem că ne-ai părăsit. Nu știam ce ni se poate întâmpla. Am luat prizonieri pe toți cei găsiți, ca să mă folosesc de ei drept chezași ai libertății mele.

— Domnule, ești un om foarte prevăzător; dar poți avea încredere în mine. Și cu prizonierul din tribul Bebbéh ce-ai făcut?

— Nimic N-am apucat să-l văd, fiindcă fugise iar.

Hanul se îngălbeni și strigă:

— *Derigh!* E cu putință! Faptul ăsta va strica totul. Lasă-mă să-i văd pe câinii aceia, care au adormit în loc să vegheze!

Sărind furios de pe cal, îl lăsa liber și năvăli spre tabără, strecându-se printre stânci. Halef și cu mine îl urmarăm. Între han și oamenii săi se produse o scenă, care ar putea fi înfățișată cu mare greutate. Răcnea ca un mistreț rănit și trântea în dreapta și stânga lovitură de picior și pumn; nu se opri decât atunci când obosi de-a binelea. Nu l-aș fi crezut pe omul acesta în stare de o furie atât de cumplită.

— Hai potolește-ți mania, hanule! îl rugai în cele din urmă. În tot cazul ar fi trebuit să dai drumul prizonierului.

— Aș fi făcut-o, îmi răspunse necăjit, dar nu azi, fiindcă nu vreau să mi se dezvăluie planul.

— Dar ce-ai plănuit?

— Am luat tot ce-am găsit la tribul Bebbeh. Acum alegem ceea ce-i bun și ceea ce-i rău. Lucrurile și vitele de preț le trimit alor noștri, pe căi ocolite, dar sigure, iar ce-i mai prost ducem tribului Djiaf. În felul acesta, nu lăsăm nici o urmă și înlăturăm orice bănuială, fiindcă tribul Bebbeh va crede ca a fost jefuit de vreo ceată de-a lui Djiaf, în timp ce oamenii mei duc prada bogată la taberele tribului nostru.

— Planul e bine întocmit.

— Dar acum se năruie. Prizonierul acela era din ceata pe care am jefuit-o. Știa cine suntem și ne va trăda. Fără îndoială, a înțeles ceea ce puneam la cale. Avea și un cal bun. Dacă s-a folosit de toată iuțeala calului său și a dat de veste taberelor prietene, chiar în vremea când noi strânsesem toată prada?

— Ar fi rău și pentru voi și pentru noi, fiindcă ne-a văzut aici, răspunsei eu.

— Știe unde ne-am așezat tabăra și e de presupus că nu i-a scăpat din vedere nici trecerea dintre stânci.

De-abia își sfârșise vorba și se auzi un strigăt, chiar la capătul stâncăriilor:

— *Allah 'l Allah!* Aici sunt! Prindeți-i vii!

Ne întoarserăm și văzurăm pe prizonierul fugar, care se repezi asupră-mi, străpungându-mă cu ochii lui sclipitori; îndărătul lui se iviră o sumedenie de înși, care se năpustiră furioși spre noi. Izbucniră numai decât strigăte asurzitoare, al căror zgromot se învălmășea cu cel al armelor ce se izbeau. Uitasem de ieșirea din tabără și nu pusesem pe nimeni s-o păzească.

De altminteri, fostul prizonier, în stăpânirea căruia mă aflam, nu-mi dădu răgaz să mă gândesc sau să caut un mijloc de salvare. Privindu-l mai bine, începui să cred că-i un han sau un șeic. Nu purta nici suliță, nici pușcă, întocmai ca și tovarășii săi, dar în mâna lui strălucea pumnalul afgan cu lama răsucită.

Înfruntai pe semetul vrăjmaș cu mâinile goale; nici nu-mi dăduse prin minte să cau vreo armă. Fără să-i dau răgaz să se apere, îi înșfăcăi cu stânga mâna în care ținea pumnalul, iar cu dreapta-l apucai de gât.

— Mori, tâlharule! îmi strigă, încercând printr-o smucitură deznădăjduită să-și smulgă mâna cu care ținea pumnalul.

— Greșești. Nu sunt din tribul ăsta și nu știam că veți fi atacați și jefuiți!

— Ești un hoț, un câine! M-ai luat prizonier; dar acum te voi lua eu pe tine. Sunt șeicul Gasahl Gaboya, căruia nu i-a scăpat nimeni până acum!

Îmi amintii deodată că auzisem numele acesta și că șeicul era unul dintre kurzii cei mai viteji. Dar acum n-aveam timp de gândit.

— Dacă ești în stare, ia-mă prizonier!

Rostind aceste cuvinte, îi dădui drumul din strânsoare și mă dădui înapoi. Credea că e un semn de slăbiciune din partea mea; scoase un strigăt de biruință și ridică brațul, ca să mă lovească. Asta așteptasem. Îi trântii un pumn atât de puternic în piept, încât îl văzui că se clatină, amețit. Apoi, se prăbuși la o depărtare de câțiva pași de mine. Bănuind că va încerca să se ridice, îi trântii la iuțeală încă un pumn în tâmplă, asigurându-mă că a devenit inofensiv.

— Săriți pe cai și urmați-mă! strigai.

Într-o clipă văzui totul. Pătrunseseră în tabără vreo douăzeci de oameni din tribul Bebbeh. Bejații se luptau cu ei. Master Lindsay se încăierase cu doi înși și răpunea tocmai pe unul din ei, printr-o lovitură dată cu patul armei; cei doi haddedihni se rezemaseră de stâncă, unul lângă altul și nu lăsau pe nimeni să se apropie, în timp ce micul Halef tăbărâse cu genunchii pe un vrăjmaș ce se prăbușise, lovindu-l în cap cu mânerul pistolului.

— Sidi, nu te grăbi! Îi dăm gata pe toți! răspunse curajosul hagiu îndemnului meu.

— Afară sunt mai mulți. Bejați vor fi înfrânti. Înainte! Repede!

Smulsei pumnalul din mâna lui Gasahl Gaboya, ce zacea nemîșcat, ca să păstrez o amintire a acestei zile nenorocite și sării pe cal. Ca să le înglesnesc celorlalți posibilitatea de a mă urma, dădui pinteni calului și mă năpustii printre cei ce se luptau. După ce mă încredințai că s-au urcat cu toții pe cai, ajunsei din câteva salturi la tufiș pe care calul meu îl zdrobii cu copitele. Afară îl ținui în frâu, fiindcă eram silit să călăresc la pas. Camarazii mei avură vreme, să mă urmeze numaidecât.

Îndată ce trecui de stânci și mă aflai în câmp liber, mă încredințai dintr-o privire că nu lipsește nici unul, bătui ușor armăsarul pe o coapsă și o rupsei la fugă. Ceilalți îmi urmară exemplul.

În cele câteva clipe de răgaz mă lămurii pe deplin. Seicul Gasahl Gaboya era într-adevăr un bărbat deștept; fiindcă în loc să-și pună tribul în primejdie, silindu-l să se împotrivească zadarnic, fusese în stare să răscoale toate împrejurimile. În timp ce tâlharii se retrăgeau cu prada, fără să bănuiască nimic, o sumedenie de triburi îi înconjuraseră strășnic din trei părți, pe distanțe nesfârșite; în felul acesta, oamenii hanului meu s-ar fi putut considera fericiți, dacă ar fi scăpat cu viață. Îndărătul nostru, încăierarea continua cu aceeași furie. N-aveam vreme să mă gândesc și să înțeleg cum izbutiseră oamenii lui Gasahl Gaboya să se furiseze și să năvălească asupra taberei. Din stânga vedeam un sir de călăreți îndreptându-se în goană spre câmpul de luptă. Si în dreapta noastră împrejurimile erau înțesate de puncte mișcătoare: alți călăreți.

— Înainte, effendi! strigă Mohammed Emin. Altminteri, ne împresoară! Ai scăpat teafăr până acum?

— Da. Dar tu?

— Am doar o zgârietură.

Într-adevăr, îi curgea sânge pe obraz, dar zgârietura nu părea periculoasă.

— Apropiați-vă! îmi îndemnai tovarășii. Să mergem în linie, unul lângă altul. Cine ne va privi dintr-o parte, va crede că nu-i decât un singur călăreț.

Şiretlicul îmi fu ascultat îndată; cei oare se aflau îndărătul nostru nu puteau fi înselați și observarăm imediat că eram urmăriți de o ceată destul de numeroasă.

— Sidi, vor izbuti să ne ajungă cei din spate? întrebă Halef.

— Cine știe?! Asta depinde de caii pe care îi au. Dar ia spune-mi, Halef Omar, ce ai la ochiul drept? Te doare?

I se umflase un ochi, cu toate că nu trecuseră decât puține minute, de la începerea încăierării.

— Nu-i nimic, sidi, îmi răspunse. Cel cu care m-am luptat era de vreo cinci ori mai lung ca mine și mi-a tras un pumn. *Hamdulillah*, altă dată n-o să mai facă una ca asta!

— Doar nu-l vei fi omorât?!

— Nu. Știu că nu ți-ar fi plăcut, sidi!

Bucuria pe care o resimteam pentru faptul că nu ucisesem pe nici unul din vrăjmași era nemărginită. Situația aceasta, privită chiar din punctul de vedere al celor ce se mai puteau întâmpla, ne apărea într-o lumină plăcută și liniștită; întrucât, dacă oamenii din tribul Bebbeh ar fi pus mâna pe noi, nu s-ar fi putut răzbuna împotriva noastră pentru vreun omor.

Ne continuăm goana vreun sfert de oră. Nu mai vedeam câmpul de luptă, dar urmăritorii se țineau mereu după noi. Se împărtiseră în două cete; cei care aveau cai buni se apropiară de noi, iar ceilalți erau încă departe.

— Emire, dacă nu călărim mai repede, ne vor ajunge! spuse Amad el Ghandur.

— Nu trebuie să ne obosim de pe acum animalele. De altminteri, urmăritorii s-au despărțit și e mai nimerit să vorbim cu ei, decât să-i lăsăm să ne gonească neîncetat.

— *Maschallah!* Vrei să stai de vorbă cu el? întrebă uimit Mohammed Emin.

— Negreșit. Am de gând să-i fac să nu ne mai urmărească. Călăriți mai departe! Eu rămân și-i aştept.

Tuspatru își continuă goana. Coborâi de pe cal, îmi luai arma și mă lungii la pământ, cu ochii întă asupra urmăritorilor.

Când se aflau la o depărtare de vreo mie de pași, îmi scosei legătura din jurul turbanului și începui să-o flutur în aer. Încetindu-se alergătura, se opriră cam pe la jumătatea drumului. După ce ținură repede sfat, unul dintre ei se apropie și mă întrebă:

— De ce stai trântit la pământ? E vreun şiretic sau ai gânduri cinstite?

— Vreau să discutăm.

— Cu toți sau numai cu unul singur?

— Numai cu unul. Alegeți-l și trimiteți-mi-l.

— Văd că ești înarmat.

— Și el poate veni înarmat.

— Pune armele de o parte. După aceea, va veni la tine unul dintre noi.

— Atunci să vină și el dezarmat.

— Fie și aşa!

Mă ridicai, îmi pusei cele două pumnale și revolverul pe pământ și-mi agățai pușca și sulița de șa. Apoi, mă trântii iar la pământ. Urmăritorii mei n-aveau cum să știe câte și ce fel de arme am; aşa încât mi-ar fi fost ușor să-mi păstreze revolverul; dar voiam să mă port cinstit cu ei, ca să-i fac să se poarte și ei la fel cu mine.

Îi numărai: erau unsprezece. Cel cu care vorbisem se întoarse și le vesti dorința mea. Îl văzui coborând, punându-și de o parte carabina, sulița și cuțitul și îndreptându-se spre mine. Era un bărbat frumos și zvelt, în vîrstă de vreo cincizeci de ani. Ochii lui negri mă fulgerau dușmănos; totuși, se opri tăcut drept în fața mea.

Întrucât nu rostisem nici un cuvânt, el deveni nerăbdător; în cele din urmă mă întrebă:

— Ce vrei de la noi?

— Vreau să-ți vorbesc.

— Vorbește!

— Nu pot!

— Allah! De ce?

Îi făcui semn, îndemnându-l să se uite îndărătul meu.

— Vezi? Am mai multe arme decât și-ai închipuit și le-am pus pe toate de o parte. Și tu mi-ai făgăduit că vei face același lucru. De când sunt mincinoși oamenii din tribul Bebbeh?

— Cu ce te-am mințit?

Zărisem printr-o deschizătură a vestei sale că a ascuns o bâta scurtă. Roșind, își vârî mâna sub vestă, scoase bâta și o azvârli.

— O uităsem, se scuză el.

Faptul că nu șovăise s-o arunce, mă încredința că nu avea de gând să mă atace. Nu avusese încredere în mine și voise să fie prevăzător. Continuai:

— Aşa! Și acum, să fie pace între noi, până când vom termina de vorbit. Îmi făgăduiești?

— Îți făgăduiesc!

— Dă-mi mâna!

— Iat-o!

— De ce ne urmăriți? îi întrebai.

Mă privi uluit drept în ochi.

— Ești nebun? îmi strigă. Ne jefuiți, vă năpustiți asupra noastră ca dușmani și ca tâlhari și mă mai întrebi de ce vă urmărim?!

— Nu ne-am năpustit asupra voastră nici ca dușmani, nici ca tâlhari!

— Nu? Allah 'l Allah! Ne furați turmele de vite, corturile și tot ce-ați mai găsit!

— Greșești! Nu suntem noi făptașii, ci tribul Bejat!

— Dar voi sunteți tot din tribul Bejat!

— Nu. Noi suntem cinci bărbați pașnici. Unul dintre ei și cu mine suntem luptători din Frankistanul îndepărtat; al treilea este slujitorul meu, un arab, care s-a născut departe,

dincolo de Mecca, iar ultimii doi sunt beni-arabi, dinspre răsărit, care n-au fost niciodată vrăjmașii voștri.

— Spui aşa, ca să mă amăgeşti. În felul acesta nu ne veţi scăpa. Sunteţi bejaţi!

Îmi scosei burnusul și-mi suflecai mâneca largă a hainei; scosei apoi și haina de dedesubt.

— Ai văzut un asemenea braț la un bejat, la un kurd sau la vreun arab, întrebai.

— Văd că-i alb, răspunse. Tot corpul tău e aşa?

— Fireşte. Știi să citeşti?

— Da, răspunse mândru.

Îmi scosei carnetul de însemnări și-i arătai filele.

— Asta-i scrisul unui kurd sau al unui arab?

— E un scris străin.

Vârâi carnetul în buzunar și deschisei pașaportul.

— Cunoști pecetea asta?

— Katera — Allah — Dumnezeule! E pecetea sultanului!

— Și trebuie să respectă pecetea asta, fiindcă ești un războinic al pașei din Sulemania, care datoreşte supunere sultanului. Ei, mă crezi că nu sunt bejat?

— Te cred.

— Tot atât de adevărat este și ceea ce ți-am spus despre ceilalți.

— Dar ați fost la bejați!

— I-am întâlnit, în timp ce ne îndreptam spre nord. Ne-au primit ca oaspeți și ne-au povestit că se vor duce la un ospăț al tribului Djiaf. Nu știam că sunt vrăjmașii tribului Bebbéh; aşa că nici nu bănuiam că vor să năvălească asupra voastră, ca să vă prade. Aseară am adormit sub ocrotirea lor; între timp, ei porniseră, iar abia dimineața, când s-au înapoiați, ne-am dat seama că fusesem găzduiți de niște hoți și tâlhari. M-am și certat din pricina asta cu hanul Heider Mirlam, dar după câtva timp ați năvălit asupra taberei.

— Oh! Să ne ajute Allah să nu scăpăm din mâna pe Heider Mirlam! V-ați apărat împotriva oamenilor noștri?

— Da. Am fost siliți să ne apăram fiindcă au năvălit peste noi.

— Ați ucis vreunul?

— Pe nici unul.

— Jură!

— Nu jur. Sunt creștin.

— Un creștin! repetă uimit și cu un aer disprețitor. Ah, atunci sunt sigur că nu ești nici kurd, nici turcoman, fiindcă un musulman nu va spune niciodată că-i creștin. Atunci te cred că n-ați omorât pe nici unul dintr-ai noștri, ci ați fugit. Cum poate ucide un creștin pe un musulman!

Era atâta dispreț în cuvintele lui, încât mă cuprinse dorința să-i trag o palmă zdravănă; dar eram nevoit, în interesul nostru, să rabd insulta fără să răspund. Situația în care mă găseam nu prea era încântătoare. În acest timp, se apropiară și urmăritorii care întârziaseră și se alăturară celorlalți, aşa încât la o depărtare de numai cinci sute de pași mă înfruntau treizeci de vrăjmași. Cea mai mică neprevadere m-ar fi sortit pieirii.

— Prin urmare, vezi că nu-ți suntem dușmani și ne poți lăsa să plecăm nestingheriți!

— Unde vreți să mergeți?

— Spre Bagdad.

— Așteaptă. Voi vorbi cu oamenii mei.

Se ridică și se duse spre ceilalți, fără să arunce măcar o privire bâtei pe care-l făcusem s-o azvârle mai înainte. A urmat o con vorbire foarte îndelungată; după gesturile pe care le făceau, îmi dădui seama că părerile cu privire la soarta ce mi se cuvenea erau împărtite. În sfârșit, după un sfert de oră, omul meu se înapoie și se așeză lângă mine.

Mă ridicai.

— Ai putea pleca, hotărâi eu; dar nu ţi-am văzut încă tovarășii. Cheamă-i îndărăt! Când voi face un semn se vor arăta patru din oamenii mei și vom fi la fel de numeroși.

— De ce? Voi sunteți cinci și noi vom fi tot atâtia.

— Uită-te unde au ajuns tovarășii mei și gândește-te în ce situație vor fi, dacă-i chem îndărăt.

Făcu un semn disprețuitor.

— Nu te teme, ghiaure. Noi suntem din tribul Bebbeh, nu bejați! Nu vă facem nici un rău!

În alte împrejurări, firește că aş fi răspuns cu totul altfel îndrăznețului, pentru disprețuitorul său „ghiaur!”; acum, însă, socotii că-i mai nimerit să-l las să creadă că nu l-am auzit. Aşa că-i răspunsei doar atât:

— Am încredere în tine! Oamenii tăi vor veni înarmați?

— Cum vrei.

— Să-și păstreze armele; ni le vom lua și noi pe ale noastre.

Consimți, dând din cap și se întoarse. Îmi pusei iar la brâu pumnalele și revolverul și încălecai. Pe urmă, făcui tovarășilor mei semn să se apropie. Aerul era atât de lîmpede, încât îmi văzură semnul chiar de la depărtarea unde se aflau și-și îndreptară caii spre locul unde mă găseam. Când sosiră, ne alăturarăm toți cinci, în timp ce în fața noastră își opriră caii cei cinci din tribul Bebbeh.

— Care-i celălalt francon? întrebă cel cu care vorbisem.

Arătai spre Lindsay și spusei:

— Acesta!

Pe chipul vrăjmașului flutură un zâmbet batjocoritor.

— Cred că-i francon și creștin, fiindcă are un nas de chansir, care se numește rât.

Îi îngăduisem destule până atunci, aşa că nu mă mai putui stăpâni::

— Un nas la fel ca ăsta am văzut în Alep și Diarbekir, la mulți musulmani, răspunsei.

Se răsti:

— Taci, ghiaure!

Îmi mânai calul câțiva pași.

— Ascultă, spuneai adineauri că știi să citești. Ai citit poate și din *Coran*?

— Ce te privește?

— Nu te întreb cu vorbele Profetului, fiindcă sunt creștin; dar tu ești musulman și ești dator să faci numai ceea ce-ți poruncește Mahomed! El a spus aşa: „Cine-și cinstește vrăjmașul, e iubit de viteji; iar cel ce-și înjosește vrăjmașul e iubit numai de fricoși!” Ai primit învățătura Profetului și crezi că-i cea mai dreaptă; noi am primit-o de la Isa Ben Marryam și credem că aceasta-i cea mai dreaptă. Prin urmare, avem amândoi dreptul să ne numim ghiauri. Tu ai făcut-o, eu nu, fiindcă nu-i frumos și nici plăcut să necăjești pe cineva. Cine murdărește cu noroi pe aproapele său, se murdărește pe sine însuși. Gândește-te mereu la asta!

Îndrăzneala mea îl ului și-i răpi graiul câteva clipe; deodată, însă, își scoase pumnalul de la brâu.

— Tu, tu vrei să mă înveți pe mine, tu? Tu, un creștin afurisit de Allah și de Profet? Să te sfâșii, ca pe o zdreanță? Aveam de gând să vă las să plecați; dar acum vă poruncesc: pieriți din fața mea, necurațiilor! Luati-vă distanța și Șeitan să vă ducă de-a dreptul în Gheena! Ne vom lupta!

Îmi dădui seama că vorbise pătimăș; dar văzui totodată că privirile celor doi haddedihni și a lui Halef sunt ațintite nerăbdător asupră-mi. Și englezul mă privea neclintit, fiindcă nu știa ce trebuie să facă. Amintindu-mi că nu putuse înțelege nimic din cele ce se întâmplase, mă simții dator, să-l previn:

— Sir, când veți vedea că trag, trageți și dumneavoastră, dar numai în cai!

— Yes! Frumos! Minunat!! îmi răspunse.

Apoi, îi spusei bebehului pe un ton liniștit:

— Bine, vom porni. Mai înainte, însă, trebuie să-ți spun ceva: nu consideră că ți-am cerut să ne împăcăm, fiindcă ne temem de voi! Noi îndrăgim pacea, doar fiindcă nu vrem să pricinuim moartea nimănu. Tu ai vrut altfel. Vei vedea urmările!

— Voi? Voi nu vă temeți? îmi spuse batjocoritor. Nu te-ai trântit aici, la pământ, ca să ne cerșești îndurare, ghiaure?

— Nu repeta cuvântul ăsta, fiindcă te-ai putea trezi trăsnit ca un copac pe timp de furtună! Pentru voi voi am pace și vă voi dovedi că vă disprețuim. N-avem nevoie să ne dăruiuți nici o distanță, ci vom începe numaidecât lupta. Haide!

— Așa să fie! strigă și își prinse pumnalul.

În aceeași clipă, însă, calul meu făcu o săritură spre al lui, aşa încât îmi putui apuca vrăjmașul de mâna și-l trăsei de pe cal. Bubuiră trei împușcături, — după care răsunară alte două și în timp ce-mi mânam de zor calul, văzui că toți caii vrăjmașilor, s-au prăbușit la pământ, răsturnându-și călăreții.

— Înainte! Repede!

Mânărăm nebunește. Înainte de a porni, trăsei spre mine pe cel cu care stătusem de vorbă până atunci, îl pălmuii de câteva ori și-i strigai:

— Astea sunt pentru „ghiaur”! și-l lăsai să cadă. Era să ajungă sub copitele calului meu, dar scăpă ca prin minune. Totul se întâmplase atât de fulgerător, încât vrăjmașii avură nevoie de oarecare timp, până să se dezmeticească și să sară iar pe cai.

— Am fost drept, sau nedrept? întrebai pe drum pe cei doi haddedihni.

— Emire, răspunse Mohammed Emin, te-ai purtat ca un om drept. Acela nu te-a insultat numai pe tine ci și pe noi. De-acum încolo nu mai poate fi luptător, fiindcă a fost pălmuit de un creștin. Astă-i o pedeapsă mai rea decât moartea și e judecată cu asprime. Păzește-te să cazi vreodată în mâinile lui; te-ar ucide în cele mai crâncene chinuri!

După zece minute, urmăritorii noștri se împărțiră în două grupe. Acum însă cei ce se aflau mai aproape de noi erau mai puțin numeroși, fiindcă le împușcasem cinci cai. Când mă incredințai că distanța dintre grupe era destul de mare, le făcui semn celorlalți să se opreasă. Cei șase care se țineau necontenit după noi ar fi fost în stare să ne

gonească toată ziua, fiindcă aveau cai foarte buni. Trebuia să împușcăm caii. Împărtășii celor doi haddedihni gândul ce mă preocupa, coborâi și înșfăcai carabina.

— Tragem? întrebă Lindsay, care observase ceea ce făceam.

— Da. În cai.

— Yes! Interesant! Foarte frumoși cai!

Îi rugai pe fiecare să nu tragă, decât după ce va fi tintit bine calul unuia dintre vrăjmași.

Urmăritorii veneau în goană mare și se aflau la o distanță destul de potrivită, când începură să-și dea seama ce-i aşteaptă. În loc să-și schimbe direcția și să se împrăștie, se opriră.

— Fire! porunci master Lindsay.

Cu toate că arabii nu înțeleseră cuvântul englezesc, au știut totuși ce au de făcut. Traserăm cu toții odată, Lindsay și cu mine mai traserăm câte un glonte și observarăm că nici unul dintre noi nu-și greșise ținta: cei șase cai și călăreții lor zăceau îngrămădiți unii peste alții, înfățișând o priveliște pe care timpul nu ne permitea s-a admiră prea mult.

Ne avântarăm pe cai. Curând, urmăritorii noștri erau mult înapoi, iar după un răstimp ne aflam singuri pe câmpie.

Nu trecu mult și văzurăm ridicându-se munți în fața noastră, în stânga și în dreapta. Involuntar, ne oprirăm cu toți caii în același timp.

— Pe unde o luăm? întrebă Mohammed.

— Hm! mormăii.

Niciodată nu fusesem atât de șovăitor ca acum în privința drumului pe care trebuia să-l urmăm.

— Gândește-te bine emire! spuse Amad. Avem destulă vreme și caii trebuie să se odihnească puțin.

— Si eu v-aș putea îndemna să vă gândiți! răspunsei. Nu știu sigur unde ne aflăm, dar cred că Nweizgieh, Merwa,

Beytos și Deira sunt spre sudul regiunii ăsteia. Drumul acesta ne-ar duce la Sulemania...

— Nu mergem acolo! mă întrerupse Mohammed Emin.

— Vom hotărî pe unde o luăm, când vom ajunge în fața trecătorii de care am vorbit aseară. Putem păstra direcția aceasta, până când dăm de fluviul Berozieh, fiindcă ne trebuie o zi întreagă de urcuș, ca să coborâm apoi munții dincolo de Bamma.

— Sunt de părerea ta, spuse Mohammed.

— Fluviul acesta ne este prielnic și pentru faptul că desparte Perși a de Ejallet, aşa încât putem trece de pe un mal pe celălalt, dacă ne amenință vreo primejdie.

Călărirăm mai departe, spre sud. Câmpia se înălța pe măsură ce înaintam. Munții și văile se înmulțeau din ce în ce. Puțin înainte de apusul soarelui, ajunsesem în inima munților și după ce străbătusem o pădurice înaltă și izolată, zărirăm o colibă, din al cărei acoperiș se ridică un fum.

— Aici locuiește cineva, sidi! spuse Halef.

— În tot cazul, trebuie să fie un om care nu ne poate face rău. Mă duc să văd ce-i acolo; rămâneți aici și aşteptați-mă!

Coborâi de pe cal și mă îndreptai spre colibă. Era clădită din piatră, iar crăpăturile erau astupate cu mușchi. Acoperișul era făcut din crengi, iar deschizătura ușii era atât de mică, încât abia îngăduia unui copil să intre, fără să se aplece.

Când cei din primitiva coliba îmi auziră pașii, se ivi în ușă capul unui animal și mi se păru că-i urs. Îndată însă lătrătura acestei făpturi înfiorătoare, mă încredința că este vorba de un câine. Din casă se auzi un fluierat și în locul capului de câine, se ivi altul, despre care n-aș fi putut spune numai decât al cui este. Nu vedeam altceva decât un păr stufoas, a cărui încâlceală era de neînchipuit, un nas mare și negru și doi ochi sclipitori, asemănători celui ai unui şacal mânișos.

— *Ivari'l her!* Bună seara! îl salutai eu.

Răspunsul fu un mormăit.

— Locuiești singur aici?

Urmă un alt mormăit, mai apăsat.

— Mai sunt case prin vecinătate?

Mormăitul pe care-l auzii acum era într-adevăr înfricoșător. Cred că nimeni nu și-ar fi putut coborî vocea mai jos decât creația aceea păroasă. Deodată, se ivi vârful unei sulițe, care se întindea spre pieptul meu.

— Vino încocoace! îl rugai pe tonul cel mai cuviincios cu putință.

Dar auzii iarăși mormăitul, mai gros decât toate celelalte, în timp ce vârful suliței îmi ajunse lângă gâtlej. Sălbaticul începea să mă întărâte. Apucai vârful acesteia și începui să trag cu putere. Dar ciudatul locuitor al colibei o ținea zdravăn și fiindcă-mi dădeam seama că nu se poate măsura cu mine, îl scoasei din dreptul ușii.

Încetul cu încetul: mai întâi mărăcinii aceia păroși, cu nasul negru și lucios, pe urmă două mâini de aceeași culoare și cu gheare lungi. După ele veneau: un sac găurit, la fel cu acelea în care se pun de obicei cărbunii, două învelitori de piele și în sfârșit două obiecte, în fața căror sunt sigur că altul ar fi rămas nedumerit, dar pe care eu, cel mai pătrunzător dintre oamenii pătrunzători, le-am recunoscut îndată: erau cizmele pe care le-a purtat cândva Colosul din Rodos.

Doar după ce aceste două cizme trecuă pragul, putui vedea în întregime făptura din coliba. Odată cu stăpânul său își arătă și câinele tot trupul. Părul lui stufoș, nasul negru și ochii se asemănau cu cei ai sălbaticului. Ambele creațuri păreau că se tem de mine mai mult decât mă temeam eu de ele.

— Cine ești? îl întrebai pe un ton aspru.

— *Allo [91]!* mormăi.

— Ce ești?

— *Kümürdas* [10].

Prin urmare, din pricina asta îi erau mâinile atât de negre și tot de aceea avea nasul la fel cu ele; în tot cazul, aceasta nu-l îndreptățea să poarte și unghii atât de lungi și de aceeași culoare. Duritatea cu care-i vorbisem îi scuturase puțin amorțeala, înlocuind-o cu oarecare respect și sporindu-i teama. Câinele, care trebuia să-i semene în toate, părea să fie cuprins de aceeași frică.

— Mai locuiesc oameni pe aici? îl întrebai pe același ton.

— Nu.

— Cât de departe este primul sat?

— Mai bine de o zi de drum.

— Pentru cine arzi cărbuni?

— Pentru domnul care face potcoave.

— Unde locuiește?

— În Banna.

— Ești kurd?

— Da.

— Din tribul Djiaf?

— Nu.

— Din tribul Bebbeh?

— Nu.

Rostind acest cuvânt, glasul său trăda o oarecare dușmanie.

— Din ce trib ești?

— Din tribul Bannah.

— Ia uită-te puțin acolo! Vezi patru călăreți?

Despletindu-și puțin smocurile de păr ce-i cădeau pe obraz, ca să poată vedea mai bine, se uită în direcția pe care i-o arătai. Deși negreala datorată îndeletnicirii lui de cărbunar, nu-i ascundea cu totul propria-i piele de kurd, îl văzui roșind de spaimă.

— Sunt kurzi? mă întrebă îngrijorat.

În fine, îl făcusem să vorbească. Fiindcă dădui negativ din cap, urmă:

— Dar ce sunt?

— Suntem trei arabi și doi creștini.

Se uită la mine:

— Creștini? Ce înseamnă asta?

— Te voi lămuri mai târziu, fiindcă, vom dormi la noapte în coliba ta.

Acum se însăpămantă de-a binelea.

— Domnule, să nu rămâneți aici!

— De ce?

— Prin munți umblă duhuri rele!

— Foarte bine! De mult țineam să le vedem!...

— Uneori plouă foarte tare!

— Apa nu ți-ar strica deloc.

— Câteodată tună grozav!

— Păi, dacă plouă, trebuie să și tune!

— Sunt și urși pe aici.

— Ne place foarte mult sunca de urs!

— Adesea vin hoți prin locurile astea.

— Îi vom omorî!

În cele din urmă, văzând că nu prinde nici una din născocirile pe care le însira, se hotărî să spună adevărul și rosti pe ton rugător:

— Domnule, mi-e frică de voi!

— N-ai de ce să te temi. Nu suntem nici tâlhari, nici ucigași. Vreau să dormim în coliba ta la noapte și mâine pornim la drum. Și fiindcă ne adăpostești, vei primi un piastru de argint.

— Unul întreg? De argint? Întrebă uluit.

— Da. Și dacă ești prietenos, poți căpăta doi piaștri.

Auzindu-mi făgăduiala, se înveseli deodată. Totul râdea în el: ochii, gura pe care abia acum o descopeream, nasul și mâinile, care se loveau zgomotos, spre a vădi bucuria nemărginită a sălbaticului cărbunar. Ah, am uitat să spun că bărbatul acesta avea și o barbă stufoasă, cum nu mai văzusem niciodată. Bucuria stăpânului îl molipsi și pe câine, care-și ridică frumos coada și începu să se gudure.

— Cunoști bine munții? îl întrebai pe kurdul acela ciudat.

— Da, peste tot.

— Cunoști și fluviul Berozieh?

— Da, la graniță.

— Cât faci până acolo?

— O jumătate de zi.

— Cunoști Banna?

— Da. Mă duc acolo de două ori pe an.

— Cunoști și Amehdabad și Bayendereh?

— Sigur că da!

— Nu știi unde e Bistan? îl întrebai iar.

— Ba știu foarte bine. Fratele meu stă acolo.

— Trebuie să lucrezi în fiece zi?

— Lucrez când îmi place! îmi răspunse mândru.

— Așadar, poți pleca oricând de aici?

— Domnule, nu știu de ce mă întrebi!

Sălbaticul se arăta prevăzător și începea să-mi placă.

— Uite de ce te întreb, îi răspunsei. Suntem străini prin locurile astea și nu cunoaștem drumurile prin munți; de aceea ne trebuie un om cinstit, care să ne călăuzească. Pentru asta, îți vom plăti în fiecare zi câte doi piaștri.

— O, domnule, e adevărat ce spuneți? Eu primesc în fiecare an zece piaștri, făină și sare. Vreți să vă conduc?

— Mai târziu; vrem să te cunoaștem bine. Dacă vom fi mulțumiți de tine, vei câștiga la noi mai mulți bani decât primești de obicei într-un an întreg.

— Cheamă pe oamenii tăi încoaace! Vreau să le dau făină și sare și o oală pentru copt. Am și vânat, cât de mult vreți, iar caii voștri pot să pască oricâtă iarbă. Acolo, sus, e un izvor — și vă voi face un aşternut tot atât de moale ca divanul sultanului!

Dintr-o dată, flăcăul acesta de ispravă se transformase cu totul — numai din pricina sunetului plăcut al piastrilor.

Făcui un semn celorlalți, a căror nerăbdare fusese pusă la grea încercare în timpul îndelungatei mele con vorbiri cu

sălbaticul. Se apropiară în grabă și rămaseră tot atât de uimiți ca și mine când dădură cu ochii de cărbunar. Cel mai uimit dintre toți părea englezul, căruia-i pierise graiul; firește, însă, că și flăcăul rămase mut de uimire când văzu nasul lui master Lindsay, care era într-adevăr un ciudat obiect de admiratie. În sfârșit, englezul își recapătă glasul:

- Pfui, drace! strigă. Cine-i arătarea asta? O gorilă?
- Nu. Un kurd din tribul Bannah.
- Aşa?! Spală-te, omule! se răsti el la flăcău.

Cum însă acesta nu pricepu ce i se spusesese, rămase deocamdată la fel de negru ca înainte. În acest timp caii fuseseră priponiți, iar păturile întinse pe mușchi. Ne asezărăm cu toții și îi dădui lui Mohammed lămuririle cuvenite despre cărbunaru care doream să ne fie călăuză prin munți. Ne hotărâram să-l supraveghem cu toată atenția.

Kurdul scoase din colibă un sac cu făină neagră și aduse un vas de lut, plin cu sare. Apoi o oală, care părea că fusese folosită ani de zile în scopuri misterioase. La urmă, scoase dintr-o groapă mică, situată în spatele colibei și acoperită cu pietre, provizia lui de carne, alcătuită din doi iepuri și o căprioară, mâncată pe jumătate. Prin urmare, aveam de ales. Ne hotărâram să mâncăm căprioara. După ce o spălarăm bine de tot, aprinserăm focul, ca s-o frigem. În timp ce Halef se duse să adape caii, iar kurdul le dădu nutreț, eu încercam să pregătesc o cină mai gustoasă, învârtind frigarea cu neobosită atenție.

- Murdar flăcău! bombăni englezul; pare harnic. Păcat!
- De ce spui aşa?
- Scârboasă oală! Yes! Ce frumos ar fi fost, dacă oala ar fi fost curată. Am fi putut coace foarte bine în ea!
- Ce să coacem? Spuneți odată!
- Un pudding!
- O budincă? Ah! dar cum v-a venit ideea asta, sir?
- Hm! Nu sunt *englishman*!?

— Negreșit că da. Dar vă rog să mă lămuriți ce fel, de pudding ați fi vrut să coaceți aici?

— Ei, orice fel de pudding. Yes!

— Cunosc vreo douăzeci de feluri de budinci, dar nici una pe care să o fi putut face aici.

— Ah! Oh! De ce?

— Fiindcă n-avem nimic din câte ne trebuie!

— Nimic? O no! Avem căprioară, făină, sare — totul!

— Făină, sare, căprioară, totul! Frumos, sir, îmi voi nota undeva „rețeta” asta prețioasă. Toate celelalte ce se folosesc de obicei la un pudding cu carne: grăsime, ouă, ceapă, piper, lămâie, pătrunjel, muștar — astea toate strică, nu-i aşa?

— Da, aşa e! Well!

În locul puddingului pe care-l dorea, englezul căpătă o bucată de pulpă de căprioară, pe care o mancă destul de lacom. Când începusem să împart friptura, kurdul stătea proptit în uşa colibei și-și lingea funinginea de pe degete, cu ochii întă la căprioară.

— Vino încoace, Allo, să mănânci cu noi! îl poftii eu.

Se aşeză lângă mine și citii în privirea lui că din clipa aceea devenisem cei mai buni prieteni.

— Cât costă căprioara? îl întrebai.

— Domnule, v-o dăruiesc. Voi împușca alta.

— Cu toate astea, și-o plătesc. Uite, ia banii.

Vârâi mâna în punga pe care o țineam la brâu, scosei doi piastri și-i dădui.

— O, domnule, sufletul tău e prea milostiv! Nu vrei să frigi și iepurii?

— Îi vom lua mâine cu noi.

În vecinătatea căsuței se afla o grămadă mare de frunze. Kurdul le aduse, ca să ne facă un culcuș cât mai moale. Într-adevăr, punând păturile peste ele, dormirăm atât de bine, cum nu mai dormisem de multă vreme.

Când ne trezirăm, mâncărăm cu toții câte o bucată din friptura rămasă de cu seară.

— Ați plătit căprioara, master, spuse Lindsay. Trebuie să vă restitu banii.

— Aș, e un fleac!

— Ne conduce gorila asta? Cât îi dăm?

— Doi piaștri pe zi.

— Eu plătesc. Ne-am înțeles.

— Bine, *sir*!

Întrucât și cei doi haddedihni erau de acord să fim călăuziți de kurd, mă hotărâi să-l interoghez, ca să mă încredințez că drumurile îi sunt într-adevăr cunoscute.

— Ai auzit vreodată de Marea Kiupri?

— Am fost pe acolo.

— Cât e de mers până acolo?

— Vreți să vedeți multe sate?

— Nu ținem să întâlnim prea mulți oameni.

— Atunci, aveți de mers șase zile.

— Care-i drumul?

— Mergi de-aici până la Berozieh, apoi de-a lungul apei până la Amehdabad; după asta, e în partea dreaptă o trecătoare, care duce la Kizzelzieh și acolo se vede apa care se varsă în Marea Kiupri.

Spre marea mea mirare și mulțumire, era tocmai drumul pe care mi-l schițasem. Prin urmare, kurdul care-mi descrisese locurile acestea fusese totuși un ghid icsusit.

— Vrei să ne călăuzești? Îl întrebai iarăși.

— Domnule, pot să vă conduc până la Bagdad, unde dăm de câmpie, îmi răspunse.

— Cum ai învățat să mergi pe drumurile asta?

— Am călăuzit pe negustorii care vin cu mărfuri în munți. Pe atunci încă nu eram cărbunar.

Cu toată murdăria de pe el, flăcăul era pentru noi un adevărat mărgăritar. Părea cam prostuț, dar avea un suflet cinstit și devotat, aşa încât doream să mă înțeleg cu el.

— Du-ne până la câmpia de lângă Bagdad și-ți vom plăti câte doi piaștri în fiecare zi. Dacă ne servești cu credință,

Îți vei cumpăra și un cal, pe care ți-l vom plăti tot noi. Ești mulțumit?

Un cal? Asta era o bogătie de neînchipuit pentru el. Îmi apucă mâna și-și apăsă pe ea cu căldură barba, îndărătul căreia se putea ghici lesne că trebuie să fie gura.

— O, domnule! Bunătatea ta e mai mare decât munții ăstia! Pot să-mi iau câinele cu mine? Și-i veți da și lui de mâncare?

— Da. Avem unde să împușcăm destul vânat pentru el.

— Îți mulțumesc! N-am nici o carabină și-mi prind vânatul în cursă. Când îmi cumperi calul?

— Cât de curând.

Știind că are destulă sare, îl sfătuuii să-și ia o cantitate oarecare pentru drum.

Numai atunci când ești lipsit de ea luni ele zile, îneveți să prețuiești sarea. Cei mai mulți beduini și foarte mulți kurzi n-o folosesc deloc.

Allo își sfârși repede pregătirile. Își ascunse făina și sarea în groapa din spatele casei, își luă cuțitul și sulița aceea înfricoșătoare și-și legă câinele cu o sfoara, pe care și-o trecu în jurul mijlocului. Pe cap nu-și puse nimic.

Ne începurăm ziua de drum cu o încredere sporită în norocul ce ne surâdea. Călăuza ne îndreptă spre sud și până la amiază ajunsesem la Berozieh. Aici făcurăm un popas și ne scăldărăm în valurile, fluviului. Din fericire, Allo îmi ascultă povata și se scaldă odată, cu noi. Întrebuință nisipul ce se găsea acolo din abundență în loc de săpun și ieși din binefăcătoarele valuri ca un om nou.

Pornirăm apoi spre răsărit, dar furăm nevoiți să facem câteva ocoluri, fiindcă pe marginea fluviului erau așezate o sumedenie de corturi de nomazi, de care socoteam că e foarte nimerit să nu ne apropiem. Înnoptarăm pe marginea unui pârâu, care curgea vioi spre Berozieh.

A doua zi, mersesem abia o oră, când kurdul se opri și mi aduse aminte că-i făgăduisem să-i cumpăr un cal. Îmi

spuse că are prin locurile acelea un cunoscut, al cărui cal e de vânzare.

— Locuiește în vreun sat mai mare? îl întrebai.

— Nu. Sunt doar patru case acolo.

Răspunsul lui îmi convenea, întrucât țineam foarte mult să nu stârnim vâlvă și cu toate astea nu-l puteam lăsa pe kurd să meargă singur, fiindcă nu eram încă pe deplin încredințat dacă știe să tacă, atunci când trebuie.

— Ce vârstă are calul?

— A, e Tânăr; are cincisprezece ani.

— Frumos! Vom merge împreună să-l vedem, iar ceilalți ne vor aștepta. Caută un loc, unde pot sta tovarășii mei fără să fie descoperiți!

După vreun sfert de oră, zării în josul apei câteva case.

— Acolo e calul, spuse Allo. Așteaptă aici. Mă duc să-ți ascund prietenii.

Îi conduse și se înapoie după câteva clipe.

— Unde sunt?

— Într-un desis, unde nu vine nimeni.

— Să nu spui oamenilor din sat cine sunt eu, nici unde ne ducem și nici că ne așteaptă alți patru înși.

— Domnule, nu voi vorbi nimic. Ești prea bun cu mine și te iubesc. Fii fără grijă!

Coborâi ușor dealul, al cărui povârniș nu era prea înclinat și ajunsei curând în fața unei case, sub al cărei acoperiș, ieșit mult în afară, atârnau diferite samare șișei. Îndărătul casei era un fel de grajd, în care tropăiau câțiva cai. Un kurd bătrân și uscățiv ne ieși în întâmpinare.

— Allo, tu ești? întrebă mirat bătrânul. Profetul să-ți binecuvânteze venirea aici și toate drumurile! Si urmă domol, aproape în şoaptă: Cine-i domnul acesta?

Cel întrebat răspunse cu glas tare, fără să gândească prea mult:

— Domnul este un effendi din Kerkuk, care merge la Kelekowa, ca să se întâlnească acolo cu Paşa din Sinna.

Fiindcă știu bine drumurile, îl voi călăuzi. Mai ai calul pe care voiai să-l vinzi?

— Da, răsunse bătrânul, a cărui privire plină de admirație era ațintită asupra calului meu. E în spatele casei. Vino!

Nu voiam să-i las singuri pe cei doi, aşa încât coborâi repede și mă luai după ei, având grijă să-mi priponesc calul de un țăruș.

Animalul pe care-l râvnea Allo nu arăta prea rău; și nici nu părea atât de vîrstnic; asemuindu-l cu ceilalți cai ce se aflau în grajd, mă mirai că tocmai acesta era de vânzare.

— Cât ceri pe el? întrebai.

— Două sute de piaștri, sună răspunsul.

— Dă-i drumul puțin!

Îl scoase din grajd, îl lăsă să meargă la trap și în galop și mă făcu să devin bănuitor; într-adevăr, prețuia mai mult decât îmi ceruse.

— Pune pe el un samar și o povară!

Bătrânul mă ascultă și calul merse și acum tot atât de mulțumitor ca înainte.

— Spune drept, are vreun beteșug?

— Nici unul! mă asigură vânzătorul.

— Ba are un beteșug și e mai bine să nu-l ascunzi. Calul e pentru prietenul tău Allo, pe care nu se cade să-l înseli!

— Nu-l însel.

— Dacă-i aşa, voi căuta să-i găsesc singur cusurul. Ia de pe el samarul și povara și pune în locul lor o șa!

— De ce, domnule?

Întrebarea aceasta mă încredința că-l voi prinde în cursă.

— Fiindcă aşa vreau! răsunsei tăios.

Mă ascultă și-i poruncii să încalece.

— Domnule, nu pot, se scuză el.

— De ce?

— Mă dor picioarele. Nu pot să călăresc.

— Bine. Îl încalec eu.

Din privirea lui înțeleseși că reușisem să-i descopăr cusurul. Calul mă lăsa să vin spre el, dar îndată ce ridicai piciorul, ca să urc în șa, se repezi în lături. Nu putui să-l încalec, până când nu-l împinsei în zidul casei. Cum vrusei să mă aşez în șa, calul se ridică pe picioarele de dinainte, încât crezui că voi cădea în cap, apoi se ridică pe picioarele de dindărăt, aproape drept ca o lumânare. Se aplecă îndărătnic într-o parte și începu să facă niște sărituri atât de furioase, încât folosii primul prilej, spre a mă arunca de pe șa. Mă zvârlii cu atâta dibăcie, încât să se credă că m-a aruncat calul.

— Omule, calul ăsta nu face nici o para, aşa că nu poți cere pe el două sute de piaștri! Nimeni nu-i în stare să-l încalece. Are un beteșug.

— E bun, domnule. N-are nimic. Poate că numai pe dumneata nu vrea să te sufere.

— Văd asta. A fost călărit multă vreme de un nepriceput, pe o șa păcătoasă. Un cal ca ăsta nu uită. Dar cine-l poate încăleca? Nu mai poate fi folosit decât pentru cărat poveri.

— N-ai nevoie de un cal de povară, domnule?

— Nu, acum nu. Poate mai târziu.

— Atunci, cumpără-l. Ia-l dacă ai cu adevărat nevoie de cal. Altul nu vei găsi prea curând.

— Să car după mine un cal, de care nu mă pot folosi?

— Ți-l dau cu o sută cincizeci de piaștri!

— Îți plătesc o sută. Nici o para mai mult!

— Glumești, domnule!

— Atunci, păstrează-ți-l! Voi găsi altul la Banna. Hai, Allo!

Urcai pe calul meu și cărbunarul mă urmă cu o mutră mâhnită. De-abia făcurăm cincizeci de pași și auzirăm:

— Dă o sută treizeci, domnule!

Nu răspunsei.

— O sută douăzeci!

Îmi văzui de drum, fără să mă uit înapoi.

— Întoarce-te, domnule. Ți-l dau cu o sută!

Mă oprii și-l întrebai dacă vrea să-mi vândă și o șa și o pătură. Îmi făcu semn că are și mă întorsei. Cumpărai o șa și o pătură, destul de bunicel, cu patruzeci de piaștri. Ceea ce mă încânta mai mult era faptul că vânzătorul își primi bucuros plata în bani mărunți, pe care îi strânsesem în timpul drumului. Pusei șaua pe cal și mă despărții de bătrânul kurd.

— Rămâi cu bine! Ai vrut să-ți înseli prietenul, dar vei vedea îndată că l-a căpătat de trei ori mai ieftin decât merită!

Kurdul îmi răspunse printr-un zâmbet viclean și plin de înțeles. Allo își luă la rându-i rămas-bun de la vânzător și voi să încalece. Chipul lui păros, adică partea care se putea zări din obraz, strălucea de bucurie și încântare că poate străbate lumea, călare pe un armăsar. Dar bătrânul îl apucă de braț.

— În numele profetului, nu te urca! Calul te va zvârli și-ți vei frânge gâtul.

— Are dreptate, spusei. Urcă-te acum pe calul meu. Nu-ți va face nici un rău. Eu voi încăleca pe calul cumpărat, ca să-l învăț să fie supus.

Allo se cătără cu cea mai mare bucurie pe spinarea armăsarului meu, care se resemna în fața acestei știrbiri a prestigiului său, fiindcă mă simțea aproape. Iar eu înghesui mărțoaga la perete și ajunsei cu bine în șa. Începu iar să zvârle din copite și să se ridice pe câte două picioare; după ce-l lăsai să-și facă mendrele, îl strânsei bine, lovindu-l cu pintenii. Încercă să se ridice, dar nu mai putu; se mulțumi să zvârle furios din copite și obosi curând; prin toți porii îi țâșnea nădușeala, iar botul i se umplu de spume. Cu toate că nu-l mai strângeam, îl văzui că s-a potolit.

— L-am biruit, vezi? spusei încântat vânzătorului. Ia uită-te cum s-a îmblânzit — și nu mai încerca să-ți înseli prietenii! Allah să te aibă în paza lui!

Porni și armăsarul meu urmă cu modestie mărțoaga.

— Stăpâne, întrebă cărbunarul, vasăzică negriosul ăsta e al meu?

Hm! Nostimă întrebare!

— Nu, răspunsei.

— De ce nu?

— Îți-l voi da atunci când nu voi mai fi prin apropierea lui. Numai azi îl vei călări, fiindcă mâine ăstălalt va fi foarte ascultător.

— Și mă va asculta și pe mine, când mă voi despărții de voi?

— Da, dacă vom fi mulțumiți de tine.

— O, voi îndeplini tot ce-mi vei porunci.

Ajunerăm la desisul unde se ascunsese cărășii mei. Se arătară cu toții mulțumiți de târgul pe care-l încheiasem. Numai Halef era necăjit.

— Sidi, îmi spuse, Allah nu te va ierta niciodată că ți-ai dat armăsarul pe mâna unui asemenea broscoi. Poate merge foarte bine pe calul meu, iar eu voi încăleca armăsarul.

— Lasă-l, Halef. S-ar simți jignit.

— *Maschallah*, cum se poate simți jignit un kurd, care arde cărbuni și-și linge negreala de pe degete!

Lucrurile rămaseră totuși aşa cum le stabilisem.

După-amiază ajunerăm pe înălțimile de lângă Banna, iar după o cursă obosită ne apăru în fața ochilor trecătoarea care ducea spre sud. În timpul urcușului pe drumul acela anevoieios, caii obosiseră peste măsură; de aceea, ne-am gândit că se cuvine să-i lăsăm să se odihnească și ne oprirăm într-o vale mică dar adâncă, ale cărei margini erau acoperite cu stejari pitici. Aveam destul vânat, ca să nu flămânzim și după ce mâncaram, hotărâram prin tragere la sorti ordinea în care să veghem în timpul nopții. Socoteam că în vecinătatea trecătorii paza era neapărat necesară; cei care fuseseră jefuiți de tâlharii ce ne găzduiseră vor fi ajuns la Banna și ceea ce era ușor de presupus, vor fi istorisit și despre isprăvile noastre.

Noaptea trecu în liniște și odată cu ivirea zorilor intrarăm în trecătoare. Alesesem vremea aceasta de pornire, ca să nu fim zăriți de nimeni.

Drumul ducea peste înălțimi sterpe și peste șesuri pietroase și tot atât de goale, prin văgăuni întunecoase și văi singuratice în care abia găseam vreun părâias. Eram pe deplin încredințat că străbăteam locuri pe care nu le cutreierase nici un european.

Pe la prânz, ne aflam în fața unei văi mici. Tocmai când ajunserăm la colțul părții opuse, Doyan se opri și mă privi cu ochi rugători. Îi cunoșteam firea. Simtise că e ceva suspect în apropiere și-mi cerea îngăduința de a mă părăsi. Mă uitai în toate părțile, dar nu întrezării nici cel mai mic semn al vreunei făpturi omenești.

— Jiirii [11] Doyan! îl îndemnai; și câinele se năpusti în tufiș.

După câteva clipe izbucni un țipăt de durere și numai decât auzirăm și lătratul care-mi spunea că Doyan a tăbărât pe cineva și l-a trântit la pământ.

— Hai, Halef.

Sărirăm de pe cai, aruncărăm celorlalți frâiele și ne repezirăm spre tufiș. Într-adevăr, lângă un tufiș de răsuri spinoși zacea un om, iar câinele sărise pe el, amenințându-l cu colții.

— Doyan, geri!

Câinele mă ascultă, iar omul se ridică.

— Ce cauți aici?

Mă privi țintă, de parcă-și chibzuia răspunsul, dar tăcu și sărind în lături, o rupse la fugă.

Făcui un semn câinelui și-l văzui pornind vijelios după străin. Nu trecu decât un minut și auzirăm iar un țipăt, urmat de lătratul câinelui. Lângă locul unde zăcuse fugarul, găsirăm și carabina lui. Îi spusei lui Halef s-o ia și pornirăm. Bărbatul acela ciudat și câinele meu se aflau în aceeași poziție: cel dintâi la pământ, iar celălalt peste el.

Firește că omul nu se încumetase să se folosească de cuțitul pe care-l avea la cingătoare.

— Te mai las să te ridici o dată, dar dacă mai încerci să fugi, te previn: câinele te va sfâșia! îi spusei.

Strigai iar pe Doyan. Străinul se ridică și mă privi țintă.

— Cine ești?

— Un locuitor din Soota, îmi răspunse.

— Din tribul Bebbéh?

— Nu, domnule. Suntem în dușmănie cu el, fiindcă eu fac parte din tribul Djiaf.

— De unde vii?

— De la Ahmed Kulwan.

— Astă-i departe. Ce-ai făcut acolo?

— Sunt paznic la vitele kiajahului de acolo.

— Încotro te duci?

— La niște prieteni din Soota. Tribul nostru are o sărbătoare. mare și mergem cu toții.

Nu mințea.

— Ați chemat și oaspeți la sărbătoare?

— Am auzit, îmi răspunse el, că Heider Mirlam, hanul, vrea să vină cu bejații lui.

Și asta se potrivea. Omul părea să fie cinstit.

— De ce te-ai ascuns de noi?

— Domnule, nu trebuie să te ascunzi, când vezi șase călăreți și ești singur? Aici, în munți, nu știi dacă sunt prieteni sau dușmani.

— Dar de ce-ai încercat să fugi adineauri?

— Credeam că ești un dușman, fiindcă ai asmuțit câinele asupra mea.

— Ești într-adevăr singur pe aici?

— Da. Ți-o jur pe barba profetului.

— Bine, te cred. Ia-o înainte!

Ne întoarserăm cu el la prietenii care mă așteptau și cărora trebuia să le repete ceea ce-mi spusesese. Ascultându-l, recunoscură că omul nu-i primejdios. Îi dădurăm înapoi carabina și-l lăsărăm să plece. După ce ne mulțumi și ne

ură să avem parte de binecuvântarea lui Allah, ne reluarăm goana.

Băgasem de seamă că Allo privise neclintit pe străin, iar acum avea un aer gânditor și voi am tocmai să-l întreb ce-l frământă, când îl văzui că se aproape grăbit de mine, ca și cum își amintise ceva important.

— Stăpâne, străinul acela te-a mințit! Îl cunoșteam, dar nu mai țineam minte cine este. Acum știu. Nu-i un djiaf, ci un bebe. E un frate sau o rudă a șeicului Gasahl Gaboya. I-am văzut pe amândoi, la Nweizgieh.

— Ești sigur? Nu greșești?

— S-ar putea, dar nu cred să mă însel; i-am văzut împreună.

Împărtășii celorlalți descoperirea cărbunarului și adăugai:

— Parcă aş vrea să-l prind iar!

Mohammed Emin clătină din cap;

— De ce să-ți pierzi zadarnic vremea, întorcându-te din drum? Dacă omul acela ar fi într-adevăr un bebe, de unde știe că Heider Mirlam e chemat la ospățul tribului Djiaf? Asemenea lucruri se ascund vrăjmașilor.

— Și apoi, adăugă Amad el Ghandur, ce rău ne-ar putea face? El a luat-o spre nord și noi ne îndreptam spre sud. Nu vom putea fi ajunși, chiar dacă străinul ar povesti despre noi la Banna.

Judecata lor părea intemeiată, aşa încât renunțai să mă întorc după străin. Englezul însă nu părea mulțumit de această hotărâre.

— De ce să-l lăsăm să fugă? mă întrebă supărat *sir* David, când ii lămurii cele întâmplate. Trebuia să-l împușcăm. Nu era nici un păcat. Fiecare kurd e un hoț!
Yes!

— Și beiul din Gumri era hoț?

— Hm! Da!

— *Sir*, sunteți nerecunoscător!

— Nu vă privește! Beiul acela bun nu ne-ar fi primit atât de frumos, dacă n-ar fi auzit despre noi de la Marrah Durimeh. Bună femeie, strășnică femeie, bătrâna *grandmother!*

Numele lui Marrah Durimeh îmi răscoli amintiri care mă făcură să uit prezentul. Mi-am continuat gânditor drumul și n-am mai rostit vreun cuvânt, până când mă aduse la realitate englezul, spunându-mi că e vremea să poposim, ca să putem mâncă.

Avea dreptate. În ciuda drumului anevoios, mersesem suficient de mult, astfel încât ne puteam dărui câteva clipe de odihnă, nouă și cailor. Găsirăm un loc foarte potrivit. Coborărăm de pe cai și orânduind obișnuita pază, ne îngăduirăm câteva ore de somn.

2. Un atac prin surprindere

Când ne trezirăm, văzurăm că animalele se întremaseră. M-am hotărât să fac o încercare, să văd dacă noul cal achiziționat îl va lăsa acum pe cărbunar să-l încalece, încercarea a avut succes. Probabil că animalul își dăduse seamă că la noi nu era schingiuit. Așa că am putut și eu să-l încalec din nou pe Rih al meu și aceasta a fost un noroc, aşa după cum aveam să constat curând.

Înălțimile atât de golașe până acum, erau din ce în ce mai împădurite, pe măsură ce înaintam spre sud; aici exista mai multă apă. Ca urmare, urcușul nostru călare devinea tot mai greoi. Nici vorbă să existe un drum neted. Ba trebuia să ne cățărăm, pe o înălțime abruptă, ba trebuia din nou să coborâm; ba traversam printre stânci, ba mergeam pe un teren mlăștinos sau treceam peste copaci pe jumătate putreziți. În felul acesta am ajuns după-amiază într-o vale îngustă, care doar pe mijloc arăta ca o pajiște, dar ici și colo era acoperită cu vegetație luxuriantă.

În depărtare, se înălța profilându-se albastru un munte mare, care părea că vrea să ne bareze drumul cu colinele din fața lui.

- Trecem pe lângă el? l-am întrebat pe Allo.
- Da, domnule. Prin stânga, ajungem la poalele lui.
- Ce zice omul? întrebă Lindsay.
- Zice că drumul nostru trece pe acolo prin stânga, pe la poalele muntelui.
- Nu ne interesează! mormăi el, ursuz.

Urma, însă, să constată foarte curând că această observație a călăuzei fusese de cea mai mare importanță pentru el; căci, de-abia am apucat să deschid gura pentru a-i da o replică, când din ambele părți izbucniră împușcături și în același timp, mai mult de cincizeci de

călăreți se năpustiră prin stânga și prin dreapta, din spatele pomilor, pentru a ne încercui.

Era o surpriză de-a dreptul neplăcută! Toți caii tovarășilor mei de drum fuseseră atinși, numai al meu nu. Pentru asta nu trebuia să mulțumesc hazardului, aşa cum aveam să constat mai târziu. Călăreții încercară să se elibereze din scări și să pună mâna pe arme. Într-o clipă am fost încorajați din toate părțile și în același timp, se îndreptară spre mine doi călăreți pe care i-am recunoscut imediat: șeicul Gasahl Gaboya și bebebul cu care purtasem tratativele de pace în timpul prigoanei noastre.

Se trăsese doar în caii noștri; deci, vroiau să ne prindă vii. Drept urmare, am lăsat muscheta și am apucat carabina cea grea.

— Vierme, acum ești în mâinile mele! strigă șeicul. Acum n-ai să-mi mai scapi!

Ridică măciuca, dar, în aceeași clipă, Doyan se năpusti asupra lui și înhăță cu dintii coapsa dușmanului. Acesta scoase un răcnet de durere și lovitura, care îmi era destinată mie, căzu în capul calului meu. Calul necheză puternic, se ridică în aer cu toate cele patru picioare și îmi lăsa astfel timp să-l aplic bebebului o lovitură în umăr cu carabina — apoi țâșni vijelios înainte, nemaiascultând de nici o comandă, din cauza durerii pe care o simtea.

— Doyan! am strigat eu din răsputeri, uitându-mă în urmă, căci nu vroiam să-mi pierd bravul câine; apoi, patru vârfuri de lance se îndreptară spre mine; le-am parat cu carabina, mai mult nu mai știu; cursa călare care urmă n-am s-o uit toată viața mea. Nici o groapă nu era prea adâncă, nici o piatră prea înaltă, nici o crăpătură prea lată, nici o stâncă prea netedă și nici o mlaștină nu era prea înșelătoare — totul, totul, copaci, tufișuri, stânci, munte și vale zburau pe lângă mine, până când, încet, încet, am reușit să pun din nou stăpânire pe animalul înnebunit de durere.

M-am pomenit singur într-un ținut sălbatic și necunoscut; cum însă îmi dădusem seama în ce direcție pornisem, știam că mă aflu tocmai la poalele muntelui despre care vorbisem puțin mai înainte.

Ce era de făcut? Să sar în ajutorul alor meu? N-aveam cum să-i salvez. Dimpotrivă, trebuia să mă aştept ca oamenii şeicului să fi pornit în urmărirea mea. Dar oare cum ajunseseră năvălitorii atât de departe? Cum aflaseră că vom folosi drumul acesta? Oricât îmi frământam mintea, nu izbuteam să înțeleg.

Deocamdată, nu eram în stare să-i ajut pe ceilalți cu nimic. În caz că scăpaseră cu viață, erau fără îndoială prizonieri. Trebuia să mă ascund, urmând ca în ziua următoare să văd care este situația pe câmpul de luptă.

În primul rând, mă uitai cu atenție la capul calului. Avea o umflătură destul de mare. Îmi dusei armăsarul până la un pârâu din apropiere, unde-l culcai și-i pusei comprese, cu aceeași grijă pe care ar fi arătat-o o mamă copilului ei. Trecuse un sfert de oră, de când mă aflam aici. Deodată, auzii un zgromot. Se părea că e geamătul cuiva care se înăbușă: liniștea fu sfâșiată de un lătrat prietenos și mă trezii răsturnat în iarbă de câinele care se năpustise asupră-mi.

— Doyan!

Câinele scâncea și lătra, vădind o bucurie cu neputință de potolit. Sărea când pe mine, când pe cal, aşa că-l lăsai să-si manifeste bucuria, până când obosi și se liniști. Scăpase și el teafăr, ca și mine.

Credinciosul și inteligențul meu animal părea că știe de ce mi-am culcat calul și de ce-l îngrijesc; după ce privi câteva clipe cum ud rana calului, se apropie și începu să lingă umflătura de pe capul prietenului său. Armăsarul se supuse cu blândețe, nechezând prietenos din când în când, spre a-si exprima mulțumirea.

După ce trecu o bună bucată de vreme, m-am hotărât să părăsesc locul. Cel mai chibzuit lucru pe care-l puteam face

era să mă îndrept spre poalele muntelui, despre care vorbisem cu cărbunarul, încălecai și plecai.

Muntele era acoperit cu păduri dese; numai în valea prin care trebui să mergem, locul era gol. Zării numai decât un colț îndepărtat de pădure, de unde s-ar fi putut observa orice om care se apropiere. Mă îndreptai într-acolo. Când ajunsei, coborâi și căutai repede un locșor ferit, unde să-mi ascund calul. Dar abia făcui câțiva pași în pădure și Doyan mă vesti prin lătratul lui de totdeauna că a simțit ceva ciudat. Situația mi se părea prea dificilă, pentru ca să-l las să scormonească singur pădurea. Îi făcui semn să mă aştepte și după ce legai calul de un pom îl lăsai să înainteze, ținându-l de curea și urmărindu-l cu carabina încărcată.

Păseam încet și cu atenția încordată. Câinele însă trăgea atât de tare de curea, încât era s-o rupă. Ajungând lângă doi copaci înalți, începu să latre. În preajma lor se aflau mai multe ferigi și când le împunsei cu carabina, dădui de o gaură, al cărei diametru putea să aibă vreo două picioare și care ducea pieziș în pământ.

Să fi fost vreun animal înăuntru? Nu era de crezut, împungând cu carabina, simții că era totuși un corp, care nu putea fi al vreunui vrăjmaș, dacă țineam seamă de atitudinea câinelui. Îi făcui semn să pătrundă în gaura aceea; dar el nu mă ascultă, ci începu să se gudure, aruncând o privire prietenoasă și nerăbdătoare spre locul tainic.

Atunci, m-am hotărât să constat singur ce-i acolo. Intrai și dădui imediat... de un corp stufos. Ah, taina fusese dezlegată! Era câinele cărbunarului, care o luase la goană și se oprișe tocmai aici.

— Elsa! strigai.

Auzisem pe cărbunar, strigându-și astfel câinele. Dar fricosul nu se arăta; când îmi repetai chemarea, începu să se miște. Dădui în lături ferigile și rămăsei încrmenit. Mai întâi auzii niște mormăielni de încântare, apoi un glas din

cale-afară de gros; se ivi un păr stufoș și încâlcit, prin suvițele căruia se puteau recunoaște cu greutate un nas lat și doi ochi mici; urmăramă două mâini, la capătul căroror erau niște gheare lungi, un sac găurit, două bucăți de piele și în sfârșit binecunoscutele cizme ale Colosului din Rodos. În fața mea se afla viteazul Allo în carne și oase!

M-am speriat, dar m-am și bucurat văzându-l; fiindcă dacă fusese el în stare să scape, poate că izbutiseră și ceilalți să facă același lucru!

— Allo, cum ai ajuns aici? îl întrebai.
— Bine, îmi răspunse simplu.
— Unde ți-e câinele?
— Omorât, stăpâne! îmi spuse cu glas profund îndurerat.
— Cum ai scăpat?
— Când au început să fugă toți după tine, am sărit în tufiș; n-avea cine să mă vadă. Am venit aici, fiindcă știam că vorbisem despre drumul ăsta. M-am gândit că dacă nu te prind ăia, trebuie să te oprești aici.

— A mai scăpat cineva?
— Nu știu.
— Trebuie să aşteptăm; poate că vin și ceilalți. Caută-mi o ascunzătoare pentru cal.
— Cunosc una foarte bună.
— Ah! Știi locurile astea?
— Și aici am ars cărbuni. Vino cu calul după mine!

Merserăm aşa vreun sfert de oră. Ajunserăm la un perete stâncos, acoperit în întregime cu niște tufe de mure. Dându-le de o parte, tufele lăsară să iasă la iveală o adâncitură largă, în care încăpea foarte bine un cal.

— Aici am locuit, mă lămuri. Leagă calul înăuntru, îi voi aduce nutreț.

În adâncitură erau câteva lemne înțepenite, care trebuie să fi folosit, drept picioare de masă. După obiceiul oriental, masa trebuia să fie scundă. Legai calul de unul din lemnenele acelea, aşa încât nu putea părăsi ascunzătoarea fără sătirea

mea. Ieșind, găsii pe kurd îndeletnicindu-se cu strângerea nutrețului.

— Du-te devale, stăpâne! mă îndemnă el. S-ar putea să vină cineva. Vin și eu după ce isprăvesc.

Îi ascultai sfatul și mă furișai în colțul pădurii, în aşa fel încât să văd pe oricine se apropie, fără să fiu văzut. După vreun sfert de oră, apăru cărbunarul și-l întrebai:

— Calul se află în siguranță?

Îmi făcu un semn afirmativ.

— Ti-e foame? adăugai.

În loc de răspuns, fui nevoit să mă mulțumesc doar cu un mormăit nehotărât și nelămurit.

— Din păcate, n-am ce să-ți dau. Vom răbda până mâine.

Mormăi iar, și-mi spuse:

— Stăpâne, voi căpăta și pentru ziua de azi doi piaștri?

— Patru, nu doi!

Urmă un mormăit de bucurie; apoi, tăcurăm amândoi.

Se făcuse noapte; totuși mi se păru că zăresc în depărtare, spre stânga, o umbră care se strecoară printre copaci. Întrucât nu puteam fi sigur, din pricina întunericului ce mă învăluia, mă ridicai, hotărât să văd ce este. Poruncii kurdului să rămână, ca să-mi păzească armele, ce mi-ar fi stânjenit mersul. Îmi luai câinele, ținându-l de curea și pornii.

Ajunerăm până la jumătatea drumului, la capătul căruia zărisem arătarea, când simții că e cineva printre pomi. Făcui câteva sărituri, gata să mă năpustesc asupra necunoscutului, dar fui oprit de scheunatul prietenos al lui Doyan. Arătarea auzise câinele și rămăsese înlemnită.

— Zounds! Cine-i?

În același timp, se îndreptară asupră-mi două arme.

— Lindsay! Sir David! Chiar dumneavoastră?! strigai.

— Oh! Ah! Master! Yes! Well! Da, eu sunt! și dumneavoastră? Ah! Ah! Well! Zău! dumneavoastră sunteți?! Yes!

Era aproape înnebunit de bucurie și mă amețise și pe mine, încercând să mă sărute, cu toate că nasul său borcănat îl împiedica să facă.

— Nu mi-am închipuit că vă voi găsi aici, *sir* David!

— Nu? Gorila — o *no!* Cărbunarul spuse să doar că trebuie să trecem pe aici!

— Vezi ce bine a fost că am vorbit cu el? Dar ia spune-mi cum ați scăpat?

— Hm! A mers repede! Calul de sub mine, împușcat; a murit în fața mea; am văzut că toți fug după dumneavaastră și am sărit într-o parte.

— Întocmai ca Allo!

— Allo? Tot aşa a făcut? Și el e aici?

— E mai încolo. Haideți!

Îl dusei la locul nostru de pândă. Kurdul se arăta tare bucuros, când dădu cu ochii de englez. Fericit că a mai scăpat unul dintre noi, mormăi de câteva ori.

— Dumneavaastră cum ați ajuns aici? mă întrebă Lindsay.

Îi povestii totul.

— Prin urmare, calul dumneavaastră e teafăr?

— În afara de umflătură, da.

— Al meu e mort. Strașnic animal! Am să-i împușc pe tâlharii aceia de bebbehi! Pe toți! Yes!

— Mai aveți arma?

— Arma? Hm? Ce, să le-o las? Ia priviți-o!

Datorită intunericului, nu băgasem de seamă că și-o salvase.

— Bucurați-vă, *sir!* O armă ca asta ar fi fost de neînlocuit!

— Am și cuțitul și revolverul și cartușe aici, în pungă.

— Ce fericire că nu le-ați ținut în buzunarul șei! Dar nu știi cumva dacă a mai scăpat vreunul de ai noștri?

— Nici unul. Halef zacea alături de cal, iar cei doi haddedihni se luptau cu doi tâlhari.

— Vai, atunci sunt pierduți toți trei!

— Să așteptăm, master! *Allah akbar* — Dumnezeu e mare, spun turcii.

— Aveți dreptate, sir. Să nădăjduim că trăiesc și să facem tot ce vom putea ca să-i scăpăm, în cazul că sunt prizonieri.

— Foarte bine! Dar acum să dormim. Sunt obosit; am alergat mult, foarte mult! Și trebuie să dormim fără pături! Nenorocite locuri! Yes!

Se culcă și alături de el se trânti kurdul. Eu mai vegheai însă și mă dusei după o vreme să-mi vad calul. Când mă întorsei, încercai și eu să adorm, lăsând paza pe seama câinelui meu credincios. Dar somnul îmi fu tulburat de o lovitură puternică în umăr. Mă trezii. Abia se crăpa de ziua.

— Ce s-a întâmplat? întrebai.

În loc să-mi răspundă, kurdul îmi făcu semn să mă uit printre copaci spre marginea unui tufiş din fața noastră și zării o căprioară care venise să se adape. Ne trebuia carne, aşa încât, cu toate că o împușcătură ne-ar fi putut trăda, pusei mâna pe armă. O proptii în umăr și trăsei. Speriat de zgomotul împușcăturii, Lindsay sări din somn:

— Ce-i? Ce s-a întâmplat? Unde-i vrăjmașul? Cine-i? Unde-i? Yes!

— Uite-l colo, sir!

Privi în direcția pe care i-o arătasem.

— Ah! *Roe... buck!* Căprioară! Strașnic! O să avem de mâncare! N-am pus nimic în gură de ieri de la prânz. Well!

Allo se grăbi să aducă prada de pe locul unde căzuse. După câteva minute, kurdul găsi un loc ferit și aprinse focul, deasupra căruia începu să sfârâie o friptură îmbietoare. Astfel, ne potolirăm cu toții foamea, iar Doyan își primi o bucată îndestulătoare.

În timp ce mâncam, ne hotărâram să mai așteptăm până la amiază și în cazul când nu apare nimeni, să încercăm să aflăm ce s-a întâmplat. Deodată, însă, Doyan ciuli urechile și privi țintă în adâncul pădurii. După felul cum stătea

nemișcat și se uita, întelesei că a adulmecat ceva, dar nu-și da încă seama ce este; deodată, făcu o săritură și o tuli. Mă ridicai repede, ca să-mi iau arma și să-l urmez, dar mă oprii numaidecât, fiindcă, în locul lătratului îngrijorător pe care-l așteptam, auzii scheunatul prietenos al animalului.

Imediat apăru micul meu hagiu Halef Omar, fără cal, dar înarmat cu carabina și pistolul și având cuțitul la cingătoare.

— *Hamdulillah*, sidi, că te-am găsit și că ești în viață! mă salută el. Inima mi-era tare îngrijorată din pricina ta; dar mă mângâia convingerea că nici un cal nu-ți poate ajunge armăsarul.

— Hagiule! strigă Lindsay. Oh! Ah! Nu l-au omorât! Minunat! De necrezut! Să mănânce repede friptură! Well!

Bunul meu Lindsay privea lucrurile din punct de vedere practic. Firește, Halef era bucuros că-l vede pe englez și pe kurd, împreună cu mine, teferi și nevătămați; totuși, nu disprețui îndemnul de a se înfrunta din căprioară și se repezi lacom asupra bucății pe care i-o întinse Lindsay.

— Cum ai ajuns aici, Halef? îl întrebai.

— Bandiții ăia au tras în cai, răspunse. Și al meu se prăbuși și rămăsei agățat în șa. Când te-au văzut fugind, nu s-au mai sinchisit de noi, fiindcă voiau să te prindă, împreună cu armăsarul; de aceea, Allah i-a orbit și i-a împiedicat să-i observe pe kurd și pe master, care scăpaseră și fugeau. Am făcut și eu același lucru, mi-am luat armele și am sters-o!

— Ce lipsă de atenție din partea bebehimilor! Au tras în cai, ca să ne prindă de vii și tot n-au reușit!

— Halef, nu știi ce-i cu prietenii noștri haddedihni?

— În timp ce fugeam, am văzut că au fost luați prizonieri.

— Ah, atunci nu mai avem nici o clipă de pierdut; trebuie să pornim numaidecât!

— Stai, sidi, lasă-mă să-ți povestesc! Când m-am văzut liber, mi-am spus că decât să fug ar fi mai bine să mă

opresc și să-i spionez pe vrăjmași. M-am suit într-un copac, al cărui frunziș mă acoperea complet. Am rămas acolo până seara, când s-a întunecat binișor, apoi am coborât.

— Și ce-ai văzut?

— Bebbehii rămăseseră pe loc. Își orânduise să tabăra. Î-am numărat; sunt optzeci de luptători.

— Ce fel de tabără?

— Și-au întocmit niște corturi din crengi. Cei doi haddedihni au fost duși într-unui din corturi, legați de mâini și de picioare.

— Ești sigur?

— Da, sidi, nu numai că n-am dormit toată noaptea, dar am dat târcoale în jurul taberei, crezând că mă voi furișa până la prizonieri. Dar n-am izbutit. Poate că tu vei reuși, sidi, doar tu m-ai învățat cum se poate săvârși o ispravă ca asta!

— Nu bănuiești din ce cauză au rămas acolo? Nu pot înțelege de ce n-au plecat.

— Nici eu, sidi; dar oricât m-am străduit, n-am aflat nimic.

— Trebuie să-ți strâng mâna, Halef Omar, că ai fost în stare să te apropiei de noi fără să te simtим. Cum și-ai imaginat că ne vei găsi aici?

— Fiindcă-ți cunosc firea și știi că totdeauna îți cauți un loc de unde să poți vedea totul, fără să fi văzut de cineva.

— Acum, odihnește-te. Vreau să mă gândesc la ceea ce avem de făcut. Allo, du-mi calul la adăpat și dă-i nutreț!

Cărbunarul nici nu se ridicase încă spre a-mi îndeplini porunca și câinele începu să mărâie neliniștit.

În depărtare apăru un călăret, care venea în goană și urma să treacă pe lângă noi.

— *Hello!* Să-l curăț, master? întrebă Lindsay.

— Cu nici un preț!

— Dar e un bebbeh!

— Nu-i nimic! Lasă-l! Doar nu suntem ucigași!

— Dar i-am putea lua calul!

— I-l vom lua, n-avea grijă!

— Hm! râse el. Nu suntem ucigași, dar suntem hoți!
Vreți să furăm cai! Yes!

Apariția acestui călăreț mă punea pe gânduri. Oare de ce-și părăsise tovarășii și încotro se ducea? După vreo oră bebebul se înapoie și trecu, fără să-și dea seama că suntem atât de aproape de el..

— Ce-i cu ăla? întrebă englezul.

— E un sol.

— Un sol? Al cui?

— Al șeicului Gasahl Gaboya.

— Către cine?

— Către grupa de bebbehi care stau de veghe în partea de jos a drumului.

— De unde știi asta?

— Presupun. Șeicul a aflat printr-un mijloc oarecare că suntem pe aici și a ocupat drumul la ambele capete, pentru ca grupa a doua să poată prinde pe cel care ar scăpa primei grupe.

— Dacă-i adevărat, *sir*, sunteți un om istet!

Trebuia să mă încredințez dacă presupunerea mea e înțemeiată. M-am hotărât ca englezul și Allo să rămână împreună cu calul meu în ascunzătoarea de până acum, în timp ce Halef și cu mine urma să plecăm în cercetare. În cazul când nu ne-am fi întors până a doua zi, la prânz, *sir* David urma să-mi încalece armăsarul și să se îndrepte spre Bistan, sub îndrumarea cărbunarului și să mă aștepte paisprezece zile, la fratele lui Allo.

— Dacă nici atunci nu mă înapoiez cu Halef, adăugai, atunci înseamnă că am murit și dumneavoastră, *sir* David, puteți intra în stăpânirea moștenirii mele.

— Hm! moștenire?! E groaznic! Aș ucide tot Kurdistanul. Moștenire? Asta-mi trebuie? strigă înfuriat viteazul fiu al Albionului. Care moștenire? încheie mormăind.

— Calul! răspunsei.

— N-am nevoie! Dacă o să muriți, poate să se ducă naibii toată țara asta! Cu toți caii! Cu oi, cu boi, cu bebbehi, cu tot! *Well!*

— Prin urmare, ne-am lămurit. Acum, să spun și kurdului ce are de făcut.

— Aveți grijă să-i vorbiți în detaliu, ca să priceapă, sir! Eu nu-i pot spune nici căcar-un cuvânt. O să-mi fie tare plăcut! Strașnică distractie! Minunată! Mai bine rămâneam acasă, în bătrâna Anglie! Nici nu mă trezeam cu *fowling-bull!* Yes!

N-aveam cum să-l liniștesc. După ce îi dădui lui Allo îndrumările cuvenite, le aruncai armele și mă lăsai condus de Halef.

Acesta mă conduse pe același drum pe care venise la noi și-mi dovedi astfel că prinsese tot ceea ce-l învățasem. Folosise până și cel mai mic loc ascuns, cercetând terenul cu toată luarea aminte și călcând atât de ușor, încât până și unui indian i-ar fi fost aproape cu neputință să-i descopere urmele.

Mergeam mereu printre copaci, dar în aşa fel încât să putem observa terenul din fața noastră. Îmi luasem câinele și întrucât aveam vântul în față, știam că nu trebuie să ne temem de vreo surpriză.

În cele din urmă, ne apropiarăm de locul unde fusesem atacați. Halef voia să mai mergem, dar mă împotrivii.

— Dacă mă prind bebbehii, îi spusei, știi unde-l poți găsi pe englez. Deocamdată, cel mai nimerit lucru este să te cațări pe unul din pinii aceia care au crescut atât de mult, încât ramurile lor sunt o ascunzătoare foarte bună. Poți deosebi ușor pocnetul puștii sau al carabinei mele de cel al altor arme, nu-i aşa? Să știi că numai când m-auzi trăgând înseamnă că sunt în primejdie.

— Și ce să fac?

— Rămâi pe loc până când te chem. Ei și acum urcă-te în copac!

Apucai bine cureaua câinelui și pornii. Oricum, îndrăzneala mea de a mă aprobia în plina zi de o tabără dușmană, ca să supraveghez ceea ce se întâmplă, era plină de pericole.

După o vreme întrețării printre copaci primul cort. Era făcut din crengi și avea o înfățișare ciudată. Mă dădui puțin îndărăt, ca să pot iscoda mai întâi locul cu toată băgarea de seamă; trebuia să mă asigur că nu sunt dușmani prin desisul pădurii. Altminteri, m-aș fi putut trezi luat prin surprindere pe la spate și prins, fără îndoială.

Mă furișai tiptil printre pomi, scrutând necontentit adâncul pădurii. Curând îmi dădui seama că prevederea mea era întemeiată, fiindcă mi se păru că aud glasuri și în același timp Doyan mă împunse cu botul. Minunatul animal înțelegea că acum nu trebuia să latre și mă privea țintă cu ochii mari și vioi.

Îndreptându-mă spre locul de unde auzisem glasurile, văzui curând trei înși sezând la rădăcina unui pom încunjurat de un dafin înalt de vreo cinci picioare. Locul acesta era parcă sortit unei pânde sigure. Presupuneam că pândarii aceia nu puteau vorbi decât despre năvala din ziua precedentă și de aceea îi ocolii pe departe și mă târâi până la dafin, ascunzându-mă îndărătul lui și ciulind urechile, ca să le aud clar cuvintele.

Rămăsei uimit, când recunoscui printre cei trei pe unul din kurzii peste care se năpustise Doyan în două rânduri și pe care-l luasem drept un djiaf! Si câinele-l recunoscu, fiindcă-l privi cu ochi strălucind de dușmănie, stăpânindu-și lătratul. Așadar, Allo avusese dreptate. Kurdul acela era un bebeh și pândise mișcările noastre, ca să-si prevină tovarășii. Fără îndoială, își ascunsese undeva calul și ne mințise, lăsându-ne să credem că se duce spre nord.

— I-am prostit pe toți! îl auzii spunând. Si cel care m-a crezut mai prostește decât toți a fost ăla care călărea pe armăsarul frumos.

Nu cumva eram eu acela? Oricum, n-aveam de ce să fiu încântat!...

— Dacă n-ar fi luat prizonieri și n-ar fi insultat pe bejații care rămăseseră în urmă, continuă pândarul, nici ei nu ne-ar fi istorisit con vorbirea la care trăseseră cu urechea și în cursul căreia se hotărâse drumul pe care vroiau să meargă. Prin urmare și taina aceasta se dezlegase. Când ne făurisem planul de a scăpa de bejați, fusesem spionați. Fiind luați prizonieri, bejații ne trădaseră planul, nădăjduind să-și câștige în felul acesta încrederea celor care îi biruiseră.

— Tare prost trebuie să fi fost, spuse altul, dacă s-a lăsat înșelat de tine.

— Da. Dar tot atât de prost a fost și Gasahl Gaboya, care ne-a poruncit să cruțăm pe călăreți și armăsarul. La urma urmelor, de oameni nu era mare păcat, dar de animal da. Așa că ne-au scăpat patru dintre ei, cu conducătorul lor în cap și fiindcă nu mai au cai, s-ar putea furișa prin munții sălbatici. Dacă aveau cai, ar fi fost siliți să meargă pe drumul pe care-l pândim din toate părțile.

Cei trei bebbehi adunaseră ciuperci, pe care le tăiau și le curățau, ca să le ducă în tabără. Îndeletnicirea aceasta le dădu răgaz și prilej să-și dezvăluie gândurile pe îndelete.

— Ce-a hotărât șeicul? întrebă al treilea.

— A trimis de vale un sol. Grupul de acolo va aștepta până la amiază. Dacă până atunci nici unul dintre fugari n-a fost prins, cei din vale vor veni spre noi, fiindcă în cazul asta au scăpat cu siguranță. Dar noi ne întoarcem încă azi în tabără.

— Ce s-a făcut cu cei doi prizonieri?

— Sunt niște bărbați de seamă; până acum n-au scos nici un cuvânt, Dar tot vor fi nevoiți să ne spună cine sunt și să plătească un preț greu de răscumpărare, ca să-și scape viața.

Auzisem de-ajuns, ca să mă pot retrage tot atât de prudent pe cât o făcusem înainte. Cei trei pândari mai

aveau puțin până să-și isprăvească lucrul și dacă s-ar fi ridicat, m-ar fi putut zări foarte ușor.

Așadar, fusesem un prost, ba cel mai prost dintre toți! Din păcate, eram nevoit să primesc acest compliment îmbucurător, fără să-l pot întoarce deocamdată. Ceea ce mă îngrijora era faptul că pe la amiază aveau să se adune toți bebbehii. Prin urmare, până atunci trebuia să-i eliberăm pe cei doi haddedihni. Dar prin ce mijloc?

Cei trei se ridicară, aşa încât mă încredințai că mă îndepărtasem tocmai la vreme. Acela care se dăduse drept un djiaf spuse:

— Plecați! Eu mă duc să văd de cai.

Îl urmării de departe. Și mă conduse, firește fără să-și dea seama, spre un povârniș, prin care curgea un pârâiaș. Aici se aflau vreo optzeci de cai legați de crengile copacilor și de copăcei, la o distanță potrivită, ca fiecare dintre ei să aibă iarba îndestulătoare, fără să se poată apropiă unul de altul. Locul era luminos și însorit și de la primul până la ultimul cal distanța nu depășea opt sute de pași.

De sus puteam vedea totul. Erau niște cai minunați, și-mi alesei de pe acum în gând șase dintre cei mai buni. Mă liniștea faptul că toate animalele erau păzite de un singur kurd, care putea fi doborât cu ușurință.

Călăuza mea involuntară se opri îndelung lângă un cal superb, care părea cel mai bun dintre toți. Era desigur al stăpânului său și mă hotărâi, din pricina complimentului pe care mi-l făcuse mai adineauri, să-i dau prilejul să se înapoieze pe jos.

Spuse câteva cuvinte paznicului și plecă spre tabără, îl urmai, după ce mă încredințai că nu vom mai întâlni nici un om prin vecinătate. Așadar, mă puteam apropiă foarte mult de tabără.

După o cercetare atentă a împrejurimilor, numărai șaisprezece corturi, orânduite într-un fel de semicerc, printre copaci. Negreșit că în cortul cel mai mare — împodobit în vîrf cu o legătură veche de turban — locuia

șeicul Gasahl Gaboya. Se afla tocmai în mijlocul semicercului, aşa încât puteam ajunge lesne până la el, iar alături se găsea cortul în care erau închiși prizonierii, deoarece în fața lui stăteau de veghe doi kurzi înarmați.

Acum mă puteam înapoia la Halef. Văzându-mă că vin, coborî din pom. Îi explicai în amănunteime îndrăznețul și peste măsură de primejdiosul plan, pe care mi-l făurisem pentru eliberarea tovarășilor noștri și ne pitirăm repede într-un loc de unde puteam supraveghea drumul, fără teamă. Așteptarăm, nerăbdători, clipa în care urma să trecem la acțiune. O asemenea așteptare e totdeauna plină de frământare și nesiguranță, pe când clipa faptei domină frica. După vreo două ore, se ivi în vale un călăreț.

— Aceasta-i trimis să vestească sosirea, spuse Halef.
— Poate. Ai văzut stejarul acela înalt de deasupra povârnișului unde se află caii?

— Da, sidi.
— Strecoară-te până acolo și așteaptă-mă. Vreau să aud ce spune călărețul ăsta. Stai, ia-l pe Doyan cu tine! Acum n-am nevoie de el. Ia-mi și armele!

Luă câinele de curea și plecă; eu însă mă grăbii să mă furișez cât mai aproape de cortul șeicului, ca să aud ce se vorbește. De-abia mă proptisem de un trunchi și călărețul veni în goană mare. Sărind de pe cal, întrebă:

— Unde-i șeicul?
— În cort.
Gasahl Gaboya îi ieși în întâmpinare.
— Ei, ce s-a mai întâmplat?
— Oamenii voștri vin îndată.
— Așadar, n-ați prins nici un fugar?
— Nici unul.
— Fiindcă ați ținut ochii închiși.
— Am stat de veghe toată noaptea și până acum. Am păzit toate văile, dar n-am văzut pe nici unul dintre ei.
— Vin! strigă un glas din afara taberei.

Auzind vestea, ieșiră cu toții afară; chiar și cei doi paznici, care își știau prizonierii legați fedeleș.

Prilejul era mai prielnic decât mi-l dorisem. Dintr-o săritură, ajunsei în spatele cortului în care erau prizonierii, tăiai la iuțeală încuietorile și pătrunsei înăuntru. Erau amândoi acolo, cu mâinile și picioarele legate.

— Mohammed Emin, Amad ei Ghandur — afară! Repede!

Două secunde îmi fură de-ajuns, ca să tai frânghiile.

— Haideți, iute!

— Fără arme? întrebă Mohammed Emin.

— Dar unde sunt?

— Ni le-a luat șeicul!

Ieșii binișor din cort și statui câteva clipe la pândă. Nimeni nu se gândeau la tabără și n-o supraveghea.

— Haideți repede după mine!

Mă repezii la cortul șeicului și aruncai o privire înăuntru; haddedihni se aflau în spatele meu. Văzui îndată, atârnând, două pistoale și o armă lungă, persană, aparținând șeicului. Luai repede pistoalele și arma și mă furișai iar afară; nu băgase nimeni de seamă. Ne furișărăm tiptil și ne strecurarăm în vale. Distanța până la Halef trebuia să fie străbătută în cinci minute; noi o parcuserăm în două minute.

— *Maschallah!* Mare-i Dumnezeu! strigă acesta.

— Și acum la cai! îi îndemnai.

Paznicul sedea pe pământ, cu spatele la noi. La un semn pe care i-l făcui, câinele se năpusti asupra lui și-l răsturnă. Bebbehul scoase un țipăt, dar și-i înăbuși pe al doilea, de frică. Arătai tovarășilor pe cei șase cai aleși mai înainte și îl chemai pe Amad el Ghandur.

— Ține-i de căpăstru, deocamdată, Halef. Mohammed, ceilalți repede în pădure!

Amândoi înțeleseră numai decât planul meu. Când începurăm să alergăm la fiecare cal în parte, ca să tăiem funia cu care erau priponiți, liniștea pădurii fu sfâșiată de un nechezat zgomotos de bucurie. Treaba merse mai iute

decât mă așteptam, față de numărul cailor. Alungarăm apoi animalele, cu strigăte și pietre, în adâncul pădurii. Amad el Ghandur se străduia din greu să țină în frâu cei șase cai. Aveam de atârnat trei arme și două pistoale. Mă avântai pe calul cel bun și apucai încă un căpăstru.

— Călare, și înainte! Acum e momentul!

Fără să ne mai uităm îndărăt, pornirăm spre povârnișul râpos, ocrotit de desisul pădurii. Din pricina drumului anevoios, abia înaintam; uneori, eram siliți să facem și ocoluri. Totuși, ajunserăm curând la o potecă, pe care ne puteam grăbi fuga.

Deodată, auzirăm îndărătul nostru un strigăt; dar n-aveam timp să dăm însemnătate unor astfel de fleacuri, înainte!

În depărtare, la capătul unui drum pe care-l aveam de străbătut, se iviră doi călăreți. Unul din ei se întoarse, iar celălalt veni spre noi.

— Goană, goană mare, altminteri rămânenem fără armăsar! strigai. Îndată se vor năpusti toți bebehi după noi!

Avusesem ochi buni când alesesem caii. Cei șase armăsari se dovedeaau alergători minunați. Mai aveam puțin până la marginea pădurii, unde era ascunzătoare. Când ne oprirăm, îl zării numai pe Allo.

— Unde-i emirul? îl întrebai eu.

— Acolo, la cal!

— Uite o pușcă. Urcă-te pe vulpoiul ăsta; e al tău! îi dădui arma șeicului și alergai spre ascunzătoarea armăsarului.

Era la o depărtare de vreun sfert de oră, dar cred că o străbătui numai în cinci minute. Dădui de Lindsay.

— Ați și venit, master? Oh! Ah! Cum a mers treaba?

— Bine, foarte bine! Dar acum n-avem timp de pierdut, suntem urmăriți. Alergați din răsputeri devale, sir. Veți găsi un cal pentru dumneavoastră!

— Urmăriți? Ah! Strașnic! Splendid! Un cal pentru mine? Bun! Well!

Se târî mai mult decât merse în josul muntelui. Îmi luai armăsarul și pornii. Din păcate, însă, nu puteam goni atât de repede cum aş fi vrut și când ajunsei devale, îmi găsii prietenii așteptându-mă de câteva minute; Halef ținea de căpăstru pe cel de-al saselea cal.

— A durat cam mult, effendi! spuse Mohammed Emin. Uite, acum e prea târziu!

Într-adevăr în depărtare se vedea primul călăreț. Mă uitai cu atenție și-l recunoscui.

— Știți cine e? întrebai.

— Da, sidi, răspunse Halef. E djiaful de ieri.

— E un bebeh și ne-a trădat. Lăsați-l să se apropie și-l înhățăm!

— Dar dacă vin și ceilalți între timp?

— Nu pot veni atât de curând, sir David! Noi doi o luăm înainte și-l înconjurăm. Dacă vrea să se apere, îi smulgem armele din mâini.

— Frumos, master! Strașnic! Yes!

Acum, bebehul dispăru după cea mai apropiată cotitură și ne părăsirăm ascunzătoarea. Când Lindsay și cu mine ajunserăm la cotitură, ne mai despărțeau de trădător cincizeci de pași. Ne auzi venind și se întoarse. Ne recunoscu și se înspăimântă atât de rău, încât își opri calul, fără să vrea. Credea că suntem în fața lui și acum se trezea cu noi în spate. Până să-și revină în fire, îl înhățarăm.

Încercă să se folosească de cuțit. Dar îi răsucii mâna atât de tare, încât îi căzu cuțitul. Și în timp ce Lindsay îi lăsi sulița, eu îi tăiam cureaua de care-i era agățată carabina și aceasta căzu. Era dezarmat. Calul său își potrivi pasul cu armăsarii noștri. Neavând ce face, se lăsă în voia sortii.

Gonirăm mai departe, până când socotirăm că suntem destul de departe de urmăritori. Apoi potolirăm goana și Allo porni în frunte, ca să ne arate drumul.

— Ce facem cu ticălosul ăsta, master? întrebă Lindsay.

— Îl vom pedepsi!

— Yes! Ne-a mințit că-i djiaf! Ce pedeapsă?

— Nu știu încă. Ne vom sfătui mai târziu.

— Frumos! Minunat! Ca la Londra! Camera Lorzilor!

Camera Comunelor! Well! Cum i-ați scăpat pe cei doi haddedihni?

Îi istorisii totul pe scurt, dar când începusem să-i vorbesc despre felul cum l-am făcut inofensiv pe paznicul cailor, mă oprii.

— Vai! Ce ispravă am săvârșit!

— Ce, master? Doar am mers totul bine!

În grabă, am uitat să-mi chem câinele care se năpustise asupra paznicului!

— Oh! Ah! Foarte neplăcut. Dar lasă, vine singur!

— Nu, niciodată! Cred mai curând că e mort; și paznicul împreună cu el.

— De ce credeți asta?

— Dacă îl amenință cineva sau vrea să-l înlăture, se repede și îi sfâșie mai întâi beregata omului de dedesubt. Așa probabil că s-a întâmplat și bebbelii trebuie să-l fi ucis. S-ar cuveni să mă întorc. Câinele meu merită să-mi pun viața în primejdie. Dar cred că ar fi zadarnic!

Pierderea credinciosului și intelligentului animal îl mâhni mult și pe Halef. Toată după-amiaza fui năpădit de o tristețe fără margini. Pe înserat ne oprirăm și legărăm zdravăn prizonierul. Cu toată graba, Halef avusese vreme și grija să arunce pe calul rămas liber bucata de căprioară ce prisosise, aşa încât aveam acum o cină îmbelșugată.

După ce mâncărăm, îl luarăm pe bebbel la întrebări. Până acum, nu rostise nici un cuvîntel. Oricum, nu se împotrivise, ci se arătase chiar răbdător, cu speranța că ai lui vor apărea curând și-l vor elibera.

— Spune-mi, începui eu, ce ești? Un djiaf sau un bebbel?

Nu-mi răspunse.

— Răspunde, n-auzi?

Rămase nemîscat și tăcut.

— Halef, scoate-i turbanul și taie-i un smoc de păr!

Asta-i cea mai mare ofensă care îi se poate aduce unui kurd și mai ales unui musulman. Când Halef îi apucă smocul cu mâna stângă, ținând cuțitul în dreapta, prizonierul se rugă:

— Domnule, lasă-mi părul! Voi răspunde!

— Bine! Din că trib ești?

— Sunt un bebe!

— Ieri ne-ai mințit!

— Unui dușman nu trebuie să-i spui adevărul.

— Totuși, fapta ta e a unui nemernic. Ai jurat pe barba profetului că nu minți!

— Dacă juri unui necredincios, nu trebuie să fii sincer!

— Ba ai jurat și unor credincioși. Printre noi sunt patru din aceștia.

— Nu mă privește!

— În afara de asta, ai spus că sunt un prost!

— Asta-i o minciună, domnule!

— Ai spus că suntem cu toții niște proști și că eu sunt cel mai prost. E adevărat, fiindcă am auzit-o eu însumi, îndărătul taberei, când stăteați și tăiați ciuperci. M-am pitit în spatele tufișului și am ascultat tot ce-ați vorbit. Ei, mă mai crezi prost?

— Iartă-mă, domnule!

— N-am ce să-ți iert, fiindcă un cuvânt rostit de tine nu poate insulta un emir din Frankistan. Ieri și-am dat drumul, fiindcă mi-a fost milă de tine; azi am pus iar mâna pe tine. Care-i mai deștept dintre noi doi? Ești frate cu șeicul Gasahl Gaboya?

— Nu sunt fratele lui.

— Hagi Halef, taie-i smocul!

Amenințarea-l îmblânzi.

— Cine și-a spus că suntem frați? întrebă.

— Cineva care te cunoaște.

— Spune-mi ce preț de răscumpărare ceri?

— Voi ați avut o plată de răscumpărare pentru acești doi înși — și-i arătai pe haddedihni — fiindcă sunteți kurzi. Eu nu cer un asemenea lucru, fiindcă sunt creștin. Te-am luat însă prizonier, numai ca să te încredințez că noi suntem mai deștepți, mai curajoși și mai dibaci decât vă închipuiți. Care dintre voi a observat că au fugit prizonierii?

— Seicul.

— Cum și-a dat scama?

— Când a intrat în cort, a văzut că lipsesc și armele lui și ale prizonierilor.

— Noi le-am luat.

— Credeam că un creștin nu fură niciodată.

— Asta-i adevărat. Un creștin nu ia niciodată bunul altuia, dar nici nu se poate lăsa jefuit de un kurd. Ne-ați împușcat caii pe care îi îndrăgeam, așa că am luat șase dintr-ai voștri, pe care nu-i iubim. Aveam în buzunarele șeilor o sumedenie de lucruri care ne trebuiau neapărat. Voi ni le-ați luat, iar eu mi-am însușit arma și pistoalele șeicului. Am făcut un schimb. Voi l-ați început cu forța, iar eu l-am terminat în același fel.

— Dar caii noștri sunt mai buni decât cei pe care i-ați avut.

— Asta nu mă privește, fiindcă nici voi nu ne-ați întrebat înainte de a ne ucide caii, dacă sunt mai răi decât aceia pe care vi i-aș fi luat în schimb. De ce n-ați împușcat și calul meu?

— Voia să-l aibă șeicul.

— Credea într-adevăr că și-l poate însuși? Chiar dacă s-ar fi întâmplat asta, mi l-aș fi luat înapoi. Dar azi cine a observat că au fugit caii în pădure?

— Tot șeicul. Fugind spre cortul prizonierilor și găsindu-l gol, alergă la cai; dar și aceștia dispăruseră.

— N-a mai găsit nici unul?

— Nu, numai un paznic, peste care se năpustise un câine.

— Și ce-a făcut?

— L-a lăsat să zacă acolo, sub câine, drept pedeapsă că nu și-a îndeplinit sarcina.

— Groaznic! Voi nu sunteți oameni?

— Așa a hotărât șeicul!

— Și ce ți se va întâmpla ție, care ai greșit ca și tovarășul tău? M-am pitit îndărătul dafinului, doar la câțiva pași de tine; m-am furisai apoi pe lângă tine și m-am dus la cai, despre care nu știam unde sunt legați și m-am ținut după tine până la tabără.

— Domnule, mai bine să nu afle șeicul toate astea!

— N-avea grija! Numai cu tine vreau să mă socotesc... Acum voi împărtăși tovarășilor mei răspunsurile pe care mi le-ai dat și ei vor hotărî ce pedeapsă ți se cuvine. Nu te vom judeca noi, cei doi creștini, ci acei patru musulmani care se află aici.

Tradusei în limba arabă con vorbirea cu bebebul.

— Și ce-ai de gând? mă întrebă Mohammed.

— Nimic, răspunsei liniștit.

— Emire, ne-a mințit, ne-a trădat și ne-a dat pe mâna dușmanului. Trebuie să moară.

— Și mai mult decât atât, adăugă Amad el Ghandur, a jurat fals pe barba Profetului. Trebuie osândit de trei ori la moarte.

— Ce spui tu, sidi? întrebă Halef.

— Deocamdată, nimic. Hotărâți voi ce i se cuvine.

În timp ce se sfătuiau cei patru mahomedani, englezul mă întrebă:

— Ei, ce facem cu el?

— Nu știu. Dumneavoastră cum l-ați pedepsi?

— Hm! L-aș împușca!

— Avem dreptul?

— Yes! Tot dreptul!

— Calea justiției e următoarea: ne plângem la consulatele noastre; de acolo, plângerea pleacă la Constantinopol și paşa din Sulemania primește porunca să

pedepsească pe răufăcător, dacă nu ține cumva să-l răsplătească.

— Frumoasă cale are justiția!

— Dar singura îngăduită unor supuși ai altor state, cum suntem noi. Și apoi: sunteți creștin. Ce face un creștin vrăjmașului său?

— Of! Mă înnebunești cu atâtea întrebări, master! Eu sunt un *englishman*. Nu mă privește.

— Chiar dacă-l las să fugă?

— N-are decât! Nu mă tem de el; aşa că, din partea mea, poate să plece liber. Dacă sunteți în stare, ajutați-mă mai bine să-i dăruiesc nasul ăsta nostrim. Ar fi cea mai nimerită pedeapsă pentru nemernicul ăsta, care... ne-a dus ieri de nas. Yes!

În acest timp, bebebul părea că-și pierduse răbdarea. Neștiind ce-l aşteaptă, mă întrebă:

— Domnule, ce-aveți de gând cu mine?

— Poți hotărî tu însuți. De cine vrei să fii judecat? De cei patru bărbați pe care îi numiți credincioși sau de ceilalți doi cărora obișnuiți să le dați porecla înjosoitoare de „ghiaur”?

— Stăpâne, eu cred în Allah și în Profet. Să mă judece numai aceia care sunt cu adevărat credincioși!

— Ți se va împlini vrerea! Noi doi te-am fi iertat și te-am fi lăsat să te întorci mâine dimineață la ai tăi. Renunț, îți voi aduce la îndeplinire dorința, dar să nu te căiești că ai pus la îndoială cuvântul unui creștin și n-ai vrut să primești îngăduința lui!

În sfârșit, cei patru luară o hotărâre.

— Emire, îl vom împușca! spuse Mohammed.

— În nici un caz nu voi îngădui asta, răspunsei.

— A pângărit numele Profetului!

— Aveți dreptul să judecați o asemenea faptă? N-are decât să dea socoteală imamului, Profetului sau conștiinței sale!

— Ne-a spionat și ne-a trădat!

— Și-a pierdut vreunul din voi viața din pricina asta?

— Nu; dar ne-am pierdut bunurile.

— În schimb, ne-am luat altele, mai prețioase. Hagi Halef Omar, îmi cunoști părerea. Mă mâhnește mult că te văd atât de săngeros!

— Sidi, se scuză din toată inima, eu n-am vrut să-l omoram; numai cei doi haddedihni și cu dannahul au hotărât aşa!

— Părerea mea este că dannahul n-are de ce să se amestece. E călăuza noastră și-l plătim. Luați altă hotărâre.

Începură cu toții să discute pe șoptite isprăvile prizonierului. Mohammed Emin veni să-mi spună:

— Emire, nu vrem viața lui, dar trebuie să-l dezonorăm, îi tăiem smocul de păr și-l plesnim cu nuiua peste obraz. Cine-i pedepsit astfel își pierde onoarea.

— O asemenea pedeapsă e mai însășimântătoare ca moartea și rămâne tot fără urmări. Am pălmuit pe un bebeh care mi-a insultat credința și ieri tot l-am văzut luptând alături de șeic împotriva mea. Așadar, la ce-au folosit palmele pe care i le-am tras?

— Tăindu-i smocul de păr, îl vom necinsti cu siguranță!

— Își va păstra totdeauna turbanul pe cap, ca să nu se bage de seamă.

— Dar tu însuți voiai să-l pedepsești astfel mai adineauri!

— Nu, n-aș fi făcut-o. Era numai o amenințare, ca să-l silesc să vorbească. Și apoi de ce vreți să îndârjiți și mai rău pe bebehi ăstia împotriva noastră? Ei se cred îndreptăți și să ne urmărească, fiindcă am fost prieteni cu bejații. N-au de unde să știe că n-am fi încuviințat nicicând un asemenea jaf; n-au de unde să știe că am spus deschis hanului Heider Mirlam că, dacă aş fi bănuit ce pregătește, aş fi vestit pe bebehi; ne-au găsit printre tâlhari și ne socotesc tâlhari. Acum am scăpat de ei, din fericire și poate că ne pierd urma. Vreți să-i siliți, prin cruzimea voastră, să ne urmărească iar?

— Emire, am fost prizonierii lor. Trebuie să ne răzbunăm!

— Și eu am fost prizonier, de multe ori, dar nu m-am răzbunat. Am fost prins odată de reissul din Şohrd, beiul Medşir. Am scăpat și l-am iertat; după aceea, ne-am împrietenit. N-a fost mai bine aşa, decât dacă aş fi săvârșit o crimă?

— Emire, ești creștin și creștinii sunt sau trădători sau femei!

— Mohammed Emin, să nu mai spui asta; altminteri tu o iezi la stânga și eu la dreapta, din chiar clipa în care-ți vorbesc. Eu nu ţi-am pângărit niciodată credința; de ce-o pângărești tu pe a mea? Ne-ai văzut vreodata, pe mine sau pe acest David Lindsay-Bei, purtându-ne ca trădătorii sau ca femeile? Și eu aş putea foarte bine să înjosesc islamismul. Aș putea să spun: musulmanii sunt nerecunoscători, fiindcă uită ceea ce face un creștin pentru ei. Dar n-o spun, fiindcă știu că, dacă e câte unul care se lasă condus de instinct, sunt mai mulți cei care se pot stăpâni!

Îl văzui că se apropie de mine și-mi întinde mâinile.

— Emire, iartă-mă! Barba mea e căruntă și a ta o încă neagră, dar cu toate că inima ţi-e Tânără, mintea ţi-e coaptă ca a oamenilor bătrâni. Îți predăm prizonierul. Fă cu el ce vei crede!

— Mohammed, îți mulțumesc! Fiul tău e de aceeași părere?

— Da, effendi, răspunse Amad el Ghandur.

Mă întorsei bucuros spre prizonier:

— Ne-ai mințit o dată. Vrei să-mi făgăduiești că azi vei spune adevărul?

— Îți făgăduiesc!

— Dacă-ți desfac legăturile și-mi făgăduiești că totuși n-ai să fugi, îți vei ține făgăduiala?

— Îți făgăduiesc, domnule!

— Bine! Acești patru musulmani ți-au redat libertatea. Azi mai rămâi cu noi, iar mâine vei putea să pleci oriunde vei vrea.

Îl dezlegai mâinile și picioarele.

— Domnule, îmi spuse, îmi ceri să nu mint și tu însuți îmi spui un neadevăr.

— Cum aşa?!

— Spui că acei patru bărbăți mi-au redat libertatea și nu-i adevărat. Numai tu singur ai hotărât aşa. Mai întâi, voiau să mă împuște; după asta, au vrut să mă biciuiască și să-mi smulgă podoaba credincioșilor. Tu însă te-ai îndurat de mine. Am înțeles piece vorbă, fiindcă vorbesc araba tot atât de bine, ca și limba kurdă. Și acum știu, din cele spuse de tine, că n-ați ajutat bejașilor, ci ați arătat prietenie față de bebbehi. Emire, tu ești creștin. Până acum am urât pe creștini, dar de azi îi cunosc mai bine. Vrei să fi prietenul și fratele meu?

— Vreau!

— Vrei să ai încredere în mine și să rămâi aici, cu toate că mâine vor sosi următorii voștri?

— Am încredere!

— Dă-mi mâna!

— Uite-o! Dar vor fi siguri de viața lor și tovarășii mei?

— Oricine e cu tine poate fi sigur de viața lui. Tu nu mi-ai cerut nici un preț de răscumpărare. Mi-ai scăpat viața și onoarea. Nimeni nu se va atinge de tine și de ai tăi și nu vă va face nici cel mai mic rău!

În felul acesta, scăpăm dintr-o dată de toate grijile!

N-aveam de unde să știu că prizonierul nostru cunoștea și araba; totuși, eram peste măsură de încântat că puteam culege o biruință frumoasă, datorită acestei întâmplări. Ca să-mi sărbătoresc succesul, scosei restul de tutun pe care-l mai aveam și-mi aprinsei pipa. Nu era prea mult, dar mirosul său era atât de placut, încât îmi dădu putință să mă simt cu totul altfel decât atunci când începusem „judecata”.

Ne culcarăm plini de curaj și voioșie, având chiar îndrăzneala să renunțăm la obișnuita pază.

În dimineața următoare, văzui situația în culori mai puțin roze decât cu o seară înainte, în lumina romantică pe care o răspândea flacăra pâlpâitoare a focului de tabără; cu toate acestea, mă hotărâi să-i acord desăvârșită încredere bebebului.

— Acum ești liber! îi spusei. Calul tău e colo, iar armele și le vei găsi pe drum.

— Ai mei le vor găsi și le vor aduce; rămân aici, răspunse.

— Și dacă nu vin?

— Vin! răspunse pe un ton hotărât și voi avea grija să nu treacă, fără să se opreasă.

Ne petrecusem noaptea într-o vale a cărei intrare era atât de îngustă, încât dacă ne-am fi ascuns ziua acolo, n-am fi fost văzuți. Bebebul se duse la ieșirea din vale și se aşeză într-un loc, de unde să poată urmări tot ce se petrece pe o distanță mare. Așteptam curioși desfășurarea evenimentelor.

— Și dacă ne înșeală încă o dată? întrebă Mohammed.

— Am încredere în el. Știa că-i vom reda libertatea și n-avea nevoie să-mi spună că a înțeles fiece vorbă pe care am rostit-o. Sunt convins că e de bună-cerință.

— Dar dacă ne păcălește și de data aceasta, emire, îți jur pe Allah că el va fi cel dintâi în care voi trage!

— În cazul asta, va primi răsplata ce i se cuvine.

Și David Lindsay părea neliniștit.

— Master. Bebebul stă colo, îmi spuse: și dacă ne înșelă și acum, ne găsim în cea mai afurisită văgăună, din care putem fi prinși fără nici o greutate. Să nu mi-o luați în nume de rău dacă mă duc să-mi iau arma și să-mi văd de cal.

Neapărat, îmi asumasem o răspundere neobișnuită de mare și mărturisesc sincer că nu mă simțeam în apele

mele, cum se spune; totuși nădăjduiam că dezlegarea nu se va lăsa prea mult așteptată.

Deodată, bebebul se ridică și ducându-și mâna la ochi, spre a vedea mai bine, se uită în zare; apoi își căută calul, ca să-l poată încăleca repede.

— Încotro? îl întrebai.

— Vreau să-mi întâmpin tovarășii, îmi răspunse. Vin. Dăm voie să-i previn, domnule!

— Bine. Du-te!

Și porni. Mohammed Emin se apropiе de mine și-mi spuse:

— Emire, nu cumva ai săvârșit o greșeală?

— Sper că am făcut ceea ce se cuvenea. Ne-am împăcat; dacă n-aș fi avut încredere în el, i-aș fi dat cel mai sigur imbold să ne atace iar.

— Dar îl aveam în mâнă și-l puteam folosi ca ostatic.

— În tot cazul, se va întoarce. Caii noștri sunt gata de plecare și n'avem decât să ne avântăm în să dintr-o săritură. Țineți-vă armele pregătite, dar fără să arătați prin asta nici cea mai mică dușmănie.

— La ce ne-ar folosi, emire? Bebehii sunt mulți și tu vrei să tragem numai în cai, ferind călăreții.

— Mohammed Emin, ascultă-mă: dacă bebebul nostru a plănit vreo trădare, nu ne vom putea salva viața trăgând în cai și eu voi fi cel dintâi care-și va îndrepta arma asupra călăreților. Așteptați liniștiți aici; mă duc la intrarea văii. Veți înțelege singuri ce aveți de făcut, văzând ce fac eu.

Încălecai și urmai cărarea ce ducea în vale. Când ajunsei, coborâi și-mi luai sulița. Aplecându-mă puțin, privii în voie întreaga câmpie și zării la oarecare depărtare o trupă numeroasă de călăreți, care se opriseră să asculte cuvintele unuia dintre ei. Acesta era fratele șeicului. După o vreme, doi călăreți se desprinseră de ceilalți și porniră spre vale. Tovarășii lor rămaseră să-i aștepte. Recunoscui pe șeicul Gasahl Gaboya și pe fratele său și-mi dădui seama că nu mai aveam să ne temem de nimic.

Când ajunse aproape de mine și mă văzu, șeicul își opri calul. Pe chipul său bronzat nu apărea nici urmă de prietenie și glasul său sună aproape amenințător când mă întrebă:

- Ce cauți aici?
- Să te întâmpin, răspunsei scurt.
- Dar primirea ta nu e prea politicoasă, străine!
- Cieri unui emir din miazănoapte să te primească prietenos, câtă vreme tu te porți altfel cu el?
- Omule, ești prea mândru! De ce ai încălecătat?
- Fiindcă și tu ești călare.
- Hai la tovarășii tăi! Omul asta, care-i fiul tatălui meu, dorește să văd dacă vă putem ierta.
- Bine. Să mergem. Fiindcă și ei vor să chibzuiască dacă trebuie să vă pedepsească sau să vă ierte!

Cuvintele acestea îl scoaseră din sărite.

— Omule, îmi strigă, adu-ți aminte câți sunteți voi și câți suntem noi!

- N-am uitat! îi răspunsei liniștit.
- Voi sunteți șase cu toții!

Râsei, făcându-i un semn afirmativ, printr-o înclinare a capului.

- Iar noi suntem o oaste numeroasă!
- Dădui încă o dată din cap.
- Așa că supune-te și lasă-ne să intrăm!

Dădui pentru a treia oară din cap și-mi mânuia calul într-o parte, pentru ca șeicul și fratele său să poată înainta pe cărarea îngustă. Acum ne puteam socoti învingători: deoarece, chiar dacă șeicul nu și-ar fi potolit vrăjmășia, împotriva vrerii fratelui său, era totuși în mâna noastră.

Cei doi se îndreptără spre prietenii mei, descălecără și se aşezără pe pământ. Făcui și eu același lucru.

— Sunt prietenoși sau dușmănoși, master? mă întrebă Lindsay.

- Nu știu încă. Vreți să faceți ce vă voi spune?
- Firește. Yes!

- Ridicați-vă peste un minut, cu aer nepăsător...
- Well! Grozav de nepăsător!
- Vă duceți la intrare și stați de veghe...
- Watch-man? Foarte frumos! Strașnic!
- Dacă vedeți că bebbelii care stau colo, departe, se mișcă și vor să vină încocoace, atunci strigați...
- Yes! Voi striga din toate puterile!
- Și dacă vreunul din ăstia doi încearcă să iasă, fără ca eu să-i fi dat voie, îl culcați numai decât cu un glonte.

[12]

- Well! Îmi voi lua cu mine bătrâna mea *shoot-stick*.
All right! Nu sunt dar David Lindsay? N-o să glumesc deloc!
Yes!

- Firește, cei doi bebbeli ascultaseră con vorbirea.
- De ce vorbiți într-o limbă străină? mă întrebă neîncrezător șeicul.
- Fiindcă acest emir viteaz din Apus nu cunoaște decât limba poporului său.
- Viteaz? Crezi într-adevăr că vreunul din voi poate fi viteaz? Și adăugă cu un semn disprețuitor: Ați fost prizonieri și ați fugit!
- Spui adevărul, o, șeic, răspunsei râzând. Nu numai o dată, ci de două ori ne-ați prins și am scăpat, fiindcă suntem mai curajoși și mai viteji decât voi. Nici un bebbel nu-i în stare să se măsoare cu un apusean.
- Ia ascultă, vrei să mă insultă?
- Gasahl Gaboya, calmează-ți spiritul, ca să poți avea privirea limpede! Vii la noi să ne împăcăm. Dacă dorești cu adevărat să ne împăcăm, te rog să te arăți mai binevoitor ca până acum. Noi suntem doar câțiva și tu singur ai spus că voi aveți o oaste întreagă; dar toată oastea aceasta n-a izbutit să ne supravegheze îndeajuns și să ne țină prizonieri. Oare lucrul acesta e o rușine sau o cinste pentru voi? Să nu-ți închipui că din lașitate ne ferim să ne luptăm cu voi, ci din pricina că vrem să vă cruțăm viața.
- Te înșeli străine, mă întrerupse.

— Crezi? Am ținut pe unul din oamenii voștri pe cal, în fața mea; fratele tău a fost prizonierul nostru, iar atunci când am pătruns în mijlocul taberei voastre ca să-mi eliberez prietenii, era chiar viața ta în mâinile noastre. V-am cruțat, însă și vrem să vă cruțăm și de data asta, dar îți cerem să fii atât de corect, încât să recunoști situația în care te găsești.

— O recunosc. E situația învingătorului. Aștept să-mi cereți iertare și să-mi înapoiați tot ceea ce ne-ați furat!

— Șeic, greșești, fiindcă ești în situația celui învins. Nu noi suntem aceia care trebuie să cerem iertare, ci tu însuți — și aștept s-o faci numai decât!

Bebbehul mă privi înmărmurit; îndată, însă, izbucni într-un hohot de râs.

— Străine, crezi că bebbelii sunt câini și mă socotești pe mine, șeicul lor, fiul unei cătele? Am cedat rugăminții fratelui meu de a veni la voi, ca să cercetez însemnatatea vinei voastre cu suflet îndurător. Pedeapsa v-ar fi fost blândă. Fiindcă însă nu vreți să recunoașteți tocmai ceea ce v-ar putea scăpa, dușmania va continua să ne despartă și de-acum înainte; vă veți da singuri seama că vă pot strivi, printr-o simplă poruncă!

— Dă porunca asta, Gasahl Gaboya! îi răspunsei rece.

Atunci, însă, vorbi fratele său pentru prima dată:

— Străinul acesta din Apus e prietenul meu. M-a scăpat de rușine și de la moarte. I-am dat cuvântul că între noi va domni pacea și-mi voi ține cuvântul.

— Țineți-l, poți s-o faci fără voia, mea! îi răspunse șeicul.

— Un bebbel nu-și calcă niciodată făgăduiala. Voi rămâne alături de ocrotitul meu, atâta vreme cât îl amenință vreo primejdie și vreau să văd dacă luptătorii tribului nostru se vor încumeta să lovească pe oamenii care se află sub ocrotirea mea.

— Ocrotirea ta nu-i și a tribului. Nebunia pe care o făptuiești te va distrugе, fiindcă vei cădea, odată cu oamenii aceştia.

Şeicul se ridică și se îndreptă spre calul său.

— Asta-i ultima ta hotărâre? întrebă fratele.

— Da. Dacă rămâi aici, nu pot face altceva decât să poruncesc luptătorilor să nu tragă în tine.

— Porunca asta va fi zadarnică. Voi ucide pe oricine-mi va amenința prietenul, chiar și pe tine — astfel că nu voi fi crutat nici eu.

— Treaba ta! E dorința lui Allah, poate, să-ți pierzi mintea; să te ocrotească el, dacă eu nu te mai pot apăra. Mă duc.

În timp ce fratele său rămăsese locului, şeicul se urcă pe cal, ca să plece. Atunci, însă, Lindsay își ridică arma și îndreptă țeava spre pieptul şeicului.

— *Stop, old boy!* Oprește-te, flăcăule! îi strigă. Coboară repede! Altfel, s-ar putea să te împușc și să mori! *Well!*

Şeicul își întoarse capul spre mine și mă întrebă:

— Ce vrea omul acesta?

— Să te împuște, răspunsei liniștit, fiindcă nu ți-am îngăduit încă să părăsești locul acesta!

Din privirea mea rece și imobilă, înțeles că vorbesc serios; iar din faptul că englezul își puseșe degetul pe trăgaci, își dădu seama că nu suntem fricoși — astfel că-și întoarse calul și-mi strigă mâños:

— Străine, ești un mișel!

— Şeic, dacă mai spui o dată cuvântul acesta, fac un singur semn prietenului nostru și devii un cadavru!

— Dar ceea ce faci e o trădare! Am venit ca trimis al tribului meu și am dreptul să plec teafăr și nevătămat.

— Nu ești trimisul, ci însuși conducătorul acestui trib; nu te poți bucura de drepturile unui trimis!

— Cunoști dreptul popoarelor?

— Eu îl cunosc foarte bine, dar văd că tu nu-l știi. Poate că ai auzit cândva vorbindu-se despre el, dar mintea nu ți-e destul de coaptă și n-ai înțeles nimic. Dreptul despre care vorbești poruncește să fi cinstit, când te luptă. Poruncește să-ți previi vrăjmașul atunci când ai de gând să-l ataci. Ai

făcut-o? Nu. Te-ai năpustit asupra noastră ca un tâlhar, ca un vultur care sfâșie porumbelul. Și te mai miri, când ești socotit tâlhar! Ai venit la noi, fiindcă ne-ai crezut niște lași care se tem de oastea ta numeroasă. Vei putea să pleci, numai atunci când îți voi îngădui. Dacă vei încerca să pleci fără voie, te va costa viața. Așadar, coboară și așează-te lângă noi. Dar nu uita că aștept din parte-ți o purtare frumoasă și că, în cazul când bebele tăi se vor încumeta să ne atace, moartea ți-e sigură!

Îmi îndeplini în silă porunca, dar nu se putu stăpâni de a-mi spune amenințător:

— Oamenii mei mă vor răzbuna crâncen!

— Nu ne temem de răzbunarea lor, după cum te-ai încredințat până acum și după cum vei mai avea prilejul să te convingi! Mai bine însă să vorbim cu deplină seriozitate despre întâmplările care te-au determinat să vii la noi. Vorbește, șeic, Gaboya, dar ferește-te să ne insulți!

— Sunteți vrăjmașii noștri, fiindcă v-ați aliat cu bejații, ca să ne jefuiți...

— Asta-i o greșeală. Bejații au dat de noi în timpul unui popas de noapte și șeicul lor Heider Mirlam ne-a poftit să fim oaspeții lui. Ne-a spus că se duce la o sărbătoare a djiafilor și l-am crezut. Dacă am fi știut că plănuia să vă atace, n-am fi rămas la el. V-a furat turmele, în timp ce noi dormeam și atunci când am aflat de isprava săvârșită, l-am făcut să-mi cunoască mânia. Tu te-ai năpustit asupra noastră și ai poruncit să fim urmăriți. Noi nu ne-am temut; v-am cruțat viața și am fugit, după ce v-am dovedit că nu suntem vinovați. Cu toate acestea, nu ne-ai lăsat să ne vedem liniștiți de drum. Ai pus oameni să ne pândească. Am prins pe unul din ei și ne-am arătat iarăși îndurători. Tu ne ataci mereu și noi vă cruțăm viața. Am venit în tabăra voastră. Mi-am scăpat prietenii care erau prizonieri. Vă puteam pricinui orice rău, totuși n-am vărsat nici o picătură de sânge. Ne-ați urmărit din nou. L-am prins pe fratele tău, dar nu i-am atins nici măcar un fir de păr din cap.

Gândește-te bine, o, șeic și înțelege că ne-am purtat tot timpul ca prieteni, iar nu ca dușmani! Și drept răsplată, vîi la noi, ne vorbești urât și ne insultă. În loc să ne ceri iertare, vrei să ți-o cerem noi ție! Allah să ne judece și pe noi și pe voi! Nu ne temem de voi. Mai curând trebuie să vă temeți voi de noi!

Nu mă ascultase cu toată atenția. Când sfârșii, îmi răspunse oarecum batjocoritor:

— Cuvântarea ta e foarte lungă, străine; dar tot ce spui e fals.

— Dovedește-mi-o!

— Mi-e foarte ușor să-ți dovedesc. Bejații sunt dușmanii noștri, ați fost la ei, prin urmare sunteți și voi dușmanii noștri. Când v-au urmărit oamenii noștri, ați tras în caii lor. Aceasta înseamnă prietenie?

— Dar faptul că ne-ați urmărit înseamnă prietenie?

— M-ai lovit atât de puternic în cap, încât mi-am pierdut cunoștința. După aceea, ai pălmuit pe unul dintre cei mai viteji luptători ai mei și l-ai zvârlit de pe cal, ca pe un vierme. Asta înseamnă prietenie?

— Te-ai năpustit asupra mea, aşa că am fost nevoit să te lovesc; iar cel mai viteaz dintre luptătorii tăi m-a batjocorit și de aceea m-am purtat cu el cum trebuie să te porți cu un vierme.

— Palmele tale sunt cea mai grozavă insultă din câte există. Cel insultat vrea să se răzbune!

— Cu toate acestea, palmele pe care i le-am tras n-au fost o insultă pentru el, ci o cinste deosebită, fiindcă i-ai îngăduit să rămână în fruntea luptătorilor tăi. Dacă vrea să se răzbune, să poftească!

— În sfârșit, ieri ne-ai furat cei mai buni cai. Asta-i tot prietenie?

— V-am luat caii, fiindcă i-ați împușcat pe ai noștri. Toate acuzațiile tale sunt false și lipsite de temei. N-avem timp, nici plăcere să ne mai lăsăm răbdarea pusă la încercare.

Spune-ne scurt ce vrei de la noi și-ți voi răspunde tot atât de scurt.

Atunci, șeicul își rosti condițiile, începând astfel:

- Vă cer să veniți la noi.
- Mai departe! îi spusei.
- Să ne predați caii, armele și tot ce aveți la voi.
- Mai departe!
- Să dai socoteală celui pe care l-ai pălmuit!
- Mai departe!
- Apoi, puteți pleca oriunde vreți.
- Asta-i tot?
- Da. Vezi doar că sunt milostiv!
- În ce fel trebuie să dau socoteală celui pe care l-am pălmuit?
- Plătind despăgubirea pe care o vom stabili. Sper că-mi vei primi condițiile.
- Nu le primesc. Nu voi, ci noi suntem cei îndreptățiți să punem condiții. În afară de asta, ceea ce ne ceri e din cale-afară de nesăbuit. Să plătim despăgubire, după ce ne-ați luat totul? Vă sfătuim să ne lăsați să ne retragem, fără să vă atingeți de noi. E cel mai chibzuit lucru pe care-l puteți face! Adu-ți aminte că ești în mâna mea!
- Vrei să poruncești să fiu ucis?
- Da, îndată ce bebbehii ar încerca să ne pricinuiască vreun rău cât de mic.
- Mă vor răzbuna; ți-am spus-o doar!
- Nu te vor răzbuna, ci se vor da ei însăși pierzării. Uită-te aici, șeic Gasahl Gaboya! În pușca asta am douăzeci și cinci de cartușe, iar în carabină două. Fiecare dintre revolverele asta are câte șase cartușe și fiecare dintre pistoalele pe care le port la brâu are câte două: prin urmare, pot trage neîntrerupt de patruzeci și trei de ori.

Prietenii mei sunt tot atât de bine înarmați și ne aflăm într-un loc de care se poate aprobia doar câte un singur atacator. Prin urmare, oamenii tăi vor cădea unul după altul, fără să aibă putință de a răni sau omorî măcar pe

unul singur dintre noi. Ascultă-mă și urmează îndemnul fratelui tău: lasă-ne să plecăm liniștiți!

— Să mă fac de râsul oamenilor mei? Cum poți avea atâtea gloanțe într-o armă?! Cuvintele tale nu pot fi adevărate!

— *Silahdarii* [13] din Apus sunt mai pricepuți decât ai voștri. Uită-te cu luare-aminte; te voi lămuri, ca să înțelegi cum sunt făcute armele astea!

Îi arătai mecanismul încărcătorului cu repetiție și revolverul și figura lui temătoare îmi dovedea că tactica pe care o alesesem era cea mai bună.

— Allah e atotputernic! murmură. De ce nu dă credincioșilor lui priceperea de a face asemenea arme?

— Fiindcă nu le-ar folosi cu chibzuială. Allah e prea bun și prea înțelept; dăruiește numai creștinilor astfel de arme, ca să se folosească de ele doar atunci când răbdarea lor e nesocotită. Și acum, spune-mi ce ai hotărât?

— Domnule, v-am văzut armele; sunt strașnice, dar nu ne temem de ele. Vreau totuși să mă arăt îndurător cu voi, dacă-mi dați ceea ce vă voi cere.

— Ce ne ceri?

— Cei șase cai pe care ni i-ați luat și armăsarul pe care-l călărești tu. În afara de aceasta, îmi vei da arma aceea cu douăzeci și cinci de gloanțe, ambele pistoale cu câte șase cartușe, împreună cu armele pe care le-ai luat din cortul meu. Altceva, nimic!

— Nu-ți voi da nici un cal, fiindcă i-ați împușcat pe ai noștri; nici armăsarul, fiindcă e mai prețios decât o mie de cai de-ai bebbelor. Iar armele îmi trebuie. Totuși, ca să-ți arăt că sunt binevoitor, îți vei primi arma și pistoalele, îndată ce mă voi încredința că ne lași să plecăm nestingheriți.

— Gândește-te bine, străine, ceea ce...

Și se opri, fiindcă de afară bubui o împușcătură, după care urmară altele și altele. Mă întorsei spre englez:

— Ce s-a întâmplat, *sir*?

— Doyan! îmi răspunse el.

Cuvântul acesta mă electriza în asemenea măsură, încât mă repezii nebunește spre intrarea väii. Într-adevăr, apăruse ogarul meu. Kurzii îl urmăreau furioși; dar el se arăta destul de istet și fugea astfel, încât să-l ocolească. Siretlicul lui părea totuși zadarnic. Era hărțuit și obosit, deoarece caii mici ai bebbelor se dovedeau mai iuți ca el. Se afla în pericolul de a fi împușcat. Sării pe cal.

— Şeic Gasahl Gaboya, te vei încredința îndată despre precizia armelor unui emir din Apus. Dar ferește-te să te apropii de intrare! Ești prizonierul meu, până când mă înapoiez!

Mă pregătii să plec.

— Încotro, sidi? întreba Halef.

— Să-mi apăr câinele.

— Merg și eu!

— Rămâi. Ai grija să nu fugă cei doi bebbelor. Călării spre câmpie și făcui kurzilor un semn, cu brațul întins, ca să înceteze urmărirea câinelui. Ei văzură semnul dar nu-l urmară. Si câinele mă zări; dar în loc să-și continue drumul pe care alerga, veni în goană spre mine. În felul acesta însă se aprobia prea mult de urmăritorii lui. Nu țineam deloc să-mi las omorât minunatul animal, pe care-l crezusem pierdut până acum. De aceea, oprii calul și mă prefăcui că-mi îndrept țeava armei spre câine; observându-mi gestul, Doyan rămase nemîșcat. Apoi, îmi încărcai arma și apăsând pe trăgaci, cu două împușcături aruncai la pământ caii celor doi kurz care se aprobiaseră și puteau nimeri câinele. Scoțând strigăte de manie bebbelor se năpustiră spre mine.

De bucurie că m-a regăsit, câinele se repezi pe cai dintr-o săritură. Îl mângâiai și apoi îl îndepărtai, căci putea să mă împiedice în mișcări.

— *Buraja, buraja!* Veniți, veniți repede! auzii un glas ce striga din vale.

Era glasul șeicului, care voia să folosească prilejul, spre a scăpa din situația nu tocmai plăcută în care se găsea. Kurzii îi auziră chemarea, dădură pinteni cailor și-și pregătiră armele. Firește că le-am luat-o înainte și când ajunsei la intrarea văii îl văzui pe șeic trântit la pământ, în timp ce Halef și englezul se străduiau să-l lege zdravăn. Fratele său stătea de-o parte, arătându-ne astfel că ține să rămână neutru.

- Emire, cruță-mi frații, mă rugă.
- Dacă păzești pe șeic! răspunsei.
- O voi face, domnule!

Sării de pe cal și le spusei prietenilor mei să se ascundă îndărătul stâncilor de la intrarea văii.

- Trageți numai în cai! le poruncii.
- Așa-ți respectă cuvântul!? mă întrebă supărat Mohammed Emin.

— Fratele șeicului e cinstit. Prin urmare, prima salvă în cai; apoi vom vedea!

Total se petrecuse atât de repede, încât bebbehii se aflau încă la o bătaie de pușcă. Când îmi scăpasem câinele, trăsesem ambele gloanțe ale carabinei. Luai deci pușca. Împușcăturile noastre bubuiră și fură următe de altele.

— Poc! trosc! Uite-i cum cad! strigă englezul. Cinci, opt, nouă cai! Yes!

Și se ridică, în timp ce eu continuam să trag, spre a-și încărca arma, ca și ceilalți. Și Allo, cărbunarul, trăsesese un glonte cu arma șeicului. Din pricina neîndemânării, răni un bebbeh; ceilalți însă știau să-și mânuiască armele.

Prima salvă îi buimăci pe kurzi; a doua însă le răpi cu desăvârșire curajul și-i sili să se opreasă.

— *Come on* — înainte! strigă Lindsay. Afară! să omoram pe *houndcatchers*, pe vânătorii ăştia, de câini!

Își înșfacă arma de țeava, voind într-adevăr să se îndrepte spre kurzi; dar îl prinsei de braț și-l reținui.

— Ati înnebunit, *sir*? răcnii eu. Vreți să rămâneți fără nasul dumneavoastră fermecător? Stați unde sunteți,

pentru Dumnezeu!

- De ce? E clipa cea mai nimerită! Pe ei, master, pe ei!
- E o prostie! Aici suntem siguri; afară, nu!
- Siguri? Hm! Atunci, culcați-vă pe canapea, ca să vă odihniți master! E cea mai mare prostie să-i lăsăm să scape! *Well!*
- Să ne păstrăm calmul! îi vedeți cum se retrag? Au primit o lecție bună și n-o vor uita curând.
- Frumoasă lecție! îi costă doar câțiva cai!
- Deodată, fratele șeicului îmi puse mâna pe braț.
- Emire, îți mulțumesc. Ai fi putut omorî atât de mulți dintre ei, câți cai zac acolo, dar n-ai făcut-o. Ești creștin, dar Allah te va ocroti!
- Vezi că armele noastre sunt mai bune ca ale voastre?
- Văd.
- Ei, du-te la bebbehi și spune-le-o!
- Mă duc. Dar cu șeicul ce ai de gând?
- Rămâne aici. Îți dau un sfert de oră. Dacă până atunci nu te întorci împreună cu un sol al împăcării, îl voi agăța pe șeic de craca aceea de sus. N-avea nici o îndoială! Am obosit și m-am plătit de când mă lupt cu un vrăjmaș prost.
- Și dacă-ți aduc solia de pace?
- Atunci îi dau drumul șeicului.
- Și ceea ce ți-a cerut?
- Nu-i dau.
- Nici arma și nici pistoalele?
- Nu. El este vinovat pentru atacul de adineauri; nu se poate aștepta nici la cea mai mică îngăduință. Noi suntem învingătorii. Fă ce vrei!
- În timp ce plecă mi-am încărcat armele. Câinele stătea la picioarele mele și se gudura de bucurie, cu toate că din pricina istovelii îi atârna limba de un cot.
- Ce crezi, emire? mă întrebă Amad al Ghandur. L-o fi mușcat oare pe paznicul asupra căruia se năpustise?

— Cred că nu. Poate l-a părăsit, fiindcă trecuse prea multă vreme de când era acolo. Nu uita că a stat nemișcat și l-a păzit o după-amiază și o noapte întreagă, aşa că bietul animal e istovit și flămând. Halef, dă-i să mănânce! Mai târziu îi vom da și apă!

Şeicul zacea legat la pământ și nu scotea nici un cuvânt; dar ochii lui ne urmăreau neconitenit mișcările, încruntarea privirii lui vădea că nu ne va fi vreodată prieten.

Așteptam cu nerăbdare hotărârea pe care urma să-o primim din partea bebehimilor. Se îmbulziseră și ne dădurăm seama, din gesturile lor însuflețite, că discutau pătimăș, în sfârșit, trimisul se înapoie.

— Vă aduc împăcarea, domnule! îmi spuse.

— Cu ce condiție?

— Fără condiție.

— Nu m-am așteptat la asta. Se pare că ai vorbit cu ardoare în sprijinul nostru. Îți mulțumesc.

— Aș vrea să mă înțelege, înainte de a-mi mulțumi, domnule! Îți aduc împăcarea, dar nici bebehimii nu acceptă nici o condiție.

Ah! Și asta numesc ei pace? Bine, atunci îmi voi lua măsurile cuvenite. Spune-le că-l voi lua ostatic pe seic, fratele tău.

— Și câtă vreme îl vei ține?

— Cât o să fie necesar; adică până când voi fi sigur că nu sunt urmărit. Apoi, îi voi da drumul, fără să-l pricinuiesc vreun rău.

— Te cred. Dă-mi voie să-mi anunț frații!

— Du-te și poruncește-le să se retragă până la munții de la marginea câmpiei. Îndată ce văd că ne urmăresc, șeicul e mort.

Plecă iar și văzurăm îndată că toți bebehimii, atât cei care mergeau pe jos, cât și cei ce erau pe cai, începură să se retragă spre nord. Numai solul se întoarse, ca să-și ia calul.

— Emire, îmi spuse el, am fost prizonierul tău; îmi dai drumul?

— Da. Ești prietenul meu. Ia pistoalele fratelui tău. Arma însă rămâne în stăpânirea omului căruia i-am dăruit-o.

Rămase, până când îl legarăm pe șeic pe calul său și ne văzu pornind. Îmi întinse mâna și-mi spuse:

— Drum bun, domnule! Allah să-ți binecuvânteze mâinile și picioarele. Iei cu tine pe un om, care-i vrăjmașul tău și de acum înapoi și al meu și cu toate acestea îl încredințez bunăvoiinței tale, fiindcă e fiul tatălui meu.

Privi lung în urma noastră, până când nu ne mai putu vedea. Șeicul nu se mai uita la el. Fără îndoială, deveniseră dușmani.

Ne îndreptarăm spre sud. Șeicul se afla între Halef și Allo, care îi mânau calul. În afara de câteva mici instrucțiuni pe care le consideram necesare, ne urmarăram drumul în tacere. Observasem că prietenii mei nu erau de acord cu purtarea mea din ultimele zile. Nu-mi spuseră nici un cuvânt, dar faptul acesta se vedea în privirile lor și în atitudinea lor morocănoasă. Mi-ar fi plăcut mai curând să stăm de vorbă și să fiu judecat, decât să îndur răceala pe care mi-o arătau. Nici natura încunjurătoare nu ne era mai prietenoasă. Călărirăm peste culmi pustii, povârnișuri sterpe, văgăuni întunecoase. Seara fu aproape tot atât de friguroasă ca în toiul iernii, iar noaptea pe care o petrecuram între două stânci alăturate, păru nesfârșită.

Puțin înapoi de ivirea zorilor, îmi luai carabina și plecai să împușc vreun vânat. După o căutare îndelungată, izbutii să împușc doar un biet viezure și-l adusei în tabără. Celalți se treziseră. O privire pe care mi-o aruncă Halef pe furiș mă vesti că în timpul lipsei mele se întâmplase ceva. Nu trecu mult și după ce mă aşezasem, Mohammed Emin mă întrebă:

— Emire, câtă vreme mai cărăm cu noi pe bebebul ăsta?

— Dacă vrei să vorbim mai amănuntit în privința asta, răspunsei, atunci îndepărtează-l pe prizonier, care înțelege araba tot atât de bine ca și fratele său.

— Allo să-l treacă de o parte și să-l păzească.

Acceptai propunerea lui și îl însoții eu însumi pe șeic într-un loc îndepărtat de cel în care ne aflam. Chemai pe Allo și-i atrasei atenția că trebuie să-l supravegheze pe prizonier cu cea mai mare strășnicie. Apoi, mă întorsei.

— Acum nu mai suntem spionați, începu Mohammed Emin, și-ți repet întrebarea: câtă vreme mai cărăm cu noi pe bebehi?

— De ce mă întrebi?

— Oare n-am dreptul să-o fac, effendi?

— Ba ai dreptul și nu ți-l tăgăduiesc. Vreau să-l ținem, până când voi fi cu desăvârșire sigur că nu suntem urmăriți.

— Cum crezi că poți avea siguranța asta?

— Cum? Convingându-mă. Ne continuăm drumul până la amiază; apoi, în timp ce voi alegeti un loc potrivit unde să vă petreceți noaptea, eu mă întorc și sunt încredințat că-i voi descoperi și pe bebehi, în cazul ca ne urmăresc. Mâine dimineață sunt iar printre voi.

— Merită atâtă osteneala un asemenea dușman?

— Nu-i vorbă de ceea ce merită el, ci de siguranța noastră.

— De ce nu vrei să-ți ușurezi viețile și nouă situația?

— În ce chip aş putea face?

— Știi că ne este dușman?

— Da. Chiar un dușman înverșunat.

— Care se gândește mereu cum să ne ucidă?

— Negreșit.

— După legile şammarilor, ar putea fi osândit de câteva ori la moarte.

— Pot fi aplicate și aici legile acestea?

— Pretutindeni unele revine unui şammar sarcina de a judeca.

— Ah, vreți să-l judecați pe prizonier? Credeam că v-ați pronunțat cu privire la vinovăția lui. Ți-o amintești?

— Da. Moartea.

— De ce nu v-ați executat sentința?

— Puteam s-o facem fără tine, emire?

— Așadar n-aveți curajul să vă executați sentința fără mine; totuși, văd că aveți inima să-l judecați fără mine. Oh, Mohammed Emin, ai ales o astfel de cale, încât moartea prizonierului ar fi atras-o pe a ta.

— Nu înțeleg. Lămurește-mă.

— E foarte greu, cu toate astea. Aici stă prietenul meu David Lindsay, iar dincoace viteazul meu Halef. Crezi că ei și-ar fi îngăduit să-l ucizi pe bebeș în lipsa, mea?

— Nu m-ar fi oprit.

— E adevărat că voi sunteți cei mai viteji luptători dintre haddedihni, dar acestor doi oameni nu le-a fost frică niciodată. Spune-mi: ce crezi că aș fi făcut când m-aș fi înapoiat și v-aș fi văzut isprava?

— N-ai fi putut schimba nimic.

— E drept, dar ar fi urmat moartea voastră. Aș fi înfipt cuțitul în pământ. În fața voastră și m-aș fi luptat cu voi, ca răzbunător al aceluia ce fusese omorât deși se afla sub ocrotirea mea. Numai Allah știe dacă ați fi fost în stare să mă biruiți.

— Emire, să nu mai vorbim despre asta. Vezi doar că nu facem nimic, înainte de a te întreba. Șeicul trebuie să moară; hai să ne sfătuim asupra soartei ce i se cuvine!

— Să ne sfătuim? N-am făgăduit oare fratelui său că-l voi lăsa să plece nevătămat, îndată ce mă voi încredința că nu suntem urmăriți?

— A fost o făgăduială pripită. Ai rostit-o fără să ne fi întrebăt. Ești oare stăpânul nostru, de faci mereu ce și dă prin cap?

Era o mustrare, la care nu mă așteptam. Tăcui o vreme, ca să-mi scrutez conștiința; pe urmă răspunsei;

— Aveți dreptate când spuneți că uneori am luat diferite hotărâri, fără să vă întreb. Dar n-am făcut-o fiindcă m-am socotit mai mare între voi, ci din alte pricini. Voi nu cunoașteți limba kurdă, aşa încât am fost mereu singurul

care o vorbeam și mă înțelegeam cu oamenii din neamul kurzilor. V-aș fi putut traduce fiece cu vânt din întrebările pe care le puneam și din răspunsurile ce mi se dădeau? Ai suficient răgaz să te sfătuiești cu tovarășii, care nu vorbesc măcar una și aceeași limbă, mai ales atunci când e vorba de o hotărâre ce trebuie luată în grabă sau la vreo acțiune ce nu suferă amânare? Oare nu v-a folosit mereu ceea ce ați făcut ca urmare a sfaturilor mele?

— De când ne-am întâlnit cu bejați, sfaturile tale n-au mai fost destul de bine gândite.

— N-am știut asta, dar nu vreau să mă cert cu voi. Nu sunt Allah, ci un om care poate greși. Până acum m-ați lăsat să vă conduc, fiindcă ați avut încredere în mine. Cum însă văd că nu mai aveți această încredere, renunț bucuros la conducere. Mohammed Emin, ești cel mai vârstnic dintre noi; prin urmare, și se cuvine ţie cinstea de a ne fi conducător.

Nu se așteptau la o asemenea hotărâre; ultimele cuvinte îl măguliseră prea mult pe bătrânul haddedihn, astfel încât nu putea să rămână neobservată și fără urmări propunerea pe care o rostisem.

— Dorești cu adevărat lucrul acesta? Si ești convins că aș putea fi conducătorul vostru?

— Da, fiindcă ești tot atât de înțelept, pe cât ești de puternic și de viteaz.

— Îți mulțumesc, dar nu cunosc limba kurdă.

— Voi fi tălmaciul tău.

Omul acela cumsecade nu-și dădea seama că, din pricina felului ciudat cum era alcătuit grupul nostru, ar fi fost cu neputință ca întreaga conducere să se afle într-o singură mâna.

— De altfel, adăugai eu, vom pătrunde curând în regiuni unde se vorbește numai araba.

— Ceilalți sunt de acord cu propunerea ta? întrebă Mohammed.

— Halef Omar îmi va îndeplini dorința, iar pe englez îl voi întreba acum.

După ce explicai englezului cum stau lucrurile, îmi răspunse:

— Să nu greșiți, master! Am observat de mai mult timp că haddedihni au ceva pe suflet. Noi suntem creștini, adică suntem mai omenișii decât ei. *Well!*

— Într-adevăr, aceasta-i realitatea. Și acum, vă întreb: recunoști pe șeicul Mohammed drept conducătorul nostru?

— Yes, dacă știe drumul. În celealte privințe, n-am nevoie și nu mă sinchisesc de conducător. Sunt un *englishman* și fac ce-mi place.

— Să i-o spun?

— Da, spuneți-i și adăugați-i din partea mea tot ce vă va trece prin gând. Sunt mulțumit, chiar dacă și cărbunarul Allo vrea să facă pe conducătorul.

Împărtășii haddedihnlui părerea englezului, spunându-i:

— David Lindsay e de acord. Puțin îi pasă dacă ne conduci tu sau Allo, cărbunarul. E un emir din Inglistan și face numai ceea ce-i place.

Mohammed Emin își încruntă puțin sprâncenele. Conducerea pe care o râvnea se vădea de la început șovăielnică.

— Cine are încredere în mine, va fi mulțumit! îmi spuse el. Acum însă vom vorbi despre bebbeh. Trebuie să moară. Îl împușcăm sau îl spânzurăm?

— Nici una, nici alta. Ți-am amintit doar că mi-am pus cuvântul chezaș pentru viața lui.

— Emire, acum s-au schimbat lucrurile, fiindcă eu sunt conducător. Și ceea ce spune conducătorul trebuie să se îndeplinească.

— Se îndeplinește ceea ce spune conducătorul, dacă sunt și ceilalți de acord. Nu voi îngădui să mi se nesocotească astfel cuvântul.

— Effendi!

— Şeic Mohammed Emin!

Atunci, micul Halef își trase de la cingătoare unul din pistoale și mă întrebă:

— Şeic Mohammed Emin? Allah mi-e martor că o fac numai decât!

— Hagi Halef Omar, pune-ți la loc pistolul, fiindcă suntem doar prieteni, chiar dacă haddedihni au uitat lucrul asta după câte se pare, răspunsei liniștit.

— Domnule, n-am uitat, se apără Amad el Ghandur, dar nici tu nu trebuie să uiți că ești un creștin, care se află în tovărășia *Coranului* și un creștin nu trebuie să ne stânjenească în aplicarea legilor *Coranului*. Pe fratele řeicului l-am apărat; dar pe el nu te vom lăsa să ni-l smulgi. De ce ne-ai obligat mereu să tragem numai în cai? Suntem oare niște copii, cărora li s-au dat armele, numai ca să se joace? De ce să cruțăm pe trăgători? Vei plăti cândva cu viața hotărârea pe care ai luat-o!

— Taci, Amad el Ghandur; cu toate că portă un nume care înseamnă „luptătorul”, ești încă un copil! Înainte de a vorbi, învață să cunoști oamenii!

— Domnule, strigă înfuriat, sunt un bărbat!

— Nu, fiindcă dacă ai fi fost, ai fi știut că un bărbat nu se lasă niciodată silit să-și bată joc de cuvântul pe care l-a dat!

— Nu ți-l vei călca, fiindcă numai noi îl vom pedepsi pe bebehi.

— Vă opresc s-o faceți!

— Și eu o poruncesc! strigă Mohammed Emin, ridicându-se mânios și înfruntându-mă.

— Ai dreptul de a porunci? îl întrebai.

— Dar tu ai dreptul de a mă opri? îmi răspunse.

— Da. Chezășia cuvântului meu mă îndreptășește.

— Nu ținem seama de cuvântul tău. Ne-am plătit și nu mai vrem să fim conduși de un om care îndrăgește pe dușmanii noștri. Ai uitat ce-am făcut pentru tine. Te-am primit ca pe un oaspete; te-am ocrotit; ți-am dat chiar calul,

care prețuia jumătate din viața mea. Ești un nerecunoscător!

Simteam că-mi năvălește sângele în obraji și că mi se îndreaptă mâna spre pumnal; reușii totuși să mă stăpânesc.

— Retrage-ți cuvântul, îi răspunsei rece și mă ridicai.

Făcui un semn lui Halef și mă dusei spre locul unde se afla prizonierul, în paza cărbunarului, aşezându-mă în preajma lor. După câteva clipe, veni și englezul.

— Ce s-a întâmplat, master? mă întrebă. *Zounds*, aveți ochii tulburi! Spuneți-mi pe cine trebuie să împușc sau să sugrum!

— Pe oricine care va încerca să se atingă de prizonier.

— Și cine-i acela?

— Nu-i unul singur, ci e vorba de doi, haddedihni. Șeicul Mohammed mi-a spus adineauri că sunt nerecunoscător. I-am înapoiat armăsarul.

— Armăsarul? Ce, ați înnebunit, master, să înapoiăți animalul, după ce ați devenit stăpânul lui? Sper totuși ca se vor schimba lucrurile.

Halef veni spre noi, ținând doi cai de căpestre; unul era al său, iar celălalt era calul pe care-l luasem bebbelor, în afară de cei cinci dați tovarășilor mei. Pe calul din urmă se afla șaua mea, pe care Halef o luase de pe armăsar. Micul meu hagiu avea privirea tulbure, iar glasul îi tremura, când îmi spuse:

— Ai avut dreptate, sidi. Șeitan a pornit spre haddedihn. Să iau biciul ca să-i gonesc înapoi?

— Îi iert. Mai bine să pornim!

— Sidi, ce facem dacă vor voi să-l ucidă pe bebbel?

— Îi împușcăm fără milă!

— Asta-i drept și-mi place! Allah să omoare cu pietre pe nemernicii āia!

Prizonierul fu legat iar pe calul său și încălecară; firește, eu nu m-am urcat pe armăsar, ci pe roibul care în Germania ar fi prețuit vreo patru sute de taleri.

Mica noastră caravană porni la drum și trecu pe dinaintea haddedihnilor, care mai stăteau pe iarbă. Crezuseră fără îndoială că ne vom lăsa înduplecați. Acum, însă, văzându-ne gata de plecare, se ridicară în grabă, neliniștiți.

- Emire, încotro? întrebă Mohammed Emin.
- Înainte! răspunsei scurt.
- Fără noi?
- Dacă aşa vreţi!
- Unde-i armăsarul?
- Dincolo, unde a fost legat.
- *Maschallah*, e al tău doar!
- E iarăși al tău, acum. Salama — Allah să te binecuvânteze!

Dădui pinteni calului și pornirăm în trap, dar abia străbăturăm o leghe și cei doi ne ajunseră. Amad el Ghandur încălecase pe armăsar și-și ducea calul său de căpăstru. Acum, era cu neputință să-mi mai capătă armăsarul înapoi.

Mohammed Emin se apropie de mine, în timp ce fiul său rămase în urmă.

- Mă gândesc să fiu conducătorul grupului nostru, emire, începu el.
- Ne trebuie un conducător, dar nu un tiran!
- Vreau să-l pedepsesc pe bebebul care ne-a luat prizonieri, pe mine și pe fiul meu. Dar tie ce ți-am făcut?
- Mohammed Emin, ai renunțat cu ușurință la dragostea și stima ce-ți nutreau trei înși, care au înfruntat primejdii pentru tine și pentru fiul tău și care n-ar fi șovăit să și moară pentru voi.
- Effendi, iartă-mă!
- Nu sunt supărat pe tine!
- Ia-ți înapoi armăsarul!
- Niciodată!
- Vrei să batjocorești bătrânețea mea cinstită și barba mea căruntă?

— Tocmai bătrânețea ta și albeața bărbii tale ar fi trebuit să-ți spună că mânia nu-i un bun sfătitor.

— Și să se povestească pretutindeni, printre copiii lui Beni Arab, că șeicul haddedihnilor a primit îndărăt un dar, fiindcă n-a fost vrednic să-l acorde?

— Să se povestească!

— Emire ești crud, fiindcă vrei să mă faci de rușine!

— Tu însuți te-ai făcut de rușine. Am fost prietenul tău și te-am iubit; și astăzi te iert. Știu că îți va fi rușine când te vei întoarce printre-ai tăi, împreună cu armăsarul. Aș vrea să te ajut, dar nu mi-e posibil!

— Poți. N-ai decât să-ți iezi armăsarul îndărăt.

— L-aș fi luat de dragul tău și pentru obrazul tău, dar, într-adevăr, nu se mai poate. Ia uită-te îndărăt!

Privi și clătină din cap.

— Nu văd nimic. Ce vrei să spui, emire?

— Nu vezi că armăsarul are alt stăpân?

— Acum te înțeleg, effendi. Amad el Ghandur va descăleca.

— Dar eu nu voi lua calul. Fiul tău a pus șaua pe el și l-a încălecat; e un semn că mi l-ați luat îndărăt. Dacă mi-l aduceați aşa cum l-am lăsat, fără să și neatins, mi-aș fi amintit că am fost prieten și te-aș fi scăpat de ocară. Amad el Ghandur mi-a spus de la obraz că sunt creștin și că mă port ca atare. Ei bine, el e un musulman, dar nu se poartă cum s-ar cuveni, fiindcă s-a urcat pe un cal, pe a cărui spinare a călărit un creștin. Să istorisești isprava lui credincioșilor cu care te vei întâlni.

— *Allah il Allah!* Câte greșeli am făcut!

Mi-era milă de bătrânușul șeic, dar nu-l puteam ajuta defel. Să mă fac eu de rușine, ca să-l crut pe el? Nu! Nu izbuteam să-mi închipui cum își putuseră pierde deodată mintea niște oameni înțelegători ca ei. Fără îndoială, nu urmăreau nici un interes. Poate că sămburele acestei purtări încolțise de mult în ei și se dezvoltase din pricina îngăduinței cu care țineam să fie tratați potrivnicii noștri.

Iar faptul că iertasem pe ambii bebehi fusese picătura care depășise marginea paharului, cum se spune. Dar cu toate că mă măhnea grozav pierderea armăsarului, nici nu mă gândeam că să jertfesc felul meu bland de a judeca lucrurile, de hatârul setei de răzbunare atât de obișnuită nomazilor ăstora.

Haddedihnul merse multă vreme tăcut, alături de mine. În cele din urmă, mă întrebă șovăitor:

— Văd că tot ești supărat!... De ce?

— Nu sunt, Mohammed Emin, dar mă doare faptul că dorești moartea aceluia pe care l-a iertat prietenul tău.

— Fie! Îmi voi îndrepta, greșeala!

Se întoarse. Îndărătul meu călărea englezul și Halef; după ei veneau Allo și prizonierul, iar în urma lor Amad el Ghandur. Nu mă uitai înapoi, fiindcă-mi închipuiam că Mohammed Emin vrea să stea de vorbă cu fiul său; din aceeași pricină, nici Halef și nici Lindsay nu se întoarseră. O făcurăm abia atunci când auzirăm glasul puternic al haddedihnlui:

— Du-te la ai tăi. Ești liber!

Dintr-o privire, îmi dădui seama că tăiase legăturile prizonierului, care-și însfăcă hățurile la iuțeală și porni într-un galop nebun.

— Seic Mohammed, ce-ai făcut?! strigă Halef.

[14]

— *Thunder-storm*, ce i-a trăsnit prin cap?! răcni englezul.

— Nu m-am purtat cum se cuvenea? întrebă Mohammed.

— Da, ca un copil! îi răspunsei necăjit.

— Voi am să-ți fiu pe plac și să-ți îndeplinesc dorința, se scuză el.

— Cine ți-a spus că vreau să-l văd liber atât de curând? Acum am pierdut ostaticul și suntem iarăși în primejdie!

— *Allah istafer* — Să-i ierte Dumnezeu greșeala! strigă Halef. Să pornim după el!

— Nu-l vom prinde, spusei. Caii noștri nu-l pot ajunge. Doar armăsarul e mai iute.

— Amad, după el! porunci Mohammed Emin fiului său. Adu-mi-l sau omoară-l!

Amad el Ghandur întoarse armăsarul și porni în goană. De-abia făcuse vreo cinci sute de pași și văzui că animalul nu mai vrea să-l ducă; întrucât însă nu voia să se dea învins, îl sili să meargă. Firește, noi călăream în urma lui. Dispăruse după o cotitură. După ce trecuram de ea, îl zărirăm la oarecare depărtare, străduindu-se să-și îmblânzească animalul. Nu-și cruța nici puterea, nici îndemânarea, dar calul se îndărătnicea tot mai mult; în cele din urmă, Tânărul călăret fu azvârlit din sha. Armăsarul se întoarse în fugă, se apropie de mine și-și frecă minunatul cap de coapsa mea, nechezând drăgăstos.

— *Allah akbar* — Mare-i Dumnezeu! rosti Halef. Dă unui cal o inimă mai bună decât a multor oameni. Ce păcat, sidi, că nu-ți îngăduie onoarea să-l primești înapoi!

Haddedihnul căzuse destul de rău și se ridică foarte greu; când îl cercetai de-aproape, însă, mă încredințai că a scăpat doar cu câteva zgârieturi.

— Armăsarul ăsta-i îndrăcit! spuse. Mă lăsase să mă urc pe el și mă purtase fără probleme înainte!

— Ai uitat însă că, după aceea l-am încălecat eu și l-am dresat în aşa fel, încât să se lase încălecat numai de aceia căror le îngăduiam eu.

— Niciodată nu mai încalec pe Şeitan!

— Ai fi fost deștept, dacă nu l-ai fi încălecat nici adineauri; dacă eram eu în sha, nu ne-ar fi scăpat Gasahl Gaboya!

— Încalecă, emire și fugi după el! mă rugă Mohammed Emin.

— Nu mă înjosii!

— Și lăsăm pe bebeh să ne scape?

— Da. E vina ta!

— Groaznic! interveni englezul. Urâtă ispravă! Tare urâtă și tare neplăcută! Yes.

— Ce-i de făcut, sidi? întrebă Halef.

— Ca să-l prindem pe bebe? Nimic. Aș trimite în urma lui ogarul, dacă n-aș ține atât de mult la el. Cu toate acestea trebuie să luăm o hotărâre.

Întorcându-mă spre haddedihni, îi interogai:

— Ia spuneți-mi: azi-dimineață, când m-am dus să împușc viesurele, ați vorbit cumva în prezența bebeului despre drumul pe care vrem să mergem?

Răspunsul lor întârzie. Dar Halef mă lămuri:

— Da, sidi, am vorbit.

— Dar numai în limba noastră, se scuză Mohammed.

Dacă infățișarea lui n-ar fi fost atât de respectabilă nu l-aș fi crutat de o mustrare din cele mai aspre; aşa, mă simteam obligat să-i vorbesc pe un ton liniștit: Ați săvârșit o nechibzuință; ce ați spus?

— Că mergem spre Bistan.

— Altceva nimic? Ia amintește-ți! Trebuie să știm și să judecăm fiecare cuvânt pe care l-ați rostit. Orice amănunt, dacă l-ați ascunde sau nu vi l-ați aminti, ne poate pricinui mari neplăceri.

— Am spus că de la Bistan ne vom duce poate la Ahmed Kulwan, dar în tot cazul la Kizzeldschi, ca să ajungem la Marea Kiupri.

— Ai fost un neghiob, şeic Mohammed. Acum sunt sigur că, şeic Gasahl Gaboya ne va urmări. Mai crezi că ne poti fi conducător?

— Emire, iartă-mă! Dar sunt încredințat că bebebul nu ne va ajunge. Are prea mult de mers, până ce va da de-a lui.

— Crezi? Am fost printre multe popoare, a căror fire am izbutit să-o cunosc, aşa încât nu mă pot înșela ușor. Fratele şeicului e un om cinstit, dar nu-i conducătorul bebeilor. Reuşise să obțină de la noi doar îngăduința de a pleca nestingheriți, dar pun pariu pe orice, că ne-au urmărit

totuși pe furiș. Câtă vreme se afla șeicul în mâna noastră, n-aveam să ne sinchisim de nimic; acum însă trebuie să înfruntăm iar neliniștea și teama. Se vor răzbuna pentru toate neplăcerile ce le-am pricinuit, chiar pentru caii pe care i-am omorât.

— Nu trebuie să ne temem de ei, spuse Amad el Ghandur, fiindcă tocmai încetineaala cailor îi va împiedica să ne urmărească. Și chiar dacă ne vor ajunge, îi vom întâmpina cu armele noastre grozave!

— Sună frumos ce spui, dar nu-i aşa! Ați văzut că-i putem birui în luptă dreaptă, la câmp deschis; dar ei ne vor întinde vreo cursă, sau se vor năpusti noaptea asupra noastră.

— Vom sta de veghe!

— Suntem doar șase înși și ne-ar trebui cel puțin tot atâția paznici, ca să ne simțim cu adevărat siguri. Să ne gândim — și să găsim altă soluție.

Călăuza noastră, cărbunarul, se ținea ceva mai deoparte. Părea oarecum încurcat, fiindcă se aștepta să fie mustrat pentru faptul că nu-l împiedicase pe haddedihn să-l elibereze pe prizonier.

— Bebbéhii au mult de mers spre sud? îl întrebai eu.

— Până la mare, răspunse.

— Cunoști bine drumul ăsta?

— Foarte bine. Îl cunosc aşa cum știu eu fiece munte și fiecare vale dintre Derghezin și Miek, între Nweizgieh și Djenavera.

— În cazul ăsta, trebuie s-o luăm prin altă parte decât hotărâsem. Nu spre apus. Cât de departe este de aici, spre răsărit, până la lanțul principal al Munților Zagros?

— Am ajunge acolo în opt ore, dacă am putea călări prin văzduh.

— Și dacă suntem nevoiți să călărim pe pământ?

— E altceva. Dincolo de vale știu că este o trecătoare. Dacă mergem, până când apune soarele, putem înnopta

într-o pădure sigură, iar mâine, când e soarele la nămiezi, putem da de Munții Zagros.

— Acolo trebuie să fie granița persană, dacă nu greșesc.

— Da, fiindcă țara kurdă, Teratul, se mărginește în locul acela cu districtul persan Sakiz, care ține de Sinna.

— Prin părțile acelea locuiesc kurzii din tribul Djiaf?

— Da, dar sunt foarte războinici.

— Poate că totuși ne vor primi frumos, doar nu le-am făcut nimic. Și iarăși s-ar putea să ne fie de folos numele hanului Heider Mirlam, dacă l-am pomeni ca pe o recomandație. Hai, du-ne la trecătoarea despre care spuneai adineauri. Mergem spre apus!

Vorbirăm în limba kurdă. Tălmăcii celorlalți con vorbirea și ei se arătară cu totul de acord cu ceea ce hotărâsem. După ce Amad el Ghandur își înșeua calul pe care mersese mai înainte și se urcă pe el, ne continuăm drumul. Mohammed Emin luă armăsarul de căpăstru și-l trase lângă calul pe care se afla.

Din pricina acestor șovăielii și a pregătirilor necesare, pierdusem mult timp: când ajunserăm la trecătoare, mai era puțin până la amiază. Ne aflam în inima munților și ne îndreptarăm spre apus. Firește, avusesem grijă să nu lăsăm nici un semn cu ajutorul căruia să poată înțelege urmăritorii că ne-am schimbat direcția.

După vreo oră terenul începea să coboare și întrebându-l pe Allo, aflai că între locul pe care ne aflam și lanțul Munților Zagros va trebui să străbatem de-a curmezișul o vale destul de lungă.

Cearta ce izbucnise de dimineață lăsase în sânul grupului nostru frățesc o adâncă amărăciune, care se vădea cu deosebire pe chipul meu. Nici nu mai priveam spre armăsar. Roibul pe care călăream nu era de lepădat, dar kurzii obișnuiesc să-și istovească necontentit caii. Mă simțeam întocmai ca un gimnast începător în șaua pusă pe mărțoaga aceea sfrijită, ale cărei însușiri ascunse ar fi

trebuit cercetate cu multă strădanie. Eram încântat că armăsarul e liber și poate alerga în voie și ușor pe de lături.

La sfârșitul după-amiezii, ajunserăm în pădurea în care aveam să înnoptăm. Nu întâlnisem până acum nici o ființă omenească, dar împușcasem destul vînat, care să ne asigure hrana de seară. După ce mâncărăm în cea mai mare tăcere, ne culcarăm.

Eram cel dintâi care trebuia să vegheze și statui deoparte, rezemat de un pom. Halef veni spre mine, se aplecă și mă întrebă în șoaptă:

— Sidi, ești măhnit: oare ți-e mai drag calul decât credinciosul tău Halef Omar?

— Nu, Halef. Pentru tine aş jertfi zece și chiar douăzeci de cai ca ăsta!

— Atunci, mângâie-te, bunul meu sidi, fiindcă sunt cu tine și rămân cu tine și nici un haddedihn nu m-ar putea despărți de tine!

Își puse mâna pe piept și se lungi la picioarele mele. Era o noapte liniștită și inima mi se umplea de bucurie că mi-am putut câștiga afecțiunea unui om Tânăr, îndrăgit la rândul lui de către mine. Cât de fericit trebuie să fie bărbatul care trăiește într-o țară pașnică, neatinsă încă de loviturile crâncene ale sortii, alături de o soție credincioasă și de un copil în care vede propriul său chip! Până și inima aspră a unui vântură-lume simte uneori că înăuntrul firii omenești, dincolo de coborâșurile sterpe, există și înălțimi pe care trebuie să le încălzească și să le aurească razele soarelui.

În dimineața următoare ne continuăram drumul și se părea că Allo nu se înșelase; fiindcă înălțimile Munților Zagros ni se înfățișără încă înainte de amiază în fața ochilor, puturăm dărui o mică odihnă cailor noștri istoviți. Poposirăm într-o vale, ai cărei pereți povârniți păreau cu neputință de urcat. Lăsarăm caii să pască liberi și ne trântirăm în iarba înaltă, care răspândea un miros plăcut, fiindcă valea era udată de un pârâiaș.

Lindsay şedea lângă mine. Rodea un os şi mormăia nu ştia ce nerozii. Era prost dispus.

Se ridică în coate şi mă îndemnă să mă uit îndărăt. Mă întorsei şi văzui trei înşi care se aprobiau încet de noi. Erau îmbrăcaţi în haine subţiri şi vărgate şi înarmaţi numai cu câte un cuţit. Pentru întâmpinarea unor asemenea făpturi neputincioase, n-aveam nevoie să punem mâna pe arme. Se opriră la o oarecare distanţă de grupul nostru, salutându-ne respectuos.

— Cine sunteţi? îi întrebai.

— Suntem kurzi din tribul Mer Mammalli.

— Ce căutaţi pe aici?

— Ne-am răzbunat pentru un omor şi am fugit să căutăm un alt trib, care să ne apere. Dar voi cine sunteţi, domnule?

— Suntem călători străini.

— Ce faceţi aici?

— Ne odihnim.

Mulţumindu-se cu răspunsurile ce-i dădusem, kurdul îmi spuse:

— În apa asta sunt peşti. Ne dai voie să pescuim şi noi?

— Păi văd că n-aveţi nici plasă, nici undiţă!

— Suntem obişnuiţi să-i prinDEM cu mâna.

Şi eu observasem că pe aici se află păstrăvi şi fiindcă eram curios să văd cum pot fi prinşi cu mâna, spusei:

— V-am spus doar că suntem străini; prin urmare, nu vă putem opri să pescuiţi.

Cei trei se apucă să taie iarba cu cuţitul. Când îngrămadiră iarba de care aveau nevoie, aduseră nişte pietre, ca să stăvilească într-o anumită măsură curgerea apei, croind o întorsătură. Mai întâi înjhebară zăgazul de dedesubt, apoi pe cel de deasupra. Cu toată simplitatea lui, lucrul era interesant şi îi ajutărăm şi noi pe cei trei kurzi. Pârâul era plin de peşti şi cum cei mai mulţi ne alunecau printre degete, dădurăm toată atenţia acestei plăcute îndeletniciri, uitând de oaspeţii aceia ciudaţi: deodată auzirăm strigătul călăuzei noastre:

— Domnule, ia uită-te, ne fură!

Mă întorsei și văzui pe cei trei kurzi instalați pe caii noștri; unul pe armăsar, celălalt pe roibul meu și al treilea pe calul lui Lindsay. Înainte ca să ne revenim din surpriză, kurzii o rupseră la fugă.

— *All devils*, calul meu! strigă Lindsay.

— *Allah kerihm* — Dumnezeu să se îndure de noi, armăsarul! țipă Mohammed Emin.

— După ei! răcni Amad el Ghandur.

Eram singurul care rămăsesem liniștit. N-aveam de-a face nici cu hoți de cai, nici cu simpli răufăcători; altminteri, ne-ar fi luat toți caii.

— Stați! Așteptați! strigai. Mohammed Emin, recunoști că armăsarul e iar proprietatea ta?

— Da, emire.

— Bine! Nu te pot lăsa să mi-l dăruiești iar, însă îl pot primi „cu împrumut” doar pentru o singură dată. Vrei să mi-l încredințezi pentru câteva minute?

— Păi nu mai e aici!

— Răspunde-mi repede: mi-l împrumuți?

— Da, emire.

— Atunci, veniți încet după mine!

Mă avântai pe cel mai bun dintre caii ce rămăseseră și pornii în galop după ticăloși. Se și întâmplase ceea ce era de așteptat: ceva mai încolo, unul din kurzii se zbătea cu mâinile și cu picioarele, ca să nu fie azvârlit de armăsarul meu, ce făcea salturi nebunești. Până să mă apropii, voinicul zăcea la pământ. Armăsarul se întoarse și când îl strigai, se apropie de calul pe care mă aflam. Sării pe el, lăsai celălalt cal și pornii iar, de data aceasta pe armăsar.

În acest timp, kurdul se ridicase și încerca să scape, fugind. Îmi scosei un pistol de la cingătoare îl apucai de țeava și trecui prin fața hoțului; aplecându-mă, îi trântii cu patul revolverului o lovitură atât de puternică în cap, încât îl răsturnai, îmi vîrrai la loc pistolul și scosei de la sold

lasoul. La o oarecare depărtare, zării pe ceilalți doi. Pusei armăsarului mâna între urechi:

— „Rih!”

Minunatul meu animal zbura mai repede ca o pasăre, în câteva clipe, ajunsei pe unul dintre fugari:

— Oprește-te! Jos de pe cal! îi poruncii.

Se uită în jur; se înfricoșă, dar nu-mi dădu ascultare, ci și mâna calul mai iute ca până atunci. Eram la o depărtare potrivită, aşa încât aruncai cu îndemânare lasoul. Urmă o smucitură. Îl târâi după mine o bucată de drum și mă oprii, ca să cobor. Hoțul zacea nemîșcat la pământ. Deși totul se petrecuse într-un timp cât se poate ele scurt, din pricina iuțelii cu care fugea armăsarul, străbătuse, târât fiind, o distanță bunicică, aşa că acum își pierduse cunoștința.

Trăsei lasoul, îi făcui iar „un ochi”, îl lăsai pe kurd să zacă și încălecai în grabă, ca să pornesc în urmărirea celui din urmă dintre hoți. Îl ajunsei curând și pe acesta. Terenul mi-era foarte prielnic, întrucât nici în dreapta, nici în stânga nu oferea vreo puțință de scăpare, îi poruncii să se opreasca, dar nici kurdul acesta nu mă ascultă. Aruncai lasoul și acesta îi căzu drept pe umeri, alunecând apoi pe piept și înțepenindu-l; armăsarul mai făcu doar câteva sărituri și se opri. Hoțul zacea la pământ, întocmai ca și tovarășul său, dar nu-și pierduse cunoștința, fiindcă nu fusese târât atât de mult.

Sării de pe cal și-i legai cureaua pe piept; apoi îl ridicai. Calul pe care fugise se opri, tremurând.

— Aștia erau peștii pe care voiați să-i prindeți?! Cum te cheamă?

Nu răspunse.

— Adineauri nu erai mut. Dacă nu răspunzi, să nu te aștepți la nici o îndurare! Cum te cheamă?

Tăcu și de data asta.

— Atunci rămâi aici, până când vor fi aduși ceilalți doi!

Fiindcă nu voia să se miște, îi dădui un brânci și-l trântii pe iarba. Mă așezai și eu, întrucât îi zărisem pe ceilalți și

după câteva minute eram iar cu toții. Aveam caii împreună cu cei-trei hoți și — ceea ce ne încânta îndeosebi — Allo cel cumsecade se dovedi atât de isteț, încât, în timp ce noi îi urmăream pe kurzi, își scosese pătura și îngrămădise în ea peștii pe care îi prinse, aducându-i până în locul unde ne oprisem. Săparăm la iuțeală o groapă și aprinserăm focul, ca să-i perpelim, chiar dacă n-aveam la îndemână cele necesare unei mâncări cât de simple.

În acest timp bunul meu amic David Lindsay își regăsise buna dispoziție. În schimb, cei trei netrebnici păreau foarte necăjiți, întrucât, plimbarea plăcută pe care și-o acordaseră se sfârșise prea curând și într-un mod neplăcut.

— De ce-a și vrut să ne furați caii? îi întrebai pe prizonieri.

— Aveam nevoie de ei, fiindcă suntem fugari.

Era oarecum o scuză, de care mă simțeam cu atât mai mult îndemnat să țin seama, cu cât furtul de cai nu-i privit printre kurzi drept o îndeletnicire necinstită.

— Ești încă Tânăr. Ți-ai părăsit părinții?

— Da și ceilalți la fel; acesta de aici și-a lăsat chiar și nevasta și un copil.

— Ei de ce nu vorbesc?

— Le este rușine, domnule.

— Dar ție nu-ți e?

— Nu trebuie să fie cineva care să vă răspundă?

— Nu pari să fi un flăcău de rând și pentru că vă compătimesc, am să văd dacă pot interveni pentru voi pe lângă tovarășii mei de drum.

Nu m-am străduit în zadar, căci toți și Halef și englezul, au fost de acord că nu era neapărat necesară o pedeapsă. Lindsay vroia să li se tragă o bătaie, dar a renunțat la această idee, atunci când i-am spus că asta ar fi o faptă dezonorantă, în vreme ce furtul de cai era considerat o faptă cavalerescă.

— Deci, nu batem, spuse el. *Well!* Atunci ardem mustață! Minunat! Pitoresc! *Yes!*

M-a făcut să râd și le-am expus și celorlalți planul lui Lindsay. S-au declarat de acord. Cei trei bărbați au fost legați și după două minute, mai aveau pe față doar resturile arse ale mustaților lor. Apoi i-am lăsat să plece. Niciodată nu a opus rezistență și nici nu a scos vreun cuvânt; dar când neau părăsit, m-au speriat privirile cu care și-au luat la revedere de la noi.

După o vreme, ne-am pregătit și noi de plecare. La un moment dat Mohammed Emin apăru în fața mea.

— Emirule, vrei să-mi faci un hatâr?

— Ce hatâr?

— Aș vrea să-ți împrumut astăzi murgul meu.

Vicleanul! Credea că găsise mijlocul să se împace din nou cu mine și încetul cu încetul, să mă pună din nou în posesia calului.

— N-am nevoie de el, i-am răspuns.

— Dar s-ar putea ca în orice moment să se ivească ocazia să ai din nou nevoie de el, ca mai înainte.

— Atunci am să te rog eu.

— S-ar putea să n-ai timp să-mi adresezi această rugămintă. Încalecă-l, effendi, pentru că nu vreau să-l călărească altcineva.

— Cu condiția ca el să rămână în proprietatea ta!

— Așa să fie!

Am acceptat și i-am îndeplinit dorința, firește, dar cu hotărârea fermă de a nu mai primi altădată calul. Nu bănuiam că lucrurile vor sta cu totul altfel.

3. Căzuți în luptă

Nu aveam intenția să trecem peste Munții Zagros: mai degrabă, continuam drumul prin valea în care ne aflam căci ducea direct spre sud. Am călărit astfel peste niște înălțimi înverzite și am ajuns, în sfârșit, aproape de apusul soarelui, la o stâncă înaltă, izolată, la adăpostul căreia am hotărât să poposim peste noapte. Am dat un ocol călare. Mă aflam tocmai în vârf, am cotit după un colț de stâncă și era cât pe ce să dau cu calul peste o femeie kurdă care ducea în brațe un băiețel și care s-a speriat foarte tare. Chiar în apropiere, la marginea unui crâng se afla o construcție arătoasă ce nu părea să fie locuința unui om de rând.

— Nu te teme, am liniștit-o eu pe femeie și am ridicat mâna, în semn de salut. Allah să vă binecuvânteze pe tine și pe acest frumos băiețel! A cui este această casă?

— Este casa șeicului Mahmud Khansur.

— Cărui trib aparține șeicul?

— Tribului Djiaf.

— Este acasă?

— Nu. Vine rar pe aici, căci aceasta este doar locuința lui de vară. Acum se află departe, în nord, la o petrecere.

— Am auzit de asta. Cine locuiește aici, în absența lui?

— Bărbatul meu.

— Cine e bărbatul tău?

— Îl cheamă Gibrail Mamrahsch și este intendentul șeicului.

— Ne va permite să dormim la noapte în casa lui?

— Sunteți prieteni ai neamului Djiaf?

— Suntem niște străini care vin de departe și ne considerăm prietenii tuturor oamenilor.

— Așteptați! Voi vorbi cu Mamrahsch.

Se îndepărta iar noi urcarăm. După un timp, se îndreptă spre noi un bărbat care părea să aibă în jur de 40 de ani.

Avea o figură deschisă, cinstită și ne făcu cea mai bună impresie.

— Allah să binecuvânteze sosirea voastră! ne salută el. Sunteți bineveniți; dacă doriți să rămâneți, intrați.

Ne făcu fiecăruia câte o plecăciune și ne întinse mâna fiecăruia. Ne-am dat seama, după aceste semne de politețe, că ne aflam pe o proprietate persană.

— Ai loc și pentru caii noștri? m-am interesat eu.

— Și loc și hrană suficientă. Pot rămâne în curte și pot mâncă orz.

Proprietatea era mărginită de un zid înalt, care forma o incintă dreptunghiulară în interiorul căruia se aflau casa, curtea și grădina. Când am intrat, am observat că locuința era împărțită în două aripi care aveau chiar și intrări separate: ușa pentru aripa unde locuiau bărbații se deschidea în față, în timp ce în aripa unde locuiau femeile se putea intra doar prin spate.

Bineînțeles că omul ne-a condus în prima aripă, care avea douăzeci de pași lungime și zece pași lățime și deci, era suficient spațiu. Ferestre nu existau, iar în locul lor, sub acoperiș, erau lăsate libere spațiile dintre bârne. Perdeaua era acoperită cu a împletitura de papură. De-a lungul pereților se aflau o sumedenie de perne înguste, nu prea mari, dar destul de plăcute pentru oameni ca noi, care călărisem săptămâni întregi.

Gazda deschise un cufăr ce zacea într-un colț și ne întrebă:

— Aveți pipe la voi?

Cine ar putea descrie bucuria pe care ne-o făcu această întrebare? Allo era afară, la cai; prin urmare, rămăsesem cinci în încăpere. La întrebarea acestui om de o neasemuită bunătate, se întinseră spre pipe zece mâini și cincizeci de degete și izbucnirăm cu toții într-un „da”, rostit din toată inima.

— Atunci, dați-mi voie să vă ofer tutun!

Și ne aduse buruiana atât de râvnită. *Allah il Allah*, Allah e pretutindeni! Erau pachețelele acelea roșii și pătrate, pe care le cunoșteam atât de bine și în care se afla tutunul ce se cultivă la Basirah, spre granița de nord a deșertului persan Lut. Într-o clipă, pipele fură umplete și îndată ce rotocoalele frumos mirosoitoare începură să se ridice spre acoperiș, se ivi gospodina casei cu „băutura de Mokka”, de care fusesem lipsiți atâtă vreme și care, v-o spun în treacăt, de cele mai multe ori n-avea nici o legătură cu Mokka. Cum însă eram dornici să sorbim, nu mai încăpea nici o îndoială că avea să ne placă. Mă simțeam atât, de bine și de moleșit, încât aş fi fost în stare să primesc chiar douăzeci de armăsari, nu unul, dacă ar fi vrut Mohammed Emin să mi-i dăruiască; mai mult, mă necăjii rău că pierdusem atâtă vreme cu prinderea păstrăvilor. Dar, aşa-i omul — mereu sclavul clipei.

Băui vreo trei sau patru ceșcuțe de cafea, îmi aprinsei iar pipa și ieșii în curte, ca să văd caii. Cărbunarul zări pipa și din locul acela de dindărătul bărbii stufoase, unde era de presupus că se află gura, țâșni un mormăit, care exprima atâtă dorință, încât mă înapoiai grăbit, ca să obțin și pentru el puțin „basiran”. Când i-l adusei, vârî tutunul în gură, în loc să-și umple pipa cu el. Avea alte gusturi și alte deprinderi decât noi.

Zidul împrejmuitor era mai înalt decât statura potrivită a unui om, aşa încât caii noștri se aflau în deplină siguranță, îndată ce se zăvora poarta aceea solidă. Faptul acesta mă mulțumi și mă întorsei în încăpere, unde găsii gazda aşezată lângă tovarășii mei și vorbind cu ei în limba arabă.

Curând, gospodina ne aduse câteva felinare, care răspândiră o lumină destul de plăcută; apoi, veni cu o mâncare de pasăre cu arpacaș, care ne potoli foamea.

— Ținutul acesta pare să fie bogat în păsări, observă Mohammed.

— Foarte bogat, răspunse Mamrahsch. Marea nu-i departe de noi.

— Care mare? întrebai.

— Zeribar.

— Ah, Zeribar, pe fundul căreia se află dispărutul „Oraș al păcatului”, care era construit numai în aur?

— Da, domnule. Ai auzit de el?

— Locuitorii orașului erau atât de păgâni, încât batjocoreau pe Allah și pe Profet. Cel Atotputernic le-a trimis un cutremur care a distrus întregul oraș.

— Da, aşa e; ăsta-i adevărul. Dacă te afli pe mare, poți vedea, uneori, când apune soarele, cum strălucesc pe luciul apei palatele aurite și minaretul, iar cine-i înzestrat cu harul divin poate auzi chiar glasul muezinului: „*Hai aal el sallah*. Da, pregătește-te de rugăciune!” Apoi poți vedea pe cei înecați năvălind spre moschee, unde se roagă și se pocăiesc, până când își ispășesc păcatul.

— Tu ai auzit toate astea și ai auzit, glasul muezinului?

— Nu, dar mi le-a istorisit tatăl nevestei mele. Se afla la pescuit și a văzut și a auzit cele ce v-am spus. Dă-mi voie să mă duc să încui poarta. Își apoi, cred că sunteți obosiți și vreți să vă culcați.

Plecă și auzirăm curând poarta scârțâind în țâțâni.

— Master, un om de ispravă! spuse Lindsay.

— Aveți dreptate. Nu ne-a întrebat nici cum ne cheamă, nici de unde venim, nici unde ne ducem. Asta e adevărata primire prietenoasă a orientalilor.

— Îi voi da un bacșis bun. *Well!*

Gazda se înapoie și ne aduse perne și pături.

— În afară de djiafi, locuiesc și bebbéhi prin ținutul acesta? îl întrebai.

— Foarte puțini. Djiafi și bebbéhi nu se prea îndrăgesc. Dar nu veți găsi nici mulți djiafi, fiindcă s-a mutat pe aici un trib al bilbailor din Persia. Aceștia sunt cei mai sălbatici tâlhari din căți există și bănuim că au pus la cale un atac. De aceea, djiafi și-au luat turmele și au plecat.

— Și tu rămâi aici?

— Așa mi-a poruncit stăpânul.

- Dar netrebnicii aceia te vor prăda!
- Nu vor găsi decât zidurile goale!
- Atunci, se vor răzbuna pe tine.
- Nici pe mine nu mă vor găsi. Marea e încunjurată de trestii și de mlaștini. Printre ele sunt ascunzători, pe care nici un străin nu-i în stare să le dibăcească. Și acum, datimi voie să vă las, ca să nu vă tulbur odihnă!
- Ușa rămâne deschisă? îl întrebai eu.
- Da. De ce?
- Suntem obișnuiți să ne păzim pe rând caii; de aceea, am vrea să putem ieși și intra oricând.
- N-aveți nevoie de paznici. Vi-i păzesc eu!
- Bunătatea ta e mai mare decât am fi sperat; dar te rog mult să nu-ți sacrifici timpul în care trebuie să dormi.
- Sunteți oaspeții mei și Allah îmi poruncește să veghez asupra voastră. Să vă dăruiască odihnă și visuri fericite!

Ne bucurarăm din plin de ospitalitatea atât de îndatoritoare a prietenosului kurd din tribul Djiaf. În ziua următoare, când ne trezirăm, gazda noastră ne sfătuia să nu călătorim prea mult spre apus, ca să nu dăm de tâlharii din tribul Bilba. Socotea că-i mai nimerit să ajungem cât mai repede la Dijala și să ne îndreptăm spre pustiul din sud, mergând de-a lungul acestei ape. E adevărat că nu mă simteam îndemnat să-i urmez sfatul, fiindcă mă gândeam la bebbehi, care s-ar fi putut năpusti asupră-ne, dacă ne-au urmărit. Dar haddedihi erau atât de încântați de îndrumările gazdei, încât în cele din urmă fui nevoit să mă alătur părerii lor.

După ce mulțumirăm și răsplătirăm pe Mamrahsch și pe nevasta lui pentru felul călduros cum ne găzduiseră, încălecarăm și pornirăm. La porunca lui Mamrahsch, ne-au însoțit câțiva djiafi călare. După câteva ore ajunserăm la valea ce se află între Munții Zagros și Aroman. Prin valea aceasta străbate vestitul drum Schamian, care face legătura directă dintre Sulemania și Kirmanșah. Ne oprirăm lângă un pârâiaș.

— Acesta-i pârâul Garran, ne spuse conducătorul însotitorilor noștri. N-aveți de mers decât drept înainte, ținându-vă de cursul apei acesteia, care se vârsă în Dijala. Și acum, drum bun. Allah să vă aibă în paza lui!

Se înapoie cu ai săi și ramaserăm iar singuri.

În ziua următoare ajunserăm la Dijala, care duce în jos, spre Bagdad. Poposirăm, ca să mâncăm. Era o zi luminoasă și însorită, pe care n-o voi uita niciodată. În dreapta noastră fremătau valurile fluviului; în stânga se ridica un deal, acoperit cu arțari, platani, castani și ici-colo câte un corn, iar în fața noastră un alt deal îngust, al cărui creștet stâncos și plin de crăpături avea, de jos, înfățișarea ruinelor unui castel.

Mamrahsch avusese grijă să ne dea la plecare și câte ceva de-ale gurii; acum însă provizia aceasta era pe sfârșite, aşa că-mi luai arma și pornii în căutarea vreunui vânat. Colindai vreo jumătate de oră de-a lungul dealului din fața noastră, dar nu găsii nimic și mă întorsei în vale. Dar încă nu ajunsei la prietenii mei care mă așteptau și auzii în dreapta o împușcătură, căreia-i urmă alta. Oare cine o fi tras? Îmi iuții pașii. Când sosii, dădui numai de englez, Halef și Allo.

— Unde sunt haddedihni?

— Să caute vânat, răsunse Lindsay.

Auzise și el împușcăturile, dar credea că trăseseră haddedihni. Răsunără iar două împușcături, încă una și după câteva minute alte câteva.

— Pentru numele lui Dumnezeu, repede pe cai! strigai. S-a întâmplat o nenorocire!

Încălecărăm și pornirăm în goană. Allo venea mai încet în urma noastră, cu caii celor doi haddedihni. Bubuiră iar două împușcături; apoi, auzirăm pocnituri scurte de pistol.

— E o luptă, zău că-i o luptă! strigă Lindsay. Ne repezirăm spre livada de pe fundul văii, cotirăm după întorsatura dealurilor și ne aflărăm atât de aproape de

câmpul de bătaie, încât izbutiră să luăm parte numai decât la luptă.

Pe marginea apei zăcea în iarba câteva cămile, iar în preajma lor păsteau mai mulți cai. N-aveam vreme să numărăm animalele. Lângă cămile însă văzui vreo șapte-opt străini, care se apărau împotriva unui număr și mai mare de kurzi, iar drept înaintea noastră se afla Amad el Ghandur, care se lupta din răsputeri cu o sumedenie de vrăjmași ce-l împresuraseră lovindu-i cu patul armei. În imediata lui apropiere zăcea, țeapăn, Mohammed Emin. Nu-și mai aveau rost nici întrebările, nici șovăielile. Mă năpustii drept în mijlocul kurzilor, după ce trăsei un foc în aer.

— Uite-l, uite-l! Cruțați-i calul! auzii un glas.

Mă uitai și-l recunoscui... pe șeicul Gasahl Gaboya. Își rostise însă ultimul cuvânt. Halef se repezi asupră-i și-l împușcă, răsturnându-l de pe cal. Urmă o luptă, a cărei desfășurare nu mă încumet s-o descriu, fiindcă nu mi-aș fi putut aminti nici eu amănuntele acestei crâncene încăierări chiar îndată după ce se sfârșise. Moartea bătrânului haddedihn ne îndărji pe toți cei care trăisem atâtea zile plăcute și atâtea primejdii, încât am fi înfruntat și o mie de sulițe, fără să șovăim. Știu doar că am săngerat, că și armăsarul meu a săngerat, că au trosnit împușcături și că mi-au țiuit gloanțele pe lângă urechi; că m-am apărat de lovituri și împușcături și că lângă mine se afla necontentit cineva, care se străduia din răsputeri să primească în locul meu loviturile... credinciosul Halef. Apoi, calul meu se ridică în două picioare din pricina unei împușcături în gât, dar își stăpâni curând durerea și-si reluă năvala; după aceasta n-am mai văzut, n-am mal auzit și n-am mai simțit nimic.

Când îmi revenii în fire, mă uitai la micul meu hagiu. Avea ochii scăldați în lacrimi.

— *Hamdulillah!* Slavă lui Allah, trăiește! A deschis ochii! strigă Halef, peste măsură de fericit. Sidi, ce te doare?

Doream să-i răspund, dar nu puteam. Eram atât de istovit, încât și pleoapele mi se închiseră, greoaie.

— *Ia Allah, ia Jazik, ia wail* — Vai, moare! îl auzii jelindu-se; apoi, îmi pierdu iarăși cunoștința.

Totuși, îmi aduc aminte că m-am luptat cu niște uriași. Deodată, arătările acelea înfricoșătoare pieriră; mă învăluia un parfum divin, iar patru mâini calde și moi mă dezmiridau. Mai visam încă, sau mă trezisem? Deschisei iar ochii.

Înăltimile îndepărtate ale muntelui se înroșeau sub ultimele raze ale soarelui ce cobora spre asfințit și deasupra văii începu să se întindă întunericul. Se vedea încă destul de bine, ca să pot distinge frumusețea celor două chipuri de femei ce stăteau aplecate cu grijă asupra mea.

— *Dirigha, bija* — Vai, să plecăm! spuse una din ele în limba persană.

Amândouă își traseră voalurile pe față și fugiră.

Încercai să mă ridic și reușii doar să mă aşez mai bine; atunci însă-mi dădui seama că eram rănit la picior. Cum aflai mai târziu, fusesem împuns cu o suliță. Mă dorea tot corpul. Mi se părea că am fost tras pe roată. Rana era pansată cu foarte multă grijă și parfumul pe care-l simtisem înainte mă mai învăluia și acum.

Halef se apropie și-mi spuse:

— *Allah kerihm* — Dumnezeu e milostiv. Ți-a redat viața. Fie veșnic lăudat!

— Cum ai scăpat tu, Halef? îl întrebai cu glas stins.

— Foarte bine, sidi. Am doar o împușcătură în partea de sus a piciorului. Mi la găurit un glonte.

— Dar englezul?

— Are o zgârietură de glonte la cap și i-au fost tăiate două degete ale mâinii stângi.

— Bietul Lindsay! Ceilalți?

— Allo a fost lovit zdravăn, dar n-a pierdut sânge.

— Amad el Ghandur?

— Nu-i rănit, dar nu vorbește.

— Și tatăl său?

— A fost omorât. Allah să-l primească în rai!

Halef tăcu și eu făcui același lucru. Confirmarea morții bătrânului meu prieten mă impresiona profund. Abia după o pauză destul de lungă, îl întrebai pe Halef:

— Ce-i cu armăsarul meu?

— Are răni dureroase, dar nu primejdioase. Nu știi cum s-au întâmplat lucrurile. Vrei să-ți povestesc?

— Nu acum. Mai întâi vreau, să încerc să merg la ceilalți. Dar de ce am zăcut atât de departe de voi?

— Fiindcă femeile personului doreau să te îngrijească și să te panseze. Trebuie să fie un om de seamă și foarte bogat. Am aprins focul și-l vei găsi în preajma lui.

Încercarea de a mă ridica îmi pricinui oarecare dureri, dar cu ajutorul lui Halef izbutii să le înfrâng și să merg. Nu departe de locul unde zăcusem ardea un foc, spre care mă conduse Halef. Dădui numai decât de englezul meu înalt.

— *Behold*, dumneavoastră sunteți, master?! Ați dat năvală strănică, dar mi se pare că v-ați cam zdrobit coastele, hai? Când v-am văzut țeapăn, credeam că ați murit!

— Cum vă simțiți? Văd că sunteți rănit la cap și la mâna.

— Am o zgârietură tocmai în locul unde bănuiesc frenologiei că se află rațiunea. Mi-au dispărut câteva fire de păr și o bucătică de os: dar nu face nimic. Yes! E drept că mi-au zburat și vreo două degete, dar n-aveam atât de mare nevoie de ele!

Odată cu englezul, se ridicase și altcineva de lângă foc. Era un bărbat robust, de o statură impunătoare. Purta niște pantaloni lunghi și foarte largi din mătase roșie, o

priahan^[15] din mătase albă și o alkalik^[16] ce-i ajungea până dincolo de genunchi. Peste ea avea o kaba^[17] din mătase de culoare albastru-închis și o altă balaputs^[18] de

aceeași culoare. De un brâu din kașmir fin legat în jurul soldurilor, atârna o sabie scumpă, alături de care scânteiau mânerele aurite a două pistoale, al unui pumnal și al unei kinsșal^[19]. În picioare purta cizme de călărie făcute din piele de oaie, în jurul cărora era înfășurat un șal scump cu dungi albe și albastre.

Bărbatul acesta se îndreptă spre mine, se înclină și-mi spuse:

— *Mi newahet kjerdem tura* — te salut cu prietenie!

— *Mi scheker kjerdem tura* — îți mulțumesc! îi răspunsei, înclinându-mă tot atât de respectuos.

— *Emir, neberj azmaî* — emire, ești un luptător icsusit!

— *Puradarem tu* — sunt fratele tău!

— *Vafazdarera tu* — sunt prietenul tău!

Ne strânserăm mâinile; apoi avu amabilitatea să-mi spună:

— Știi cum te cheamă, pe mine te rog să mă numești Hassan Ardsir-Mirza și să mă socotești drept sluga ta!

Avea titlul „Mirza”, pe care îl poartă prinții persani; prin urmare era, în tot cazul, o personalitate deosebită.

— Primește-mă și pe mine sub conducerea ta! îi răspunsei.

— Acești însi sunt supușii mei; îi vei cunoaște.

Și-mi arătă patru bărbați ce stăteau plini de respect la o oarecare depărtare; apoi urmă:

— Ești stăpânul taberei. Ia loc.

— Mă supun dorinței tale; dar îngăduie-mi mai întâi să-mi onorez prietenul meu omorât în luptă.

În vecinătatea focului zacea cadavrul lui Mohammed Emin. La căpătâi stătea nemîscat fiul său, Amad. Mă dusei spre el. Bătrânul haddedihn fusese lovit de un glonte în frunte, iar barba lui albă și lungă era înroșită de sângele ce țâșnise dintr-o rană adâncă, făcută de alt glonte în gât. Îngenuncheai, mut de durere. După o bucată de vreme,

când îmi putui potoli oarecum măhnirea, pusei mâna pe brațul lui Amad.

— Amad el Ghandur, împărtășesc durerea ta!

Nu-mi răspunse și nu se mișcă. Mă strădum să-i ușurez durerea prin cuvinte de mângâiere, dar nu izbutii. Pierderea tatălui său îl împietrise, prefăcându-l parcă într-o statuie. Mă întorsei lângă foc, alături de persan. Era să mă împiedic de cărbunarul nostru, care zacea cu fața la pământ și se văjeta încet.

Îl cercetai; nu era rănit grav, dar căpătase câteva lovitură, care îi pricinuiau încă dureri. Îl calmai ușor.

Nici Hassan Ardşir-Mirza nu era rănit, dar oamenii lui fuseseră loviți sălbatic; cu toate acestea, nici unul dintre ei nu avea dureri insuportabile.

— Emire, îmi spuse persanul, când mă aşezai lângă el, ai sosit tocmai la vreme; ai fost salvatorul, nostru al tuturor!

— Mă bucur că ţi-am putut fi de folos! Îngăduie-mi mai întâi să aflu ce o mai important. Au fugit kurzii?

— Da! Am trimis în urma lor doi slujitori, care să-i supravegheze. Erau peste patruzeci de însi. Au pierdut foarte mulți, pe când noi avem numai un singur mort de plâns, prietenul tău. Încotro vă îndreptați, emire?

— Spre ținuturile locuite de haddedihi, de partea cealaltă a Tigrului. Am fost nevoiți să facem un ocol.

— Drumul meu duce spre sud. Am auzit că ai fost prin Bagdad.

— Foarte puțină vreme.

— Cunoști drumul până acolo?

— Nu, dar e ușor de găsit.

— Dar cel de la Bagdad la Kerbela?

— Tot atât de ușor. Vreau să văd și eu mormântul lui Hossein.

Vestea aceasta îmi trezi interesul în chip deosebit. Era un șiiit. Începusem să nutresc dorința de a face împreună cu el această călătorie atrăgătoare.

— Dar de ce mergi prin munți? îl întrebai.

— Ca să scap de tâlharii arabi, care cutreieră drumurile străbătute de pelerini, în goană după pradă.

— De aceea ai căzut în mâinile kurzilor. Vii de la Kirmanşah?

— De mai departe. Poposisem ieri aici. Unul din slujitorii mei se duse în pădure și văzuse pe kurzi venind în goană mare. Și aceștia l-au văzut și l-au urmărit până în tabăra, năpustindu-se asupra noastră, în timpul luptei, în care credeam că vom fi înfrânti, apăru bătrânul acela viteaz, care zace acum la pământ. După ce împușcă doi kurzi și-i răsturnă, se aruncă în luptă. Atunci veni fiul său, care-i tot atât de viteaz, dar tot am fi fost înfrânti, dacă n-ai fi apărut tu. Emire, îți aparține viața mea și tot ce am. Hai să ne facem împreună drumul, atât cât ne stă în putință!

— Și eu aş dori să putem împlini acest gând. Dar avem un mort și suntem răniți. Pe cel mort trebuie să-l îngropăm și apoi trebuie să rămânem, fiindcă ne vor năpădi frigurile obișnuite răniților.

— Voi rămâne și eu, fiindcă și slujitorii mei sunt răniți.

În timp ce vorbeam, îmi adusei aminte că încă nu-l zărisem pe Doyan. Îl întrebai pe englez, dar îmi răspunse că nu știe unde-i câinele. Halef îl văzuse pe Doyan învălmășit printre luptători, dar după aceea îl pierduse din ochi.

Slujitorii persanului aduseră o sumedenie de provizii și pregătiră o masă îmbelșugată. După ce mâncarăm, mă ridicai și pornii în recunoaștere în jurul taberei și în căutarea lui Doyan. Halef mă întovărăși. Mai dădurăm o raită pe la cai. Bietul armăsar era trântit la pământ, în afara de împunsătura unei sulițe, avea și o zgârietură pricinuită de un glonte care-l atinsese în treacăt. Halef îl pansase, aşa cum se pricepuse. Cămilele zăceau în apropiere. Erau cinci și rumegau alene, dar se întunecase și abia le putui deosebi. Lângă ele se aflau poverile pe care le purtaseră, iar la oarecare depărtare se zăreau locuințele celor, două femei care fugiseră când deschisesem ochii.

— Tu m-ai văzut când m-am prăbușit, Halef. Ce-a urmat?

— Credeam că ești mort, sidi și asta mi-a dat o înverșunare și mai mare. Și englezul voia să te răzbune, aşa încât tâlharii nu ni s-au mai putut împotrivi. Personul e un bărbat foarte viteaz și slujitorii lui îi seamănă.

— Ați luat și vreo pradă?

— Arme și câțiva cai pe care nu i-ai băgat de seamă din pricina întunericului. Personul a poruncit să se arunce morții în apă.

— Nu erau cumva și răniți printre ei?

— Nu știi. După luptă, te-am examinat și am simțit, că-ți bate inima. Am vrut să te pansez, dar personul nu m-a lăsat. A poruncit să fii dus la locul unde te-ai trezit mai adineauri și unde te-au pansat cele două femei.

— Ce știi despre ele?

— Una-i soția și cealaltă sora personului. Au o slujnică bătrână, care mestecă toată ziua curmale.

— Dar personul? Ce știi despre el?

— N-am putut afla mare lucru. Servitorii nu spun nimic și cred că le-a interzis stăpânul lor să-i divulge identitatea. Cred...

— Oprește-te! îl întrerupsei. Ia ascultă!

Ne îndepărtasem atât de mult de tabără, încât glasurile celor de acolo nu mai ajungeau până la noi. În jurul nostru domnea o liniște profundă. În timp ce Halef rostise ultimul cuvânt, mi se păruse că aud un lătrat cunoscut. Ne oprirăm și ciulirăm urechile. Într-adevăr, acum auzii limpede lătratul furios al ogarului meu care mă vestea astfel că a înșfăcat un vrăjmaș. Dar nu eram încă dumirit asupra locului unde se afla câinele.

— Doyan! strigai cât putui de tare.

Câinele îmi răspunse cu un lătrat care-mi dădu să înțeleg că se află în tufișurile ce acopereau povârnișurile dealului. Începurăm să ne cățărăm cu băgare de seamă. Ca să fiu sigur că n-am greșit drumul, îmi strigam câinele din când în când, iar el îmi răspundea. În sfârșit, auzirăm

scheunatul scurt și șuierător, prin care obișnuia să-și arate bucuria și continuărăm drumul cu mai multă ușurință. Un kurd zacea la pământ, iar peste el stătea nemîscat bravul animal, gata să-l sfâșie. Nu-i putui recunoaște trăsăturile, dar căldura corpului său îmi arăta că trăiește, cu toate că nu se mișca.

— Doyan, înapoi!

Câinele mă ascultă și-l ajutai pe kurd să se scoale.

Din suspinul lui adânc de ușurare, înțeleseui că fusese copleșit de o teamă într-adevăr neobișnuită. Începui să-l descos și aflai că e un kurd din tribul Soran. Întrucât știam că soranii și bebbehii se dușmănesc de moarte, bănuii că trebuie să fie un bebbeh și se dă drept soran, ca să se salveze.

De aceea îl întrebai:

— Ce cauți pe aici și în halul ăsta, dacă ești cu adevărat un soran?

— Ești probabil un străin, îmi răspunse, dacă îmi pui o asemenea întrebare. Soranii au fost mari și puternici. Locuiau la sud de Bulba și cuprindeau triburile Rumrnok, Manzar, Piran și Namash. Aveau centrul în Harir, cea mai frumoasă localitate din Kurdistan. Dar Allah nu-i mai ocroti, aşa încât le pieri puterea de a se mai împotrivi dușmanilor. Ultima tabără și-o înjghebară în ținutul Keuh Landschiak. Atunci năvăliră bebbehii și nimiciră totul. Turmele fură prădate, femeile și fetele răpite, iar bărbații, tinerii și copiii uciși. Au scăpat foarte puțini, care s-au răspândit în întreaga lume sau rătăcesc în singurătate. Dintr-aceștia sunt și eu. Locuiesc colo sus, printre stânci. Soția mi-a murit, frații și copiii au fost uciși, N-am nici măcar un cal, ei, doar un cuțit și o carabină. Azi am auzit împușcături și am coborât să privesc lupta. I-am văzut pe dușmanii mei, bebbehii și mi-am luat carabina. Ajuns după copaci, am trântit destui la pământ. Ai putea găsi încă în piepturile lor gloanțele pe care le-am tras. I-am ucis, fiindcă-i urăsc și fiindcă voi am să-mi fac rost de un cal. Dar câinele ăsta m-a

observat că trag și m-a luat drept dușman. S-a năpustit asupră-mi. Îmi căzuse cuțitul, iar arma nu era încărcată. Am încercat să-l țin deoparte cu țeava întinsă spre el și să fug, dar m-a ajuns și m-a trântit. Mi-am dat seama că m-ar sfâșia, dacă aş face vreo mișcare, aşa că am rămas liniștit, până când ați venit. Am trăit niște ceasuri îngrozitoare!

Omul acesta spunea adevărul. Trebuia să fiu prevăzător, însă.

— Vrei să ne arăți locuința ta? îl întrebai.

— Da. E o colibă din crengi și mușchi, cu un pat din iarbă și frunză; altceva nu veți avea de văzut.

— Unde ți-e arma?

— Trebuie să fie aproape.

— Caut-o!

Se duse s-o caute, în timp ce noi rămăserăm pe loc.

— Sidi, îmi șopti Halef, o să fugă!

— Numai dacă-i un bebe. Dar dacă-i un soran, se va întoarce și atunci putem să avem încredere în el.

Nu așteptarăm mult și-l auzirăm strigând:

— Veniți încoace, domnule! Mi-am găsit și cuțitul și carabina.

Coborărăm spre el. Se părea aşadar că-i un om cinstit.

— Însoțește-ne până la tabără, îi spusei.

— Bucuros, domnule! îmi răspunse. Dar n-am să pot vorbi cu persoanul, fiindcă nu cunosc decât limba kurdă și [20] limba hagarilor.

— Cunoști bine arabă?

— Da. Am coborât până la mare și până departe, dincolo de Eufrat. Știi toate ținuturile și drumurile de pe aici.

Mă bucurai că găsisem un asemenea om, care ne putea fi de folos. Apariția lui stârni vâlvă în tabără; dar Amad el Ghandur fu mai impresionat decât toți, fiindcă străinul îl smulse din toropeala care-l copleșise.

Tânărul șeic al haddedihiilor îl luă drept un bebe și puse mâna pe pumnal. Îl apucăi de braț și-i spusei că

străinul e un dușman al bebehimilor și se află sub ocrotirea mea.

— Un dușman al bebehimilor? Îi cunoști? Le știi drumurile? Întrebă pe kurdul-soran.

— Le cunosc, răspunse străinul.

— Bine. Vom sta de vorbă mai târziu.

Rostind aceste cuvinte, Amad el Ghandur se întoarse și se așeză iar lângă cadavrul tatălui său. Arătai personului cum găsisem pe kurdul-soran și-i obținui consumămantul ca omul acela să rămână în tabăra noastră.

După câtva timp se înapoiară servitorii personului, care ne vestiră că bebehimii merseră o bucată de drum spre sud și făcuseră apoi un ocol, îndreptându-se spre dealurile din Merivan. Prin urmare, nu mai aveam să ne temem de ei. După ce luarăm toate măsurile de prevedere, împreună cu personul și servitorii săi ne duserăm să ne culcăm.

Îl căutai pe Amad el Ghandur și-l rugai să se odihnească și el, deoarece avea atâtă nevoie.

— Odihnă? îmi răspunse. Emire, numai unul singur are odihnă: mortul acesta. Din păcate, nu se va odihni în cavoul haddedihnilor, dus la groapă de copiii tribului său, care îl jelesc. Va zacea aici, în pământul străin peste care plutește blestemul lui Amad el Ghandur. Se mutase, ca să mă întovărășească în patrie. Crezi că voi revedea patria, înainte de a mă fi răzbunat? I-am văzut pe amândoi: pe acel care l-a lovit și pe acel care i-a străpuns cu un glonte fruntea înaltă. Au fugit, dar îi cunosc și-i voi trimite în fundul iadului!

— Îți înțeleg necazul și-ți simt durerea; dar te rog să-ți cruti lumina ochilor. Vrei să pornești în urmărirea bebehimilor, ca să răzbuni moartea tatălui tău. Te-ai gândit la însemnatatea unei astfel de fapte?

— Mi-o poruncește răzbunarea săngelui și sunt dator să mă supun. Ești creștin, emire și nu ne înțelegi.

Tăcu și după câteva clipe mă întrebă:

— Mă vei însotii emire, în urmărirea bebehimilor?

Îi făcui semn că nu sunt de acord, iar el își plecă trist capul și-mi spuse:

— Știam că Allah a creat astfel pământul, încât să nu existe pe el nici prietenie adevărată, nici recunoștință.

— Atâtă doar că ai o părere greșită despre prietenie și recunoștință, îi răspunsei. Gândește-te la întâmplările prin care am trecut și recunoaște că m-am dovedit un prieten sincer al tatălui tău. Sunt gata să te însوțesc până în ținuturile şammarilor, punându-mi viața în primejdie, dar tot ca un prieten adevărat sunt dator să te opresc, pentru a nu încrunta o primejdie pe care și-o poți cruxa.

— Îți spun încă o dată: ești creștin, aşa că vorbești și faci totul ca un creștin. Chiar Allah vrea să-mi răzbun tatăl, fiindcă mi-a trimis astă-seara, prin tine, prilejul de a o face. Si acum, te rog să mă lași singur!

— Îți îndeplinesc dorința, dar pretind să nu iei nici o hotărâre, înainte de a mi-o împărtăși.

Se întoarse, fără să-mi răspundă. Bănuii că a și luat o decizie și se teme că-l voi împiedica să și-o aducă la îndeplinire, astfel că m-am hotărât să-l supraveghez necontenit și cu toată atenția.

În ziua următoare, când m-am trezit, l-am văzut în același loc, lângă cadavrul tatălui său. Kurdul-soran era alături. Cele două suflete îndurerate își destăinuiau păsurile și-și întocmeau desigur planurile. Si ceilalți se treziseră. Personul vorbea cu cele două femei, acoperite de văluri dese.

— Emire, vreau să-mi îngrop tatăl. Mă vei ajuta? mă întrebă Amad el Ghandur.

— Da. Unde vrei să-l îngropi?

— Omul acesta spune că sus, între stânci, și-ar afla un loc, pe care-l scaldă soarele dimineața, când răsare și seara, când apune. Vreau să văd locul ăsta.

— Te voi însobi, îi răspunsei.

Cum mă zări, personul veni spre mine să-mi dea „bună-dimineața”, iar când află ce hotărâsem, ne rugă să-i

îngăduim ca să vină cu noi. Pe creasta muntelui era un bloc de stâncă și ne hotărâram să facem acolo groapa. În vecinătate se afla coliba sărăcăcioasă a kurdului-soran, iar ceva mai departe era un loc liber, care se potrivea de minune pentru înjghebarea unei tabere, cu atât mai mult cu cât avea și un izvor. Căzurăm de acord să ne aducem aici animalele și toate calabalâcurile.

Întâmpinarăm oarecare greutăți, dar izbutirăm să ne cărăm toate lucrurile. În timp ce aceia dintre noi care scăpaseră teferi sau erau răniți ușor preluară sarcina îngropării bătrânului haddedihn, ceilalți construiră pentru femei o colibă acoperită, care fu despărțită de partea destinată bărbaților printr-un perete de crengi strâns alăturate. Întrucât caii nu pot îndura duhoare cămilelor, îi separarăm de ele.

La amiază, tabăra era aranjată perfect. Persanul se aprovizonase din belșug cu făină, cafea, tutun și alte lucruri utile. Vânat găseam din belșug, aşa că eram sigur că nu vom duce lipsă de nimic.

Monumentul ridicat în amintirea lui Mohammed Emin fu terminat mai târziu. Avea înfățișarea unui con de piatră înalt de opt picioare, cu o scobitură prin care urma să fie așezat cadavrul, la apusul soarelui, însuși Amad el Ghandur făcu pregătirile necesare îngropării, cu toate că regulile credinței sale îl opreau de la o asemenea faptă, privită drept o înjosire.

Soarele începea să coboare, când micul cortegiu funerar porni spre groapă. În frunte păseau Allo și kurdul-soran, care purtau cadavrul pe o targa de crengi. Ceilalți mergeau câte doi în urma lor, iar Amad el Ghandur ne aștepta în fața gropii. Intrarea monumentului era îndreptată spre vest-sud-vest, adică spre Kibla din Mecca, astfel că atunci când fu așezat cadavrul, chipul lui Mohammed Emin era și el îndreptat în aceeași direcție în care profetul musulmanilor primise revelațiile îngerului.

Amad el Ghandur păși spre mine cu chipul palid și mă întrebă:

— Emire, deși ești creștin, ai fost în orașul sfânt și cunoști Cartea sfântă. Vrei să arăți prietenului mort cât l-a prețuit, citindu-i rugăciunea cuvenită?

— Desigur.

— Să începem.

În genunchearăm cu toții, rostind tăcut rugăciunea. Apoi, ne ridicărăm și ne aşezărăm în semicerc în jurul monumentului.

Era un moment solemn și foarte trist. Corpul lui Mohammed Emin se afla pe locul ultimei odihne. Amurgul își trimitea razele purpurii deasupra chipului său palid ca marmura, iar adierea vântului îi flutura barba albă.

Amad el Ghandur se întoarse în direcția în care se afla Mecca, își ridică mâinile împreunate și rosti:

— În numele Dumnezeului îndurător! Lăudat și iubit fie Dumnezeu, stăpânul lumii, care va stăpâni și la Judecata de Apoi. Pe tine vrem să te slujim și pe tine venim să te implorăm, îndrumă-ne pe drumul cel drept, pe drumul celor ce se bucură de binecuvântarea ta, iar nu pe drumul celor pe care ești mânios, nici pe drumul celor rătăciți!

Atunci, ridicai și eu mâinile ca el și rostii din Cartea sfântă următorul capitol, intitulat „Învierea”:

„În numele Dumnezeului milostiv! Jur în Ziua Învierii și jur pe suflet, care se învinuiește pe sine însuși: omul vrea într-adevăr să credă, că într-o zi nu-i vom strâng laolaltă oasele? Negreșit, îi vom alătura până și cele mai mici oscioare ale degetelor sale. Cu toate acestea, omul vrea să tăgăduiască totdeauna chiar ceea ce se află în fața sa. El întreabă: «Dar când va fi oare Ziua Învierii?» Când ochiul i se va întuneca și când se va întuneca luna și când se vor întâlni soarele și luna în ziua aceea omul va întreba: «Unde, se poate găsi oare un loc de refugiu?» dar va fi în zadar, fiindcă nu există nici un loc de salvare. Iubiți prea mult

viața trecătoare și nu vă gândiți la cea de mai târziu! În ziua aceea unele chipuri vor străluci și-și vor putea privi Stăpânul, dar altele vor vădi o tristețe fără margini, fiindcă vor fi scăldate într-o mâhnire adâncă. Fără îndoială! Sufletul unui asemenea om i se urcă în ceasul morții până la beregată, iar cei din jurul lui se întreabă: «Cine-i va aduce băutura fermecată, care-l mântuie?» Fiindcă a venit vremea plecării. Zace cu picioarele alăturate și va fi dus în ziua aceea în fata Judecătorului său, în care n-a crezut și căruia nu i s-a rugat. De aceea, vai ție, vai! Si încă o dată vai ție, vai! Crede oare omul că i se va da deplină libertate? Nu-i doar un grăunte zvârlit? Din el l-a plămădit Dumnezeu și l-a făcut om. Acel care a făcut asta nu-i oare în stare să-l trezească la o nouă viață?”

Mă întorsei apoi spre corpul țeapăn al bătrânlui și rostii:

„Allah il Allah! Nu există decât un singur Dumnezeu și noi toți suntem copiii lui. Ne îndrumă cu mâna lui și ne ține pe toți la dreapta lui. Ne-a făcut frați și ne-a trimis pe pământ, ca să-l slujim și să ne bucurăm în armonie de îndurarea și bunătatea lui. El lasă corpul să se dezvolte și sufletul să crească, până când îi stăpânește dorința de a se înălța, spre cer. Atunci trimitе îngerul morții să-l descătușeze și să-l ducă la fântâna din care se poate bea apa vieții veșnice. Atunci, sufletul a scăpat de durere și mâhnire și nu bagă în seamă jalea celor care plâng corpul nemîșcat. Aici zace hagi Mohammed Emin Ben Abdul Mutaher es Leim Ibn Abu Merwem Başar e Şohanak, viteazul șeic al haddedihiilor din tribul Eş şammar. Era un om iubit de Allah. Pe limba lui nu s-a răsfățat niciodată minciuna, iar mâna lui a semănat binefaceri departe, în colibele în care domnea sărăcia. În toate sfaturile era un întelept; în toate luptele, un viteaz; a fost prieten oricărui prieten; a fost temut de vrăjmași, dar stimat de toți cei care

îl cunoșteau. De aceea, Allah n-a voit ca el să moară în întunecimea cortului, ci a trimis pe Abu Dșajah să-l cheme în toiul luptei, de lângă vitejii care se află acum în jurul lui. Acum țărâna se întoarce în țărână. Privirea, lui e îndreptată spre Mecca, Orașul aurit, dar sufletul său se înalță spre îndurarea și măreția, pe care nu le poate pătrunde nici un ochi muritor. A lui este viața, iar a noastră e mângâierea că vom sta cândva alături de el, adică atunci când va veni Isa Ben Marryam **[21]**, să judece viii și morții!"

Acum, Allo și kurdul-soran păsiră spre groapă, ca s-o acopere. Voiam să rostesc alte câteva cuvinte, când persanul îmi făcu un semn. Se apropie și spuse următoarele:

„În numele Dumnezeului îndurător! Când se va deschide cerul și se vor împrăștia stelele, când se vor amesteca apele și se vor întoarce mormintele, atunci fiece suflet își va da seama ce a făcut și ce a uitat să facă. Așa este și cu toate acestea tăgăduiesc Ziua Judecății din urmă. Dar asupra tuturor veghează paznici, care înseamnă totul și văd tot ce făptuiți. Cei drepți vor dobândi raiul, iar cei răi vor avea parte de suferințele iadului. În ziua aceea, nici un suflet nu poate face nimic pentru altul, fiindcă în ziua aceea stăpânește și poruncește numai Dumnezeu!"

Trebuia să urmeze rugăciunea de încheiere. Voiam s-o rostesc și pe aceasta, dar Halef păși spre groapă. În ochii micului și bravului hagiu străluceau lacrimi, iar glasul îi tremură, când spuse:

— Vreau să mă rog!

Îngenunche, își împreună mâinile și rosti următoarele:

„Ați auzit că suntem cu toții frați și că Allah ne va aduna pe toți laolaltă în Ziua Judecății. Acolo, soarele a coborât și

a apus, iar mâine se va înălța iar; aşa ne vom trezi şi noi acolo, sus, după ce vom fi murit aici, pe pământ. O, Allah, lasă-ne să fim printre cei care sunt vrednici de îndurarea ta şi nu ne despărţi de acei pe care i-am iubit. Eşti atotputernic şi poți împlini şi ruga aceasta!"

A fost o înmormântare cu adevărat neobișnuită. Un creștin, doi sunniți și un șiiit vorbiseră la mormântul unui musulman, fără ca Mahomed să-și trimită fulgerele, în ce mă privea, credeam că nu săvârșesc nici un păcat, luându-mi rămas-bun de la prietenul meu mort, în limba pe care o vorbise în viață; dar faptul că și personul vorbise era o doavadă că întrecea cu mult pe musulmani în ce privește bunătatea sufletului său. Pe Halef l-aș fi putut îmbrățișa pentru puținele și frumoasele lui cuvinte. Știam de mult că, fără să-și dea seama, era doar în aparență musulman. Lăuntric, însă, era creștin.

Ne pregătirăm să plecăm. Atunci, Amad el Ghandur își trase pumnalul și tăie o bucătică din piatra funerară, vârând-o în buzunar. Știam ce înseamnă fapta aceasta și eram încredințat că nici o ființă omenească nu va fi în stare să-l convingă să renunțe la răzbunarea pe care o plănuise. În tot cursul serii nu mănâncă și nu bău nimic, nu luă parte la convorbirile noastre și nu-mi adresă nici mie vreun cuvânt. Îmi răspunse doar la o singură observație:

— Știi, îi spusei, Mohammed Emin și-a primit armăsarul. Acum, e al tău.

- Prin urmare, am dreptul să-l dăruiesc iar?
- Fără îndoială.
- Ți-l dăruiesc.
- Nu-l primesc.
- Atunci te voi sili să-l ie!
- Crezi că vei putea?
- Vei vedea. *Leikum saade* — noapte bună!

Îmi întoarse spatele și plecă. Îmi dădui seama că venise timpul să-i urmăresc mișcările cu și mai multă luare-aminte

ca până acum. Dar lucrurile aveau să se întâmple altfel decât îmi închipuiam. Era o seară cu adevărat posomorâtă. Persanul se retrăsese în încăperea despărțită prin peretele de crengi. Oamenii lui flecăreau iar eu ședeam tăcut, împreună cu Halef și englezul, lângă izvorul la care ne străduiam să ne răcorim rănilor ce ne pricinuiau fierbințeli. Datorită temperaturii, mă scutură un fior rece. Se apropiau frigurile rănilor.

Petrecui o noapte grea, dar firea mea vânjoasă nu se lăsa doborâtă. Mi se părea că simt cum îmi curge prin vine fiece picătură de sânge. Pe jumătate treaz, pe jumătate visând sau având halucinații, mă zvârcoleam dintr-o parte într-alta; stăteam de vorbă cu o sumedenie de însi pe care mi-i scotea la iveală închipuirea și-mi dădeam totuși seama că nu-i decât o amăgire. Abia spre ziua căzui într-un somn adânc, din care mă trezii... abia spre seară. Parfumul de care am mai pomenit mă învălui iar, dar în locul celor două perechi de ochi frumoși, privirea-mi căzu pe umflătura de pe nasul englezului.

— Ei, vă simțiți mai bine? mă întrebă el.

— Cred că da. Cum? A apus soarele? Până acum am dormit?

— Bucurați-vă, doamnele vă poartă de grijă. V-au trimis niște picături de leac. Iar Halef vi le-a picurat pe rană. Apoi a venit chiar una din ele și v-a turnat nu știu ce leac printre dinți. Cred că nu era vreun rachiu!

— Care dintre ele a fost?

— Știu eu?! Una dintre ele! Cealaltă a rămas acolo. Dar poate că a fost cealaltă și a rămas astălaltă, habar n-am!

— Spuneți-mi: a fost aceea cu ochii albaștri, sau cu ochii negri?

— Nu m-am uitat la ochii ei. Nu vezi că se învelesc și se leagă de parcă ar fi un pachet? Cred totuși că o fi fost aceea cu ochii albaștri.

— Ce te face să crezi că a fost ea?

— Fiindcă v-ați întors cu un ochi vânăt de acolo. Dar mi se pare că v-ați înzdrăvenit de-a binelea!

— Desigur. Mă simt într-adevăr foarte bine.

— Și mie mi-e bine. Mi-am turnat și eu picături pe răni și nu mai simt nici o durere. Strașnice picături! Vreți să mâncați?

— Aveți ceva să-mi dați? Am o foame de lup.

— Firește că da. Albastra v-a trimis. Sau poate că v-a trimis cea neagră.

Lângă mine se afla o minunată tabah^[22] de argint, pe care se aflau: carne acră și fel de fel de mazih^[23]. Alături era o tșidan^[24], care în loc să fie umplută cu ceai, era plină eu bulion Cald de carne.

— Se pare că doamnele au știut că mă voi trezi înainte de răcirea bulionului, spusei.

— Cana asta vă aşteaptă de la prânz. După ce s-a răcit bulionul, au trimis-o pe bătrână să-l ia și l-au încălzit iar. Văd că aveți mare trecere la ele!

Mă uitai în jur. În apropiere, îl văzui pe Halef dormind, în afară de el, nu mai era nimeni.

— Unde-i persoanul? întrebai.

— Cu femeile. Azi dimineață a plecat și a împușcat o căprioară. Așa că ceea ce beți e bulion din carne de căprioară.

— Fiindcă-i pregătit de niște mâini pricepute, are un gust minunat.

— De unde știi că nu l-a făcut bătrâna! Yes!

— Unde-i Amad el Ghandur?

— A plecat dis-de-dimineață la plimbare, pe cal.

Tresării și strigai:

— Prin urmare, tot a plecat nechibzuitul!

— Cu cărbunarul și cu celălalt, kurdul-soran. Yes!

Ah, acum înțelegeam de ce spusesese că Allah însuși i-a trimis mijlocul de a se răzbuna. Kurdul-soran, care era de

asemenea un dușman de moarte al bebbelor, putea să-i fie tălmaci. Cu toate acestea, nefericitul haddedihn era de plâns. Puteam pune rămășag ca nu se va înapoia niciodată la tribul său. Nu era posibil să pornesc după el. Mai întâi, fiindcă nu eram de acord să devenim ucigași, de hatârul unui ins care voia să se răzbune.

— A încălecat pe armăsar? întrebai eu.

— Pe armăsar? Nu. Pe alt cal. Armăsarul e aici, răspunse Lindsay.

Așadar, mi-o făcuse! Acesta era mijlocul la care se gândise Amad el Ghandur, când îmi spusesese că mă va sili să-mi iau îndărăt armăsarul! În clipa aceea, nu știam bine dacă trebuie să mă bucur sau să mă supăr. Cu atât mai mult, cu cât dispariția haddedihnlui era o ispravă, care nu mă putea lăsa nepăsător; îmi dădeam seama că nu-mi voi putea dobândi liniștea prea repede.

— Așadar a plecat și Allo? întrebai. Și cu plata ce i se cuvenea, cum rămâne?

— A renunțat la ea. Dar mă necăjește acest fapt! N-am nevoie de daruri de la un cărbunar!

— Liniștiți-vă, *sir!* Are un cal și o pușcă, aşa că-i plătit destul, chiar prea mult. Și apoi — cine știe ce i-o fi făgăduit haddedihnlui! Halef doarme de mult?

— S-a culcat odată cu dumneavoastră.

— Cred că somnul e cel mai bun leac! Dar înainte de orice, aş vrea să mănânc.

De-abia reușisem să mi potolesc foamea, când apăru Hassan Ardşir-Mirza. Voi am să mă ridic, dar el mă aşeză, punându-mi mâna pe umăr.

— Nu te scula emire și mănâncă! E cel mai important lucru pe care se cuvine să-l săvârșești. Cum te simți?

— Mulțumesc, foarte bine!

— Știam. Ai scăpat de friguri. Și acum, îngăduie să-mi îndeplinesc o însărcinare. Amad el Ghandur a venit la mine. Mi-a povestit multe despre voi și despre el însuși, aşa încât vă cunosc tot atât de bine, cum vă cunoaște și el. A pornit

în urmărirea bebeilor și te roagă să-l ierți: totodată, mi-a spus că dorește să nu mergeți după el. Nădăjduiește că vă veți înapoia la haddedihni și-l veți găsi printre ei. Aceasta e însărcinarea pe care mi-a încredințat-o!

— Îți mulțumesc, Hassan Ardşir-Mirza! Plecarea lui mi-a îndurerat sufletul; dar trebuie să-l las în voia sortii.

— Și acum încotro vreți să mergeți?

— Nu ne-am hotărât încă. Prietenul și slujitorul meu Hagi Halef Omar trebuie să se ducă neapărat la haddedihni, fiindcă la ei se află soția sa. Iar emirul din Inglistan are doi slujitori la haddedihni. Cu toate acestea să ar putea să mergem întâi la Bagdad. Acolo are englezul un vapor, cu care putem călători pe Tigru până la câmpurile înverzite ale haddedihnilor.

— Ei, atunci sfătuți-vă și hotărâți-vă emire. Dacă vă duceți la Bagdad, v-aș ruga să nu mă părăsiți. Sunteți toți luptători viteji. Vă datorez viața și aş ține mult să-ți arăt cât de mult te iubesc. Rămâ nem aici, până când ne vom încredința că ne putem despărți de voi, fără să mai fim îngrijorați de sănătatea voastră. Acum, mănâncă și bea! Vă voi trimite și alte bunătăți, fiindcă sunteți oaspeții mei. Dumnezeu să vă aibă în paza lui!

Plecă și după două minute apăru bătrâna slujitoare, aducând altă tavă plină cu mâncăruri.

— Luați! Domnul vi le trimite! îmi spuse.

— Aveți foc în colibă? o întrebai.

— Da. Am aprins focul și avem o djadagai^[25], pe care pregătim repede mâncărurile.

— Maderka^[26],

v-am făcut o grămadă de griji!

— O, nu, emire! Familia e bucuroasă când are oaspeți. Domnul a povestit familiei despre dumneavoastră și trebuie să vă simțiți la fel de bine ca domnul. Dar să nu-mi mai

spuneți „maderka”! Sunt dușireh^[27] și mi se spune totdeauna Alwah și din când Halwa!

Și porni cu pași mărunți. Dumnezeule! Eram oare osândit ca în tot timpul călătoriei să fac numai studii antropologice și botanice? De-abia găsisem în Şohrd un „pătrunjel”, iar acum mi-era dat să cunosc pe domnișoara Alwah, care se mai numea din când în când Halwa! Ambele cuvinte sunt alcătuite din aceleași litere, dar cu un înteles deosebit! Într-adevăr, în limba persană *alwah* înseamnă planta „odogaciu”, iar *halwa* înseamnă „părăluță”.

Această domnișoară bătrână se asemăna mai mult cu odăgaciul plin de ghimpi, decât cu drăgălașa părăluță. Purta pantaloni largi, legați la glezne care îi acopereau aproape papucii de pâslă, pe umeri îi atârna un fel de caftan de culoare albastră și o vestă de stofă roșie, iar pe cap un turban galben înfășurat cu două văluri lungi care îi cădeau până la genunchi, lăsând să se vadă îndărăt o ceafă pleșuvă, iar în față un chip asemănător unei bufnițe. Cu toate acestea, „părăluța-odogaci” părea să fie foarte prietenoasă și mă hotărâi să-i port și eu o prietenie sinceră.

Adusese tava cu bunătăți tocmai la vreme, fiindcă abia plecase de lângă mine și Halef începu să caște și să deschidă ochii. Își roti uimit privirea, se ridică în coate și întrebă zăpăcit:

— *Maschallah!* Soarele-i colo! M-am întors eu, sau s-a răsucit el?

Pățise la fel ca și mine. Nu-i venea să creadă că a dormit atât de mult, iar uimirea lui nu mai cunoșcu margini, când află că Amad el Ghandur ne-a părăsit.

— A plecat? Cu adevărat? mă întrebă. Fără să-si ia rămas-bun? Allah mi-e martor, asta nu-i frumos din partea lui! Și acum ce facem? Nu mai ai obligația de a te întoarce la câmpiiile înverzite ale haddedihnilor!

— Dimpotrivă, socotesc că mai am această datorie. Crezi că te voi părăsi, înainte de a mă încredința că ai ajuns bine la șeic Malek și la Hanneh, soția ta?

— Sidi, amândoi se simt bine și vor mai aștepta până mă voi înapoia. Mi-e dragă Hanneh, dar nu voi pleca de lângă

tine, până când nu voi fi sigur că te-ai întors cu bine în țara părinților tăi.

— Nu-ți pot cere o asemenea jertfă, Halef.

— Jertfa nu-i a mea, sidi, ci a ta, prin faptul că mă ții alături de tine. Hotărăște cum vrei. Eu te urmez însă afară doar dacă n-ai cruzimea să mă alungi!

Slujitorii persanului aduseră de la râu o sumedenie de pești, care ne asigură masa de seară. Renunțai să mănânc, fiindcă eram sătul și urcai spre blocul de stâncă unde se află mormântul lui Mohammed Emin, spre a privi apusul soarelui.

Monumentul de pe mormânt îmi aduse aminte, prin singurătatea care-l încconjura și înălțimea la care fusese ridicat, de piatra funerară pe care o construisem pirului Kamek, în Valea Idiz. Cine putea bănui atunci, la înmormântarea acelui sfânt al Djessidișilor, că Mohammed Emin își va găsi locul veșnicei odihne pe o înălțime kurdă, atât de îndepărtată! Mă simțeam atât de mohorât și mâhnit, mi-era sufletul atât de pustiu, încât mi se părea că dispariția prietenului luase cu sine o parte din însăși ființa mea. Și cu toate acestea, nu se cade să plângi la mormântul unui om vrednic, fiindcă moartea nu-i decât solul lui Dumnezeu, care ne apropie, ca să ne ducă drept în fața acestor înălțimi senine, de pe care Mântuitorul a predicat ucenicilor: „În casa tatălui meu sunt multe locuințe și mă duc să vă pregătesc adăposturile”. Viața e o luptă: trăim ca să luptăm și murim ca să biruim. De aceea a poruncit Apostolul: „Ia parte la lupta dreaptă a credinței și trăiește-ți viața ce îți se cuvine!”

Soarele îmbrățișa întregul orizont, iar razele ce începeau să dispară îl colorau în flăcări luminoase, care se întunecau și se pierdeau încetul cu încetul spre răsărit. Înălțimile împădurite întinse la picioarele mele semănau cu o mare verzuie, pe ale cărei valuri liniștite amurgul își profila umbrele ce înaintau și se măreau. Vântul de seară adia doar pe culmile din apropiere, încovoind ușor vârfurile

copacilor. Umbrele se întunecară. Tot ce era departe, pieri; amurgul păli și el, iar noaptea învălui întreaga fire. Ah, cine-ar fi putut pleca o dată cu soarele? Cine l-ar fi putut urma departe, departe spre apus, luminând patria cu razele lui calde? Aici, pe înălțimea aceasta singuratică, mă cuprinse dorul de patrie, acel dor pe care nu și-l poate înfrâna printre străini nici un om în pieptul căruia bate o inimă simțitoare. *Ubi bene, iot patria e o zicală*, a cărei nepăsare rece nu-și găsește prea des confirmarea în viață. Impresiile tinereții nu pot fi înlăturate niciodată cu desăvârșire, iar amintirea poate să adoarmă, dar nu poate să piară. Tocmai atunci când te aştepți mai puțin, amintirea învie și te cuprinde un dor, de a cărui frământare se poate îmbolnăvi greu sufletul. Mă gândeam la versurile poetului germano-american Konrad Kretz și cu deosebire la strofa aceasta:

„Tara părintilor mei, care nu mai iești de mult a mea,

Nici un pământ nu-i atât de sfânt ca al tău.

Niciodată nu-ți va dispărea imaginea din sufletul meu;

Chiar dacă nu m-ar aprobia de tine nici o legătură vie,

Mă vor lega totuși de tine morții,

Pe care îi acoperă pământul tău, iubită Patrie!”

Făcui un ocol și mă înapoiai în tabără, unde îi găsii pe toți culcați. Cu toate că era târziu, statui încă multă vreme treaz. Când izbutii în sfârșit să adorm, se și auzea ciripitul păsărelelor. Mă deșteptai pe la amiază și aflai de la Halef că englezul și personul au plecat să vâneze găini sălbatrice. Luaseră și pe Doyan cu ei. Rana bravului meu hagiu era mai dureroasă ca a mea, dar bătrâna slujnică, Alwah, îi adusese de dimineață alte picături, care îi ușurară durerile.

— Câtă vreme mai zăcem aici? sidi, mă întrebă el.

— Păi, cam până atunci când vom putea pleca, fără să ne agravăm rănilor. Ai mâncat ceva de dimineață?

— Da, fel de fel de bunătăți, pe care nu le gustasem vreodată. Persanele astea se pricep să gătească și să coacă de minune. Să ni le țină Allah, cât vom avea nevoie de ele! Mirza mi-a spus ca, îndată ce te trezești, să mă apropii de perete și să bat din palme.

— Nu mai aștepta, Halef, fă-o!

Îmi îndeplini porunca și numai decât apăru „părăluța” cu [28] și o kavehdan [29]. În cel dintâi se aflau pâine proaspătă și felii de friptură rece, iar în celălalt fierbea încă băutura plăcut mirosoitoare.

— Cum te simți, emire? mă întrebă bătrâna. Te-ai odihnit și astăzi destul de mult; slavă lui Allah!

— Mă simt bine și sunt flămând, draga mea Alwah!

— Ți-am adus de toate; mănâncă și bea, zilele trec repede!

— Îți mulțumesc și te rog să mulțumești și familiei, salutând-o din partea mea!

— Nu se obișnuiește aşa, dar o voi face, fiindcă ești prietenul și fratele domnului.

Ea plecă ca totdeauna cu pași mărunți, iar eu mă repezii asupra bunătăților. Pe fundul coșulețului erau niște stafide

[30] minunate, diferite zaharicale, gridgan, pe care le împărții cu bunul meu Halef. Văzui în ochii lui că vrea să-mi spună ceva, dar tocmai, atunci se înapoie Halwa cu altă cană.

— Emire, îmi spuse ea, familia-ți trimite încă o mâncare, care te va ajuta să scapi de friguri. Dă-mi voie să vin mai târziu ca să iau cănile.

După ce se îndepărta slujnica, mă uitai în cană și văzui mirat amrudha [31] coapte în sosul lor. Halef nu se mai putu stăpâni.

— *Allah il Allah!* strigă, Domnul fie lăudat, fiindcă lasă să crească lucruri gustoase și odată cu ele femei drăgălașe, care se pricep să le gătească! Sidi, persanele astăzi la tine, și-ți sunt binevoitoare, altminteri nu și-ar trimite atâtea mâncăruri și bunătăți, însoră-te cu aceea nemăritată ca să-ți poată găti acumă și totdeauna!

— Hagi Halef Omar, fugi de aici, ca să nu uit să împart cu tine dulciurile astăzi, din pricina propunerii năstrușnice pe care mi-ai făcut-o!

Își duse mâinile ia spate, ca să nu primească nimic, dar tot îi umplui gura cu-două pere.

— Să mă păzească Allah de păcatul că m-am încumetat să-ți răpesc din plăcerea acestor bunătăți delicioase, sidi! Nu sunt decât un biet Ben el Arab, iar tu ești un puternic emir din Nemsistan! Pot să aştept până când mi se vor găti cândva în rai mâncăruri dintr-acestea!

— E mult până atunci, Halef. Hai să le împărțim!

— Sidi, nu mă ispiti. N-am mâncat încă nimic din [32] Farsistan.

— Atunci, așează-te frumos. Eu voi lua cafeaua, pâinea și carne, iar ție-ți rămân perele și dulciurile.

— Păi tocmai astăzi sunt pentru tine, effendi!

— Mi se pare că ești slujitorul meu, Halef?

— Cel mai credincios din căți există!

— Ei, atunci fă cum îți poruncesc, dacă nu vrei să mă superi!

— Dacă-mi poruncești atât de aspru, nu pot fi neascultător!

Supușenia lui se dovedi atât de absolută. Încât fructele dispărură într-o clipă îndărătul mustăților. Știam că micul Halef e destul de lacom și eram sigur că-i voi face o plăcere neașteptată cu bunătățile acelea.

După câțiva timp, personul și englezul se întoarseră, aducând un vânat îmbelșugat. Personul mă salută cu

sinceră prietenie se duse la femei, luând cu el o găină sălbatică. Englezul se aşeză lângă mine.

— Cum? Abia v-ați sculat? Văd că sunteți la cafea, începu el.

— Da, am dormit iar mult.

— *Well!* Trăim aici ca în țara trăntorilor. Mai ține mult aşa, master?

— În tot cazul până când vom pleca.

— *Witty, ingenious*, foarte spiritual! Și după aceea încotro ne ducem, master?

— Vreți să mergeți la Bagdad?

— De ce nu? Aș ține mult să ieşim odată din munții ăstia! Și de la Bagdad?

— Vom vedea atunci. Nu știu încă bine de tot dacă mă voi duce într-adevăr la Bagdad. Oricum, am vrut să spun „spre Bagdad”.

Grațioasa „părăluță” veni să ia găinile sălbatrice și să le dea apoi slujitorilor lui Mirza, ca să le jumulească, în urma ei apără persoanul, care-mi făcu un semn și plecă din tabără cu pași rari. Mă luai după el. Ajungând într-un loc umbrit de doi arbori, se aşeză la rădăcina unuia și mă îndemnă prinț-un zâmbet prietenos să iau loc lângă el. Apoi, începu con vorbirea, spunându-mi:

— Emire, am încredere în tine; de aceea, te rog să mă ascuțți. Sunt urmărit. Nu mă întreba cine a fost tatăl meu. E de ajuns să știi că a murit subit, în împrejurări groaznice, iar prietenii mi-au șoptit că ar fi fost ucis, deoarece ar fi stat cuiva în cale. Eu, fiul lui, l-am răzbunat și am fost nevoie să fug, împreună cu ai mei. Înainte de a fugi, am adunat toate lucrurile de preț pe care le-am putut lua și le-am încărcat pe niște cămile, trimițându-le, sub paza unui supus credincios, peste granița imperiului persan. Apoi, am plecat și noi, pe alt drum. Știam că vom fi urmăriți, aşa că

[33]

îndrumai pe dzadgiri pe o cale greșită, în timp ce noi porneam prin Kurdistanul sălbatic. Și acum, emire, spune-

mi dacă vrei să mă însotești, atâtă vreme cât avem de făcut același drum; dar înainte de a te hotărî, nu uita că sunt fugar. Și tăcu.

Răspunsei numaidecât:

— Hassan Ardsir-Mirza, voi merge pretutindeni și atâtă timp cât vă pot fi de folos, tie și alor tăi.

Îmi strânse mâna și-mi spuse:

— Îți mulțumesc, emire. Dar prietenii tăi?

— Merg oriunde merg și eu. Pot să te întreb care este ținta călătoriei tale?

— Hadramaut.

Hadramaut! Cuvântul acesta mă electriza. Primejdiosul, înfricosătorul Hadramaut! Îmi pieriră dintr-o dată și oboseala și descurajarea și-l întrebai pe persan pe un ton plin de însuflețire:

— Ești așteptat acolo?

— Da; am un prieten, pe care l-am înștiințat printr-un curier că vin.

— Vrei să te însوțesc până la Hadramaut? îl întrebai.

— Atât de departe, emire? N-aș putea cere un asemenea sacrificiu nici celui mai bun prieten.

— N-ar fi un sacrificiu. Te conduc bucuros, dacă-ți face plăcere.

— Fie, domnule! Rămâi cu noi cat timp vei vrea și te vei simți bine. Dar trebuie să-ți spun că, înainte de a merge la Hadramaut, voi vizita Kerbela.

— Kerbela? Ah, suntem la sfârșitul lunii Dsu'l hedșe și se apropie Muharremul. În zece ale lunii e un pelerinaj la Kerbela!

[34]

— Da; *Hadj el manijat* e de mult pe drum și mă duc și eu la Kerbela, ca să-mi înmormântez tatăl lângă locul patimilor lui Hossein. Vezi, va fi aproape cu neputință să ne întovărășiți!

— De ce-mi va fi cu neputință? Fiindcă sunt creștin și nu-mi este îngăduit să merg la Kerbela? Am fost și la

Mecca, deși numai musulmanii au voie să meargă acolo!

— Dacă ai fi recunoscut în Kerbela, te-ar sfâșia credincioșii!

— Am fost recunoscut și la Mecca și tot nu m-au sfâșiat!

— Emire, ești un bărbat curajos! Știi că tatăl meu odihnește pe brațele lui Allah, chiar dacă i se află cadavrul în Teheran sau Kerbela. Nu m-aș duce niciodată în pelerinaj la Kerbela, Nedșef sau Mecca, fiindcă Mohammed, Ali, Hassan și Hossein au fost oameni, ca și noi: dar trebuie să îndeplinesc neîntârziat și cu credință ultima voință a tatălui meu, care ținea să fie îngropat în Kerbela, aşa că mă voi alătura „Caravanei morților”. Dacă vrei să rămâi alături de mine, nu voi fi eu acela care te va trăda; și familia mea va tăcea; dar slujitorii nu împărtășesc părerea mea despre învățătura Profetului. Ei vor fi cei dintâi care te vor ucide.

— Lasă asta pe seama mea. Unde-ți vei găsi cămile?

— Cunoști localitatea Ghadhin, lângă Bagdad?

— Orașul persan? Da. E pe malul drept al Tigrului față în față cu Madhim și e legat de Bagdad printr-un tramvai cu cai.

— Acolo mă așteaptă călăuzele cămilelor, care au și cadavrul tatălui meu.

— Atunci, te voi însobi mai întâi până la Ghadhin și apoi voi vedea. Dar acolo ești în siguranță?

— Sper că da. Adică, voi fi urmărit, dar Paşa din Bagdad nu mă va preda agenților.

— Nu te încredeș în nici un turc și nu te încredeș în nici un persan! Ai fost atât de prevăzător și ai mers prin Kurdistan. De ce vrei să renunți la hotărârea aceasta înteleaptă? Poți ajunge la Kerbela chiar fără să te alături „Caravanei morților”.

— Nu cunosc nici un drum până acolo.

— Te călăuzesc eu.

— Cunoști vreo potecă?

— Nu, dar o voi găsi. Allah m-a înzestrat cu însușirea de a găsi locuri pe care nu le-am străbătut niciodată.

— Totuși nu se poate, emire. Trebuie să-mi cauț oamenii la Ghadhin.

— Atunci, du-te pe ascuns acolo și ferește-te de Bagdad și de „Caravana morților”!

— Domnule, nu sunt laș. Vrei să creadă oamenii mei că mi-e frică?

— Bine, văd că și tu ești curajos! Asta mă bucură, fiindcă ne potrivim și vom călători împreună.

— Sunt de acord, emire, dar îți pun o condiție. Sun bogat, foarte bogat. Îți cer neapărat i să primești din partea mea tot ce-ți trebuie!

— Atunci devin slujitorul tău, care-și primește simbria!

— Nu; ești oaspetele meu, fratele meu, a cărui iubire îmi îngăduie să-i port de grijă. Îți jur pe Allah, că nu voi călători cu tine, dacă nu-mi primești condiția.

— Prin jurământul acesta mă silești să-ți îndeplinesc dorința. Dar ești plin de bunătate și încredere în mine cu toate că nu mă cunoști!

— Crezi că nu te cunosc? Nu ne-ai salvat din mâna bebehillor? Amad el Ghandur nu ne-a istorisit atâtea despre tine? Vom rămâne împreună și pentru puținul pe care îți-l pot pune la dispoziție, voi primi din partea ta comorile pe care le-am jinduit zadarnic, fiindcă n-am găsit pe nimeni care să le aibă — comorile sufletului. Emire, nu sunt un om de rând, dar nu mă pot asemui cu tine. Știu că în țara ta și un copil este mai bogat în cunoștințe decât un bărbat din țările noastre; că vă desfătați cu bunuri de ale căror nume n-am auzit măcar. Știu că țara noastră e un pustiu față de a voastră și că și cel mai sărman dintre oamenii de la voi se bucura de mai multe drepturi decât vizirul din Farsistan. Știu încă multe altele și le știu și pricina: aveți mame, aveți soții. Noi n-avem însă nici pe cele dintâi, nici pe celelalte. Dă-ne mame bune și copiii noștri se vor putea măsura curând cu ai voștri. Inima mamei este pământul în care-și înfige rădăcinile sufletul copilului. O, Mahomed, te urăsc, fiindcă tu ai smuls sufletul

femeilor noastre și le-ai prefăcut în sclave ale voluptății. Prin aceasta, ne-ai zdrobit puterea, ne-ai împietrit inima, ne-ai pustiit țările și ai înșelat pe toți cei care te urmează, cu privire la adevărata fericire!

În timp ce rostise ultimele cuvinte, se ridicase și-și strigase cu voce tare învinuirea adusă Profetului. Din fericire, nu-l auzise nici unul dintre oamenii săi! Abia după o pauză destul de lungă, se întoarse spre mine și-mi spuse:

— Cunoști drumul de aici până la Bagdad?

— Nu l-am străbătut niciodată, dar sunt sigur că nu mă voi rătăci. Ne putem îndrepta spre una din aceste două direcții: una duce spre sud-vest la Munții Hamrin, iar cealaltă ne duce de-a lungul Munților Dijala, până jos la Ghadhin.

— Cât crezi că avem de mers de aici până la Ghadhin?

— Putem parcurge primul drum în cinci zile, iar pe al doilea numai în patru zile.

— Drumurile acestea străbat ținuturi locuite?

— Da; și tocmai de aceea mi se par mai potrivite.

— Așadar, mai sunt și altele?

— Negreșit, dar ar trebui să mergem numai pe drumurile prin care mișună tâlharii beduini.

— Din ce trib sunt?

— Pe acolo hoinărește mai ales tribul Djerboa, dar „teritoriul” lor e încălcat uneori de câte o bandă de-a lui Ben Lam.

— Te temi de ei?

— Să mă tem? Nu! Dar omul prevăzător alege totdeauna cel mai puțin primejdios dintre cele două drumuri. Am un pașaport al sultanului, care-i respectat la Dijala și în partea de apus a fluviului, dar nu și de beduini.

— Și cu toate acestea, m-aș hotărî să folosesc drumul acela mai izolat, fiindcă sunt fugar. Nu mă pot aprobia atât de mult de granița persană, unde m-ar prinde cei puși să mă urmărească.

— Poate că punctul tău de vedere e îndreptățit; dar gândește-te că drumul prin stepă, a cărei vegetație a fost distrusă de arșița soarelui, va fi foarte, anevoieios pentru femei.

— Ah, ele nu se tem nici de foame, sau sete, nici de căldură sau frig. Li-e frică numai să nu fiu prins. Am burdufuri cu apă și mâncare pentru toți, pe cel puțin opt zile de-acum încolo.

— Și te poți bizui într-adevăr pe oamenii tăi?

— Cu toată nădejdea, emire!

— Bine, atunci vom merge prin ținutul tribului Djerboa. Allah ne va ocroti. În afara de aceasta, îndată ce vom ajunge în desert, vom înainta foarte repede, pe când cămilele tale vor birui cu mare greutate și osteneală terenul muntos. Prin urmare, suntem înțeleși și n-avem de așteptat decât vindecarea rănilor.

— Te rog să-mi îndeplinești o rugăminte, îmi spuse sfios. La plecare, m-am aprovisionat din belșug cu toate cele trebuincioase. Când călătorești mult, încep să ți se strice și să se rupă hainele și fiindcă știam că nu voi găsi nici un bazar cumsecade până la Hadramaut, am luat cu mine și câteva haine. Întrucât hainele pe care le purtați nu mai sunt atât de arătoase, te rog să primești de la mine tot ceea ce vă trebuie.

Propunerea aceasta era binevenită, dar mă punea pe gânduri. Hassan Ardşir-Mirza avea dreptate. Cei trei înși care rămăsesem din grup nu ne puteam înfățișa prin locuri civilizate, fără a fi luați drept vagabonzi; dar știam totodată că englezul nu va primi să i se dăruiască nimic și apoi era și pentru mine un punct de onoare să nu mă folosesc chiar din prima zi de generozitatea personului. De altfel, nu mă sinchiseam de fel că m-ar fi putut vedea vreun arab într-o haină nu tocmai potrivită pentru... vreo festivitate la Curte. Adevăratul beduin prețuiește un om după calul său, nu după haină, iar în privința aceasta eram încredințat că stârnesc invidia oricui. În cel mai rău caz, fiii deșertului m-

ar fi putut socoti un hoț de cai, ceea ce după părerea lor era mai mult o cinste, decât o rușine pentru mine. Așa că îi răspunsei lui Mirza:

— Îți mulțumesc! Știu că ai cele mai frumoase sentimente pentru noi, dar te rog să amâni propunerea asta, pentru ziua când vom ajunge la Ghadhin. Pentru hoții din tribul Djerboa hainele noastre sunt destul de bune și le vom purta doar câteva zile, adică până aproape de Bagdad. Cred că...

Mă oprii, fiindcă mi se păruse că aud un zgomot prin tufișul din spatele celor doi stejari.

— Nu te tulbura, emire. A fost vreun animal sau o pasăre, o tschelpiseh [35] sau o mair-mar [36], spuse Mirza.

— Am învățat toate felurile de zgomote din pădure și le cunosc bine, răspunsei, n-a fost un animal, ci un om.

Din câteva sărituri ocolii tufișul și prinsei un om, care tocmai se pregătea să fugă. Era unul dintre slujitorii persani.

— Ce faci aici? îl întrebai.

Nu-mi răspunse.

— Vorbește; de nu, îți dezlipesc eu limba!

Acum deschise gura, dar scoase numai un bâlbâit din care nu se înțelegea nimic. Mirza, care mă urmase, se apropiie și-mi spuse, când îl văzu pe cel prins în tufiș:

— Cine-i, Saduk? Nu-ți poate răspunde; e mut.

— Dar ce caută aici, în tufiș?

— Voi află îndată. Îi înțeleg semnele.

Și întorcându-se spre slujitor, îl întrebă:

— Saduk, ce făceai aici?

Cel întrebat deschise mâna, în care avea niște buruieni și ienuperi și se strădui să se facă înțeles prin diferite gesturi.

— De unde vii?

Saduk arătă îndărăt, spre tabără.

— Știai că suntem aici?

Slujitorul clătină din cap.

— Ai auzit ce-am vorbit?

Urmă același semn.

— Bine. Pleacă — dar altă dată să nu mă mai deranjezi!

Saduk se îndepărta și stăpânul său mă lămuri:

— Saduk a fost trimis de Alwah să caute ienuperi, usturoi sălbatic și tot felul de buruieni, întrebuințate la prepararea găinilor pe care le-am vânat. Numai din întâmplare a ajuns în preajma noastră.

— Și a ascultat ceea ce am vorbit, îl întrerupsei.

— Ai văzut doar, mi-a răspuns, că n-a ascultat.

— Nu-l cred.

— Ah, e cinstit.

— Nu-mi place mutra lui. Un om care are fălcile ieșite în afara obrazului, e un om fals. Poate că-i o prejudecată, dar până acum mi-a fost întărită de numeroase pilde. S-a născut mut?

— Nu.

— Dar cum și-a pierdut graiul?

Mirza șovăi să-mi răspundă; după câteva clipe, îl auzii:

— Nu mai are limbă.

— Ah! Așadar înainte vorbea? Si i-a fost tăiată limba?

— Din păcate! răsunse scurt Mirza.

Mă gândeam îngrozit la însăpămantătoarea pedeapsă, din fericire rară astăzi, de a tăia sau smulge limba aceluia care a greșit prin vorbe. Această barbarie a fost folosită odinioară cu deosebire în Orient și în satele cu sclavi ale Americii.

— Hassan Ardşir-Mirza, începui, văd că n-ai vrea să vorbim despre asta, dar Saduk nu-mi place defel. N-aș putea avea niciodată încredere în el și prezența lui în timpul convorbirii noastre îmi dă de bănuit. Nu sunt un om curios, dar am obiceiul, ori de câte ori sunt în situații primejdioase, să iau aminte și la cel mai neînsemnat dintre lucruri sau fapte. De aceea, te rog să-mi povestești cum a rămas fără limbă.

— L-am pus la încercare, emire... E credincios și cinstit. Totuși îți voi povesti ce a determinat pe tatăl meu să-l pedepsească în felul acesta.

— Tatăl tău? Ah, e foarte important!

— Greșești, emire! Saduk a fost în tinerețe kman-kasch [37] al tatălui meu și avea însărcinarea de a aduce poruncile și însărcinările lui la cunoștința supușilor. Astfel,

a venit deseori în casa muschtahedului [38], unde a cunoscut pe fiica sa. El era un bărbat frumos și s-a îndrăgostit de ea. Într-o zi, sări peste zidul grădinii, în timp ce ea culegea flori și se încumetă să-i vorbească despre sentimentele ce i le nutrea. Muschtahedul se afla ascuns prin apropiere și porunci oamenilor lui să-l prindă. Din considerație pentru tatăl meu, n-a fost predat autorităților, care l-ar fi osândit la moarte; dar fiindcă limba fusese aceea care păcătuise, muschtahedul ceru stăruitor tatălui meu să-i taie limba. Tata fu nevoit să țină seama de această cerere,

[39] chemă un maitschunigar, care era în același timp și un medic vestit și-i spuse să taie limba arcașului.

— Cred că pedeapsa ce i s-a aplicat a fost mai cruntă decât moartea. Saduk a rămas în continuare în slujba tatălui tău?

— Da. Și-a îndurat durerile cu o resemnare neobișnuită, fiindcă are o fire blândă și prietenoasă. Dar fapta a fost blestemată.

— Cum asta?

— Muschtahedul a murit otrăvit, medicul a fost găsit ucis într-o dimineață în fața farmaciei sale, iar fiica marelui-preot s-a înecat în timpul unei călătorii pe apă.

— E din cale-afară de ciudat. Și ucigașii n-au fost descoperiți?

— Niciodată. Știi la ce te gândești, emire, dar bănuiala ta e nedreaptă, fiindcă Saduk a fost deseori bolnav și zacea tocmai în zilele în care și-au găsit moartea cei trei însi.

— Și tatăl tău a murit în împrejurări nefirești, nu-i aşa?

— A fost atacat în timpul unei plimbări pe care o făcea călare, însotit de Saduk și un kajem makam [40]. Numai Saduk a scăpat cu o rană. Tarta și kajem makamul au fost uciși.

— Hm! Saduk n-a recunoscut pe ucigași?

— Era întuneric. Unul dintre cei care s-au năpustit asupra lor era cel mai pătimaș adversar al tatei. Saduk i-a recunoscut glasul.

— Împotriva lui te-ai răzbunat?

— Judecătorii l-au pus în libertate, dar e mort!

Chipul lui Mirza mă lăsa să înțeleg ce fel de moarte a avut adversarul acela. Făcu un semn disprețuitor și spuse:

— A trecut. Hai să ne întoarcem la tabără!

Plecă. Eu mai rămăsei o vreme, încrucișând cele ce aflasem mă puneau pe gânduri. Saduk era sau nu un om din cale-afară de nevinovat, cum sunt foarte puțini, sau un răufăcător din cale-afară de prefăcut? Trebuia supravegheat neconitenit. Când ajunsei în tabără, se pregătea cina. Spusei englezului că am de gând să călătoresc împreună cu personul spre Bagdad și apoi la Kerbela și se arăta bucuros să pornească în această călătorie primejdioasă.

Rana nu-mi mai pricinuia dureri. Mă simțeam foarte bine, aşa încât după-amiază îmi luai carabina, ca să dau o raită prin împrejurimi, în tovărășia câinelui. Sir David Lindsay voia să vină cu mine, dar îi spusei că țin mult să fiu singur. Ca să-mi respect o deprindere îndelungată, voi am să mă încredințez mai întâi că ne aflăm în deplină siguranță în tabără. În asemenea cazuri, principalul este să ascunzi urmele propriilor pași, călcând cât mai ușor și apoi să cauți urmele pașilor străini. Așadar, făcui pe îndelete și cu toată luarea-aminte ocolul taberei, pană la o depărtare destul de mare și ajunsei la malul fluviului. Aici, văzui că iarba de pe

mal este călcată într-un mod foarte ciudat. Tocmai voi am să-mi continui cercetările, când auzii un fâsâit de ramuri.

Mă strecurai în grabă într-un tufiş des şi mă trântii la pământ. Auzii păşi în apropiere; persanul cel mut ieşi dintr-un alt tufiş, îşi roti privirea în jur, pentru ca după aceea, neobservând pe nimeni, să se îndrepte spre fluviu şi să se opreasă în locul care îmi atrăsese adineauri luarea-aminte. Stătu puțin şi se înapoie.

Înainte de a intra iar în tufiş, aruncă o căutătură foarte ciudată în două direcţii şi porni.

Atunci, repezindu-mă spre el, îl apucai cu stânga de piept şi-i trăsei cu dreapta o palma, care îl ameţi, făcându-l inofensiv.

— *Hhaintkar* — spionule! Ce cauți aici? mă răstii ia el.

Desigur nu-mi putea răspunde, iar sunetele neînțelese pe care le rostea erau mai mult o urmare a spaimei, decât o încercare de a mă lămuri cu privire fapta ce săvârşise.

— Vezi arma asta? îl întrebai. Dacă nu faci numai decât ceea ce-ţi poruncesc, te împuşc!

Făcu nişte gesturi, din care nu înțelegeam prea bine dacă adese împotrivire sau, poate, o încercare de scuză; dar când îmi luai pușca de pe umăr, se supuse, atintindu-şi privirea asupra armei.

— Acum, vino! îi spusei; vom căuta să aflăm de ce te-ai uitat spre tufişul acela!

Cercetai cele două locuri pe care le privise mutul, când voise să plece şi văzui două grămăjoare de fire de iarbă, agățate în tufiş, la o depărtare de vreo douăzeci de picioare una de alta.

— Ah, e un semn! E foarte interesant! Ia de acolo iarbă şi arunc-o în apă!

Mă ascultă.

— Acum mergem la tabără. Înainte! Dacă încerci să fugi, sau te nimereşte glontele meu, sau, te sfâsie câinele!

Prin urmare, bănuiala mea era întemeiată şi presimtirile mele nu mă înselaseră. Omul acesta era un spion, cu toate

că mai aveam nevoie de dovezi, spre a mă convinge pe deplin. Când ajunserăm la tabără, trimisei vorbă persoanului că am să-i dau o veste.

— Ce s-a întâmplat? mă întrebă, venind în grabă. De ce-l ţii de braţ pe Saduk?

— Fiindcă e prizonierul meu. Vrea să te distrugă. Eşti urmărit şi el trădează duşmanilor tăi locul unde te găseşti, prin diferite semne. L-am surprins îndreptând vegetaţia de pe mal, după ce agăţase nişte grămăjoare de iarba într-un tufiş, datorită cărora oricine se poate orienta, spre tabără noastră.

— Nu se poate!

— Dacă-ţi spun! întreabă-l, dacă-l poți înțelege!

Puse slujitorului o sumedenie de întrebări, dar din semnele şi mormăielile ce urmară, priceput doar că Saduk nu ştie ce vreau de la el şi de ce l-am ameninţat cu puşca.

— Vezi, emire, că-i nevinovat? spuse Mirza.

— Bine, atunci voi face eu ceea ce ar trebui să faci tu. Sper că voi izbuti să, te încredinţez că slujitorul tău e un trădător. Ia-ţi arma şi urmează-mă. Dar anunţă mai întâi oamenii că prietenii mei vor împuşca pe oricine ar încerca să-i dea drumul lui Saduk. Ei nu ştiu de glumă. Până la înapoierea noastră, să stea cineva de pază la marginea tufişului şi să anunţe numai decât pe ceilalţi, dacă observă ceva primejdios.

— Încălecăm sau mergem pe jos? mă întrebă.

— Cât de departe e locul unde aţi avut ultima tabără?

— Am călărit vreo şase ore până aici.

— Prin urmare, azi n-am putea ajunge acolo. Mergem pe jos.

Persanul îşi luă arma, iar eu dădui englezului şi lui Halef instrucţiunile cuvenite. Îl legară pe Saduk şi-l duseră deoparte. Ştiam că e în mâini sigure şi că pot pleca fără grijă.

Ne îndreptarăm întâi devale, spre fluviu. Pe la jumătatea, drumului, mă oprii uimit în faţa unui tufiş

pipernicit, pe care era agățată o grămăjoară de iarbă, la fel cu cele două pe care slujitorul mut fusese nevoit să le arunce în apă.

— Oprește-te, Mirza! Ce-i asta? îl întrebai.
— Iarbă, îmi răspunse.
— Create în copaci sau în tufiş?
— Allah, nu! Cine o fi agățat-o?
— Saduk. Acum, vino să căutăm la o depărtare de douăzeci de picioare și vom găsi al doilea semn, după cum bănuiesc!

Mă urmă și bănuiala mea se dovedi întemeiată.
— Nu cumva iarba a fost pusă, înainte de venirea noastră?

— O, Hassan Ardşir-Mirza, bine că te aud numai eu! Nu vezi că iarba e încă verde și proaspătă? Hai acum în josul fluviului, unde am găsit aceleași semne, la aceeași distanță. Omul tău a indicat în chip tainic tot drumul spre tabără, cu semne puse la depărtări de câte douăzeci de picioare. În felul acesta, vom fi atacați cu ușurință și uciși, ca tatăl tău, ca farmacistul, ca muschtahedul și ceilalți.

— Domnule, dacă ai avea dreptate...!
— Am dreptate. Cred că ești un drumet priceput. Da? Ei, ai fi în stare să găsești exact drumul pe care l-ai străbătut de la ultima voastră tabără până aici?

Îmi răspunse afirmativ și păsirăm în susul fluviului, ajungând curând la locul unde poposisem cu haddedihni și ceilalți tovarăși, înainte de a sări în ajutorul persanului. Atunci venisem dinspre nord; aici, valea fluviului cotea spre răsărit și pornirăm în direcția aceasta, lăsasem de mult în urmă cotitura, când observai în dreapta o salcie, în a cărei tulpină erau făcute două tăieturi adânci.

— Cum erați așezați în timpul mersului? întrebai eu.
— Femeile în mijloc, iar bărbații în două grupe, înainte și în urma lor.
— În ce grupă era Saduk?

— Mereu în cea de dindărăt. Rămânea mereu în urmă, ca să privească florile și buruienele, care îi plac mult.

— Rămânea în urmă, ca să poată lăsa pe furiș semne pentru urmăritori. E mare pișicher!

— Unde ai văzut semne?

— Uită-te la salcia asta! Aşa. Acum, să mergem mai departe!

După vreun sfert de oră, îmi dădui seama că lărgimea fluviului se întreise față de aceea pe care o văzusem până atunci, astfel că adâncimea mică a apei permitea formarea unui vad, care putea fi trecut cu ușurință. Mirza se opri și mi arăta un mesteacăn, îndoit pe la jumătatea talpinei.

— Poate că vei fi socotind și asta un semn? mă întrebă râzând.

Cercetai copăcelul.

— Negreșit că da. Privește cu atenție tulpina și dacă vrei, uită-te și la tulpinile copacilor din apropiere. Gândește-te și la direcția în care se află înălțimile din vecinătate și vei vedea că vântul nu poate sufla în locul acesta decât spre vest. Nici un vânt dinspre nord, sud sau est nu poate sufla aici cu atâta putere, încât să frângă tulpina copăcelului. Cu toate acestea, e frânt și îndreptat spre vest. Asta nu-ți bate la ochi?

— Firește, emire!

— Și acum, uită-te bine la locul frânturii! Oricine-și poate da seama că e proaspătă. Prin urmare, frântura a fost făcută atunci când ați trecut voi pe aici. În ultimele zile n-a fost nici o furtună atât de puternică, încât să pricinuiască încovoierea copacului. Iar tulpina s-a aplecat spre vest, adică în direcția spre care v-ați îndreptat. Să mergem mai departe!

— Înotăm?

— Să înotăm? De ce?

— Rândul trecut am călărit, pe aici, prin apă.

— Poate că nu-i nevoie să înotăm, fiindcă apa-i joasă. Când vom ajunge dincolo, vei vedea că vom găsi iar un

semn, tocmai în locul pe unde ați mers data trecută.

Ne legarăm hainele și le puserăm pe cap. Apa ne ajunse întâi până la genunchi, apoi ceva mai sus. O singură dată mi se ridică până la umeri. Îndată ce sosirăm pe malul opus, Mirza se încredința de temeinicia bănuielii mele, fiindcă dădu cu ochii de niște cârcei de viță sălbatică, atât de aplecați și de legați, încât înfățișau un fel de deschizătură.

— Saduk a avut vreme să facă isprava asta? întrebai.

— Da. Îmi aduc aminte că nici una din cămile nu voia să intre în apă și ne-am necăjit mult, până când le-am silit să se supună. Saduk își lăsase calul în urmă, ca să mâne o cămilă și s-a întors apoi să și-l ia.

— Ce şiret! Şi tot nu mă crezi?

— Emire, fireşte că acum încep să văd lucrurile ca și tine. Dar ce semne o fi făcut în deșert, unde nu era decât iarbă?

— Vom afla curând. Din ce parte ați venit încoaace?

— Dinspre răsărit. Acolo... o, emire, ce-i asta?

Întinse brațul spre dreapta și eu îmi îndreptai privirea într-acolo, zărind numai decât o linie întunecată, ce părea că se apropie de noi.

— Oare-s călăreți?

— Da. Să trecem apa repede înapoi, fiindcă pe partea aceasta n-avem unde să ne ascundem, dar pe malul celălalt sunt și stânci și tufișuri.

Trecuram în câteva clipe și ne căutarăm un ascunzis sigur, din care să putem supraveghea pe cei ce veneau.

— Cine pot fi călăreții aceia?

— În tot cazul, nu-i un drum obișnuit pe aici; s-ar putea însă ca vadul să fie cunoscut și de alții. Să aşteptăm!

Călăreții ajunseră la celălalt mal. Erau atât de aproape, încât le puteam deosebi chipurile ușor.

[41]

— *Derigh*, îmi şopti personul. Sunt persani!

— Pe teritoriul turcesc?! întrebai, mirat.

— Nu vezi că poartă îmbrăcămîntea beduinilor?

— Sunt ihlats [42] sau ostași din armata regulată?

— Ihlatsi. Cunosc pe conducătorul lor; mi-a fost subaltern.

— Cum îl cheamă?

— E susbașiu [43] Maktub Aga, curajosul fiu al hanului Ejub.

Văzurăm limpede că Maktub Aga se uită cu luare-aminte la cârceii de viță de vie. Apoi, spuse câteva cuvinte oamenilor săi, arătându-le și lor cârceii și-și mâna calul în apă. Ceilalți îl urmară.

— Domnule, îmi șopti, foarte tulburat, ai avut dreptate în toate privințele. Oamenii ăştia au fost trimiși să mă prindă.

Printre ei este și pendșahbaşıul [44] Omram un nepot al lui Saduk. Allah, dacă dau de noi aici? Doar nu ne va trăda câinele tău!

— Nu, fii pe pace!

Erau treizeci de însi. Conducătorul lor avea o înfățișare curajoasă și sălbatică. Se opri în fața sălciei și râse.

— *Dusad divvan* — mii de draci! strigă. Vino încoaace, penșahbaşıule, vino să vezi că ne putem bizui pe unchiul tău. Aici e alt semn, care ne îndrumă în josul fluviului. Înainte!

Călăriră pe lângă noi, fără să ne descopere.

— Ei, Mirza, te-ai convins?

— Mai mult decât îți închipui, îmi răspunse. Nu mai avem timp de vorbit; trebuie să luăm vreo măsură de apărare!

— Să ne apărăm? Cum? Deocamdată, să-l urmăm cu băgare de seamă. E tot ce putem face!

Ieșirăm din ascunzătoare și merserăm tiptil după mercenari, străduindu-ne să nu fim văzuți. Faptul că mergeau încet, ne era favorabil. După vreun sfert de oră, urmăritorii sosiră la locul unde se dăduse lupta, în cursul

căreia fusese ucis Mohammed Emin. Se opriră și priviră urmele fostei noastre tabere.

Noi o luarăm la dreapta, prin tufișuri și înaintarăm cât puturăm de repede. Cu toate că aveam o distanță bunicică până la tabără, o străbătură în cinci minute. Eu nădușisem, iar Mirza gâfâia din răsputeri. Dintr-o aruncătură de ochi, îmi dădui seama că totul e în ordine.

— Fiți liniștiți, se apropie dușmanii! porunci persanul.

Apoi, străbătură tufișul spre poalele muntelui și găsirăm paznicul la locul cuvenit. După câteva clipe apărură și urmăritorii. Când ajunseră în dreptul nostru, se opriră.

— Aici ar fi un loc foarte potrivit pentru tabără, spuse susbașiu. Ce spui, Omram?

— Ziua este pe sfârșite, domnule, spuse pendșahbaşıul.

— Bine, atunci rămânem aici. Avem iarbă și apă în cantități suficiente.

Nu mă aşteptam la hotărârea asta, foarte primejdioasă pentru noi. Înlăturasem toate urmele, dar pe locul unde poposisem în prima noapte focul pe care-l aprinsesem arsese iarba și înnegrise pământul și tocmai urmele acestea nu fuseseră sterse. De asemenea iarba pe care o călcase Saduk nu se ridicase de-a binelea, astfel că și ea ne putea trăda.

— *Allah 'l Allah!* Ce ne facem? mă întrebă Ardşir-Mirza.

— Dacă am încerca să ieşim tustrei, ne-ar descoperi lesne. Voi pândi numai eu; e destul. Luați câinele, duceți-vă la tabără și pregătiți-vă de luptă. În cazul când veți auzi o împușcătură de revolver, stați și așteptați; dar dacă veți auzi detunătura carabinei, înseamnă că sunt în primejdie și trebuie să-mi veniți grabnic într-ajutor. Hagi Halef Omar să nu uite să-mi aducă și arma cea grea.

— Emire, nu te pot părăsi într-o asemenea situație!

— Eu sunt mai în siguranță aici decât ai tăi, acolo, sus, în tabără. Du-te! Mă stânjenești, zău!

Persanul urcă dealul, împreună cu servitorul său care fusese de veghe și cu ogarul, iar eu rămăsei singur. Mă simteam mult mai bine acum; parcă aş fi scăpat de o adevărată povară. Primejdia ce mă amenința se întețî oarecum abia atunci când îi dădu în gând susbașiu lui să cerceteze tufișul; dar căpitanul persan nu avea nici pe departe dibăcia unui vânător indian, ceea ce observai de altminteri și din nepriceperea cu care așezase tabăra.

Caii, de pe care se scoaseră șeile și fuseseră lăsați liberi, alergără să se adape, răspândindu-se apoi de-a lungul fluviului. Oricum, fiecare din ei cunoștea glasul stăpânului său și s-ar fi înapoiat, îndată ce ar fi fost strigat. Călăreții aruncară carabinele la întâmplare cum și lucrurile pe care le aveau cu ei, împrăștiindu-le prin iarbă. Numai pendșahbașiu porni în josul terenului și se opri pe locul unde aprinsesem focul. Se aplecă, îl cercetă și strigă:

- *Purtu ve divbad* — tunete și fulgere, ce-o fi asta?!
- Ce-ai găsit? îl întrebă căpitanul, alergând grăbit spre el.
- Cred că a fost un foc. Să știi că aici au înnoptat!
- *Hallejah*! Unde?
- *Jadscha* — aici!

Susbașiu cercetă locul cu toată luarea aminte și se încredință că locotenentul descoperise într-adevăr urmele fugarilor. Apoi întrebă:

- E vreun semn?
- Nu văd nici unul! răspunse cel întrebat. Poate că Saduk n-o fi avut când să-l facă. Mâine vom găsi ceva semne prin apropiere. Am putea aprinde și noi focul aici. Să luăm făină și să facem pâine!

Întrucât ostașii aceștia erau atât de preocupăți de nimicurile gospodărești, înteleseii numai decât că n-avem de ce să ne temem de ei. Își aprinseră un foc uriaș, amestecară făină și apă și făcură un fel de aluat, pe care-l frământară și-l răsuciră cu mâinile: apoi îl înfipseră în

vârful lăncilor și-l ținură deasupra flăcărilor. Aceasta era pâinea, pe care o rupseră și o înghițiră cu lăcomie, deși era pe jumătate crudă și pe jumătate arsă.

Cu câtă poftă ar fi mâncat acești „apărători ai patriei” niște cârnați cu mazăre!

Când se însera, își rostiră rugăciunea și se apropiară de foc, spre a-și istorisi pentru a o mie și una dată poveștile din *O mie și una de nopți*. Îmi dădui seama că nu mai aveam ce căuta acolo și mă strecurai spre tabăra noastră. Aici nu ardea focul, iar fiecare era la locul său, pregătit de luptă. Saduk era legat și păzit de Halef și de englez; dar legăturile-i fuseseră dublate și i se pusese un căluș, ca să nu strige.

- Ei, ce e nou, emire? mă întrebă Mirza.
- Nimic nou. Totul e bine, răspunsei.
- Au plecat?
- Nu.
- Păi, de ce spui că-i bine?
- Fiindcă ihlatsii aceia, împreună cu înfricoșătorul lor

[46]

Maktub Aga sunt cei mai mari nadanani din căți am văzut vreodată. Dacă vom fi în stare să nu facem toată noaptea nici o mișcare și nici un zgomot, dimineața vor pleca, fără să ne supere câtuși de puțin. Halef, te-ai putea furisa până devale, la ei?

- Da, sidi.
- Atunci ți-i dau în seamă, fiindcă știu că pe tine mă pot bizui. Rămâi acolo, până când te voi chema, sau până voi veni și eu.
- Unde mă vei căuta?
- Ascultă; au aprins un foc și nu departe de foc este un pin bătrân și pipernicit. Te așezi la rădăcina lui; acolo să te găsesc.

Bine, sidi, plec; nu iau pușca, fiindcă m-ar stingheri. Cuțitul meu e destul de ascuțit și dacă se încumetă vreunul din prostănacii aceia să urce dealul, îl voi trimite în

Djehenna, ca să se gândească la Hagi Halef Omar. *Allahi, Wallahi, Taliahi* — și cu asta, basta!

Și porni tiptil. Vecinul său, englezul, mă prinse de braț.

— Master, v-ați pierdut mintea? Stau aici și nu înțeleg nici un cuvânt. Știu că jos sunt o grămadă de persani — atâtă tot. Spuneți-mi și mie ce se întâmplă?

Îi lămurii totul pe scurt. Cu toate acestea, lui Mirza îi păru că vorbim prea mult, aşa că mă întrerupse, întrebându-mă:

— Emire, n-aș putea să-i mai văd o dată pe ihlatsi?

— Te-ai putea furișa printre pomii și frunziș, printre crengi și buturugi? îi replicai.

— Cred că da și voi căuta să fiu prevăzător.

— Te pricepi să-ți stăpânești tușea și strănutul?

— Nu, asta mi-ar fi cu neputință!

— Ba nu-i cu neputință; și nu-i nici măcar greu dacă încerci să te deprinzi. Totuși, noi ne vom încumeta să pornim. Poate că reușim să aflăm ceva important, trăgând cu urechea la ceea ce flecăresc. Dacă îți vine să tușești sau să strănuți, apasă-ți gura de pământ și acoperă capul. Cine vrea să-și spioneze vrăjmașul, nu trebuie să respire niciodată pe nas; altfel, e sigur trădat de vreun strănut. Iar cel ce se află în preajma dușmanului și vrea să tușească, trebuie să facă numai cu capul acoperit și aplecat la

[47] pământ. Dar un sekarji adevărat și istet, nu va tuși și nu va strănuta niciodată. Hai!

Începui să mă furișez, iar el mă urmă. Căutai să înlătur din drum tot ceea ce l-ar fi putut stânjeni și ajunserăm cu bine în preajma locului unde pândeau Halef lângă tufiș, pitindu-ne în umbra copăceilor din jur. Focul de tabără ardea la o depărtare foarte mică.

Chiar lângă el sedea cei doi ofițeri, în timp ce ostașii se așezaseră ceva mai încolo, într-un semicerc. Din când în când lumina focului cădea pe unul din caii ce se aflau risipiți și pășteau pe aproape, sau erau tolăniți pe pământ.

Hassan Ardşir-Mirza nu scoase nici un cuvânt, dar îmi dădui seama după felul cum respira, că nu se simte deloc bine. Fireşte că era curajos şi se pricepea să mânuiască armele, dar nu se aflase niciodată într-o asemenea situaţie. Şi mie-mi bătuse inima cândva, atunci când voiau să mă prindă. După aceea, însă, am devenit mai nepăsător, fiindcă mă deprinsesem să înfrunt primejdia.

Ihlatsii păreau încredinţaţi să sunt singuri în tot ținutul; vorbeau atât de zgomotos, încât puteau fi auziţi cu uşurinţă şi pe celălalt mal al fluviului. Tocmai când ne strecuram semnul ascunzătoare, locotenentul întrebă:

- Crezi că-l vei prinde?
- Dacă se va lăsa prinş, da.
- Şi îl vei aduce în țară?
- Doar nu-s neghiob! Ia spuneşti-mi, băieťi, vreţi doar să-l prindem sau să-l şi omorâm?
- Să-l omorâm! răspunseră ostaşii într-un glas.

— Fireşte! Avem porunca să-l urmărim şi dacă nu-l putem prinde, să-l aducem măcar capul. Dacă-l predăm viu în țară, trebuie să dăm totodată şi ceea ce găsim asupra lui. Dar dacă-i ducem numai capul, nimeni nu ne mai întreabă nimic.

— Se spune că şi-a încărcat la plecare toate lucrurile preţioase şi şi-a luat toţi banii, observă locotenentul.

— Da, fiul asta al unui serdar [48] afurisit era foarte bogat; şi-a încărcat toată avereala pe vreo opt sau zece cămile. Vom pune mâna pe o pradă grozavă şi vom avea destul de împărătit!

— Dar ia spune-mi, susbaşile, ce te faci dacă Mirza obţine ocrotirea vreunui şeic sau a vreunui slujbaş turc?

— Nu mă voi sinchisi de o asemenea ocrotire; dar în cazul acesta, nu trebuie să-se afle că suntem persani, înțelegeşti? De altminteri, nici nu va avea vreme să dobândească vreo ocrotire, fiindcă mâine sau cel mai târziu poimâine îl vom prinde. Plecăm în zori şi vom găsi, ca şi

până acum, semne, care ne vor călăuzi perfect. Prostul ăla de Hassan Ardşir-Mirza îşi închipuie că, dacă Saduk nu-i în stare să vorbească, nu poate nici să scrie. Semnele pe care ni le-a lăsat sunt în același timp un scris destul de limpede. Şi acum, culcaţi-vă, câinilor, fiindcă nu ne-a mai rămas prea multă vreme de odihnă.

Ostaşii îndepliniră porunca şi poate că unii dintre ei se şi pregăteau să viseze bogătiile, pe care nădăduiau să pună curând mâna. În afară de folosul „tactic”, pândă îmi dăduse şi puţină de a afla că tatăl lui Mirza fusese un serdar; prin urmare, nu mai încăpea îndoială că Hassan Ardşir avusese gradul de general. Şi fugise, ca să scape de răzbunarea unor anumiţi inşi.

Când văzurăm pe mercenari îvelindu-se cu păturile, plecarăm tot atât de prevăzători, cum venisem.

— Emire, începu Mirza, când ajunserăm destul de departe, am copleşit pe vremuri cu multe favoruri pe acest susbaşiu şi pe agiotantul lui. Amândoi trebuie să moară!

— Nu sunt vrednici să-i bagi în seamă. Nu sunt decât nişte câini, asmuţiţi în urma ta. Nu te înfuria pe ei, ci pe stăpânii lor!

— Vor să mă ucidă, ca să-şi însuşească avereia mea.

— Vor s-o facă, dar tot n-o vor face. Vom vorbi pe îndelele când vom ajunge în tabără. Şi acum, furişeză-te singur. Vin şi eu curând.

Se îndepărta cam în silă. Când nu-l mai auzii strecurându-se prin tufişuri şi printre pomi, mă furişai până la Halef şi-i dădui instrucţiunile trebuincioase. Ocolii apoi tabăra inamică şi ajunsei prin dreapta ei pe malul fluviului, iar pe aici păsii încet spre sud. După vreo zece minute de drum, frânsei uşor un anin în aşa fel, încât vârful său să fie îndreptat spre sud; după ce mersei alte zece minute, repetai isprava cu alt anin şi în sfârşit, cu încă unul. În faţa ultimului semn, era o cotitură a fluviului, pe care o socotii cât se poate de potrivită planului pe care-l făurisem.

Când mă întorsei în tabără, îl găsii pe Mirza îngrijorat, fiindcă lipsisem vreo jumătate de oră. Și englezul era neliniștit.

— Pe unde umblați, sir? Stau aici ca un copil orfan, de oare nu se sinchisește nimeni. M-am săturat, să știți! Well.

— Liniștiți-vă! Veți avea îndată de lucru!

— Frumos! Strașnic! Îi omoram pe ăia?

— Nu, dar îi vom duce nițel de nas.

— Mă bucură, dar n-ar fi rău dacă ar avea fiecare câte un nas ca al meu. Yes! Și cine se ocupă de ei?

— Numai dumneavoastră și cu mine, sir.

— Cu atât mai bine! Cine lucrează singur, are și dreptul la onoruri tot singur. Și când trecem la fapte?

— Puțin înainte de revărsatul zorilor.

— Abia atunci? Prin urmare, pot să mai dorm câteva ceasuri.

Se înveli și adormi numai decât.

Hassan Ardşir-Mirza era nerăbdător să-mi audă sfatul, iar lângă împletitura de crengi le väzui pe cele trei femei care, mâname de îngrijorare, se apropiaseră să ne asculte con vorbirea.

— Unde ai fost emire? mă întrebă el.

— Am vrut să-ți las un răgaz ca să te gândești și să te liniștești. Un om intelligent nu se ia după impulsul mâniei, ci după cei al chibzuinței. Cred că ți-a trecut supărarea, aşa încât spune-mi ce ai de gând să faci.

— Mă voi năpusti cu oamenii mei asupra urmăritorilor și-i vom omori!

— Vrei să omori pe cei treizeci de oameni sănătoși și vojnici cu ajutorul răniților tăi?

— Dar ne veți ajuta și voi: tu și oamenii tăi.

— Nu, n-o vom face. Nu sunt barbar, ci un creștin. Credința mea îmi îngăduie să-mi apăr viața, atunci când mi-e amenințată; altminteri, însă, îmi poruncește să crucești viața fratelui meu. Cartea sfântă a creștinilor poruncește: „Să iubești pe Dumnezeu din toată inima, cu tot sufletul și cu

toată convingerea, iar pe aproapele tău ca pe tine însuți!” Prin urmare, trebuie să socotesc viața aproapelui meu tot atât de sfântă ca și a mea.

— Bine, dar urmăritorii nu sunt frații, ci dușmanii noștri!

— Cu toate acestea, sunt frații noștri. *Coranul* creștinilor glăsuiește astfel: „Iubiți-vă vrăjmașii: binecuvântați pe cei ce vă blestemă; faceți bine acelora care vă umilesc și vă prigonesc; atunci sunteți fiii adevărați ai Domnului!” Sunt dator să mă supun acestei porunci, fiindcă sunt creștin.

— Dar porunca aceasta nu-i înțeleaptă și nici folositoare. Dacă o urmezi, înseamnă să înfrunți toate primejdiiile cu putință și să pierzi toate bătăliile!

— Dimpotrivă! În porunca aceasta este ascunsă însăși înțelepciunea divină. M-am aflat în mult mai mari și mai numeroase primejdii și am avut mai des prilejul de a mă apăra, decât mulți alții. Cu toate acestea trăiesc și am biruit mereu, fiindcă Dumnezeu ocrotește neîncetat pe cei care îl ascultă.

— Așadar nu vrei să-mi dai ajutor, emire, deși îmi ești prieten?

— Sunt prietenul tău și și-o voi dovedi; dar te întreb: Hassan Ardşir-Mirza, vrei să fii un ucigaș laș?

— Niciodată, emire!

— Cu toate astea, vrei să te năpustești asupra ihlatsilor, în timp ce dorm! Sau poate că ai de gând să-i trezești, ca să te lupți cu ei în mod cinstit?! Atunci ai fi înfrânt!

— Domnule, nu mă tem de ei!

— Știu. Te rog să mă crezi că aş fi în stare să mă lupt și singur cu acești treizeci de înși, dacă ar fi vorba de o faptă dreaptă. Armele mele prețuiesc mai mult decât toate ale lor. Dar cum pot fi sigur că prima lor împușcătură sau cea dintâi împunsătură de lance nu-mi va răpi viața? O vitejie sălbatică și nechibzuită se aseamănă cu furia bivolului care înfruntă orbește moartea. Să presupunem că doborâți zece ori cincisprezece dintre ei; tot rămân cincisprezece înși

care vi se împotrivesc. Astfel, nu mai scăpați de urmărirea lor; s-ar ține de voi până v-ar răpune.

— Cuvintele tale sunt înțelepte, domnule. Dar dacă îmi voi cruța urmăritorii, ar însemna să mă dau cu știință și voință pe mâna lor. Mă vor prinde azi sau mâine — și ai auzit tu însuți ce-au plănuuit.

— Cine-ți spune să te lași prins?

— Altceva nu-mi rămâne de făcut. Sau crezi că-l poți determina să mă lase să mă retrag liniștit?

— Da, voi face-o negreșit!

— *W'Allah!* Asta e... asta e... Emire, nu știu cum s-o numesc!

— Numește-o deci nebunie. E cea mai potrivită denumire. Nu-i aşa?

— Nu pot s-o spun, fiindcă te respect. Crezi într-adevăr că ai putea îndupla pe oamenii aceştia, care îmi râvnesc avutul și viața, să mă lase să fug?

— Sunt convins; totuși, ascultă-mă. Am fost adineauri în vale, la fluviu și am frânt câțiva pomisori. Când îi vor vedea, ihlatsii vor crede să sunt semnele lui Saduk. În zori, vor porni la drum. Eu voi pleca înaintea lor și voi face alte semne, care să-i zăpăcească de-a binelea. Dacă însă ne descoperă tabăra înainte de plecare, vă veți apăra. Voi auzi împușcăturile și voi veni în cea mai mare grabă, fiindcă voi fi călare.

— La ce ar folosi să-i îndepărțăm de urmele noastre, dacă tot le vor descoperi?

— Lasă-mă, că știu eu ce fac! Îi voi îndruma astfel, încât să fiu sigur că nu ne vor mai urmări. Ai o foaie de pergament?

— Da. Și la Saduk am găsit câteva foi de pergament.

— Să știi că a avut și mai multe, dar le-a folosit ca să trimită vești tainice ihlatsilor. L-ai întrebat cumva?

— Da, dar nu vrea să mărturisească.

— Nu-i nimic. N'avem nevoie de mărturia lui. Dă-mi pergamentul și culcă-te. Voi veghea și vă voi trezi, când va

trebuie!

Femeile dispărură, iar bărbații se duseră să se odihnească. Saduk putuse să audă toată con vorbirea noastră. Cred că tot timpul stătuse ca pe ghimpi. Îi cercetai legăturile și călușul; cele dintâi erau bine înnodate, iar călușul permitea respirația, deși era pus tot atât de bine.

Mă învelii cu pătura, fără să dorm.

Aproape de revărsatul zorilor, îl trezii pe englez. Se deșteptară și persanii, iar conducătorul lor veni la mine.

— Vrei să pleci, domnule? mă întrebă. Când te înapoiezi?

— Îndată ce mă voi încredința că am izbutit să-i însel pe vrăjmași.

— Asta ar putea dura și până mâine!

— Firește.

— Atunci, ia-ți făină, carne și curmale. Si până te întorci, ce să facem?

— Stați liniștiți și părăsiți locul acesta cât mai rar cu puțință! Dacă se întâmplă totuși ceva neobișnuit sau îngrijorător, sfătuiește-te cu Halef Omar, pe care îi voi trimite curând. E un om intelligent, credincios și priceput, pe care se cuvine să-l ascultăm!

Mă furisai iar până la Halef, ca să-i spun ce am planuit. Când mă înapoiai, îl găsii pe Lindsay gata de plecare, iar alături de sei erau o sumedenie de legături cu de-ale mâncării. Ne luarăm rămas-bun și pornirăm.

Ne-a fost foarte greu să ne conducem caii în întuneric printre pomi și prin tufișuri și am pierdut mult timp. Mai ales că trebuie să facem și un ocol, ca să nu fim observați de ihlatsi. În cele din urmă ajunserăm în vale, încălecarăm și ne continuăm drumul. Nu puteam vedea departe, fiindcă deasupra apei plutea o ceată deasă; deodată, cerul se lumină spre răsărit și un vânt ușor de dimineață vesti apropierea zilei. După vreo cinci minute, sosirăm la locul unde cotea fluviul și unde făcusem ultimul semn. Aici descâlceai.

— Stop? întrebă englezul. De ce?

— Trebuie să ne convingem că persanii își continuă drumul sau cercetează mai întâi terenul și încep lupta cu prietenii noștri.

— Ah! Foarte frumos! Strașnic! *Well!* Tot suntem aici! Avem și tutun?

— Stați să caut.

Hassan Ardşir-Mirza — sau poate frumoasa lui soră — avusese grijă. Alături de celelalte bunătăți, se afla și tutun persan.

— Bravo! Foarte frumos! Să ne aprindem pipele! Un băiat minunat persanul ăsta, spuse Lindsay.

— Ia uitați-vă colo! A început să se ridice negura, aşa că peste două minute vom putea vedea limpede până sus, la ihlatsi. Hai să ne ascundem îndărătul cotiturii; altminteri, putem fi observați și se face praf tot planul!

Ne pitirăm și aşteptarăm. În sfârșit văzui cu ajutorul lunetei mele că toți cei treizeci persani porniseră la pas, îndreptându-se spre vale. Încălecărăm și plecarăm cu iuțeala vântului. Ne oprirăm abia după vreo leghe de drum și făcui o crestătură în coaja unei sălcii.

— Hm! Oamenii ăștia trebuie să fie tare proști, dacă nu vor băga de seamă că semnul ăsta a fost făcut abia acum!

— Da, comandantul lor nu-i chiar un *sir* David Lindsay! Vedeți, de aici se pare că fluviul are o întorsătură foarte mare; în tot cazul, își revine spre sud, îndărătul munților. În felul acesta, s-ar putea crede să lungimea curburii este de cel puțin opt mile engleze. Vreți să-i facem pe persani să se plimbe puțin prin apă?

— Mai întrebați?! Dar se vor lua după semnele noastre?

— Fără îndoială. Luați legăturile cu provizii și țineți-le deasupra capului!

— Dar aici e adâncă apa!

— Cu atât mai bine. Vi-e teamă că vă înecați?

— *Pshaw.* Mă cunoașteți doar! Vor crede oare urmăritorii că Mirza și cămilele au trecut prin apa?

— Tocmai asta va fi încercarea. Daca procedează aşa, atunci se vor lua şi după semnele noastre.

Înjghebai din trestii o bolta bătătoare la ochi şi-mi mânai armăsarul în aşa fel, încât să lase cât mai multe urme; apoi îl îndemnai să intre în apa. Englezul veni după mine. Întrucât ne îndreptarăm în susul apei, ajunserăm tocmai la locul opus de pe celalalt mal, deşi apa curgea cu furie. Înfipsei în pământ, nişte fire de iarbă şi buruieni, ca să îndrept urmăritorii cât mai mult spre sud. Aici, pământul era acoperit cu iarbă din belşug. Faptul mă bucură, întrucât iarba ascundea apa ce curgea de pe noi, înlăturând orice bănuiala.

Apoi, pornirăm în galop. Persanii aveau să sosească pe locul acesta în vreo jumătate de oră şi fără îndoială ca şi-ar fi dat seama, doar dacă n-ar fi fost cu totul nepricepuţi, că urmele lăsate de caii noştri în iarbă nu puneau fi decât de azi. De aceea, călărirăm mai bine de două ore în aceeaşi direcţie, prin mici deserturi, peste movile joase şi prin văi străbătute de pârâiaşe. Ajunserăm iar la Dijala, aşa cum mă aşteptasem şi trecurăm pe celalalt mal. Fireşte că avusesem grija să punem semne în anumite locuri. Atunci, scosei o foaie de pergament.

— Vreţi să scrieţi ceva, master? întrebă Lindsay.

— Da. Acum încetează semnele şi vreau să văd dacă pergamentul va da acelaşi rezultat.

— Arătaţi-mi ce scrieţi!

— Poftim, uitaţi-vă!

Îl dădui pergamentul, pe care scrisesem câteva cuvinte în limba persană. Le privi, apoi îşi ridică ochii spre mine. Îşi țuguie buzele amărât, mutându-şi parcă nasul în lături.

— *Heigh ho!* Cine urmează să citească mâzgăleala asta? Si ce înseamnă?

— Sunt cuvinte persane şi se citesc de la dreapta la stânga. Sună astfel: „*halijah hemwer ziru bala* — acum mereu în vale!” Vom pândi, ca să ne încredinţăm dacă dau urmare acestei indicaţii.

Legai bine pergamentul cu două crengi și-l așezai astfel, încât să poată fi văzut imediat. După aceea, pornirăm iar de-a lungul malului și ajunserăm într-un loc de unde ne puteam uita îndărăt, fără să fim observați. Descălecărăm ca să mâncăm ceva și să ne lăsăm caii să pască și să se adape. Firește că eram nerăbdători să ne convingem dacă săretlicul nostru a dat rezultatul dorit.

A fost nevoie să aşteptăm mai mult de o oră, până când să zărim în sfârșit o mișcare în susul fluviului. Luneta mea mă încredința că păcăleala izbutise și mulțumiți pe deplin, călărirăm mai departe. Abia după-amiază făcui alt semn și spre seară, încă unul, din colțul unei văi lăturalnice, așezată în stânga fluviului. Era cel dintâi prilej de a ne putea înfăptui a doua parte a planului nostru, adică să îndepărtem pe persani de drumul ce ducea spre dreapta; până aici terenul nu ne îngăduise să facem.

Ne oprirăm la intrarea văii, ca să ne odihnim după atâta trudă.

În dimineața următoare, scrisei pe un alt pergament indicația că de acum înainte trebuie continuat multă vreme drumul spre apus. Pe la amiază, lăsai al treilea pergament, cu vestea că Hassan Ardşir-Mirza a început să fie bănuitor, fiindcă m-a prins (adică pe Saduk) lăsând semnele trădătoare. Îndată după-amiază, întocmii ai patrulea și ultimul pergament. Prin el îi înștiințam, ca Mirza are de gând să se ducă la Djumeila sau Kifri, peste movila lui Bozian și ca bănuiala lui a sporit atât de mult, încât „mi-a” poruncit să merg în fruntea tuturor, ca să mă supravegheze necontentit; din pricina aceasta, îmi este aproape cu neputință să mai las semne.

Astfel, ne îndeplinirăm sarcina în întregime. Mi-am dat seama că nu mai este necesar să aşteptăm, ca să ne încredințăm dacă se vor lua într-adevăr după îndrumările noastre; întrucât din cele întâmplate până acum, era de aşteptat să nu-și dea seama că au fost păcăliți.

Făcurăm calea întoarsă, alcătuind un fel de unghi cu direcția în care venisem și străbăturăm ținuturi prin care umblau rareori drumeți. Deși a trebuit să facem o sumedenie de ocoluri, ajunserăm înainte de însurat la fluviul Dijala. Călărirăm o vreme în susul apei, pana când întunericul ne sili să ne oprim. Dimineața ne trezirăm devreme și pornirăm, iar la amiază eram lângă tabără.

Înainte de a ajunge la tabără, Halef coborî în vale, ca să mă întâmpine.

— Allah fie lăudat, sidi, că te-ai înapoiat teafăr și nevătămat! Am fost tare îngrijorați, fiindcă ai lipsit două zile și jumătate, în loc de o singură zi. Vi s-a întâmplat ceva, effendi?

— Dimpotrivă. Totul a mers cum am vrut. Nu ne-am întors mai curând, întrucât nu eram pe deplin încredințați că persanii s-au lăsat „duși de nas”. Ce mai e nou în tabără?

— Nimic. Adică e ceva, ce nu trebuia să fie.

— Ce?

— A fugit Saduk.

— Saduk?

— Trebuie să aibă printre slujitori un prieten, care i-a tăiat legăturile.

— Când a plecat?

— Ieri dimineață.

— Nu înțeleg cum a putut s-o steargă.

— Tu ai plecat cu englezul și eu am rămas de veghe în vale.

— Între timp, persanii au părăsit tabăra unul câte unul, ca să urmărească mișcările ihlatsilor. Când au plecat ihlatsii și s-au înapoiat persanii în tabără, prizonierul dispăruse.

— Asta-i rău, foarte rău! Dacă s-ar fi întâmplat mai târziu cu o zi, n-ar fi trebuit să ne îngrijorăm. Hai, ia-mi calul și mâna-l.

Sus, pe deal, îmi ieşiră cu toții dinainte, plini de bucurie. Dar citii în ochii lor neliniștea pricinuită de lipsa mea. Mirza mă luă deoparte și-mi povestি cum a fugit Saduk.

— Sunt de făcut două ipoteze, îi replicai eu. Prima: dacă Saduk ajunge din urmă pe ihlatsi, îi va îndemna să se înapoieze repede, ca să ne prindă. A doua: Saduk s-ar putea ascunde în preajma taberei, ca să se răzbune, în tot cazul, nu mai suntem siguri în locul în care ne aflăm și trebuie să-l părăsim numaidecât.

— Încotro să pornim? întrebă Hassan Ardsir-Mirza.

— Înainte de toate, pe malul celălalt al fluviului. Nu-i nici un vad care să ne ducă devale, aşa încât ne întoarcem până la punctul prin care ai venit încوace. Astfel vom avea mai multă siguranță, întrucăt nu se va crede că ai mers în sus. Dacă Saduk a rămas într-adevăr prin preajma taberei, ca să se răzbune în timpul nopții, nu se va încumeta în nici un caz să iasă ziua la iveală. Aș putea să încerc să-i găsesc urma, cu ajutorul ogarului, dar vom pierde vreme și nici nu știm dacă dăm de el. Poruncește să se pregătească totul de plecare și adu-mi sforile cu care a fost legat Saduk. Dar de acum înainte nu trebuie să mai știe slujitorii tăi ce ai de gând să faci.

Se duse în coliba femeilor și se întoarse cu sforile pe care i le cerusem, o curea și o batistă ce slujise drept căluș. Toate erau tăiate. Mă strădurai mult, până când izbutii să îndoi cutele întocmai cum fuseseră. Apoi cercetai fiecare tăietură în parte.

— Cheamă-ți oamenii! spusei lui Mirza.

Veniră toți, fără să știe despre ce-i vorba; dar când ajunseră lângă mine, mă văzură cu sforile, batista și cureaua în mâna.

— Dați-mi puțin cuțitele și pumnalele! le spusei eu.

În timp ce slujitorii îmi îndeplineau porunca, urmării chipul fiecaruia dintre ei, dar nu observai nimic deosebit. Alăturai cuțitele și pumnalele de tăieturile care înlesniseră

fuga prizonierului, le comparai cu băgare de seamă și rostii oarecum liniștit:

— Tăieturile au fost făcute cu un pumnal cu trei muchii; voi descoperi îndată pe răufăcător!

Printre armele slujitorilor, erau numai două pumnale cu câte trei muchii; deodată văzui că stăpânul unuia din ele pălește și-și trădează gândul de a fugi printr-o mișcare făcută pe fură. Ca să-l împiedic să dispară, spusei tot atât de liniștit ca înainte:

— Răufăcătorul vrea s-o șteargă. Să nu se încumete să fugă, fiindcă-și va înrăutăți situația, în loc să și-o îmbunătățească. Numai o mărturisire cinstită îl poate scăpa!

Mirza se uită mirat la mine, iar cele trei femei, ale căror chipuri apărură deasupra împletiturii de crengi, își șoptiră uimite impresii despre cele văzute.

Investigațiile mele fuseseră fructuoase, întrucât îmi dăduseră posibilitatea să aflu cine înlesnise fuga lui Saduk. Îmi îndreptai degetul spre cel bănuit și spusei:

— Acela e. Legați-l!

De-abia rostii aceste cuvinte și slujitorul se repezi din câteva sărituri spre tufiș. Ceilalți voră să-l urmărească.

— Opriți-vă! le poruncii.

— Emire, ne va scăpa! strigă Mirza.

— Nu ne va scăpa! îi răspunsei. Ai uitat de câine? Doyan, *tut onu* — prinde-l!

Câinele se năpusti în tufiș — și după câteva clipe izbucni un țipăt, urmat de lătratul vestitor al animalului.

— Halef, adu-l pe fugar! spusei.

Micul hagiu mă ascultă cu un aer încântat.

— Spune-mi emire, mă întrebă Hassan, cum ai știut cine-i făptașul, uitându-te doar la cuțite și pumnale?

— Foarte ușor! Latul unui cuțit face altă tăietură decât un pumnal cu trei muchii, fiindcă acesta împunge și rupe mai lesne. Tăieturile sunt depărtate între ele, aşa încât nu puteau fi făcute cu un cuțit. Acum, i-a uită-te: aici unde

Încep, tăieturile nu sunt drepte, ci oarecum îintrerupte de rupturi; aşadar, tăişul care a fost folosit avea o ştirbitură destul de pronunţată. Uită-te şi la pumnalul ăsta: e singurul care are o asemenea ştirbitură!

— Domnule, isteţimea ta e uimitoare!

— Nu merit lauda asta. Experienţa m-a învăţat ca în toate împrejurările să ţin seamă chiar de cele mai mici detalii; prin urmare, nu-i vorba de vreo deşteptăciune, ci doar de experienţă.

— Dar de unde ai ştiut că vrea să fugă?

— L-am văzut pălind şi dându-se înapoi pe fură. Cine-l interoghează tu sau eu?

— Tu, emire. Tie nu va îndrăzni să-ţi tăgăduiască.

— Atunci, ceilalţi să se îndepărteze, ca să nu-i îngreuneze mărturisirea. Stai, dă-le cuştitele îndărăt! Dar pun o condiţie: să-mi îngădui să rostesc eu sentinţa şi să-mi făgăduieşti că nici nu te vei împotrivi, nici nu te vei codi s-o îndeplineşti.

Se încovi bucuros.

Halef îl aduse pe vinovat, care părea tare speriat. La un semn al meu, micul hagiu îl împinse pană în faţa locului unde mă aşezasem împreună cu Hassan Ardşir-Mirza, îl privii ţintă câteva clipe şi spusei:

— Soarta ce te aşteaptă depinde numai de tine. Dacă-ţi mărturiseşti singur greşeala, te poţi aştepta la îndurare; dar dacă tăgăduieşti, pregăteşte-te să ajungi în Djehenna!

— Domnule, voi spune totul, dar goneşte câinele! răspunse.

— Nu, câinele rămâne aici, până când terminăm. Doar un semn să-i fac şi te sfâşie. Şi acum fii cinstit şi spune-mi: tu ai fost cel care l-a ajutat pe Saduk să fugă?

— Da. Eu l-am ajutat.

— De ce?

— Fiindcă-i jurasem că-l voi scăpa.

— Când?

— Înainte de a porni în călătorie.

— Cum i-ai putut jura, de vreme ce el e mut și nu poate să-ți vorbească?

— Știu să citesc, domnule! îmi răsunse el mândru.

— Ei, povestește!

— Eram cu Saduk în curte. Deodată îmi scrise pe o foaie de pergament întrebarea dacă țin la el. Îi răsunsei că „da”, fiindcă mi-era milă că n-are limbă. Apoi, scrise iar că și el ține da mine și că ar vrea să fim prieteni de sânge. Mă îvoii și jurarăm amândoi pe Allah și *Coran* că nu ne vom părăsi niciodată și ne vom ajuta în caz de nevoie sau de primejdie.

— E adevărat ce spui?

— Pot să-ți dovedesc, emire. Mai am pergamentul pe care-i scris totul.

— Unde e?

— Îl am la cingătoare.

— Arată-mi-l.

Îmi dădu foaia de pergament. Era foarte murdară, dar scrisul mai putea fi recunoscut. O întinsei lui Mirza, care o citi și dădu din cap, în semn că s-a convins.

— Ai fost foarte neprevăzător, spusei slujitorului... Ai jurat lui Saduk, dar nu te-ai gândit că jurământul tău putea fi vătămător.

— Emire, oricine-l consideră om cumsecade!

— Povestește mai departe!

— N-am crezut niciodată că ar fi un răufăcător și de aceea mi-era milă de el că-i legat. Mi-am adus aminte că-i jurasem să-l ajut în orice nevoie și m-am gândit că Allah mă va pedepsi, dacă-mi voi călca jurământul. Am așteptat până când s-au îndepărtat toți și i-am dat drumul.

— Ți-a spus ceva?

— Doar nu-i în stare!

— Vreau să spun: ți-a făcut vreun semn oarecare?

— Nu. S-a ridicat, s-a întins, mi-a dat mâna și s-a furisat în tuș.

— În ce direcție?

— Pe aici a luat-o.

Și-mi arătă spre fluviu.

— Ai nesocotit credința ce-i datorezi stăpânului tău și ne-ai trădat pe toți, numai ca să-ți respectă jurământul făcut cu usurință. Îți dai seama ce pedeapsă vei îndura?

— Emire, vei porunci să fiu omorât.

— Da, și se cuvine moartea, fiindcă ai eliberat un ucigaș și prin aceasta ai primejduit viețile noastre. Cu toate acestea, și-ai mărturisit greșeala, aşa că-ți îngădui să rogi pe stăpânul tău să-ți aplice o pedeapsă blândă. Cred că nu faci parte dintre oamenii care săvârșesc răul, fiindcă urăsc binele.

Ochii bietului slujitor se umpluseră de lacrimi; fără să sovăie, vinovatul îngenunche la picioarele lui Hassan Ardşir-Mirza. Chipul său vădea teama care-l năpădise, iar buzele-i tremurau, dar nu puteau rosti nici un cuvânt. Privirea aspră a stăpânului se îmblânzi încetul cu încetul.

— Nu vorbi, îi spuse Mirza; știu că vrei să mă rogi să fiu îndurător, dar nu-ți pot ajuta cu nimic. Am fost totdeauna mulțumit de tine, dar acum soarta ta nu mai e în mâinile mele; numai emirul acesta poate hotărî ce și se cuvine. Roagă-l pe el să fie îndurător!

— Ai auzit, domnule! se bâlbâi vinovatul, întorcându-se spre mine.

— Prin urmare, crezi că un bun musulman e dator să-și țină cuvântul? îl întrebai.

— Da, emire.

— Îți-ai fi putut călca jurământul?

— Nu, chiar dacă asta m-ar fi costat viața.

— Deci, dacă Saduk s-ar întoarce din nou, în secret, la tine, l-ai ajuta?

— Nu. L-am eliberat; mi-am ținut jurământul față de el; acum, însă, este totul bine.

Fără îndoială, aceasta era o părere cam ciudată despre durata de valabilitate a unui jurământ, dar mie mi s-a părut foarte convenabilă.

— Ai vrea ca greșeala ta să fie iertată, dacă vei arăta din nou stăpânilor tăi credință și iubire?

— Da. O, domnule, dacă ar fi posibil!

— Dă-mi mâna și jură!

— Jur pe Allah și pe *Coran*, pe califi și pe toți sfinții.

— Așa e bine; ești liber și vei putea să-l slujești din nou pe Hassan Ardsir-Mirza. Dar, adu-ți aminte de jurământul făcut!

Omul își ieșise din fire de bucurie și fericire și am observat că și Mirza era de acord cu mine. Evident, între noi doi n-a mai avut loc nici o discuție în legătură cu aceasta, pentru că eram foarte ocupați cu plecarea.

4. „Orașul califilor”

Când am părăsit tabăra, cămilele ne-au dat cea mai multă bătaie de cap. Aceste animale prostănace erau obişnuite cu câmpia largă, neîmpădurită și nu se descurcau aici, între stânci, copaci și arbuști. Am fost siliți să cărăm greutățile cu mâna, până la râu și apoi, pur și simplu, să le împingem în susul și în josul râului. Chiar și aşa, doar cu greu au reușit să treacă râul.

Eu am rămas, împreună cu Halef, în urma celorlalți, ca să ștergem cu cea mai mare grijă toate urmele.

Nu intenționam neapărat să pornim imediat spre Bagdad, doream doar să părăsim un loc unde nu ne mai simțeam în siguranță și să căutăm un altul, unde nu trebuia să ne temem că vom fi descoperiți de persani și de Saduk. Spre seară, după ce parcusesem un drum destul de lung spre sud, am găsit, în sfârșit, o colibă părăsită care servise probabil ca locuință unui kurd. Coliba se afla cu spatele la un perete de stâncă și din celelalte trei părți era înconjurată de o coroană de arbuști și tufe. Dincolo de această coroană, se putea vedea bine în depărtare. Am adăpostit animalele în interior și am făcut și noi o tabără acolo, ceea ce nu ne-a luat prea mult timp și prea multă muncă, întrucât nu aveam de făcut altceva decât să întindem pe pământ păturile pe care le purtam sub sei.

Eram gata, când s-a lăsat noaptea și îndată, cele trei femei care ocupaseră doar ele coliba, își făcură apariția cu produsele activității lor culinare. A fost o cină gustoasă. Datorită încordării din ultimele trei zile, mă simțeam foarte obosit și curând după masă, m-am dus să mă odihnesc. Abia apucasem să dorm câteva ore, când am simțit o atingere și am deschis imediat ochii. Bătrâna Halwa stătea în fața mea și îmi făcea semne cu mâna. M-am ridicat să o urmez. Toți ceilalți dormeau, eu excepția unuia dintre

persani care era de strajă și stătea afară, în fața tufișurilor, aşa încât nu ne-a putut vedea. Bătrâna m-a dus spre o altă latură a colibei, unde un soc gros își desfăcea ramurile sub formă de umbrelă. Aici l-am găsit pe Hassan Ardşir-Mirza.

— Ai ceva important de discutat? l-am întrebat.

— Este important pentru noi, pentru că are legătură cu călătoria noastră. Am chibzuit la ceea ce ar trebui să fac și mi-ar plăcea, dacă ideile mele ar primi aprobarea ta. Iartămă dacă te-am sculat din somn.

— Spune-mi ce ai hotărât!

— Tu ai fost deja în Bagdad. N-ai cumva prieteni sau cunoștințe acolo?

— Câteva cunoștințe superficiale; dar nu mă îndoiesc că acești oameni îmi sunt prieteni.

— Deci poți să locuiești în siguranță acolo?

— Nu cred că aş avea de ce să mă tem acolo. Mă aflu și sub protecția padisahului și mă pot pune și sub protecția unei puteri europene.

— Atunci, am să te rog ceva. Îți-am spus deja că oamenii mei mă așteaptă la Ghadhin. Presimt că nu voi fi în siguranță acolo și de aceea, ar trebui să mergi tu acolo și să te ocupi de afacerile mele.

— Cu placere. Ce misiuni vrei să-mi încredințezi?

— Cămilele pe care le vei găsi la Ghadhin mi-au transportat toată avereala pe care voi am s-o salvez. Dar este posibil ca aceste bunuri care le-am luat, să-mi stânjenească călătoria și de aceea vreau să le vând. Îmi îngădui să te rog să te ocupi de vânzarea lor?

— Da, dacă ai încredere în mine.

— Negreșit că am. Îți voi da pe unul din însotitorii noștri, care să te prezinte cu o scrisoare lui Mirza Selim Aga. Vinzi totul: lucrurile și animalele, plătești oamenii, și-i concediezi.

— Nu se va supăra Mirza Selim Aga că nu-i încredințezi lui vânzarea? Îți-a slujit cu credință; îți-a transportat avereala

până la Bagdad; prin urmare și-a câștigat dreptul la încrederea ta.

— Nu mă contrazice, emire, fiindcă îmi dau seama ce fac. El este singurul pe care nu-l concediez. Cu asta va fi mulțumit. Cred că tu-mi vei putea îndeplini însărcinarea mai bine decât el, dar și-o încredințez și cu alt scop. Ai putea găsi numai decât o locuință în Bagdad?

— Cred că este posibil.

— Nu-ți voi încredința numai avereia, ci și familia, emire. Primești?

— Hassan Ardsir-Mirza, mă uimești și mă amețești! Adu-ți aminte că sunt un bărbat și creștin!

— Nu-mi pasă dacă ești creștin sau musulman; nici tu nu m-ai întrebat ce sunt, când m-ai salvat din mâna bebbelor. După aceea mă voi gândi cum să scap de urmăritorii mei. Ei nu trebuie să afle unde este Hassan Ardsir-Mirza; de aceea îți încredințez avereia și din aceeași pricina îți predau și familia, fiind convins că o vei ocroti în lipsa mea. Sunt sigur că vei respecta onoarea soției mele și a surorii mele, Benda.

— Nu le voi cere nici să le văd, nici să le vorbesc. Dar despre ce lipsă vorbești, Mirza?

— În timp ce voi veți fi în Bagdad, eu voi pleca la Kerbela, împreună cu Mirza Selim Aga, ca să înmormântez corpul tatălui meu.

— Ai uitat că și eu vreau să merg la Kerbela?

— Emire, renunță la hotărârea aceasta. E prea primejdioasă! Da, ai fost la Mecca fără să-ți pierzi viața, dar gândește-te cătă deosebire este între Mecca și Kerbela. În prima localitate sunt musulmani liniștiți și evlavioși. În cealaltă însă sunt fanatici, tulburați până la nebunie de reprezentarea tragediei lui Hossein și aduși într-o stare de nemăipomenită furie, căreia-i cad deseori victime chiar credincioși musulmani. Dacă unul singur dintre ei bănuiește că ești șiit, sau că nu ești nici măcar musulman,

îți pierzi viața în cele mai crunte chinuri. Ascultă-mă și renunță la hotărârea aceasta!

— Bine! Voi vedea la Bagdad ce voi face. Dar fie că voi pleca la Kerbela, fie că nu voi pleca, poți fi încredințat, Hassan Ardşir-Mirza, că familia ta se va afla în deplină siguranță.

Așa se încheie con vorbirea.

Ramaserăm cinci zile în locul acela și pornirăm abia atunci când ne convinsesem de-a binelea că toți însotitorii noștri își recăpătaseră forțele. Străbăturăm munții cât se poate de convenabil și fără întâmplări neplăcute; la fel străbăturăm și desertul, adică am fost cruțați de vreo întâlnire cu bandelete de jefuitori arabi, fapt pe care-l datoram mai curând neobositei noastre prevederi, decât bunăvoiței lor.

Poposirăm la un canal, așezat dincolo de Beni Seyd, la o depărtare de patru ore la nord-vest de Bagdad. De aici urma să pornesc călare spre Ghadhin, ca să-l întâlnesc pe aga Mirza Selim, căruia Hassan Ardşir îi încredințase averea. Tabăra fu orânduită într-un loc unde nu ne puteam teme de vreo năvală vrăjmașă. După ce supravegheai alcătuirea taberei, primii din partea lui Hassan scrisoarea ce-mi confirma însărcinarea.

— Selim Aga se va arăta într-adevăr îndatoritor?

— Va trebui să te asculte, așa cum m-ar asculta pe mine însumi. Iei în primire tot ce are și îndată ce nu mai ai nevoie de el, mi-l trimiti, împreună cu însotitorul pe care îl dau. Eu voi aștepta aici, până te vei înapoia. Vei vinde toate lucrurile și ceea ce vei face va fi bun-făcut!

N-aveam de ce să mă împotrivesc. Dar mai era cineva, care dorea să plece cu mine: Halef. Pe el însă nu-l puteam lua, fiindcă era util apărării taberei.

Plecarăm și ajunserăm după două ore la cea de-a treia întorsătură a Tigrului, deasupra Bagdadului, în preajma căruia se află Ghadhin, de cealaltă parte a fluviului. Lăsarăm în stânga drumul ce duce spre Kerkuk, Erbil,

Mosul și Diarbekir și o luarăm la dreapta, spre cărămidăria din zona aceea. De aici, trecând prin niște prietenoase grădini de palmieri, sosirăm la Ghadhin, care-i locuit în întregime numai de persanii šiiți.

Localitatea se află pe pământ „sfânt”, întrucât adăpostește monumentul lui Musa Ibn Djafer. Bărbatul acesta vestit a făcut pelerinajul la Mecca și Medina, întovărășind pe califul Harun al Rašid. În Medina a salutat mormântul Profetului, rostind următoarele cuvinte: „Bine te-am găsit, tată!” pe când califul îl salută astfel: „Bine te-am găsit, vere!” „Cum? vrei să te înrudești cu Profetul mai mult decât mine, urmașul lui?” strigă furios Harun; de atunci, Al Rašid îl urî cu aceeași... căldură, cu care-l respectase și-l privilegiase înainte de această întâmplare neplăcută. Musa Ibn Djafer fu aruncat în închisoare și acolo-și sfărși zilele. Dar după moarte, se ridică pe mormântul său un templer minunat, a căruia cupolă e aurită și are minareturi frumoase.

Ghadhin stârnește uimirea datorită aspectului specific apusean, care-i cu totul nepotrivit într-o asemenea regiune: are o linie pentru tramvaiul cu cai, care se sfârșește la Arsenalul din Bagdad. A fost construită de guvernatorul dornic de reforme Midhat Paşa, care a jucat mai târziu un rol de frunte la Istambul. Dacă omul acesta n-ar fi fost rechemat din funcția de guvernator general al Irakului, ar fi înzestrat Mesopotamia și cu o linie de cale ferată, al cărei scop ar fi fost să lege țările dintre Eufrat și Tigru cu Constantinopolul, prin porturile principale ale Siriei. Din păcate, această înfăptuire, de o însemnatate deosebită, a rămas până acum în stare de proiect. Mai mult, Midhat Paşa a fost nevoit să impună folosirea tramvaiului cu cai, cu ajutorul biciului. Această îndărătnică ilustrare reprezintă o manifestare a conservatorismului mahomedan.

Persanii din Ghadhin sunt mai mult negustori, care pleacă zilnic la Bagdad, pentru diferite afaceri. Ca să pot găsi pe agă, mă îndreptai spre un han în curtea căruia erau

adăpostite caravanele. La Bagdad și la Ghadhin se găsesc multe hanuri de felul acesta.

Era la amiază, în toiul verii și sunt sigur că termometrul arăta 35 grade Reaumur. Deasupra orașului plutea un aer greu, prin care aproape că nu puteai vedea, iar cei pe care-i întâlneam aveau fețele acoperite. Pe una dintre străzi, întâlnirăm un bărbat, îmbrăcat într-o bogată haină persană. Era călare pe un cal alb, care avea niște hamuri costisitoare. În fața unui asemenea bărbat, nu puteam avea decât înfățișarea unor derbedei.

— *Ez andscha, tschepu rast* — Hai, cărăbăniți-vă, dați-vă în lături, n-auziți? se răsti la noi, făcând un gest de dispreț.

Mă aflam călare lângă englez, dar strada era destul de largă și persanul avea loc să treacă, fără să ne dăm deoparte. Dacă n-ar fi săvârșit gestul acela, i-aș fi îndeplinit dorința.

— Ai loc! îi răspunsei. Pornește!

În loc să pornească pe lângă noi, își mâna calul de-a curmezișul și spuse:

— Sunnit porc, uiți unde le găsești?! Șterge-o! De-nu, îți arată biciul meu drumul!

— Ia încearcă-ți curajul!

Își scoase biciul din cureaua de la cingătoare și lovi. Dar nu mă nimeri, fiindcă armăsarul meu se năpusti spre calul său, aşa încât îi trăsei persanului un pumn atât de zdravăn în obraz, încât îl făcui să zboare la pământ, cu toate că era bine înfipt în șa. Voii să-mi urmez liniștit drumul, fără să mă mai sinchisesc de cel ce zacea în mijlocul străzii, dar auzii strigătul însăspăimântat al slujitorului, pe care ni-l dăduse Hassan Ardsir-Mirza ca însotitor.

— *Az baray chodeli* — pentru numele lui Dumnezeu, e Mirza Selim Aga!!

Mă întorsei îndată. Cel prăvălit pe caldarâm încălecase și-și trăsesese sabia din teacă. Abia acum îl recunoscu pe slujitor.

— Tu ești arab?! strigă el. Ce cauți alături de naschijestanul [49] ăsta, pe care-l va blestema Allah?

Până să-l lămurească slujitorul, răsunsei eu:

— Tine-ți gura! Numele tău e Mirza Selim Aga?

— Da, răsunse, uimit o clipă de tonul întrebării mele.

Îmi mânai calul spre al său și-i spusei cu jumătate de glas:

— Sunt un trimis al lui Hassan Ardşir-Mirza. Du-mă la tine acasă!

După ce ne măsură și ne cântări cu o privire batjocoritoare, care vădea și o dârză trufie, spuse:

— Voi citi întâi scrisoarea și după aceea vom sta de vorbă în privința pumnului pe care mi l-ai tras. Urmați-mă, dar țineți-vă cât mai departe, fiindcă-mi pricinuiți silă!

Așadar, omul acesta era *schah-swar*, credinciosul care-și părăsise funcția de ofițer în armata persană, căruia-i încredințase Hassan lucrurile sale de preț și care câștigase inima surorii lui Hassan, Benda. Mirza îmi împărtășise cândva și taina aceasta. Sărmana fată! Dacă aga era cu adevărat un *schah-swar*, adică un călăret foarte priceput, trebuie să fi învățat că omul poate fi prețuit și după calul său; în privința aceasta nu se cuvenea să ne socotească derbedei pe nici unul, adică nici pe Lindsay, nici pe mine. Și apoi, nu era prea prudent din partea lui, ca fugări, să se arate într-o ținută atât de bătătoare la ochi și să aibă o purtare atât de trufașă, care nu s-ar fi potrivit nici unui om mai însemnat ca el. Firește, nici nu mă gândeam să-i încurajez semetia. Făcui un semn lui Lindsay, care mă înțelese și trecuram la dreapta și la stânga lui.

— Câine! mă amenință, șterge-o de lângă mine; dacă nu, pun să te biciuiască!

[50]

— Taci, *biwakuf*, răsunsei liniștit, dacă nu vrei să-ți mai trântesc un pumn în nas. Cine se plimbă pe un cal împodobit cu hamurile stăpânului, trebuie să se și poarte

ca un stăpân. Mi se pare că-ți voi cere voie să te învăț să fi cuviincios.

Nu-mi răspunse, ci se mulțumi să-și acopere obrazul cu vălul ce i se ridicase în clipa când se prăbușise. Din pricina acestui văl, nu fusese recunoscut imediat de slujitor.

Merserăm printr-o sumedenie de străduțe. În cele din urmă, aga Selim se opri în fața unei clădiri joase, în care era doar o deschidere de poartă, astupată cu câteva scânduri.

Scândurile fură date deoparte de un slujitor. Când intrarăm în curte, zărirăm câteva cămile, tolănite la pământ și rumegând orz și sămânță de bumbac. În preajma lor se aflau câțiva însi, trândăvind sau hoinărind prin curtea nesfârșită. La ivirea lui aga Selim, îngrijitorii se înclină respectuos. Îmi dădui seama că acest mititel comandant știuse să se facă temut.

Aga își dădu calul unuia dintre îngrijitorii cămileyelor, iar noi îi încredințărăm pe ai noștri slujitorului care ne însotise. Apoi, Selim se îndreptă cu noi spre casa din fundul curții. După ce coborărăm o scară, pătrunserăm într-o încăpere pătrată, la marginile căreia se aflau o mulțime de perne mari și moi. Un covor splendid acoperea aproape toată podeaua. Pe una dintre perne, zării un serviciu de cafea din argint greu, iar alături, o bukah persană foarte costisitoare; pe peretei erau atârnate tot felul de arme și numeroase narghilele și pipe, destinate desigur oaspeților. Într-un vas antic din porțelan chinezesc, care înfățișa un balaur, se afla tutun; iar din mijlocul cuverturii atârna o candelă, legată cu un lanț de argint și plină cu ulei de sesam.

După deprinderile localnice, aveam înaintea ochilor o încăpere orânduită cu adevărat în chip princiar și nu-mi venea deloc să cred că lucrurile acelea prețioase ar putea apartine lui aga Selim.

— *Sallam aaleikum!* salutai când pătrunsei în încăpere.

Lindsay făcu același lucru, dar Selim nu ne răspunse. Se aşeză pe o pernă și bătu din palme. Se ivi îndată unul dintre oamenii pe care îi văzusem în curte și „stăpânul” îi porunci printr-un semn să-i aprindă luleaua. Firește, porunca fu îndeplinită cu încetineală adevărat orientală și cu o conștiinciozitate cu totul nepotrivită.

Până să se isprăvească această „operație”, Lindsay și cu mine stăturăm în prag, întocmai ca niște „viței la poarta nouă”, cum se spune. Slujitorul se îndepărta, dar numai până la ușă, unde se opri, ca să asculte ce se vorbește. Tolănit pe perna moale, agă socoti că a sosit în sfârșit momentul să ne bage în seamă. Suflă câteva rotocoale de fum, tuși cu înțeles și întrebă:

— De unde veniți?

Întrebarea era cu totul lipsită de sens, întrucât el aflase de la slujitor ceea ce voia să știe. Mă hotărâi totuși să înlătur orice prilej de neînțelegere, de hatârul surorii lui Mirza, Benda; aşa că-i răspunsei:

- Suntem trimișii lui Hassan Ardşir-Mirza.
- Unde-i el?
- În apropiere de oraș.
- De ce nu vine el însuși?
- Din motive de prudență.
- Dar voi cine sunteți?
- Suntem franconii.
- Ghiauri? Ah! Și ce căutați în țara asta?
- Călătorim, ca să cunoaștem orașele, satele și oamenii.
- Sunteți prea curioși. O asemenea mojicie pot să facă

[51] numai niște kaffirs. Și cum v-ați întâlnit cu Mirza?

- Așa cum se întâlnesc oamenii.
- Știu. Dar unde l-ați găsit?
- Sus, prin Munții Kurzi. Am fost până acum în tovărășia lui. Ți-am adus o scrisoare.
- E o mare nechibzuință din partea lui Hassan Ardşir-Mirza că v-a spus cine este și că v-a încredințat o scrisoare.

Eu sunt un credincios și n-am voie să-o primesc din mâna voastră. Să-o dați slujitorului pe care-l voi chema acum!

Era o neobrăzare care întrecea orice margini; de aceea îi spusei liniștit:

— Nu socotesc pe Mirza nechibzuit și te rog să-i împărtășești singur părerea ce o ai despre el. În afară de aceasta, trebuie să-ți spun că n-a avut niciodată nevoie de mijlocirea cuiva, ca să primească vreun lucru din mâinile noastre.

— Taci, Kaffir! Eu sunt Mirza Selim Aga și fac ce-mi place! Cunoașteți pe toți cei care sunt cu Mirza?

Răspunsei afirmativ și el mă întrebă dacă sunt femei și câte anume.

— Două stăpâne și o slujnică, îl lămuri.

— Le-ați văzut chipurile?

— De mai multe ori!

— Asta a fost o lipsă de atenție din partea lui Mirza. Ochiul unui păgân nu trebuie să privească nici măcar îmbrăcămintea unei femei!

— Să-l spui lui Mirza părerea asta!

— Taci nerușinatule! N-am nevoie de sfatul tău! Ați auzit și glasurile femeilor?

Mojicul îmi punea răbdarea la prea mare încercare.

— În țările noastre nu se întreabă atât de bătător la ochi despre femeile altuia. Aici e altfel? îi replicai.

— Ești obraznic! se răsti la mine. Bagă de seamă! Tot mai am o răfuială cu tine pentru pumnul de adineauri. Am eu grijă pentru asta pe urmă! Acum însă să predai scrisoarea!

Bătu din palme. Slujitorul veni în grabă, dar nu mă uitai la el. Scosei scrisoarea de la cingătoare și o întinsei agăi.

— Lui să-i predai! îmi porunci, arătând spre slujitor. Ai înțeles?

— Bine, atunci plec! Rămâi cu bine, Mirza Selim Aga!

Mă întorsei și englezul făcu același lucru.

— Stați, nu veți pleca! strigă aga; iar slujitorului: să nu-i lași să iasă!

Ajunsesem la ușă și omul lui Mirza Selim mă apucase de braț, ca să mă împiedice să trec pragul. Gestul acesta mă întărâtă. Sir David Lindsay nu ne înțelegea cuvintele, dar își dăduse seama din tonul con vorbirii și din privirile noastre, că nu ne prea împăcasem și nici nu ne adresasem amabilități. Dornic să-și potolească nerăbdarea care-l cuprinsese, apucă de solduri pe personul cel subțirel, îl ridică și-l zvârli cu putere spre fundul încăperii, prăbușindu-l peste agă și răsturnându-l și pe el de pe pernele pe care era cocoțat.

— Am fost la înăltime, master? mă întrebă Lindsay.

— Yes! Well!

Aga se ridică de pe podea și-și ridică sabia.

— Câinilor! Am să vă retez capetele!

Sosise momentul să pun pe neobrăzat la locul lui. Mă repezii spre el, îl lovii zdravăn în braț, făcându-l să scape sabia și-l apucai bine de umeri.

— Agă Selim, n-avem capete pentru capriciile tale. Așează-te și fii ascultător de acum încolo. Ia-ți scrisoarea și citește-o. Îți poruncesc!

Îl aşezai pe pernă, cu toată împotrivirea lui, și-i vârâi scrisoarea printre degete. Din privirea lui uimită, îmi dădui seama că-l zăpăcise cu totul neînduplecarea pe care o vădeam și că împotrivirea lui slăbește. Când mă întorsei, văzui că viteazul slujitor socotise mai nimerit să se ghenuiască foarte curajos într-un colț al încăperii, de unde se strecurase apoi pe nesimțite în curte. Când bătui din palme, abia se încumetă să-și arate capul în pervazul ușii.

— Vino încoaace! îi poruncii.

Intră, dar rămase lângă prag.

— Fă cafele și aprinde niște lulelele! Repede!

Se uită uluit la mine, apoi întrebător la aga. Îl luai de braț și-l împinsei spre perete, unde erau agățate lulelele.

Se pare că apăsarea brațului îl făcuse ascultător, fiindcă luă grăbit două ciubucuri, ni le vârî în gură și le aprinse.

— Și acum, cafelele! Dar repede și bune!

Fugi, să-mi îndeplinească porunca.

Ne aşezărăm pe perne, scoțând rotocoale de fum și aşteptând ca aga, să isprăvească de citit scrizoarea. „Lectura” ținu destul de mult; dar pricina nu era atât nepriceperea cititorului, cât mai ales cuprinsul ei, ce-i părea de neînțeles și în același timp cât se poate de neașteptat.

Era un bărbat frumos, foarte frumos chiar. Îmi dădeam seama acum, fiindcă avusesem vreme să-l privesc îndelung. Dar în jurul ochilor lui se iviseră cearcănele acelea adânci, care indică nopțile pierdute și vлага sleită în preocupări ușuratice. Trăsăturile obrazului vădeau acel „ceva” cu neputință de denumit care, cercetat amănunțit, produce o impresie neplăcută. Acest Selim Aga nu era omul care să o poată face fericită pe Benda.

Slujitorul ne aduse ceșcuțe de cafea, aşezate în suporturi de filigran aurit, de mărimea ouarelor noastre. Dar în loc de două, adusese șase ceșcuțe, ca să poată pleca repede.

Acum se părea că și aga se liniștise.

Își aținti ochii întunecați asupră-mi și mă întrebă:

— Cum spuneai că te cheamă?

— Mi se zice Kara Ben Nemsi.

— Și celălalt cum se numește?

— David Lindsay-Bei.

— Trebuie să-ți predau totul?

— Așa mi-a spus Mirza.

— N-am s-o fac.

— Treaba ta. Eu nu-ți pot porunci.

— Vei pleca numaidecât la Mirza și-i vei duce răspunsul meu.

— Nu voi face asta.

— De ce?

— Fiindcă nici tu nu-mi poți porunci; fiindcă și eu pot face ceea ce-mi place.

— Bine! Atunci voi trimite un om la el, dar nu veți părăsi casa, până ce nu primesc răspunsul lui.

— Trimisul tău nu-l va găsi pe Mirza.

— Arab, care a venit cu voi, cunoaște locul în care se află stăpânul său?

— Îl cunoaște.

— Pe el îl voi trimite.

— Nu se va duce.

— De ce?

— Fiindcă aşa-mi place. Hassan Ardşir-Mirza m-a rugat să-i iau avereia din posesia ta și să te trimit la el. Arab se va întoarce numai cu tine, la stăpânul lui.

— Te-ai încumeta să mă silești?

— Haida-de! Ce vorbă-i asta: să te încumeți? Ar fi atât de greu, crezi? Dacă ai fi fost deopotrivă cu mine, și-aș fi vorbit cu totul altfel; dar eu sunt un emir din Germanistan și tu ești un aga oarecare din Persia. Și apoi, nici nu știi să te porti. Pe stradă ceri loc, deși ai destul, iar în casă uiți să ne răspunzi la salut; nu ne poftești să ne aşezăm; nu ne servești nici cu lulele, nici cu tutun; ne insulti, numindu-ne Kaffir, porci și câini. Și cu toate acestea, nu ești decât un vierme față de noi și față de stăpânul tău Mirza. Cu un leu, înțeleg să mă lupt, dar pe un vierme însă nu-l tulbur, dacă-i place să se bălăcească în noroi. Hassan Ardşir-Mirza m-a împoternicit să-mi predai avereia lui; prin urmare, eu rămân aici. Iar tu fă ce vrei..

— Mă voi plânge împotriva ta! îmi spuse dușmănos.

— Nu te opresc.

— Nu-ți voi preda nimic!

— Nici nu-i nevoie s-o faci, fiindcă mă aflu aici și am și preluat totul.

— Nu te vei atinge de nimic din cele ce mi s-au încredințat!

— Din clipa aceasta voi lua tot ce-mi este încredințat. Dacă vei încerca să mă oprești, voi înștiința numai decât pe Mirza. Acum, însă, poruncește să ni se aducă un prânz îndestulător și bun, fiind că nu sunt numai un oaspete, ci și stăpânul acestei case.

— Nu-ți aparține nici tie, după cum nu-i nici a mea.

— Dar în tot cazul ai închiriat-o. Lasă mofturile. Vreau să fiu bun cu tine, dându-ți voie să poruncești singur; dacă nu vrei, voi îngriji eu însumi de cele ce ne trebuie.

Se văzu încolțit și se ridică.

— Încotro? îl întrebai.

— Afară să poruncesc să vi se aducă de mâncare.

— N-ai nevoie să ieși pentru atâta lucru. Cheamă slujitorul!

— Ia ascultă, nu cumva mă socotești prizonierul tău?

— Cam aşa ceva! Nu vrei să-mi respecti drepturile; prin urmare, sunt silit să te opresc de a ieși, ca să nu pui cumva la cale vreun fapt pe care nu-l pot încuviința.

— Domnule, nu știi cine sunt?

Mă numise pentru prima oară „domn”; ceea ce însemna că-și pierduse siguranța.

— Știu foarte bine, răspunsei. Ești Mirza Selim Aga, atâta tot!

— Sunt prietenul cel mai bun al lui Mirza. Am sacrificat totul, ca să-l urmez și să-l salvez averea.

— Astă-i o faptă frumoasă și și se cuvin laude. Un slujitor trebuie să fie supus și credincios stăpânului său. Acum mă vei însobi la Mirza.

— Da, am s-o fac numai decât!

— Prietenul meu rămâne aici și tu te îngrijești să nu-i lipsească nimic. În celealte privințe, va hotărî însuși Hassan Ardşir.

Împărtășii englezului ceea ce hotărâsem, spre marea lui satisfacție. Într-adevăr, el avea să stea aici tihnit, pe când eu trebuia să înfrunt iar arșița soarelui. După ce aga dădu oamenilor săi poruncile cuvenite, păsirăm în curte, unde

voia să se urce iar pe minunatul și costisitorul cal, cumpărat de curând în Ghadhin, cu banii lui Mirza.

— Ia-ți alt cal, îi spusei.

Mă privi mirat și mă întrebă:

— De ce?

— Ca să nu stârnești vâlvă. Ia calul unuia dintre slujitori.

Cu sau fără vrere, trebui să-mi respecte dorința. Slujitorul Arab ne întovărăși. Ca să înlătur orice posibilitate de a fi urmăriți, plecai cu ceilalți doi întâi spre Madhim, localitate aşezată în fața orașului Ghadhin și după ce făcui un ocol, mă întreptai spre nord.

Madhim e un târg însemnat, situat pe malul stâng al Tigrului, la o depărtare de o oră de Bagdad, spre nord. Acolo e înmormântat imamul Abu Hanifi, unul dintre întemeietorii celor patru școli ortodoxe ale islamului; după învățăturile lui sunt întocmite legile și ritualul turcilor. La început se afla pe mormânt o moschee, pe care o înălțase în amintirea sa Seldşukide Malek Şah; dar atunci când Suleiman I, primul din dinastia osmană, cucerî îndărătnicul Bagdad, clădi în jurul mormântului un adevărat castel. Abu Hanifi a fost otrăvit de califul Mansur, care-l ura. Acum vin mii de šiiți în pelerinaj la mormântul lui.

Trecuă două ore, până când ajunseră la locul unde-și orânduise Mirza tabăra. Era foarte uimit că mă vede atât de curând, dar îl întâmpină pe agă cu multă prietenie.

— De ce te-ai întors? mă întrebă.

— Întreabă-l pe omul acesta! răspunsei, arătându-l pe Selim.

— Vorbește! porunci nou lui venit.

Aga scoase scrisoarea și întrebă:

— Domnule, tu ai scris asta?

— Da, doar îmi cunoști scrisul! De ce mă mai întrebi?

— Fiindcă-mi poruncești ceva la care nu mă aşteptam și nu meritam.

Femeile se aflau îndărătul pergolei formată din crengi, ca să-l vadă pe Selim și să ne audă con vorbirea.

— La ce nu te-ai aşteptat? întrebă Hassan Ardşir.
— Să predau acestui străin tot ceea ce am salvat.
— Emirul acesta nu-i un străin, ci prietenul și fratele meu!

— Domnule, nu sunt și eu prietenul tău?

Mirza șovăi; apoi răspunse scurt:

— Ai fost slujitorul meu, în care am avut încredere; de când ți-am dat dreptul să te numești prietenul meu?

— Domnule, mi-am părăsit patria, mi-am jertfit viitorul, am devenit un fugar, ți-am păzit avereia. M-am dovedit astfel prieten, sau nu?

— Te-ai purtat aşa cum mă aştept din partea oricărui slujitor credincios și cum s-au purtat toți ceilalți. Cuvintele tale mă dor, fiindcă nu mi-am închipuit că-mi vei însira îndatoririle, înfățișându-le drept fapte deosebite. Nu ți-am scris să dai ascultare acestui emir, aşa cum mi-ai da mie însumi?

Glasul lui Mirza sună aspru. Aga se afla în încurcătură, cu atât mai mult, cu cât zărise femeile. Ca să-și îmblânzească stăpânul, încercă să se dezvinovățească:

— Domnule, omul acesta m-a lovit când m-a întâlnit!

Mirza se uită la mine și zâmbi.

— Selim Aga, răspunde, de ce nu l-ai omorât numaidecât? Cum te-ai putut lăsa insultat în halul ăsta?! Și de ce te-a lovit?

— Ne-am întâlnit pe stradă și i-am poruncit să ședea în lături, ca să trec. Dar nu m-a ascultat, ci m-a lovit atât de tare în obraz, încât m-a răsturnat de pe cal.

— E adevărat, emire? mă întrebă Mirza.

— Cam aşa e. Nu-l cunoșteam și nici slujitorul tău nu-l putea recunoaște, fiindcă avea față acoperită de văl. Era pe un măreț cal alb, împodobit cu hamurile tale; de aceea am crezut că e vreo persoană de vază. Ne porunci cu un glas de padișah să ne dăm deoparte, cu toate că avea destul loc de trecere. Mă cunoști, Mirza. Sunt foarte cuviincios, dar țin neapărat ca și alții să fie cuviincioși cu mine. Îi atrasei

frumos luarea-aminte că are pe unde să-și vadă de drum, dar el își înșfacă biciul, îmi spuse că sunt porc și se pregăti să mă lovească. E drept că în clipa următoare se trezi trântit la pământ. Aflai prea târziu, din păcate, că era omul la care mă trimiseseși. Asta-i tot ce am de spus. Vorbește numai cu el și dacă ai nevoie de mine, cheamă-mă.

Ieșii și mă îndreptai spre Halef, ca să flecărîm puțin.

După vreo jumătate de oră, Hassan Ardşir veni la mine. Chipul său reflecta supărarea de care fusese cuprins.

— Emire, îmi spuse, sunt din cale-afară de măhnit. Vrei să-l ierți pe acest neprevăzător Selim?

— Cu plăcere, dacă vrei tu! Ce-ai hotărât?

— Nu se mai înapoiază cu tine.

— Așteptam asta.

— Uite o listă a tuturor lucrurilor pe care i le-am predat. O avea la el. Le vei prețui și le vei vinde. Sunt de acord cu tot ce vei face, deoarece îmi dau seama că-i greu să găsești cumpărători într-un timp atât de scurt. După aceea, vei concedia slujitorii și vei plăti fiecăruia atât cât ți-am notat aici. Ți-am pus banii în geanta de pe calul tău. Când să pornesc spre Kerbela?

— Azi e prima zi a lunii Muharrem, iar în ziua a zecea e sărbătoare. Ca să ajungi de la Bagdad la Kerbela, ai nevoie de patru zile și e bine să fii acolo cu o zi înainte, prin urmare cea mai nimerită zi de plecare este a cincea a lunii.

— Cu alte cuvinte, trebuie să mai stau ascuns aici încă patru zile!

— Nu. S-o fi găsind doar în oraș un loc unde să te poți simți în siguranță, împreună cu ai tăi. Mă îngrijesc eu! Vrei să păstrezi tot ce mai ai la tine?

— Nu, vinde și lucrurile astea!

— Atunci dă-mi mai bine acum cele de care te poți dispensa și spune-mi prețurile lor. Sunt foarte mulți bogătași în Bagdad. Poate că voi găsi vreun persan sau armean care le va cumpăra pe toate odată!

— Emire, prețul lor e cât o avere întreagă!

— Nu-i nimic, văd eu ce fac! Mă voi strădui să capăt pentru ele cât mai mult, aşa, cum m-aş strădui pentru mine însuşi!

— Am toată încrederea în tine! Hai să cercetăm și să supraveghem desfacerea pachetelor.

Slujitorii despachetară totul și privirea-mi fu atrasă de o sumedenie de obiecte prețioase de tot felul, cum nu mai văzusem niciodată. Întocmirăm o listă a tuturor obiectelor, iar Mirza stabili prețul fiecăruia dintre ele. Le prețuise foarte modest, fiindcă, dacă ar fi fost plătite la valoarea lor reală, s-ar fi putut obține pentru ele o adevărată avere.

— Și cu însotitorii ce faci, Mirza? îl întrebai.

— Îi voi răsplăti pentru credința eu care m-au slujit și-i voi concedia, îndată ce vei fi izbutit să-mi găsești o locuință.

— Pentru căți însă?

— Pentru mine și agă, pentru femei și servitoarea lor. Mai târziu îmi voi angaja un servitor care nu mă cunoaște.

— Nădăjduiesc să mă îngrijesc repede de tot ce-ți trebuie. Poruncește să se încarce lucrurile!

— Căți argați iezi cu tine pentru cămile? mă întrebă.

— Nici unul. Halef și cu mine suntem destui!

— Emire, nu se poate! Doar nu te poți împovăra cu o asemenea treabă!

— De ce nu? Să iau cu mine oameni care pot să mă stânjenească la Ghadhin sau la Bagdad?

— Bine, fă cum crezi. Sunt obligat să-ți respect voința.

Lucrurile fură încărcate pe cămile, iar acestea legate în aşa fel, încât să păsească una după alta. Eram gata de plecare.

— Și acum, dă-mi o scrisoare sau o dovardă, care să-i convingă pe oamenii de acolo că sunt într-adevăr împăternicitul tău.

Firește, până atunci nu mi se întâmplase să port în deget prețiosul inel al unei mărimi persane; dar mi se potrivi foarte bine. Mica mea caravană porni la drum. Aga nu se

arătă, ceea ce de altfel nu mă necăji, fiindcă nu țineam deloc să-mi iau rămas-bun de la el.

De data aceasta, străbăturăm mai încet calea până la Tigru, iar trecerea apei ne luă mai multă vreme; totuși, ajunserăm cu bine la capăt.

Persanii se mirară, când pătrunserăm în curte, cu cămilele pline de poveri. Îi adunai pe toți, le arătai inelul stăpânului și-i vestii că de acum înainte vor asculta de mine, în locul lui aga Selim. Se părea că schimbarea aceasta nu-i supără prea tare.

Aflai de la ei ca proprietarul casei e un bogat negustor angrosist, care locuiește în partea de nord a orașului

[52]

Bagdad, în apropiere de medresa Mostansir. Într-o altă încăpere a clădirii se aflau lucrurile pe care le adusese aga. Poruncii să se aşeze în același loc lucrurile pe care le adusesem eu și mă hotărâi ca abia în ziua următoare să le cercetez în amănunte, întrucât eram obosit.

În buzunarele şeii, găsii suma de care-mi vorbise Mirza. Numărai bancnotele și constatai că suma era de cel puțin patru ori mai mare decât aceea pe care aveam s-o plătesc. Lăsai supravegherea slujitorilor pe seama lui Halef. și mă dusei să-l caut pe englez.

Îl găsii pe perne, în „sardaub”. Nasul i se mișca în același ritm cu respirația, iar din gura-i larg deschisă ieșeau sforăituri prelungi.

—Sir David!

Mă auzi, sări buimăcit și puse mâna pe cuțit.

— Cine-i? Oh! Ah! *All right*. Dumneavoastră sunteți, master?

— Yes. Ce mai faceți?

— Bine, de minune! E foarte frumos aici, în Ghadhin!

— Ia uitați-vă cum transpir! Arșița asta e drăcească, zău!

— Well! Așezați-vă și dormiți!

— Avem altceva de făcut. Mai întâi însă aş vrea să mănânc.

— Bateți din palme și va veni numai decât un flăcău din ăia.

— Ați încercat?

— Yes! Dar păcat că nu m-am înțeles cu el. I-am cerut un rachiu bun și mi-a adus un fel de aluat. I-am cerut „sherry” și mi-a adus smochine. Groaznic!

— Ia să văd dacă eu am mai mult noroc!

Bătui din palme și se ivi în grabă făptura aceea necăjită, care-l slujise pe agă. Înainte de orice, îl anunțai și pe el că voi porunci în locul fostului lui stăpân.

— Domnule, poruncește-mi întâi cum să te numesc! îmi replică el.

— Mie să-mi spui emir, iar acest Mirza este un bei. Adumri repede ceva bun de mâncare!

— Ce doriți să mâncăți, emir?

— Orice ai. Dar nu uita de apă proaspătă! Așadar, tu ești bucătarul-șef?

— Da, emir. Sper că vei fi mulțumit de mine.

— Cum îți plătea aga?

— Cumpărăm tot ce trebuie, iar la fiecare două zile îmi restituia banii.

— Bine, vom păstra obiceiul. Și acum, du-te!

După vreo oră, mă putui răsfăța cu câteva din mâncărurile gustoase ce pot fi gătite la Bagdad, iar bunul meu prieten Lindsay nu fu în stare să reziste ispitei și mă ajută să golesc farfuriile.

— Ați scăpat de nătărăul de agă, master? mă întrebă.

— Da. A rămas deocamdată la stăpânul său. Mă tem însă că planuiește o răzbunare.

— *Pshaw!* E un fricos! Dar știți ce facem după ce mâncăm? Mergem cu tramvaiul cu cai la Bagdad și ne cumpărăm haine.

— Foarte bună idee! Într-adevăr, avem nevoie de alte haine. Cu prilejul asta voi studia și alte probleme care sunt și mai însemnate. Vreau să caut un cumpărător pentru

lucrurile lui Mirza. Am adus câteva cămile cu poveri și mai sunt cele aduse înainte de agă.

— Ah! Oh! Sunt frumoase?

— Încântătoare, auziți? Încântătoare. Și le voi vinde cu niște prețuri foarte ieftine. Dacă aș fi fost bogat, le-aș fi cumpărat eu!

— Ia spuneți-mi câteva din ele!

Scosei lista scrisă în limba persană și i-o citii.

— Oh! Ah! strigă. Și cât costă?

Îi precizai suma.

— Valorează atât?

— De două ori pe atât!

— Well! Bine! Frumos! Nu mai căutați! Știu eu pe cineva care le cumpără!

— De unde știți? Cine e?

— David Lindsay! Yes.

— Adevărat, sir? Ah, păi dacă-i aşa, mă scăpați de o grijă foarte mare! Dar ce facem cu banii? Mirza vrea plata imediat..

— Banii? *Pshaw!* Când vreți? David Lindsay are destui!

— Ce noroc! Prin urmare, suntem înțeleși; dar mai e cealaltă jumătate. Vreau să spun lucrurile care fuseseră încrințate lui Selim.

— Multe?

— Nu știu încă. Am altă listă și le voi cerceta mâine, ca să le prețuiesc, sau să pun pe cineva să le prețuiască valoarea. Abia după aceea aș putea să știu cat să vă cer.

— Lucruri frumoase, hai?

— Bineînțeles! De pildă sunt trei zale sarazine, o raritate de mare valoare pentru orice colecție; săbii din otel, mai prețioase decât cele autentice din Damasc; numeroase sticle cu ulei de trandafiri, brocate aurite și argintate, covoare artistice și originale, șaluri persane din lână de Kerman, baloturi întregi cu îmbrăcăminte de mătase și aşa mai departe. Cine ar vrea să cumpere lucrurile acestea și

să vândă apoi în parte fiecare din ele, ar realiza o afacere strălucită!

— Afacere?! Ah! Oh! Nici nu mă gândesc! Le cumpăr pentru mine!

— Totul, domnule? Și cele din lista a doua?

— Yes!

— Dar nu vă gândiți ce sumă uriașă aveți de plătit, sir?

— Uriașă? Poate pentru dumneavoastră, dar nu pentru David Lindsay. Știți ce avere am?

— Nu. Nu v-am întrebat niciodată despre situația dumneavoastră materială.

— Atunci, fiți liniștit. Situația mea e bună, foarte bună. Yes!

— Negreșit, îmi închipui că sunteți milionar, dar și un milionar se poate răzgândi, când e vorba să cheltuiască odată o asemenea sumă pentru un simplu capriciu!

— Nu face nimic! Doar merită atât cât plătesc! E drept că nu am atâtia bani la mine, dar cunosc aici câțiva însi. Voi scrie niște hârtii, voi iscăli dedesubt: David Lindsay și voi căpăta câți bani îmi trebuie. Well! Vreau să văd mâine lucrurile.

— Bine. Și voi fi cât se poate de nepărtinitor, fiindcă dumneavoastră îmi sunteți prieten, aşa cum îmi este și Mirza. Voi chema câțiva cunoscători, care vor prețui lucrurile în prezența dumneavoastră; în felul acesta ne putem încobi.

— Well. Dar acum să mergem în oraș, ca să ne transformăm în oameni noi!

— Luați-vă și un ciubuc, sir. Să cutreierăm piața „à la musulman”!

După ce spusei lui Halef că ne vom înapoia spre însurat, pornirăm să căutăm tramvaiul cu cai. Era într-un hal fără de hal. Ferestrele erau sparte, pernele de pe scaune dispărute, iar în fața vagonului huriau ciolanele unor mărtoage, pe care stăpânii lor le-ar fi putut înfățișa mai

curând drept „schelete ambulante”. Cu toate acestea, ajunserăm teferi la Bagdad.

Firește, ne duserăm direct la bazarul cu haine, pe care-l părăsirăm într-o țintită cu desăvârșire nouă. Nu-l putui opri pe Lindsay să plătească în locul meu. Îi cumpărase și lui Halef niște haine și le dăduse unui Tânăr arab, care ne văzu ieșind din bazar cu pachetul și ne rugă să-i îngăduim să ni-l ducă.

— Acum, încotro, master? întrebă.

— Vin, rachiу, cafenea! răspunsei.

Lindsay acceptă printr-un zâmbet prietenos și găsirăm curând ceea ce doream. Fiindcă ar fi fost prea greu băiatului să ne urmeze prin tot orașul, îl rugărăm pe negustor să ni-l trimită acasă, indicându-i unde locuim; abia după aceea intrărăm într-o cafenea mai dosnică, în care să ne putem bărbieri și tunde, în miros de cafea de Mocca și fum de tutun persan.

Hamalul nostru se aşezase în pragul ușii. Nu purta decât un șorț în jurul șoldurilor, dar avea înfățișarea unui rege. Fără îndoială, era un beduin. Cum o fi ajuns oare hamal acest fiu al deșertului? Chipul lui îmi ațâța curiozitatea, aşa că-i făcui semn să se aşeze lângă mine.

Se apropiе cu bună-cuvîntă omului care știe ce prețuiește și primi pipa pe care-l îndemnai să-o fumeze. După câteva clipe, începui:

— Nu ești turc, nu-i aşa? Ești un Ibn Arab. Pot să te întreb cum ai venit la Bagdad?

— Pe jos și călare, răspunse.

— Și de ce ești hamal?

— Fiindcă trebuie să trăiesc.

— De ce n-ai rămas printre frații tăi?

— *Ohar* [53] m-a mânat încoaace.

— Adică ești urmărit de un vrăjmaș, care vrea să se răzbune!

— Nu, eu sunt răzbunătorul.

— Si vrăjmașul tău a venit la Bagdad?

— Da. Îl caut și-l aştept de doi ani.

Prin urmare, acest arab mândru se înjosea să exercite îndeletnicirea de hamal, de hatârul unei răzbunări!

— Din ce țară ai venit?

— Domnule, de ce-mi pui atâtea întrebări?

— Fiindcă am cutreierat toate țările islamului și m-aș bucura să știu că am cunoscut și patria ta.

— Sunt din Kara, acolo unde se unesc Valea Montisch și Valea Qirbe.

— Din ținutul Szayban în Belad Beni? Pe acolo n-am fost încă; dar voi călători și în țara aceea.

— Vei fi bine venit, fiindcă ești un fiu credincios al Profetului.

— Mai sunt pe aici și alți înși din țara ta?

— Unul singur, dar vrea să se întoarcă acasă.

— Când pleacă din Bagdad?

— Îndată ce va avea prilejul. Si pe el l-a îndemnat o „ohar” să vină în *Dar es Sallam* [54].

— Ar vrea oare să ne fie călăuză prin țara lui?

— Nu numai călăuză, dar și *dachyl*; adică să păzească și să răspundă pentru tot ce aveți.

— Pot vorbi cu el?

— Azi și mâine nu, fiindcă a plecat la Dokhala, de unde se întoarce poimâine. Vino peste două zile în cafeneaua asta și și-l voi aduce.

— Vă voi aștepta. Cunoști bine orașul, de vreme ce ești aici de doi ani, nu-i aşa?

— Fiecare casă, domnule.

— Cunoști o casă răcoroasă, în care să putem locui în tihă, de unde să putem pleca și veni în liniște, fără să ne stânjenească nimeni?

— Da.

— Unde e?

— Nu-i departe de aceea în care locuiesc, într-o grădină de palmieri, spre sudul orașului.

— Cine-i stăpânul ei?

— Un taleb evlavios, care trăiește singuratic și nu supără pe nimeni.

— E departe până la locul acela?

— Dacă-ți închiriezi un măgar, ajungi repede.

— Atunci du-te și adu trei măgari, adică și pentru tine unul, fiindcă ne vei întovărăși.

În câteva clipe se întoarse cu măgarii și cu paznicii lor; măgarii erau albi, ca mai toți urecheații din Bagdad.

Până acum, englezul și cu mine sezurăm cu spatele unul la altul, întrucât „operația de înfrumusețare” căreia ne supusesem nu ne-ar fi îngăduit să stăm altfel. Bărbierul meu mă ferchezuise, iar al englezului bătea din palme, ceea ce însemna că și el și-a îndeplinit măreața sarcină. Ne întoarserăm în același timp să ne privim și cred că rareori trebuie să se fi întâmplat ca două chipuri să arate mai multă nepotrivire, decât ale noastre în clipa aceea. Într-adevăr, pe când Lindsay scoase un strigăt de uimire, eu nu mă putui stăpâni și pufnii în hohote de râs.

— Dar de ce râdeți cu atâta poftă, master? mă întrebă, uluit de-a binelea.

— Cereți puțin oglinda!

— Cum se numește oglinda aici?

— *Ajna*.

— Well! Se întoarse spre bărbier: *Pray, the Ajna!*

Oglinda fu adusă și mi-era cu neputință să-mi rețin hohotele, când priveam schimonoselile gentlemanului meu. Închipuiți-vă un obraz prelung și slab, pârlit bine de soare și având numai în partea, de deasupra bărbiei niște firicele rare de barbă roșcovană; o gură mare, a cărei deschizătură s-ar fi putut măsura cu aceea a tunelului St. Gothard; un nas enorm, datorită umflăturii de Alep și în sfârșit un cap chel și strălucitor, pe creștetul căruia a rămas o singură

șuviță de păr. Si pe lângă toate astea, strâmbăturile de care pomenii! Până și beduinul zâmbi, gata să hohotească și el.

— *Thunder-storm!* Scârbos, groaznic! strigă sir David. Unde mi-e revolverul? Îl împușc, îl curăț! Îl spintec de sus până jos!

— Stați, nu vă aprindeți, *sir!* îl rugai. Omul acesta cumsecade n-are de unde să știe că dumneavoastră sunteți un *englishman*. V-a luat drept musulman și v-a lăsat doar un smoc de păr în creștetul capului!

— *Well!* Aveți dreptate! Dar restul figurii? Înspăimântător!

— Mângâiați-vă, *sir*. Turbanul va acoperi totul și înainte de a vă întoarce în Old England, veți avea iarăși păr bogat.

— Oho, master! Dar de ce arătați dumneavoastră altfel, eu toate că și dumneavoastră vi s-a lăsat numai smocul acela?

— Asta depinde de rasă, *sir*. Unui german îi stă totul și pretutindeni cum se cuvinte!

— *Yes!* Aşa-i! M-am convins chiar acum, cu dumneavoastră. Si cât costă „operația”?

— Îi dau zece piaștri?

— Ce, ați înnebunit? Pentru o înghițitură de cafea proastă, două fumuri de tutun puturos și sluțirea capului — zece piaștri?!

— Ați uitat că arătam ca niște sălbatici — și acum...

— *Yes!* Dacă vă zărește cumva bătrâna Alwah, dansează menuetul la lumina lunii! Bine. Hai să-o stergem. Dar încotro?

— Să închiriem o locuință undeva, într-o vilă, la marginea orașului. Beduinul acesta ne va întovărăși. Mergem călare pe măgarii cei albi de afară.

— *Well!* Frumos! Înainte!

Părăsirăm cafeneaua și încălecarăm animalele acelea mici, dar vânjoase și răbdătoare. Mie-mi atârnau picioarele până la pământ, iar genunchii ascuțiți ai englezului se încovoiaseră aproape până sub umeri. În față își făcea loc

beduinul, lovind necruțător cu o bâtă în dreapta și în stânga, pe oricine încerca să ne atină calea. După el veneam noi, cei doi călăreți, ghemuiți ca niște maimuțe pe cămile, iar îndărătul nostru stăpânii animalelor, strigând din răsputeri, împingând și lovind neîncetat măgarii, care se opreau de câte ori li se năzărea. Cutreierarăm o multime de străzi și ulicioare, până când se răriră casele și pieriră străzile. Beduinul se opri în fața unei clădiri înalte, aşa încât coborâram și noi. Ne aflam în dreptul unei porți înguste, în care călăuza noastră lovea zdravăn cu o piatră. Trecu mult până să ni se deschidă. Se ivi întâi un nas lung și ascuțit, apoi un obraz bătrân și roșcat.

— Ce doriți? ne întrebă.

— Effendi, străinul acesta vrea să-ți vorbească, îl lămuri călăuza.

Niște ochi mari și cenușii se ațintiră asupră-mi. Gura cea stirbă se deschise și un glas tremurător rosti:

— Intră, dar numai tu!

— Emirul acesta va veni cu mine, răspunsei, arătând spre englez.

— Da, dar numai el, fiindcă-i un emir.

Intrarăm și poarta fu încuiată în urma noastră. Picioarele slăbănoage ale bătrânlui era vârâte în niște papuci uriași. Înținându-ne după el, străbăturăm câteva grădini minunate, deasupra căror se aplecau ramurile palmierilor. Ne oprirăm în fața, unei căscioare drăguțe.

— Ce doriți? ne întrebă.

— Tu ești stăpânul acestor grădini încântătoare și ai o locuință de închiriat?

— Da. Vrei s-o închiriați?

— Poate.

— Veniți! *Burza z 'piorunami!* Unde am pus cheia? Pe când el căuta cheia în toate buzunarele caftanului, eu avui timp să-mi revin din uimirea ce mă cuprinsese, auzind un turc bătrân care înjură în limba polonă. În cele din urmă,

găsi cheia dispărută lângă una din zăbrelele ferestrei și descuie ușa.

— Intrați!

Păsirăm într-un gang plăcut, în al cărui capăt se afla o scară ce ducea în jos. În dreapta și stânga erau uși. Bătrânul deschise o ușă în dreapta și ne pofti într-o odaie mare. La prima vedere, mi se păru că odaia e zugrăvită în verde; după aceea însă-mi dădui seama că de jur-împrejurul căpriorilor înalți ai tavanului atârnau perdele verzi. În ce privește ceea ce se afla îndărătul lor, puteam ghici lesne, dacă-mi aruncam ochii spre masa lunguiată ce acoperea mijlocul încăperii; era plină de cărți și drept în fața mea se afla, deschisă și aproape cu neputință de recunoscut, o veche biblie ilustrată din Nürnberg. Grăbind pasul, ajunsei la masă și luai biblia în mâna.

— Biblia! strigai în limba germană. Shakespeare, Montesquieu, Rousseau, Schiller, Lord Byron! Ce caută aici operele acestor autori celebri?

Erau doar câteva nume citite în fugă pe cărțile ce se aflau orânduite pe masă. Bătrânul se dădu înapoi, își împreună mâinile și întrebă:

— Cum? Vorbiți germană?!

— După cum ati auzit!

— Sunteți german?

— Desigur. Dar dumneavoastră?

— Sunt polonez. și celălalt domn?

— Englez. Mă numesc...

— Vă rog, fără nume deocamdată, mă întrerupse, înainte de a ne spune numele, să ne cunoaștem mai bine.

Bătu din palme după obiceiul oriental, dar fu nevoit să-și repete gestul de câteva ori; în sfârșit, se deschise ușa și apăru o făptură grasă, cum văzusem rareori până atunci.

— *Allah akbar*, iarăși! oftă grăsunul printre buzele-i groase. Ce vrei, effendi?

— Cafea și tutun.

— Numai pentru tine?

— Pentru toți.

— Multe boabe?

— Cară-te!

— *Vallahi, billahi, tallahi* — ce mai effendi!

Oftând din nou, făptura cea grasă ieși, clătinându-se ea o rață.

— Slujitorul și bucătarul meu.

— Vai!

— Da, mănâncă și bea tot ce găsește în casă; dacă mai rămâne ceva, îmi dă și mie!

— Păi e o adevărată pacoste!

— M-am deprins. E servitorul, meu de pe vremea când am fost ofițer. Nu i se cunoaște vârsta. Și totuși este mai Tânăr decât mine cu un an.

— Ați fost ofițer?

— În serviciul Turciei.

— Și locuiți singur în casa aceasta?

— Singur.

Chipul bătrânului arăta o adâncă tristețe. Țineam din ce în ce mai mult să-l cunosc mai deaproape.

— Vorbiți poate și engleză?

— Am învățat-o în tinerețe.

— Atunci să stăm de vorbă în limba engleză, ca să nu se plăcătasească însoțitorul meu.

— Cu placere! Așadar, ați venit cu adevărat să vedeți locuința? Cine v-a vorbit despre mine?

— Nu despre dumneavoastră, ci despre casa aceasta. Arabul, care ne-a călăuzit până în fața porții e vecinul dumneavoastră după câte știu.

— Nu-l cunosc; nu mă sinchisesc de nici un om. Căutați locuință numai pentru dumneavoastră?

— Nu. Suntem într-o călătorie pe care o facem cu încă doi bărbați, două doamne și o slujnică.

— Patru bărbați... două doamne... hm! Asta sună puțin romanțios!

— Chiar este ceva romanțios. Vă vom lamuri îndată ce vom vedea locuința în întregime.

— Abia ar fi loc pentru atâția însă, dar iată că sosește cafeaua!

Grăsunul se ivi iar, cu obrazul roșu. Mâinile lui grase legănau o lavă mare, pe care se aflau trei cești cu cafea. Lângă ele erau un ciubuc vechi și puțin tutun.

— Uite, spuse el gâfâind, am adus cafeaua pentru toți!

Ne aşezărăm pe divan, dar ne văzurăm nevoiți să-i luăm tava din mâini, fiindcă nu se putea apleca spre noi. Stăpânul său duse primul ceașca la gură și sorbi.

— Îți place? întrebă grăsunul.

— Da.

Englezul duse și el ceașca la gură și sorbi.

— Îți place? îl întrebă și pe el grăsunul.

— Pfui!

Lindsay se strâmbă și puse repede ceașca pe tavă. Cât despre mine, pusei ceașca deoparte, fără să mai sorb din cafea, fiindcă eram lămurit.

— Nu-ți place? mă întreba grăsunul.

— Gust-o, ca să vezi cum e! răspunsei.

— *Maschallah*, eu nu beau aşa ceva!

Gazda luă pipa.

— Păi mai e cenușă în ea! își mustră servitorul.

— Da, am fumat eu adineauri, răspunse grăsunul.

— Și de ce n-ai curățat-o?

— Dă-o încoace!

Smulse pipa din mâna stăpânului, vărsă cenușa în fața ușii și o aduse iar.

— Ia-ți-o! Acum poți s-o umpli, effendi!

Bătrânul se supuse îndemnului servitorului, dar, în timp ce-și umplea pipa, își aminti că încă nu ne „servise” pe noi. De aceea, se hotărî să ne dea posibilitatea de a ne simți bine, servindu-ne cu ceea ce avea mai deosebit — și porunci:

— Uite cheia pivniței. Coboară!

- Bine, effendi. Ce să aduc?
- Vin.
- Vin? *Allah kerihm!* Domnule, vrei să-ți vinzi sufletul dracului? Vrei să fii blestemat să zaci în prăpastia cea mai adâncă a iadului? Bea cafea sau apă. Amândouă păstrează privirea limpede și sufletul evlavios, dar cine bea *scharab* [55] ajunge în cea mai neagră mizerie!
- Du-te!
- Effendi, fă-mi hatârul să nu te știu eu cel puțin în ghearele lui Șeitan!
- Taci și ascultă! Mai sunt trei sticle în pivniță. Adu-le pe toate!
- Ascult, n-am ce să fac; dar Allah mă va ierta. Nu voi fi vinovat de păcatul tău, să știi!
- Își târî pașii greoi spre ușă.
- Ciudată făptură! observai.
- Dar credincioasă, cu toate că nu-mi crucea proviziile. Doar asupra vinului n-are nici o putere. Îi dau cheia atunci când vreau să beau vin și îndată ce-mi aduce sticla, trebuie să-mi înapoieze și cheia.
- E o măsură foarte chibzuită, dar...
- Mă oprii, fiindcă apăru iar grăsunul, pufăind ca o locomotivă. Sub fiecare braț ținea câte una din sticle, iar pe a treia o avea în mânia dreaptă. Se aplecă, atât cât putu și aşeză sticlele la picioarele stăpânului său. Fui nevoit să-mi mușc buzele, ca să nu pufnesc în hohote de râs; două sticle erau cu desăvârșire goale, iar a treia pe jumătate. Stăpânul îl privi uluit drept în ochi.
- Asta-i vinul? îl întrebă.
- Ultimele trei sticle!
- Păi sunt goale!
- *Boom bosch* — de-a binelea goale!
- Cine a băut vinul?
- Eu, effendi.

— Ai înnebunit? Prin urmare, ai supt dintr-o înghițitură două sticle și jumătate de vin, pe care trebuia să le beau eu împreună cu stimații mei oaspeți!

— Acum? Dintr-o înghițitură? O, effendi, asta nu-i adevărat și nu sunt vinovat. Am băut vinul ieri, alaltăieri, răsalaltăieri și înainte de răsalaltăieri, fiindcă voi am să am în piece zi câte un pahar plin.

— Hoțule, pungașule, ticălosule! Cum ai putut intra în piece zi în pivniță? Am doar zi și noapte cheia în buzunar! Sau mi-ai furat-o cumva noaptea, în timp ce dormeam?

— *Allah 'l Allah!* O, ce mai effendi! Și eu toate astea, să știi că sunt nevinovat!

— Dar cum ai intrat în pivniță încuiată, dacă am avut tot timpul cheia în buzunar?

— Effendi, recunoaște că n-am fost niciodată spărgător! Pivnița a fost deschisă, fiindcă n-am încuiat-o niciodată!

— *Trzas kawica!* Bine că am aflat!

— Dacă înjuri într-o limbă străină, nu faci nici o ispravă, domnule! Și apoi, în sticla asta e destul vin pentru tine și oaspeții tăi!

Bătrânul luă sticla și o ținu în bătaia luminii.

— Ce fel de vin e asta, hai?

— Effendi, nu-ți va face rău! Nu mai rămăsesese decât vreo jumătate de pahar și fiindcă atâta n-ajungea pentru trei înși, am turnat apă în el.

— Apă? Oh! Na! Stai să te satur de apă!

Luă o sticlă și o azvârli în capul grăsanului. Acesta însă se aplecă mai repede decât l-ar fi crezut cineva capabil, aşa că sticla zbură peste el și se opri în ușă, sfărâmându-se în țăndări și vărsându-și conținutul pe podea. Grăsunul își împreună întristat mâinile-i grase și spuse:

— Pentru numele lui Allah, ce ai făcut effendi? Acum s-a dus naibii apa aceea care putea fi băută în locul vinului! Și țăndările astea! O să fi nevoit să le mături singur, fiindcă eu nu mă pot apleca atât de jos.

Rostindu-și obrăznicia, își târî iar picioarele și ieși.

Fuseșe o scenă pe care aş fi socotit-o inventată, dacă n-aş fi fost eu însumi martor la desfăşurarea ei. Dar ceea ce mă miră cu deosebire, era faptul că effendi îşi recăpătase nepăsarea, îndată după ce aruncase sticla. Această neobișnuită îngăduință a unui stăpân față de servitorul său, care era peste măsură de obraznic, trebuia să aibă o pricina foarte serioasă. Effendi era pentru mine o şaradă, pe care țineam mult s-o dezleg.

— Iertați-mă, domnilor, ne rugă polonezul; nu se va mai întâmpla niciodată o scenă ca asta. Dar poate că n-ar strica să vă lămuresc de ce sunt atât de îngăduitor cu el. Mi-a făcut foarte mari servicii. Umpleți-vă pipele!

Îmi scosei tutunul din punga de la cingătoare, umplui pipele și gazda spuse:

— Haideți, să vă arăt locuința!

Ne îndrumă spre primul etaj, alcătuit din patru odăi. Fiecare din ele avea câte un covor în mijloc și perne înguste la perete. Deasupra erau încă două încăperi care puteau fi încuiate. Locuința îmi plăcea, astfel că întrebai ce chirie cere.

— Aici nu se plătește o sumă anumită și nici nu vă cer nimic, răspunse bătrânul. Trebuie să ne socotim compatrioți, aşa că vă rog să vă considerați oaspetele meu, împreună cu toți ai dumneavoastră.

— Primesc oferta dumneavoastră cu atât mai bucuros, cu cât pot oricând să renunț la învoiala noastră. Lucrul principal pentru mine este să nu fim observați și nici tulburați de nimeni.

— În privința aceasta să n-aveți nici o grijă. Câtă vreme aveți de gând să rămâneți aici?

— Din păcate, nu prea mult; cel puțin patru zile și cel mult două săptămâni. Ca să mă puteți înțelege, îmi îngăduiți să vă istorisesc o mică aventură?

— Desigur, luați loc. Aici, sus, putem sedea tot atât de bine ca și jos și pipele ard încă.

Ne aşezarăm şi-i povestii întâmplările prin care trecusem, cum şi întâlnirea noastră cu Hassan Ardşir-Mirza, bineînţeles fără detaliile care nu doream să le spun. Mă ascultă cu cea mai mare luare-aminte şi când terminai, sări şi-mi strigă:

— Domnule, vă puteţi muta la mine fără nici o grijă, fiindcă aici nu va fi nimeni care să vă supere şi nici să vă trădeze. Când vreţi să veniţi?

— Mâine spre seară. Dar am uitat ceva: avem câtiva cai şi câteva cămile. Este loc şi pentru animalele acestea?

— De ajuns. N-aţi văzut curtea din spatele casei? Partea acoperită a curții vă va fi îndestulătoare, sunt sigur. Dar vă cer un singur lucru: să vă îngrijiţi dumneavoastră singuri de cele ce vă trebuie, adică de serviciu.

— Se înțelege de la sine.

— Aşadar, ne-am învoit. Vă voi răspunde la sinceritatea şi amabilitatea dumneavoastră împărtăşindu-vă câteva amănunte cu privire la mine însuşi; dar nu azi, fiindcă văd că v-aţi ridicat şi cred că mai aveţi şi alte treburi de orânduit. Mâine, când veţi mai veni, luaţi-o de-a lungul gardului grădinii. În partea ce se află tocmai în faţa portiţei veţi găsi o poartă largă, unde vă voi aştepta.

Părăsirăm pe bătrân, încântaţi de izbânda dobândită şi ne înapoiarăm în oraş, cu însuşitorii cu care veniserăm şi cu acelaşi alai.

Ne mutărăm în seara următoare: Hassan Ardşir-Mirza în îmbrăcăminte femeiască, spre a nu fi observat. Slujitorii fuseseră conediaţi; numai Selim Aga rămase în preajma sa. În locul unuia dintre servitori, pe care Hassan se hotărâse mai întâi să-l păstreze, angajarăm pe arabul ce ne găsise vila bătrânlui.

În timpul şederii noastre în noua locuinţă se întâmplă un singur fapt destul de important: în cursul scurtelor mele peregrinări prin Bagdad, am întâlnit de două ori un ins ce semăna mult cu Saduk; poate că era chiar el.

Când îi spusei iar persoanului despre plecarea la Kerbela, constatai cu părere de rău că-și păstrase hotărârea de a merge singur. Nu i-o puteam lua în nume de rău; era un șiiit și religia lui îl oprea, sub amenințarea pedepsei cu moartea, să viziteze orașele sfinte împreună cu un necredincios. Singura îngăduință pe care mi-o arătă fu aceea de a-l însobi călare până la Hilla, unde urma să ne despărțim, ca să ne întâlnim apoi în Bagdad. De altminterea, era hotărât să lase femeile în Bagdad, dar ele se împotriviră și-l rugară atât de stăruitor, încât se văzu nevoie să le îndeplinească rugămintea.

Astfel, am fost scutit de îndatorirea de a prelua rolul de ocrotitor al celor două femei și al slujnicei lor.

Încă de pe acum orașul era străbătut de numeroși pelerini, care se îndreptau necontenti spre vest, dar abia în ziua de cinci primirăm vestea că se apropiie de Bagdad, adevărata „caravană a morților”. Încălecai în grabă, împreună cu englezul meu și cu Halef, ca să ne oferim priveliștea aceasta destul de neobișnuită.

Dar satisfacția așteptată era cât se poate de îndoieifică! Șiitul crede că orice musulman, al cărui cadavru e înmormântat în Kerbela sau Nedschef Ali, intră de-a dreptul în rai, fără să mai întâlnească vreo piedică. De aceea, năzuința cea mai arzătoare a fiecăruia din ei este să fie îngropat într-unui din aceste două locuri. Cum însă transportarea cadavrului cu ajutorul caravanei este foarte costisitoare, ea nu poate fi practicată decât de cei bogăți, iar cel sărac, dacă ține neapărat să fie îngropat într-un loc atât de sfânt, își ia rămas-bun de la ai săi și cerșește prin diferite sate și orașe până la mormintele lui Ali sau Hossein, unde se oprește și-și așteaptă moartea.

Zi de zi, drumurile spre locurile sfinte sunt întesate de sute de mii de pelerini din toate țările; aceste călătorii devin tot mai numeroase în preajma datei de 10 Muharrem, ziua morții lui Hossein. Atunci, caravanele cu cadavre ale șiiților persani, afgani, beludschi, indieni încep să coboare

platoul iranian. Se aduc morți de pretutindeni și se folosesc până și vapoarele pe Eufrat. Cadavrele aşteaptă uneori luni de zile să fie transportate. Drumul caravanei e foarte lung și nu poate fi străbătut decât foarte încet; căldura sudului înfierbântă ca un jăratec întregul tinut, aşa încât nu ai nevoie de vreo pregătire specială, ca să-ți dai seama cât de însăpăimântător e mirosul pe care-l împrăștie o asemenea caravană. Morții sunt depuși în sicrie ușoare care plesnesc din pricina arșiței, sau sunt înfășurați în pături de pâslă, ce se fărâmitează din pricina putreziciunii. Astfel, nu-i de mirare că mărțoagele prăpădite ale caravanei sunt urmărite fără încetare de stafia ciumei, care le întipărește trăsăturile morții. Oricine întâlnește caravană fugă speriat cat mai departe; doar șacalul și beduinul se strecoară pe lângă ea: cel dintâi, atras de mirosul putreziciunii, iar celălalt ademenit de lucrurile pe care le duce agale caravană și care vor fi predate paznicului de morminte, la sfârșitul pelerinajului. Vase întregi încrustate cu diamante, stofe pline de perle, arme costisoare, grămezi de bucăți grele de aur, amulete de neprețuit sunt cărate la Kerbela și Nedschef Ali, ca să fie depozitate în pivnițele cu lucruri prețioase. Pentru a însela dorința de jaf a beduinilor, toate aceste obiecte sunt ascunse într-un fel de pachete asemănătoare sicrielor, dar bandele curajoase de hoți arabi s-au deprins cu această măsură de prevedere. Când se năpustesc asupra caravanelor, deschid pe rând sicriile, până găsesc toate obiectele de preț. După plecarea lor, „câmpul de luptă” înfățișează o priveliște jalnică de animale moarte și trântite de-a valma, de oameni uciși, de resturi de cadavre împrăștiate pretutindeni, de sfărâmături de sicrie zdrobite, iar călătorul singuratic își mâna calul departe, ca să scape de grozăvia molipsitoare a ciumei.

Se înțelege de la sine că în timpul îndelungatei ei călătorii, caravană morților nu poate trece prin nici un oraș prea populat. Pe vremuri, caravanele treceau chiar prin mijlocul Bagdadului. Intrau prin partea de răsărit, pe la

Schedt Omer; dar îndată ce ieșeau prin partea de apus se și răspândeau ciuma în orașul califilor. Molima începea să se întindă cu furie și mii de însi erau jertfiți acestei nepăsări mahomedane, care se întemeiază pe fatalitate, considerând că „totul e scris în Cartea sfântă”. Odată cu vremurile, s-au schimbat și obiceiurile, datorită mai ales lui Midhat Paşa, care s-a străduit și a izbutit să înlăture prejudecățile atât de vătămătoare. Acum, caravana, morților nu poate atinge decât marginea de nord a unei mahalale a orașului și trece peste Tigru pe un pod. Aici găsirăm cortegiul mortuar.

Când ne apropiarăm, ne izbi un miros îngrozitor, cu neputință de îndurat. Cei din capul alaiului își începuseră pregătirile de popas. În pământ era înfipt un steag înalt cu pajura persană (un leu și un soare ce răsare îndărătul lui); steagul arăta centrul taberei. Cei ce veniseră pe jos se aşezaseră pe pământ, ba să se odihnească; călăreții coborâseră de pe cai și cămile, lăsându-le libere; dar animalele care purtau sicriile rămăseră cu poverile pe spinări, ceea ce indica faptul că popasul va fi scurt. Nesfârșitul cortegiu părea un fel de melc ce se tărăște. Cei care alcătuiau caravana aveau chipuri oacheșe, pârlite de arșița soarelui, atârnând istoviți pe spinarea animalelor sau abia mai putând merge pe lângă ele; dar în privirile tuturor strălucea fanatismul. Deodată glasurile pelerinilor își înălțară cântecul de jale în auzul miilor de însi care veniseră să urmărească trecerea caravanei:

„*Allah, hesti dschihandar,*
„*Allah, hestem asman pejvend,*
„*Hosseiin, hesti chun alud,*
Hosseiin, hestem eschk riz!” **[56]**

Ne apropiasem foarte mult de pelerini, dar mirosul urât devenise atât de puternic, încât Halef își rupse o bucată din

legătura ce-i învăluia turbanul, ca să-și astupe nasul. Unul dintre persani îl observă și veni la el.

— *Sak* — câine, îi strigă, de ce-ți astupi nasul?

Întrucât Halef nu cunoștea limba persană, răspunsei eu în locul lui:

— Crezi că miroslul cadavrelor e un fel de aromă din rai?

Se uită disprețitor la mine și rosti:

— Nu știi ce scrie în *Coran*? Scrie că oasele credincioșilor au miroslul de *amber*, *gul*, *semen*, *musch*, *naschev* și *nardjin*.
[157].

— Cuvintele astea nu se află în *Coran*, ci sunt ale lui Ferid Eddin Attars Pendnameh; să nu uiți asta! Și apoi, de ce v-ați acoperit voi însivă capul și gura?

— Poate că au făcut-o alții. Eu, nu!

— Atunci, du-te și răfuiește-te întâi cu ai tăi și după aceea să ne ceri nouă socoteală!

— Ia ascultă, ești mândru! Trebuie să fii un sunnit. Voi ați îndurerat pe adevărații califi și fiii lor. Allah să vă osândească să putreziți în cel mai adânc întuneric al iadului!

Se îndepărta, după ce făcu un gest amenințător. Aveam astfel un exemplu al urii neîmpăcate ce domnește de atâta vreme, între šiiți și sunniți. Omul acela se încumetase să ne înjosească, deși ne găseam în mijlocul câtorva mii de sunniți; ce s-ar fi întâmplat unui insușit, care s-ar afla în Kerbela sau în Nedschef Ali!

Aș fi așteptat cu interes să privesc trecerea întregului cortegiu, ce părea că nu se mai sfârșește, dar prevederea mă determină să plec. Aveam de gând, în cazul când piedicile n-ar fi fost de neînfrânt, să merg până la Kerbela; acum însă îmi dădui seama că n-ar fi un fapt înțelept să fiu văzut printre sunniți. M-ar fi putut zări vreun pelerin, care m-ar fi recunoscut cu ușurință. Ne întoarserăm acasă. Englezul fu numai decât de părerea mea, întrucât nu mai putea îndura miroslul. Nu-i vorbă, chiar viteazul meu hagiu

Halef Omar se grăbi să se îndepărteze de locul unde poposiseră persanii.

Ajuns acasă, aflai de la Hassan Ardşir-Mirza că nu se va alătura caravanei, ci o va urma abia mâine dimineață, împărtășise această hotărâre lui Mirza Selim, care plecase să privească trecerea caravanei.

Nu știu de ce plecarea lui aga Selim mă punea pe gânduri. Firește, nu era nimic nelinișitor în faptul că ținea să urmărească trecerea caravanei. Cu toate acestea, eram cuprins de o ușoară îngrijorare. Pană să ne culcăm, aga nu se întorsese. Și Halef lipsea. Se dusese, pe seară, în grădină și nu se înapoiase. Abia pe la miezul nopții, auzii pași care se strecurau prin întuneric și cineva se apropiie de locul unde eram culcat.

— Cine-i? întrebai în șoaptă.

— Eu, sidi! auzii glasul lui Halef. Scoală-te și vino cu mine!

— Unde?

— Taci. Ne-ar putea auzi cineva.

— Să iau și armele?

— Numai pe cele mici.

Luai cu mine cuțitul și revolverul și-l urmai cu picioarele desculțe. Halef se îndreptă spre poarta din spate și abia acolo încălțai ghetele.

— Ce s-a întâmplat, Halef?

— Hai, effendi! Trebuie să ne grăbim; îți voi povesti pe drum.

Ieșirăm din grădină și închiserăm poarta, fără să facem zgomot. Mă mirai că Halef nu se îndrepta spre oraș, ci spre partea de sud; totuși, mersei tăcut, până când începu să-mi vorbească.

— Domnule, iartă-mă că ți-am tulburat somnul! Dar nu am nici o încredere în Selim și în gândurile pe care le nutrește!

— Dar ce-i cu el? L-am auzit adineauri venind acasă.

— Lasă-mă să-ți povestesc. Când ne-am întors spre seară și am dus caii în grajd, am găsit acolo pe slujitorul cel gras al proprietarului. Era tare mânios și înjura că un **fennek** [58] căruia-i fugise o şopârlă.

— Și cine era de vină?

— Mirza Selim Aga. Plecase și poruncise să i se lase poarta deschisă, spunând că se va întoarce Tânziu acasă. Nu-l pot suferi fiindcă-i răutăcios, sidi. Servitorul l-a urmărit cu privirea și a văzut că nu s-a dus în oraș, ci spre sud. Ce căuta persoanul în afara orașului? Effendi, iartă-mă că am fost curios să știu; intrai în casă, îmi făcui rugăciunea și mâncai, dar nu-l puteam uita pe aga. Pornii la plimbare în aceeași direcție în care văzusem că a luat-o el. Eram singur. Mă gândeam la tine, la șeicul Malek, bunicul soției mele, la Hanneh, frumoasa mea soție și nu-mi dădui seama că, adâncit în gânduri, mă îndepărtasem mult de locuința noastră. M-am pomenit în fața unei case prăbușite. Sării peste dărâmături și-mi continuai agale drumul. După o vreme, ajunsei într-o grădină cu pomi și cruci. Era un

[59] *mezaristan* al necredincioșilor. Crucile erau luminate de licăririle stelelor. Pășii ușor printre ele, fiindcă nu se cuvine să trezești sufletele necredincioșilor, prin nici un fel de zgromot. Se înfurie și se prind de călcâiele celor ce le tulbură odihna. Deodată, zării niște făpturi așezate pe morminte. Nu erau stafii, întrucât trăgeau vârtos din ciubucuri, le auzeam vorbind și râzând. Nu erau localnici, fiindcă îmbrăcămintea lor le trăda proveniența persoană; doar câțiva arabi se aflau printre ei, iar ceva mai încolo, unde nu mai erau morminte, se auzeau tropote de cai.

— Ai auzit cumva ce spuneau oamenii aceia?

— Ședea cam departe, astfel că n-am putut înțelege decât că punea la cale un jaf și că hotărău ca numai două persoane să rămână în viață. Auzii apoi un glas poruncitor, spunându-le că toți ar trebui să rămână în cimitir până în

zori și văzui pe unul din ei ridicându-se, să plece. Acesta trecu pe lângă mine și-l recunoscui pe agă. L-am urmărit până acasă. Atunci m-am gândit că ar fi foarte bine să știm cine sunt oamenii cu care a vorbit și de aceea te-am trezit din somn.

— Crezi că mai sunt în cimitir?

— Da.

— Trebuie să fie cimitirul englezesc. Îl cunosc de pe vremea când am fost pentru prima dată în Bagdad. Nu-i departe și nu ne va fi greu să intrăm, fără să fim observați.

Păsirăm cu grijă și ajunserăm la spărtura din zidul aproape prăbușit. Îl lăsai pe Halef afară, ca să-mi poată acoperi retragerea în caz de nevoie și mă îndreptai spre țintă. Mai aveam puțin până la cimitir. Nu sufla nici măcar un vântuleț și linștea nopții nu era tulburată de nici un zgomot. Ajunsei cu bine pană la intrarea din partea de nord a cimitirului. Intrai ușor și auzii numai decât nechezatul unui cal. Animalul aparținea desigur unui beduin, fiindcă numai caii care trăiesc în libertate au în nări zvâcnirea aceea proprie datorită spaimei și menită să slujească ca prevestire. Nechezatul acesta putea să-mi trădeze prezența și să-mi fie primejdios. Mă întorsei deci repede și mă îndreptai spre cealaltă parte.

După câteva clipe, văzui licărind în tufiș ceva luminos, îmi dădui îndată seama că erau niște burnusuri arabe. Mă furiai încet și numărai șase înși, tolăniți pe pământ. Cu toții erau arabi; nu se afla nici un persan printre ei. Dar numai venea să cred că Halef s-ar fi putut însela. Prin urmare, persanii trebuie să fi fost prin apropiere, dacă nu cumva plecaseră. Ca să fiu sigur mă furiai mai departe, dar ajunsei lângă cai, fără să mai zăresc nici un om. Cu toate că acum venisem prin altă parte, animalele mă simțiră și-și vădiră iarăși neastămpărul. Trebuia să știu negreșit căți cai erau. Numărai șapte. Arabii pe care îi văzusem erau șase. Unde era al șaptelea? Tocmai când îmi puneam această întrebare, stând cu mâinile și genunchii pe pământ, fui

strivit de apăsarea unui bărbat ce se năpustise asupră-mi. Aceasta era al şaptelea. Stătuse de veghe lângă cai. Paznicul nu părea deloc uşurel. Mă apăsa de-a binelea şi-şi striga tovarăşii cu un adevărat glas de leu.

Să înfrunt o luptă? Sau mai bine să mă predau fără împotrivire, ca să aflu poate ce căutau aici cei şapte însă? Nu, nici una din soluţii nu era bună. Dintr-o smucitură mă ridicai şi-mi răsturnai vrăjmaşul pe spate. Nu se aştepta la surpriza aceasta, iar faptul că-l trântisem cu capul de pământ trebuie să-l fi amețit. Simţii că am scăpat de strânsoare, aşa că din câteva sărituri alergai spre ieşire. Dar în imediata mea apropiere auzeam paşii urmăritorilor. Din fericire, nici îmbrăcămintea pe care o purtam, nici armele nu mă împovărau, astfel că puteam alerga destul de repede şi arabii nu mă ajunseră. Sosind la spărtura zidului, îmi scosei revolverul şi trăsei două împuşcături în aer. Trase şi Halef o împuşcătură de pistol, iar arătările acelea albe, ce mă urmăreau dispărură grăbite. După câteva clipe auzirăm tropote de cai şi înțeleserăm că arabii plecaseră. Dacă până atunci nu fuseseră tulburaţi de gândul la morţii ce se odihneau sub cruci, prezenţa noastră îi însăspăimântase.

— Te-au descoperit, sidi.

— Da. N-am fost prevăzător. În schimb arabii s-au dovedit mai deştepti decât i-am crezut. Aveau la cai un păzitor, care m-a prins.

— *Allah kerihm!* Ai fi putut să-o păteşti, fiindcă arabii nu veniseră în cimitir cu gânduri cinstite. Dar urmăritorii tăi erau numai arabi?

— Persanii pe care i-ai văzut tu nu se mai aflau acolo. Nu ţi se pare cunoscută figura comandanţului pe care l-ai auzit vorbind?

— N-am putut să-l văd prea bine; nu era suficientă lumină şi el şedea în mijlocul celorlalţi.

— Deci am făcut acest drum degeaba, deşi cam bănuiesc că au fost cei care-l urmăresc pe Hassan Ardsir-Mirza.

— Crezi că aceştia s-ar putea afla aici, sidi?

— Da. După atacul prin surprindere, s-au îndreptat spre vest, dar foarte ușor puteau bănuia că Hassan, va merge spre Bagdad și de aceea au plecat spre sud, prin Dschumeila, Kifri și Zengabad. Din cauza femeilor, noi nu am putut înainta atât de repede ca ei.

Ne-am întors înapoi în locuința noastră și i-am făcut cunoscute lui Hassan Ardşir întâmplarea și temerile mele, dar el le-a tratat cu ușurință. Nu putea să credă că urmăritorii săi veniseră la Bagdad și i se părea la fel de incredibil că vorbele pe care le auzise Halef ar avea vreo legătură cu el. L-am rugat să fie cu băgare de seamă și să ceară o escortă de la pașă, dar a refuzat și această propunere.

— Nu mă tern, a spus el. Nu are de ce să-mi fie frică de shiiti, căci în timpul sărbătorii încetează orice dușmănie și la fel de sigur este că nu voi fi atacat nici de arabi. Până la Hilla veți fi cu mine, tu și prietenii tăi, iar până la Kerbela mai e doar cale de o zi și drumul este atât de bătut de pelerini, încât nici un bandit nu-și va face apariția.

— N-am cum să te silesc să-mi urmezi sfatul. Iei cu tine doar acele lucruri de care ai nevoie la Kerbela dar pe celealte le lasă aici?

— Nu las nimic. Să încredințez ceea ce am în mâinile unor străini?

— Gazda noastră mi se pare a fi un om cinstit și de încredere.

— Da, dar locuiește într-o casă singuratică. Somn ușor, emirule!

N-am mai avut altceva de făcut decât să tac. M-am dus din nou la culcare și m-am trezit doar Tânziu, a doua zi dimineață. Englezul nu era prezent; plecase în oraș și când s-a întors, a adus cu el patru bărbați din care trei erau echipați cu târnăcoape, sape și alte unelte.

— Ce vor oamenii aceştia? l-am întrebat.

— Hm, vor să muncească! răspunse el. Trei sunt marinari conediați, din Vechea Anglie, iar al patrulea este un scoțian care pricepe puțin limba arabă; el o să fie tălmaciul meu. Am nevoie de el, pentru că dumneavoastră vreți să plecați în secret la Kerbela. *Well!*

— Cine v-a făcut rost de acești oameni, *sir*?

— Am întrebat la consulat.

— Ați fost la guvernator? Fără să-mi spuneți nimic?

— *Yes, sir!* Am primit și am trimis scrisori și mi-am făcut rost și de bani. Nu v-am spus nimic, pentru că de acum înație nu mai sunt prietenul dumneavoastră!

— De ce?

— Pe cel care pleacă la Kerbela, fără să mă ia și pe mine, n-au de ce să-l intereseze problemele mele. *Well!*

— Dar, *sir*, ce vă trece prin cap, aşa deodată? Dacă mă însușeți n-o să avem decât necazuri și dumneavoastră și eu.

— V-am însușit și până acum și n-am mai avut necazuri. Lăsați-o baltă! Nu contează; nici nu-mi pasă.

Se răsuci și își făcu de lucru cu cei patru oameni ai lui. Bunul David Lindsay, în ciuda patimii sale pentru *fowling-bull*, era curios să participe la sărbătoarea de zece Muharrem; dar era absolut imposibil să-l iau și pe el.

5. Flagelul ciumei

După-amiază, când se mai domolise căldura toridă din timpul zilei, am pornit la drum, părăsind Bagdadul, în față, călărea călăzuza, pe care o tocmise Hassan Ardşir, împreună cu câțiva hăitași, ale căror animale îi cărau avutul. Aceasta era o imprudență pe care eu n-am putut să-o înțeleg. În spatele lor veneau Hassan și aga Mirza Selim, pe lângă cămila care le purta pe cele două femei. Eu mergeam lângă Halef, iar în spate se afla englezul; acesta arbora o figură mândră și îndrăzneață și își supraveghează oamenii cu ajutorul cărora vroia să constrângă ruinele Babilonului să-i pună la dispoziție comorile lor ascunse. Alwah călărea pe un catâr, iar servitorul arab rămăsese în urmă.

Îmi închipuisem cu totul altfel această călătorie. Tot aranjamentul ieșise pe dos. Probabil că eram și eu de vină, dar acum îmi venea greu să-mi exprim o părere clară. Uimirea, pe care la început părea că reușisem să mi-o stăpânesc, nu rămăsese fără urmări și în afară de aceasta, eram mult mai îngrijorat, mai agitat și mai încordat decât oricare dintre însotitorii mei. Mă simțeam obosit fizic și dărâmat psihic, fără a putea găsi un motiv pentru această stare de sfârșeală. Eram supărat pe Hassan Ardşir și chiar pe englez, fără să mă gândesc la faptul că poate proasta mea dispoziție fusese motivul pentru care mă ocupase mult mai puțin de problemele lor, decât o făcusem înainte. Așa după cum am fost nevoit să recunosc mai târziu, această situație și-a avut motivația într-o stare de incubație a cărei răbufnire a fost aproape fatală pentru mine.

Am mers pe lângă râu în sus, pentru ca să trecem peste podul de vase. Acolo m-am oprit să arunc o privire spre fosta reședință a lui Harun al Rašid. Se afla în fața mea, sub strălucirea soarelui, în toată splendoarea ei, purtând totuși urmele de neșters ale degradării. În stânga, în fața

grădinii publice, din spatele căreia pleacă spre nord vagonetul tras de cai, se afla stația de triaj.

Apoi, castelul ce se înalță falnic și clădirea guvernamentală la picioarele căreia se află fluviul Tigru. În dreapta, suburbia locuită îndeosebi de arabi — Agil, cu medresa Mostansir, singura clădire care s-a păstrat până în prezent în această veche parte a orașului fundată de califul Mansur. Și în spatele acestor clădiri se întinde o grămadă nesfârșită de case, dominate de minaretele înalte, construite cu gust și de cupolele aurite aproape o sută de moschee. Deasupra acestei mulțimi de case unduiește, ici și colo, coroana frumos conturată a câte unui palmier a cărui culoare de un verde plăcut străpunge vălul de praf și fum, care plutește neîncetat deasupra orașului califului.

Aici, în locul acesta, a întâmpinat Mansur acea delegație a regelui francilor, Pepin cel Scurt, care a venit pentru a colabora cu el împotriva atât de temuților „omeiazi” din Spania. Aici a trăit renumitul Harun al Rașid, alături de frumoasa Zobeida, cu care și-a împărtășit dragostea față de lux, dar și respectul față de cucernicie. Ei au mers de nenumărate ori în pelerinaj la Mecca și au poruncit ca drumul pană acolo să fie acoperit cu covoare scumpe. Unde se află, astăzi, prețiosul copac de aur cu fructele sale de diamante, safire, smaralde, rubine și perle, care umbrea tronul lui Harun? — Acest calif a fost numit Al Rașid (de fapt; Er Reschid, Cel Drept) și totuși el a fost un tiran viclean, care și-a asasinat în mod oribil credinciosul vizir, Djafer, a pus să fie zidită de vie sora sa împreună cu copilul ei și a măcelărît nobila familie a Barmekizilor.

Strălucirea pe care o răspândesc în juru-i poveștile din *O mie și una de nopți*, e doar o amăgire, întrucât istoria a dovedit de mult că adevăratul Harun nu-i același cu legendarul Harun. Alungat de popor, s-a refugiat la Rakka și a murit la Rhages, în Persia. A fost înmormântat sub o boltă aurită, la Meșhed, în Khurasan; dar Zobeida, care a risipit nebunește o avere de neînchipuit, se odihnește la

marginea orașului, într-un cimitir neîngrijit, sub o piatră mortuară, pe care veacurile au rupt-o și fărâmițat-o. Tot aici a trăit și califul Maamun, care a tăgăduit natura divină a *Coranului* și credea numai în „veșnica înțelepciune”. În timpul lui, vinul curgea în valuri, iar sub urmașul său Mutassim, lucrurile au mers și mai rău. A clădit într-un ținut singuratic reședința Samarra, un fel de rai pământesc, cheltuind în mod nesăbuit tezaurele câtorva familii domnitoare. Aici a fost împinsă până la extaz cea mai decăzută senzualitate și în timp ce se plătea o avere întreagă pentru privirea amoroasă a unei femei ademenitoare, poporul era silit să se zbată în lipsuri. Dar și isprăvile acestuia fură întrecute de Muttavakkil, alt „împăternicit al profetului”; acesta-și clădi altă reședință, a cărei lemnărie, ca să dea clădirii o faimă cat mai mare, a fost tăiată din bătrânul și tot atât de renumitul „Copac al lui Zoroastru”. Copacul, un chiparos uriaș, se afla la Tus, în Khurasan. Ruga stăruitoare a magilor și preoților a fost zadarnică. Se oferiră să plătească sume de necrezut, ca să și poată salva mărturia adevărată a credinței lor. Totul fu în zadar. Copacul a fost doborât și tras pe un drum deosebit de anevoios și a ajuns la destinație tocmai în clipa în care Muttavakkil fu ucis de însuși paznicul său turc.

Odată cu el păli strălucirea califilor, iar gloria „Orașului sfânt” decăzu din ce în ce mai mult. Se crede că pe vremea aceea erau în Bagdad 100.000 moschei, 80.000 bazare, 60.000 băi, 12.000 mori, tot atâtea caravanseraiuri și două milioane de locuitori. Câtă deosebire față de Bagdadul de astăzi! Pretutindeni murdărie, praf, dărâmături și mizerie. Podul pe care mă aflam se deteriorase; era zdrențuită și legătura grinzelor de sprijin. În loc de „Dar us Khalifet” sau „Dar us Sallam”, ar fi fost mai nimerit să se spună orașului

„Dar el Taun”^[60]. Cu toate că Bagdadul are și astăzi o înfățișare măreată, o treime din terenul lui e acoperită de cimitire, câmpii ciumate, băltoace și gunoaie casnice,

deasupra cărora se rotește vulturul negru. Ciuma bântuie aici în mod obișnuit la câte cinci-șase ani și-și smulge victimele, care se numără totdeauna cu miile. Dar și cu asemenea ocazii, musulmanul își păstrează totala nepăsare. „Allah ne-o trimite; nu ne putem împotrivi”, spune musulmanul. În timpul însărcinătoarei epidemiei din anul 1831, împoternicitul Angliei s-a străduit din răsputeri să găsească mijlocul de a stăvili răspândirea ei, dar gândurile lui bune au fost primite cu dușmanie de mullahi, care îl încurajau să vrea să comită o faptă potrivnică prescripțiilor din *Coran*, aşa încât se văzu nevoit să fugă. Urmarea să-va sădă prin marele număr de morți jertfiți ciumei: trei mii în fiecare zi. Acestei năpastede infrițătoare i se alătură surparea canaturilor; într-o singură noapte s-au prăbușit câteva mii de case peste cei care le locuiau.

Amintindu-mi de aceste nenorociri, mă simții copleșit de teama că m-a cuprins molima. Cu toate că era o căldură înăbușitoare, mă treceau fiori reci. Fugii după ceilalți, ca să scap de oraș și gândurile mele negre.

Lăsând în stânga șoseaua ce duce la Basra, iar în dreapta pe aceea ce duce spre Dair, trecuram pe lângă cărămidarii și pe dinaintea mormântului Zobeidei și după aceea peste canalul Oșah și dădurăm de câmpie. Ca să ajungem la Hilla, aveam de străbătut istmul îngust care desparte Tigrul de Eufrat. Pe la sfârșitul Evului Mediu, se aflau aici nenumărate grădini. Palmierii fremătau în bătaia vântului, florile răspândeaau miroșuri îmbătătoare, iar fructele cele mai gustoase atârnau pe crengile pomilor. Acum se potrivesc aici cuvintele lui Uhland: „Nici un copac nu mai umbrește, nici un izvor nu mai țâșnește”. Canaturile au secat și par că nu mai au alt rost decât să slujească drept ascunzători beduinilor tâlhari.

Soarele ardea cu aceeași putere, iar aerul părea îmbibat de mirosurile caravanei morților, care trecuse pe aici cu o zi înainte. Aveam senzația că sunt într-un spital neaerisit și plin cu bolnavi de vărsat. Si nu era doar o închipuire,

întrucât și Halef îmi mărturisi că e cuprins de aceeași senzație, iar englezul își rotea răutăcios și înfuriat nasul umflat, adulmecând aerul infectat.

Din când în când întâlneam câte un pelerin bătrân și amărât, care ținea să fie îngropat la Kerbela și rămăsese în urma celorlalți din pricina oboselii, sau vreun grup de alliiști, care încărcaseră câteva cadavre pe un biet catâr. Animalul gâfâia și nădușea, pelerinii mergeau pe de lături, astupându-și nasurile, iar în urma lor rămânea duhoarea de cadavre, care ne tăia respirația și ne amețea.

Pe o margine de drum stătea un cerșetor aproape gol, purtând doar un șorț îngust și legat în jurul soldurilor. El își manifesta durerea pentru uciderea lui Hossein într-un chip dezgustător. Își împunsese părțile de sus ale picioarelor și brațelor cu niște cuțite tăioase, iar partea de jos a brațelor, pulpele, gâtul, nasul, bărbia și buzele îi erau străpunse, la distanțe mici, de niște cuie lungi. Pe solduri și pe pântece îi atârnau cărlige, înfipte în carne și având la capete greutăți. Tot restul corpului îi era acoperit cu ace, în timp ce pielea capului îi era brăzdată de tăieturi. Fiece deget al picioarelor și al mâinilor era străpuns de câte o pană de lemn. Nu se vedea pe tot corpul un locșor cât de mic, pe care cerșetorul să nu-l fi îndurerat cu vreo rană. La apropierea noastră se ridică, stârnind și roiul de muște și Tânțari, care se simțeau bine pe rănilor acelea săngerânde. Era o priveliște îngrozitoare.

— *Dirigha Allah, vaj Mohammed! Dirigha Hassan, Hossein!* se tângui cu glas îngrozitor, întinzându-ne ambele mâini.

Văzusem în India pocăiți care își pricinuiau cele mai înfricoșătoare dureri, într-un chip cu neputință de crezut, și-i compătimeam totdeauna; dar pe acest om de un fanatism aberant, zău că l-aș fi pălmuit mai curând, în loc să-i fi dat de pomană, fiindcă pe lângă groaza căreia-i dădea naștere înfățișarea lui dezgustătoare, nu puteam răbda nici prostia care-i în stare să născocească chinuri

atât de monstruoase pentru a comemora ziua morții unui om, la urma urmelor destul de păcătos! Și după toate acestea, un asemenea însă vrea să fie socotit sfânt și e sigur că după moarte va avea cel mai bun loc în rai, astfel că pretinde încă de pe acum nu numai pomeni cât mai darnice, dar și un respect deosebit.

Hassan Ardsir-Mirza îi aruncă o monedă de aur.

— *Hasgadag Allah!* — Dumnezeu să te binecuvânteze! îi strigă cerșetorul, ridicând brațele ca un preot.

Lindsay se scotoci în buzunar și-i dădu zece piaștri.

— *Subhalan Allah* — Dumnezeu e milostiv! spuse demonul, mai puțin respectuos și manifestându-și recunoștința mai degrabă către Dumnezeu, decât față de Lindsay.

Scosei și eu un piastru și i-l aruncai la picioare. „Sfântul” șiit făcu mai întâi o mutră uimită, apoi una furioasă.

— *Azdar-Geizhals!* îmi strigă și adaugă cu repeziciune, întovărășindu-și cuvintele cu un gest de scârbă: *Azdar, pendș Azdarani, deh Azdarani, hezar Azdarani, lek Azdarani* — ești un zgârcit, ești de cinci ori zgârcit, de zece ori zgârcit, de o sută de ori, de o mie de ori, de o sută de mii de ori zgârcit.

Dădu în piastru cu piciorul, îl scuipă și manifestă o mânie, de care s-ar fi cuvenit să mă tem în alte împrejurări.

— Sidi, ce înseamnă Azdar? mă întrebă Halef.

— Zgârcit.

— *Allah, Allah!* Și cum se numește un om prost?

— Bisaman.

— Și un mojic?

— Djiaf.

Micul hagi se întoarse spre cerșetor, îi arătă palma și și-o frecă de picior, ceea ce este o insultă foarte neplăcută și-i strigă: *Bisaman, djiaf, djiaf!*

Auzind aceste cuvinte, șiitul își revărsă însușirile retorice într-un asemenea chip, încât ne văzurăm siliți s-o

rupem la fugă: „Sfântul martir” rostea cu o ușurință revoltătoare cele mai urâte înjurături și cele mai înfricoșătoare blesteme, pe care mi-ar fi cu neputință să le reproduc. Ne plecarăm în fața „superiorității” lui și pornirăm.

Aerul era tot atât de înăbușitor. Recunoșteam foarte bine drumul caravanei morților; ambele părți ale drumului aveau urme de picioare și copite, care indicau că escorta militară ce fusese alăturată caravanei la Bagdad, spre a o ocroti împotriva hoților, se îndepărtașe de drumul principal, spre a se feri de miroslul de putreziciune răspândit de cadavre.

Îl îndemnai pe Hassan Ardsîr, să nu mai mergem pe drumul caravanei, ci să călărim paralel cu el; dar la o distanță oarecare. Îmi răspunse că nu crede să fie în folosul pelerinajului o călătorie de felul acesteia. Din fericire îl putui convinge seara, când ajunserăm în locul unde poposise cortegiul pelerinilor, să nu înnoptăm acolo, ci intr-un loc mai larg.

Ne aflam într-un ținut primejdios și nu trebuia să ne îndepărtem de tabără. Înainte de a ne duce să ne odihnim, ne hotărâram ca a doua zi să plecăm în zori și să întrecem caravana, ajungând devreme la Hilla și orânduindu-ne tabăra de noapte la Turnul Babei. Hassan Ardsîr, voia să lase caravana să ne întreacă, spre a o ajunge mai târziu, iar noi urma să-i aşteptăm înapoierea.

Eram peste măsură de istovit și simțeam o durere înăbușită, care-mi străpungea creierul, cu toate că nu suferisem niciodată asemenea dureri. Dându-mi seama că e un început de febră, luai o doză de „Chinoidin”, pe care mi-l cumpărăsem în Bagdad, împreună cu alte medicamente utile. Multă vreme nu putui atipi, deși eram zdrobit de oboseală, iar atunci când adormii, în sfârșit, fui tulburat de vise îngrozitoare, care mă trezeau neîncetat. Deodată mi se păru că aud tropotul înăbușit al unui cal; cum însă mai eram pe jumătate adormit, crezui că visez încă.

În cele din urmă neliniștea mă alungă din tabăra. Se crăpa de ziuă. Spre răsărit, cerul începuse să se lumineze. Scrutai zarea și observai spre miazăzi un punct care se mărea eu repeziciune. După câteva clipe se ivi un călăreț ce venea în goană spre noi. Era... Mirza Selim Aga. Când coborî, văzui calul nădușit, în timp ce stăpânul său păru stingherit că dă cu ochii de mine. Aga mă salută scurt, își priponi calul și voi să intre în cort.

— Unde ai fost? îl întrebai.

— Ce te privește? îmi răspunse dârz, cu toate că întrebarea mea fusese politicoasă.

— Ba mă privește; chiar foarte mult! Oamenii care călătoresc împreună prin asemenea ținuturi sunt datori să și lămurească unul altuia gândurile și faptele.

— Mi-am adus calul.

— Dar unde a fost?

— Și-a rupt frânghia cu care era legat și a fugit.

Mă apropii și cercetai frânghia:

— Văd că nu-i ruptă deloc.

— S-a desfăcut numai nodul.

— Să mulțumești lui Allah, dacă se va desface și nodul ce-ți va fi pus cândva în jurul gâtului.

Când să-i întorc spatele, ca să plec, veni dârz spre mine și mă întrebă:

— Ce-ai spus? Ia mai spune o dată, că nu te-am înțeles!

— Gândește-te puțin și ai să înțelegi!

— Stai, nu poți pleca aşa. Trebuie să mă lămurești mai întâi!

— Voi am să-ți amintesc de cimitirul englezesc din Bagdad.

Se înroși ușor, dar izbuti să se stăpânească și-mi spuse cu un ton liniștit:

— Cimitirul englezesc? Ce mă privește? Nu sunt englez. Dar tu ai pomenit despre o frângie și un gât. Nu știu ce ai cu mine și mă voi plânge lui Hassan Ardşir-Mirza, să știi! Să te învețe el cum să te porți cu mine.

— Mi-e totuna, fie că te vei plânge, fie că nu te vei plânge, fiindcă în orice caz mă voi purta cu tine aşa cum meriți.

Con vorbirea noastră trezise pe cei care dormeau. Se făcură pregătirile de plecare și ne continuărăm călătoria, în timpul drumului, văzui pe Selim vorbind și gesticulând cu Hassan Ardşir. După câteva minute Hassan veni spre mine.

— Emire îmi îngădui să te întreb ceva despre aga Selim?

— Da.

— Nu-l poți suferi?

— Nu.

— Bine. Dar de ce-l insultă?

— A primit insulta fără să se apere. Prin urmare n-am săvârșit nici o nedreptate.

— Poate fi acuzat un om, fiindcă s-a dus să-și prindă calul care i-a fugit?

— Nu. Dar poate fi acuzat acela care pleacă pe furiș, ca să pună la cale cu prietenii lui mijlocul de a-și ataca tovarășii de călătorie.

— Emire, mi-am dat seama de câtva timp că sufletul tău este bolnav și trupul obosit; de aceea vezi totul în negru și vorbele-tă sunt amare. Te vei însănătoși curând și-ți vei recunoaște greșeala, fiindcă ai judecat totdeauna cu dreptate. Selim mi-a fost credincios ani de-a rândul. Așa-mi va rămâne, până când Allah îl va cheme în cer.

— Dar ce-a căutat în cimitirul englezesc?

— A fost o întâmplare. Mi-a povestit-o adineauri. Seara era frumoasă și-l îmbia să se plimbe. A ajuns în cimitir, fără să știe că sunt oameni pe acolo. Erau niște călători pașnici, care istoriseau despre isprăvile hoților, și firește, despre prăzile ce-și însușesc. Îți-am spus doar că nu-i nimic suspect în întâmplarea asta.

— Și crezi că astă-noapte i-a fugit într-adevăr calul?

— Sunt sigur.

— Și crezi că aga Selim e omul care-și poate găsi calul pe întuneric?

— De ce nu?

— Chiar dacă a fugit departe de tot? Animalul era plin de nădușeală și făcea spume.

— L-a silit să alerge, ca să-l pedepsească. Te rog să-l judeci mai chibzuit de-acum încolo!

— Îți voi îndeplini bucuros dorința, dacă mă voi convinge că nu mai are purtări tainice.

— Îi voi porunci. Dar nu uita că orice om greșește. Numai Allah le știe pe toate!

Cu această dojană se încheie con vorbirea.

Ce trebuia să fac sau, mai bine, ce puteam face? Eram încredințat ca aga Selim pune la cale o ticăloșie; eram încredințat că în noaptea asta se întâlnise cu oamenii cu care stătuse de vorbă în cimitirul englezesc. Dar cum să dovedesc bănuiala mea? Mă năpădise o istoveală fără margini. Mă simțeam lipsit de brice vlagă și aveam senzația că port în locul capului o tobă, în care bate necontenit cineva. Îmi dădeam seama că-mi pierde cu încetul energia și că devin nepăsător chiar față de lucrurile și întâmplările, care în mod obișnuit mă iritau. De aceea înregistrai cu oarecare indiferență rugămintea lui Hassan Ardşir, care era mai curând o mustrare decât o recunoaștere a adevărului și mă hotărâi să mă feresc de orice acțiune riscantă.

Animalele ne duceau cu repeziciune de-a lungul deșertului. Pelerinii se înmulțeau; „les odeurs sans parfum” erau și mai puternice și de nesuportat; încă înainte de prânz zărirăm sirul nesfârșit al oamenilor și animalelor care alcătuiau caravana.

— Îi ocolim? întrebai.

— Da, răspunse Hassan și făcu un semn călăuzei ce se afla în fruntea micului nostru cortegiu.

Ajunerăm curând în câmp deschis. Aerul devenise mai curat, spre nemărginita mea bucurie. Mersul nostru repede mi-ar fi plăcut, dacă nu ne-ar fi stânjenit numeroasele morminte și canaluri, pe care le întâlnirăm. Piedicile acestea îmi sporiră durerile de cap și-mi pricinuiră noi

dureri, astfel încât am fost foarte încântat când am scăpat de ele și de arșița zăpușitoare.

— Sidi, îmi spuse Halef, care mă supravegheau cu neobosită credință, ești palid și ochii-ți sunt încercănați. Nu ți-e bine?

— Mă doare capul. Dă-mi puțină apă din burduf și sticla cu oțet.

— Dacă s-ar putea, ar fi mai bine să mă doară pe mine capul!

Bietul Halef! Era atât de bun, încât nu bănuia ce-l așteaptă. Dacă armăsarul meu n-ar fi fost un cal atât de vânjos, n-aș fi putut îndura o asemenea călătorie și ar fi trebuit să mă rușinez de bătrâna servitoare. Ea călărea ca o „amazoană” ungără, adică aşa cum n-aș fi crezut că-i în stare „grațioasa” persană.

În fine, pe la sfârșitul după-amiezii se iviră în dreapta noastră ruinele El Himaar, așezate la o depărtare de vreo leghe de Hilla. Curând zărirăm înălțimile El Mudșellibeh și așezămintele Amran-Ibn-Ali. Trecurăm prin grădinile de pe malul stâng al Eufratului și intrărăm în orașelul Hilla, pe un pod cam subred. Orașelul e vestit prin în sectele de tot felul care mișună cu duiumul, prin proverbiala murdărie, fără asemănare chiar în Orient și prin populația sa, al cărei fanatism e cu adevărat nebunesc. Ne oprirăm doar atât cât ne trebui ca să mulțumim oarecum un număr de vreo treizeci de cerșetori ce ședeau în mijlocul drumului și

[61]

pornirăm grăbiți spre Birs Nimrud, adică spre Turnul Babilonului, ce se află la o depărtare de două ore și jumătate de Hilla. Întrucât ruinele acoperă aproape jumătate din câmpie, își poate imagina oricine cât de imens a fost vechiul oraș.

Soarele începu să apună, când zărirăm Turnul Nimrud, înălțându-se în mijlocul mlaștinilor și al deșertului, lângă ruinele Ibrahim Eholil. Ruinele turnului trebuie să aibă acum o înălțime de vreo cincizeci de metri; deasupra lui se

mai află un singur stâlp, înalt de vreo zece metri. E unica mărturie rămasă intactă a Babilonului, numit pe vremuri „mama orașelor”; crăpătura din mijlocul stâlpului mă îndeamnă însă să-mi amintesc versurile lui Uhland:

*Numai un stâlp uriaș
Vorbește despre măreția dispărută
Dar și acesta-i crăpat
Și se poate prăbuși peste noapte.*

Ne oprirăm la poalele ruinelor și în timp ce se făcea pregătirile pentru cină, mă urcai în turn, ca să arunc o privire asupra împrejurimilor. Eram singur acolo sus. Soarele apusese iar razele lui își luau rămas-tun de la ruinele unui oraș gigantic, cufundat în negura vremurilor.

Ce-a fost Babilonul?

Așezat pe Eufrat și despărțit de el în două părți, orașul avea după Herodot circumferință de 480 de stadii, adică șaisprezece mile. Era împrejmuit de un zid gros de 50 de coți și înalt de 200 de coți, prevăzut în vederea apărării cu niște despărțituri și turnuri, în afara de un sănț mare și adânc, plin cu apa. O sută de porți de bronz înlesneau intrarea în oraș și din marginea fiecăreia pornea câte o stradă așezată în fața alteia, astfel că Babilonul era împărțit în pătrate perfecte. Casele, care aveau câte trei patru caturi, erau clădite din cărămizi, lipite între ele cu păcură; aveau fațade minunate și erau despărțite între ele prin spații libere. Unele terenuri erau acoperite cu grădini mărețe, în care se puteau desfăta în aer curat cele două milioane de locuitori ai orașului.

Și ambele maluri ale fluviului erau împrejmuite de clădiri frumoase, prin ale căror porți de bronz trebuiau să treacă locuitorii, atunci când voiau să ajungă cu corăbiile de pe un mal pe celălalt. Fluviul putea fi trecut pe un pod măreț, care avea o lărgime de treizeci de picioare. Acoperișul podului putea fi scos oricând. La construirea lui

s-a săpat un lac, a cărui circumferință era de 12 leghe și adâncimea de 75 de picioare și în care fu abătut cursul Eufratului. Lacul a fost conservat mult timp; în el se revărsau apele pricinuite de inundații, care erau folosite în vreme de secetă la udarea câmpurilor, cu ajutorul unor furtunuri.

La fiecare capăt al podului se afla câte un palat impunător. Un corridor subteran lega aceste palate pe sub Eufrat. Cele mai însemnate clădiri ale orașului erau: vechiul palat regal, a cărui circumferință era de o milă, noul palat înconjurat de trei ziduri și împodobit cu nenumărate sculpturi și „grădinile suspendate ale Semiramidei”. Întinse pe o suprafață de 160.000 de metri, pătrați, grădinile erau împrejmuite cu un zid gros de 22 de picioare. Pe o suprafață mare și boltită, se înălțau niște terase orânduite în formă de amfiteatru, la care duceau trepte late de 10 picioare. Platformele acestor terase erau acoperite cu pietre lungi de 16 picioare și late de 4 picioare, ca să nu poată pătrunde apa. Pe pietre se afla un strat gros de papură, apoi două rânduri de cărămizi arse, lipite între ele cu păcură. Deasupra cărămizilor se turnase plumb, pe care se răspândise atât de mult pământ de flori, încât și cei mai puternici copaci își puteau înginge rădăcinile în el. Pe cea mai înaltă terasă era un puț, ce se umplea neîncetat din Eufrat cu apa necesară pentru stropirea grădinilor. În galeriile fiecărei terase se orânduise săptămâni minunate sere, iluminate în timpul noptii, în care plutea miroslor îmbătător al celor mai alese flori și de unde ochii se desfătau, privind orașul și împrejurimile.

Dar cea mai însemnată clădire a Babilonului era Turnul Babel, despre care ne vorbește Biblia. Sfânta Scriptură nu precizează înălțimea turnului. Ea spune doar atât: „vârful lui ajungea până la cer”. Talmudistii susțin că turnul avea o înălțime de 70 de leghe; după tradiția orientală, înălțimea era de 10.000 de stânjeni, iar după altele 20.000 de picioare; aceleași izvoare afirmă că la construirea lui au

lucrat neîntrerupt un milion de oameni, timp de doisprezece ani. Firește, cifrele acestea sunt exagerate. Adevărul este că din mijlocul Templului lui Baal s-a înălțat un turn, a cărui bază avea o circumferință de aproximativ o mie de pași, iar înălțimea număra 6-800 picioare. Avea șapte etaje dispuse în retrageri succesive, astfel că se micșora spre vârful turnului, lăsând loc unui culoar serpuitor, folosit la urcare. Fiecare din aceste etaje avea galerii, săli și odăi mari și boltite, ale căror statui, mese, scaune, vase și mobile erau construite din aur masiv. În partea inferioară a turnului se afla statuia lui Baal, care cântarea o mie de talanți babilonieni, valorând prin urmare câteva milioane de taleri. La ultimul etaj se construise un observator, în care-și făceau calculele astronomiei și astrologiei. Xerxes a jefuit toate comorile din turn, despre care Diodorus susține că aveau o greutate de 6.300 de talanți.

La aceasta, mitul răsăritean adaugă că s-ar fi găsit în clădire un puț, a cărui adâncime era egală cu înălțimea turnului. În puțul acesta s-ar fi aflat îngerii Warud și Marud, cu lanțuri atârnante de picioare, iar la fundul lui s-ar fi aflat ascunsădezlegarea de orice farmece.

Așa a fost Babilonul, cu turnul vestit. Acum...

Aici, la poalele turnului Nimrud, mă dusei cu gândul la patrie, la odaia mea de acasă și la *Biblia* deschisă în fața mea. Cât de des citisem prorocirile lui Ieremia asupra orânduirilor divine! Fiii lui Abraham, rămași fără patrie, sedeau pe malurile Eufratului și ale celorlalte ape ale Babilonului și pe marginile lacurilor și mărilor; intonarea psaltirilor amuțise, iar din ochii filor lui Abraham curgeau lacrimi, mărturia păcatelor și a pocăinței. Si chiar dacă răsună vreo harpă, ea tânguia după orașul ce fusese sanctuarul lui Iehova. Sfârșitul acestui cântec de jale sună astfel: „îmi ridic ochii spre munții de unde-mi va veni mântuirea”. Si Dumnezeu ascultă rugăciunea. El se făcu auzit prin glasul puternic al lui Ieremiahus din Anathot, pe

care noi îl numim Ieremia și poporul înflăcărat îi ascultă cuvintele.

„Acesta-i cuvântul Domnului împotriva Babilonului și a țării chaldeilor. A năvălit dinspre miazănoapte un popor, care vă va pustii țara. Are arme și scuturi și e crunt și nemilos. Larma lui se aseamănă cu vuietul mării. Fugiți din Babilon, ca fiecare să-și poată salva sufletul, fiindcă în țară sunt strigăte războinice și o jale cumplită. Vorbește Zebaoth. Vezi, vreau să pedepsesc pe regele Babilonului. Înarmați-vă împotriva Babilonului. Chiuiți în jurul lui. Temeliile au căzut, zidurile s-au prăbușit. Porniți împotriva lui, deschideți-i hambarele cu grâne, sugrumați-i vitele și împresurați pe toți cei dinăuntru, ca să nu scape nici unul. A uneltit împotriva domnului; de aceea trebuie să piară toți bărbații odată cu luptătorii. Să cadă spada asupra Babilonului și cârmuitorilor lui, asupra înțeleptilor și a celor puternici, asupra cailor și a plebei ce se află acolo. Întocmai după cum Dumnezeu a răsturnat Sodoma și Gomora, tot aşa să se prefacă Babilonul într-un morman de pietre, iar orașele sale în deserturi!”

Stând deasupra ruinelor, îmi puteam da seama cât de însăpămantător se împlinise cuvântul Domnului. Cirus cel Mare veni cu 600.000 de luptători pedeștri, 120.000 de călăreți și 1.000 de care de luptă, împreună cu alte câteva mii de înși călări pe cămile și cucerii orașul, cu toate că era atât de bine apărat și deși avea provizii de hrană pentru douăzeci de ani. Mai târziu, Darius Hystaspis porunci să se dărâme zidurile, iar Xerxes jefui toate comorile. Când Alexandru cel Mare veni la Babilon voi să reconstruiască turnul. Numai la folosirea dărâmăturilor lucrau 10.000 de muncitori; dar planul rămase neînfăptuit din pricina morții lui subite. De atunci, orașul decăzu din ce în ce mai mult, aşa încât astăzi nu se mai vede nimic altceva decât o învălmășeală de pietre roase de vremi, printre care nici ochiul-ager al unui cercetător исcusit nu s-ar descurca lesne. În dreapta turnului zării șoseaua ce duce la Kerbela,

iar în stânga pe aceea ce se îndreaptă spre Mekșed Ali. Spre nord se află Tahmasia, iar la apus ruinele Djebel îmi încântă privirea, dar întunericul ce se lăsa pe nesimțite mă alungă jos, la tovarășii de călătorie.

În acest timp, se înjghebase cortul femeilor; în afară de Lindsay și Halef toți se culcaseră. Halef voia să mă vadă dus la culcare, iar Lindsay ținea să stăm de vorbă asupra celor ce vom avea de făcut în zilele următoare. Îi făgăduii că vom lua a doua zi o hotărâre în această privință, mă acoperii cu pătura și încercai să dorm. Dar nu izbutii decât să atipesc și să mă trezesc de câteva ori, din pricina frigurilor, care mă istoveau din cale-afară.

Spre dimineață începură să mă scutere niște frisoane puternice, alternate din când în când cu stări de amețeală. Simteam o durere ciudată în oase și cu toate că nu se luminase, încă, vedeam totul învârtindu-se în juru-mi. Mă gândii că trebuie să mă fi îmbolnăvit de frigurile obișnuite, aşa încât luai o altă doză de „Chinoidin”, care mă prăbuși într-o stare ce se putea numi mai curând amortire, decât somn.

Când mă trezii, toți tovarășii mei erau în plină mișcare. Spre marea mea uimire, era ora nouă înainte de amiază și tocmai trecea pe lângă noi o parte a caravanei, ce se îndrepta spre Kerbela; cealaltă parte se ducea la Meșed Ali. Halef îmi aduse apă și curmale. Putui să sorb câteva picături de apă, dar de curmale nu mă atinsei. Starea în care mă aflam era un fel de mahmureală, pe care aveam de unde s-o cunosc. Pe vremea când eram foarte Tânăr mă găsisem de câteva ori în dispoziția aceea duioasă înfățișată de Viktor Scheffel, poetul lui *Gaudemus*, prin cuvintele:

Abia după ultima noapte te năpădește o sălbatică durere de cap,

Ce bate aerul cu istovite fâlfâiri de aripi;

Munții și văile sunt învăluite de liniște și jale.

Mă străduii din răsputeri să mă stăpânesc și izbutii oarecum, astfel încât putui să stau de vorbă cu Hassan.

Ardşir-Mirza, care voia să pornească îndată ce cortegiul pelerinilor ar fi fost pe sfârșite. Îl rugai stăruitor sa aibă totdeauna armele pregătite și să fie prevăzător. Îmi făgădui, zâmbind, ca-mi va asculta sfatul și că la 15 sau 16 Muharrem ne vom întâlni în același loc. Pe la amiază, plecă spre Kerbela. La despărțire, Benda, care seudea pe cămilă, îmi făcu semn să mă apropii de ea: „Emire, știu că ne vom revedea”, îmi spuse, „cu toate că ești îngrijorat. Dar ca să te liniștesc, te rog să-mi împlinești o rugăminte: împrumută-mi pumnalul, până când mă înapoiez!”

— Firește că și-l dau. Iată-l.

Era un şambijah, pe care mi-l dăruise Eslah el Mahem în schimbul pumnalului meu și pe al cărui tăis erau încrustate următoarele cuvinte: „Numai după biruință, în teacă!” Știam că fata aceasta curajoasă nu va sta pe gânduri și-l va folosi, ca să se apere cu el în caz de nevoie.

După ce-mi spuse și Mirza Selim câteva cuvinte de despărțire al căror ecou sună neprietenos, pelerinii porniră și-i urmăriră cu ochii, până când se pierduse în zare. Atunci, însă, simții că nu mă mai țin picioarele. Halef părea că-și dăduse seama înaintea mea de starea în care mă aflu.

— Sidi, văd că te clatini! strigă. Obrajii-ți sunt încinși. Arată-mi limba!

Îl ascultai.

— E urâtă, sidi! Să știi că ai *isitma* [62]. Ia vreun leac și culcă-te!

Fui nevoit să mă aşez numaidecât, fiindcă aveam amețeli groaznice. Acum, începusem să mă îngrijorez de-a binelea și-mi pusei comprese cu oțet în jurul capului.

— Master, îmi spuse Lindsay, nu puteți veni cu mine să căutăm un loc unde să fac niște săpături?

— Nu, nu pot.

— Atunci voi rămâne și eu.

— Nu-i nevoie. Am niște friguri, care apar în mod obișnuit în timpul călătoriilor. Halef e cu mine, aşa că puteţi pleca; dar aveţi grijă să nu vă îndepărtaţi prea mult, fiindcă dacă vă întâlniţi cu şiiṭii n-am cum să vă ajut.

Porni cu oamenii săi şi eu mă culcai. Halef nu se mişca de lângă mine, decât atunci când trebuia să-mi ude compresele cu oțet. Nu ştiau cât zăcusem, când auzii pași, urmați de o voce aspră, în imediata noastră apropiere:

— Cine sunteţi?

Deschisei ochii. În faţa noastră se aflau trei arabi înarămaţi. Nu-mi dădeam scama, cum ajunseseră la noi, fiindcă nu le vedeam caii. Erau niște făpturi sălbatrice şi cu chipuri duşmănoase, de la care nu puteai aştepta nimic bun.

— Străini, răspunse Halef.

— Nu sunteţi din tribul şiiṭilor. Din care trib faceţi parte?

— Venim de departe, de dincolo de Egipt şi suntem din [63] tribul Mughariebh. Dar de ce întrebi?

— Poate că eşti din tribul Mughariebh; dar celălalt e francon. De ce nu se scoală?

— E bolnav. Are friguri.

— Unde sunt ceilalți, care erau cu voi?

— Au plecat la Kerbela.

— Dar celălalt francon, care mai era cu voi?

— E cu oamenii lui prin apropiere.

— Al cui e armăsarul acesta?

— Al acestui effendi.

— Dă-l încoaace şi dă-mi şi armele voastre!

Se îndreptă spre cal şi-l apucă de frâu, dar poate că mişcarea aceasta era un leac nimerit împotriva frigurilor mele, fiindcă mă simţii dintr-o dată sănătos şi mă ridicai.

— Stai, vorbeşte şi cu mine un cuvânt! Cine se atinge de cal capătă un glonte în cap!

Arabul se dădu repede înapoi şi se uită înfricoşat la revolverul pe care-l îndreptasem spre el. Aici în apropiere

de un oraș ca Bagdadul, știa ce primejdioasă e o asemenea armă și se temea de ea.

— Am glumit, îmi spuse.

— Zău? Glumește cu cine vrei, nu cu noi! Ce dorești?

— V-am văzut și credeam că vă putem fi de vreun folos.

— Unde vă sunt caii?

— N-avem cai.

— Minți! Văd după îmbrăcăminte că ai venit călare. De unde știi că sunt doi franconii aici?

— Am auzit de la niște pelerini care v-au întâlnit.

— Iarăși minți. N-am spus nici unui pelerin cine suntem.

— Dacă nu ne crezi, plecăm.

Se retraseră, aruncând priviri lacome spre caii noștri și spre arme și dispărură după mormanele de dărămaturi.

— Halef nu le-ai răspuns cum trebuia, îi spusei. Hai, vino să ne încredințăm dacă într-adevăr au plecat!

Urmărăm pe cei trei străini, dar foarte încet, fiindcă, după ce-mi trecuse mânia, mă năpădise iar slăbiciunea; mi se împăienjeniseră atât de tare ochii, încât abia deosebeam lucrurile și priveliștea înconjурătoare.

— Îi vezi? întrebai pe Halef, când trecurăm dincolo de dărămaturi.

— Da, aleargă spre cai.

— Câți cai sunt?

— Trei. Dar tu nu-i vezi, sidi?

— Nu, am amețeli.

— Acum au încălecat și pornesc în goană. Stai! Allah! Allah! acolo-i o trupă întreagă, care pare că-i aşteaptă.

— Arabi?

— Nu-i pot recunoaște. Sunt prea departe.

— Fugi și adu-mi luneta!

În timp ce Halef alerga spre cort, eu mă strădui să-mi aduc-aminte unde mai auzisem glasul arabului, care încercase să ne ia caii și armele. Cunoșteam glasul acesta aspru și răgușit. Halef se înapoie și voi să-mi dea luneta, dar mi se aşeză în fața ochilor un fel de ceață, roșie ca

sângele, aşa că-l lăsai pe el să se uite. După câtva timp, îl auzii strigându-mi:

— Sunt persani!

— Ah! Recunoşti pe vreunul din ei?

— Nu. Acum i-au ajuns pe ceilalți și pornesc toți.

— Repede și spre est, nu-i aşa?

Halef îmi răspunse afirmativ. Mă lăsase amețeala, aşa că-i luai luneta din mâna.

— Halef, spusei, persanii sășiai sunt urmăritorii lui Hassan Ardşir-Mirza. Selim e tovarăș cu ei. Ieri noapte, când l-am surprins, se dusese să-i caute ca să le spună că ne vom despărți aici, la Turnul Nimrud. Au trimis cele trei iscoade, ca să se încredințeze dacă Hassan Ardşir-Mirza a plecat și acum pornesc în grabă, ca să-l atace înainte de a ajunge la Kerbela.

— O, sidi, e îngrozitor! Trebuie să fugim după ei!

— Bineînțeles. Pregătește iute caii!

— Să nu-l chem și pe englez? L-am văzut ducându-se spre locul despre care spuneai că se numește Ibrahim Khalil.

— Vom renunța să-l luăm, ca să nu pierdem prea multă vreme. Hai, adu caii!

Pusei iar luneta la ochi și văzui limpede că trupa de călăreți gonește spre vest. Rupsei o foaie din carnetul de notițe și scrisei câteva rânduri, prin care-l încunoștințam pe englez despre cele întâmplate și ceea ce am de gând. Îl sfătuuii să părăsească Turnul Nimrud și să ne aștepte înapoierea la canalul Anana, întrucât în preajma turnului putea fi amenințat de vreun atac al hoților, în cazul când n-aș fi putut să-l alung. Îndoii foaia și o prinsei astfel între două bucăți de cărămidă, încât Lindsay s-o poată vedea îndată ce avea să se întoarcă; apoi încălecărăm și gonirăm nebunește.

E aproape de neînchipuit câtă putere are sufletul asupra corpului. Îmi trecuse cu desăvârșire indispoziția, capul mi-era limpede și ochiul ager. Ajunserăm la drumul urmat de

pelerini. Trecurăm de cei care înceiau cortegiu și care se feriră de noi, ocărându-ne. Întâlnirăm cerșetori, dar ne făcurăm că nu le vedem gesturile și nu le auzim vociile. Trecurăm... ah, trecurăm pe lângă un catâr ce se prăbușise și murise și pe lângă doi pelerini ce se chinuau să înfășoare iar într-o pătură zdrențuită un cadavru pe jumătate putrezit. Miroslul era atât de groaznic, încât mă cuprinse un dezgust de neînfrânat.

— Sidi, arăți foarte rău, strigă Halef, apucând frâul calului meu. Oprește! De nu, te răstorni!

— Înainte!

— Nu! Oprește! Ai privirea tulbure, ca a nebunilor; uite cum te clatini!

— Mai departe... da, voi să rostesc aceste două cuvinte, dar n-am mai fost în stare.

N-am putut scoate decât niște sunete de neînțeles, îmi mânai însă calul cu o îndărătnicie supraomenească, în goană și mai mare ca până atunci. Dar aceasta nu ținu mult. Avui deodată senzația că am luat un vomitiv dintre cele mai puternice. Fui nevoie să mă opresc. Când îmi dădui seama că nu am dureri în regiunea abdominală, mă cuprinse teama de moarte.

— Halef, părăsește-mă și călărește înainte!

— Să te părăsesc? De ce? mă întrebă el speriat.

— Sunt... ciumat!

— Ciumat? *Allah kehrim!* Adevărat, sidi?

— Da. Crezusem că sunt bolnav de friguri. Dar acum văd că sunt ciumat!

— *El Taun, el Jumurdschak* — molima! *Allah w'Allah*, e groaznic, e însăspaimântător!

— Da. Du-te, caută-l pe englez. Va avea el grija de tine. Îl găsești la Turnul Nimrud sau la Anana, spusei eu, bâlbâindu-mă. Dar în loc să plece, Halef îmi apucă mâna fierbinte.

— Sidi, îmi spuse, crezi că te părăsesc?

— Du-te!

— Nu! Să mă ajungă blestemul lui Allah, dacă te las aici! Ti s-au îngălbenit dinții și te bâlbâi. Da, asta-i ciumă; dar nu mi-e frică de ea. Cine să-l îngrijească pe sidi al meu, care suferă? Cine să-l binecuvânteze dacă moare? Effendi, bunul meu effendi, sufletul mi-e zdrobit și ochii-mi plâng! Hai, ține-te în să, cât poți de tare. Hai să căutăm un loc unde să te îngrijesc!

— Credinciosul meu Halef, vrei încrucișat să faci asta?

— În numele lui Allah, domnule! Nu mă feresc de tine!

— Ah, asta nu ți-o voi uita! Poate că-mi trece. Hai să fugim după persani!

— Sidi, nu se poate...

— Înainte!

Dădui pinteni armăsarului și Halef trebui să mă urmeze. Curând însă mă văzui silit să încetinesc goana. Ochii mi se împăienjeniseră din nou, aşa că mă lăsai condus de Halef care, fără să mă mai întrebe, îmi luă frâul din mâna.

După multă, după foarte multă vreme ajunserăm în sfârșit caravana și-mi dădui silința să deosebesc grupurile izolate. Ne strecurărăm pe nesimțite pe lângă pelerini, printre mirosluri și miasme chinuitoare, dar nu zării nicăieri pe urmăritorii lui Hassan.

— Nici tu nu i-ai văzut, Halef? întrebai când ajunserăm în fruntea cortegiului.

— Nu.

— Atunci mânăm spre stânga și-i căutăm iar. N-aveau când să dispară. Vezi păsări deasupra caravanei morților?

— Da, vulturi, domnule.

— Desigur că adulmecă miroslul hoiturilor de cai și al cadavrelor oamenilor. Bagă de seamă dacă se îndreaptă spre stânga vreunul din ei! Știi că mă simt rău, aşa că mă bizui pe tine.

— Și dacă se iscă vreo luptă?

— În cazul acesta, sufletu-mi va fi mai puternic și voi birui boala. Dă-i drumul!

Călărirăm în goană și mă străduii să nu cad. Deodată, credinciosul hagiu mă îndemnă să mă uit în sus.

- *El büdsch*, un vultur, colo sus.
- Pleacă sau se rotește pe aici?
- Se rotește.
- Călărește în aşa fel, încât să ajungem dedesubtul lui. A zărit o luptă, sau vreo pradă.

Trecură vreo zece minute de liniște desăvârșită. Aveam presimțirea că ne aflăm în fața unei situații grave și cum, din pricina bolii, nu eram prea sigur că aş fi în stare să nimeresc de la depărtare, lăsai pușca și luai carabina. Când-o ținui în mâna și-i simții greutatea, îmi dădui seama că sunt tare slăbit.

— Sidi, acolo se află niște cadavre! strigă Halef, întinzând brațul.

— Hai repede, să le vedem!

Ajunerăm la locul a cărui priveliște mi-a întipărit în suflet o amintire de neșters. Pe pământ zăceau țepene cinci cadavre, răspândite la mare depărtare unul de altul. Peste măsură de tulburat, sării de pe cal și îngenunche lângă cel mai apropiat dintre cadavre. Îmi zvâcni pulsul și-mi tremură mâna, când ridicai de pe obraz colțul de haină ce-l acoperea. Era Saduk, mutul care fugise din tabăra înjghebată în Munții Kurzi.

Făcui câțiva pași în lături și dădui de Alwah, bătrâna și credincioasa slujnică, străpunsă de un glonte în tâmplă.

Deodată, Halef strigă îngrozit:

— Vai, vai, soția persanului!

Mă repezii s-o văd. Da, ea era: Djanah, mândria și fericirea lui Hassan Ardşir! Și ea fusese împușcată, iar alături zăcea, ținând brațul întins de parcă ar fi voit s-o apere și după moarte, însuși Hassan Ardşir, acoperit de praf și nisip. Rănilor lui vădeau că se luptase din răsputeri înainte de a fi ucis. Mâinile-i erau pline de tăieturi.

Copleșit de durere, strigai: „Doamne, Dumnezeule, de ce n-a vrut să mă asculte?”

— Da, spuse Halef cu un aer amărât, el e vinovat că s-a întâmplat grozăvia asta. A avut mai multă încredere în trădător, decât în tine. Uite, colo e alt cadavru. Hai!

Ceva mai departe zăcea un corp femeiesc în nisipul răscolit de copitele animalelor. Era Benda.

— *Allah, inhal el Agha; katedahum* — Allah să-l blesteme pe agă; el a ucis-o!

— Nu, Halef. Recunoști pumnalul împlântat în inima ei? Am fost nevoit să i-l împrumut, fiindcă mi l-a cerut. Vezi? degetele ei sunt încleștate pe mâner. Aga a smuls-o de lângă ceilalți și a târât-o prin nisip, după cum arată urmele. Poate că sărmana fată s-a aparat și l-o fi rănit; după aceea s-a sinucis, ca să nu cadă în mâna lui. Hagi Halef Omar, rămân lângă ei.

— Sidi, ar fi zadarnic; toți sunt morți. Nu-i putem readuce în viață, dar îi putem răzbuna!

Nu răspunsei. Privii îndelung pe fata cu chipul de ceară, cu ochii închiși și buzele întredeschise și mi se părea că-mi șoptește ceva. Pupile ei minunate se stinseseră pentru totdeauna. Buzele ei nu mai puteau rosti nici un sunet cald, iar oțelul rece sfâșiașe inima ei curată. Zăcea înainte-mi o floare încântătoare, a cărei frumusețe pierise înainte de vreme. Aveam iar fierbințeli. Deșertul stropit cu sânge se învârtea în jurul meu. Mi se părea că și eu însumi mă învârtesc în jurul meu. Mâinile mele pe care mă sprijinise, când mă aşezasem în genunchi, se moleşiseră încetul cu încetul și pierzându-mi cunoștința, mă prăbușii. Mi se părea că mă cufund din ce în ce într-o prăpastie întunecoasă. Alunecam neîncetat, de parcă nu aveam nici un răgaz, nici un sfârșit și de la o depărtare de milioane de mile auzii glasul lui Halef, care mă chema:

— Sidi, o, sidi, trezește-te, ca să-l putem răzbuna!

În sfârșit, după un timp foarte îndelungat, simteam că nu mai alunec. Ajunsei într-un loc în care zăceam temeinic, un loc unde mă țineau cu putere două brațe vânjoase. Apucai brațele și-l văzui pe cel căruia-i aparținea.

Din

ochii acestui om cădeau asupră-mi lacrimi multe și grele. Voii să vorbesc, dar abia putui rosti:

— Halef, nu plânge!

— O, domnule, te credeam mort! Credeam că ai murit din pricina bolii și a durerii. *Hamdulillah*, trăiești! Ridică-te! Colo sunt urmele ucigașilor. Ne luăm după ele și-i omoram! Da, îi vom distrugе, ți-o jur pe Allah!

Clătinai din cap.

— Sunt obosit. Pune-mi pătura sub cap.

— N-ai putea călări, domnule?

— Nu.

— Te rog mult, încearcă.

Credinciosul meu Halef nădăjduia că va izbuti să-mi înláture amorțeala și să-mi redea energia, cu ajutorul gândului răzbunării. Dar văzându-mă în aceeași stare, se trânti la pământ și începu să se lovească cu pumnii în cap.

— Să nimicească Allah pe ticălosul, pe care nu-l mai putem prinde! Să nimicească Allah și ciuma, care a luat vлага lui sidi! Allah să nimicească... dar, Allah, Allah, nu sunt decât un vierme, un netrebnic și nu-s bun de nimic! Mai bine să mă trântesc și eu aici, ca să mor și eu!

Atunci mă ridicai.

— Halef, să lăsăm vulturul să-i mănânce pe prietenii noștri?

— Vrei să-i îngropăm?

— Da.

— Unde și cum?

— N-avem unde decât aici, în nisip.

— E o muncă foarte grea, domnule; dar o voi face. Dar pe Saduk ăsta, care făcea pe prostul, ca să-și ucidă stăpânul, îl las să-l mănânce vulturii. Vreau să văd însă dacă prietenii noștri mai au ceva la ei.

Cercetarea aceasta era zadarnică. Li se luase tot ce aveau. Câtă bogătie încăpuse pe mâna nemernicilor! Era de mirare că nu luaseră și pumnalul din inima Bendei. Desigur că ucigașii s-au temut să-l descleșteze mâna și să i-l

smulgă. Rugai pe Halef să i-l lase împlântat în inimă, aşa cum îl găsisem. Nu m-aş fi încumetat nicicând să-l ating.

Ne apucărăm să răscolim pământul. Nu ne puteam folosi decât de mâini şi cuțite. Dar lucrul era atât de anevoios, încât ne-ar fi trebuit o săptămână întreagă ca să putem face groapa.

- Nu merge, domnule, spuse Halef.
- Ne întoarcem la turn. E la o depărtare de vreo două ore de aici.
- *Wallahi*, la astă nu m-am gândit! Aducem pe englez, cu oamenii şi cu uneltele lui.
- Şi până atunci dăruim vulturilor un prânz îmbelşugat!
- Atunci mă duc eu şi tu rămâi lângă cadavre.
- Vei cădea în mâna tâlharilor. Fiindcă şi-au atins ținta, acum trebuie să se fi înapoiat la Turnul Nimrud, ca să ne ia armele şi caii după care jinduiesc atât.
- Îi sugrum!
- Pe toti?
- Ai dreptate, sidi. Şi nu te pot părăsi, fiindcă eşti bolnav.
- Mergem amândoi.
- Cu morţii ce facem?
- Îi aşezăm pe cai şi noi mergem pe de lături.
- Nu eşti în stare, sidi, fiindcă ţi-e rău şi n-ai scăpat de slăbiciune. Nu vezi cum te-a istovit scormonirea nisipului? Îţi tremură picioarele!
- Nu-i nimic. Voi tremura şi tot vom ajunge. Hai!

Aşezarea cadavrelor pe cai fu o muncă din cale-afară de grea şi dureroasă. Întrucât n-aveam destule curele şi sfori, fui nevoie să tai lasoul, care mă întovărăşise vreme îndelungată în toate călătoriile. Nu şovăii să-l tai, fiindcă eram aproape sigur că mâna care-l folosise de atâtea ori avea să înceapă să curândească şi ea curând. Legarăm astfel cadavrele, încât să atârne câte unul de fiecare parte a cailor noştri. Însfăcarăm apoi hătjurile şi pornirăm spre turn.

Nu voi uita niciodată drumul acesta. Dacă n-aș fi fost cu Halef, m-aș fi prăbușit de zece ori. Cum mergeam câțiva pași, cădeam în genunchi. Mă opream mereu, ca să pot porni iar. În loc să țină două ore, călătoria dură de trei ori pe atâtă. Soarele apunea. Nu duceam eu calul de frâu, ci el mă târa. În felul acesta și cu ajutorul lui Halef, izbutii să străbat drumul.

E drept că mersesem atât de încet și din dorință de a ne feri de orice întâlnire neplăcută. În sfârșit, sosirăm prea târziu la turn. Nu-mi închipuisem nicicând că-mi voi sfârși aici viața zbuciumată pe care o trăisem!

Ne oprirăm în același loc, unde stabilisem tabăra cu o seară înainte. Nu văzurăm nici urmă de englez. Bilețelul meu lipsea; prin urmare îl găsise și-l citise, aşa că se îndreptase spre canal, după îndemnul meu. Așezărăm cadavrele pe pământ, țesălarăm bine caii și ne culcarăm, întrucât nu mai puteam face nimic deocamdată.

— Știu că ne vom revedea, îmi spusese Benda.

Da, eu o revedeam! Cu toate că eram zdrobit de oboseală și nu puteam judeca limpede decât cu sforțări uriașe, începui să-mi fac mustrările cele mai aspre. S-ar fi cuvenit să-mi apăr cu mai multă ardoare părerea și presimțirile și să mă împotrivesc din răsputeri lui Hassan Ardşir-Mirza. Dacă boala ce mă năpădise mi-ar fi îngăduit să pornesc odată cu el în călătoria aceea plină de primejdii și de jale, aş fi avut putința să-l fac nevătămător și pe acel Mirza Selim. A trecut atâtă vreme de atunci; totuși, nici azi n-am conștiința pe deplin împăcată din pricina nehotărârii mele!

Petrecui o noapte infernală. Deși nu aveam călduri, pulsul îmi bătea cu o repeziciune neobișnuită și respirația mi era scurtă și grăbită; limba mi-era uscata; închipuirea îmi frământa mintea cu atâtea grozăvii, încât chemai de câteva ori pe Halef, ca să mă încredințez că visez. De alte câteva ori mă smulse din aceste coșmaruri o durere, pe care o simțeam la subsuori, la gât și în ceafă. Din pricina

acestei stări, pe care o redau în detaliu, doar fiindcă în Germania cazurile de ciumă sunt atât de rare, mă trezii în zori înaintea lui Halef și-mi dădui seama că mi-au apărui umflături sub umeri și pe gât, un buboi în ceafă, o sumedenie de bubulițe pe piept și pe părțile dinăuntru ale brațelor. Îmi socotii soarta pecetluită și-l strigai pe Halef.

Firește, mă privi și se însărcină. Îl rugai să-mi dea puțină apă și-l trimisei la canal, să-l caute pe englez și să-l cheme repede. Trecu trei ore — care mi se păruau trei veacuri — până când să se înapoieze; dar îl văzui singur. Cercetase toate împrejurimile și nu găsise decât un topor, în vecinătatea unor numeroase urme de copite, care îl făceau să credă că acolo se desfășurase o luptă. Adusese și toporul; era dintre uneltele pe care le luase englezul la săpături. Fusese oare atacat de persani? Într-un asemenea caz, ar fi rămas vreun rănit sau vreun mort în preajma turnului. N-aveam cum să aflu adevărul, întrucât nu eram în stare de nici un efort.

Înfățișarea mea trebuie să se fi înrăutățit mai mult în timpul lipsei lui Halef, după cum îmi dădui seama din îngrijorarea și stăruința cu care mă îndemnă să iau vreun leac din cele pe care le aveam. Da, să iau vreo doctorie, dar care anume? Chinina, cloroformul, amoniacul, arsenicul, opiumul și toate celealte pe care le cumpărasem de la Bagdad nu-mi puteau ajuta câtuși de puțin. Ce știam eu, un profan, despre ciumă și combaterea ei! Mă gândeam că aerul proaspăt, curățirea strănică a corpului prin cât mai multe băi și tăierea bубоiului ar fi cele mai nimerite leacuri. Și cum simțul de prevedere îmi poruncea să nu rămân în locul acela, începui să mă sfătuiesc cu el unde să ne ducem.

Speram să fie prin apropiere un izvor, sau vreun pârâiaș măcar și când îmi îndreptai privirea spre apus, mi se păru că zăresc o gârlă dincolo de ruine. Îl rugai pe Halef să se ducă până acolo călare, ca să se încrengăteze dacă nu mă înșelă ochii.

Credinciosul meu servitor se arătă numai decât gata să-mi îndeplinească rugămîntea, dar își arătă îngrijorarea că mă lasă singur. Și îngrijorarea aceasta avea să se dovedească întemeiată. Plecase de vreo jumătate de oră, când auzii apropiindu-se tropote de cai. Mă întorsei și dădui cu ochii de şapte arabi, dintre care doi păreau răniți. Se găseau printre ei și cei trei care încercaseră cu o zi înainte să ne ia caii și armele. Văzând cadavrele, rămaseră uimiți și se opriră să se sfătuiască în șoaptă. Apoi, veniră lângă mine și mă înconjurară.

— Ei, azi ne dai caii și armele? mă întrebă cel care-mi vorbise și de data cealaltă.

— Da, luați ce vreți, răspunsei nepăsător și continuând să zac.

— Unde tovarășul tău care lipsește?

— Unde sunt cei patru înși, pe care i-ați atacat ieri la canalul Anana? replicai.

— Vei afla atunci când îți vom lua calul și armele. Dă-le încocace! Dar uită-te bine la cele șase puști îndreptate spre tine! Dacă tragi în noi, te ucidem!

— Nici nu mă gândesc să trag. Vă dau bucuros ceea ce mi cereți, fiindcă în loc să omor eu numai pe unul din voi, veți muri cu toții. Îndată ce vă veți atinge de calul meu sau de vreunul din lucruri.

Arabii râseră.

— Doar nu se vor descărca singure armele astea!

— N-ai decât să încerci. Na, ia-l!

Mă ridicai cu mare greutate și-i dădui unul din revolvere cu mâna stângă, în timp ce-mi deschisei haina cu dreapta, ca să-mi vadă gâtul și pieptul. Arabul îmi smulse arma și se dădu îngrozit înapoi, grăbindu-se spre cal.

— *Kivakihalla!* — Pentru numele lui Dumnezeu! strigă însăjimântat, în timp ce făcu o săritură de panteră și încalecă. E ciumat, îi paște moartea, moartea! Fugiți, credincioșilor, fugiți cât mai iute din țara asta blestemată, fugiți, dacă nu vreți să muriți!

Își mâna calul în goană și ceilalți îl urmară cu aceeași repeziciune.

Din pricina spaimei de moarte care-i cuprinsese, acești fiii iubiți ai Profetului uitaseră de învățatura din *Coran*, care glăsuiește că totul e scris în Cartea sfântă și că prin fuga aceasta tot nu vor putea scăpa de soarta ce le este statornicită. În același timp, uitaseră să se răzbune pentru faptul că nu-mi puteau lua arma, trimițându-mi un glonte în cap înainte de a fugi.

După altă jumătate de oră, Halef se înapoie cu o mină strălucitoare de bucurie. Bănuiala mea fusese întemeiată; găsise un părâiaș, a cărui apă limpede se vărsa în Eufrat și al cărui mal era acoperit de câteva tufișuri, îi istorisii întâmplarea cu arabii și se arăta foarte supărat că nu fusese cu mine. Îmi jură că i-ar fi împușcat pe toți.

Înainte de a părăsi turnul, trebuia să găsim morților un loc de odihnă. Toporul luat de Halef avea să ne fie de mare folos. Mă tărâi până la poarta de răsărit a ruinelor. Halef aduse cadavrele și făcu o spărtură într-unui din pereți; apoi, așeză în ea mortii, cu partea superioară a corpului îndreptată în sus și începu să astupe spărtura fără ca cei patru să fie atinși de pământ.

În timpul acesta priveam emoționat, întipărindu-mi pentru totdeauna în minte trăsăturile acestor ființe dragi. Benda zacea lângă ruinele Babilonului. Părul ei bogat și frumos atârna printre dărămături, iar mâna dreaptă îi era încleștată pe pumnalul împlânat în inimă. Tot așa fusese îngropat și Mohammed Emin, sezând și cu obrazul întors spre răsărit, acolo unde raiul va fi luminat într-o zi de strălucirea Domnului. Fuseseră cu toții la înmormântarea lui Mohammed Emin și Hassan Ardsir-Mirza, rostise o rugăciune. Cine ar fi putut proroci atunci că vor avea tuspatru aceeași soartă!

Când zidul ridicat ajunse în dreptul obrajilor celor patru nefericiți, Halef își luă rămas-bun de la ei. Mă apropiai și eu și îngenuncheai.

— *Allah il Allah, ve Mohammed Rahsul Allah!* spuse micul hagiu. Sidi, lasă-mă să rostesc și eu rugăciunea morților!

Și o rosti cu toată căldura. Se cuvine să mă rușinez pentru faptul că mi-au curs șiroaie de lacrimi pe obraji?

Apoi, făcui fiecăruia câte o rugăciune creștinească pentru „călătoria din urmă”. Nu ajunseră la Kerbela, orașul jalei și păsiseră într-un pelerinaj mai înăltător, sus, în orașul luminii și adevărului unde nu se săvârșesc greșeli și unde domnesc de-a pururi fericirea și bucuria.

Mormântul fu acoperit și plecarăm. Îmi înfrânaï durerea și mă aruncai în sha. După ce merserăm câțiva pași, îmi întorsei privirea spre locul de care-mi era atât de greu să mă despart. Ah, omule, tu cea mai frumoasă și mai mândră dintre creaturile pământești, cum de ești atât de neînsemnat și neputincios, încât eternitatea își aruncă, valurile asupră-ți?

Trecurăm încet pe lângă ruinele Ibrahim Chalil și străbăturăm marginea de sud a câmpului de ruine, luând-o la dreapta. Fui nevoit să mă țin bine în sha, ca să nu mă răstorn și merserăm mai bine de o oră până la locul pe care-l găsise mai înainte Halef doar în jumătate de oră. Se vedea un pârâiaș, care curgea dinspre vest și a cărui apă era clară și proaspătă ca aceea a unui izvor. Pârâiașul serpuia prin nenumărate meandre spre fluviu și avea pe margini sălcii și tufișuri. Nu eram în stare să-mi explic prezența acestei ape în tinutul în care ne aflam; dar mai târziu, când văzui și alte râulețe, de pildă Chawand, Hadrisch, îmi dădui seama că regiunea e foarte bogată în tot felul de ape. Sunt și mlaștini întinse, care dau naștere frigurilor.

Halef îmi înjghebă un cort; apoi mă scăldai și mă culcai pe asternutul de frunze, care urma să-mi slujească drept pat. Limba mi-era de un roșu aprins la margini, iar la mijloc negricioasă și plină de crăpături. Eram scuturat când de frisoane, când de călduri; vedeam pe micul hagiu ca prin-

o ceată deasă și-l auzeam vorbind ca prin vis; mi se părea că-mi răsună în urechi glasul unui ventriloc. Bubulițele și umflăturile de pe corp se înmulțiseră. Spre seară, într-o clipă când frigurile nu mă mai scuturau prea tare, îl rugai pe Halef să-mi taie buboiul. Era o operație destul de primejdioasă, dar Halef se arăta îndemânic. Apoi, ca să nu dorm prea profund și să-mi înrăutățesc astfel boala, îi cerui lui Halef să mă trezească, în cazul când aş da semne de amețeală. A doua zi, mă simții puțin mai bine și Halef plecă după vânat.

Se înapoie cu niște păsări sălbatrice, pe care le fripse în vîrful suliței. Îmi era cu neputință să mănânc și-l văzui și pe el, sezând tăcut și măhnit, fără să mănânce. Doar câinele își potoli foamea. Cât de îndurerată era sederea aceasta pe malul Eufratului, „fluviul raiului”! grav bolnav, fără alt ajutor decât cel pe care ni-l puteam da noi însine, chinuit de ciumă și de teama de moarte, mă aflam în mijlocul unor neghiobi fanatici; împotriva căror n-avem altă armă, decât tocmai... ciuma! Spre Hilla sau spre altă localitate, nu ne puteam duce. Am fi fost uciși. Ce m-aș fi făcut dacă n-aș fi avut pe bunul și ișcusitul meu Halef, oare nu pregeta să-mi dovedească, necontent, dragostea și credința?

Era a patra zi de când mă îmbolnăvisem și din câte auzisem, ziua aceasta era hotărâtoare. Zăceam și așteptam vindecarea de la apa în care mă scăldam și aerul curat pe care-l respiram. Cu toate că trupul îmi era istovit de sforțările din ultimele zile, credeam că mă pot încrăna mai mult în ceea ce-mi rămăsese din vлага de altădată, decât în orice doctorie, a cărei întrebuițare n-o cunoșteam de altfel.

Spre seară, frigurile mă lăsară și odată cu ele și durerile, într-o oarecare măsură. Petrecui o noapte mai linistită, iar dimineața când îi arătai lui Halef limba, care începuse să devină din nou umedă, aflai de la el că și culoarea negricioasă era pe cale de dispariție. Acum,

Începui să nutresc nădejdea că mă voi însănătoși; dar după-amiază mă înfricoșai, când îl văzui pe credinciosul meu slujitor cuprins la rându-i de dureri de cap, amețeli și friguri. Încă din timpul nopții mi se păruse că s-a molipsit de la mine. Când se duse să-mi aducă apă, îl urmării cu privirea și-l văzui clătinându-se:

— Halef, cazi! îi strigai, speriat.
— O, sidi, se învârtesc toate în jurul meu!
— Ești bolnav. Asta-i ciuma!
— Știu!
— Ah, eu te-am molipsit!

— Aşa a vrut Allah. Aşa mi-a fost scris în Carte. Voi muri: dar tu te vei duce la Hanneh și-o vei mângâia.

— Nu, nu vei muri. Te voi îngriji eu.
— Tu? întrebă, clătinând din cap. Păi tu te mai luptă cu moartea, care nu vrea să-i scapi din gheare.

— Ba mă simt mai bine și merg spre însănătoșire. Te voi îngriji și eu, întocmai cum m-ai îngrijit tu.

— O, ce sunt eu pe lângă tine! Lasă-mă să mor mai bine!

Prin urmare, atât de rău îl descurajase ciuma! Fără îndoială se ferise destul, ca să nu observ că s-a molipsit. Acuma, însă, îl doborâse boala și după câteva ore începu să aiureze. Poate că se îmbolnăvise odată cu mine, la Bagdad, când urmărisem atât de aproape „caravana morților” și acum apăruse faza cea mai grea a ciumei, mai dureroasă și mai primejdioasă.

Făceam sforțări uriașe, ca să mă ridic și să mă îngrijesc singur, fiindcă trebuia să-l crăț pe Halef. Când îmi aduc aminte de orele pe care le-am trăit atunci, mă scutură fiori de groază!

Și bietul Halef scăpă teafăr, dar într-o zecea zi de boală era încă atât de slab, încât eram nevoit să-l sprijin ca să se țină pe picioare. Cât despre mine, nu eram nici eu însănătoșit de-a binelea și nu puteam trage cu arma cea grea. Din fericire, tabăra nu ne-a fost descoperită. Când mă oglindii pentru prima dată în apă, mă speriai de chipul

bărbos și cadaveric pe care-l văzui. Nu ne miram defel, când vedeam vulturi rotindu-se prin apropiere și când hienele și șacalii, care veneau la rău, ne aruncau căutături înfometate. Animalele erau însă nevoie să se îndepărteze, din pricina lui Doyan, agerul meu copoi, care nu se arăta câtuși de puțin prietenos.

În ziua când mă simții cu adevărat vindecat, mă îndreptai spre mormântul persanilor, care se afla încă în stare bună. Mă dusesem pe jos și rămăsei mai bine de o oră la poalele turnului, retrăind zilele petrecute cu ei și lăsând să-mi treacă pe dinaintea ochilor chipurile lor dragi. Deodată, câinele pe care-l luasem cu mine începu să latre. Mă întorsei și zării o ceată de opt călăreți, însotiti de câțiva câini; călăreții se apropiară de mine.

— Cine ești? mă întrebă un bărbat, care părea conducătorul lor.

— Un străin.
— Ce faci aici?
— Plâng morții pe care i-am îngropat în locul acesta.
— De ce boala au zăcut?
— Au fost uciși.
— De către cine?
— De către persani.
— Ah! De persani și de arabi-zobeizi! Am auzit de asta.

Au omorât și vreo patru înși, care se aflau la canal.

Mă speriai, fiindcă nu putea fi vorba decât de Lindsay și cei trei oameni care lucrau cu el.

— Ești sigur?
— Suntem din tribul Șat și am însotit câțiva pelerini la Kerbela. Acolo ni s-a povestit.

Era o minciună. Tribul Șat locuia departe, în sud și cei care îl alcătuiau înfruntau mari primejdii umblând prin locurile acestea. Căutai să-mi ascund neîncrederea, ca să nu-i îndărjesc împotriva mea.

Cel ce-mi pusese întrebările își mâna calul mai aproape și-mi spuse:

— Ce armă strașnică ai! Dă-mi-o să o văd!

Întinse mâna, ca să-mi apuce arma, dar eu mă trăsei înapoi și-i răspunsei:

— Arma asta e foarte periculoasă pentru cel care nu știe să o folosească!

— Arată-mi cum se mânuiește!

— Bucuros, dacă vrei să descaleci și să mergi cu mine ceva mai încolo. Nici un bărbat nu-și dă arma din mâna, dacă nu i sigur că nu se întâmplă nici o nenorocire.

— Ia încetează! E a mea! Dă-mi-o!

Își întinse mâna și în același timp încercă să se năpustească asupră-mi, cu calul. Dar Doyan, care-i surprinsese mișcarea, făcu o săritură uriașă, îl înșfacă de braț și-l smulse de pe cal, răsturnându-l la pământ. Arabul care ținea câinii de curea dădu un tipăt și-i asmuți împotriva lui Doyan.

— Cheamă-ți câinii! Îi poruncii, ridicându-mi arma.

Porunca nu-mi fi ascultată și trăsei trei împușcături, una după alta.

Cu fiece împușcătură, ucisei câte un câine; între timp însă, uităsem să-l supraveghez pe conducătorul cetei, care se sculă pe furiș, se prăvăli asupră-mi și mă trânti. Eram prea slab, încă și n-aveam cum să mă împotriveșc. Cu toate că avea brațul mușcat, mă copleși și mă ținu, până când îi veniră tovarășii într-ajutor. Vitejii îmi luară numaidecât arma și cuțitul; apoi, mă legară și mă rezemară de o grămadă de cărămizi.

Doyan continua să se lupte cu trei câini, care mai rămăseseră în viață. Sângeră din mai multe răni, dar nu înceta să se apere cu tot curajul. Unul din arabi își propti arma în umăr și apăsa pe trăgaci. Glontele îl nimeri pe bravul meu câine în coaste; sărmantul animal se prăbuși mort și fu sfâșiat de sălbaticii lui vrăjmași.

Mi se părea că fusese împușcat sub ochii miei cel mai bun prieten. Ah, slăbiciunea ce mă stăpânea! Dacă aş fi

avut vânjozia de totdeauna, cum aş mai fi rupt dintr-o smucitură frânghia cu care-mi fuseseră înțepenite brațele!

— Ești singur? mă întrebă conducătorul arabilor.

— Nu. Am un tovarăș, răspunsei.

— Unde?

— În apropiere.

— Ce căutați pe aici?

— Ne-am îmbolnăvit de ciumă și n-am putut merge mai departe.

În răspunsul acesta sincer, vedeam singurul mijloc de a scăpa de ei. De-abia rostisem ultimul cuvânt, când îi auzii scoțând tipete însăpământate și-i văzui dându-se îndărăt. Conducătorul fu singurul care râmase pe loc și-mi spuse râzând în silă:

— Ești sărat, dar pe mine nu mă păcălești! Cine se îmbolnăvește de ciumă și nu mai poate merge, acela nu se însănătoșește niciodată!

— Ia uită-te bine la mine! îl îndemnai.

— Ești palid ca un mort, dar nu din pricina ciumei, ci a frigurilor. Unde-i tovarășul tău?

— S-a dus la... uite că vine!

Auzisem de departe un glas care încerca să strige, dar nu rostea decât sunete repetate „Rin! Rih! Rih!”. Răsună apoi galopul furios al unui cal și după o clipă armăsarul meu nävăli furtunos printre dărâmături. Halef ședea călare pe el, ținându-și mâna stângă după gâtul calului, iar dreapta, în care avea pistolul său dublu, între urechile animalului. Arma-i era atârnată pe umăr.

Arabii se întoarseră și-l priviră. Nu se puteau dumiri cum venise „mortul” călare! Nemaifiind în stare să rămână pe cal, Halef se răsturnă la pământ.

— *Dur Kawi, Rih* — oprește te, *Rih!* strigai cât putui de tare.

Istetul animal se opri.

— Dă-te deoparte, Halef!

Mă ascultă și armăsarul veni exact în fața mea. Halef căzuse la pământ. Nici nu apucase să se ridice bine și m-a și întrebat, cu o voce mânioasă:

— Am auzit împușcături, sidi, pe cine trebuie să ucid?

Vederea acestui bolnav probabil că i-a convins îndată pe arabi de adevărul spuselor mele, căci strigară:

— Este ciumă! Allah să ne păzească!

— Da, este ciumă! strigă și comandantul, aruncând carabina și cuțitul și sărind pe cal. Fugiți, oameni buni! Voi însă, voi câinilor care ați adus molima, pe voi să vă înghită iadul!

Ținti spre mine și un altul spre Halef. Apăsară amândoi pe trăgaci; dar mâna primului fusese paralizată de mușcătura câinelui, iar a celuilalt tremura de teama ciumei: gloantele nu nimeriră ținta. Și Halef trase cu pistolul, dar mâna lui tremura ca o frunză-n vânt; nici el nu nimeri și când vru să ridice flinta, aceasta i se păru prea grea iar arabi fugiseră deja și se aflau la depărtare, în siguranță.

— Au scăpat; să-i ia dracul! strigă el, dar ceea ce articulase era mai mult un mormăit agitat decât un strigăt. Ce ți-au făcut, sidi?

I-am povestit și apoi l-am rugat să taie frânghia. Sărmanul, abia avea puterea să facă.

— Dar, Halef, cum te-ai urcat pe cal? l-am întrebat.

— Foarte simplu, sidi, răsunse el. S-a așezat jos pe pământ, iar eu m-am urcat pe el, după ce am dezlegat cureaua. Știam unde ești și când am auzit împușcăturile, mi-am dat seama că trebuie să-ți vin în ajutor. Zgomotul făcut de această carabină se audă până departe. Tu mi-ai dezvăluit secretul despre calul tău și de aceea m-a adus atât de repede până la tine.

— Simpla ta apariție a fost de ajuns pentru a mă elibera. Teamă de ciumă este mai puternică decât toate armele. Oamenii aceștia precis au povestit și altora despre conflictul cu noi și de aceea, cred că nu avem de ce să ne

mai temem de alte întâlniri, atâtă timp cât ne mai aflăm aici.

— Și Doyan? Acelea de acolo sunt rămășițele corpului lui?

— Da.

— O, ce dureros! Pentru mine e ca și cum s-ar fi smuls o jumătate din corpul tău! A murit luptând vitejește?

— Da. Ar fi fost biruitor, dacă nu l-ar fi împușcat. Dar am suferit o pierdere și mai dureroasă. Englezul a fost ucis, împreună cu oamenii lui.

— Englezul? Allah! Allah! Cine ți-a spus?

— Comandantul acestor arabi. El a afirmat că ar fi auzit această veste; dar poate că a fost și el acolo, cu ei.

— Trebuie să le găsim cadavrele. Vom începe să căutăm, de îndată ce voi putea să merg din nou, ca să-i îngropăm. Englezul acesta era un necredincios; dar te iubea și de aceea îl iubeam și eu. Domnule, sapă o groapă pentru câine! Să se odihnească aici, lângă persani, i-a apărat și pe ei. Nu vreau să-l mănânce vreun vultur sau vreun șacal. Apoi, însă, te rog să mă duci de aici. Sunt atât de sleit, de parcă m-ar fi lovit și pe mine un glonț!

I-am îndeplinit dorința. Credinciosul Doyan arăta pe marginea gropii ca și cum ar fi vrut să apere și mort fiind, siguranța celor de care se despărțise. Apoi l-am urcat pe Halef pe cal și după ce mi-am recuperat armele, m-am întors încet, cu el la pârâu, fără să bănuiesc faptul că vesteau despre moartea englezului fusese, din fericire, doar urmarea unei erori. Simteam nevoia să părăsesc cât mai curând acest ținut unde își găsiseră moartea atât de mulți dintre noi. La călătoria pe care intenționasem cândva să o facem la Hadramaut nici măcar nu mai era cazul să ne gândim acum...

6. În Damasc

— „*Te salut, Damasc, tu împărătie a florilor, tu regină a parfumurilor, tu lumină a ochilor lumii, tu sfântă fecioară, tu cea care ne dăruiești toate bucuriile și tu dușmancă a tuturor supărărilor!*”

Așa salută călătorul Damascul, atunci când stă acolo sus, la Kubbet en Nassr, a cărui moschee se înalță pe Djebel Es Salehieh, ca un foișor de unde poți privi ținutul până hăt departe.

Această Kuppe Es Salehieh oferă incontestabil cea mai frumoasă priveliște din lume. În spate, se află pitoreștile piscuri ale munților Antiliban înălțate spre cer, iar în fața privirii se întinde câmpia Damascului preaslăvită de musulmani, un adevărat paradis al naturii. În imediata apropiere a munților se află El Ghuta, o câmpie care, cale de mile întregi, este împodobită de pomi fructiferi și de cele mai frumoase flori, udată și înviorată de opt râulețe și pârâuri, din care şapte sunt afluenți ai fluviului Barrada. Si în spatele acestei grădini în formă de inel, strălucește orașul, numit de arabi *Schamm*, ca o fată morgana devenită realitate pentru pelerinii deșertului dornici de consolare și desfătare.

Aici, călătorul se află pe un pământ încărcat de istorie, pe care și legenda și-a aflat epoca de înflorire. Spre nord, se află Djebel Kassium unde, conform legendei orientale, Cain l-a ucis pe fratele său Abel. În El Ghuta se află, așa după cum sună o legendă arabă, pomul cunoașterii, sub care s-a petrecut primul păcat, iar în Damasc se înalță vestita moschee a Omeiazilor, pe minaretul căreia va poposi Hristos în Ziua Judecății de Apoi, pentru, a-i judeca pe vii și pe morți. Si astfel, istoria Damascului nu poate fi întrecută de istoria nici unui alt oraș, de la începutul și până la

sfârșitul pământului, aşa precum afirmă mândrul și fanaticul locuitor al „Orașului de pe Barrada”.

Fără îndoială, Damascul este unul dintre cele mai vechi oraşe de pe pământ, dar nu poate fi stabilită cu exactitate data întemeierii lui, întrucât istoriografia musulmană mai mult a încâlcit firele tradiției decât să le desfacă. În Cartea sfântă, Damascul este deseori amintit. În acea vreme era numit și Aram Damasek. David l-a cucerit și l-a adăugat șiragului de perle strălucitoare ale coroanei sale. Apoi, au domnit aici asirienii, babilonienii, persanii, romanii și arabii. Când Saulus a devenit Paulus, el se afla sub stăpânirea arabilor.

— *Ridică-te și du-te pe stradă și întreabă în casa evreului de unul pe nume Saulus din Tarsus; precum vezi, el se roagă! Astfel i s-a adresat Domnul lui Ananias* (Istoria Apostolilor 9, 11). și astăzi mai există acea stradă. Ea duce de la Bab esch Scherki în est, spre Bab el Yahya, în vest; este marea arteră de circulație a orasului și se numește încă Suk ed Djamak.

La o distanță de un sfert de oră de oraș, în apropierea cimitirului creștin, se poate vedea un platou stâncos pe locul unde Saul a fost învăluit de o lumină strălucitoare venită din ceruri și o voce puternică i s-a adresat astfel: „*Eu sunt Iisus, pe care tu îl prigonești; greu îți va fi să te împotrivești!*” (Istoria Apostolilor 9, 5).

Lângă *Porta orientalis* — o frumoasă poartă specifică vechii Rome, cu trei intrări — se află casa lui Ananias. Alături de o poartă zidită, se vede și fereastra prin care Apostolul a fost coborât într-un coș (aceeași operă, cap. 9, 25).

Damascul a fost cucerit și dărâmat în nenumărate rânduri, dar de fiecare dată s-a ridicat iarăși, renăscând din temelii. Deosebit de nemiloasă a fost stăpânirea lui Tammerlan, care în anul 1400 și-a lăsat cetele barbare să săvârșească omoruri timp de zece zile. Când moartea se întinse deasupra orașului, izbucniră focuri uriașe care

desăvârșiră prăpădul. Sub stăpânirea otomană orașul și-a pierdut din ce în ce mai mult însemnatatea. Din orașul vestit de odinioară, deveni un orășel ca oricare altul, reședința unui pașă-guvernator și oricine știe că acest soi de administrator nu se pricepe decât să secătuiască până și cea mai bogată țară din lume și să sărăcească până și cel mai prosper popor, prin tot felul de impozite.

Astăzi, Damascul ar avea 200.000 locuitori. Cred însă că mai apropiată de adevăr e cifra de 150.000. Între aceștia sunt 30.000 creștini și 3.000-5.000 evrei. Nici un musulman, nici chiar cei din Mecca, nu-i atât de robit fanatismului ca un locuitor din Damasc. Nu-i prea îndepărtată vremea când nu se îngăduia unui creștin să încalece o cămilă sau un cal. Era nevoie să meargă pe jos, dacă nu voia să încalece un măgar. Fanatismul acesta, care duce atât de lesne la încăierări sângeroase, este tot atât de puternic ca în 1860, când au fost măcelăriți mii de creștini.

Mișcarea sângeroasă împotriva creștinilor începu la Hasbeya, pe coasta Hermonului, la Deîr el Kamr, în sudul Beirutului și în orașul de pe coastă Saîda. În ziua de 9 iulie a anului pomenit mai sus, tocmai la amiază, când muezinul își chema credincioșii la rugăciune, izbucni în Damasc mișcarea. Populația musulmană înarmată, răzvrătită și condusă de başbuzuci, tăbări asupra creștinilor. Bărbații și copiii fură bătuți crâncen și omorâți. Unele femei și fete avură aceeași soartă, iar altele fură vândute în târgurile de sclave. Guvernatorul Ahmet Paşa privi liniștit grozăvia; dar se găsi altcineva să ia apărarea creștinilor și anume unul care luptase toată viața împotriva lor. Era Abd el Kader, viteazul beduin din Alger, care-și părăsise patria spre a-și căuta uitarea în Damasc. Primi în casa sa pe creștinii care îi cerură sprijin și străbătu apoi orașul însotit de algerienii săi, ca să-i ocrotească pe fugari și să-i ducă într-un loc ferit de furia multimii. El izbuti să adăpostească în vechea cetățuie vreo zece mii de înși. Bandele de ucigași vrură să pătrundă în cetățuie, dar Abd el Kader năvăli printre ei, în

ținută războinică și urmat de ai săi, cărora le porunci să dea foc întregului oraș, în cazul când cetele de başbuzuci să ar năpusti asupra creștinilor. Amenințarea avu urmarea aşteptată. Creștinii scăpară cu viață. Aceasta fu mărinimia curajoasă a omului care apoi a fost ținut pe nedrept prizonier de francezi, timp de cinci ani, după pacea de la Kerbens.

De la Damasc pornește drumul de caravane ce duce la Mecca și care poate fi străbătut în 45 de zile. Până la Bagdad, caravanele au de mers 30-40 de zile, dar curierul poștal ajunge numai în 12 zile, călărind pe dromadere. Totuși folosirea acestui mijloc e mai scumpă. Pentru o scrisoare trimisă la Istanbul prin curier s-au plătit 28 de mărci, iar pentru o scrisoare recomandată chiar 50 de mărci.

Și eu venisem de la Bagdad la Damasc, dar nu mersesem pe drumul folosit de curier, datorită unor pricini destul de întemeiate.

După ultimele întâmplări pe care le-am istorisit, am zăcut încă șase zile în tabăra de pe malul râului, până când Halef se întremă și ne puturăm întoarce la Bagdad. Înainte de a pleca, cercetărăm în amănunte regiunea din jurul canalului, spre a-l găsi pe Lindsay și oamenii lui, dar nu dădurăm de ei și nu zărirăm că vreo urmă. Ajunși la Bagdad aflărăm de la proprietarul nostru că n-a văzut pe englez și n-a auzit nimic despre el. Mă văzui nevoit să vestesc Legației engleze dispariția lui. Mi se făgădui că se vor face imediate cercetări, dar și acestea se dovediră infructuoase, așa că mă hotărâi să plec.

Nu avui de întâmpinat piedici bănești, întrucât găsisem în ruinele turnului Belus o sumă destul de însemnată, fără să scormonesc printre dărâmături, ci într-un alt mod și în alt loc decât m-aș fi aşteptat.

Într-o zi, pe când Halef zacea pe marginea râului, cufundat într-un somn adânc și mă gândeam îngrijorat la starea în care ne aflăm și la putința de a ne salva, îmi

adusei aminte de cuvintele pe care le rostise Marrah Durimeh, atunci când ne despărțisem și-mi dăruise amuleta: „Nu te poate ajuta, atâta vreme cât e închisă; dar dacă ai nevoie de vreun leac, sau de un mijloc de scăpare, deschide-o. Ruh 'i Kulyan îți va veni în ajutor, chiar dacă nu-i lângă tine. „Firește nu-mi trecu prin minte că pot aştepta vreun ajutor de la această amuletă. Îmi atârnase vreme îndelungată la gât, fără să o iau vreodată în seamă. Acum însă mă simții îndemnat de curiozitate să văd ce-i în ea. Odezlegai, și tăiai îmbrăcăminte și găsii o foaie de pergamant, în care se aflau... două bancnote englezesti. Mărturisesc sincer că în clipa aceea fui cuprins de o bucurie fără margini. Și recunosc totodată că, față de ceea ce găsii înăuntrul amuletei, Marrah Durimeh fusese îndreptățită să spună: „Nu ajută câtă vreme e închisă!”. Dar de unde avea bani englezesti această bogată fică de rege? Ar fi trebuit să-mi frământ prea mult mintea, ca să răspund acestei întrebări. La urma urmelor, oriunde și în orice mâini se pot afla bancnote englezesti. Nu știam dacă donatoarea era atât de bogată, sau dacă ținea să-mi poarte neapărat de grija. Aș fi voit să mă întorc la Lizan, ca să-i mulțumesc. Odată cu pierderea englezului, dispăruse și un prieten foarte culant în problemele bănești, ca să spun astfel; obișnuita lui expresie: „Eu plătesc, Well.” avusese o mare însemnatate pentru mine, care eram destul de săracuț. Acum, paguba-mi era acoperită pentru un timp, ceea ce mă încânta, fiindcă scăpăm de o mare grija.

Și Halef se bucură, când îl înștiințai că găsisem cele două bancnote în amuletă. Ca să-i mulțumesc și mai mult îi spusei că sunt hotărât să-l însوțesc la haddedihni, fiindcă ștui că ține la tovărășia mea și fiindcă vreau să mă îngrijesc de cei doi slujitori ai englezului, care probabil că se mai află acolo. Mă simteam îndatorat față de Lindsay să fac lucrul acesta.

După ce ne întremărăm de-a binelea în Bagdad și ne luarăm cele trebuincioase, dădui lămuriri privitoare la

drumul pe care-l vom urma, pentru cazul că ar fi întrebăt cineva de noi și pornirăm. Străbăturăm Samara, îndreptându-ne spre Tekrit și cotirăm apoi la apus, spre Thathar, pentru a ne feri de triburile vrăjmașe cu care ne ciocniserăm până atunci. Într-o zi întâlnirăm în fața vestitelor ruine El Hather doi înși, care ne spuseră că šammarii se retrăseseră din obișnuitele lor locuri de păsunat spre sud-vest, în preajma localității El Daîr, pe malul Eufratului, ca să scape de nepotolita vrăjmășie a guvernatorului din Mosul. Ajunserăm cu bine acolo, fără să ne întrerupem călătoria.

Sosirea noastră stârni în același timp bucurie și mâhnire. Amad el Ghandur nu venise încă. Întregul trib fusese deosebit de îngrijorat din pricina noastră, dar tot mai nădăduia că ne vom întoarce teferi. Acum, speranța aceasta fu spulberată. Moartea lui Mohammed Emin umplu de nemărginită jale întregul trib, care-i comemora amintirea într-un chip deosebit.

Cu totul astfel ne primi Hanneh, care fu foarte fericită când ne văzu și se aruncă în brațele lui Halef. Și el fu peste măsură de încântat că este iarăși cu ea. Fericirea lui deveni fără margini, atunci când Hanneh ne însoțî în cort ca să ne arate un mic hagiu, ce venise pe lume în timpul lipsei noastre.

— Știi, sidi, ce nume i-am dat? mă întrebă.

— Nu. Spune-mi-l!

— Se numește, după tine și după tatăl lui, Kara Ben Halef.

— Ai făcut foarte bine că l-ai numit aşa, soție minunată și mamă iubitoare, spuse Halef. Fiul meu va fi viteaz, ca și tatăl său, fiindcă are nume mai lung decât sulița vreunui dușman. Toți bărbații îl vor cinsti, toate fetele îl vor îndrăgi și toți vrăjmașii vor pieri, când va răsuna în luptă numele Kara ben hagi Halef Omar ben hagi Abul Abbas Ibn hagi Davud el Gossarah!

Firește și șeicul Halef se bucură, când ne văzu. Câștigase o mare trecere în rândurile haddedihnilor și era de prevăzut, datorită împrejurărilor, că va dobândi în curând rangul de conducător. În cazul acesta, micul și credinciosul meu hagiу putea fi sigur că va apartine cândva șeicului shammarilor.

Însoțiți de numeroși prieteni, ne plimbarăm prin toate locurile pe care le văzusem în fugă data trecută, iar seara ne aşezarăm în jurul corturilor, ca să istorisim arabilor curioși pățaniile prin care trecusem. Halef nu uita să insiste mereu asupra felului cum mă ocrotise în timpul îndelungatei noastre călătorii. Cei doi servitori irlandezi erau încă acolo. În timpul lipsei noastre aproape că se sălbăticiseră și-și însușiseră tot ce le era trebuincios ca să se poată înțelege cu gazdele lor prietenoase. Cu toate acestea, voiau să plece și când auziră că nu mai au de ce să-și aștepte stăpânul dispărut, mă rugară să-i iau în slujba mea. Consimții, fiindcă mă gândisem la același lucru.

Aveam de gând să plec spre Palestina și de acolo, pe mare, spre Constantinopol. Totuși, țineam să văd mai întâi Damascul, orașul Omeiazilor și ca să mă feresc de orice întâlniri neplăcute pe drumul de la Mosul încocoace, mă hotărât să pornesc spre sud de El Deîr, peste Eufrat și să străbat această cale destul de lungă spre miazați. Ajungeam astfel la Damasc, trecând peste munții Hauran.

Dar haddedihni nu voiau să-i părăsesc atât de repede. Halef ținuse mortiș să mă însoțească pană la Damasc. Ca să-i împlinesc dorința și să-i dau răgazul să-și trăiască în voie fericirea familială ce-i fusese hărăzită, îmi prelungii mult sederea, mult mai mult decât aş fi vrut. Săptămânilile trecuру una după alta. Vremea aspră venise de mult și acum era pe sfârșite. Rugai pe haddedihni să nu mă mai rețină — și plecarăm.

O sumedenie de membri ai tribului ne întovărășiră până la Eufrat, pe al cărui mal stâng ne luarăm rămas-bun de la ei. Halef pentru câtva timp, iar eu pentru toată viața.

Aprovizionați din belșug cu cele necesare, trecurăm fluviul și curând îi pierduri din vedere. După o săptămână de drum, zărirăm înălțimile munților Hauran; dar cu două zile înainte avusesem o întâlnire, ale cărei urmări se vor vedea mai târziu.

În zorii zilei de care am pomenit, văzurăm în depărtare patru înși călare pe cămile, îndreptându-se în aceeași direcție ca și noi. Întrucât știam că beduinii care mișună prin preajma munților Hauran nu inspiră nimănui destulă încredere, mă gândii că ne-am putea simți mai în siguranță dacă am călători împreună cu cei de dinaintea noastră; de aceea, mânărăm caii mai repede, ca să-i ajungem. Când ne zăriră își iutiră și ei mersul, dar noi ne apropiam din ce în ce. Cei patru opriră și-si traseră în lături animalele, ca să ne facă loc să trecem. Unul dintre ei era un om bătrân, iar ceilalți trei tineri; n-aveau înfățișare războinică, dar își țineau armele în mâini, spre a preveni orice neplăcere.

— *Sallam!* îi salutai, oprindu-mă în fața lor. Puneți-vă la loc armele. Nu suntem tâlhari.

— Cine sunteți? întrebă bătrânul.

— Suntem trei franconi din Apus, iar slujitorul meu e un arab pașnic.

Chipul i se însenină și mă întrebă într-o franțuzească stricată, ca să se încredeze de adevărul spuselor mele:

— Din ce țară, domnul meu?

— Din Germania.

— Ah, răspunse el, țara dumneavoastră e foarte pașnică; locuitorii ei citesc multe cărți și beau cafea. Și acum de unde veniți? Sunteți poate negustor, ca mine?

— Nu. Călătoresc mereu și scriu cărți despre țările pe care le cercetez, ca să aibă ce să comenteze oamenii de la noi, când beau cafea. Vin de la Bagdad și mă duc la Damasc.

— Da, dar în loc de unelte de scris, văd că aveți o sumedenie de arme la dumneavoastră!

— Astă-i din pricina că mi-ar fi foarte greu să mă apăr cu uneltele de scris împotriva beduinilor, pe care îi pot întâlni în timpul călătoriilor și mai ales pe drumurile acestea.

— Așa e, încuviință bătrânul, care părea că nu-și închipuie altfel un scriitor, decât ca pe un ins cu un toc uriaș după ureche, cu o măsuță de scris pușă pe șa și cu o călimară uriașă atârnată de ambele părți ale calului. Acum, tribul Anazeh umblă prin Munții Hauran și trebuie să fi prevăzător. Vreți să mergem împreună?

— Cu placere. Vă îndreptați tot spre Damasc?

— Da. Acolo locuiesc. Sunt negustor și fac în fiecare an o călătorie cu caravana la arabi din sud, în interes comercial. Dintr-o astfel de călătorie mă înapoiez.

— Să străbatem munții răsăriteni, ori s-o ținem spre stânga, pe șoseaua ce duce spre Mecca?

— Care ar fi calea cea mai nimerită?

— În tot cazul, a doua.

— Sunt de acord. Ati mai fost pe aici?

— Nu.

— Atunci vă voi călăuzi eu. Înainte!

Neîncrederea de adineauri a negustorului pierise cu desăvârsire. Era o fire deschisă și vorbăreață și-mi mărturisi curând că are la el o sumă destul de însemnată, dobândită în schimbul mărfurilor vândute. E drept, însă, că arabi îi plătiseră mai ales „în natură”; dar vânduse și aceste lucruri, ba chiar câștigase la ele.

— Și la Istanbul am o sumedenie de legături de afaceri, îmi spuse. Vă duceți și acolo?

— Da.

— Oh, atunci ati putea să predați fratei meu o scrisoare?

— Bucuros. Prin urmare, îmi îngăduiți să vă caut când voi fi în Damasc, spre a lua scrisoarea?

— Poftiți! Fratele meu Maflei este tot negustor și are legături mai multe și mai îndepărtate. Poate că v-ar fi de folos!

— Maflei? Hm! Am auzit undeva numele ăsta.

— Unde?

— Hm, dați-mi voie să-mi aduc aminte... da, știu! Am cunoscut în Egipt pe fiul unui negustor. Se numea Isla Ben Maflei.

— Adevărat? Oh, asta-i extraordinar! Isla este nepotul meu, adică fiul fratelui meu.

— Dacă o fi fost același Isla!

— Ia spuneți-mi cum arăta?

— Mai bun ca orice descriere este amănuntul că Isla a regăsit în preajma Nilului o fată, ce fusese răpită de la părinții ei.

— Asta se potrivește, da, se potrivește! Cum se numea fata?

— Senița.

— Da, e adevărat. Unde l-ați găsit? Unde v-a istorisit despre fată? Nu cumva la Cairo?

— Nu, ci chiar acolo unde s-a întâmplat faptul. Îl știți exact?

— Da. A venit mai târziu la Damasc, în interes de afaceri și mi-a povestit. Nu și-ar fi regăsit niciodată logodnica, dacă nu s-ar fi întâlnit cu un anume Kara Ben Nemsi, un effendi din... ah, *Allah il Allah*, effendi acesta scria niște lucruri care urmau să fie citite! Cum vă numiți, domnule?

— În Egipt și prin alte locuri mi se spunea Kara Ben Nemsi.

— *Hamdulillah, quel miracle!* Prin urmare, dumneavoastră sunteți, chiar dumneavoastră? În cazul ăsta, domnule, vă strâng încă o dată mâna! Trebuie să locuiți la mine în Damasc împreună cu oamenii dumneavoastră; nu se poate altfel! Casa mea vă aparține, împreună cu tot ce se află în ea.

Și cu o bucurie de nestăpânit, strânse călduros și mâinile lui Halef și ale celor doi irlandezi. Slujitorii lui Lindsay se arătară uimiți de această izbucnire prietenoasă ale cărei temeiuri nu le puteau înțelege. Lui Halef fui nevoit

să-i traduc pe îndelete toată con vorbirea pe care o avu se sem în franțuzește.

Şi Halef se apucă să istorisească întâmplarea, în florind-o după obişnuința orientală. Fireşte, eu mă dovedisem cel mai vestit hekim başchi de pe pământ, Halef fusese cel mai curajos erou din lume. Isla cel mai înzestrat flăcău din Istanbul, iar Seniţa cea mai încântătoare floare de rai. În schimb, Abraham Mamur fu zugrăvit în culori drăceşti, iar isprava pe care o săvârşisem era cunoscută şi lăudată în tot Orientul. Când încercai să-i potolesc oarecum flecăreală şi să-l silesesc să nu sară peste limitele adevărului, îmi spuse pe un ton foarte hotărât:

— Sidi, tu nu ştii cum a fost şi nu poţi înțelege! Eu am fost pe atunci aga al tău şi eram dator să mă îngrijesc de cele ce-ţi trebuiau.

În asemenea prilejuri, orientalii sunt de nelecuit, aşa că fui nevoit să tac şi să-l las să isprăvească. Bătrânului, însă, îi plăcea tocmai felul înflorit în care-şi înfăţişa Halef isprava din Egipt. Bravul meu hagiu cresc mult în ochii negustorului, care-l îndrăgi numaidecât.

Ajuns erăm nestânjeniţi la şoseaua de caravane şi intrarăm prin „poarta cerului” în mahala din Meidan, în care Marele Hagiu iniţia se pe vremuri caravana de pelerini, ce pleca spre Mecca. Imaginea lăuntrică a Damascului este cu totul diferită de aceea pe care şi-o închipuie cineva care o judecă după înfăţişarea exterioară. Oraşul nu-i lipsit de clădiri impunătoare, dar străzile, sunt strâmbă şi înguste. Pereţii caselor sunt lipiţi cu humă şi măresc impresia neplăcută a străzilor. Şi aici, ca în cele mai multe oraşe orientale, se văd pretutindeni câini râioşi, care constituie un mare pericol pentru sănătatea locuitorilor. Belşugul de apă din împrejurimi înlesneşte producerea miasmelor vătămătoare, care au asigurat oraşului o proastă reputaţie.

Cartierul creştinilor se află în partea de răsărit a oraşului şi începe la „poarta lui Tema”, aşezată la sfârşitul căii de caravane ce se îndreaptă spre Palmyra. E tot atât de

urât ca și restul orașului și cuprinde o sumedenie de ruine, a căror îndepărtare musulmanul n-o socotește câtuși de puțin utilă. În cartierul acesta și anume, în preajma Mănăstirii Lazariștilor, se află casa în care a locuit în anul 1869 Kronprințul Prusiei.

Spre sud, dincolo de „strada cea dreaptă”, se află cartierul evreilor, pe când jumătatea de răsărit a orașului aparține musulmanilor. Aici se pot vedea cele mai frumoase clădiri ale Damascului; cetățuia, minunatele bazaruri, marele han Assad Paşa și înainte de orice Moscheea Omeiazilor, în care, din păcate, nici un creștin nu are voie să pătrundă.

Are o lungime de 550 de picioare și o lățime de 150 de picioare și se înalță pe locul unui templu pagân, distrus de împăratul Teodosiu. Arcadius a clădit pe același loc o biserică creștină, închinată Sfântului Ioan. În ea se află dulapul în care s-a păstrat capul Sfântului Ioan Botezătorul și pe care se presupune că l-ar fi găsit Al-Ualid, cuceritorul Damascului.

Al-Ualid, pe care musulmanii îl numesc „sabia lui Dumnezeu”, prefăcu în moschee jumătate din biserică Sfântului Ioan. A fost o ciudătenie cu oarecare temeuri. Armata de asediu era împărțită în două: una se afla în fața porții, sub însăși conducerea lui al-Ualid, iar cealaltă sub conducerea blândului Abu Obeîda, în fața porții vestice.

Cuprins de furie din cauza duratei asediului, Al-Ualid jură să nu cruce viața nici unui locuitor. Când pătrunse în sfârșit biruitor în oraș, începu măcelul. Locuitorii din partea de apus se grăbiră să încheie cu Abu Obeîda o înțelegere, în baza căreia ei se obligau să deschidă poarta, iar el făgăduia că nu va ucide pe nimeni. Ambele oștiri pătrunseră în același timp în oraș, venind pe direcții diferite și se întâlniră în afara și înăuntrul bisericii Sfântului Ioan. În urma îndemnului lui Abu Obeîda, Al-Ualid porunci să înceteze măcelul și se încovi ca jumătate din biserică să rămână creștinilor.

Timp de vreo o sută cincizeci de ani, creștinii și mahomedanii își făcură rugăciunile în același templu, până când îi dădu în gând lui Velid I să treacă întreaga clădire în folosința celor de o credință-cu el. Făgădui că va despăgubi pe creștini pentru pierderea ce aveau să sufere, dar ei nu-i dădură crezare și se împotriviră. Există o prorocire, care susținea că acela ce se va încumeta să se atingă de acest lăcaș al Domnului e sortit unei nebunii fără putință de lecuire și se credea că această prorocire va însăspăimânta pe calif. Dar așteptările fură înșelate; mai mult, el fu cel dintâi care ridică toporul, spre a sfârâma mărețul altar. Apoi, intrarea folosită de creștini fu zidită. Biserica, prefăcută în întregime în moschee, fu împărțită în numeroase săli cu coloane corintice și împodobită cu mozaic și șase sute de candele din aur masiv. Pentru transformarea ei au fost aduși vreo mie două sute de arhitecți și pictori greci: cele mai frumoase coloane din Siria fură cărate până la Damasc și legenda afirmă că planurile și calculele erau atât de numeroase, încât au trebuit să fie purtate de optsprezece animale, ca să poată fi cercetate de Velid. Speriat de suma uriașă la care se ridicase costul lucrărilor, Velid le plăti și porunci să fie arse, ca să nu fie cunoscute de nimeni.

Mokkaddy, un scriitor arab, povestește că peretei moscheei ar fi fost acoperiți cu marmură până la o înălțime de doisprezece metri, iar de acolo până la tavan cu sticlă aurită și colorată. Și bolțile diferitelor săli, sprijinite de stâlpi negri cu dungi aurite, ca și crenelurile rezemate pe stâlpi de marmură albă, au o minunată îmbrăcăminte de

[164]

mozaic. Pe *kubbet en nisr* se află o uriașă lămâie de aur, iar deasupra ei o rodie de aur. Cele trei minarete ale moscheei au fost făcute în epoci diferite. „Minaretul logodniciei”, așezat în partea de nord, a fost clădit de Velid ca un turn în formă de popic. Turnul El Charbisch e clădit în stil arabo-egiptean și are o formă octogonală plăcută. Minaretul Iza are un turn pătrat și un altul îngust, în stil

turcesc, cu un acoperiș ascuțit și balcoane pentru muezin [65]. Hristos se va urca pe cel mai înalt dintre balcoanele acestea, în ziua când va despărți pe cei buni de cei răi.

Locuința tovarășului meu de călătorie se afla în preajma acestei moschei. Ca să ajung la locuință, trecui printr-o uliță lăturalnică și îngustă. Primisem prietenoasa lui invitație, ca să nu-l supăr. Ne oprirăm în fața unei case din cărămizi, în care nu mai era nici o deschidere, în afara de o poartă, nu prea înaltă și nici prea lată. Negustorul coborî, luă o piatră și începu să bată cu putere în poartă. După câțiva timp, poarta se deschise și se ivi un chip de arab, strălucitor ca abanosul.

— *Allaha, domnul!* strigă negrul.

Negustorul nu-i răspunse și ne făcu semn să-l urmăm. Mă luai după el cu Halef, spunând irlandezilor să ducă animalele în curte și să rămână lângă ele.

Intrarăm într-o curte îngustă, la capătul căreia se înălța altă clădire; ușa era deschisă. După ce trecuram pragul acestei case, pătrunserăm într-o cameră pătrată, pavată cu marmură. Din trei părți se înălțau niște arcade, ale căror deschideri erau ascunse de vase mari pline cu portocale, lămâi, rodii și smochine. Cea de-a patra parte a încăperii, prin care intrasem, era acoperită cu iasomie, trandafiri de Damasc și ibiși sirieni. În mijlocul acestui loc se afla un bazin de granit, în a cărui apă înnotau de zor o sumedenie de pești aurii și argintii. În fiecare colț al bazinului era câte o deschizătură, prin care curgea neconitenit apa. Deasupra arcadelor se afla un etaj, la care se ajungea pe o scară largă și împodobită cu flori frumos-mirositoare. Etajul era împărțit în numeroase săli și încăperi, la ale căror ferestre atârnau, fie perdele de mătase, fie transperante minunate.

Câteva femei erau tolănite pe perne moi, lângă bazin. Când ne văzură, scoaseră țipete înspăimântate și fugiră pe scară, ca să dispară în încăperile de sus. Numai una din ele

nu fugise. Ridicându-se odată cu celealte, se apropie de negustor și-i sărută respectuos mâna.

— *Alla altunlama senin gelme, baba* — Allah să-ți aurească înapoierea, tată! Îl salută.

O strânse drăgăstos la piept, și-i spuse:

— Du-te la mama și vestește-o că Dumnezeu a dăruit casei mele oaspeți prețioși. Îi voi conduce în selamlâc și apoi voi veni să vă văd.

Și el vorbi turcește, ca și fiica sa. Poate că mai înainte locuise la Istanbul.

Fata plecă și noi ne urcarăm pe scară, ajungând într-un culoar, în care se aflau câteva rânduri de uși.

Gazda deschise una dintre ele și păsirăm într-o încăpere spațioasă, în care pătrundeau o lumină puternică, printr-un acoperiș străbătut de numeroase deschideri acoperite cu geamuri colorate. De a lungul pereților erau înșirate perne mari catifelate. O pendulă franțuzească își bătea monoton tic-tacul într-o firidă. Din tavan atârna un candelabru aurit și cu multe brațe, iar între perdelele de mătase pereții erau acoperiți cu numeroase portrete în rame costisitoare.

Își poate închipui oricine uimirea care mă cuprinse când văzui că erau aceleași ilustrații grosolane care „fericesc” și azi, încă, întreaga lume: Napoleon în uniformă de împărat, cu obraji rotunzi și roșii; Frederic cel Mare, cu o privire străpungătoare; Washington, cu o perucă uriașă; Lady Stanhope, într-o îmbrăcăminte caraghioasă; lupta marină de la Tschesme; Hercule, călare pe balaurul Sfântului Gheorghe și în sfârșit, luarea cu asalt a Saguntului, din ale cărui creneluri ieșeau țevi de tun. La urma urmelor, asemenea monstruozități artistice se potrivesc foarte bine... Orientului!

În fața pernelor, se aflau măsuțe placate cu metal și având pregătite pipe umplute cu tutun și ceșcuțe de cafea, în mijlocul odăii era — nu-mi venea să cred, dar ochii nu mă puteau însela! — Un pian, un adevărat pian, din păcate însă într-o stare jalnică. L-aș fi deschis numai decât, dar trebuiea

să păstrez demnitatea pe care o datoram emirului Kara Ben Nemsi.

De abia ne aşezarăm şi apăru un băiat frumos, care aduse un lighenaş cu cărbuni înroşiţi, ca să ne aprindem pipele. După câteva minute se ivi altul, cu o kahvetest argintată şi ne turnă cafea în ceşcuţe. După ce luase primul fum din pipă, gazda ne ură din nou bun-sosit şi când sfârşii tutunul, ne ceru îngăduinţa de a se duce pentru câteva clipe la ai săi. [66]

Fumarăm şi ne sorbirăm liniştiti cafelele, până când stăpânul casei se înapoie şi ne îndemnă să-l urmăm. Ne concluse într-o încăpere mai bogat împodobită decât aceea în care şezuserăm; aici urma să locuiesc eu, iar în încăperea alăturată urma să fie găzduit Halef. Gazda ne făgădui că va avea grija şi de cei doi irlandezi. Coborâram apoi scara, oprindu-ne într-o odaie unde, cu o repeziciune de neînchipuit, se pregătise baia. Găsirăm aici două costume complete, începând cu fesul roşu şi sfârşind cu papucii.

Era o găzduire cu adevărat orientală, pentru care nu ştiam cum să-mi arăt recunoştinţa. Când ieşirăm din baie şi ne îmbrăcarăm, ne întoarserăm în selamlâc, ca doi oameni cu adevărat noi. Îndatoritoarea noastră gazdă poruncise să fie anunțată când ne vom înapoia, astfel că abia păsirăm şi-o văzurăm intrând în odaie.

— Domnule, ai făcut o mare bucurie alor mei, învoindute să te găzduim, îmi spuse, tutuindu-mă, fiindcă-mi vorbi iar în limba arabă. Când le-am povestit cine eşti, s-au arătat cu toţii dornici să te cunoască. Le îngădui să vină?

— Cu placere, fiindcă m-aş simţi şi eu încântat să-i cunosc şi să le vorbesc.

— Vor veni abia după-amiază, întrucât acum pregătesc prânzul, pe care nu vor să-l lase azi pe seama slujnicele. Ai mai văzut ilustraţii de felul acestora? mă întrebă, în clipă

când privirea-mi căzuse întâmplător pe aceea care-l înfățișa pe Hercule.

— Sunt foarte rare, îi răspunsei cu două înțelesuri.

— Da. Le-am cumpărat la Istanbul și le-am plătit foarte scump. Nimici nu are în Damasc astfel de tablouri costisitoare. Știi pe cine înfățișează?

— Aproape că nu cred să știu!

— Să-ți spun eu, fiindcă am fost lămurit de oameni pricepuți. În primul tablou este sultanul el Kebir^[67], iar într-al doilea înțeleptul emir al nemilor (germanilor); apoi este regina Angliei^[68], cu șahul americanilor. Lângă tabloul cu flori e un erou^[69] din Diabekir care ucide o focă. Alături e lupta de la Tschesme și apoi asedierea Ierusalimului^[70] de către creștini. Sunt frumoase tablouri, nu-i aşa?

— Extraordinare! Dar ce-i aici, în mijlocul odăii?

— Ah, e lucrul cel mai prețios pe care-l am. E un *tşalgy*^[71], l-am cumpărat de la un englez, care a locuit în casa asta. Vrei să ști-l arăt?

— Voiam tocmai să te rog.

Ne apropiarăm ele pian și-l deschiserăm. Într-un colț citii: „Edward Southey, Leadenhallstreet, London”; o privire îmi fu de ajuns, ca să văd trei clape sărite. În rest instrumentul era într-o stare bunicică.

— Și acum, să-ți arăt la ce folosește.

Cu aceste cuvinte, gazda se aplecă furtunos asupra clapelor și scoase niște sunete care mă asurziră. Păstrai totuși un aer de uimire și-l întrebai, cu toată naivitatea, dacă mai are vreun instrument muzical.

— Englezul mi-a dat și *demir iplic*^[72] și un ciocan, cu care să fac muzică. Știi, ca să nu mă doară mâinile. Ți le arăt îndată.

Se întoarse curând cu o lădiță în care se aflau coarde de diferite grosimi și un ciocănaș. Luând ciocănelul începu să lovească la întâmplare coardele, făcându-le să scoată sunete îngrozitoare. Amabilul englez își bătuse joc de negustor, învățându-l să se folosească astfel de pian.

— Vrei să cânti și tu? mă întrebă. Nu îngădui nimănui să deschidă *tşalgy*, dar tu ești oaspetele meu și poți să faci!

— Mi-ai arătat cum se cântă în Damasc, îi răspunsei. Acum, să-ți arăt și eu cum se cântă în Apus, cu un astfel de instrument. Trebuie însă să-mi dai voie să-l dreg puțin, fiindcă nu-i în stare prea bună!

— Dar să nu mi-l strici, domnule!

— Nu, n-avea grija! Mi-l poți încredința.

Îl acordai, cât putui, și-mi făcui un scaunel din perne. Când începui să cânt câteva cvinte și octave, gazda-mi strigă plin de încântare:

— Ah, dar știi să cânti mai bine ca mine!

— Asta încă nu-i muzică. Am vrut să aud cum sună corzile. Englezul nu te-a învățat cum se cântă?

— Soția lui cânta, dar a murit. El lovea mereu cu degetele sau cu palma și-i era de ajuns. Îi plăcea, pe semne, fiindcă râdea mereu când auzea sunând instrumentul, cum ai spus ca se numește.

— Vei vedea îndată cum se cântă cu adevărat.

Pe vremea când eram elev, acordasem multe piane, ca să-mi câștig un ban de buzunar. Prin urmare, îmi fu ușor acum să acordez pe cel al negustorului.

În acest timp, se deschise ușa și în pragul ei se iviră toate chipurile feminine pe care le văzusem la venire. Auzii o șoaptă de admiratie rostită de una dintre femei și chiar un strigăt de încântare, țâșnit de pe buzele alteia. Ce modești erau oamenii aceștia!

Când considerai că am terminat, închisei pianul și femeile dispărură.

— Nu mai vrei să cântă? mă întrebă gazda. Ești un mare *sanatdar*^[73] și femeile s-au bucurat atât de mult auzindu-te încât au lăsat mâncarea pe foc și ar putea să se ardă.

— Acum, pianul trebuie să se odihnească, dar după-amiază, când vor veni ai tăi, le voi cânta, aşa cum n-au auzit niciodată.

— Au venit câteva femei să-mi viziteze haremul. Pot să asculte și ele muzica?

— Firește!

Eram foarte curios să văd ce impresie va produce asupra acestor femei un cântec săltăreț, dar de dragul mâncării nu voiam să le tulbur preocupările gospodărești. Prevederea mea se dovedi înțeleaptă. Cu gândul la muzica pe care abia o aşteptau, gazda și ajutoarele ei se străduiră să pregătească mai repede mâncarea, iar îmbelșugatul prânz se dovedi mult mai gustos și mai îndestulător decât sperasem. Îndată ce terminară masa, gazda mă întrebă dacă pot veni femeile. Îi răspunsei afirmativ și băiețașul care turna cafeaua fugi să le cheme.

Curând veni soția negustorului, cu două fiice și un fiu în vîrstă de vreo doisprezece ani. Femeile purtau văluri și-mi fură prezентate doar cu numele. Odată cu gazdele, veniră și patru prietene ale lor. Se așezară toate pe perne, tăcute și sfioase, rostind din când în când câte un cuvânt. Când am observat cât de des se îndreptau spre mine capetele acelea acoperite de văluri, din care răsăreau doar ochii și vârfurile nasurilor, m-am așezat la pian, ca să le potolesc nerăbdarea.

Impresia primelor acorduri a fost copleșitoare.

— *Maschallah!* strigă Halef, speriat de-a binelea.

— *Bana bak* — auziți, auziți! tipă gazda, sărind de pe perne și încrucișându-și brațele de admiratie.

Femeile tresăriră mirate și începură să țipe, întinzându-și brațele, fără să-și dea seama. Astfel, își dădură vălurile în lături și aşa am putut vedea o sumedenie de chipuri.

După un scurt preludiu, am început să cânt cel mai voios vals din căte știam. La început, ascultătorii mei șezură nemîșcați. Curând însă ritmul își făcu efectul. Făpturile acelea țepene începură să se miște; umerii săltară, picioarele-și părăsiră orientala lor încovoiere, iar corporile începură să se legene după tactul muzicii. Stăpânul casei se ridică și veni în spatele meu, urmărind cu ochii holbați degetele mele, care alergau pe clape.

Când terminai valsul, îmi strânse mâinile și se uită îndelung la ele.

— O, domnule, ce fel de degete ai? Parcă ar avea furnici! Așa ceva n-am văzut de când trăiesc!

— Sidi, spuse Halef. O astfel de muzică găsești numai în El Dșennet, unde sălășluiesc sufletele morților. *Allah il Allah!*

Femeile nu îndrăzneau să-și rostească impresiile cu glas tare. Cu toate acestea, mișcările lor pline de însuflețire și tonul șoaptelelor lor mă încredințără că nu se plăcăseră deloc.

Cu foarte mici îintreruperi am executat o serie întreagă de melodii, timp de câteva ore și publicul meu nu se arăta defel obosit de melodiile, pe care nu le mai auziseră până atunci.

— Domnule, n-am știut că în *tşalgy* zac ascunse asemenea bucăți frumoase, îmi spuse stăpânul casei, pe un ton foarte serios.

— Ah, mai sunt și altele în el și mai plăcute, răspunsei, trebuie numai să te pricepi cum să i le smulgi. La noi în Apus, sunt mii de bărbați și femei care cântă mai bine ca mine.

— Și femei? mă întrebă mirat.

— Da.

— Atunci să învete și soția mea cum se cântă și apoi să le arate și fetelor.

Amabila mea gazdă nu-și imagina căte obstacole puteau să apară aici, în Damasc, împotriva unei hotărâri atât de

pripite. Nu socotii nimerit să i-o spun și-l întrebai:

— Când se cântă la pian, cei care ascultă muzica pot să danseze, știi? Ai văzut vreodată un dans apusean?

— Niciodată.

— Trimit după cei doi însotitori ai noștri. Să vină numai decât încoaace!

— Aia? Da ce, știu să danseze?

— Da.

— Aia?! Păi sunt bărbați!

— Obiceiurile Apusului îngăduie și bărbaților să danseze. Vei vedea ce frumos e!

Odaia răsună de un „peh, peh!” nerăbdător, pe care-l scoaseră cu toții, când unul dintre băieți fugi să cheme pe irlandezi.

— Știți să dansați? îi întrebai, când intrară.

Și ei primiseră alte haine din partea gazdei și păreau atât de curați, încât eram sigur că făcuseră și baie. Se loviră prietenește cu coatele și holbară ochii, când zăriră pianul.

— *Heigh-day, a music chest* — ia te uită, un pian! zise Bill cu toată gura. Să dansăm? Desigur că știm! Vreți să începem?

— Da.

— În hainele astea?

— De ce nu.

— *Well*, ne scoatem pantofii și dansăm desculți.

— Ce dansuri cunoașteți?

— Toate! *Reel, hornpipe*, dansuri muntene, *stamp-man, polka, gulopp*, valsuri — în sfârșit, orice dans ni se cere. Le știm bine de tot!

— Să vedem! Dați covoarele la o parte și dați-i drumul: un dans muntean.

Cei doi voinici flăcăi irlandezi se arătară neobosiți și râsetele aprobatore ale femeilor îi încurajară și ele. Când mi-am dat seama că pot încheia „serata muzicală”, făcui semn irlandezilor să-și potolească avântul. Femeile le

mulțumiră călduros și plecară, iar gazda mă rugă să-i dau voie să-și vadă de treburi, fiindcă lipsise atâta vreme din oraș. Îi spusei că voi pleca în oraș cu Halef, ca să-l vizitez pe îndelete. Negustorul porunci să se înșeueze doi măgari și să ne întovărășească unul din slujitori. Totodată, ne rugă să nu ne înapoiem Tânziu, întrucât la masa de seară ne vor aştepta câțiva prieteni de-ai săi.

În curte găsirăm doi măgari albi de Bagdad pentru noi și unul cenușiu pentru servitor, care luase cu el tutun din belșug și pipe. Ne aprinserăm pipele, încălecarăm, trecurăm prin ulicioară și pătrunserăm în „Strada cea dreaptă” cu picioarele goale în pantofi, cu legăturile turbanelor atârnate pe spate și cu pipele scoțând un fum gros: străbăturăm cu gravitatea unor pașale turcești strada însuflețită, ca să ajungem în cartierul creștin. Merserăm agale de-a lungul cartierului și observarăm că aproape toți trecătorii se îndreptau spre poarta Toma.

— Trebuie să fie ceva de văzut pe acolo, spusei servitorului.

— Da, effendi, e foarte frumos acolo, îmi răspunse. Azi e [74] sărbătoarea Er-Rimal și se trage cu arcul. Cine vrea să se distreze se duce la marginea orașului, în corturi și grădini, ca să vadă dacă Allah îi iubește.

— Putem merge și noi, fiindcă-i devreme încă. Știi unde să ne conduci?

— Da, effendi.

— Atunci, hai să pornim!

Mânărăm animalele și ajunserăm curând în Ghuta, unde toate drumurile erau pline de oameni voioși. Îmi dădui curând seama că Er-Rimal e o sărbătoare, la care iau parte toate neamurile ce locuiesc în Damasc, o sărbătoare asemănătoare cu aceea a „tirului de porumbei” din Germania; totuși însotitorul nostru nu mă putu lămuri asupra însemnatății ei.

Pe diferite locuri se ridicaseră corturi, în care se vindeau flori, fructe și tot felul de mâncăruri. Pretutindeni mișunau saltimbanci, scamatori, indieni, mâncători de foc, vrăjitori cu șerpi; nu lipseau nici dervișii cerșetori, gata să fure. Copiii făceau o larmă asurzitoare, hamalii se ciorovăiau, cămilele răcneau, caii nechezau, câinii lătrau — și pe lângă acest tărăboi drăcesc erau certurile din care țâșneau sunetele diferitelor instrumente „muzicale”.

Nicăieri, însă, nu văzui vreun semn, care să mă încredințeze că aici se fac într-adevăr exerciții de trageri cu arcul.

Pe când treceam pe dinaintea unor corturi, în care se vindeau fructe și șerbeturi, îmi oprii deodată măgarul și ciulii urechea. Ce a fost? Oare auzisem bine? În fața unui cort mare erau adunați mai mulți înși. Dinăuntru se auzeau sunetele unei viori și ale unei harpe; apoi, un glas răgușit de soprana, cântând în dialect muntenesc:

*La miezul nopții de Crăciun,
Curge vin în loc de apă;
Și dacă nu mi-ar fi frică,
Mi-aș lua o oală întreagă să beau.*

— Sidi, ce-i asta?! strigă Halef. Acolo cântă o femeie. Se poate?!

Dădui afirmativ din cap și ascultai ultima strofă:

*Mulți au nouă feluri de mâncăruri
Asta a pregătit și baba mea,
Au și cârnați cu varză călită;
Bătrâna și draga mea babă.*

Nu puteam pleca fără să văd cine este în cort; de aceea m-am hotărât să intru. Descălecai și făcui lui Halef semn să mă urmeze. Servitorul negustorului rămase lângă animale. Ne strecuarăm prin mulțimea de gură-cască.

În prag ne întâmpină un turc bărbos și însășimântător, care se răsti la noi:

— *Her kischi bir gurusch* — un piastru intrarea!

Plătii și aruncai o privire în cort. Niște scânduri sprijinite pe țăruși înfipti în pământ țineau locul scaunelor și meselor obișnuite în Germania, de pildă. Pe băncile și mesele acestea sedeau înghesuiți peste o sută de arabi, turci, armeni, kurzi, evrei, creștini, druzi, maroniți, başbuzuci, arnăuți și.a. Aproape toți se delectau cu șerbet sau cafea, fumau sau mâncau cozonaci și fructe. În fund se afla „bufetul”, iar alături de el sedeau pe un adevărat „podium” doi vioriști, două cântărețe la harpă și o cântăreață la chitară — cu totii în îmbrăcăminte tiroleză.

Păsii până lângă podium, împinsei fără să spun vreun cuvânt pe cei unsprezece înși care sedeau pe o bancă, silindu-i să se înghesue și mai mult și mă asezai, împreună cu Halef. Purtarea mea stârni luarea-aminte a „chelnerului”, care să grăbi să vină spre noi și să mă salute cu o plecăciune adâncă.

— Două șerbeturi! poruncii, urmând să plătesc pentru ele cinci piaștri!

Prețurile erau tot atât de săltate ca la hoteluri!

În acest timp, chitarista sfârșise cântecul, din care ascultătorii ei nu înțelegeau nici un cuvânt și cu toate că aplauzele izbucniră zgomotos, mai cântă o strofă, ca să coboare după aceea printre ei, cu „cheta”. Deocamdată noi furăm scutiți de chetă; desigur fiindcă abia intrasem în „sală”.

Bucata următoare fu un „cântec fără cuvinte”, după executarea căruia unul dintre vioriști dispăru îndărătul unei perdele. Se cântă un „preludiu” și vioristul se întoarse — sub înfățișarea unui ucenic german, cu cizme rupte, cu o pălărie turtită și ținând în mâna un ciomag noduros. „Ucenicul” începu, să cânte cu glas răgușit și gros:

Când mă cuprinde durul de patrie

*Îmi lăcrimează ochii
Când inima-mi zvâcnește cu putere,
Simt că îmbătrânesc mereu.
Dar mi se ușurează inima.
Și simt că-mi trecea durerea,
Când mă plimb pe stradă
Și-mi număr încet gologanii!*

Și cu toate că „publicul” nu văzuse niciodată vreun ucenic german și prin urmare n-avea cum să-i cunoască necazurile, ca să nu mai amintesc faptul că nu pricepuse nici un cuvânt din tot cântecul, aplauzele răsplătită „talentul” comicului.

Mânat de curiozitate, întrebai pe cântăreață:

— *Türkü tschaghyr — Sen ne schekel* — în ce limbă cântă?

— *Türkü tschaghyr — im nemtschedsche* — cânt în germană, îmi răspunse.

— *You are cosenquently a german lady* — prin urmare, sunteți germană?

— *My native country is German-Austria* — patria mea este Austria germană.

— *Et comme s'appelle votre ville natale?* — Și cum se numește orașul din care sunteți originară?

— *Elle est nommée Presnitz, situee au nord de la Boheme* — se numește Presnitz și se află în nordul Boemiei.

— Ah, în apropierea graniței saxone, pe lângă Johstadt și Annaberg?

— Da, tocmai acolo! strigă. *Hurrjeh*, vorbiți și germană?

— După cum ati auzit.

— Aici, în Damasc?

— Pretutindeni!

Intrără în vorbă și colegii ei, care nu-și mai puteau stăpâni bucuria că au întâlnit un german într-o țară atât de îndepărtată. Firește, urmară câteva pahare de şerbet

comandate de mine și rugămintea lor să le numesc „aria preferată”, ca să mi-o cânte. Le împlinii dorința și începură:

*Când se despart două inimi,
Care s-au iubit cândva,
E o suferință cumplită,
Ce nu are asemănare.*

Sunetul de orgă al acestei melodii minunate mă încântă; în timp ce o ascultam cu toată luarea-aminte, Halef mă lovi ușor cu cotul și-mi făcu semn să mă uit spre intrare. Îmi îndreptai privirea spre locul ce-mi arătase și zării un bărbat despre care vorbisem deseori în ultimele zile și pe care n-aș fi crezut că-l voi întâlni pe aici. Trăsăturile lui frumoase și delicate, dar neplăcute din pricina că nu erau armonioase, ochii aceia puternici și scrutători, cu privirea rece și străpungătoare, umbrele întunecoase din jurul lor, care aruncau asupra obrajilor mărturia urii, dragostei, răzbunării și a unei nepotolite ambiții — toate-mi erau prea cunoscute, ca să mă pot lăsa înșelat de barba deasă ce acoperea în parte chipul acestui bărbat. Era Davud Arafim, ce se ascunse în casa lui din preajma Nilului sub numele Abraham Mamur!

Măsură lung cu privirea pe, cei așezați pe bănci și mese, astfel că mă observă imediat. Tresări, se întoarse și se îndepărta de cort cu pași grăbiți.

— Halef, repede după el! Trebuie să stim unde locuiește!

Sării de pe bancă și Halef mă urmă. Când ieșii din cort, îl văzui pe Abraham Mamur pornind în goană călare pe un măgar, în timp ce băiatul de la care închiriașe animalul abia se ținea după el, alergând din răsputeri. Căutarăm pe servitorul cu care venisem și-l găsirăm după o bună bucată de vreme în fața cortului unui povestitor, dar era prea târziu ca să-l mai urmărim pe fugar. Gutha era bogată în ascunzișuri, astfel că renunțarăm să-l căutăm.

Întâlnirea aceasta mă indispușe atât de mult, încât mă hotărâi să mă înapoiez în oraș. La apariția acestui om, avusesem presimțirea că într-un fel oarecare voi sta cu el de vorbă și acum pierdusem prilejul de a afla cel puțin unde locuiește. Și Halef mormăi în barba-i rară câteva cuvinte „tari”. În cele din urmă, însă, socoti că lucrul cel mai nimerit ar fi să ne întoarcem acasă, ca să ne distrăm.

Ne înapoiarăm pe același drum pe care venisem. Când trecuram pe „strada cea dreaptă”, auzirăm că ne strigă cineva. Era gazda noastră, care stătea cu un Tânăr frumos în fața unui magazin de bijuterii. În apropierea gazdei, se afla un servitor care-i păzea măgarul.

— Vrei să cobori puțin, domnule? mă întrebă. Peste câteva minute plecăm împreună acasă.

Descălecai și urmat de Halef, intrai în prăvălie, unde Tânărul ne salută foarte respectuos.

— Acesta-i fiul meu, Schafei Ibn Iacub Afarah.

Aflam acum și numele gazdei noastre: Iacub Afarah. Spuse fiului său numele noastre și continuă:

— Aceasta-i magazinul meu cu giuvaiere, pe care-l conduce Schafei, împreună cu un asociat. Te rog să-l ierți că nu ne poate însobi! Trebuie să rămână aici, fiindcă tovarășul lui a plecat la serbarea Er-Rimal!

Mă uitai prin prăvălie. Era mică și cam întunecoasă, dar atât de încărcată cu obiecte prețioase, încât sărmăni de noi ramaseră înmărmuriți. Întreținui o conversație fără însemnatate și aflai că Iacub mai are, prin alte bazare, diferite prăvălii cu obiecte de drogherie, covoare și pipe.

După ce ne tratară cu câte o ceașcă de cafea, plecarăm. Am ajuns acasă, pe inserate.

În timpul lipsei mele, se făcuse curățenie în odaia mea. De fiecare colț al tavanului atârnau vase mici cu flori, pline de parfum. În alt mod, aş fi înțeles mulțumirea celor din casă pentru concertul de pian pe care li-l oferisem!

M-am tolănit pe perne, cu dorința de a trândăvi puțin; dar nu-mi putui stăpâni gândul, care mă frământa în

legătură cu Abraham Mamur. Ce căuta în Damasc? Pune iar la cale vreo mârșăvie? De ce fugise de mine? Doar nu mai aveam nimic cu el?! Prin ce mijloc i-aș putea afla locuința?

Cu toate că-mi puneam aceste întrebări și mă străduiam să le găsesc răspunsurile potrivite, trăgeam cu urechea la mișcările însuflețite de pe culoar. Deodată, bătu cineva în ușă și-l văzui intrând pe Iacub.

— Domnule, vrei să vii la cină?

— Îți aştept porunca.

— Atunci, vino! Halef, însotitorul tău, a coborât.

Dar nu mă conduse în selamlâc, după cum mă aşteptasem, ci în cealaltă parte a casei, străbătând două coridoare. La capătul celui de-al doilea deschise o ușă. Păsirăm într-o odaie mare și asemănătoare cu un salon, luminată de o sută de lumânări. O treime a încăperii era despărțită de un drug de fier, de care atârna de-a curmezișul o perdea grea de catifea.

Se aflau pe scaune vreo douăzeci de bărbați, care se ridicară când intrarăm și ne salutară, în timp ce Iacub îmi spunea numele fiecărui dintre ei: Printre oaspeți erau doi fii și trei asociați ai negustorului. Halef venise înaintea mea și părea că se simte „la largul lui”, păstrând totuși o atitudine demnă.

Până „să se spargă gheața”, ni se serviră lichioruri cu miroșuri și gusturi plăcute, însotite de nelipsitele pipe. Când se aduse însă primul fel de mâncare, bravul meu Halef, ai cărui ochi uimiți erau gata să iasă din orbite, nu se putu stăpâni și începu să-și smulgă cu ambele mâini cele șaisprezece fire de barbă. În afară de diferite mâncăruri și dulciuri pe care le cunoșteam, ni se aduse un fel de magiun

[75]

din *hahb el Aas* și o șopârlă foarte prăjită, pe care gazda o numi „dobb” și a cărei carne nu-mi displăcu deloc. Dacă pribegiește prin lume, omul se învăță să renunțe la prejudecăți.

După ce mâncarăm, se strânseră farfuriile și paharele și se aduse pianul. O privire rugătoare a lui Iacub îmi mărturisi dorința nerăbdătoare a oaspeților și mă supusei fără întârziere acestei plăcute îndatoriri. Pusei însă o condiție, cerând cu toată stăruința să-mi fie respectată. Rugai să se dea în lături perdeaua. Iacub mă privi speriat.

- De ce, domnule? mă întrebă.
- Fiindcă perdeaua va înăbuși sunetele și nu veți putea auzi melodiile pe care le doriți.
- Dar îndărătul perdelei se află femei!
- Nu-i nimic; au văluri!

De-abia în urma unei îndelungate și însuflețite con vorbiri cu oaspeții săi, consideră că poate trage perdeaua în ambele părți ale odăii și zării vreo treizeci de femei, tolănite pe perne moi și multicolore. Îmi dădui toată silința să-mi distrez publicul, cântându-i o serie întreagă de melodii; uneori încercam să însوțesc execuția la pian de intonarea cântecelor în limba arabă și cred că am reușit într-o oarecare măsură.

După ce am terminat m-am lăsat condus de gazdă la fereastra ce dădea spre „strada cea dreaptă”. Pe toată întinderea străzii se îngrămadiră nenumărați curioși. Ce-si vor fi spus musulmanii aceia, auzindu-mă cântând la pian?! Musafirii gazdei mele se arătară însă foarte încântați; și își dădură seama că nu săvârșesc o încălcare a legilor credinței, bucurându-și sufletul cu o asemenea desfătare și plecară pe la miezul noptii, spunându-i lui Iacub că-l vor vizita și altă dată. Cât despre femei, în afară de cei șaizeci de ochi și cele treizeci de nasuri, nu putui să văd nici măcar un picioruș, care să bată tactul cu vârful pantofilor, din pricina poziției cu picioarele încrucișate în care stau orientalii de ambele sexe.

Iacub mă însobi cu toată amabilitatea până în odaia mea și părea fericit, când îl îndemnai pe fiul său să vină cu noi. Tânărul era măhnit că tovarășul său lipsise de la concert.

— S-ar fi bucurat foarte mult, dacă te-ar fi auzit, îmi spuse. Îi place muzica și e un om foarte deștept. Ai putea vorbi cu el în limbile italienilor, francezilor și englezilor.

— E din Damasc? întrebai eu, ca să pot continua con vorbirea.

— Nu, răspunse Iacub. E din Adrianopol și-i nepotul unchiului meu. Numele lui e Afrak Ben Hulam, Pană acum nu-l cunoscusem. A venit cu o scrisoare a tatălui său și cu o alta din partea fratelui meu, Maflei.

— Și de ce a lipsit astă-seara de la cină?

— Era obosit și se simțea foarte rău, răspunse Schafei. Când s-a înapoiat de la serbare, i-am spus că a sosit în Damasc un ospet ales, Kara Ben Nemsi, care va cânta astă-seară la pian. Voia să vină, dar se simțea foarte bolnav și era palid ca moartea. Dar tot a auzit muzica, fiindcă doarme într-o odaie foarte apropiată de aceea în care am mâncat.

După ce mai flecăriră puțin, Iacub și fiul său mă părăsiră și mă culcai. Fără îndoială, pe pernele acestea se dormea mult mai bine decât pe nisip, sau pe pământ umed și plin de miroșuri otrăvitoare!

Dimineața, m-a trezit ciripitul minunat al unei *bid-bal* **[76]** așezată pe o creangă, în fața ferestrei melc. Când intrai în odaia lui Halef, îl găsii bând cafea și mâncând niște prăjituri. Îi ținui tovărăsie până sfârși și coborâram după aceea în curte, ca să ne așezăm lângă bazin și să fumăm. Mai întâi, însă, mă dusei să văd caii. Se aflau într-o curte pavată cu marmura și acoperită cu paie și se ospătau cu grămezi de curmale; prin urmare, nici ei n-aveau de ce să se plângă.

Tânărul Schafei veni spre noi, ca să ne dea „bună ziua” și să ne roage să i vizităm bazarul. Era nevoie să rămână tot timpul acolo, fiindcă starea vărului său se înrăutățise și-l silea să nu părăsească odaia.

— Domnule, știu că ești un hekim, îmi spuse.

— Cine și-a povestit asta? îl întrerupsei.

— Când ai fost în Egipt, ai lecuit mulți bolnavi. Ne-a istorisit Isla. De aceea, am rugat adineauri pe tovarășul meu să-ți spună ce-l doare, dar nu vrea. Mi-a răspuns că mereu suferă de boala asta și că-i trece în două zile. N-ai vrea să vezi ce are?

— Nu. Nici el nu dorește și nici eu nu sunt un adevărat hekim.

După ce plecă Tânărul, auzii răsunând pianul. Clapele erau atinse ușor de o mână nepricepută. Îndată văzui îndreptându-se spre mine pe dschibuktschi, care mă rugă să urc în încăperile de sus. Mă întâmpină una din fiicele negustorului, care-mi spuse pe un ton rugător:

— Effendi, iartă-mă! Tare aş dori să mai ascult o dată ultima melodie pe care ai cântat-o aseară.

— O vei auzi.

Se așeză într-un colț și-si rezemă capul de perete. Cântai o minunată melodie religioasă și o repetai de câteva ori. Fata-și ținea ochii închiși și buzele întredeschise, de parcă voia să prindă mai bine tonurile pioase și sărbătorești.

— Să-ți mai cânt ceva? o întrebai.

Se ridică și veni spre mine.

— Nu, effendi. Vreau să dăm respectul cuvenit melodiei de adineauri. Dar cine intonează la voi asemenea cântece religioase?

— Le cântă bărbații, femeile și copiii în orice lăcaș creștin de cult. Iar părinții evlavioși le cântă și acasă, împreună cu copiii lor.

— Domnule, la voi trebuie să fie lucruri minunate! Voi dăruiați libertate celor pe care îi iubiți. Preoții voștri, care vă îngăduie să cântați asemenea melodii împreună cu ei, trebuie să fie mai buni și mai prietenoși decât ai noștri, care susțin că Allah n-a dat suflet femeii. Allah să-i pedepsească pe ei și pe Profet pentru minciuna asta! Dar ție, effendi, îți mulțumesc!

Fata ieși și mă uitai tăcut în urma ei. Da, Orientalul Tânjește după descătușarea din lâncezeala grea a atâtore secole. Când va reuși oare să și-o dobândească?

Închisei pianul. Nu mai puteam cânta, fiindcă orice sunet ce ar fi ajuns până la ea, ar fi îndepărtat melodia care o încântase și pe care ținea s-o păstreze în suflet. Coborâi și poruncii lui Halef să însueeze caii, ca să mergem în oraș pentru niște cumpărături.

Călărirăm agale de-a lungul străzilor, dornici să ne mulțumim cu plăcerea de a vedea totul; pătrunserăm chiar în cartierul îngust și murdar locuit de evrei. Printre ruinele unor clădiri mărețe se aflau prăvălioare pe jumătate prăbușite. Bărbatii erau îmbrăcați în caftane roase și zdrențuite, iar copiii în cărpe; doar femeile purtau veșminte frumoase, pe care străluceau giuvaieruri adevărate sau false. Cred că în același fel trebuie să fi fost îmbrăcate soțiile și ficele evreilor și atunci când vestise Profetul: „Domnul va cheli capetele ficelor Sionului și le va lăua giuvaiericalele. În ziua aceea, Domnul le va smulge giuvaierurile de pe încăltămîntea costisitoare, copcile și agrafele, lanțurile și brățările, zorzoanele și scuflătele, blănurile, mărgelile, cerceii, inelele, panglicile, rochiile de sărbătoare, paltoanele, vălurile, pungile, oglinzile și toate celelalte podoabe nefolositoare!“.

La înapoiere, trecurăm pe lângă bazarul în care se află prăvălia cu bijuterii și vrusei să intru ca să stau de vorbă cu Schafei, dar spre mirarea mea găsii prăvălia închisă. În fața ei stăteau de veghe doi khavași. Îi întrebai ce s-a întâmplat acolo, dar primii un răspuns atât de grosolan, încât mă îndepărtai în grabă. Ajuns acasă, văzui pe Iacub și toți ai săi într-o stare de profundă tulburare, înainte de a intra, fusesem întâmpinat la poartă de Schafei. Voia să plece, dar se opri când mă zări.

- Effendi, ai aflat ce s-a întâmplat? îmi strigă.
- Nu. Spune-mi.
- Am fost prădați în chip groaznic și înșelați!

- Ei, aş!
- Îți va povesti tata totul. Eu trebuie să plec!
- Unde te duci?
- *Allah 'l Allah*, nu ştiu încă!

Voi iar să fugă, dar îl apucai de braț și-l oprii. După cum aveam impresia întâmplarea îi răpise calmul, de care avea mai multă nevoie ca oricând. Orice neprevadere însă, ca și orice hotărâre pripită, ar fi putut înrăutăți lucrurile.

- Nu pleca, încă! îl rugai.
- Lasă-mă! Trebuie să fug după el!
- După cine? După hoț? Cine e?
- Întrebă-l pe tata!

Se smuci, dar îl apucai zdravăn de braț și-l silii să se înapoieze în curte, împreună cu mine.

Tânărul se supuse vigurosului meu îndemn și urcarăm în grabă scara, spre locuința tatălui său. Îl găsirăm în mijlocul odăii, încărcându-și două pistoale uriașe și pregătindu-se să plece. Când își văzu fiul, se răsti furios la el:

— Ce mai vrei? N-avem timp de pierdut, n-avem nici o clipă de pierdut! Du-te, fugi! Si eu plec îndată — și-l voi omorî pe hoțul acela, oriunde-l voi prinde!

În jurul lui se afla întreaga familie, care se văieta și plânghea, înrăutățind și mai mult situația. Mă străduii să liniștesc pe toți oamenii aceia măhniți și să-l fac pe Iacub să mă lămurească asupra celor întâmpilate. Îndată ce plecasem împreună cu Halef, vărul cel bolnav, Afrak Ben Hulam, ieșise din casă și venise la prăvălie, spunându-i lui Schafei să se ducă numaidecât la tatăl său, în vederea unei mari cumpărături. Adăugase că pe Iacub îl așteaptă marele han Assad Paşa. Schafei îl ascultase, dar nu-și găsise părintele, cu toate că-l căutase pretutindeni. Mirat și neliniștit, se îndreptase grăbit spre casă și rămase înmărmurit când își găsi tatăl sezând sub arcade. Iacub îl lămuri, afirmându-i că nu-l trimisese pe Afrak să-l cheme. Schafei fugi la prăvălie, dar o găsi încuiată. O descuie cu cheia pe care o avea totdeauna la el, și-și dădu într-o clipă

seama că dispăruseră o sumedenie de bijuterii. Printre ele, toate cele de mare valoare. Firește, înțeles că le furase Afrak Ben Hulam. Se duse să-și anunțe părintele, având însă prevederea să încuie mai întâi prăvălia și să pună doi khavași de pază. Vestea adusă de Schafei însăspăimântase și măhnise întreaga familie și în clipa în care ajunsesem acasă împreună cu Halef, Tânărul voia să alerge după hoț; dar, aşa cum îmi spuse, nu știa încotro să se ducă. Și Iacub era pregătit de plecare, cu hotărârea să împuște hoțul, cu orice preț; desigur, însă, nu-și pusese întrebarea unde și dacă-l va găsi.

— Cu graba asta nechibzuită, nu veți obține nimic; dimpotrivă, vă veți pricinui doar neajunsuri și pagube! le spusei, căutând să-i potolesc. Așezați-vă, ca să ne gândim cu mintea limpede și să ne sfătuim.

Când mi-am dat seama că s-au mai liniștit, i-am întrebat:

— Care-i valoarea obiectelor furate?

— Nu știu precis, încă, răspunse Schafei. Trebuie să prețuiască multe, foarte multe pungi! [77]

— Și ești încredințat că Afrak e hoțul?

— Da, el e. M-a mințit că mă cheamă tata, ca să poată fura. Numai el avea cheia și știa unde sunt puse obiectele cele mai prețioase.

— Bine. Prin urmare, altul nu poate fi. Era într-adevăr înrudit cu voi?

— Da. E drept că nu-l văzusem niciodată, dar fusesem vestiți că va veni, iar scrisorile pe care ni le adusese erau autentice.

— Era bijutier?

— Da, chiar foarte priceput.

— Vă cunoaște bine familia și situația pe care o aveți?

— Da, dar uneori se înșela.

— A fost ieri la serbare și la înapoiere, după cât mi-ai povestit, era foarte palid. Vreau să știu: era palid când l-ai

văzut venind sau a pălit abia atunci când a auzit că aveți un oaspete cu numele Kara Ben Nemsî?

Schafei tresări, privindu-mă uimit.

— Pe Allah, ce vrei să spui, effendi? Cred că s-a învinețit la față după ce l-am anunțat că ești oaspetele nostru.

— Poate că în felul acesta îi voi da de urma!

— Effendi, poate că vei izbuti!

— Când a auzit de mine, s-a speriat. Când am cântat, n-a venit. S-a prefăcut că-i bolnav, încrucișat nu putea să plece atât timp cât eram în curte și l-aș fi văzut. După ce am plecat, s-a grăbit să iasă din casă și să se ducă la prăvălie. Halef, știi cine-i acest Afrak Ben Hulam?

— De unde să știu? răspunse hagiul, care intrase în casă odată cu mine și ascultase con vorbirea.

— Nu-i altul decât Davud Arafim, care s-a numit cândva și Abraham Mamur. Încă de aseară am bănuit că-i el, dar lucru părea atât de neverosimil, încât mi-am spus că poate mă înșel. Acum însă sunt sigur că el e hoțul.

Ascultătorii mei erau amuțiți de spaimă și durere, astfel că, abia după o tacere îndelungată, Iacob spuse, clătinând energetic din cap:

— Nu se poate, effendi. Ruda mea nu s-a numit niciodată Arafim sau Abraham Mamur și n-a fost niciodată în Egipt. Ai văzut ieri pe aici pe acel Mamur?

— Da. Am uitat să vă povestesc, fiindcă mă gândeam la altceva și eram preocupat de bucațile muzicale pe care urma să vi le cânt. Descrie-mi înfățișarea rudei tale și hainele pe care le purta ieri, când s-a dus la serbare!

Descrierea-mi fu făcută numai decât, în cele mai mici amănunte. Se potrivea în întregime cu înfățișarea lui Abraham Mamur. Cu toate acestea, cei doi negustori nu voiau să credă că era vorba de unul și același ins.

— Afrak Ben Hulam n-a călătorit niciodată în Egipt! repetă tatăl; și apoi, cum ar fi putut avea un străin scrisorile pe care ni le-a adus el?

— Acestea sunt singurele puncte neclare deocamdată; dar de ce nu vă gândiți că acest Abraham a furat adevăratului Afrak scrisorile?

— *Allah kerihm*, în cazul acesta ar fi trebuit să-l ucidă, ca să fie sigur că nu va păti nimic!

— Vom lămuri poate și faptul acesta, îl consider pe Mamur capabil de orice. Trebuie să-l prindem! Ei, vedeți că o chibzuială liniștită e mult mai bună decât graba nesăbuită? Hoțul s-a ascuns undeva în Damasc sau a părăsit orașul pe ascuns. Presupunerea din urmă pare mai întemeiată. Dacă intr-adevăr a fugit din oraș, ce-ai face, Iacob Afarah?

— Dacă aş ști încotro a luat-o, l-aș urmări până când l-aș prinde, chiar de aş fi nevoie să alerg până la capătul lumii!

— Atunci, trimite numai decât pe Schafei la poliție. Să reclame că s-a săvârșit un furt în prăvălia voastră și să ceară să se pună paznici la porțile orașului; totodată să ceară ca Ghuta să fie cercetată cu băgare de seamă. Pe lângă asta, să se îngrijească pentru tine de un pașaport, care să-ți dea dreptul să călătorești prin toată împărația sultanului și să obțină o escortă de khavași călări, pe al căror sprijin să te poți bizui pe deplin.

— Effendi, cuvintele tale sunt mai înțelepte decât mânia mea de adineauri. Ochiul tău e mai ager decât al meu. Vrei să mă ajuți?

— Da. Condu-mă în odaia în care a locuit hoțul.

Schafei plecă la poliție, iar noi ne îndreptarăm spre odaia falsului Afrak. Dintr-o privire îmi dădui seama, după înfățișarea încăperii, că hoțul plecase cu gândul să nu se mai înapoieze; dar nu izbutii să descopăr nici o urmă care să-mi poată fi de folos.

— Prin urmare aici nu-i nimic de găsit. Să căutăm alte urme. Fiecare din noi trei se va duce la câte una din porțile orașului, să caute pe conducătorii ele animale și pe călăuze.

Iacub și Halef primiră bucuroși propunerea mea; după două minute, alergam pe un măgar spre Poarta lui Dumnezeu. Nu-mi luasem calul, fiindcă mă gândeam că e mai bine să nu-l obosesc, spre a-i păstra toate puterile pentru mai târziu. Strădania se dovedi însă infructuoasă, întrebai o sumedenie de înși și cercetai pretutindeni unde bănuiam că voi afla ceva. Străbătui Ghuta în lung și-n lat și întâlnii patrulele trimise de poliție, la cererea lui Schafei, dar nu dădui nici de cel mai mic indicu. Mă întoarsei necăjit și obosit acasă, la ora trei după-amiază. Iacub se înapoiase de câteva ori și plecase iar. Nici Halef nu aflase nimic, dar îmi dădu cel puțin o speranță. Cercetase partea de nord a orașului și trecuse pe lângă cortul în care ascultasem cu o zi înainte „orchestra”. La intrarea în cort zări pe cântăreața cu care vorbisem și care-i făcu semn să se apropie de ea. Observase că ne ridicasem și plecasem din pricina lui Mamur și spuse lui Halef că, dacă vreau să cunosc vreun amănunt despre omul acela, să stau de vorbă cu ea.

— Și de ce nu ţi-a spus ţie ceea ce știe? întrebai pe Halef.

— Sidi, ea nu știe araba, iar eu nu înțeleg limba turcă pe care o vorbește ea. Cuvintele ei sunt tare încurate și nu le înțeleg. Mai mult am ghicit ce vroia să-mi spună!

— Atunci, hai să mergem la ea. Dar pune șaua pe cal, fiindcă măgarii sunt obosiți!

Era ultima zi a serbării, care ținea cinci zile.

Când ajunserăm la cortul celor din Presnitz, călărind în goană, nu văzurăm atât de mulți spectatori ca în ajun. Muzica încetase pentru câteva minute, aşa că m-am putut apropiu numai decât de chitaristă. N-aveam nevoie să mă feresc de ascultători nedoriți, fiindcă vorbeam în limba germană.

— De ce ați plecat atât de repede? mă întrebă cântăreața.

— Fiindcă voi am să-l urmăresc pe bărbatul acela, care se uitase în cort și dispăruse. Țineam să știu unde locuiește.

— Asta n-o spune nimănuia.

— Ah, dar dumneavoastră știți?

— Da. A venit ieri aici, pentru a treia oară. A stat acolo, aproape de „podiumul” nostru, lângă un englez, căruia de asemenea nu i-a spus unde locuiește.

— A vorbit în limba engleză sau cunoștea englezul limba arabă?

— Au vorbit englez este și am înțeles fiecare cuvânt. Gentlemanul l-a angajat să-i fie tălmaci.

— Nu se poate! Pentru aici sau pentru vreo călătorie?

— Pentru o călătorie.

— Încotro?

— Nu știu. Auzii doar că se vor opri mai întâi la Salehieh.

— Și când aveau de gând să plece?

— Îndată ce tălmaciul își va încheia afacerea pentru care a venit la Damasc. Cred că a pomenit despre o cumpărătură de ulei de măslini.

Altceva n-am putut afla. Îi mulțumii și plecai.

Îl trimisei pe Halef să înștiințeze pe Iacob că voi întârzia puțin și mă îndreptai spre „Poarta lui Dumnezeu”, de unde începe drumul spre Salehieh, aflat la marginea Ghutei, care era socotită ca un fel de suburbie a Damascului. Din acest loc începe șoseaua ce duce spre Beirut, lângă Marea Mediterană, în afară de celelalte căi, prin care se ajunge în diferite localități din Palestina.

Când am sosit la Salehieh, se înserease. Aveam presimțirea că nu voi obține vreo informație mulțumitoare, întrucât, din pricina felului cum sunt clădite casele orientale, străzile nu pot să fie atât de supravegheate ca la noi, în Apus. Am zărit însă câțiva nefericiți dintr-aceia pe care îi izgonește societatea omenească din sănul ei, dar care nu pot trăi decât tot din mila ei: leproșii. Zăceaau în

zdrențe la marginea șoselei și începură să se văiete și să-mi cerșească o pomană, îndată ce mă văzură.

Mă îndreptai spre locul unde ședeau, dar fugiră, fiindcă nu li-e îngăduit să lase pe oamenii sănătoși sa se apropie de ei. Numai după ce-i asigurai că sunt un apusean și nu mă tem de boala lor, se opriră; dar îmi cerură să le vorbesc de la o depărtare de cel puțin douăzeci de pași.

— Ce vrei de la noi, domnule? mă întrebă unul dintre ei. Aruncă-ne ceva de pomană și fugi cât poți de iute!

— Ce pomană doriți? Vreți bani?

— Nu. Tot nu ne putem cumpăra nimic, fiindcă nimeni nu va vrea să se atingă de banii noștri. Dă-ne altceva; puțin tutun, pâine, carne sau orice ai de mâncare.

— Dar de ce sunteți liberi? Știu că există în Damasc spitale pentru leproși.

— Toate sunt pline. Trebuie să aşteptăm până când ne va face moartea locuri.

— Aș vrea să aflu ceva de la voi. Dacă mă puteți mulțumi, veți primi mâine dimineață tutun pentru mai multe săptămâni și alte lucruri care v-ar folosi. Acum n-am nimic la mine.

— Ce vrei să știi?

— De când sunteți aici?

— De câteva zile.

— Prin urmare ați văzut pe toți cei care au trecut pe aici. Au fost mulți?

— Nu. Spre oraș au trecut mulți, în vederea serbării care se termină astăzi; dar din oraș n-am văzut venind decât câțiva înși călări pe catări ce se duceau spre Ras Heya și Gazein, alții câțiva care se îndreptau spre Hasbeya, vreo trei-patru lucrători din Zebedeni și azi dimineață un englez cu doi însoțitori.

— De unde știți că era englez?

— Oh, oricine recunoaște numai decât pe un englez. Era îmbrăcat în haine cenușii, purta o pălărie înaltă, avea un nas mare și niște ochelari albaștri. Unul dintre însoțitori i-a

spus ce vrem de la el și englezul ne-a dat puțin tutun, câteva pânișoare și câteva bețișoare, cu care se poate aprinde focul.

— Cum arăta cel care spuneți că era tălmaci?

Descrierea lor se potrivi întocmai cu înfățișarea celui pe care-l căutam.

— Încotro au pornit?

— Nu știu. S-au dus înspre șoseaua ce se îndreaptă spre Beirut; dar copiii bătrânului Abu Medșah ți-ar putea spune, fiindcă el le-a fost călăuză. Îi găsiți colo, în casa unde se înalță un palmier.

— Vă mulțumesc. Mă voi întoarce mâine în zori, ca să vă aduc ceea ce v-am făgăduit.

— O, domnule, mila ta va bucura ochii lui Allah. N-ai vrea să ne aduci și câteva pipe dintr-acele care se vând ieftin?

— Le veți avea. Vă făgăduiesc.

Alergai spre Salehieh și aflai de la copiii călăuzei că englezul voia să meargă în valea Sebdani. Numai până acolo fusese tocmit bătrânul Abu Medșah. De aici rezulta dibăcia tălmaciului, care voia să îngreuneze astfel orice urmărire. Mă mulțumii cu ceea ce știam și mă întorsei în oraș.

Gazda mă aștepta cu nerăbdare. Cu toate că nu obținusem nici un rezultat pe urma cercetărilor făcute, vestea împărtășită de Halef îi dăduse speranțe. Căpătase pașaportul și o scrisoare către toate autoritățile polițienești din ejaletul Damascului, de sprijinul cărora ar fi avut nevoie; iar zece khavași călări și înarmați erau gata să-l însotească.

Îi istorisii tot ceea ce izbutisem să aflu. Deoarece se înserase, m-am gândit că-i mai bine să nu mai întreprind nimic până a doua zi; dar el nu-și putea stăpâni nerăbdarea. Trimise după o călăuză experimentată, care cunoștea și noaptea drumurile. Din pricina neliniștii înfrigurate care-l frământa, i se părea că tot ceea ce

plănuita se înfăptuiește prea încet; de abia-i pomenii despre făgăduiala făcută leproșilor și-l văzui că se îngrijește el însuși și cu toată graba de cele necesare.

Totuși, trecură câteva ore până să fim gata de plecare. Iacob închirie trei cai, dintre care unul pentru el, al doilea pentru servitor și al treilea pentru lucruri, întrucât nu știa cât va dura călătoria și unde ne ducem, își luă și o însemnată sumă de bani.

Răsărise luna când intrarăm în „strada cea dreaptă”.

Îndreptându-ne spre „Poarta lui Dumnezeu”. În față călătoreau călăuza și stăpânul cailor închiriați, apoi noi, adică Iacob și servitorul său, Halef, eu și cei doi irlandezi, iar în urma noastră Kavasii.

Trecurăm repede pe lângă paznicul porții, fără să-l băgăm în seamă. Înainte de a intra în Salehieh, cotii spre leproșii, pe care îi văzui zăcând într-o parte a drumului. Auzindu-ne venind, se treziră din somn și își exprimă bucuria fără margini, când lăsai să cadă pe pământ voluminosul pachet cu bunătăți. Ne urmarăm drumul, trecurăm de Salehieh și urcarăm povârnișul ce duce spre Kubbet en Nassr, locul acela cu priveliștea minunată de care am amintit.

Ajuns la mormântul sfântului mohamedan, mă întorsei și aruncai o ultimă privire asupra Damascului. Orașul strălucea în lumina lunii și părea înconjurat de cerul intunecat al Ghutei. În dreapta se vedea șoseaua Hauran, pe care o străbătusem la venire și în margine se zărea drumul de caravane spre Palmyra, pe care nu-l străbătusem însă. Nu-mi închipuisem că voi rămâne atât de puțină vreme în Damasc.

După ce trecurăm de Kubbet en Nassr, o luarăm la dreapta spre povârnișul Djebel Rebach și ajunserăm la trecătoarea Rabuh, de unde ne îndreptarăm către malul Baradei spre Dumar, un sat mare, în care făcurăm primul popas.

Cu ajutorul khavașilor, trezirăm pe conducătorul satului; cerându-i lămuriri, aflărăm că în cursul după-amiezii satul a fost străbătut în goană de patru călăreți; printre ei era și un englez în haine cenușii și cu ochelari albaștri pe nas. Se îndreptaseră, spre Es Suk, aşa încât pornirăm după ei.

Se crăpa de ziuă, când ajunserăm pe platoul El Dschedide și cotirăm la stânga, dincolo de locul pe care se afla odinioară cel mai de seamă oraș al vechiului Abilene. În partea cealaltă, zării muntele care adăpostește mormântul lui Abel. Străbăturăm mai multe sate, cărora nu le mai țin minte numele și într-unul din ele poposirăm, ca să dăm cailor putința să se odihnească.

Până aici, parcusesem o bucată bună de drum, într-un timp destul de scurt. Dacă am fi mânat caii cu aceeași iuțeală și de acolo înainte, fără îndoială că la un moment dat ar fi fost istoviți de oboseală și n-am mai fi putut continua urmărire. Locitorii satului, care ne întâmpinaseră voioși și ne dăduseră fructe, ne spuseră că n-au văzut pe călăreții de care îi întrebăsem; abia seara târziu aflărăm că au trecut prin sat câțiva călăreți.

După ce animalele s-au odihnit de ajuns, pornirăm spre Es Suk, aflat în apropiere, dar nici aici n-am obținut vreun amănunt util. La marginea satului, întâlnirăm un călăreț. Era un arab bătrân, cu barbă albă, pe care călăuza noastră îl salută prietenos, spunându-ne:

— Acesta-i Abu Medșah, conducătorul care l-a însotit pe englez.

- Tu ești? întrebă Iacub. Unde l-ai lăsat?
- În Sebdani, domnule.
- Câți însă erau cu el?
- Doi, un dragoman și un servitor.
- Cine-i dragomanul?
- El spunea că-i din Konieh, dar nu-i adevărat. Nu vorbește ca oamenii din Konieh. E un mincinos și un îngelațor.
- De unde știi?

— Îl înșeală pe englez. Am văzut bine asta, cu toate că nu mă puteam întelege cu englezul.

— Are multe bagaje cu el?

— Bagajele sunt ale englezului. Dragomanul are numai câteva cutii mari, probabil cu lucruri de preț.

— În ce casă au poposit?

— În nici una. Mi s-a plătit în Sebdani, spunându-mi-se că mă pot întoarce acasă. Ei au pornit mai departe, cu toate că sunt istoviți, iar caii le sunt prăpădiți de oboseală. Eu am rămas câtva timp la un cunoscut, ca să mă odihnesc și apoi am pornit iar spre Damasc.

Tineam să cunosc neapărat înfățișarea englezului și întrucât uitasem să cer această lămurire cântăreței din cort, m-am gândit să-o obțin de la bătrânul arab. De aceea, îl întrebai:

— N-ai auzit cumva numele englezului?

— Dragomanul îi spunea „sorr”.

— Asta nu-i un nume. E un cuvânt care înseamnă domn. Ia adu-ți aminte!

— Uneori, îi spunea pe lângă cuvântul ăsta, un altul, dar nu știu bine dacă Lisch sau Lineh.

Tresării. Să fie oare cu putință? Nu, era prea de necrezut! Cu toate acestea întrebai:

— Poate Lindsay?

— Da, da, tocmai aşa!

— Ia spune-mi: cum arată englezul?

— Are haine noi cenușii și poartă o pălărie tot cenusie, dar de o mărime neobișnuită. Pe nas poartă ochelari albaștri, chiar când e călare.

— Ah! Dar nasul?

— E foarte mare și roșu. Are umflătura de Aleppo. Și gura e mare, foarte mare.

— Te-ai uitat bine la mâinile lui?

— Da. Îi lipsesc două degete la mâna stângă.

— El e, ai auzit Halef? Englezul trăiește!

— *Hamdulillah!* strigă micul hagiu. Allah e mare și puternic. Omoară și înviază pe cine vrea!

Iacob nu înțelegea de ce ne bucurăm; îi istorisii cum dispăruse englezul și-l sfătuia să ne continuăm drumul, cu cea mai mare grabă. Acum când știam că prietenul pe care-l crezusem mort se afla în mâna unui asemenea ticălos, eram și mai neliniștit.

Bătrâna călăuză își văzu de drum și noi străbăturăm alte câteva sate, cu priveliști plăcute. Curând însă încetă frumoasa culoare verde a grădinilor și ajunserăm pe malul opus al Baradei, trecând pe un pod; intrărăm apoi într-un defileu foarte îngust. Pereții trecătorii erau drepti și stâncosi. Trecătoarea se numea Sik el Barada și duce spre câmpia Sebdani, pe care e aşezat și orașul cu același nume.

După ce ieșirăm din defileu și ajunserăm în partea de sud-est a câmpiei de care am vorbit, străbăturăm iar câteva sate și ajunserăm cu mare greutate în Sebdani. Eram atât de istoviți, încât nu ne mai puteam continua călătoria. Armăsarul meu și calul, lui Halef dădeau semne de mare oboseală, iar ceilalți cai abia se mai țineau pe picioare. De altfel, mă așteptam la neplăcerea aceasta.

Sebdani e un sat frumos, cu case mari și grădini de pomi fructiferi, cu toate că e aşezat la înălțime. E locuit eu deosebire de maroniți. Kavasii găsiră repede un adăpost pentru ei și pentru noi și ne simțeam cât se poate de bine.

De la stăpânul casei, aflărăm că tot la el poposise și călăuza. Conducătorul satului trimise un locuitor în satul vecin, numit Schijit, ca să întrebe de călăreții pe care îi căutam. Trimisul se înapoie scara și ne vesti că englezul înnoptase în Schijit și plecase apoi cu un sătean de acolo, cu servitorul și cu tălmaciul, spre Sorhein. Nimeni nu știa dacă avea să rămână acolo sau e hotărât să plece mai departe.

Ne trezirăm de cum se iviră zorile. Lăsarăm în urmă butucii de vie și duzii din Sebdani și pornirăm în goană

spre Schijit. După cum îmi povestise cântăreața, tălmaciul vorbise englezului despre o afacere cu ulei de măslini. Afacerea nu era desigur decât o născocire; adevărata lui țintă trebuie să fie tot Beirutul, țel pe care probabil l-a destăinuit și englezului. Faptul că folosise drumul acesta, în locul șoselei ce leagă Damascul de Beirut, avea un tâlc ușor de înțeles. Pe șosea era amenințat de neplăcerea de a fi urmărit și poate prins.

În satul Schijit găsirăm și izvoarele fluviului Barada, la o înălțime destul de mare. Ni se dădură aceleași amănunte pe care le istorisise trimisul din Sebdani și ne continuaram drumul spre Sorheîr. Întrucât trebuia să coborâm, ne dădurăm seama că toti caii khavașilor erau neputincioși. Sforțările zilei precedente îi istoviră din cale afară, aşa încât acum erau cu desăvârsire istoviți. Nici caii închiriați de Iacob nu erau mai zdraveni. Din pricina aceasta, începurăm să mergem din ce în ce mai încet. Firește, în astfel de condiții, nu puteau fi ajunși englezul și oamenii lui, care se aflau la o depărtare de opt nouă ore de noi.

Propusei lui Iacob să plec înainte, împreună cu Halef, dar el nu voi să ne lase, spunând că fără noi s-ar simți părăsit, întrucât nu are prea mare încredere în khavași. Fui silit să renunț la această propunere, de înfăptuirea căreia legasem oarecare speranțe și mă consolai cu convingerea că Lindsay va rămâne mai mult timp în regiunea Baalbek, din pricina patimei lui pentru săpături.

Dar cum o fi ajuns oare englezul la Damasc? Cum o fi izbutit să scape cu viață acolo, pe malul Eufratului? Eram tare curios să aflu răspunsul la aceste întrebări, aşa că încetineala cu care mergeam mă enerva și mai mult.

Sorheîr e așezat pe marginea unui râu, care se varsă în Barada. Are o înfățișare plăcută, datorită marelui său număr de plopi argintii și plopi italienești și cu toate că numele acesta înseamnă „mic”, e un sat destul de mare. Poposirăm și kavasii cutreierară satul, ca să obțină vești, despre cei căutați. Se înapoiau curând, informându-ne că

englezul și însotitorii săi trecuseră pe acolo și după cât se părea, o luaseră spre trecătoarea munților Antiliban. După o scurtă odihnă, încălecarăm iar.

Parcurserăm o câmpie vastă și ajunserăm într-o vale, după ce ne cățărărăm vreme de o oră până la amintita trecătoare, mărginită la stânga de stanei abrupte, iar la dreapta de o prăpastie adâncă, în care vâjâiau apele unui torrent. Când ajunserăm deasupra trecătorii, văzurăm că povârnișul dinspre apus al Antilibanului, pe care ne aflam, era mult mai înclinat decât cel dinspre răsărit. Călăuza ne spuse că Baalbek se găsește la o depărtare de cinci ore în linie dreaptă, dar adăugă că vom fi siliți să mergem mai mult din pricina cotiturilor drumului și a stării cailor.

Avea dreptate. Străbăturăm o sumedenie de văi așezate, de-a curmezișul sau lăturalnice și când, în sfârșit, se iviră ruinele orașului spre care ne îndreptam, ne mai despărțeau de el multe ore de drum. Unul dintre khavași ne vesti că mărțoaga lui nu mai e în stare să facă nici un pas și conducătorul escortei porunci oamenilor săi să se opreasă. Rugămintile și făgăduielile fură zadarnice. Cum pe de altă parte, Iacub mă convinse că nu vrea să se despartă de khavași, nu avurăm altceva de făcut decât să ne supunem.

Din fericire, am reușit să-l înduplec pe conducătorul escortei să nu lungim popasul și să pornim cel puțin până la sătucul pitoresc din vale; de altfel, l-ar fi înduplecat tot atât de lesne un bacșis. Cum intrarăm în sat ni se aduse la cunoștință că a trecut pe acolo un englez în haine cenușii, care s-ar fi certat cu dragomanul. După câtva timp, apăru un călăret, cu care intrai numai decât.

În vorbă. Era călăuza lui Lindsay și se întorcea la Schijit. Îmi istorisi că n-a mers până la Baalbek, ci s-a despărțit de englez într-un alt sat, întrucât a fost concediat.

După părerea lui, izbucnise între englez și dragoman o ceartă inversunată. Englezul era un om prevăzător și-și ținea necontenit mâinile pe pistoale, cu care putea să tragă fără să le încarce mereu.

Grija pentru soarta bunului meu master Lindsay mă frământă toată noaptea.

Nu putui să dorm. Cum zării apropierea dimineții îmi trezii însotitorii și-i îndemnai să se pregătească repede de plecare; dar îndemnul meu fu ascultat abia după dăruirea unui nou bacșis. Cu atât mai mult cu cât mi se păru că escorta de khavași avea de gând să ajute cu adevărat pe Iacub, numai după dărnicia ce va arăta. Îi atrasei luarea-aminte asupra acestui fapt, rugându-l să-i convingă că au datoria să-l sprijine, iar nu să-și precupeștească ajutorul pe care sunt obligat să-l dau.

Străbăturăm iar câteva sătulețe și când se deschiseră în sfârșit înălțimile munților Antiliban, îndărătul căror mergeam, zărirăm renumita vale Baalbek. Impunătoarele ruine ale localității cu același nume se întindeau pe o mare suprafață și cred că nu mai există alt oraș din vechime care să producă o impresie atât de puternică, prin resturile de ziduri și case rămase în picioare.

La intrarea în orașul cu ruine văzurăm o carieră de piatră, în care se afla un bloc uriaș de piatră de var. Avea o lungime de treizeci de coți, o lățime de șapte coți și o grosime tot atât de mare. Blocuri de felul acestuia erau folosite la clădirea caselor din Baalbek. Fără îndoială că un astfel de bloc avea o greutate de peste treizeci de mii de chintale. Întrucât nu ne sunt cunoscute posibilitățile tehnice și mecanice de pe vremuri, nu ne putem da seama cum au fost folosite blocurile de felul celui care-mi reținuse atenția.

Templele de aici fuseseră închinat odinioară lui Baal sau Moloch. Acelea, ale căror resturi n-au fost distruse cu totul, sunt fără îndoială de origine romană. Se știe doar că Antonius Pius a ridicat aici un templu, în cinstea lui Zeus, zeul soarelui. După cât se pare, în templul cel mare au fost cinstiți zeii sirieni, iar în cel mic Baal-Jupiter.

Ca să se poată înălța aceste temple, s-a executat mai întâi temelia, la o adâncime de cincisprezece coți. Au fost

așezate apoi, câte trei blocuri uriașe, cu greutatea de care am pomenit și abia după aceea stâlpii de o grosime într-adevăr neobișnuită. Șase stâlpi rămași în picioare din templul de odinioară au o înălțime de săptezeci de picioare, iar baza lor are diametrul de șase picioare. Templul cel mic avea o lungime de opt sute de picioare și o lățime de patru sute de picioare și era sprijinit de patruzeci de stâlpi.

În vechime, orașul Baalbek s-a bucurat de o însemnatate deosebită, întrucât era așezat pe drumul ce lega Palmyra de Sidon. Abu Abeida, care se arăta atât de omenos față de creștinii din Damasc, a cucerit și localitatea Baalbek. Orașul fu înlocuit printr-o cetățuie, iar materialul templelor dărâmate a fost întrebuințat pentru zidurile de apărare. Năvăliră apoi pe rând mongolii și tătarii și ceea ce supraviețuise acestor năvăliri a fost pustiit de un cutremur în anul 1170. Ceea ce a rămas azi nu poate îmlesni decât o vagă imagine a măreției de atunci.

În locul orașului impunător de pe vremuri se află un sat nenorocit, locuit de arabi-mutawillaeh, fanatici și hoți; iar ostașii din garnizoana locală n-au alt rol, după cat s-ar părea, decât acela de a încuraja și spori primejdile care-i amenință pe cei ce trec prin regiune.

Mă uitai cu luneta spre sat, dar nu zării nici un om. După cum auzii mai târziu, soldații din garnizoana satului plecaseră în concediu, fără să ceară voie nimănu, iar arabi n-aveau nici plăcere, nici timp să ne primească. Ca să descopăr lesne pe englez îl rugai pe conducătorul

khavașilor, care avea gradul de ceauș^[78], să înconjoare satul cu ajutorul oamenilor săi și în caz de nevoie să cerceteze fiecare locuință, urmând să-l ajutăm în această operație. Se codi totuși să-mi împlinească rugămintea, întrucât oamenii și animalele trebuiau să mănânce și să se odihnească mai întâi.

Dar și după ce-i lăsai să se odihnească și să mănânce în voie, nu se arătară dornici să ne fie de folos. Iacub îi rugă

stăruitor mai întâi, pentru ca după aceea să se răstească la ei. Îi rugai și eu și strigai la ei — dar în zadar! În cele din urmă ceaușul ne lămuri că va porunci oamenilor săi să îinconjoare satul, numai dacă va primi un bacșis mulțumitor. Iacob voia să-și vâre iar mâna în buzunar, dar îl oprii.

— Nu și s-au dat oamenii aceștia ca să te ajute? îl întrebai.

— Da, răspunse.

— De ce trebuie să le plătești pentru asta?

— Merinde pentru ei și furaje pentru cai, trei piaștri pe zi fiecărui khawas, iar ceaușului cinci piaștri pe zi.

— Bine. Li se cuvin toate astea, ca să te sprijine. Dacă nu vor, nu le mai dai nimic. Vrei să mă asculti? De nu, te las și-mi văd de drum! Dar la înapoierea în Damasc să-i povestești pașei ce fel de leneși și-a dat să te însوțească.

— Și ce te privește pe tine? se răsti ceaușul.

— Vorbește frumos cu mine, auzi? Doar nu sunt khawas, și răspunsei dârz. Vrei să plecăm acum, sau nu vrei? Ne întâlnim acolo, spre apus, la zidul acela înalt!

Se ridică ursuz și încalecă. Oamenii lui îl imitară și după ce le împărți ordinele cu glas moale, se răspândiră în mai multe direcții.

Prin câmpie șerpuia un pârâiaș. Îmi spusei că orice străin care călărește prin asemenea locuri caută să fie în apropierea unei ape, ca să-și adape animalul. De aceea, cei care rămăsesem ne împărțirăm în două grupe, ca să cercetăm întreg cursul pârâiașului. Halef se duse cu Iacob, iar eu luai cu mine pe cei doi irlandezi.

Hotărâram să ne vestim prin împușcături locul unde ne aflăm și pornirăm în susul apei. Avurăm noroc. Aplecându-mă sub niște stâlpi dărâmați, dădui de un zid, în care se afla o spărtură. În fața ei se afla un bărbat, care ținea în mâna o pușcă. Mult mai încolo, la o depărtare de câțiva pași, zării o pălărie înaltă și cenusie, care se apleacă și se ridică deasupra unei gropi.

Mă întorsei repede, predând irlandezilor calul și poruncindu-le să rămână ascunși, până ce-i voi chema. Pășii iar pe sub stâlp și mă apropiai pe furiș de cel ce stătea cu arma în mâna și nu mă vedea. Dar când îmi auzi pașii, sări și-și întinse pușca spre mine. Cu toate că avea șalvari și purta pe cap un fes, îmi strigă în limba engleză:

- Stop! Nimeni nu are voie să treacă pe aici!
- De ce? îl întrebai tot în engleză.
- Ah, știți engleză! Sunteți tălmaci?
- Nu. Dar lasă pușca. Nu sunt un dușman, ci un prieten.

Bărbatul de acolo nu-i sir David Lindsay?

- Yes!
- Ești servitorul lui?
- Yes!
- Bine. Sunt un cunoscut al lui și aş vrea să-i fac o surpriză.

— Ce fericire! Duceți-vă! De fapt, eu sunt aici de pază și trebuie să-i vestesc apropierea oricui. Dar pe dumneavoastră nu vreau să vă împiedic să-i faceți o surpriză. Cred că mi-ați spus adevărul.

Pornii și cu cât mă apropiam de pălăria cenușie, pășeam mai ușor. Reușisem să ajung până la marginea gropii fără să fiu simțit și tocmai în clipa când englezul voia să iasă, îi scosei pălăria din cap.

- 's death! Cine...

Se întoarse, dar nu mai fu în stare să spună nimic și rămase cu gura căscată. Da, era același nas mare, cu umflatura cunoscută, care lăsa să-i alunece ochelarii la pământ.

- Ei, sir, îl întrebai, de ce nu m-ați așteptat la canalul Anana?
- Pe toți sfîntii! strigă. Cine sunteți? N-ați murit?
- Da, dar acum am apărut ca strigoi. Așadar, nu vă temeți de spiritul unui vechi prieten?
- Nu, nu!

Rostind aceste cuvinte, sări din groapă. Se repezi la mine și mă îmbrățișă.

- Trăiți, master, trăiți? Dar Halef?
- Și el e aici. Și încă doi cunoscuți.
- Cine sunt?
- Bill și Fred, pe care i-am luat de la haddedihni.
- Ah! Ah! Nu se poarte! Ați fost la haddedihni?
- Da. Am stat mai bine de două luni acolo.
- Și eu — *well!* eu nu i-am găsit!
- Cine-i paznicul de colo?
- Servitorul meu. L-am tocmit în Damasc. Hai, master, avem doar atâtea să ne povestim!

Mă conduse pană la spărtura din zid, intră și se înapoie cu o sticlă și un pahar. Era sherry, sherry adevărat!

— Stați, trebuie să bea și ceilalți.
Chemai pe irlandezi și fui martorul unei scene pe care nu m-aș încumeta să-o descriu. Cei doi servitori izbucniră în hohote de plâns și Lindsay se schimonosi în fel și chip, ca să-și ascundă bucuria și tulburarea.

- Și unde-i tălmaciul dumneavoastră? îl întrebaîn cele din urmă.
  - Tălmaci? Ah, știți că am un tălmaci?
  - Da. L-ați cunoscut și tocmit la serbarea Er-Rimal într-un cort cu cântăreți.
  - Strașnic! Grozav! Sunteți atotștiutor! M-ați găsit aici din întâmplare sau știați că sunt aici?
  - Știam. V-am urmărit pas cu pas de la Damasc. Ei, unde-i tălmaciul?
  - A plecat.
  - Vai! Cu toate lucrurile?
  - Nu. Lucrurile sunt aici.
- Și-mi arătă deschizătura din zid.
- E adevărat? Atunci e bine, e foarte bine! Povestiți-mi cum s-a întâmplat.
  - Ce anume? Totul?

— Deocamdată, despre tălmaci, pe care-l urmărim. Pentru celealte, avem destulă vreme.

— Îl urmăriți? Ah! De ce?

— E un hoț și în afară de asta e un vechi vrăjmaș al meu.

— Hoț? Hm! Nu cumva hoț de bijuterii?

— Chiar aşa! Le-ați văzut?

— Yes! Vă voi povesti îndată. L-am găsit în cort. Și-a dat seama că sunt *englishman* și mi-a vorbit englez este. Voia să încheie o afacere cu ulei de măslini și avea de gând să plece la Beirut. Fiindcă eu țineam să merg la Ierusalim, îl angajai. Îmi făgădui să mă însotească la Ierusalim și apoi să se ducă prin Iaffa spre Beirut. Se arăta dispus să găsească și o călăuză, îmi făcui pregătirile și-l așteptai. Veni să mă ia și plecarăm. Călăuza era din Salehieh...

— Stiu. Am vorbit cu ea.

— Well! Trebuia s-o întâlniți. Așadar, călărirăm de-a lungul munților Antiliban. De cu seară începui să am oarecare bănuieri, iar dimineața îmi dădui seama că nu mergem pe șoseaua ce duce la Ierusalim. Îl mustrai aspru. În cele din urmă, îmi spuse că vrea să meargă mai întâi la Baalbek. Firește, nu puteam avea încredere în el. Tot timpul era atât de zorit să se îndepărteze de Damasc, încât mă făcea să cred că fugă de cineva. Se părea că a mai fost prin Baalbek, fiindcă mă îndrumă drept spre ruinele acestea și-mi arată spărtura de acolo, spunându-mi că ar fi un loc minunat pentru popas. Ne culcarăm. Caii erau afară. Deodată, auzii ca prin vis un nechezat de cal și simții că-mi umblă cineva în buzunar. Mă trezii. Se făcuse ziua și-mi lipsea portofelul. Sării și însfăcăi arma. Tălmaciul pornea în goană. Încărcăi și trăsei. Calul se prăvăli la pământ. Tălmaciul încercă să smulgă șaua și pachetul atârnat de ea, dar legăturile erau prea strânse; când mă apropiai, o rupse la fugă. Luai pachetul și când îl desfăci găsii în el bijuterii și obiecte de aur.

— Ce-ați avut în portofel?

— Ah! Oh! Numai lucruri de preț: niște plasturi, ață, ace și altele la fel cu ele. Banii-i țin în altă parte. *Well!*

— *Sir*, asta-i o întâmplare pe cât de neobișnuită, pe atât de fericită! Omul căruia i s-au furat bijuteriile e cu mine!

— Chemați-l! le înapoiez imediat!

— Unde sunt?

— Aici!

Se duse iar la spărtura din zid și se întoarse cu un pachet, pe care-l deschise. În afara de o cămașă și o legătură de turban, pachetul avea numai cutii și cutiuțe cu giuvaiere și obiecte de aur. Acoperii lucrurile și trăsei două împușcături. Auzii curând o împușcătură, ce nu părea trasă de la mare depărtare. Îi ascunsei pe Lindsay și pe ceilalți trei înși, ca să mă pot bucura de efectul surprizei ce plănuisem.

După câtăva vreme se iviră Iacub Afarah și Halef, care nu mă văzură decât pe mine; pachetul se afla la picioarele mele.

— Tu ai tras cu arma, sidi? mă întrebă Halef.

— Da.

— Ai descoperit ceva?

— Desigur. Iacub Afarah, n-ai vrea să dai în lături legătura de turban de pe lucrurile acestea?

Se aplecă să-mi îndeplinească îndemnul și se ridică, scoțând un țipăt de bucurie.

— *Allah 'l Allah!* Podoabele mele!

— Da, ale tale! Numără-le, ca să te convingi că nu lipsește nimic!

— O, domnule, spune-mi: unde le-ai găsit?

— Nu trebuie să-mi mulțumești mie, ci omului care e în vizuina de acolo. Ia scoate-l, Halef!

Micul hagiu coborî și scoase la rându-i un strigăt de bucurie.

— *Allah akbar*, englezul!

După ce dădui lămuririle cuvenite, mă dusei să cercetez deschizătura din zid. Văzui o arcadă largă, dar atât de

înclinată și având o parte prăbușită cu totul, încât ascundea o încăpere foarte spațioasă, ce ieși la iveală după înlăturarea dărâmăturilor. Aici se aflau cei patru cai ai lui Lindsay și avutul lui. Calul pe care-l împușcase englezul, ca să împiedice fuga hoțului, fusese acoperit cu moloz, spre a nu fi sfâșiat de vulturi; de aceea nu-l văzusem.

Iacob era foarte fericit că-și regăsise podoabele, dar nu și putea stăpâni necazul că hoțul scăpase.

— Aș ține grozav de mult să-l prind. Ar fi cu neputință, domnule? mă întrebă.

— În locul tău, aş fi încântat că mi-am regăsit lucrurile și n-aș mai vrea nimic!

— Da, dar și mai bucuros aş fi dacă aş prinde hoțul!

— Hm! N-ar fi cu neputință să-ți îndeplinești dorința.

— Prin ce mijloc?

— Crezi că va uita de o pradă atât de bogată, fără să încerce s-o fure iar?

— Cred că se va feri de noi!

— Dar nu știe că suntem aici. A plecat din Baalbek și n-a avut cum să afle că am ajuns prin părțile astea. S-ar putea să se întoarcă, fiind sigur că-l va birui fără greutate pe *sir* David și pe servitorul său. În felul acesta, l-am prinde!

— Așa vom face. Rămânem aici și-l aşteptăm!

În primul rând să ne ascundem caii. Și kavasii trebuie să se pitească pe undeva. Cel mai nimerit lucru ar fi să se adăpostească în cazarma din satul vecin. Vor fi bucuroși că n-au nici o bătaie de cap și că le dăm prilejul să trândăvească. Să trimitem caii în satul vecin, împreună cu un păzitor.

— Ideea e foarte bună. Mă duc la conducătorul localității, adică mai bine la Kodşa Pașa, fiindcă Baalbek nu-i sat, ci oraș, și-l voi ruga să dea poruncile necesare.

Încălecă și plecă. Aș fi vrut să mă îngrijesc eu însumi de adăpostirea khavașilor și a cailor, dar Iacob avea scrisoarea, în baza căreia urma să obțină sprijinul oricărui slujbaș.

Când ieșii din vizuină și mă uitai spre locul fixat pentru întâlnire, nu văzui nici un khawas. Am bănuit imediat că ei nici nu se gândiseră să cerceteze împrejurimile, ci se duseseră de-a dreptul în oraș, intrând probabil în vreo cafenea, unde începuseră să flecărească, lăudându-se că au venit la Baalbek spre a prinde un hoț.

Acum aveam vreme să depanăm trecutul și-l îndemnai pe Lindsay să-mi istorisească tot ce s-a întâmplat, după ce-i povestii pățaniile noastre.

- V-am crezut morți îmi spuse, după ce sfârșii.
- De ce? îl întrebai.
- Aşa mi-au spus golanii care m-au prins.
- Prin urmare ați fost prizonier, *sir*?
- Da, prizonier, *well!*
- Dar cine v-a prins?
- Ah! Plecasem cu lucrătorii la săpături. Pe unul din ei îl puteam folosi ca dragoman. Nu găsirăm nimic acolo și ne întoarserăm; dar găsii în schimb scrisorica dumneavoastră. Pornirăm să căutăm canalul Anana. A fost o prostie, o prostie fără pereche!
- Fiindcă ați fost prinși?
- Yes! Ne tolărirăm pe pământ și adormirăm...
- Ah, ați ajuns seara acolo?
- Nu, era ziua. Altminteri, ar fi stat de veghe unul dintre noi și poate că n-am fi pătit nimic. Așadar, dormeam. Deodată, năvăliră niște tâlhari peste noi, înainte de a-i simți și de a ne apăra. Yes! Și ne legară cobză, golindu-ne buzunarele!
- Ați avut bani mulți la dumneavoastră?
- Nu prea, fiindcă voi am să ne întoarcem la Bagdad.
- Cine erau tâlharii?
- Niște arabi. Spuneau că aparțin tribului Sat.
- Atunci au fost aceiași care s-au speriat de boala noastră și au fugit.
- Se poate. Am rămas câteva zile flămânci printre ruine. Apoi, au venit și ne-au dus cu ei.

— Încotro?

— Habar n-am. Nu se vedea decât mlaștini și trestii. Arabii nu voiau însă să ne facă nici un rău. Spuneau că dacă le dau bani, scăpăm numai decât. Fui nevoit să întocmesc o scrisoare, pe care s-o ducă la Bagdad și să primească douăzeci de mii de piaștri. Scrisei lui John Logman, dar în aşa fel încât să înțeleagă că nu trebuie să le dea nimic. El s-a descotorosit de ei, spunându-le să vină peste trei săptămâni, întrucât nu are atâția bani la el.

— Bine, dar cu şiretlicul acesta vă puteați primejdui situația.

— Nu, a ieșit bine, fiindcă am fugit. Tânărului ne duseseră undeva, aproape de Bagdad, ca să se ferească de un trib dușman. Un grup din tribul acesta trecu însă prin preajma noastră și se încinse o încăierare. Cred că arabi noștri ieșiră biruitori. Erau mai mulți. Dar în timpul încăierării, ne-am dezlegat și am fugit, ajungând la Bagdad. Vă voi povesti pe îndelete prin câte am trecut, când vom avea mai multă vreme.

— Ați întrebat de noi în Bagdad?

— Yes! Ni s-a spus că ați plecat la haddedihni. Ce puteam să fac? Voiam să mă duc după dumneavoastră și după irlandezi. Prin urmare, nu mai putea fi vorba de călătoria pe mare, aşa că vândui iahtul, care stătuse atâta vreme ancorat degeaba, îmi tocmai un om care cunoștea limba engleză și pornii împreună cu el. Am mers cu o iuțeală nebunească! La Selamija am trecut Tigrul, ca să vă căutăm; dar n-am găsit nici un haddedihn. Se mutaseră nu știu unde, iar dumneavoastră muriserăți.

— Cine v-a spus asta?

— Fuseseră prădați și uciși niște călători străini și mi-am închipuit că sunteți printre ei. Fiindcă nu voi am să fiu omorât și eu, plecai spre Damasc. L-am trimis pe tălmaci acasă și am locuit în oraș trei săptămâni. De dimineață până seara am cutreierat străzile. Dacă ați fi locuit în cartierul creștin, la europeni, ne-am fi întâlnit. Restul, l-ați

auzit. Sunteți lămurit sau țineți să vă dau mai multe amănunte, master?

— E de ajuns și vă mulțumesc. Cât despre felul cum ați făcut călătoria de la Bagdad la Damasc, a fost o îndrăzneală fără margini, să știți...

— *Pshaw!* De ce? Dumneavoastră cum ați mers?

În clipa aceea, zărirăm câțiva înși trecând călare prin apropierea ruinelor. Străbateau drumul pe care venisem și când mă uitai mai bine îmi dădui seama că sunt... khavașii.

Ce aveau de gând? De ce nu se duceau spre zidul cel mare, lângă care hotărâsem să ne întâlnim? Aveam să obțin curând răspunsul la această întrebare, întrucât giuvaiergiul se întoarse din oraș, aducând cu el pe Kodşa Pașa, un bărbat cu o infățișare plăcută, care inspira toată încrederea.

— *Sallam!* ne salută.

— *Aaleikum!* răspunserăm.

— Sunt Kodşa Pașa din Baalbek și am venit să vă văd și să fumez o pipă cu voi.

Își vârî mâna în buzunar și scoase ciubucul. Lindsay îi oferi tutun și foc.

— Fii bine venit, effendi! îi spusei. Ne îngădui să zăbovim prin ținutul pe care-l cârmuiești?

— Rămâneți cât poftiți și dați-mi voie să iau loc lângă voi! Am auzit că sunteți franconii, am citit asta și în scrisoarea pe care mi-a trimis-o șeful meu și de aceea am venit să vă aduc la cunoștință că voi face tot ce va trebui, ca să vă îndeplinesc dorințele. Aveți ceva împotrivă că am trimis khavașii înapoi la Damasc?

— I-ai trimis înapoi?

— Da. Am auzit că se aşezaseră în cafenea și pălăvrăgeau-pe socoteala întâmplării voastre. Mai puteți prinde hoțul, când oricine știe că vreți să-l prindeți? Și apoi, mi-a spus acest Iacub Afarah din Damasc, că n-au vrut să-l asculte și nici pe voi nu v-au ascultat și că v-au cerut bacșis, cu toate că erau datori să vă sprijine. De aceea, i-am

alungat și i-am dat ceaușului o scrisoare, prin care cer caimacamului să-i pedepsească aspru. Sultanul, binecuvântat fie de Allah, vrea să fie ordine în împărăția lui și același lucru trebuie să-l dorim și noi.

Așadar, întâlneam în sfârșit un funcționar cinstit, o adevărată raritate în împărăția sultanului. După ce schimbarăm alte câteva cuvinte, Kodşa Paşa îmi mărturisi părerea de rău că nu ne poale fi de folos, atunci când îl rugai să se îngrijească de tăinuirea țintei urmărită de noi în tinut.

— Bucurați-vă că n-ați nimerit la alt Kodşa Paşa! îmi spuse. Știți ce-ar fi făcut altul?

— Spune-ne, te rugăm!

— V-ar fi cerut aurul și giuvaierurile, ca să poată hotărî ale cui trebuie să fie. Apoi, ați fi fost obligați să dovediți că-i într-adevăr vorba de un furt, că obiectele aceleia sunt chiar cele furate și că voi sunteți într-adevăr păgubașii, iar cel bănuit e într-adevăr hoțul. Cu dovezile și cercetările astea ar fi trecut vreme îndelungată — și până atunci s-ar fi schimbat multe, chiar aurul și bijuteriile!

Avea dreptate. Iacob putea fi încântat că a dat de un funcționar atât de cinstit. Kodşa Paşa ne rugă să-i încredințăm caii, dar să-i aducem pe rând, ca să nu atragem luarea-aminte a celor din Baalbek și plecă, după ce ne îndeamnă să ne ferim de galeriile subterane, care erau pline de pericole.

Pe vremea invaziei egiptene, aceste galerii serviseră drept ascunzători hoților și chiar azi sunt folosite de câte un răufăcător urmărit de autorități.

Iacob își lăsase calul la Kodşa Paşa. Încălecărăm și noi, ca să ne ducem caii în oraș. Baalbek e un oraș mic și are o înfățișare urâtă, cu toate că ruinele ar trebui să-i dea măreția firească a trecutului. Locuitorii se îndeletniceșc cu creșterea viermilor de mătase, au cai frumoși și catâri, care constituie faima regiunii.

Casa primarului era una dintre clădirile cele mai mari, iar grajdul în care porunci să fie adăpostiți caii corespundeau pe deplin aşteptărilor noastre. Sezurăm de vorbă câteva minute, apoi mă întorsei, dar nu pe drumul pe care venisem. Dacă hoțul s-ar fi întors și ar fi stat la pândă, un om singuratic nu i-ar fi atras atenția și de aceea mă strecurai ușor printre ruine, lăsându-mă cucerit de puternica impresie pe care o făceau asupra mea.

Câtă deosebire între generațiile care știu să săbiruie masele acestea de piatră și aceea ale cărei colibe zăceau îndărătul dărâmăturilor!

Văzui niște șerpi alunecând încet printre stâlpi și un cameleon care se uita curios la mine. Deasupra stâlpilor se rotea un șoim, care coborî apoi în spirală asupra unuia din ei, unde-și avea cuibul.

Deodată, mi se păru că văd pe cineva strecându-se repede, ca o umbră. Nu, mă înșelasem; totuși, mă îndreptai încet spre locul unde crezusem că se furișase umbra.

Îndărătul unor stâlpi se deschidea un fel de tunel, care-mi trezi curiozitatea. Oare cum o fi în interiorul unei astfel de galerii, în care se aduceau jertfe lui Baal la lumina făcliilor? Îmi spusei că n-am ce pierde, făcând câțiva pași înăuntru. Mergând numai până unde străbate lumina zilei, era cu neputință să-mi apară vreo primejdie.

Intrai în galerie și văzui că era atât de lată, încât putea fi parcursă de patru înși, mergând unul lângă altul. Tavanul era sprijinit de arcade groase, iar aerul părea destul de curat și uscat. Scrutai întunericul ce se întindea înainte-mi și mă gândii cu naivitate la spaima care m-ar cuprinde, dacă s-ar aprinde deodată lumini și ar năvăli asupră-mi cei ce se încchină lui Baal, înșfăcându-mă, spre a mă jertfi.

Mă întorsei spre intrare. Ce minunată era lumina caldă a zilei! Strălucirea soarelui... ia să fiu atent, parcă fâșâia ceva îndărătul meu... Voii să mă întorc, dar în aceeași clipă fui lovit groaznic în cap. Ameții și întinsei brațele spre cel ce mă lovise; apoi, însă, nu mai auzii și nu mai văzui nimic.

Nu știi câtă vreme am zăcut fără cunoștință. Îmi revenii în fire foarte încet și cu mare greutate și abia-mi putui aminti ce se întâmplase. Zăceam la pământ, cu mâinile și picioarele legate. Unde mă aflam? În jurul meu domneau tăcerea și întunericul de nepătruns, dar drept în față zării două focuri mici și rotunde, din care licăreau și pierneau două luminițe. Doi ochi se îndreptau spre mine, doi ochi asupra căror se deschideau și se închideau pleoapele. Îmi dădui seama că nu sunt ochii unui animal, ci ai unui om.

Cine era omul acela? În tot cazul, cel care mă lovise.

Oare de ce se pertase astfel cu mine. Voii să-l întreb, dar cel care se uita țintă la mine mă scuti, vorbind el însuși.

— Ei, bine că te-ai trezit, în sfârșit! aşadar putem sta de vorbă.

Dumnezeule! Glasul acesta îmi era cunoscut! Cel ce i-a auzit vreodată sunetul rece, puternic și ascuțit nu-l va putea uita. Omul ce se afla înaintea mea nu era altul decât Abraham Mamur, pe care voi am să-l prindem. Să-i fi răspuns? De ce nu? În întunericul ce ne învăluia, n-aveam cum să-i arăt că nu mi-e frică de el, ci, dimpotrivă, că-l disprețuiesc, decât vorbindu-i. Știam că nu mă aşteaptă nici o bucurie și nici o plăcere, dar nu-mi pierdui curajul și mă hotărâi să nu-i fac nici cea mai mică concesie. Îmi spusese „putem sta de vorbă” și bănuiam că ținea să mă sperie, folosindu-se de orice mijloc i-ar fi stat la îndemână. Dar avea să-si vadă înșelatele planurile.

— Vorbește! îi spusei tăios.

— Mă cunoști?

— Da.

— Nu cred. De unde poți să știi cine sunt?

— Te cunosc foarte bine, Abraham Mamur.

— Ah, e adevărat, știi cine sunt; dar te voi face să mă cunoști și mai bine! Îți aduci aminte de Egipt?

— Da.

— Și de Senița, pe care mi-ai răpit-o?

— Da.

— Shellalul nu m-a înghițit, atunci când m-am aruncat în valurile-i furioase; aşadar, Allah vrea să mă răzbun.

— Eu ţi-am scăpat viaţa. Prin urmare, Allah vrea să nu mă înfricoşeze de răzbunarea ta.

— Zău? zâmbi răutăcios Mamur. Atunci de ce te-a lăsat pe mâna mea? Te-am căutat pretutindeni în Kahira, dar nu te-am descoperit. Aici, însă, în Damasc, unde nu mă gândeam la tine, te-am zărit...

— Şi ai fugit de mine. Abraham Mamur sau Davud Arafim, eşti un laş!

— Înțeapă-mă viperă; dar eu sunt leul, care te va înghiți! Stiam că mă vei trăda. Din pricina asta am plecat. Nu voi am să-mi văd planul periclitat de tine. M-aţi urmărit şi mi-aţi luat înapoi totul. Fii fără grijă, îmi iau eu giuvaierurile!

— Încearcă!

— Le voi lua! Ti le voi aduce să ţi le arăt; de aceea nu te-am ucis. Dar tot vei muri, fiindcă eşti vina nenumăratelor chinuri pe care le-am îndurat. Mi-ai răpit-o pe Seniţa, datorită căreia aş fi putut deveni un om cumsecade. M-ai prăvălit îndărăt în prăpastia, din care voi am să mă ridic. Îți vei primi pedeapsa ce ţi se cuvine. Vei muri, dar nu deodată, pe urma unei lovitur de cuțit sau a unei împușcături de glonte; nu, ci încet, după ce vei îndura milioane de chinuri. Foamea să-ţi sfâsie mai întâi maţele, iar setea să-ţi pârjolească sufletul şi să-l facă să fâsie ca picătura de apă pe foc!

— Te cred în stare de orice ticăloşie!

— Nu crede că-i glumă şi nici să nu-ţi închipui că vei izbuti să-mi scapi! Dacă ai şti ce pot, ai împietri de spaimă!

— N-am nevoie să ştiu!

— Nu? Ah, tot vei afla, ca să nu mai nutreşti nădejdi şi ca în locul lor să te cuprindă cea mai cumplită deznađejde. Da, trebuie să ştii, ca să-ţi scrâşneşti zadarnic dinţii. Ai auzit vreodata de tşuvaldari [79]?

— Am auzit, îi răspunsei, fiindcă mi se istorisise că groaznicele isprăvi ale tṣuvaldarilor, care însământaseră de curând Constantinopolul.

— Știi că tṣuvaldari alcătuiesc o familie îndrumată de un sef?

— Nu.

— Ei, află că eu am fost mereu și sunt și acum șeful acestei familii.

— Lăudărosule!

— Să nu crezi că mint! N-ai văzut în Egipt cât de bogat sunt? De unde puteam avea atâtă bogătie, eu, un biet funcționărăș. Și Afrak Ben Hulam din Adrianopol a fost vărât în sac și aruncat în valuri, fiindcă unul din oamenii mei a văzut că are bani mulți la el. Mi s-au adus scrisorile găsite la el; le-am deschis frumușel și după ce le-am citi conținutul, m-am hotărât să plec la Damasc și să jefuiesc prăvălia lui Iacub, la momentul potrivit. Atunci ai răsărit tu, ghiaure și am fost nevoie să mă mulțumesc cu puțin. Șeitan să-ți deschidă cea mai cloicotitoare mlaștină din Diehennah!

— Dar ai pierdut până și puținul cu care te aleseșe!

— Mi-l iau înapoi. Vei vedea! Dar va fi ultima dată când mai vezi ceva pe pământ. Te voi duce după aceea într-un loc, de unde nu mai există întoarcere. Cunosc locul acela, fiindcă e bine să știi că m-am născut în Soheir. Tatăl meu a trăit ascuns prin galeriile acestea, când pașa din Egipt a venit în Siria și a silit bărbații și copiii să înmulțească rândurile luptătorilor lui. Eram copil pe vremea aceea și m-am ascuns cu el. Ne-am desprins să trăim în beznă și ne-am împrietenit cu întunericul. Am învățat să cunoaștem fiecare colțisor al tunelului și mi-am fixat locul unde-ți va putrezi cadavrul, după ce te vor prăpădi chinurile!

— Și Allah știe unde-i locul acela!

— Da, dar Allah nu-ți va ajuta, ghiaure! Tot atât de greu cum te strâng acum sforile cu care te-am legat, te vor mistui și chinurile la care te-am osândit. Soarta ți-e pecetluită.

— Până atunci, spune-mi unde se află acel Barud el Amasat, care ți-a vândut-o pe Senița ca sclavă!

— Nu vreau să-ți spun!

— Vezi că ești laș? Dacă ai fi într-adevăr sigur că voi muri aici, nu te-ai codi să-mi răspunzi la ce te-am întrebat!

— Crezi că din pricina asta tac? Nu. Tac fiindcă nu vreau să-ți mai îndeplinești nici o dorință. Și acum închide gura! Mă culc, întrucât presimt că noaptea asta-mi va cere noi sforțări.

— Nu vei putea dormi, fiindcă te va mustra conștiința, ca de obicei!

— Numai ghiaurii au conștiință. Credincioșii o disprețuiesc!

Zgomotul ușor pe care-l auzii îmi dădu de înțeles că se culcă. Voia într-adevăr să doarmă? Era cu neputință. Sau și faptul acesta era prevăzut tot ca să mă chinuiască sau ca să se joace cu mine?

Îi urmării necontentit mișcările. Nu, nu voia să doarmă, își închidea ochii, dar când îi redeschidea, ca să mă privească, nu lăsa să se întrevadă somnul sau oboseala; dimpotrivă, luminițele acelea mici de sub frunte se uitau întă la mine. Cred că tot n-ar fi putut adormi, din pricina că se gândeau la felul cum mă legase. Îmi pusese ceva în jurul gleznelor și în jurul încheieturilor mâinilor, dar puteam întinde ușor brațele pană la picioare.

Ah, dacă aş fi avut măcar un cuțit! Dar îmi golise toate buzunarele. În definitiv ce noroc, că nu găsise la mine decât cuțitul și cele două revolvere! Dacă mi-era într-adevăr sortit să pier aici, neștiut de nimeni, mă bucura gândul că se va alege Halef cu armele mele, iar nu ticălosul acesta.

Trebuia care negreșit să pier? Negreșit. Fără să încerc măcar să mă apăr? Deoarece puteam mișca puțin brațele, n-ar fi fost cu neputință să-i smulg cuțitul. Și dacă aş fi izbutit să smulg cuțitul și să-mi tai legăturile în câteva clipe, aş fi fost scăpat. Dar trebuia să-mi îndeplinesc planul

cu cea mai mare repeziciune. Firește de la intrarea mea în galerie trecuse multă vreme, aşa că i-ar fi venit ușor în minte gândul să mă împuște, ca să fie sigur că a scăpat de mine; dar n-o făcuse, ci se mulțumise să mă lege.

Chibzuii cu toată seriozitatea. Să mă apropii încet de el, smulgându-i pe nesimțite cuțitul acela de la cingătoare? Nu, ar fi fost o îndrăzneală fără sorți de izbândă. Sau să mă năpustesc asupră-i și să-l sugrum? Mâinile mi-erau destul de libere, ca să-l poată strânge de gât? Să mă folosesc de picioare, lovindu-l cu călcâiele în tâmpale? Si această încercare era primejdioasă, întrucât dacă nu l-aș fi nimerit, aş fi fost pierdut. În orice caz aveam nevoie de un cuțit. Fără el orice strădanie ar fi fost zadarnică.

De aceea mă sforțai să mă ridic încet, ca să pot sta mai comod. Mă silii din răsputeri să nu fac nici cel mai mic zgomot și ținui ochii închiși, ca vrăjmașul meu să nu-și dea seama că nu mai sunt culcat, întrucât și el îmi putea vedea ochii, întocmai cum îi zăream eu pe ai lui.

Cu multă caznă, reușii să mă aşez mai bine și apoi să mă ridic chiar pe picioare. Închisei ochii pe jumătate, ca să-i urmăresc iar mișcările. Tocmai în clipa când mă privise scrutător și închise pleoapele, fiindcă spre norocul meu nu mă văzuse, scoase un țipăt. Genunchiul meu drept îi apăsa beregata, iar cel stâng pieptul. Duse însăspământat mâinile la gât, ca să-mi îndepărteze genunchiul și-mi înlesni fără să vrea posibilitatea de a ajunge cu mâinile la cingătoarea lui. Apucai mânerul unui cuțit și-l trăsei. Vrăjmașul îmi simți mișcarea și-și dădu seama de primejdia care-l amenința. Cu o sforțare uriașă, mă răsturnă și sări în picioare.

Strigându-mi: „Câine, nu scapi de mine!”, se năpusti să mă prindă.

Dar nu mă atinse decât cu un deget, fiindcă nu știa exact unde sunt. Eram încredințat însă că în clipa următoare va căuta să pună mâna pe mine, în locul unde simtise că sunt atunci când mă atinsese. Mă aplecai repede și mă strecurai tiptil în spatele lui.

— Ah, nu ești aici! Ghiaure, unde ești? Nu-mi scapi, să stii!

Acum, de vreme ce credea că sunt în cealaltă parte, puteam tăia frânghiile cu care mi-erau legate picioarele; făcui alți câțiva pași. Izbutii să străbat o oarecare distanță. Mă oprii ca să răsuflu în voie și să mă gândesc ce trebuie să fac.

Făcui câțiva pași, tot atât de încet ca și până acum și mă sprijinii de zid. Să mă îndrept spre fundul galeriei? Kodşa Paşa mă prevenise doar împotriva primejdiei acestor subterane! Sau să mă lupt cu ticălosul acela, ca să-l dobor și să-l silesc să-mi arate drumul? Nu. Avea arme și nu l-aș fi răpus, decât dacă l-aș fi ucis; ori cadavrul lui nu mi-ar fi slujit drept călăuză.

Minutele treceau greu și neliniștitor. Nici el nu-și trăda mișcările. Nu se auzea un zgomot cât de mic. Stătea nemîșcat? Venea spre mine sau se îndepărta? Ei, dar galeriile acestea nu erau fără capăt! Îmi continuai pe dibuite drumul în direcția spre care mersesem până aici, cercetând întâi terenul cu vârful piciorului. După ce făcui vreo două sute de pași, mi se păru că aerul începe să fie mai răcoros și mai umed. Acum trebuia să fiu și mai prevăzător! Într-adevăr, după alți cinci pași încetă podeaua netedă pe care călcasem. Mă aplecai și bâjbâii. În locul marginii podelei, era o groapă rotundă și mare, lată cât întregul gang. Aici trebuie să fi fost cândva un puț. Si acum se găsea apă în el, după cura mărturisea umezeala aerului! Cine știe de la ce adâncime curgea? Cine se prăvălea în el putea fi sigur că nu mai iese!

Cred că groapa avea un diametru de vreo trei coți. Nu mi-ar fi fost greu să sar peste ea, dar nu știam ce se află dincolo de puț. Poate că puțul era tocmai la capătul gangului și aici nu era decât un zid. Se cuvenea să-mi amân săritura.

Așadar, în partea aceasta nu era nici o nădejde de scăpare. Eram nevoit să mă înapoiez. Fără îndoială,

împrejurările nu-mi erau deloc prielnice. Vrăjmașul nu dădea nici un semn de viață. Se afla oare la pândă acolo unde-l lăsasem, fiindcă era sigur că voi fi silit să mă întorc? Sau tot credea că mă furișasem în direcția cealaltă? Sau se repezise poate spre ieșire, ca să mă împiedice să fug? Oricum, nu puteam rămâne pe ioc. Îmi pusei cuțitul între dinți, mă trântii la pământ și începui să mă târăsc înapoi, în genunchi și în palme.

Dacă aş fi mers, mi-aș fi primejduit situația; dar târându-mă încet, puteam cerceta terenul cu degetele, ca să mă asigur că pot să înaintez fără teamă.

În felul acesta mă târâi o bună bucată de drum. Pusesem de mai bine de două sute de ori genunchii pe pământ; prin urmare, trebuie să fi depășit locul unde zăcusem legat. Fără îndoială, trecuse o oră de când înaintam, târându-mă. Trecu apoi altă jumătate de oră și băgai de seamă că nici în dreapta, nici în stânga nu mai dau de ziduri. Podeaua continua, însă:

Eram neliniștit. Nici în dreapta, nici în stânga nu era vreun ungher; iar galeria prin care mai trecusem dădea într-alta, în formă de unghi drept, în cazul în care nu se înfundă, însemna ca se încrucișează cu cealaltă și că în locul acesta mă pândește Abraham Mamur. Ciulii urechea, dar nu auzii nici cel mai ușor zgomot. Ca să fiu sigur că galeria nu se înfundă, îmi continuai prevăzător drumul în aceeași direcție. Respirația mi-era normală, iar pulsul numi bătea mai repede ca altă dată. Aveam neapărată nevoie să mă stăpânesc și să chibzuiesc îndeajuns fizică.

Intrai în cealaltă galerie și mă încredințai că nu se închide aici. În ce direcție să merg? Drept înainte sau spre stânga? Aerul era pretutindeni la fel de umed, iar bezna era tot atât de deasă. Mă gândii iar. Dacă Abraham se afla pe aproape, atunci mă pândeau fără îndoială în locul ce ducea spre ieșire; altminteri, se afla chiar la ieșire.

Nu era în fața celui de-al doilea gang, fiindcă pipăisem toate colțurile pereților lateralii. Rămâneau de cercetat încă

două colțuri. Mă îndreptai întâi spre stânga și pipăit fiecare locșor; după vreo zece minute, eram sigur că nu se află nici aici. Mai aveam să mă încredințez dacă nu-i cumva în colțul din dreapta, aşa că mă dusei încet într-acolo.

Deodată, mi se păru că aud un zgomot foarte încet. Ciulii iar urechea și continuai să dibui. Îmi dădui seama că e tic-tacul unui ceasornic, al aceluia pe care mi-l furase, desigur. Prin urmare, aici mă pândea vrăjmașul și tot aici era și drumul spre libertate. Dar cum să ajung afară? Puteam oare să mă strecor pe lângă el?

Ca să știu ce sorti are încercarea pe care o plănuisem, trebuia să mă încredințez mai întâi dacă vrăjmașul stă în picioare, săde sau e culcat. Mă apropiai iar cu câțiva pași de locul unde bănuiam că se află. Nu mă puteam încumeta să mă năpustesc asupra-i și să mă lupt cu el, întrucât era de la sine înțeles că acum nu se va mai folosi de cuțit, ci de o armă cu care să mă împuște. Avea de altfel cele două revolvere pe care mi le luase și pe care se pricepea să le folosească, fără îndoială.

Mâinile-mi dibuiau necontentit și ușor, de parcă erau cornițele unui melc. Tic-tacul ceasornicului se auzea mai impede și acum — hait! — atinsei cu vârful degetului mijlociu o bucată de stofă. Prin urmare, eram lângă el; n-avea decât să întindă mâna și să mă însface! Trecură vreo zece minute de așteptare în situația aceasta primejdioasă, înainte de a-mi da seama că stătea întins de-a curmezișul galeriei.

Să sar peste el? Sau să-l amăgesc printr-un şiretlic să se miște din locul unde stătea? Alesei prima soluție. Era mai primejdioasă, dar avea și mai mulți sorti de reușită. Dibuind cu vârful degetelor, mă încredințai că ține picioarele încrucișate. Firește că poziția aceasta mi-era prielnică pentru îndeplinirea planului meu. Încet, mă dusei spre el și ridicai un picior. Dacă și-ar fi schimbat în clipa aceasta poziția — aş fi fost pierdut poate! Dar pusei piciorul

dincolo de corpul lui și-l adusei și pe celălalt, fără să mi se întâmple nimic.

Trecusem de prima și cea mai grea piedică. Nu mai eram nevoit să mă târasc. Puteam merge în chip firesc. Cu cât mă îndepărteam, cu atât pășeam mai sigur și mai repede. După câțiva timp, simții că aerul e mai plăcut, începeam să urc. Drumul mi se lumina încetul cu încetul. Dădui de o deschidere, deasupra căreia un tufiș de ienupăr răspândea un miros îmbătător și trecui prin ea.

Slavă Domnului! Eram liber! Dar mă aflam într-altă parte a templului închinat soarelui. Dacă voi am să-l mai prind pe hoț, trebuia să mă grăbesc, întrucât soarele cobora spre asfintit. Înconjurai templul, îndreptându-mă grăbit spre locul unde se găseau prietenii mei.

Am fost întâmpinat cu o furtună de întrebări. Prietenii mă căutaseră pretutindeni și fuseseră cuprinși de îngrijorare văzând că nu mă înapoiez. Venise și Kodşa Pașa, ca să-l ajute pentru reluarea cercetărilor. Pățania mea provoca în același timp stupefacție și bucurie.

— Slavă lui Allah! Îl avem în mâna! strigă Iacub. Haideți repede în galerie, să nu ne scape!

Toți cei de față puseră mâna pe arme.

— Stați! spuse Kodşa Pașa. Așteptați să mă reped în oraș, ca să chem câțiva însi!

— Nu suntem destui? strigă Halef.

— Nu, răspunse Kodşa. Galeriile acestea adânci sunt pline de taine. Au o mulțime de intrări și ieșiri, pe care nu le cunoașteți. Avem nevoie de cel puțin cincizeci de însi, ca să împresurăm ruinele.

— Suntem nouă însi. Nu ne trebuie mai mulți, fu de părere Iacub. Ce crezi?

Pe mine mă întrebăse. Și eu eram de părere că trebuie să trecem repede la acțiune; iar Lindsay, căruia-i explicai situația, îmi spuse că și el crede că n-avem timp de pierdut. Ne hotărâram să ne bizuim doar pe noi însine.

— Dar cum vom străbate prin întuneric? întrebai eu.

- Aduc lumină, răspunse Kodşa Paşa.
- Din oraş? Ar dura prea mult!
- Nu. Din apropiere. Colo, printre ruine, locuieşte un ***panbukdşıi***, care are câteva felinare.

Şi plecă, în timp ce noi întocmirăm „planul de luptă”. Atât intrarea prin care pătrunsesem în galerie, cât şi ieşirea prin care scăpasem trebuiau negreşit păzite. Şi lucrurile trebuiau păzite. Hotărâram aşadar ca afară să rămână doi înşi, iar la ieşirea din gang numai unul, întrucât hoţului i-ar fi fost aproape cu neputinţă să se strecoare şi pe lângă noi şi pe lângă paznic; intrarea trebuia păzită de doi înşi, cărora li s-ar fi putut alătura paznicii lucrurilor. Rămâneau patru înşi, care urmau să coboare în tunel, ca să-l doboare pe hoţ.

Cum să ne împărţim? În tot cazul, eu voi am să cobor, întrucât Halef ştia să se furişeze pe nesimţi, îl alesei ca însotitor; iar pe Kodşa Paşa mă gândii să-l iau cu mine pentru că era reprezentantul autoritatii. Lindsay se oferi să fie al patrulea ins care să coboare în tunel. Urmau să rămână Iacub, căruia-i aparțineau obiectele preţioase şi servitorul lui Lindsay. La intrare aveau să stea de pază irlandezii, iar la ieşire servitorul lui Iacub. Nu puteam folosi pe cel ce-i închiriase lui Iacub caii, întrucât plecase în oraş, ca să-l păzească.

Îmi luai pistoalele şi cuţitul. Lui Bill îi dădui carabina, iar lui Fred puşca. Fiecare-şi luă apoi locul în primire. De la înapoierea mea, trecuse mai bine de jumătate de oră, până când mă aflai din nou în faţa tufişului de ienupăr. Kodşa Paşa şi Lindsay duceau felinarele, neaprinse încă, iar Halef şi cu mine coborâram cei dintâi, după ce ne descăltaşem. Duceam pe Halef de mâna şi amândoi ne furişam tiptil. El dibuia peretele cu mâna dreaptă, iar eu cu mâna stângă, ca să nu ne scape nici un locşor necercetat şi nici să nu se poată strecura hoţul. Ceea ce mă neliniştea era faptul că mersul lui Kodşa Paşa era oarecum zgomotos.

Ajunerăm la încrucișarea celor două ganguri. Prinț-o ușoară lovitură cu cotul, dădui de înțeles celor doi din urma noastră că trebuie să se opreasă și eu mă trântii la pământ, împreună cu Halef, ca să ne târâm până la locul unde-l lăsasem zăcând pe hoț. Stabilisem dinainte cu Halef să însfăcăm fiecare una din mâinile în care își ținea vrăjmașul armele și să căutăm să-l legăm repede.

Ne târărăm până la locul acela, dar nu-l găsirăm. Ce era de făcut? Se duse oare în fața altui gang? Cântărăm pretutindeni, dar tot nu-l găsirăm. Ne întoarserăm la însotitorii noștri, care așteptaseră nerăbdători să-i chemăm într-ajutor.

— Nu mai e aici, le șoptii. Mergeti puțin înapoi și aprindeți felinarele. Dar aveți grija ca lumina să nu se răspândească și în celelalte ganguri.

— Și dumneavoastră cu Halef ce aveți de gând, master? întrebă Lindsay.

— Să cercetăm toate gangurile.

— Fără lumină?

— Da. Lumina este periculoasă, fiindcă i-ar folosi tâlharului drept țintă și i-ar îngădui să se apere sau chiar să ne atace pe negândite.

— Dar dacă-l găsiți și noi nu suntem cu dumneavoastră?

— Ne vom descurca singuri.

Pătrunsei mai întâi în galeria în care găsisem puțul. Păsirăm până la capăt și cu toate că ajunseserăm la marginea puțului, nu dădurăm de Abraham. Ne întoarserăm cu aceeași prevedere.

Intrărăm în a doua galerie, încordându-ne atenția, ca să preîntâmpinăm orice primejdie. Ne strecurărăm cât se poate de încet și trecu un sfert de oră până să ajungem la capătul gangului. Văzând că dădusem de zidul templului, ne întoarserăm, măhnită oarecum de zădărmicia cercetării noastre.

Cu aceeași prevedere, păsirăm în ultima galerie, mai lungă decât cealaltă, la capătul căreia era o deschidere tot

atât de-mare ca și lățimea corridorului. Ne întoarserăm pentru a treia oară, fără vreun rezultat.

Tovarășii noștri se arătară mirați, când le spusesem că n-am dat de hoț.

— A fost aici, aşa că tot aici trebuie să fie! spuse Lindsay. Yes!

— Poate că a părăsit gangul, în timp ce ne sfătuiam cum să-l prinDEM. Aduceți felinarele și haideți să cercetăm puțul!

O luarăm la stânga și ajunserăm iar la capătul corridorului. Puțul era foarte adânc și întunecos. Pe aici nu putea să dispară Abraham. Cercetarăm încă o dată galeria a treia. Când ne apropiarăm de spărtura aceea mare, văzurăm un fel de scară, a cărei primă treaptă era însă atât: de joasă, încât nu putea fi ajunsă cu mâna.

— Coborăm? mă întrebă Kodşa Paşa, oarecum îngrozit.

— Desigur. E singurul drum pe unde a putut să dispară.

— Dar dacă trage în noi, de jos?

— Mergi în urma noastră și dă-mi felinarul! Începurăm să coborăm și numărai vreo douăzeci de trepte, până când intrarăm într-o galerie lungă, ce ducea departe sub pământ și care se sfârșea cu altă scară. Coborărăm și această scară și dădurăm de altă galerie. Ne oprirăm și scrutarăm, întunericul. Ca și celealte galerii, ducea și aceasta la o încrucișare cu alta — aşa că hotărâram să ne sfătuim. Cântărind şansele pe care le-am fi avut, împărțindu-ne și cele pe care le-am fi obținut printr-o cercetare făcută de tuspatru odată, socotirăm că-i mai nimerit să ne împărțim.

Lindsay și Kodşa Paşa rămaseră de veghe, cu un felinar, la punctul de încrucișare, pe când eu și cu Halef ne afundărăm în galerie, care se dovedi de asemenea lungă, dar mai lată decât celealte și puțin mai luminoasă. Înaintarăm grăbiți și ajunserăm la intrarea prin care coborâsem prima dată.

Dar unde erau cei doi irlandezi, cărora le poruncisem să stea aici de pază?

— Sidi, să știi că a fugit pe aici și l-au prins! spuse Halef.

— În cazul acesta poate că s-au dus dincolo, ca să ne vestească. Hai să vedem!

Alergarăm spre celălalt loc unde pusesem paznici; dar și servitorul lui Iacub își părăsise postul.

— Poate că l-au dus la intrarea unde avem lucrurile! spuse Halef. Hai până acolo, sidi!

— Stai să chemăm pe englez și pe Kodşa Paşa! Coborârăm în grabă, ca să ne luăm felinarul aprins și intrarăm în galeria unde ne așteptau cei doi prieteni. Ieșind cu toții, stinserăm felinarele și ne îndreptarăm spre locul în care știam că-l vom găsi pe Iacub. De departe zărirăm pe servitorul lui Lindsay vorbind foarte însuflețit cu cei doi irlandezi. Lângă ei se afla și servitorul arab al lui Iacub, care-i privea fără să-i înțeleagă. Când ne văzură, veniră în goană spre noi.

— *Sir*, a plecat! strigă Bill de departe.

— Cine?

— Master Iacub.

— Încotro?

— Unde s-a dus și celălalt.

— Care?

— Cel pe care voiam să-l prindem.

— Nu te înțeleg. Credeam că l-ați prins!

— Noi? Nu. N-a trecut pe la noi. Dar am crezut că l-a prins master Iacub, fiindcă l-am auzit trăgând niște focuri de armă și am fugit în ajutorul lui.

— Dar de ce a tras cu arma?

— Întrebați-l pe el!

Arătă spre servitorul lui Lindsay, care rămăsese cu Iacub Afarah și acesta ne istorisi o întâmplare pe cât de uimitoare, pe atât de supărătoare. Stătea cu Iacub în fața intrării și se gândea că ne vom întoarce îndată cu Abraham Mamur. Deodată au început să se audă trosnituri îndărătul lor, și când se întoarseră, văzură că se năruie fundul încăperii ruinate. Se speriaseră, crezând că toate ruinele

acelea uriașe se vor prăvăli peste ei și au fugit. Întrucât însă nu se întâmplă prăbușirea de care se temuseră, își recăpătară curajul și se înapoiau cu băgare de seamă. În clipa când voiau să intre, ca să vadă ce s-a năruit, le ieși în întâmpinare... un călăret: era Abraham Mamur. Se dădură însă imântați în lături. Mamur se folosi de zăpăceala lor și porni în galop. Dar Iacub își revenise repede, însfăcă o pușcă, luă un alt cal al lui Lindsay și se repezi pe urma fugarului, după ce trăsese spre el două împușcături, fără să-l nimerească.

Era o întâmplare incredibilă! Aproape că n-o puteam concepe ca atare! Când pătrunserăm înăuntru, ne încredințărăm însă că povestitorul nu ne mintise. Cea dintâi privire îmi căzu pe locul unde fusese pachetul cu obiecte prețioase. După cum era de așteptat, dispăruse! Lipseau doi dintre caii lui Lindsay și printre ei desigur și cel mai bun.

— Ah! Oh! Vai! strigă Lindsay. După el! Repede! Yes!

Voi să urce pe calul ce-i rămăsese, dar îl oprii, apucându-l de braț.

— Încotro, sir David?

— După ticălosul acela!

— Dar știți măcar unde s-a dus?

— Nu!

— Atunci fiți bun și rămâneți aici, pană când se întoarce Iacub. Vom afla de la el tot ce trebuie să știm.

— Sidi, ce o fi asta? mă întreabă Halef, întinzându-mi o foaie mică și pătrată de hârtie.

— Unde ai găsit-o?

— Era lipită de cal.

Într-adevăr, hârtia era încă udă. Fusese lipită cu saliva calului pe frunte și cuprindea următoarele cuvinte turcești:

[81].
„*Dinle-dim, hop ischit-dim*”. Lovitura fusese strășnică! Desigur că aici în vizuină Abraham n-avusese vreme să scrie cele câteva cuvinte; prin urmare, biletelul fusese pregătit.

Când ne îndreptarăm spre locul ce se năruise, ne lămurirăm pe deplin. Prăbușirea nu se produsese întâmplător, ci după ce se zdruncinase molozul cu care fusese astupată crăpătura. Se aşezaseră scânduri în latul spărturii, iar peste ele se aruncase moloz. Jos, molozul era foarte gros, dar spre vârf se subția mereu, aşa că făcea posibilă supravegherea și chiar urmărirea atentă a unei con vorbiri.

Abraham Mamur cunoștea locul acesta poate de la tatăl său. Își dăduse seama că am izbutit să scap de el, aşa că se repezise în galeria de aici, spre a ne spiona mișcările și a auzi ce plănuim. Îndată ce a văzut că intrarea e păzită numai de cei doi înși, a dărămat fără probleme molozul de sus, iar fuga nechibzuită a paznicilor i-a dat posibilitatea să scape, luând și obiectele prețioase, într-adevăr, Mamur era un răufăcător foarte primejdios!

Englezul se afla lângă cal și-l înșeuă.

- Munca asta e de prisos! îi spusei.
- O, no, foarte trebuincioasă chiar!
- Doar nu-l mai puteți urmări azi!
- Ba tot îl voi urmări!
- Noaptea? Nu vedeți ca s-a întunecat?
- Ah! Hm! Yes! Dar fuge și nu-l mai prindem!
- Să așteptăm și vom vedea!

Kodşa Paşa se apropie de mine.

- Effendi, îmi îngădui să-ți propun ceva?
- Vorbește!

— Hoțul a dispărut în munți, fără îndoială, unde nu-l puteți urmări. Eu am oameni care cunosc fiecare bucătică de pământ de aici și până la mare. Vrei să-i trimit să-l caute?

— Da, effendi, e buna propunerea. Dă poruncile cuvenite și vei fi răsplătit foarte bine!

- Încotro să-i trimit?
- În porturile unde s-ar putea strecura pe vreun vapor.
- Prin urmare, la Tripoli, Beirut, Saïda, Zor și Akka?

— Da, în aceste cinei locuri, fiindcă hoțul nu va rămâne în țară. Trebuie să dai împuterniciri acestor trimiși?

— Da.

— Atunci, grăbește-te să le scrii și trimit oamenii să le dăm bani de drum.

— Vor primi din parte-mi tot ce le trebuie. Îmi veți înapoia cheltuielile, când se vor întoarce. Vouă v-ar cere prea mult.

Cinstitul Kodşa Paşa plecă spre oraș. Ramaserăm în aşteptare și ne trecurăm vremea examinând galeria prin care fugise Abraham. Aprinserăm iar felinarele, lăsarăm servitorii să ne păzească lucrurile și ne cățărărăm printre dărâmături.

Galeria avea aceeași lungime, ca și aceea prin care bâjbâisem la urmă și ducea la aceeași încrucișare, de unde pornisem eu Halef spre calea de ieșire. Acum era foarte simplu, dar nouă ne pricinuise multe necazuri.

După vreo oră apăru Kodşa Paşa, însotit de cinci călăreți. Le dăduse destule merinde și câte o sumă îndestulătoare. Totuși, fiecare din ei primi și din partea lui Lindsay un bacău bunicel. Apoi porniră spre orașele ce le fuseseră destinate.

Aproape de miezul nopții auzirăm pașii obosiți ai unui cal și când ne îndreptărăm spre ieșirea din scobitură, îl zărirăm pe Iacub Afarah. Descălecă, își lăsă calul să pască în voie și se prăbuși, tăcut și amărât. Nu-i puserăm nici o întrebare și-l lăsarăm să se liniștească..

— Allah m-a părăsit! Mi-a zăpăcit mintea!

— Allah nu părăsește pe nici un om cumsecade! îl liniștii eu. Tot vom prinde hoțul. Am trimis oameni la Tripoli, Beirut, Saîda, Zor și Akka.

— Vă mulțumesc! Dar n-am fi avut nevoie de toate astea, dacă nu m-ar fi părăsit Allah! îl prinsesem.

— Unde?

— Sus, dincolo de satul Dșead. În repezeală, luase un cal slabănoș. Eu însă călăream pe cel al effendiului englez.

Calul meu era mai bun, aşa că mă apropiam mereu de el, cu toate că era mult înaintea mea. Gonirăm nebuneşte spre nord şi străbăturăm furtunos satul Dșead. Ajunsesem atât de aproape de el, încât îl puteam prinde.

— De ce nu l-ai împuşcat?

— Nu puteam, fiindcă nu mai aveam gloanţe. Trăsesem ambele cartuşe din armă. Din pricina mâniei, simteam că-mi înzecesc puterile. Voi am să-l ajung în galop şi să-l smulg de pe cal. Dar întâlnirăm nişte nuci, plantaţi tocmai în drum. Hoţul alunecă de pe cal, îşi aruncă pachetul pe umăr şi se strecură printre copaci. Nu-l puteam urmări călare, aşa încât sării şi eu de pe cal. Alergai multă vreme după el, însă era mai iute ca mine. Deodată făcu un ocol şi se întoarse la locul unde se aflau caii. Se avântă pe calul englezului şi fugi, lăsându-mi-l pe cel slabănoag.

— N-ai mai încercat să-l ajungi?

— Ba da, dar n-am izbutit şi s-a înnoptat. M-am hotărât să mă întorc. Allah să prefacă fiece pietricică pe care mi-a furat-o într-un pietroi, care să-i apese sufletul toată viaţa!

Omul acesta de ispravă era într-adevăr de plâns. Îşi pierduse pentru a doua oară averea, după ce era aproape să ři-o redobândească! Eram convins că Abraham Mamur se va duce la Tripoli, întrucât străbătuse satul Dșead, care se afla pe acest drum. Cum însă urma să pornim abia dimineaţa, era neîndoios că nu-l puteam prinde, înainte de a ajunge la Tripoli.

Lindsay era şi mai nervos decât Iacub. Îl înfuria faptul că hoţul îi furase cel mai bun cal.

— Voi pune să-l spânzure, well.

— Pe cine? Pe cel care v-a luat calul? întrebai.

— Yes! Dar pe cine credeaţi?

— Atunci, trebuie să duceţi la spânzurătoare pe prietenul nostru Iacub Afarah!

— Pe Afarah? Pentru ce?

— Păi, el l-a luat, dar hoţul a fost deştept şi a fugit cu el.

— Ah! Oh! Cum s-a întâmplat asta? Povestiti-mi! îl lămurii, istorisindu-i pățania păgubașului nostru. Dar în loc să-l îmblânzesc, turnasem gaz peste foc. Se posomorâ și se înfurie atât de tare, încât se răsti:

— Așa s-au întâmplat lucrurile? Groaznic! Înspăimântător! Ei, dacă e pe calul cel bun, nu-l mai prindeți! Să știți că vă păcălește! Yes! Well!

Iacob își dădu seama că de el era vorba și-și închipui de ce-i furios Lindsay.

— Îi voi cumpăra altul. Liniștiți-l! îmi spuse.

— Ce vrea? întrebă englezul.

— Vrea să vă cumpere alt cal.

— Ei?! Mie?! Să cumpere un cal lui David Lindsay? Ah, din ce în ce mai frumos! Întâi, m-am necăjit că hoțul mi-a luat cel mai bun cal, pe urmă, m-am supărat că nu mi l-a luat el și acum mă necăjesc iar, fiindcă mi se oferă un cal mie, lui David Lindsay. Păcătoasă țară! Plec, mă duc în bătrâna Anglie! Aici nu mai există nici un om deștept!

Același lucru voiam să-l spun și eu. N-aveam nimic altceva de făcut, decât să ne culcăm și a doua zi să fim gata de drum.

Lindsay îl rugă pe Kodşa Paşa să-i găsească doi cai și un însotitor și obținu permisiunea că va fi satisfăcut. După aceea, ne culcarăm.

Puțin după miezul nopții, ne trezi un strigăt. Kodşa venise cu animalele și cu însotitorul cerut de englez. Ne scularăm. Iacob răsplăti pe minunatul slujbaș pentru osteneala depusă și pentru cheltuielile făcute și plecarăm. Firește, fără să ducem cu noi o amintire plăcută a șederii noastre în Baalbek.

Încă în timpul pregătirilor de drum începuse să se lumineze, aşa că acum se vedea bine ținutul pe care-l străbateam. Îndată ce trecuram de câmpia înverzită a Baalbekului, intrarăm într-o câmpie săracăcioasă și aproape nesfârșită, presărată doar cu câteva vii.

Locuitorii pe care îi întrebarăm ne spuseră că n-a înnoptat nici un străin, pe acolo, dar un sătean ce venea din Aîn Ata le povestise că a întâlnit un călăret care se îndrepta spre localitatea aceea. Când sosirăm în localitatea Aîn Ata, aflărăm că a trecut într-adevăr prin sat un călăret și a tocmit un sătean, care să-l călăuzească pe drumul cel mai scurt la Tripoli.

Tocmirăm și noi o călăuză și ne continuăm drumul, întrebând din loc în loc, gonirăm neîncetat după hoț, urcând povârnișul de răsărit al Libanului și coborând pe cel dinspre apus, fără un singur popas care să-și merite numele; doar noaptea ne odihneam puțin. Îmi închipuiesem cu totul altfel călătoria peste munteii aceștia faimoși, unde să născut creștinismul. Nu putui admira nici măcar vestita pădure de cedri.

În sfârșit, zărirăm Marea Mediterană, strălucind în toată măreția apelor ei albastre. La poalele munților și pe țărmul mării, se afla Tripoli, pe care arabi îl numesc Tarabulus el-gharb. Orașul e aşezat ceva mai înăuntru în țării și numai suburbia și portul El Mina se află chiar pe țărm. Între aceste două localități însă sunt o sumedenie de grădini încântătoare, ce întăresc impresia plăcută pe care o face orașul asupra oricărui vizitator.

Când ne apropiarăm de oraș, văzurăm o goletă grațioasă, care părăsea portul. Venisem oare prea târziu? Oare Abraham Mamur era pe bordul ei? Dădurăm pinteni cailor, ca să ajungem mai repede la El Mina. Îndată ce păsirăm în port, îmi îndreptai luneta spre goletă. Nu se îndepărtașe prea mult, aşa încât puteam recunoaște pe călători, care își atintiseră privirile spre uscat. Da, Abraham Mamur izbutise să se îmbarce! Îi văzui limpede trăsăturile și mă cuprinse ciuda. Lângă mine era un marin turc foarte murdar.

— Ce fel de vapor este acesta? am întrebat.

— *Maschallah!* Un velier! a răspuns, întorcându-mi spatele, cu un dispreț specific marinăresc.

Ceva mai deoparte stătea bătrânul *limandar* (comandanțul portului), pe care l-am recunoscut după semnul distinctiv al gradelor. Lui i-am pus această întrebare și am aflat că era „Bouteuse” din Marsilia.

— Încotro se îndreaptă?

— Spre Stambul.

— Mai pleacă, curând, vreun vapor în aceeași direcție?

— Nu.

Bună treabă! Rămăsesem pe țărm! Ce era de făcut? Englezul ocăra pe limba lui, iar irlandezii îl acompaniau; Iacob ocăra în limba kurdă, iar eu aş fi vrut să-l acompaniez. Dar asta nu ajuta la nimic.

— Trebuie să plecăm spre Beirut. Acolo găsim precis o navă mică spre Stambul, am propus eu.

— Chiar crezi, domnule? întrebă Iacob Afarah.

— Sunt convins.

— Dar vroiai să mergem la Ierusalim!

— Pentru asta e târziu acum. N-o să am liniște, până n-o să aflu dacă giuvaierurile sunt pierdute pentru tine sau nu sunt.

Halef, micul meu hagiu, mă întrebă dacă vreau să-l iau și pe el. Asta era de la sine înțeles. Și tot atât de sigur era și faptul că Lindsay nu intenționa să ne lase să plecăm singuri. Iacob le-a dat banii călăuzei și celui care i-a închiriat caii; același lucru a făcut și englezul. Tocmirăm o altă călăuză și luarăm alți cai, iar a doua zi dimineața, expediția s-a pus în mișcare.

Ajunsî în port, am aflat că se afla acolo o goeletă americană care vroia să plece spre Stambul. Ne-am dus s-o vedem. Chila era bine construită și avea tachelaj, deci era un velier bun în care puteai avea încredere, dacă nu te temeai de valurile care se sparg de bord. Am vorbit cu căpitanul și ne-am înțeles. Adio, adio, mândrule Liban! De data aceasta am trecut nepăsător pe lângă tine. Adio, deci rămâne pe altă dată!...

7. Ajunși în Istanbul

Într-o cameră a hotelului „De Pest” din Pera se deosebesc doi bărbați care sorbează renumitul Ruster, oferit de domnul Totfalusi, patronul localului; fumau și după cum pare, se plăcțiseau peste măsură.

Nu prea arătau ca „scoși din cutie”. Unul dintre ei purta cizme înalte și tari din iuft, pantaloni și bluză de culoare brună, avea o față arsă de soare și mâini de beduin. Celălalt era searbăd, parcă n-avea vlagă în el: excepție făcea doar nasul, care era tot de un roșu persistent. Beau și fumau și fumau și beau, în cea mai adâncă tăcere. Să fi fost oare plăcțiseala de vină, sau erau preocupări din cauza gândurilor care frământă uneori mintea omenească și pe care, din fericire, cuvântul nu-i în stare să le rostească totdeauna?

Părea că ultima variantă era cea reală, căci, deodată, bărbatul cel fără de vlagă deschise gura, își scutură nasul și închise ochii. Nu se mai putea stăpâni: unul dintre măretele sale gânduri se eliberă și se smulge, ieșindu-i victorios din gură, prin cuvintele:

— Master, ce părere aveți despre chestiunea orientală?
— Cred că nu trebuie marcată cu semnul întrebării, ci cu semnul exclamării, sună răspunsul brunetului.

Slăbănușul închise din nou gura, holbă ochii și făcu o figură, de parcă ar fi trebuit să îngheță cu totul un volum de Keladis, „Aforismele unui înțelept”, format mare și îmbrăcat în piele de porc.

Slăbănușul era *sir* David Lindsay, iar brunetul chiar eu. Niciodată, din păcate, nu m-am ocupat de politică, iar de chestiunea orientală am orăore. Cel ce poate — primul — să o definească, acela poate să-o și rezolve. Ea și aşa-numitul „om bolnav” al societății m-au redus la tăcere chiar și în mijlocul celei mai însuflețite asistențe. Nu am studiat

medicina politică și deci, nu pot să precizez de ce anume boala suferă omul modern; dar cred că, în apropierea sa, predomină anumite stări pe care numai sănătoase nu le-aș numi.

Turcul este un om, iar pe un om nu-l faci bine, dacă vecinii îi încangoară patul și taie cu săbiile bucată cu bucată din trupul său, ei, ei care sunt creștini. Pe un om bolnav nu trebuie să-l omori ci să-l faci bine, căci și el are același drept sfânt de a trăi ca și alții. Se pot înlătura din trupul său bolnav virușii care îi fac rău și i se poate oferi un mijloc care să-l tămăduiască și să-l facă să fie din nou un om apt de muncă. Cândva, turcul a fost un nomad aproape sălbatic, dar curajos, un camarad loial, blajin, care, cu drag, dădea altuia ceea ce-i aparținea, dar oprea și pentru el. Apoi, sufletul său simplu a fost prins în mrejele periculoasei țesături a viziunilor islamică, a minciunii și a contradicțiilor; a pierdut seninătatea judecății sale încă neexperimentate, a dorit să-și găsească drumul și s-a înfăsurat și mai tare în această țesătură. Atunci, morocănosul camarad s-a înfuriat, s-a înfuriat pe sine și pe alții: vroia să aibă certitudinea, vroia să vadă odată pentru totdeauna dacă este adevărat că vorba Profetului va trece, în vîrful paloșului, peste univers. Și-a atârnat de gât tolba cu săgeți, a pus mâna pe suliță și pe arc, a încălecat pe un cal fagos și l-a luat de moț pe primul, pe cel mai bun vecin. A ieșit biruitor o dată și încă o dată, iar cu timpul izbânzile au început să-i placă. Odată cu izbânzile, simțea că-i sporesc puterile și încrederea în sine; de aceea, își continuă semet drumul. Vrajmașii lui se prăbușeau neputincioși la picioarele sale. Putea să înoate în aur și mărgăritare, dar mâncă tot brânză uscată de oaie și pâine tare de ovăz, fiindcă în felul acesta își întărea oasele și-și otetea mușchii.

Lucrurile rămaseră neschimbate, până când turcii fură nevoiți să se afunde în mocirla fățărmiciei bizantine și a sireteniei grecești. Au fost lingușiți, fiind lăsați să creadă că sunt semizei. Li se dăruiră o sumedenie de atenții și

prilejuri de a se distra. Se născociră o grămadă de ispite, care să le sleiască puterile și li se infiltrară obiceiuri, care să-i ducă la pieire. Firea turcului se împotrivi, vreme îndelungată, stăruitoarelor ademeniri; dar în clipa când nu se mai arăta destul de tare, ca să se împotrivească, boala începu să facă pași uriași. Acum zace încurajat de sfătitorii interesați, care nu se tem să-și împartă de pe acum moștenirea ce ar urma să lase, cu toate că trăiește încă.

Unul singur stă deoparte, compătimindu-l creștinește. I-a fost cândva vrăjmaș cinstit și ar vrea să-i fie acum un prieten tot atât de cinstit. A înțeles și a recunoscut că turcii au un drept tot atât de întemeiat și de mare să-și apere și să-și păstreze țara, după cum l-au avut prusienii, păstrându-și Silezia, Saxonia și Hanovra. Bolnavul în jurul căruia stau vulturii la pândă citește în privirea acestui singur om cinstit chezășia însănătoșirii; de aceea, se simte în stare să facă orice de hatârul lui, chiar lucruri pe care nu le-a impus nicicând celor înfrânti de el.

Acest singuratic e germanul. Dacă germanul e sortit cu adevărat să schimbe istoria lumii, având rolul de propovăduitor al omeniei creștine, convingerea lui este că Mecca va fi pustiită cândva și anume atunci când dragostea va izbuti să învingă ura. Sau ar fi o nebunie presupunerea că turcul ar putea deveni creștin? Ar însemna să se tăgăduiască puterea Evangheliei...

Care-i rostul acestei introduceri? Nu-i urăsc pe turci, dar mi-e milă de ei fiindcă sunt creștin și-mi pare rău, totdeauna, când aud vreun vrăjmaș de-al lor, susținând că nu pot fi ajutați cu nimic. Într-o astfel de susținere, e de văzut nu numai trufia fariseică, dar și simțământul creștinesc. Apărătorii sfintei noastre biserici au arme mai puternice decât săbiile și tunurile. Armele acestea au cucerit împărății, fără vărsare de sânge. De ce să nu domnească și de acum încolo aceeași cucerire pașnică?

Aceasta-i soluția problemei orientale, văzută de un creștin...

Velierul se afla jos, la „Cornul de aur”. Până acum se dovedise o corabie minunată și ajunsese cu o zi întreagă înaintea noastră la Istambul.

Când coborărăm pe uscat, mă îndreptai spre velier. Căpitanul ei mă întâmpină cu prietenia călduroasă, atât de proprie francezilor.

— Voiți să vizitați vasul? mă întrebă.

— Nu, domnule căpitan; aş dori să vă întreb ceva despre unul din călătorii pe care i-ați avut la bord.

— Vă stau cu placere la dispoziție!

— La Tripoli s-a îmbarcat un călător...

— Da, unul singur.

— Îmi puteți spune sub ce nume s-a înscris?

— Ah, sunteți polițist?

— Nu, sunt un german oarecare, iar cel despre care vă întreb a furat în Damasc unui prieten o sumedenie de pietre prețioase. L-am urmărit, dar am ajuns în Tripoli tocmai în clipa când porniserăți. Numai la Beirut am fi avut posibilitatea să vă urmăram. Aceasta-i pricina vizitei pe care am venit să v-o fac.

— Îmi pare rău că prietenul dumneavoastră a fost păgubit, dar nu știu dacă v-aș putea fi de folos, cu toate că aş dori-o.

— Călătorul acela a părăsit vasul îndată ce ați sosit?

— Da, numaidecât. Ah, îmi amintesc acum că a făcut semn unui hamal să urce la bord, ca să-i ducă lucrurile, adică pachetul, căci n-avea decât un pachet. Aș recunoaște oricând hamalul. Călătorul se numea Afrak Ben Hulam!

— E un nume fals!

— Se poate. Vă rog să mai poftiți la bord. Vă făgăduiesc sincer că-l voi întreba pe hamal, îndată ce-l voi întâlni.

Plecai! Ceilalți mă așteptau pe mal. Iacob Afarah porni în fruntea noastră, ca să ne călăuzească la locuința fratelui său. Nici Lindsay, nici eu n-aveam de gând să acceptăm

ospitalitatea acestuia, dar puteam cel puțin să-i facem cunoștință.

Marele negustor Maflei locuia în preajma noii moschei, Jeni Dșani, iar înfățișarea casei în care locuia era desigur o imagine convingătoare a averii sale. Fără să ne spunem numele, furăm conduși în selamlâc unde, după scurtă vreme apăru fratele lui Iacub.

Era uimit de vizita atâtorei își; dar când îl zări pe Iacub, își uită solemna atitudine musulmană și se îndreptă cu pași mari spre el, îmbrățișându-l cu dragoste nestăpânită.

— *Maschallah*, frate-meu! A dăruit oare Allah lumină adevărată ochilor mei?

— Ochii-ți spun adevărul, frate!

— Atunci, Allah să binecuvânteze pașii tăi și ai prietenilor tăi!

— Da, oaspeții cu care ani venit sunt adevărați prieteni.

— Ai venit la Istanbul pentru afaceri?

— Nu. Dar vom vorbi mai târziu despre asta. Isla, fiul tău iubit, e în Istanbul sau a plecat undeva?

— E aici, sufletul său se va bucura mult, când te va vedea.

— Va avea și altă bucurie. Cheamă-l!

Trecuță câteva minute, până la înapoierea lui Maflei, însoțit de Isla Ben Maflei. Mă dădui repede deoparte. Tânărul își îmbrățișa unchiul și se uită în jur. Privirea-i se opri asupra lui Halef, pe care-l recunoscu numai decât:

— *Allah!* Hagi Halef Omar, iată-te în Istanbul! Când ai venit? strigă uimit. Fii bine venit slujitor și apărător al prietenului meu! Te-ai despărțit de el?

— Nu.

— Atunci, e și el în Istanbul?

— Da.

— Și de ce n-a venit cu tine?

— Ia uită-te bine!

Isla se întoarse, mă zări și mi se aruncă de gât.

— Effendi, nu-ți poți închipui câtă bucurie-mi faci. Tată, îl vezi pe omul acesta? E Kara Ben Nemsi effendi, despre care ți-am povestit, iar dânsul e Hagi Halef Omar Aga, prietenul și slujitorul său.

Urmă o scenă care emoționă până și pe flegmaticul englez. Servitorii se repeziră să aducă pipe și cafele. Maflei și Isla închiseră la iuțeală prăvălia, ca să nu se mai ocupe decât de noi și ne așezăm cu toții pe perne, începând să pălvărăgim.

— Dar unde i-ai întâlnit și cum l-ai cunoscut pe acest effendi, unchiule? întrebă Isla.

— A fost oaspetele meu în Damasc, ne-am întâlnit în stepă și ne-am împrietenit.

Căpitanul își mângâie gânditor bărbia.

— De ce nu ne spui nimic despre Afrak Ben Hulam, fiul unchiului meu și nu ne transmiți salutări din partea lui?

— Salutări nu-ți aduc, dar îți voi împărtăși oarecare noutăți.

— Noutăți fără salutări? Nu te înțeleg.

— A venit la mine un anume Afrak Ben Hulam, dar nu era cel adevărat.

— *Alla 'l Allah!* E cu putință? îi dădusem o scrisoare. Nu ți-a adus-o?

— Ba da. V-am îndeplinit dorința și l-am primit. I-am dat adăpost în casa mea și i-am deschis inima, dar a fost nerecunoscător, fiindcă mi-a furat toate bijuteriile.

Când auziră această veste, tatăl și fiul amuțiră. Curând, tatăl își reveni, sări de pe perne și strigă:

— Greșești! Nici un om în vinele căruia curge sângele părinților noștri nu săvârșește o asemenea ispravă!

— Sunt de aceeași părere, răsunse Iacub. Cel care mi-a adus scrisoarea și a spus că se numește Afrak Ben Hulam era un străin.

— Crezi că îi dau unui străin asemenea scrisori?

— Îți repet că era un străin. Întâi se numea Davud Arafim, apoi Abraham Mamur și acum...

Isla tresări:

— Abraham Mamur? Ce-i cu el? Unde e? Când l-am văzut?

— A fost în casa mea, a locuit și a dormit sub acoperișul meu. I-am incredințat obiecte în valoare de milioane, fără să bănuiesc o clipă că era Abraham Mamur, vrăjmașul nostru de moarte!

— *Allah kerihm!* Mi se împietrește inima! spuse bătrânul. Câtă nenorocire a pricinuit scrisoarea mea! Dar cum a ajuns în mâna lui?

— L-a omorât pe adevăratul Afrak Ben Hulam și i-a luat scrisoarea. După ce a citit-o s-a hotărât să vină la mine și să se dea drept rudă, ca să-mi jefuiască toată prăvălia. Numai acestui effendi trebuie să-i mulțumesc, dacă hoțul n-a izbutit să-și înfăptuiască în întregime planul.

— Ce-ai făcut cu el?

— A fugit și l-am urmărit. A venit ieri aici, cu un vaporăș francez, dar noi am sosit abia azi.

— Mă, duc să stau de vorbă cu căpitanul francez, spuse Isla, ridicându-se.

— Rămâi, îi spusei. Am vorbit eu cu el. Hoțul părăsise vasul, dar căpitanul mi-a făgăduit că ne va ajuta. Mi-a propus să mai vin la bord.

— Atunci, nu ne mai chinuiți sufletele și povestiti-ne totul aşa cum s-a întâmplat.

Fratele său îi îndeplini dorința și istorisi în detaliu toate pățaniile, spre uimirea celor doi ascultători. Maflei dorea să se ducă imediat la cadiu și la cei mai mari judecători; mai mult, voia să pună întregul oraș în mișcare, ca să putem prinde hoțul. Era atât de furios, încât măsura în lung și-n lat selamlâcul, ca un leu care-și aşteaptă vrăjmașul. Și Isla era din cale afară de nervos. După ce se liniștiră și săngele le circulă iarăși normal prin vine, le reveni și înțelepciunea atât de necesară în asemenea împrejurări și capabilă să ducă la o hotărâre corectă.

Îi sfătuii să nu cerem deocamdată sprijinul poliției. Voiam în primul rând să văd dacă nu va descoperi vreunul

dintre noi urma răufăcătorului. Propunerea mea fu primită. Când englezul, Halef și cu mine ne ridicarăm ca să plecăm, Maflei și Isla nu voia să ne lase. Ne cerură să fim negreșit musafirii lor, în timpul sederii noastre la Istanbul. Ca să putem locui nestânjeniți, ne puseră la dispoziție o minunată căsuță încunjurată de o grădină și furăm nevoiți să consumăm, spre a nu-i jigni într-un mod de neierat.

Căsuța aceasta se afla în fundul grădinii; încăperile erau bine orânduite, după tradiția turcească și datorită izolării ei puteam trăi în tihă, fără să jertfim cerințelor orientale libertatea pe care o îndrăgeam. Ne odihneam în voie și cercetam pe îndelete mijloacele cu ajutorul cărora am putea descoperi urmele dușmanului în Constantinopol, unde oricine poate dispărea în multimea ce forfotește pretutindeni, o astfel de încercare era foarte anevoieasă. Nu ne rămânea decât să ne lăsăm la voia întâmplării, având însă grija să cutreierăm stăruitor toate cartierele orașului. Se părea că ne surâde norocul, întrucât după trei zile de la sosirea noastră, ne căută un hamal, care ne spuse că l-a întâlnit un căpitan de vapor și l-a trimis să stea de vorbă cu noi.

Îl întrebai despre călătorul căruia i-a dus pe chei un pachet de pe vaporul aceluia căpitan și aflai că omul nostru fusese văzut într-o casă de pe marea arteră Pera. Hamalul era încredințat că va recunoaște casa și voia să meargă cu mine, ca să mi-o arate. Firește, îi primii propunerea numai decât.

[182]

În casa aceea locuia un *kitak*, care-și aminti cu precizie că înainte cu trei zile fusese vizitat de cineva, care l-a întrebat dacă știe undeva o casă de închiriat. A plecat cu el ca să viziteze câteva locuințe, dar nici una dintre ele n-a fost pe placul străinului; după ce agentul și-a primit răsplata pentru osteneală, s-au despărțit fără să se revadă și fără să mai știe unul de altul, altceva nu putui afla. Totuși, pe drumul spre casă, avui o întâlnire de oarecare

însemnatate, care părea că mă va răsplăti pentru infructuoasa vizită făcută agentului. Intrăsem într-o cafenea, ca să sorb o cafea de Mocca și să fumez o pipă și de-abia mă aşezasem pe pernă, când auzii un glas strigându-mă în limba germană:

— *Hurrjeh*, e adevărat sau mă însel? Dumneavoastră sunteți sau e altcineva?

Mă întorsei spre cel care vorbise și văzui un bărbat, cu chipul aproape ascuns de o barbă deasă, care mi se părea cunoscut, dar nu-mi aminteam unde-l mai văzusem.

— Cu mine vorbiți? Îl întrebai.

— Firește. Nu mă mai cunoașteți?

— Sunt sigur că vă cunosc, dar v-aș ruga să-mi veniți într-ajutor, fiindcă nu-mi aduc aminte de unde!

— Ați uitat oare pe Hamsad Al Dşcharbaja, care v-a cântat colo la Nil melodia cu birjarul și după aceea...

Îl întrerupsei:

— Ah, aşa e! Barba dumneavoastră m-a derutat. Noroc bun, domnule! Luați loc lângă mine! Cred că nu vă grăbiți.

— Am destulă vreme, mai ales dacă veți avea bunăvoiță de a-mi plăti cafeaua. Sunt, cum se zice, lefter.

Se aşeză lângă mine și pălvărăgirăm nestingheriți, întrucât știam că musulmanii din preajma noastră nu înțelegeau germana.

— Prin urmare, sunteți lefter! Cum s-a întâmplat? Îl întrebai. Povestiți-mi cum v-a mers, de când nu ne-am mai văzut.

— Cum mi-a mers? Hm! Rău! Și cu asta v-am spus totul. Acel Isla Ben Maflei, pe care l-am servit, m-a alungat, întrucât nu mai avea nevoie de mine. Am plecat la Alexandria și de acolo am pornit cu un grec la Kandia; am devenit un fel de marină și am ajuns aici, unde m-am stabilit.

— Și cu ce vă îndeletniciți?

— Cu orice; cu mijlociri de tot felul, cu întovărășirea străinilor prin oraș, cu servicii de toate soiurile, în sfârșit

cu treburile din care îmi pot câștiga un ban. Din păcate nu găsesc pe nimeni căruia să-i mijlocesc vreo afacere. Și până la urmă le încheie toți, fără mine. Nu găsesc niciodată prilejul de a fi util, aşa că toată ziua mă învârtesc degeaba prin oraș și flămânzesc strănic. Sper că-mi veți da vreo îndeletnicire, domnule compatriot, fiindcă vă amintiți cât de vrednic am fost data trecută și cum am știut să vă fiu de folos!

— Vom vedea! Dar de ce nu v-ați dus la Isla Ben Maflei, când ați ajuns aici? Știți doar că-i în Istambul.

— Mulțumesc! Nici nu vreau să aud de el. M-a îmbolnăvit; mi-a jignit onoarea și mi-a rănit sufletul. Nu merită să-i fac placerea de a mă duce la el.

— Locuiesc la el, spusei.

— Oh, asta-i foarte neplăcut, fiindcă n-am să vă pot vizita!

— Păi, nu-l vizitezi pe el, ci pe mine!

— E același lucru! Nu voi călca niciodată pragul casei lui; dar mi-ar plăcea mult să vă fiu de folos în vreun fel oarecare.

— Îți voi da prilejul. Îți mai aduci aminte de acel Abraham Mamur, căruia i-am luat fata?

— Foarte bine. Se numea, de fapt, Davud Mamur și a fugit.

— Ei, e în Constantinopol și vreau să dau de el.

— Știu foarte bine că-i aici, fiindcă l-am văzut.

— Ah! Unde?

— Colo sus, în Dimitri. L-am întâlnit, dar nu m-a recunoscut.

Ştiam că Sf. Dimitri, ca și Tatavola, Jenimahalle și Ferikjoe, e unul din cartierele rău famate ale orașului, aşa încât îl întrebai:

— Vă duceți des prin Sf. Dimitri?

— Foarte des. Locuiesc acolo.

Aflasem de-ajuns. Acest frizer din Juterbog se aciuase și rămăsese în cartierul grecesc Dimitri, cel mai decăzut

cartier al Istambulului. Acolo, crima e tot atât de obișnuită, ca în vestita „Stradă a apei” din New York, sau în ulicioara Blackfriars din Londra. Străbaterea acestui cartier e foarte primejdioasă seara; iar ziua găsești la fiece pas, pe dreapta și pe stânga, vizuinile în care viciul își sărbătorește orgiile sau în care mișună bolile cele mai dezgustătoare.

— În Sf. Dimitri locuiești? îl întrebai. Nu puteați găsi o locuință într-altă parte?

— Ba da, sunt peste tot locuințe; dar în Sf. Dimitri e, foarte frumos, mai ales dacă ai bani, ca să te poți bucura de tot ce te înconjoară.

— Nu cumva l-ați urmărit pe Abraham Mamur, când l-ați întâlnit? Aș ține mult să știu unde locuiește.

— L-am lăsat să-și vadă de drum și sunt încântat că nu m-a recunoscut. Dar cunosc bine casa de unde a ieșit și măș putea interesa acolo.

— N-ai vrea să-mi arăți acum casa aceea?

— Da. Cu plăcere!

Plătii cafeaua mea și a lui. Închiriarăm doi cai din apropiere de cafenea și urcarăm spre Sf. Dimitri, prin Pera și Tepe Başi.

Se spune că Neapole, Dresden, Copenhaga și Constantinopol sunt cele mai frumoase orașe ale Europei. Nu pot contrazice aceste afirmații. Dar în privința Constantinopolului trebuie să precizez că orașul acesta poate fi socotit frumos numai dacă-i privit de la „Cornul de aur”, îndată ce păsești înăuntrul lui, însă, iese la iveală adevărata lui infățișare. Îmi aduc aminte de acel lord englez, despre care se povestește că a vizitat Constantinopolul la bordul iahtului său, dar fără să coboare pe uscat. Lordul a pornit de la Rodosto, așezat pe țărmul de nord al Mării de Marmara, până la Istanbul, îndreptându-se spre „Cornul de aur” și pătrunzând până sus, la Eyub și Sudludje. Apoi s-a întors în Bosfor, mergând până la Marea Neagră și s-a înapoiat iarăși, păstrând convingerea că și-a

făcut o imagine desăvârșită a Constantinopolului, fără să și-o lase întinată de aspectele negative.

Pătrunzând în oraș, ești nevoit să străbați o sumedenie de ulicioare înguste, strâmbе și întortocheate, pe care îți este cu neputință să le numești străzi. Cele mai multe adesea sunt clădite din lemn, fiind lipsite de ferestre și având o înfățișare tristă. La fiece pas, te lovești de câte unul din câinii aceia urâți și murdari, care în orașul acesta țin locul gardienilor publici, iar din pricina îngustumii de neînchipuit a străduțelor, trebuie să te aștepți în fiecare clipă să fii trântit în mocirlă de hamalii, caii, măgarii sau de orice alți trecători, oameni sau animale, care forfotesc necontentit și pretutindeni.

Drumul nostru spre Sf. Dimitri m-a convins pe deplin că orașul Istanbul este „unul dintre cele mai frumoase ale Europei”. Toate ulițele erau pline de resturi de pește, carne, fructe și legume, aruncate nepăsător de negustorii respectivi. Peste tot zăcea mormane de coji de pepeni, intrate în putrefacție. Lângă măcelării, caldarâmul era scăldat în sânge, care începuse să miroasă urât, fiindcă se adunase fără îndoială de zile întregi. Pe margini erau zvârlite cadavre de câini, pisici și șoareci, învălmășite cu bucăți sfâșiate din caii căzuți din pricina bolii sau a foamei. Vulturii și câinii erau singurele ființe care se îngrijeau cu râvnă de toate aceste „podoabe” ale Istanbulului. De-abia ne puturăm feri de hamalii care tărau prin străduțele neîngrijite pietroale, scanduri și grinzi, de un măgar împovărat în chip nemilos, de un musulman gras și de o căruță trasă de boi. Văzând că scăpasem nestrivit de aceste obstacole, mă socotii un om norocos și dibaci.

În sfârșit, ajunserăm în cartierul Sf. Dimitri. Coborâram de pe cai și-i dădurăm lui *aldışis* **[183]**. Mai întâi, compatriotul avu grija să-mi arate locuința sa. Era aşezată în partea din spate a unei colibe prăbușite pe jumătate și se asemăna mai curând cu un grajd de capre, decât cu o

locuință omenească. În locul ușii se aflau niște jurnale lipite cap la cap. O spărtură în zid slujea drept fereastră. „Mobila” era reprezentată printr-un urcior de apă, fără toartă, deasupra căruia-și țesuse plasa un păianjen, mare și o pânză zdrențuită, folosită în locul canapelei. Privii înmărmurit odaia aceasta sărăcăcioasă și jalnica și ieșii apoi în stradă, împreună cu compatriotul meu. Mă conduse într-o casă, a cărei înfățișare nu era deloc impunătoare și care se dovedi și pe dinăuntru la fel de neplăcută. Era un fel de cârciumă și cafenea grecească, în care viața unui om nu prețuiește nimic și ai cărei clienți duc o viață tainică și au îndeletniciri de nebănuț.

Fără să se opreasca în prima încăpere, frizerul mă conduse într-o odăiță dosnică, în care se jucau cărți și se fuma opium. Fumătorii erau tolăniți în diferite poziții pe o saltea de paie, întinsă între doi pereți ai odăii. Un bătrân își aprindea narghileaua cu otravă. Corpul lui scheletic se îndreptase parcă, din pricina poftei de opium. Ochii lui, închiși pană atunci, străluciră, iar mâinile-l tremurără. Uitându-mă la el, mă simții năpădit de dezgust. Lângă el zacea un copil de cel mult zece ani, pradă unor visuri amețitoare. Zâmbea de parcă ajunsese într-ai șaptelea cer al lui Mahomed; și el căzuse victimă patimei drăceaști, din ghearele căreia nu scapă nimeni. În preajma lui era trântit un dalmațian lung și slab, ce se zbătea în culmea betiei opiumului; iar puțin mai încolo rânește figura dezgustătoare a unui derviș, care-și părăsise mănăstirea și vizitase această văgăună decăzută, spre a-și jertfi puterea de viață imaginilor nebunești ale narcoticului amăgitor.

— Și dumneata fumezi opium? îmi întrebai, bănuitor, călăuza.

— Da, răspunse; dar nu de multă vreme.

— Pentru numele lui Dumnezeu, atunci tot te-ai putea dezbăra de viciu! Nu ți-ai dat încă seama cât de vicleană și de drăceașcă e otrava asta?

— Drăcească? Hm! Înseamnă că n-o cunoașteți!
Dimpotrivă, e dumnezeiască! Voiți să-i încercați gustul?

— Nici nu mă gândesc. Ce se poate bea aici?
— Vin. Comand eu. Plata vă privește!

Ni se aduse un vin grecesc, roșu și gros, al cărui gust neplăcut era de nesuportat și care mă făcu să mă gândesc cu plăcere la struguri delicioși din viile grecești. Așadar, aceasta era casa în care avea de lucru Abraham Mamur. Îl întrebai despre el pe stăpânul localului. Întrucât însă n-am vrut să-mi spun numele, dintr-un firesc spirit de prevedere și nici nu-l știam pe cel de care se folosea acum hoțul, cercetarea mea fu zadarnică.

I-am atras atenția frizerului să mă anunțe, îndată ce-l va întâlni pe cel căutat. Îi dădui o sumă mică de bani și mă despărții de el; dar încă nu ajunsesem în pragul localului și lăzui că se aşează repede lângă jucători, ca să-și piardă banii în jocuri de noroc și să-i cheltuiască pe opium. Îl socotii pierdut, trupește și sufletește, îmi propusei, totuși, să încerc să-l readuc pe căi sănătoase.

A doua zi era vineri. Isla, care avea treburi la Pera, mă rugă să-l întovărășesc. La înapoiere, trecuram pe dinaintea unei clădiri în formă de moschee, aflată în preajma legației rusești și împrejmuită de un grilaj. Isla se opri și mă întrebă:

— Effendi, ai văzut vreodată pe *chora-teperler*^[184]?
— Da, dar nu aici în Constantinopol.
— Aici e mănăstirea lor și tocmai acum o ora de rugăciune. Vrei să intrăm?

Îi răspunsei afirmativ și trecuram prin poarta larg deschisă a grilajului, păsind într-o curte pardositară cu plăci mari de marmură. În partea stângă era un cimitir, împrejmuit de asemenea de un grilaj. Printre zăbrele se zăreau, sub umbra unor chiparoși înalți, o sumedenie de pietre albe funerare, care aveau niște ornamente asemănătoare turbanelor. Pe o parte a pietrelor se afla

numele celui mort și un verset din *Coran*. În după-amiaza aceasta, cimitirul era vizitat de o sumedenie de femei și printre copaci străluceau pretutindeni voalurile albe și mantilele colorate. Turcului îi place să viziteze locurile în care morții își dorm somnul de veci.

În partea din fund a curții se afla un pavilion rotund cu o turlă, iar în dreapta era mănăstirea, o clădire deasupra căreia se afla tot o cupolă și al cărei spate dădea spre strada.

În mijlocul curții se înălța un chiparos în jurul căruia se încolăcise iedera până la vârf. Curtea era plină de oameni care se îmbulzeau spre pavilion. Dar Isla mă conduse mai întâi în mănăstire, ca să cunosc interiorul acestui lăcaș al dervișilor.

Derviș e un cuvânt persan și înseamnă „sărman”; în arabă dervișul se numește „fachir”. E numit derviș orice insăcare aparține unui ordin religios musulman. Sunt multe ordine de acest fel, dar apartenenții lor nu depun nici un jurământ; nu știu ce înseamnă sărăcia, curățenia și

[85]

supunerea. Tekkije și Khangah^[85], sunt adesea foarte bogate în terenuri și proprietăți clădite, care le aduc venituri însemnante. De altminteri, întreaga preoțime turcă are o stare îmbelșugată. Cei mai mulți călugări sunt căsătoriți și se îngrijesc cu râvnă de mâncare, băutură, dormit, jocuri de noroc; ei fumează și se simt bine, fiindcă n-au nici o grijă. Înainte, dervișii aveau o mare însemnatate politică și religioasă. Acum, autoritatea lor a scăzut mult. Ei se mai bucură doar în fața credincioșilor de oarecare considerație. De aceea au născocit felurite şiretenii prin care încearcă să se dea drept înși însuflați cu harul divin, sau drept vrăjitori. Joacă diferite piese de teatru și mici comedii, însotindu-le de diferite cântece, dansuri ciudate și vaiete.

Trecând prin poarta mănăstirii, păsirăm într-o încăpere înaltă și friguroasă, care se întindea pe toată lărgimea

clădirii. În stânga era un corridor dreptunghiular, pe dreapta și pe stânga căruia se aflau chiliile dervișilor. Ferestrele chiliilor dădeau spre curte. Uși nu existau, aşa încât de pe corridor chiliile puteau fi văzute în întregime. Orânduirea lor era foarte simplă: în toată chilia nu era decât o singură pernă, întinsă de-a lungul pereților. Pe acest divan ședeau dervișii, având pe cap niște tichii de pâslă în forma unor căpătâni de zahăr, asemănătoare intru totul celor pe care le poartă clovnii din circurile noastre. Unii fumau, alții se pregăteau în vederea dansurilor pe care urmau să le execute și în sfârșit alții stăteau adânciți în gânduri și nemîșcați, ca niște statui. De aici ne îndreptărăm spre pavilion și după ce străbăturăm o sălită pătrată, ajunserăm în sala principală, care avea formă ortogonală. Niște coloane subțiri sprijineau cupola sălii. În partea din spate a încăperii era un rând întreg de ferestre deschise. Podeaua lucea ca oglinda. De-a lungul tuturor celor opt pereți ai sălii se întindeau câte două rânduri de loji; unul puțin deasupra nivelului podelei, iar celălalt pe la jumătatea înălțimii sălii. Câteva loji din rândul de sus aveau zăbrele aurite și erau destinate femeilor. O altă lojă, tot în rândul de sus, era ocupată totdeauna, de cor. Toate lojile erau pline. Găsirăm însă două locuri într-o din ele.

Tocmai se începea reprezentarea unei comedii, care trebuia să pară ca fiind închinată preamăririi lui Dumnezeu.

Prin ușa principală intrară vreo treizeci de derviși, în frunte se afla conducătorul lor. Era un bărbat bătrân, cu barbă căruntă și purta o haină lungă și neagră. Ceilalți erau îmbrăcați în rase de culoare închisă, iar pe cap purtau tichiile acelea înalte de formă conică. Păsiră încet în sală, o înconjurară cu toată gravitatea de trei ori și se așezără, cu picioarele încrucișate: conducătorul în fața intrării, iar ceilalți în dreapta și stânga lui, în două semicercuri. Se auzi apoi o muzică îngrozitoare, ale cărei sunete îmi sparseră timpanele; urmă un cântec, de jale care, după cum spunea

un poet german, „ar fi înduioșat pietrele și ar fi turbat oamenii”.

După ce sfârșiră cântecul, dervișii începură să facă o sumedenie de plecăciuni, fie aplecându-se unii spre alții, fie încovoindu-se cu toții în fața conducătorului lor. Își încrucișără picioarele și se legănără la dreapta și spre stânga, înainte și îndărăt, își răsuciră jumătatea de sus a corpului și capul, își încrucișără ele câteva ori brațele, își frânseră mâinile, pocnindu-și-le, se trântiră pe podea, lovind-o neîncetat și zgomotos cu vârful tichiilor.

Această primă parte a ciudatei serbarei tinu o jumătate de oră. Muzica și cântecele amuțiră, iar dervișii se aşezără iarăși, cu picioarele încrucișate. Toată reprezentarea pe care o văzusem mă ispitea să cred că dervișii aceia erau nebuni; cu toate acestea, privitorii turci îi urmăriseră cu o evlavie deosebită și păreau înălțați sufletește.

Se auzi iar muzica, dar sunetele erau mai vioaie. Dervișii săriră cu toții deodată, își zvârliră rasele și se înfățișără în îmbrăcăminte albă. Reluară plecăciunile unii către alții și cu toții în fața conducătorului lor și începură dansul, din cauza căruia fuseseră porecliți „dăňtuitarii”. De fapt nu era un dans, ci un fel de învârteală pe loc. Fiecare derviș rămăsese pe locul pe care se afla, învârtindu-se încet într-un picior și tinându-și mâinile încrucișate pe piept, ori îndepărțându-și-le când înainte și înapoi, când în dreapta și în stânga. Ritmul muzicii devinea din ce în ce mai vioi, iar legănările dervișilor își iuțiră și ele ritmul; în cele din urmă repeziciunea acestor mișcări fu atât de uluitoare, încât închisei ochii, ca să nu amețesc doar privindu-le. Dansul tinu altă jumătate de oră și dervișii începură să se prăbușească unul după altul. Comedia se sfârșise. Scosei un suspin de ușurare, făgăduindu-mi să mă feresc de a mai vedea vreodată „dansurile dervișilor”. Toți ceilalți spectatori, însă, care aparțineau păturii de jos a societății, plecară încântați de cele ce văzuseră. Isla se uită la mine și mă întrebă:

— Cum ți-a plăcut, effendi?

— Ca să fiu sincer, am amețit! îi răspunsei.

— Ai dreptate. Nu știu dacă Profetul a orânduit asemenea țopăielii. De altfel nu știu nici dacă întreaga lui învățatură se potrivește țării noastre și poporului musulman.

— Tu spui asta, tu care ești musulman?

— Effendi, îmi șopti, Senița, soția mea, e creștină! Îmi dăduse astfel de înțeles gândurile pe care nu voia să mi le mărturisească prin cuvinte. O soție vrednică și deșteaptă este „sufletul casei”, o adevărată paznică a culturii și conștiinței-divine.

Când păsirăm în curte, îndreptându-ne spre ieșire, simții că-mi pune cineva mâna pe umăr. Mă oprii și mă întorsei; în fața mea se afla un Tânăr, pe care-l recunoscui numai decât.

— Omar Ben Sadek! Ce-i cu tine?

— Lăudat fie Dumnezeu, fiindcă-mi dăruiește bucuria de a vedea soarele chipului tău! Sufletul mi-a Tânjit de multe ori după tine, de atunci de când am fost nevoit să mă despart de tine.

Era Omar, fiul lui Sadek, foata noastră călăuză prin Djerid, care fusese împușcată de Abu En Nassr.

— Cum ai ajuns la Istanbul și ce faci aici? îl întrebai.

— Nu vezi că sunt hamal? Hai să intrăm într-o cafenea, sidi, și-ți voi povesti totul.

Isla Ben Maflei auzise încă în Egipt despre aventura noastră în Tunis, aşa încât cunoștea numele lui Omar; de aceea se bucură și el că-l vede și ne însotî în cea dintâi cafenea onorabilă din apropierea mănăstirii dervișilor.

În primul rând, aflai că Omar fusese nevoit să-și ia cămila, pe care o primise de la prietenii săi și pe care vechilul din Kbilli o lăsase pe ascuns lui Abu En Nassr. Cu toate acestea, se ținu după el până la Derna. Îl ajunsese la Bomba, dar cel urmărit se alătură unei caravane ce pornea spre Sivah. Omar a fost nevoit să aștepte un prilej mai bun și să-și schimbe cămila cu o alta, care nu era atât de

vânjoasă. Firește, primi și o mică suma de bani, ca să aibă cu ce să trăiască. Abia după trei săptămâni izbuti să se alăture și el unei caravane, ce se îndrepta spre oaza Sivah, străbătând pustiul nordic Barka și Vadi Dșegabib. Sosi la Sivah, află după cercetări îndelungate, că Abu En Nassr ar

[86]

fi plecat spre Birkei el Kherum, urmând să treacă prin Omm Loghir și Moggarah. Când ajunse la El Kherum, văzu că toată alergătura lui fusese zadarnică și presupuse că Abu En Nassr apucase pe alt drum, ducându-se poate pe vreuna din șoselele sudice de caravane spre El Wah, Farafer sau Daket. Îl căută și în aceste trei oaze, dar nu-l găsi. Plecând la Tafah, înțelese, în urma unor aluzii, că Abu En Nassr pornise cu un vaporăș, în josul Nilului, ascunzându-se sub alt nume. Cutreieră pe rând toate orașele și satele de pe malul Nilului și sosi în Cairo, zdrobit de oboseală.

Din fericire, aici îi fu dat să zărească întâmplător pe Abu En Nassr în piața Mehmed Ali. Îl urmări de-a lungul întregului bulevard Mehmed Ali, până la Esbekieh, dar îl pierdu din ochi. Cutreieră zi și noapte și în cele din urmă îl văzu iarăși în portul Bulak, dar tocmai în clipa când Abu En Nassr se îmbarca pe un vaporăș ce pornea în susul Nilului. Omar nu se putu îmbarca, din pricina că nu avea bani și nici nu i se permise să-și plătească costul călătoriei în schimbul unor prestări de servicii.

Înfuriat la culme și abia stăpânindu-și dorul de răzbunare, fu nevoit să vadă că vrăjmașul său de moarte îi scăpă încă o dată; totuși, un șeic arab, căruia-i istorisi pățania, îi dărui un cal, pentru a putea urmări vaporășul, mergând pe șoseaua de pe malul apei. Străbătu în goană Terraneh, Giza, Nadir, Negileh și Dahari, situate pe unul din brațele Nilului, pentru ca ajungând la Ramanieh să i se spună că vaporășul se îndreptase spre celălalt braț. Porni de-a curmezișul deltei, prin Kasr el Madșar și Mehallet el Kebir, iar când sosi în Samanud, află că într-adevăr

vaporașul se oprișe acolo câtva timp, plecând apoi iar în josul apei. Cu aceeași râvnă alergă la Damiette, dar ajunse prea târziu: Abu En Nassr plecase cu alt vaporaș spre Adalia.

Isprăvindu-și banii, fu nevoit să muncească în porturi, ca să-și câştige banii de drum; desigur, în acest timp își vânduse și calul, dar și suma obținută pentru el se sfârși repede. În cele din urmă, izbuti să ajungă fără nici un ban în Cipru și de aici, cu ajutorul unui pescar, pe continent. Sosi la Anamar, merse pe jos până la Adalia, trecând pe la Selindi și Alaja. Dar cercetările lui se dovediră iar zadarnice. Se scurseșe prea multă vreme și Omar nu avea mijloace îndestulătoare spre a-și continua cercetările pe drumul cuvenit.

Cu toate acestea, nu-și pierduse răbdarea și nici ținta pe care i-o insufla legea răzbunării. Gândindu-se la direcția spre care se îndrepta Abu En Nassr, își spuse că vrăjmașul are de gând să se ducă la Constantinopol; de aceea porni de-a curmezișul Anatoliei, întreținându-se din cerșit. În felul acesta însă, înainta foarte încet, iar la Kuțahija se îmbolnăvi. Istovitoarea lui, hoinăreală și lipsurile îndurate îl siliră să zacă mai multe luni și fu fericit, când își găsi salvarea într-o mănăstire de derviși.

După alte câteva luni, sosi în Istanbul. Nu găsise încă nici o urmă sigură, dar nici nu-și pierduse nădejdea. Ca să-și poată agonisi traiul, făcând și economii, se îndeletnicea cu hamalâcul, ceea ce era o treabă neobișnuită din partea unui arab mândru și liber ca el. Când îl întrebai cât timp are de gând să rămână în Constantinopol, îmi răspunse:

— Sidi, poate că în curând voi părăsi orașul. Allah mi-a îngăduit să aflu numele adevărat al banditului:

— Să-l aud!

— Când ne aflam în Djerid, mi-ai spus că Abu En Nassr se numește de fapt Hammed el Amasat.

— Aşa e.

— Am descoperit aici un bărbat, care se numește Ali Manach Ben Barud el Amasat.

— Ah! Unde e?

— Chiar în mănăstirea în care ai fost adineauri; e derviș. Voiam să intru în chilia lui, ca să-i vorbesc și să-l cercetez.

— Ali Manach Ben Barud el Amasat! strigă Isla atât de tare, încât socotii nimerit să-i atrag atenția asupra celor din jurul nostru, care l-ar fi putut auzi. Prin urmare e fiul acelui Barud el Amasat, care mi-a vândut soția. Mă duc numaidecât la mănăstire, ca să-i vorbesc.

— N-o vei face! îi spusei. Amasat nu-i un nume rar. Poate că dervișul acesta nu are nici o legătură cu omul pe care-l cauți. Și chiar dacă ar fi aşa cum crezi, tot trebuie să fii prevăzător. N-ai vrea să-mi îngădui să mă duc eu?

— Da, effendi, du-te! Dar chiar acum! Te vom aștepta aici.

Îl întrebai pe Omar:

— Cum ai aflat că dervișul acela se numește Amasat?

— Am fost ieri cu el și cu un tovarăș de-al lui într-un caic, până la Beharive Keui; în timp ce ei vorbeau, i-am auzit numele. S-au oprit în fața unei case, care era încuiată. Unul din ei bătu în poartă. Un glas întrebă din casă cine vrea să intre și răspunsul fu: En Nassr. Așteptai câteva ore, până când îi văzui ieșind; în timpul acesta intrără o grămadă de înși, care rostiră același cuvânt, ca să li se deschidă. Ce înțelegi din toate astea, effendi?

— Aveau felinare la ei?

— Nu, cu toate că nimeni nu are voie să umble noaptea fără felinare. Nu era pe aproape nici un kavas. M-am luat iar după cei doi înși, pană când i-am văzut oprindu-se la mănăstirea „dervișilor dănuitori”.

— Ai auzit bine cuvântul „En Nassr”?

— Cât se poate de limpede!

Relatarea lui Omar îmi dădea de gândit și-mi provoca tot felul de supozitii. Îmi adusei aminte de cuvintele pe care le rostise Abraham Mamur, atunci când mă doborâse în gangul

de sub ruine. Crezând că nu mai pot fi vătămător și că m-a răpus, îmi declarase pe un ton foarte lăudăros și spre a mă însăspăimânta, că ar fi șeful unei bande de ucigași. Dacă lucrul acesta era adevărat, însemna că banda era răspândită în aproape întreaga Turcie, după cum dovedeau isprăvile lor din Egipt și Damasc. Constantinopolul a fost mereu un adăpost al criminalilor de tot soiul, dar acum teama pe care o pricinuiau răufăcătorii întrecuse orice măsură. Se găseau mereu locuințe jefuite, în timp ce stăpânii lor erau omorâți sau dispăreau. La „Cornul de aur” sau Bosfor pluteau numeroase cadavre. În toiul nopții, izbucneau focuri în diferite colțuri ale orașului, la aceleași ore și în timp ce se depuneau sforțări pentru stingerea lor, se comiteau tâlhării. Cercetările duceau la convingerea că incendiile se datorau acelorași autori. Patrulele întâlneau în fiecare noapte indivizi suspecți, care nu aveau felinare și care, atunci când erau somați să se opreasă, se încăierau cu ele. Dar ceea ce era de necrezut, justiția și toate autoritățile se arătau foarte îngăduitoare cu toți acești răufăcători. Odată fu prinsă o bandă alcătuită din cei mai primejdioși ucigași și sultanul îi exila în Tripoli. După câtva timp, căpitanul vaporului care-i transportase se întoarse și anunță că suferise un naufragiu lângă Tripoli, iar toți ucigașii ce se aflau pe bord s-ar fi înecat. Numai că, după câteva zile, „înecații” erau văzuți pe străzile orașului, fără ca faptul să pară ciudat. Nu le-am împărtășit celor doi gândurile care mă frământau și aflai de la Omar că dervișul Ali Manach locuiește în a cincea chilie de la intrare. Plecai spre mănăstire. Fără să mă sinchisesc de cei care se aflau acolo, pășii drept spre poarta mănăstirii și intrai în săliță. Ușile gangului erau deschise. Dervișii ședeau în chiliile lor. Străbătui agale întregul gang și mă întorsei, ca să privesc pe îndelete și pe cei care se aflau în ele, dar nici unul din ei nu mă băgă în seamă, într-o cincea chilie ședea un derviș, care părea să aibă douăzeci și ceva de ani. Se uita țintă

spre fereastra și lăsa să-i alunece printre degete cele nouăzeci și nouă de mărgele ale mătăniilor.

— *Sallam!* îl salutai cu o voce gravă.

— *Sallam aaleikum!* răspunse. Ce dorești?

— Vin dintr-o provincie îndepărtată și nu cunosc obiceiurile acestei case. V-am văzut dansul și aş vrea să vă mulțumesc pentru desfătarea pe care mi-ați dăruit-o. Puteți primi o ofrandă?

— Da, pot s-o primesc.

— Cât de mare trebuie să fie?

— Orice para e bine venită și primită.

— Atunci poftim!

Îi dădui atât cât îmi îngăduiră mijloacele, adică destul de puțin; dar el se arăta mulțumit, fiindcă-mi spuse:

— Îți mulțumesc. Să opresc ofranda pentru mine sau s-o predau Ordinului?

— Te rog să ai bunăvoița de a o păstra pentru tine.

— Atunci spune-mi cum te numești, ca să știu cui trebuie să-i mulțumesc.

— Profetul spune că ofranda unei mâini necunoscute va fi socotită cândva ca având valoare dublă; de aceea dă-mi voie să nu-ți spun cum mă cheamă, dar împărtășește-mi numele tău, ca să știu cu ce fiu evlavios ai islamului am stat de vorbă.

— Numele meu e Ali Manach ben Barud el Amasat.

— Și care-i locul unde te-ai născut?

— Orașul meu de origine e Iskenderun.

Până aici spusele lui se potriveau cu ceea ce știam. Isla îmi istorisise încă în Egipt că Barud el Amasat, care o vânduse pe Senița, locuia în Skutari. Îl descusui mai departe:

— Cuvioasa ta familie mai locuiește acolo?

— Nu, îmi răspunse.

Trebuia să încetez cu întrebările, ca să nu-i trezesc bănuieri; de aceea, rostii câteva cuvinte fără însemnatate și plecai. Isla și Omar așteptau cu nerăbdare la khavașii.

— Ce ai aflat? mă întrebă Isla.

— E fiul acelui Barud el Amasat. E orginar din Skutari și dacă nu mă înșel, Hamd el Amasat, care se numea și Abu En Nassr, e unchiul lui.

— Effendi, atunci trebuie să ne spună unde-i tatăl său!

— Trebuie! Și cum crezi că-l poți sili?

— Prin cadiu.

— Atunci, va rosti un loc oarecare sau, dacă-l va declara pe cel adevărat, va avea grija să-și prevină tatăl. Nu, trebuie să fim prevăzători. Mai întâi am de gând să cercetez casa în care a intrat ieri. Mă duc numai decât cu Omar la Beharive Keui și după aceea poate că voi chibzui și-ți voi spune ceea ce e de făcut.

— Hotărârea ta e înțeleaptă. Ne despărțim acum, dar la înapoiere te rog să-l aduci și pe Omar ben Sadek. Vreau să locuiască la mine și să nu mai fie hamal.

Isla porni spre casă, iar eu mă îndreptai cu Omar spre port, unde tocmirăm un caic și ne duserăm spre „Cornul de aur”, ca să coborâm la Eyub. De aici merserăm pe jos la Beharive Keui, care alcătuiește partea de nord a Constantinopolului. Străbăturăm un drum foarte anevoios, prin noroi și prin dărămături, până când ajunserăm într-un fel de ulicioară.

Omar îmi arătă casa în treacăt, ca să nu ne oprim și să dăm de bănuț. Era o clădire îngustă, dar după cât se părea destul de încăpătoare, fiindcă se întindea în adâncime, cu un etaj ieșit în afară; poarta era metalică, iar din fațada principală se deschidea un gang largă intrare. Clădirea vecină avea de asemenea un etaj ieșit în afară și era tot atât de îngustă. Pe poarta ei era lipit un bilet murdar, pe care erau scrise cuvintele: *Arar-im bir kirađšii* — Caut chiriaș.

Hotărându-mă repede, pusei mâna pe clanță și intrai. Omar mă urmă uimit, întrucât nu pricepea ce căutam acolo. Dădurăm de un gang foarte întunecos, prin care bâjbâirăm și nimerirăm o ușă. O deschisei și pătrunserăm într-o curte

care, la fel cu casa, avea o lărgime de cel mult opt coți, dar era în schimb de zece ori mai lungă. În partea dreapta, în stânga și în fundul curții se aflau niște clădiri într-o stare jalnică. În dreapta și-n stânga era câte o ușă, ce ducea în încăperile de jos, care nu puteau fi însă decât niște încăperi strâmte. La etaj se urca printr-o scară pe jumătate putrezită, care din cele treizeci de trepte, câte avusese la început, rămăsese doar cu douăzeci și patru:

În mijlocul curții zării un buștean, al cărui rost nu-l puteam ghici, iar pe buștean sedea ceva, despre care n-aș fi știut să spun ce este, dacă n-aș fi văzut că fumează un ciubuc vechi și murdar. Acel ceva avea o formă rotundă și era înfăsurat într-un caftan foarte jerpelit. Deasupra formei rotunde era aşezat un turban, care pe vremuri, trebuie să fi fost albastru sau poate chiar roșu, iar între formă și turban ieșeau la iveală un nas care părea să aparțină unui om și ciubucului despre care am pomenit adineauri. Nasul nu era mult mai mic decât ciubucul.

Când ne văzu, făptura aceea cu înfățișare de arici înfăsurat scoase un fel de mormăit, care sună mirat și dușmănos. În același timp începu să se pregătească să se înfășoare și mai bine în caftan.

— *Sallam!* îl salutai.

— Gsssss — hmmm! mormăi arătarea, drept răspuns.

— Casa asta e de închiriat?

Făptura aceea ciudată sări într-o clipă de pe buturugă și se propti pe picioare, ca un om.

— Da, desigur, negreșit, chiar acum se poate închiria. Foarte frumoasă casă, minunată casă, prea bună chiar pentru un pașă și totul aproape nou. Înălțimea voastră vrea s-o vizitez?

Toate cuvintele acestea fură rostite cu atâta repeziciune, încât mi se păru că amețesc. Îmi dădui seama că eram tot atât de bine veniți sub înfățișarea de chiriași, după cum am fi fost de plăcitorii dacă i-am fi stânjenit tihnită ședere pe buturugă, pentru orice altă pricină. Era un evreu, care ni se

arăta acum în toate măreția sa patriarchală, încrucișat părea că portul și vorba lui își au obârșia cu mii de ani în urmă. Era scund, foarte scund, dar și foarte gras. Papucii de papură cu care era încălțat, ca și turbanul, caftanul și pipa, mă făceau să cred că sunt de pe vremea lui Matusalem; doar nasul părea... ceva mai Tânăr. Prin papuci se iaveau toate cele zece degete ale picioarelor. Caftanul nu mai semăna cu o îmbrăcăminte, fiindcă era doar o cărpa murdară și zdrențuită. Turbanul arăta ca o prună uriașă și zbârcită, iar pipa fusese atât de mult mușcată în cursul anilor, încât îi rămăsese doar partea care se umple cu tutun, aşa încât fericitul ei proprietar pusese în locul țevii un os de vultur, pe care nu-l mai putea roade atât de ușor. Caftanul nu mai avea mânci, iar graba și teama cu care se înfășurase făptura aceea caraghioasă îmi clădeau de înțeles că aceasta era singura lui îmbrăcăminte.

Omul cu pipă-mi spusese dumneavoastră. Mă simții obligat să-i vorbesc tot atât de ceremonios:

- Dumneavoastră sunteți proprietarul casei?
- Nu, dar Înăltimea Voastră poate fi sigură ca nu sunt un om sărman...
- Vă rog, îl întrerupsei, răspundeți-mi numai la ceea ce vă întreb și cât se poate de scurt! A cui e casa?

[187]

- Bogatul *furundşı* Mohammad in Khassim Paşa a moștenit-o de curând.
- Și dumneavoastră ce faceți aici?
- O păzesc și aștept să vină vreun chiriaș.
- Cât vi se plătește pentru asta?
- Un piastru și jumătate pâine pe zi.
- Casa nu-i locuită?
- Da, eu stau alături.
- Câtă chirie cere brutarul?
- Zece piaștri pe săptămână, plătiți înainte.
- Arătați-ne odăile!

Ne deschise întâi cele două uși ale încăperilor de jos și văzurăm două văgăuni, ca niște pivnițe, pline de praf și insecte. Ne cățărarăm apoi pe scară și intrărăm pe rând în trei încăperi, pe care le-aș fi numit mai degrabă astfel: pe cea dintâi colivie de porumbei; pe cea de-a doua cotet de găini, iar pe cea de-a treia alt cotet, dar pentru iepuri de casă.

— Aici e selamlâcul, dincoace e dormitorul și dincolo haremul! mă lămuri grav paznicul, de parcă mi ar fi arătat un palat princiar.

— Bine! E ceva în clădirile din curte?

— Nimic. Pot fi folosite de cai și servitori.

— Și cum vă numiți?

— Numele meu este Barueh Šebet Ben Baruch Chereb Ben Rabbi Baruch Mizsah. Cumpăr și vând briliante, giuvaieruri, antichități și dacă vă trebuie cumva un servitor, pot să fac în piece zi curătenie în odăile astea, să vă perii hainele și să mă duc oriunde aveți nevoie.

— Aveți un nume foarte războinic! Dar unde vă țineți briliantele, giuvaierurile și antichitătile?

— Înălțimea Voastră, tocmai acum am vândut totul.

— Atunci, duceți-vă la bătrânul brutar Mohammad și spuneți-i că voi încărca casa. Poftim cei zece piaștri pentru chirie, pe care o voi plăti în piece săptămână și încă zece pentru dumneavoastră, ca să vă cumpărați tutun.

— Vă mulțumesc Înălțimea Voastră! strigă bucuros. Văd că știți cum trebuie considerat un om care se ocupă numai cu afaceri de briliante și antichități! Dar Mohammad mă va întreba cine sunteți. Ce să-i răspund?

— Mai întâi, să nu mă mai numiți „Înălțime”! E adevărat că hainele mele sunt noi, dar sunt și singurele pe care le

[188]

am. Sunt un foarte sărman jazidși, cere e încântat când găsește pe cineva, pentru care să poată scrie; și prietenul acesta este un biet hamal, care câștigă foarte puțini bani. Vom locui împreună aici și poate vom mai aduce un prieten,

ca să nu ne fie prea, scumpa chiria. Cât despre rugămintea să vă dăm vreo îndeletnicire, ne vom mai gândi, fiindcă trebuie să facem economii.

Spusesem acestea ca să părem cât mai neînsemnați și sărăcăcioși cu putință în ochii primejdioșilor noștri vecini. Evreul răspunse:

— Oh, effendi, mă mulțumesc totdeauna cu puțin. Dacă-mi dați în fiece zi doi piaștri, mă îngrijesc de toate și vă îndeplinesc orice poruncă.

— Voi vedea, dacă voi câștiga destul, ca să cheltuiesc și acești doi piaștri pe zi. Când ne putem muta?

— Și acum, effendi!

— Bine. Ne înapoiem curând și cred că nu vom găsi casa încuiată!

— Alerg până la brutar și mă întorc repede, să vă aştept.

Încheiasem târgul și ne despărțirăm de strășnicul Baruch „suliță aruncată”, fiul lui Baruch, „sabie” și nepot al lui Rabbi Baruch „spetează”. Ajunși acasă povestii lui Isla, tatălui și unchiului său cum închiriasem casa și când le dezvăluii bănuielile care mă frământau, consimțiră să mă mut acolo, împreună cu Halef și cu Omar. Și Lindsay voi să ne însotească, dar îl rugai să renunțe, întrucât, în loc să ne folosească, ne-ar fi pricinuit fără îndoială neajunsuri. Auzindu-mă, fu atât de necăjit, încât îmi spuse că nu poate rămâne fără mine la Maflei; și într-adevăr, se mută la Pera, chiar în după-amiaza acelei zile.

După ce luarăm hotărârile cuvenite, ne împachetărăm armele și bagajele și pornirăm spre Beharive Keui; firește, îmi lăsai calul la Isla.

Evreul ne aştepta în noua noastră locuință. Soția lui curățase odăile, cum se pricepuse și cum o ajutaseră puterile și omul cu pipă se bucură când îi mulțumii pentru grija pe care o avusese. Îi dădui poruncă să ne aducă pâine, cafea, făină, ouă, tutun, câteva vase de gătit și să ne cumpere de la un telal trei pături vechi. Îndată ce-l văzurăm plecând, ne apucărăm și despachetărăm armele.

Le aşezarăm într-o odaie, în care stabilisem să nu intre nici un străin.

Baruch se întoarse curând cu toate cumpărăturile. Izbutise să-şi îndeplinească repede sarcinile, fiindcă-l ajutase soția sa, o bătrânică scundă, care semăna cu o mumie înviată. Bătrâna mă pofti să fiu musafirul ei la cină. Primii invitația, întrucât amândoi îmi puteau fi de folos și voi am să le căștig bunăvoița. De altfel, faptul că aduseseră, fără să cerem, niște saci umpluți cu paie, care urmau să ne slujească drept divan, vădea dorința lor de a ne face să ne simțim cât mai bine. E drept că sacii erau găuriți și peticiți pe ici-colo, dar Baruch era sărac și ni-i dăduse cu toată inima. Ne credea și pe noi săraci și știa că ne mulțumim cu puțin.

După ce plecară bătrânii, aprinserăm lampa, fiindcă în acest timp se întunecase și începurăm să fumăm. Isla ne dăduse și o lanternă, care urma să ne fie de mare folos. Stabilisem ca în timpul lipsei mele, Omar să stea în fața porții și să supravegheze pe cei care intrau în casa vecină, iar Halef să stea în curte. Cele două case erau despărțite printr-un gard subțire de scânduri, aşa încât nădăjduiam că, dacă Halef se va piti într-un colț, va putea supraveghea casa învecinată.

Baruch, care locuia în cealaltă parte a casei, mă aștepta. Cei doi erau singurii stăpâni ai acestor cocioabe. Fără îndoială, cumpărăturile, pe care îi însărcinase să ni le facă, le prilejuiseră un căștig oarecare; iar mulțumirea o văzui în minunata lor voioșie și în respectuoasa primire pe care ne-o făcuseră. Poate că apariția noastră le înseninase puțin viața amărâtă pe care o duceau. Bătrâna evreică era mult mai curată decât îmi închipuisem, aşa încât mâncai cu destulă poftă ceea ce-mi pregătise; iar când le-am oferit puțină cafea și puțin tutun, ca să le fac o bucurie, s-au arătat amândoi atât de încântați, de parcă le-aș fi dăruit o avere.

Observasem cu părere de rău că într-adevăr caftanul era aproape singura îmbrăcăminte a lui Baruch. Nu reușisem să aflu dacă poartă pantaloni, iar mânecele hainei, care ieșeau la iveală prin găurile mânecelor caftanului, erau îngrozitor de rupte. Orice ajutor ar fi fost din cale afară de bine venit celor doi sărmani și m-am hotărât să nu preget și să-l dau. Firește, „afacerile cu giuvaiere și antichități” nu erau decât brașoave, deși nu fuseseră spuse cu vreun gând rău. Cei doi bătrâni necăjiți erau siliți să-și ducă zilele cu câte un piastru, adică opt sau zece pfenigi și-i fericii de-a binelea, când le spusei că dacă se vor îngriji de tot ce ne va trebui, vor primi o „simbrie” de cinci piaștri pe zi.

În timpul cinei, îmi aruncasem privirea spre casa vecină; firește, fără să fiu observat.

— Effendi, spuse Baruch, pe strada asta locuiesc numai oameni săraci. Unii sunt buni și cinstiți, dar alții răi și primejdioși. Dumneavoastră sunteți scriitor și nu veți găsi nimic de lucru prin părțile astea. Prin urmare, nu trebuie să vă sinchisiți de ei; totuși v-aș îndemna să fiți cu băgare de seamă în privința casei vecine.

— De ce?

— E foarte primejdios să vă spun.

— Știu să păstrez o taină!

— Vă cred, dar mă tem că, dacă mă apuc să pălăvrăgesc, veți părăsi numaidecăt noua dumneavoastră locuință, ceea ce m-ar măhni foarte rău.

— Vă făgăduiesc sincer că nu mă voi muta. Sper că suntem prieteni și am convingerea că vă purtați cinstit cu mine. Nu sunt bogat, dar și un om sărac poate fi recunoscător.

— Vă cunosc bunătatea și cred că vă veți ține făgăduiala. Toți locuitorii de pe strada noastră știu că în casa vecină se întâmplă lucruri necurate, dar nu le pasă. Odată, s-a furisat unul dintre ei într-o casă alăturată, care e nelocuită, ca să spioneze; în dimineață următoare nu se înapoiase, iar atunci când ai săi l-au apucat să-l caute, l-au găsit

spânzurat de o grindă. Fără îndoială, nu se spânzurase, ci fusese omorât.

— Prin urmare, credeți că vecinii mei nu sunt numai suspecti, ci chiar primejdioși.

— Da. Trebuie să vă feriți de ei.

— Și nu se știe măcar cine locuiește acolo?

— Ba da: un grec, împreună cu soția și un copil. Vând băuturi și întrețin băieți frumoși și fete tinere, care însă nu se văd niciodată pe stradă. Câțiva înși cutreieră orașul de dimineață până seara și aduc mereu clienti. Vine fel de fel de lume: oameni distinși și oameni simpli, localnici și străini. Se joacă și se cântă, dar nu cred că pleacă din casă toți cei care intră. Uneori, se aude noaptea câte un strigăt de ajutor sau vreo împușcătură. A doua zi plutește un cadavru pe apă. Alteori vin noaptea grupuri de bărbați, fără felinare și aduc pachete destul de mari, cu care pătrund în casă. Astea se împart, desigur.

— Spuneți că nimeni nu trebuie să se sinchisească de casa asta, dar văd că știți tot ce se întâmplă înăuntrul ei. Nu cumva ați spionat și dumneavoastră vreodată?

— Effendi, nu se cade să spun ceva. Altminteri, aş fi pierdut!

— Nici mie?

— Nici dumneavoastră, fiindcă ați fi în stare să faceți ceea ce am făcut și eu și riscați să fiți spânzurat.

— Mi se pare că-mi povestîți astea, numai ca să mă înfricosăți!

— Effendi, zău că nu vă mint!

— Atunci, nu cumva le-ați visat?

Izbutisem să-l întărât. Bătrânul nu voia să-l consider visător, aşa că-mi spuse:

— Nu vă voi spune nimic, dar vă voi ruga să nu atingeți nici scândura nici stinghia.

— Care scândură?

— În peretele din dreapta al selamlâcului dumneavoastră e o scândură desprinsă. Se ține doar într-un

cui bătut la capătul ei de sus, aşa încât poate fi împinsă de jos într-o parte. Apoi este un gang mic, în spatele căruia se află peretele de scânduri al casei vecine. Şi aici e o scândură desprinsă., Eu însuşi am scos cuiele. Dacă se împinge în lături scândura, se poate vedea bine încăperea în care stau trântiţi fumătorii de opium şi se aud zgomotele paharelor ciocnite şi râsetele băieşilor şi fetelor dintr-o odaie vecină.

— Aţi fost foarte neprevăzător! Dacă observă cei de alături că scândurile sunt desprinse?

— Voiam să văd ce se întâmplă acolo şi am fost silit să scot cuiele. Altfel, n-aş fi putut.

— Aţi fi putut găsi alt mijloc. Trebuia să faceti în scândura aceea doar o găurică, pe care n-ar fi observat-o vecinii şi ar fi fost de ajuns!

— Da, dar n-aş fi văzut decât prea puţin.

— Şi ce-i cu stinghia?

— E în şopronul care duce spre casa vecină şi e destul de lungă, ca să fie folosită în loc de scară şi să se caţere cineva pe ea. Şi peretele clădirii din curte e tot din scânduri. Ştiu una din ele, în care se află o gaură şi o crăpătură. Când te uiţi printr-una din ele, vezi o încăpere lungă, în care se strâng o mulţime de bărbaţi, care îşi împart prada.

— Unde-i scândura?

— Ca s-o recunosc oricând, am însemnat-o cu var.

— Dar nu înțeleg de ce n-aţi denunţat autorităţilor toate astea. Era doar de datoria dumneavoastră să declaraţi ceea ce aţi văzut!

— Effendi, prima mea datorie este să-mi apăr viaţa. Nu vreau să fiu spânzurat şi eu!

— Bine, dar poliţia nu v-ar fi trădat!

— Domnule, mi se pare că nu locuiţi de mult în Istanbul. Când m-am uitat prin gaura aceea, am zărit oameni foarte distinşi. Am recunoscut chiar dervişi şi kavasii. Sunt unii

[89] *mansubli* mari, cărora sultanul nu le plătește nici o leafă și care trăiesc numai din bacșis, storcându-l de oriunde și de la oricine. Și ce să facă un asemenea funcționar, când nu-i ajunge nici bacșişul? Cine se încumeta să denunțe pe vecinul dumneavoastră, trebuie să se

[90] înfățișeze unui *karavidder* sau cadiului, care au fost cu siguranță și au petrecut în casa aceea. Vă închipuiți ce urmează. Nu știu ce se întâmplă acolo și nu mă mai sinchisesc. V-am destăinuit doar dumneavoastră și sper că vă veți feri, aşa cum v-am sfătuit!

M-am declarat mulțumii de ceea ce aflasem și n-am mai insistat. Eram încredințat acum că mă aflu eu însumi în primejdie, împreuna cu tovarășii mei. În tot cazul, grecul aflase că are vecini, căutase să știe cine suntem și-și pusesese oamenii să ne supravegheze. De altfel, supravegherea era foarte lesnioasă, întrucât nu ne despărțea de casa lui decât peretele de scânduri. În timpul zilei trebuia să umblăm cu cea mai mare atenție prin curte, fiindcă s-ar fi putut să fim recunoscuți de cineva. De aceea, hotărârea de a-l folosi pe Baruch pentru cumpărături și alte mici servicii fusese foarte nimerită, în felul acesta, n-aveam nevoie să ieşim din casă.

M-am gândit că tovarășii mei vor fi lăsat lampa aprinsă, în timp ce lipsisem și lumina ei ar fi putut să fie observată în casa vecină; sau că poate au vorbit prea tare și cei de alături îi vor fi auzit. De aceea, mă ridicai și mă dusei acasă. Mai întâi, însă, îl învățai pe Baruch ce să răspundă în cazul când va veni cineva să-l iscodească în privința noastră. Trebuia să spună că suntem trei înși amărăți, adică un scriitor sărac, un hamal și un arab și mai sărac. Întrucât locuința noastră, dădea într-o lui, mă înțeleseși cu evreul ca, ori de câte ori voi avea nevoie de el, să bat în perete.

Când am ajuns acasă, am găsit ușa deschisă, iar pe Omar stând de veghe în pragul ei. Până acum, văzuse o

sumedenie de înși intrând în casa vecină. Cu toții fuseseră întrebați prin ferestruica de lângă intrare ce doresc și după ce rostiseră cuvântul „En Nassr”, li se deschisese poarta. Îl rugai să încuie ușa și să vină în casă. Halef se afla în curte. Nu văzuse și nu auzise nimic. Îi spusei și lui să mă urmeze în casă. Lampa nu era aprinsă și credeam că-i mai bine să stăm pe întuneric.

După ce le istorisii ceea ce-mi destăinuise Baruch, cercetai peretele din dreapta al selamlâcului și găsii lesne scândura desprinsă. O împinsei deoparte și-mi strecurai mâna prin deschizătură. La o depărtare de o lățime de stinghie, simții peretele de scânduri al casei vecine și imediat cealaltă scândură desprinsă. O înlăturai încet și pe aceasta și văzui că odaia pe care o astupa peretele de scânduri era întunecată. Trăsei scândurile la loc și aşezai saltelele și păturile astfel, încât să ne aşezăm pe ele și să aşteptăm desfășurarea evenimentelor.

După ce şezurăm nemîșcați vreo oră, vorbind doar în şoaptă, ni se păru că auzim un zgomot venind din odaia vecină. Împinsei scândura în lături și de data aceasta auzii impede niște pași grei și un geamăt. Răsună apoi o voce:

— Aici! Aşa! Hassan să se pregătească de plecare!

După o mică pauză, glasul urmă:

— Stii să scrii?

— Da, i se răspunse.

— Ai bani în casă?

— Îmi ceri bani?! Dar ce v-am făcut, ca să mă ademeniți aici și să mă legați?

— Ce ne-ai făcut? Nimic. Absolut nimic! Ți-am luat punga cu bani, ceasul, inelele și armele, dar astea nu ne ajung. Dacă nu ne poți da ceea ce-ți cerem, vei fi găsit mâine plutind pe apă!

— *Allah kerihm!* Cât îmi cereți?

— Ești bogat. Cinci mii de piaștri nu înseamnă mare lucru la tine!

— Ba înseamnă, fiindcă nu-i am!

— Dar cât ai?

— Abia vreo trei mii.

— Dacă trimiți pe cineva să îți-i aducă, ai tăi îi vor da banii? Dar să nu ne minți, fiindcă-ți jur că, dacă trimisul nostru se întoarce fără bani, în clipa următoare îți încehi socotelile cu viața!

— *Allah 'l Allah!* Sigur că se vor trimite banii, dacă scriu o epistolă și o pecetluiesc cu inelul meu!

— Bine, îți voi înapoia inelul, dar doar atât cât să pui parafa pe scrisoare. Dezlegați-i mâinile, ca să scrie!

De-acum încolo nu se mai auzi nici o mișcare și nici o vorbă. Mă strecurai încet până la peretele casei vecine. Cu toată atenția posibilă, împinsei scândura deoparte și lăsai o crăpătură, prin care să mă uit. Zării un bărbat, întors cu spatele spre perete. Avea capul descoperit și hainele rupte, de parcă s-ar fi bătut cu cineva, în fața lui se aflau trei înși înarămați: unul, în îmbrăcăminte grecească — era stăpânul casei, fără îndoială — iar ceilalți doi în obișnuitul port turcesc. Se uitau la prizonierul lor, care-și pecetluia scrisoarea cu inelul.

Trăsei încet scândura la loc și așteptai. După câteva clipe, îl auzii pe grec spunând:

— Aşa! Legați-l iar și lăsați-l acolo. Dacă încearcă să se miște, îl vom înjunghia. Ai înțeles, da?

Se deschise apoi o ușă și se făcu liniște. Mă întorsei la tovarășii mei și le povestii ceea ce văzusem și auzisem.

— Ăştia-s hoți! spuse Halef. Ce facem?

— Nu sunt numai hoți, ci și ucigași! șoptii. Crezi că îi vor mai da drumul nenorocitului ăluia? Păi i-ar denunța imediat și ar fi pierdut! Vor aștepta să li se aducă banii și-l vor lichida!

— Atunci, hai să-i sărim îintr-ajutor!

— Desigur. Dar în ce chip?

— Să scoatem câteva scânduri și să-l scăpăm!

— Nu-i bine. Am face prea mare gălăgie și planurile noastre, s-ar spulbera. S-ar putea încinge o încăierare,

fiindcă ne-ar simți; și chiar dacă i-am înfrângere, ar fugi și nu ne-am alege cu nimic. Ar fi nimerit dacă am chema câțiva polițiști; dar cine știe când pot veni și până atunci câte se pot întâmpla! Și iarăși, poliția se încumetă oare să intre în casa asta? Stați, am altă propunere: scoatem încă două scânduri și obținem o deschidere, prin care ne putem strecura. Aducem încoaace pe prizonier, punem scândurile la locul lor și rămânem apoi în aşteptare.

— Dar cu ce scoatem cuiele?

— Cu cuțitul. Trebuie să avem grija, să nu fim auziți. Încep chiar acum.

— Știi unde-i prizonierul?

— L-au dus în odaia în care mi-a spus Baruch că a văzut petrecând băieți și fete. Se pare că e goală. Dincolo de peretele nostru e altă odaie, a cărei ușă am zărit-o. Cred că e acolo.

Pipăii peretele și observai că toate scândurile erau prinse și sus și jos numai în câte un cui, iar cuiele de pe partea noastră păreau lesne de scos. N-aveam decât să vâr cuțitul între scândură și stinghie și să răsucesc ușor cuțitul. Izbutii să scot o scândură, dar văzui că deschiderea era prea mică și nu îngăduia trecerea unui om, aşa încât desprinsei încă una, fără să fac cel mai mic zgromot. Dădui scândurile lui Omar și pipăii celălalt perete, ale cărui scânduri aveau însă cuiele mai bine înfipite. Aici, munca-mi fu puțin mai anevoieasă și oarecum zgomotoasă.

Tocmai în clipa când terminasem operația de scoaterea cuielor și mă simteam istovit, auzii niște pași ce se aprobiau. Era grecul, care venise în odaie, ținând în mâna o lampă. Deschisese ușa din fața peretelui nostru, dar nu intrase, ci rămase în prag.

— Vi s-au adus banii? îl întrebă turcul prizonier.

— Da, răspunse grecul râzând.

— Atunci, dați-mi drumul!

— Încă nu. Abia mâine dimineață vei fi liber. Țin să-ți spun că în curând vor veni aici câțiva însă, care nu trebuie

să știe că ești în odaie. Nu vor intra, dar nici nu trebuie să te audă, întelegi? De aceea, te voi lega și-ți voi pune căluș în gură. Dacă vei fi liniștit și te vei purta frumos, îți vei câștiga libertatea; de nu, să știi că nu mai ieși viu din casa aceasta!

Turcul îl rugă să-l lase să plece și făgădui că nu va destăinui nimănuí ceea ce se întâmplase; dar rugămîntea-i fu zadarnică. Se rugă apoi să nu i se pună călușul, făgăduind că va sta liniștit; dar nici această rugămîntă nu-i fu luată în seamă. Glasul lui înfricoșat mărturisea că presimte adevăratele gânduri pe care le nutrește grecul. După ce-l legă și-i puse călușul, stăpânul casei trase zăvorul și plecă.

Trebuia să lucrăm cu toată repeziciunea, ca să nu fim surprinși de cei ce urmau să vină. Din fericire, scândurile erau desprinse. Le dădui în lături, îmi vîrâai revolverul în buzunar și mă strecurai ușor. Ceilalți nu mă urmară, dar erau gata să-mi sară într-ajutor, dacă aș fi fost în primejdie.

Înlăturai zăvorul și intrai.

— Nu scoate nici o vorbă. Vreau să te eliberez! spusei prizonierului.

Tăiai iute frânghiile cu care era legat și le luai. Călușul era ca o batistă mototolită, ce-i fusese vîrâtă în gură și sub nas și legată la ceafă. Dezlegai sfoara și o pusei în buzunar, împreună cu batista.

— *Maschallah!* strigă prizonierul, ridicându-se; cine ești și cum...

— Liniște! îl întrerupsei; urmează-mă!

Îl împinsei spre odaia noastră și trăsei zăvorul la loc.

— *Hamdulillah*, slavă Domnului! murmură Halef. Eram tare îngrijorat; dar treaba a mers mai repede decât am crezut!

Nu-i răspunsei, ci mă apucai să pun scândurile la loc; după ce terminai mă uitai cu toată atenția, încredințându-mă că vecinii n-ar fi putut bănuí că scândurile fuseseră scoase.

Deodată, se auziră pași. Vreo doi înși aduseră un client beat, care fu trântit pe dușumea, ca să doarmă. Fiind sigur că nu va mai intra nimeni în odaia aceea și nu vom avea deocamdată nimic de spionat, trecui împreună cu tovarășii mei și prizonierul în cealaltă încăpere a locuinței noastre. Aprinserăm lampa și ne uitarăm la oaspetele pe care-l smulseserăm din ghearele bandiților. Era un om de statură mijlocie, în vîrstă de aproape cincizeci de ani. Avea trăsături plăcute și o privire vioaie.

— Fii binevenit! îl salutai. Din întâmplare, am fost martorii pățaniei dumneavoastră în casa vecină și am considerat că suntem datori să vă sărim în ajutor!

— Așadar, nu sunteți din banda ticăloșilor? ne întrebă, bănuitor.

— Nu.

— Știam că vor să mă ucidă și crezusem că m-ai luat de acolo, fiindcă-mi bătuse ora morții. Dar cine sunteți?

— Eu sunt german și acești doi înși sunt prietenii mei, arabi liberi din Sahara. Acesta, Omar Ben Sadek, trebuie să se răzbune împotriva unui dușman, care are legături cu ticăloșii de alături, după cât se pare. Am închiriat locuința pe care o vezi, ca să putem supraveghea tot ce se întâmplă în casa vecină. Chiar azi ne-am mutat și din vrerea lui Allah, am avut adineauri prilejul să împiedică săvârșirea unei crime. Acum ne permîți să știm cine ești?

Se uită în lături, clătină încet din cap și răspunse:

— Lăsați-mă să tac! N-aș vrea să mi se pomenească numele, care-i foarte cunoscut, în legătură cu întâmplarea aceasta. Ești un străin și-ți voi putea mulțumi chiar dacă nu-ți spun cum mă cheamă.

— Îți respect voința, dar te rog în același timp să nu-mi pomenești de mulțumire. Ai recunoscut pe vreunul din bărbații de dincolo?

— Nu. Unii sunt doar musafiri, iar alții sunt la ei acasă, în clădirea aceea afurisită. Voi pune numaidecât să se cerceteze toată vizuina asta!

— Crezi că vei izbuti? Sunt încredințat că până dimineața, grecul nu va afla că ești liber; aşa că, dacă n-a pus cumva supraveghetori, poliția l-ar putea lua pe neașteptate; dar din câte am aflat, casa lui e des vizitată de mulți polițiști și funcționari, ba chiar de mulți derviși, astfel că mă cam îndoiesc de rezultatul la care vei ajunge în urma unei reclamații.

— Vorbești despre poliție?! mă întrebă el disprețitor. Păi n-am zărit într-o odaie câțiva kavasii oare chefuiau? I-am și recunoscut, dar ei nu m-au observat. Află că sunt zabit^[91], gradul n-are importanță. Îmi voi aduce dsengdșullerii^[92] mei și voi sfârși repede cu ticăloșii de dincolo și cu vizuina lor.

Ceea ce avea de gând fostul prizonier îmi convenea, dar în același timp putea să-mi năruie planul ce-mi făurisem. Dacă destrăma banda, ar fi fost posibil să scape tocmai aceia pe care îi căutam noi, aşa că am fi fost nevoiți să ne reluăm cercetările. Dar pietroiu fusese urnit și trebuia să-l lăsăm să se rostogolească! De aceea-i răspunsei:

— Te rog să-mi îndeplinești o dorință: arată-mi prizonierii pe care vei pune mâna. În să știu dacă sunt printre ei și aceia pe care îi căutăm noi!

— Îi vei vedea pe toți..

— Îngăduie-mi să-ți atrag luarea-aminte asupra unui amănunt de mare însemnatate: cine vrea să intre în casa de alături e întrebat ce dorește și e lăsat să treacă numai după ce răspunde: „En Nassr”. Să nu uiți!

— Prin urmare, acesta-i cuvântul pe care-l rostise însotitorul meu prin fereastruica de lângă intrare! Dar, continuă pe un ton neîncrezător, cum ai izbutit să-l cunoști?

Întrucât îmi vorbise pe tonul acesta, îmi dădui seama că e un ofițer superior. Îi spusei liniștit:

— Omar Ben Sadek i-a spionat într-o seară și i-a auzit. Îi povestii atât cât credeam că e bine să știe și urmai: Ar fi

nimerit să-ți împărți oamenii; jumătate din ei să pătrundă în casă, cu ajutorul cuvântului de trecere, iar cealaltă jumătate să se strecoare prin deschizătura care ți-a înlesnit fuga. Să ai grijă însă, ca primul grup să nu intre înainte ca celălalt să se afle în fața deschiderii, întrucât e de presupus că, atunci când va vedea soldații, paznicul va striga, ca să-și înștiințeze tovarășii și să le dea putință să fugă.

— Văd că nutrești gânduri curate și-ți voi asculta sfatul. N-aveți cumva un fes la voi? Mișeii aceia m-au lăsat cu capul descoperit pe un credincios ca mine. Își vor primi răsplata și pentru asta!

— Ți-l dau pe al meu. Îți voi împrumuta și pistoalele astea, ca să fii înarmat.

— Îți mulțumesc, franconule! Ți le voi restituire. Fiți atenți și prevăzători. Mă întorc în cel mult o oră!

Îl însoții pană la poartă și-l văzui trecând pe partea cealaltă și îndepărându-se grăbit.

— Sidi, mă întrebă Omar când mă întorsei în casă, dacă-l vor găsi pe Abu En Nassr, mi-l vor da să mă răfuiesc eu cu el?

— Nu știu.

— Bine, dar trebuie să mă răzbun!

— Poate că ofițerul nu va voi să țină seama de lucrul săta!

— Atunci, știu ce-mi rămâne de făcut. Ți-aduci aminte de jurământul pe care l-am rostit la Djerid, pe locul unde mi-a pierit tatăl? Uite, am lăsat să-mi crească până acum părul și barba, aşa că vrăjmașul de care sunt atât de aproape numi va scăpa!

Ieși în selamlâc și se așeză în fața scândurii desprinse, îmi dădeam seama că Abu En Nassr nu va fi deloc încântat dacă Omar va da cu ochii de el!

Stinsei lampa și mă dusei cu Halef după Omar. În casa vecină se aflau mai mulți însă. Se auzeau sforăiturile și gemetele obișnuite ale fumătorilor de opium. Stăturăm

liniștiți și după vreo trei sferturi de oră, mă îndreptai spre poartă, ca să aştept venirea ofițerului.

Trecuse mai bine ele o oră, când zării în întuneric un șir de oameni apropiindu-se tăcut pe cealaltă parte a străzii. Desigur că li se dăduseră instrucțiunile cuvenite, întrucât în timp ce oamenii din spate se opriră, cei din față se îndreptau drept spre intrarea casei noastre. În fruntea lor se afla ofițerul, îmbrăcat tot ca înainte, dar înarmat „până în dinți”.

— Ah, ne aştepți! îmi șopti. Uite pistoalele și poftim și fesul!

Le luă din mâinile unui căpitan ce se afla în spatele lui și mi le dădu. Arătai drumul soldaților, care erau în număr de treizeci, în timp ce ofițerul intră ultimul. Toate odăile locuinței noastre se umpluseră. Cu toate că scara era într-o stare jalnică, soldații nu făcură nici un zgomot.

— Aprinde lumina! îmi spuse ofițerul.

— Ai încuiat poarta? îl întrebai.

— Am tras zăvorul.

— Ai pus o santinelă?

— O santinelă? râse. Pentru ce?

— Îți-am spus doar că m-am mutat abia azi aici. Prin urmare, nu cunosc prea bine terenul și trebuie să mă gândesc și la cazul în care acei pe care vrei să-i prinzi s-ar strecura în curte și ar fugi prin poarta noastră.

— Lasă totul pe seama mea, îmi răspunse după ce se gândi puțin; știu ce am de făcut!

Când aprinsei lumina, ofițerul aşeză lampa lângă peretele de scânduri și porunci ostașilor să se apuce de lucru. Câțiva dintre ei își ridică armele, ca să spargă zidul cu paturile lor. Ar fi fost o ispravă nesăbuită, fiindcă în clipa când primul ostaș ar fi pătruns dincolo, netrebnicii din casa vecină ar fi fost preveniți. Dar unul dintre ei se dovedi mai iscusit; după cea dintâi lovitură, dădu scândura în lături și se strecu prin deschidere. Abia după câțva timp, pătrunse și ofițerul în fruntea alor săi.

Mă gândii să intru și eu ca să stau de veghe la ușă; dar renunțai s-o fac, spunându-mi că nu sunt dator să repar greșelile altora. Așadar, intrai odată cu ofițerul și căpitanul în casa alăturată. În prima încăpere zăceau pe podea câțiva clienți beți și alți câțiva amețești de opium. Sărirăm peste ei și pătrunserăm repede în cealaltă odaie, când văzurăm pe cineva dispărând după o ușă.

Și de jos se auzeau zgomote. Intraseră ceilalți ostași. Odaia în care intrasem mai avea două uși. Deschiserăm una din ele și văzurăm că nu mai este nici o ieșire Pe podea se aflau îngenuncheați o sumedenie de băieți și fete.

— O santinelă la ușă! răcni ofițerul.

Alergai spre cealaltă ușă și mă ținui după el. Ne întâmpină Omar.

— Nu-i sus! îmi răspunse înfuriat. Cobor!

Setea de răzbunare îl îndemnase să alerge înaintea noastră și să cotrobăiască pretutindeni, până la capătul etajului.

— Cine-i pe aici? îl întrebă ofițerul.

— Peste douăzeci de însi, tocmai în fund. Nu cunosc pe nici unul.

Ne împinse în lături și fugi jos. Cutreierarăm câteva odăi, care erau luminate. Atacul fusese atât de neașteptat, încât, din pricina spaimei, netrebnicii uitaseră să stingă lămpile. Mai târziu aflai că, în clipa când văzuse soldații, paznicul casei trăsese un foc de pistol și dispăruse în gang. Datorită zgomotului stârnit de loviturile date în perete cu paturile armelor, noi nu auzisem împușcătura; dar tovarășii paznicului o auziseră și dându-și seama că li se anunță o mare primejdie, fugiseră, în felul acesta se explică faptul că găsisem goale primele odăi în care pătrunsesem.

În sfârșit, ajunserăm la ușa ultimei odăi, care era baricadată pe dinăuntru. În timp ce ostașii se străduiau s-o doboare cu paturile armelor, se auzi o pocnitură.

Ușa era groasă și fu nevoie de mult efort, ca să fie sfărâmată. Văzând că am vreme, alergai în locuința noastră

și-mi luai carabina, întrucât nu aveam la mine decât revolverul și cele două pistoale. Cuțitul era la Omar.

Până să mă înapoiez cu armele, abia se făcuse o crăpătură în ușă, fiindcă pe lângă faptul că era din cale afară de groasă, era și bine întepenită în zid.

— La o parte! îi rugai pe ostași. Lăsați-mă pe mine! Oricum, carabina mea era mult mai eficace decât puștile ușoare și puțin cam subrede ale apărătorilor țării sultanului. Dintr-o primă lovitură, dată cu patul de fier al carabinei, găurii ușa. Încă trei lovitori puternice și sfărâmai ușa. În clipa aceea, însă, ne întâmpină o salvă trasă deodată de vreo zece arme Câțiva soldați căzură, dar eu mă aflam lângă ușă și scăpai teafăr. Tocmai în clipa când ofițerul pătrunse în odaie cu arma ridicată și voii să-l urmez, fui nevoit să mă opresc și să ciulesc urechea.

— Sidi, ajutor, repede, repede! auzii glasul lui Halef, strigându-mă din curte.

Îmi dădui seama că viteazul meu hagiu este în mare primejdie. Firește, trebuia să-i vin într-ajutor. Alergai prin tot sirul de odăi, până în locuința noastră, coborâi iute și ajunsei în curte, dar drumul acesta era prea lung și între timp ticăloșii ar fi putut să-l ucidă pe bunul meu Halef. Îi auzii iar strigătul, mai îngrozit ca adineauri. Mă repezii la peretele de scânduri care despărțea curtea noastră de cealaltă și sfărâmai câteva din ele cu patul puștii.

— Vin acum, Halef! îi strigai.

— Repede, sidi, l-am prins! îl auzii iar.

Scândurile zburără în țăndări. Dincolo domnea întunericul, dar se auzeau împușcături și înjurături sălbatrice. N-aveam vreme să șovăi. Sării în beznă.

— Halef, unde ești? strigai.

— Aici, lângă ușă!

Într-adevăr, viteazul meu hagiu întelesese însemnatatea cuvintelor pe care le spusesem ofițerului și în loc să ne urmeze în cașa vecină, alergase la ușă. Toți cei care se îngrămădiseră în ultimele odăi scosesceră și ei scândurile

peretelui despărțitor și săriseră în curtea noastră. Când izbutii să sparg ușa de sus, jumătate din ei erau jos. Voiseră să fugă, dar îi întâmpinase Halef, care în loc să stea de veghe pe gang, îndărătul ușii, le ieșise înainte cu tot curajul. Împușcăturile pe care le auzisem fuseseră trase de el. Nu puteam să știu dacă-l nimerise vreun glonte, dar îl zării stând în picioare și apărându-se cu pușca lui lungă și răsucită.

Într-o asemenea încăierare de noapte se întâmplă ceva ciudat. Simțurile sunt mai încordate ca de obicei. Vezi tot ceea ce n-ai văzut altă dată și un anumit instinct, asupra căruia primejdia are în astfel de clipe o influență fulgerătoare și puternică, îți dă putința de a lua hotărâri repezi și foarte chibzuite. Cu ajutorul patului carabinei, îl scăpai pe Halef de primejdia ce-l amenința. Cei care îl atacaseră se prăbușeau unul câte unui sub loviturile noastre, fiindcă îndată ce mă simți alături și era mai puțin primejduit, începu și el să lovească cu mai multă sârghintă.

- Pe cine ai prins, Halef? îl întrebai în toiul încăierării?
- Pe Abraham Mamur!
- Ah! Pe el? Unde?
- La picioarele mele. L-am răpus!
- În sfârșit! Bravo!

Cei câțiva însă, care mai încercau să ni se împotrivească, fură răsturnați cu ușurință. Nu mă mai sinchisii de ei și mă aplecai să-l privesc pe Abraham Mamur. În curte se auzeau încă zgomote asurzitoare, întrucât săreau mereu ele la etaj cei care fugeau de soldați. Nu-i băgai în seama, fiindcă Abraham mi-era mai prețios decât toți ceilalți. Aprinsei un chibrit și-l apropiai de cel doborât.

- Vai, Halef, nu-i el!
- Zău, sidi? Nu se poate! L-am recunoscut, când a trosnit o împușcătură!
- Sa știi că a fugit și ai răpus pe altul. Pe unde o fi dispărut?

Mă ridicai și-mi rotii privirea prin curte. Fugarii se cățărau pe gardul dintre casă și şopronul care ducea spre locuința lui Baruch. Halef îmi înțelesese bănuiala.

— După ei, sidi. Pe acolo trebuie să fi fugit!

— Desigur. Dar în felul acesta nu-i prindem. Hai la uşa casei noastre!

Sării prin gang și deschisei uşa. Vreo trei-patru însă ieșeau din casa lui Baruch și încercau să dispară. Al cincilea, care ne văzuse, le strigă:

— Stați! Rămâneți unde sunteți!

El era! Era glasul lui, glasul cu care-și chemase servitorii în noaptea aceea, la Nil. Și Halef i-l recunoscu și strigă fără să se gândească:

— El e, sidi! După el!

Abraham îl auzi și începu să fugă, fără să se mai uite îndărăt. Alergarăm după el. Încercă să-și piardă urma, cotind prin diferite ulițe întunecate, dar eu eram mereu la o depărtare de cincisprezece pași de el, iar Halef ne ținea în același ritm cu mine. Săritura în curte mă amortjise puțin; altminteri, l-aș fi ajuns imediat. Abraham alerga foarte repede pe când Halef gâfâia.

— Oprește-l și culcă-l, sidi! îmi șopti.

I-aș fi putut asculta îndemnul, dar doream să-l prind viu, fiindcă alții aveau mai multe drepturi asupra fugarului. Urmărirea dură multă vreme. Deodată, strada pe care fugeam se deschise și zărirăm apa „Cornului de aur”. Nu departe de mal se putea recunoaște sirul de insule ce se aflau între Beharive Keui și Sudluje.

— La dreapta, Halef! strigai.

Mă ascultă, iar eu sării în stânga. În felul acesta, fugarul era între noi și apă. Se opri o clipă și ne privi. Sări în apă și dispăru în valuri.

— Vai! strigă Halef. Să nu ne scape!

Își propti pușca în umăr, ca să tragă.

— Stai, nu trage! îl sfătuui. Tremuri și gâfâi din pricina alergăturii. Voi sări după el.

— Dacă-i vorba de netrebnicul sătaș, nu voi tremura! îmi răspunse.

Capul fugarului ieși la suprafață, trosni o împușcătură, izbucnind un tipăt și capul dispărut iar în valuri.

— L-am nimerit! strigă hagiul. E mort. Ai văzut, sidi, că n-am tremurat?

Așteptarăm un timp, dar Abraham Mamur nu mai ieși la suprafață; eram siguri că glonțele lui Halef îl nimerise. Ne întoarserăm spre câmpul de luptă.

Cu toate că în timpul goanei mă uitasem mereu la străzile și ulicioarele prin care treceam și-mi reținusem numărul lor, nu ne fu deloc ușor să le străbatem la înapoiere și drumul tinu o bună bucată de vreme.

Când ajunserăm, aflai că între timp se întâmplaseră multe în afurisita aceea de casă. Strada se luminase puțin, întrucât vecinii de pe ambele părți și chiar locuitorii de prin străzile vecine ieșiseră cu lămpi, atrași de zgomotul împușcăturilor și de întregul tărăboi. Cățiva soldați formaseră un cordon în jurul caselor, în timp ce alții cotrobăiau prin case și curți, ca să-i găsească pe fugari și în sfârșit alții îi păzeau pe prizonieri. Fuseseră reținuți toți cei găsiți în casă. Grecul era mort, căpitanul îi despicatea țeasta cu o lovitură de sabie. Soția lui fusese prinsă în același timp cu băieții și fetele care chefuiau. Si clienții beți fuseseră ridicăți. Datorita tărăboiului încăierării, își reveniseră puțin în fire. Cățiva soldați fuseseră uciși, alți cățiva erau răniți. Chiar bravul meu Halef fusese atins în treacăt de un glonț care-i nimerise brațul și suferise o împunsătură de cuțit în mâna, din fericire neprimejdioasă. Dintre cei prinși, doar patru păreau membri ai bandei de ticăloși. Șase dintre bandiți fuseseră omorâți, iar alții izbutiseră să scape. Omar, care se vârâsea mereu acolo, unde primejdia era mai mare, se rezemase de scară, cuprins de o cumplită deznădejde. Mâhnit că nu-l găsise pe Abu En Nassr, nu se mai sinchisea de nimic.

Când se trăsese prima împușcătură, Baruch se duse să se culce. Auzise bătăi în uşa gangului său, dar se încuiase și nu voise să deschidă, fiindcă se temuse. Acum își revenise în fire și începu să-și frângă mâinile, când află ce se întâmplase. În sfârșit, prizonierii fură strânși laolaltă, ca să fie transportați și ofițerul îngădui soldaților să-și ia din casa grecului tot ce vor găsi. Aceștia nu se lăsară rugați. În mai puțin de zece minute, încăperile fură golite.

Îl întrebai pe căpitan unde-i comandantul său.

— E afară, în fața casei, îmi răspunse.

Știam asta; dar țineam mult să aflu orice amănunt despre el. Întâi i-am respectat tăcerea; apoi însă nu s-a arătat la înălțimea așteptărilor mele. Acum, după ce se sfârșise lupta, nu mă mai băgă în seamă, aşa încât socotii că nu mai e nevoie să fiu discret.

— Ce grad are? întrebai.

— Nu întreba! îmi răspunse aspru. Ne-a oprit să spunem!

Dar tocmai de aceea țineam să-mi satisfac curiozitatea! Unul dintre ostași era încă în curtea lui Baruch și scotocea prin toate ungherele, în timp ce camarazii lui jefuiau odăile. Prin urmare, acesta nu se alesese cu nimic. Văzându-l că se îndreaptă spre stradă, mă luai după el.

— Tie nu ți-au lăsat nimic? îl întrebai.

— Nimic! mormăi necăjit.

— Atunci vei câștiga ceva de la mine, dacă-mi răspunzi la ceea ce te întreb.

— Să aud întrebarea!

— Ce grad are ofițerul care v-a adus aici?

— N-am voie să vorbim despre el; dar nu-i nimic, nici el, nu s-a îngrijit de mine. Îmi dai douăzeci de piaștri, dacă-ți spun?

— Îți dau!

— E miralai [93] și se numește...

Îmi spuse numele unui bărbat foarte cunoscut, care jucă mai târziu un rol foarte însemnat și care este și azi un mare demnitar. Nu e de origine turcă și a reușit să ocupe această funcție, datorită sprijinului pe care îl-a dat servitorul favorit al fostului său stăpân.

Îi plătii suma pe care mi-o ceruse și mă uitai în stradă. Miralaiul stătea în fața porții și i-ar fi fost cu neputință să nu mă vadă.

După cum mă așteptasem, miralaiul veni spre mine și mă întrebă:

— Toți francofonii sunt atât de fricoși ca tine? Unde ai fost în timp ce toți ceilalți se luptau?

— Ce întrebare! Tare aş fi vrut să-i trag o palmă!

— Și noi ne-am luptat, îi răspunsei calm; firește, însă numai cu aceia pe care i-ai lăsat să scape. Un om înțelept e pregătit totdeauna să repare greșelile altor...

— Pe cine am lăsat să scape? mă întrebă.

— Pe toți cei care au putut fugi de aici. Deoarece nu mi-ai ascultat sfatul și n-ai pus o santinelă la ușa de jos, am fost nevoit să mă împotrivesc împreună cu servitorul meu tocmai ticăloșilor care trebuiau neapărat prinși, în timp ce voi vă țineați de cei neînsemnați, care nu prezintau prea mare interes. Ce faci cu prizonierii?

— Allah știe! Unde vei locui mâine?

— În tot cazul, aici.

— Nu vei mai locui aici.

— De ce?

— Vei înțelege curând. Așadar, unde ești de găsit mâine?

— La bazirgianul Maflei, care locuiește în apropiere de Jeni Dșani.

— Voi trimite pe cineva la tine.

Rostind aceste cuvinte, se întoarse fără să-mi spună „rămas bun” și făcu un semn. Prizonierii fură aduși și încuiatați; apoi, trupa porni. Mă întorsei în curte, fără să mă mai uit după soldați și atunci observai de ce nu mai puteam locui în casa pe care abia o închiriasem. Prietenosul ofițer

pusese ostașii să dea foc casei grecului și flăcările ajunseră cu repeziciune la acoperiș. Isprava aceasta era într-adevăr specific musulmană, deși îndepărțarea prin foc a amintirii nu tocmai plăcute a „casei afurisite” era puțin cam demodată.

Mă dusei repede în locuința noastră, ca să iau armele de care nu ne folosisem și cele câteva obiecte pe care ni le cumpărasem. Le cărai în curte și după câteva clipe limbile de foc erau atât de puternice, încât luminară toată strada. Tipetele și hărmălaia pricinuite de izbucnirea focului nu puteau să fie descrise. Dacă n-ai fost martorul ocular al unui incendiu la Constantinopol nu-ți poți da îndeajuns seama de panica îngrozitoare pe care o stârnește vederea flăcărilor. Nimeni nu se gândește să-l stingă, ci cum să fugă mai repede; și încrucât cele mai multe case sunt făcute din lemn, un asemenea incendiu preface în cenușă cartiere întregi.

Bătrânul meu Baruch amuțise de spaimă, iar soția lui era atât de înfricoșată, încât rămăsese parcă țeapănă, îi consolarăm cum ne pricepurăm le împachetărăm lucrurile rămase și le făgăduirăm că vor fi primiți bine la Maflei. Găsirăm câțiva hamali în fața porții și părăsirăm casa, pe care n-o locuisem nici o zi întreagă, dar pentru care plătisem chiria pe o săptămână. Oricum, bogatul brutar nu pierduse milioane de pe urma casei vechi mistuită de flăcări.

Desigur, ora era destul de târzie și când ajunserăm la Maflei găsirăm poarta încuiată; totuși ni se deschise, îndată ce băturăm. Toată familia se strânse în jurul nostru și își manifestă dezamăgirea, când auzi în ce chip se sfârșise aventura noastră. Tuturor le-ar fi plăcut să-l fi putut prinde pe Abraham Mamur, dar în cele din urmă se consolară cu convingerea că și-a găsit moartea în valuri.

Baruch și soția lui fură primiți călduros și stăpânul casei îi asigură că le va purta de grija.

La sfârșit, după ce ni se spuse că ne aşteaptă iar, căsuța cu grădină, Isla mă vesti:

— Effendi, am primit azi în timpul lipsei tale un oaspete neașteptat, dar foarte drag. Ia ghicește-l!

— Nu știu dacă-l voi putea ghici. Îl cunosc?

— Nu l-ai văzut până-acum, dar și-am povestit despre el. Îl voi chama și după ce-l vei vedea, să ne spui cine e.

Eram curios să-l văd pe acest musafir despre care nu mă îndoiam că trebuie să aibă vreo legătură oarecare cu pățaniile noastre. După câteva clipe, Isla se înapoie cu un bărbat vîrstnic, pe care nu-l văzusem niciodată. Era îmbrăcat cu obișnuitul port turcesc și nu trăda nici un semn distinctiv după care să-mi dau seama ce hram poartă. Chipul lui părăsit de soare trăda în schimb existența unui trecut furtunos, iar cutile care îi brăzdau obrajii și barba sa lungă și albă îi dădeau înfățișarea unui om frământat de o mâhnire profundă.

— Acestea-i oaspetele, effendi, spuse Isla. Ei, poti ghici?

— Nu.

— Și eu toate astea, tot vei ghici! Și întorcându-se spre străin, îl rugă: Vorbește-i în limba ta maternă!

Bătrânul îmi făcu o plecăciune și rosti următoarele:

— *Szsluga pokoran, wiszoko poeštowani* — Prea supusul dumneavoastră servitor, preastimatumul meu domn.

Acest politicos salut rostit în limba sârbă avu darul să mă lămurească. Întinsei bătrânlui ambele mâini și răspunsei:

— *Nubo, otatz Osco? Dobro, mi docсли* — Dumneavoastră aici, moș Osco?! Fiți bine venit!

Era într-adevăr Osco, tatăl Seniței și mă bucurai mult că-l recunoscusem datorită salutului său sărbo-muntenegrean. Desigur că am renunțat să mă culc, fiindcă doream să aflu în primul rând cum a dus-o și ce a mai făcut între timp.

După dispariția fiicei sale, singurul său copil, a rătăcit pretutindeni, cuprins de îngrijorare. I se păruse mereu că a

ajuns pe urmele ei, dar fusese nevoit să constate neîncetat că se înșelase. Nu îndurase lipsuri în cursul acestor pribegiri, care îl mânaseră cu deosebire prin Asia Mică și Armenia, întrucât își luase provizii destule și toate cele necesare. După tradiția specific orientală, jurase că nu-și va revedea patria și soția, până când nu-și va regăsi copila, dar nereușita istovitoarelor lui cercetări îl determinase să se îndrepte spre Constantinopol. O asemenea odisee este posibilă numai în Orient; în Apus, însă, ea ar fi fost privită ca o nebunie. Este greu de imaginat bucuria și uimirea de care fu cuprins, muntenegreanul, când își regăsi copila ca soție a lui Isla, adică tocmai a bărbatului pentru care pribegise, ca să i-o aducă. Cu acest prilej, bătrânelui își întâlni și propria-i soție, care-și urmase fiica la Istanbul.

I se povestise tot ceea ce se întâmplase și nu se gândeau decât la modul cum s-ar putea răzbuna. Era hotărât să-l caute pe dervișul Ali Manach și să-l silească să-i destăinuie locul unde se află tatăl său. L-am convins să-mi încredințeze mie sarcina aceasta dificilă.

Ne-am dus la culcare și am adormit repede din pricina oboselii din ultimele zile. Poate că aş fi dormit până a doua zi la amiază, dacă n-aș fi fost trezit dis-de-dimineată. Maflei trimise un servitor să-mi spună că a venit cineva, care ține neapărat să-mi vorbească. Întrucât în Orient e obiceiul ca oricine să doarmă îmbrăcat, mă sculai și mă dusei direct, să văd cine mă caută. Întâmpinai un bărbat, care mă întrebă cum mă cheamă și mă îndemnă să mă duc la casa din Sf. Dimitri, unde fusesem cu frizerul din Jüterbog. Adăugă că frizerul vrea să-mi spună ceva important și mă aşteaptă cu nerăbdare.

- Dar ce-i cu el? întrebai.
  - Nu știu, sună răspunsul. Locuiesc în apropiere și proprietarul lui m-a trimis să te rog să vii.
  - Bine, spune-i că voi veni în curând!
- Îi dădui un bacșis și plecă. După cinci minute, pornii și eu, împreună cu Omar. Nesiguranța pe care o prezenta acel

loc rău famat m-a determinat să nu mă duc singur; pe Halef nu voiam să-l iau, fiindcă era rănit. Străbăturăm destul de repede străzile, călare pe niște cai închiriați, ai căror stăpâni îi mânau din urmă, ținându-se zdravăn de cozile lor. Când ajunserăm, furăm întâmpinați de proprietarul cârciumii, care ne întrebă smerit:

— Effendi, tu ești germanul care a fost de curând cu un oarecare Hamsad al Dserbaja?

— Da.

— Vrea să-ți vorbească.

— Unde e?

— Zace sus. Însoțitorul tău te poate aștepta aici.

Cuvintele: Zace sus mă făcură să mă gândesc la o boală, sau la o nenorocire. În timp ce Omar intră în încăperea de jos, eu urcai scara împreună cu stăpânul cârciumii.

— Să nu te sperii, domnule, dacă-l vei găsi rănit!

— Ce s-a întâmplat?

— Ah, nu-i mare lucru, doar o împunsătură!

— Zău? Și cine l-a rănit?

— Un străin, care n-a mai călcat niciodată pe aici.

— De ce?

— Câțiva timp au sezut la o masă și au avut o discuție aprinsă; apoi, au jucat. Când a fost nevoie să plătească, amicul tău a spus că n-are bani. Au început să se certe și au scos cuțitele. Amicul tău era beat și a fost lovit de adversarul său.

— E primejdioasă lovitura?

— Nu, fiindcă n-a murit numai decât.

Așadar, după părerea acestui cârciumar cumsecade, o lovitură de cuțit e primejdioasă numai când este urmată în clipa următoare de moartea celui care a primit-o.

— Cred că l-am oprit pe cel care l-a rănit să plece din local.

— Aș, cum aş fi putut s-o fac? îmi răspunse încurcăi. Amicul tău pierduse și n-avea bani și tot el scosese întâi cuțitul!

— Dar cel puțin îl cunoști?

— Nu ți-am spus doar adineauri că nu l-am văzut niciodată în localul meu?

— Ai trimis după un doctor?

— Da. Am trimis îndată după un vestit hekim, care l-a bandajat. Sper că-mi vei plăti ceea ce-mi datorează pentru doctor și îngrijire și banii pe care trebuie să-i primesc pentru datorile mai vechi. A trebuit să-i dau și străinului ceea ce câștigase de la amicul tău.

— Mă voi gândi la toate astea. Du-mă la el!

— Intră prin ultima ușă. Am treabă jos.

Când ajunsei la ultima încăpere, în care nu se afla decât un fel de saltea, văzui zăcând pe ea pe bărbier, cu chipul tras și palid ca al unui mort. Mi-am dat seama imediat că fusese grav rănit și mă aplecai spre el.

— Vă mulțumesc că ați venit! îmi spuse cu glas tărăganat.

— Puteți să vorbiți? îl întrebai.

— Nu mai are ce să-mi strice! S-a sfârșit cu mine!

— Nu pierdeți curajul! Doctorul nu v-a dat nici o speranță?

— E un sarlatan.

— Voi îngriji să fiți dus la Pera. Aveți vreo adeverință de la legația Prusiei?

— Nu. Nu voiam să se știe că sunt francon.

— Și cine era cel cu care v-ați certat?

— Cum? Nu știi? Păi, îl căutasem pentru dumneavoastră! Era Abraham Mamur!

Când auzii acest nume, rămasei uluit.

— Nu se poate! Abraham Mamur e mort!

— Mort? Tare aş fi vrut să fie mort, dar nu e! Se întâmplă ceva ciudat; acum, pe patul de boală sau de moarte, frizerul își schimbă dialectul în care-mi vorbise altădată și folosea o limbă germană din cele mai corecte! Faptul acesta-mi dădea de gândit.

— Povestiți-mi totul! îl rugai.

— Aseară am rămas Tânziu în local. Deodată-l văzui ud până la piele, ca un om care a ieșit din apă. Îl recunoscui, dar el nu mă recunoscu pe mine. Intrai în vorba cu el și ne-am apucat să bem; apoi am jucat și eu am pierdut. Eram beat și poate că m-am trădat prin vreun cuvânt că-l cunosc și-l urmăresc. Fiindcă n-aveam cu ce să-i plătesc, ne-am luat la ceartă. Voi am să vă fac o placere, înjunghiindu-l, dar el m-a lovit întâi. Astă-i tot!

— Nu vreau să vă dojenesc, fiindcă n-ar avea nici un rost. Și nu pot uita că sunteți rănit. N-ați băgat de seamă dacă Abraham Mamur îl cunoștea pe Cârciumar?

— După cât mi s-a părut, erau în foarte bune relații. Cârciumarul i-a dat niște haine, ca să-și schimbe pe cele ude, fără să fie rugat.

— Fiți sincer! Nu sunteți din Juterbog!

— Ați ghicit. Știu că voi muri și vreau să vă răspund cinstit: sunt din Turingia. N-am nici o rudă și nu mă puteam înapoia în patrie. Cred că înțelegeți! Vreți într-adevăr să mă duceți la Pera?

— Da. Dar mai întâi vă voi trimite un medic priceput. Doriți ceva?

— Trimiteti-mi un șerbet și nu mă uitați!

Îmi răspunse anevoie și cu dese întreruperi la tot ceea ce-l întrebăsem. Acum închise ochii și leșină. Coborâi la Cârciumar, îi dădui cuvenitele instrucțiuni și-i făgăduii că-i voi plăti tot ceea ce are de primit. Apoi plecai în goană spre Pera, împreună cu Omar. Mă dusei întâi la legația Prusiei, al cărei cancelar, originar din Pera, mă ascultă cu toată atenția și acceptă să se îngrijească de rănit. Preluă și sarcina de a trimite un medic și mă rugă să-l las pe Omar, ca să-l călăuzească. Firește, mă întorsei liniștit spre casă, întrucât știam că nenorocosul meu compatriot se află sub ocrotire bună.

Cum ajunsei, îl căutai pe Isla, ca să-i spun că Abraham nu fusese nimerit de Halef, astă-noapte, ci trăiește încă. Îl găsii într-o încăpere plină cu registre și probe de mărfuri.

Vestea mea nu-l încântă deloc, dar se consolă cu speranța că poate tot vom izbuti să-l prindem pe vrăjmașul familiei sale. În privința bărbierului, nu se află mișcat, și-mi spuse că-l alungase, fiindcă îi iertase nenumărate furtișaguri și constatașe că nu vrea să se potolească.

În timpul con vorbirii, îmi căzuse de câteva ori privirea asupra registrului deschis, pe care-l avea înainte. Desigur, conținutul acestui registru nu mă privea. La un moment dat însă, în timp ce frunzarea foile, citii în fugă și fără să vreau un nume, care mă îndemnă să pun repede mâna pe foaia respectivă. Se referea la firma „Henry Galingré, Skodra”.^[94]

— Galingré din Skodra? întrebai. Numele acesta mă interesează foarte mult. Ești în legătură de afaceri cu un oarecare Galingré din Skutari?

— Da. E un francez din Marsilia, unul din furnizorii mei.

— Din Marsilia? Ah, se potrivește de minune! L-ai văzut sau ai vorbit vreodată cu el?

— Deseori. A fost la mine și l-am vizitat și eu.

— Cunoști soarta lui și a familiei sale?

— Înainte de a intra în legătură cu el, am aflat câte ceva, iar mai târziu mi-a povestit el însuși o sumedenie de lucruri.

— Ce știi despre el?

— A avut o mică întreprindere în Marsilia, dar nu s-a mulțumit cu atât; de aceea a plecat în Orient, oprindu-se înțai la Istanbul și apoi la Adrianopol; acolo l-am cunoscut. De un an însă locuiește în Skutari, unde-i unul din oamenii cei mai înstăriți.

— Dar ai lui unde sunt?

— A avut un frate, căruia de asemenea nu i-a plăcut Marsilia. A plecat la Alger și apoi la Blidah și treburile i-au mers atât de bine, încât fratele din Adrianopol și-a trimis fiul la Blidah, ca să-și îmbogățească cunoștințele comerciale. Fiul acesta s-a căsătorit cu o fată din Marsilia

și s-a înapoiat la tatăl său, ale cărui afaceri le-a preluat după câțiva ani. Odată, a trebuit să se ducă la unchiul său, la Blidah, ca să pună la cale o mare afacere și tocmai când se afla acolo, unchiul său a fost omorât, iar toți banii i-au fost jefuiți. Bănuielile căzură asupra unui negustor armean și Tânărul Galingré se hotărî să-l urmărească, având credința că poliția nu va reuși în această acțiune. A plecat, după el, însă nu s-a mai întors. Astfel, tatăl său a devenit moștenitorul marelui comerciant din Blidah și s-a îmbogățit și mai mult, pe neașteptate. Își plânge și astăzi fiul și ar fi în stare să dea oricât, ca să afle ceva despre el. Astă-i tot ce știu.

- Ei bine, eu îi pot fi de folos în privința asta.
  - Tu? mă întrebă uimit Isla.
  - Da. De ce ai tăcut până acum? Ti-am povestit încă din Egipt că Abu En Nassr, pe care-l caută Omar a ucis în Vadi Tarfani pe un francez, ale cărui lucruri le-am luat eu. Nu ți-am spus că francezul acela se numea Paul Galingré?
  - Nu mi-ai pomenit numele lui.
  - Mai port și acum în deget verigheta lui. Celealte lucruri însă s-au pierdut odată cu șaua, când mi s-a înechat calul la Djerid.
  - Effendi, ar trebui să comunic vestea asta bătrânlui!
  - Se înțelege că o voi face!
  - Vrei să-i scrii?
  - Nu știu încă. Scrisoarea i-ar pricina o durere prea mare. Drumul meu de înapoiere în patrie mă va duce poate prin părțile acelea. Mă voi mai gândi.
- După această con vorbire, îl căutai pe Halef, căruia mai întâi nu-i veni să creadă că glontele lui nu-și nimeriseră ținta; dar în cele din urmă, spuse:
- Sidi, aşadar tot mi-a tremurat mâna!
  - Negreșit că da.
  - Bine, dar Mamur a scos un tipăt și s-a scufundat. Am așteptat doar și nu l-am mai văzut ieșind la suprafață!

— S-a scufundat dinadins, ca să credem că s-a înechat. Trebuie să fie un bun înotător. Dragul meu Hagi Halef Omar, am fost niște proști. Crezi tu că un om a cărui țeastă e străpunsă de un glonte, mai poate să țipe?

— Nu știu, îmi răspunse, fiindcă pană acum nu mi-a tras nimeni un glonte în cap. Dacă mi s-o întâmpla vreodată aşa ceva, ceea ce doar Allah ar putea să împiedice, de hatârul scumpei mele Hanneh — voi vedea dacă sunt în stare să strig sau nu. Dar spune-mi, sidi, crezi că-i vom regăsi vreodată urma?

— Sper că da.

— Prin cârciumar?

— Sau prin el, sau prin derviș, fiindcă bănuiesc că se cunosc. Chiar azi mă voi duce să-i vorbesc.

Mă dusei întâi spre bătrânul evreu, care locuia împreună cu soția sa într-o încăpere a casei din fundul grădinii. Se deprinsese ușor cu noua sa viață și nu se mai văiețea de pagubele pe care i le pricinuise focul. Știa doar că bogatul Maflei își va ține făgăduiala și ca va avea grija de el. În timp ce eu mă dusesem în Sf. Dimitri și Pera, el fusese în Beharive Keui și văzuse că flăcările mistuiseră o sumedenie de case.

După ce pălăvrăgirăm despre întâmplările din noaptea trecută, veni un servitor al lui Maflei, care mă vești că a venit un ofițer și vrea să-mi vorbească.

— Ce grad are? îl întrebai.

— E jüsbaşı [95].

— Însoțește-l în locuința mea!

Socotisem nimerit să nu-l primesc în clădirea principală a lui Maflei, aşa că mă îndreptai spre odaia mea. Îl găsii pe Halef și-i anunțai sosirea căpitanului.

— Sidi, îmi spuse, jüsbaşıul ăsta s-a purtat grosolan cu tine. Ai de gând să fi politicos cu el?

— Da.

— Crezi că se va rușina de noi? Bine, atunci voi fi și eu respectuos! Dă-mi voie să-l întâmpin în calitate de chizmetkiar [96]!

Halef se duse spre ușă, iar eu mă așezai pe divan, aprinzându-mi o pipă. După câteva minute, auzii apropiindu-se niște pași și glasul micului hagiu, care întreba pe servitorul negru:

— Unde te duci?

— Trebuie să însوțesc pe acest aga la effendi cel străin.

— Vrei să spui că la emirul din Germanistan! Poți să te întorci, fiindcă trebuie să știi doar că nu se intră la un emir la fel cum pătrunzi în casa unui popuci sau terzi [97]. Emirul pe care mi l-a dăruit Allah drept stăpân e obișnuit ca toți să se poarte respectuos cu el.

— Unde ți-e stăpânul? auzii glasul aspru al căpitanului.

— Rog pe Înălțimea Voastră să-mi îngăduie s-o întreb cine este!

— Voi spune-o stăpânului tău!

— Da, dar nu știu dacă ține atât de mult să i-o spuneți. E foarte aspru și nu pot îndrăzni să las pe cineva să intre la el, înainte de a-i cere voie.

Îmi închipuii cu placere aerul smerit și prietenos al micului pișicher, înfruntând trăsăturile furioase ale asprului ofițer, care era silit să aducă la îndeplinire porunca șefului său, cu toate că i-ar fi plăcut mai curând să se întoarcă, decât să dea ochii cu mine.

— Stăpânul tău e într-adevăr un emir atât de distins? Asemenea oameni obișnuiesc să locuiască în alte condiții, decât cele în care l-am văzut noi ieri.

— A locuit acolo, fiindcă aşa i-a plăcut! Se plăcuse rău de tot și vroia să se încredeze dacă-i amuzant să privești șaizeci de ostași viteji, care prind douăzeci de băieți și fete, dar lasă să fugă pe bandiți. Pot să va asigur că l-a încântat

întâmplarea de astă-noapte. Acum, e tolănit pe divan și fumează, aşa că nu se cade să-i tulbur siesta.

— Văd că ești rănit. N-ai fost și tu acolo astă-noapte?

— Da. Am stat de pază le ușa de jos, unde s-ar fi cuvenit să fie o santinelă. Dar observ că vreți să stăm de vorbă. Rog pe Înăltimea Voastră să-mi îngăduie să-i aduc un scaun!

— Stai! Cred că nu ai de gând să-mi aduci scaunul! Spune stăpânului tău că vreau să-i vorbesc.

— Și dacă mă întreabă cine ești, ce să-i răspund?

— Răspunde-i că sunt jüsbașiu de ieri seară.

— Bine! Îl voi ruga să fie îndurător și să-ți dea voie să intri, fiindcă știi ce se poate aștepta din partea unui om de rangul tău.

Halef intră și trase ușa după el. Întregul chip îi strălucea de placere.

— Îl vei pofti alături de tine?

— Nu. Așează-i o pernă în fața mea, aproape de ușă, dar cât se poate de respectuos. Apoi, adu-i o pipă și o cafea.

— Și ție?

— Nu, nu beau cu el.

Deschise ușa și rostind smerit, stăpânul să-a îndurat, îi făcu loc să intre. Căpitanul să salută cu o ușoară plecăciune și începu:

— Am venit să îndeplinești făgăduiala de ieri și...

Se opri, fiindcă îl silii să tacă, prințul semn pe care îl făcui repede cu o mișcare a mâinii. I se păruse că nu-i nevoie să-l salute politicos pe un francon și eu țineam să-i arăt că și un creștin e obișnuit să fie respectat.

Se afla încă la ușă. Halef aduse o pernă și i-o așeză la picioare; apoi ieși din odaie. Pe chipul jüsbașiu se zugrăvise pe rând indignarea, uimirea și zăpăceala — pricinuite de primirea de care avusese parte. În cele din urmă, înțelegând că nu-și poate impune, fumurile gradului, se trânti pe pernă. Fără îndoială, trufașul musulman se simțea cuprins de o furie cumplită, văzând că e nevoie să șadă doar lângă ușă, în casa unui creștin.

Datorită obiceiurilor orientale, de a avea totdeauna pe foc apă fiartă pentru cafea, nu trecu mult până când Halef aduse o ceașcă plină cu băutura frumos-mirositoare și o pipă. Căpitanul lua ceașca și începu să fumeze. Halef rămase în spatele lui.

— Fiul meu, începui pe un ton părintesc, deși cuvintele trebuie să fi sunat foarte ciudat, întrucât nu eram mai vârstnic decât el, te-aș ruga să fi cât se poate de atent la cele ce-ți voi spune. Când pășești în casa unui biliș[98], îi rostești vreun salut oarecare, altminteri te crede mut sau nepriceput. Și nici nu se cade să începi a-i vorbi, ci să aştepti să fii întrebat, fiindcă stăpânul casei are dreptul să-ți îngăduie să-i vorbești. Cine judecă pe altul, înainte de a-l cunoaște, greșește totdeauna și de la greșeala până la umilire de cele mai multe ori nu rămâne decât un pas. Cred că-mi vei fi recunoscător pentru cuvintele pe care îi le-am spus cu gând bun, amintindu-ți-le totdeauna, fiindcă oamenii cu experiență au datoria de a învăța pe cei neștiitori. Și acum spune-mi ce rugămintă vrei să-mi faci!

Căpitanul lăsă să-i cadă pipa din gură și mă privi uluit. Deodată, însă, izbucni:

— Nu vreau să-ți fac o rugăaintă, ci-ți aduc o poruncă!

— O poruncă? Fiule, ar fi mai nimerit să nu te răstești, ci să vorbești frumos, fiindcă numai în felul acesta te poți feri să rostești cuvinte nechibzuite. Nu cunosc în Istanbul pe nimeni care mi-ar putea porunci. Vrei să spui că ai primit tu însuți o poruncă și ai venit să îndeplinești, întrucât ești subalternul unui comandant. Eu însă sunt un om liber. Cine te-a trimis la mine?

— Omul care ne-a comandat astă-noapte.

— Adică miralaiul...

Adăugai numele, pe care-l aflasem de la soldatul căruia-i dădusem douăzeci de piaștri. Jüsbaşıul mă privi înmărmurit și spuse:

— Așadar știi cum îl cheamă?

— După cum auziști! Ce dorește de la mine?

— M-a trimis să-ți poruncesc să nu cercetezi cine este și să nu vorbești nimănui despre cele întâmplare astă-noapte.

— Ți-am spus doar că nimeni nu-mi poate porunci. Vestește-ți miralaiul că toată întâmplarea va apărea în cel mai apropiat număr din „Bassiret”. Așadar, întrucât nu am de primit nici un fel de poruncă, socotesc încheiată convorbirea.

Mă ridicai, îndreptându-mă spre încăperea alăturată. Jüsbaşıul, zăpăcit cu totul, uitase să-mi răspundă, ba chiar să se și ridice de pe pernă și abia după câteva minute veni Halef să-mi spună că oaspetele a plecat, în sfârșit, după ce a înjurat zdravăn.

Era de presupus că miralaiul va trimite iar la mine, cu aceeași „poruncă”, dar nu mă simții obligat să-i aştept trimisul și mă hotărâi să ies în oraș. Mă îndreptai spre mănăstirea dervișilor, ca să stau de vorbă cu Ali Manach. Îl găsii în chilia sa, ca și ieri; își făcea rugăciunea. Când mă auzi salutându-l, își ridică ochii spre mine și-mi dădui seama că vizita mea îl bucură.

— *Sallam!* îmi răspunse. Mi-aduci cumva iar o ofrandă?

— Nu știu încă. Dar te-aș ruga să-mi spui cum să te numesc: Ali Manach Ben Barud el Amasat sau „En Nassr”?

Sări de pe divan și se propti în fața mea.

— Ssst! Taci, îmi murmură înfricoșat. Așteaptă-mă afară, în cimitir. Vin îndată!

În acel moment, mi-am dat seama că am câștigat partida; firește, însă, că dacă nu voi am să mă trădez, trebuia să-mi măsur bine cuvintele și să mă folosesc de cât mai multă diplomație. Ieșii din clădirea mănăstirii, străbătui curtea de-a curmezișul, trecui prin poarta cu zăbrele și intrai în cimitir.

Aici își dormeaș somnul de veci sute de derviși. Dănuiseră toată viața și acum aveau la căpătai o piatră, deasupra căreia trona turbanul. Li se sfârșise comedia!

După câteva clipe, zării pe derviș apropiindu-se de mine. Mi se părea că păsește adâncit în meditări pioase; văzând că se îndreaptă spre un colț dosnic, îl urmai.

— Ce vrei să-mi spui? mă întrebă.

Trebuia să fiu cât mai prevăzător cu putință; de aceea, îi răspunsei:

— În primul rând vreau să te cunosc. Mă pot bizui pe tine?

— Întreabă pe usta [99]; mă cunoaște foarte bine!

— Unde-l pot găsi?

— În Sf. Dimitri, la grecul Kolettis. Până ieri ne întâlneam în Beharive Keui, dar am fost descoperiți și alungați. Usta era să fie împușcat. A scăpat, înotând.

Așadar, Abraham Mamur era conducătorul tâlharilor. Nu mă mințise la Baalbek, atunci când îmi vorbise despre banda pe care o conduce. Dar dervișul pomenise un nume, care-mi trezi amintirea unei întâmplări. Oare grecul acela, care-mi căzuse în mâna în „Valea treptelor”, în cursul unei lupte, nu se numea, Alexandru Kolettis? Îl interogai mai departe:

— La Kolettis suntem siguri?

— Foarte siguri. Știi unde locuiește?

— Nu. Sunt de puțină vreme la Istanbul.

— De unde vii?

— Din Damasc, unde l-am întâlnit pe usta.

— Da, a fost acolo, dar nu i-a izbutit planul. L-a recunoscut un hekim francon și a fost silit să fugă.

— Știi, n-a putut să ia decât o parte din giuvaierurile bogătașului Schafei Ibn Iacub Afarah. Le-a vândut?

— Nu.

— Ești sigur?

— Foarte sigur, fiindcă eu și tata suntem cei mai bun prieteni ai lui.

— Tocmai pentru ele am venit. Am pe cineva, care vrea să le cumpere. E un om de încredere. Le aveți la îndemână?

— Da. Sunt într-un loc sigur, în turnul Galata. Dar mă tem că ai venit prea târziu, fiindcă și fratele Kolettis a găsit pe cineva, care are de gând să le cumpere azi.

Vestea aceasta mă îngrijora, dar mă stăpânii.

— Unde-i Barud el Amasat, tatăl său? Am o însărcinare importantă pentru el.

— Ești cinstit? mă întrebă el gânditor.

— Încearcă-mă!

— Îl poți găsi în Edirne [\[100\]](#), la negustorul Hulam.

Această știre mă îngrijoră, întrucât bănuiam că s-a pus la cale o nouă mișelie, dar îmi recăpătai calmul imediat.

— Știu, îi răspunsei încrezător. Hulam e rudă cu Iacob Afarah din Damasc și cu negustorul Maflei de aici, din Istanbul.

— Văd că știi totul. Mă pot încrănde în tine.

— Atunci, spune-mi și unde e unchiul tău Hamd el Amasat!

— Și pe el îl cunoști? mă întrebă mirat.

— Foarte bine. A fost o vreme prin Sahara și Egipt.

Imirea lui era din ce în ce mai mare. Se părea că mă ia drept un tovarăș de seamă al bandei lor de ticăloși, fiindcă mă întrebă:

— Nu cumva ești şeful din Damasc?

— Nu mă întreba, ci răspunde-mi!

— Hamd el Amasat e acum în Skutari. Locuiește la un negustor francon, care se numește Galino sau Galineh.

— Vrei să spui Galingré.

— Domnule, le știi cu adevărat pe toate!

— Da, dar tot mai e un lucru pe care nu-l știu; cum se numește acum şeful?

— E din Konieh și se numește Abd el Myrrhatta.

— Îți mulțumesc. Vei mai auzi curând despre mine!

Îmi răspunse cu o plecăciune foarte supusă, ceea ce-mi dovedea că izbutisem să-l înșel pe deplin. Dar trebuia să mă grăbesc, altminteri aş fi pierdut, pentru o clipă de

întârziere, tot ceea ce cucerisem cu atâta trudă, înainte de a mă înapoia la Maflei alergai în Sf. Dimitri, ca să mă interesez de Kolettis la cărciumă. Nu îl găsii pe cărciumar, ci pe soția sa. Întrebai întâi despre frizer și aflai că în acest timp fusese acolo un doctor care-i făcuse alt pansament, iar după o oră-două rănitul fusese luat din încăperea de sus. Întrebai apoi despre Kolettis. Femeia mă privi uimită și-mi spuse:

- Kolettis? Asta-i numele bărbatului meu!
- Ah! Nu știam. Nu-i pe aici un ins din Konieh care se numește Abd el Myrrhatta?
- Locuiește la noi.
- Unde-i acum?
- S-a dus să se plimbe la turnul Galata.
- Singur?
- Cu fratele bărbatului meu.

Faptul mi se părea extraordinar! Nu cumva aveau de gând să ia giuvaierele? Trebuia să mă duc după ei. Femeia-mi spusese că abia au plecat. Aflasem de asemenea că Omar era încă în casă atunci când porniseră cei doi și că a plecat și el după câteva clipe. Așadar, răzbunătorul era pe urma ucigașului. Încălecai și mă îndreptai spre Galata. Mă strecurai cu greu printr-o sumedenie de străzi, pe care mișunau marinari, soldați, olari, corăbieri îndrăzneți, evrei spanioli și alte „personalități” grăbite și vesele.

Când ajunsei în apropierea turnului, observai că îmbulzeala sporise. Se părea că s-a întâmplat ceva neobișnuit, fiindcă multimea se îngrămădi cu nestăpânită curiozitate. Plătii celui ce-mi închiriașe calul și descălcăeai, ca să aflu ce se petrece. Un kaikș mă lămuri îndată:

— S-au urcat doi înși pe galeria turnului și s-au prăbușit peste mulțime. Acum zac zdrobiți la poalele turnului.

Mă îngrozii, gândindu-mă că Omar s-o fi luat după cei doi. Oare era el unul din cei doi nenorociți?

Îmi făcui repede loc prin mulțime. Îndurai câteva ghionturi, lovitură de picior și călcături, dar izbutii să

străbat până la un grup de privitori, înăuntru căruia zăceau țepene două trupuri, strivite într-un chip înfiorător. Galeria turnului genovez din Galata are o înălțime de 140 picioare; e lesne de închipuit, aşadar, cum arătau cadavrele. După îmbrăcămîntea lor, îmi dădui seama că Omar nu-i printre cei doi morți. Chipul unuia era intact și-l recunoscui pe Alexandru Kolettis, care-i scăpase lui haddedihn. Dar celălalt? Era cu neputință de recunoscut. Avusese parte de o moarte înfiorătoare, după cum îmi relată un ins din apropiere, care-l văzuse prăbușindu-se. Izbutise să se agațe cu o mâna de un drug întâlnit în timpul căderii, dar nu se putuse ține decât o clipă și se rostogolise la pământ.

Fără voie, îmi aruncai privirea spre mâinile lui. Ah, avea o tăietură de-a curmezișul mâinii drepte. Oricum, cu mâna aceasta se ținuse; aşadar nu căzuse din întâmplare, ci fusese aruncat. Unde era Omar?

Alergai spre turn și intrai. Cu ajutorul unui bacșis, fui lăsat să mă urc. Urcai în fugă treptele celor cinci scări de piatră ale primelor cinci caturi și apoi pe ale următoarelor trei scări de lemn, care duceau la cafenea; înăuntru, doar cafegiul. Până aici, numărăsem 144 trepte. Urcai încă 45 trepte, până la clopotniță, care era acoperită cu tablă. Înainte de prăbușirea celor doi, se desfășurase aici o luptă. La înălțimea aceasta și pe o podea aplecată și alunecoasă, lupta trebuie să fi fost înfricoșătoare.

Coborâi tot atât de repede, pe cât urcasem, fără să mai intru în cafenea și mă îndreptai în goană spre casă. Primul care mă întâmpină în selamlâc fu Iacub Afarah. Obraji-i străluceau de bucurie. Mă îmbrățișă și-mi spuse:

— Emire, bucură-te împreună cu mine. Mi-am recăpătat giuvaierurile!

- De necrezut! răspunsei.
- Și cu toate astea, e adevărat!
- Cum le-ai recăpătat?
- Prietenul tău Omar mi le-a adus.

— De unde le-a luat?

— Nu știu. Mi-a dat pachetul, a fugit în casa din fundul grădinii și s-a încuiat de o oră în odaia sa. Nu vrea să deschidă nimănuí.

— Voi vedea dacă nu vrea să mă primească nici pe mine.

La ușa casei îl găsii pe Halef, care îmi șopti:

— Sidi, ce s-a întâmplat? Omar Ben Sadek s-a întors acasă și l-am văzut săngerând. Acum își spală rănilor.

— L-a găsit pe Abraham Mamur și l-a aruncat din turn.

— *Maschallah!* E adevărat?

— Așa cred. Oricum, vom afla îndată. Dar numai noi trebuie să știm despre întâmplarea asta. Să nu spui nimănuí nici un cuvânt!

Mă dusei spre odaia lui Omar și bătui în ușă, rostindu-mi numele. Îmi deschise numai decât și-l lăsa și pe Halef să intre povestindu-ne în detaliu ceea ce se petrecuse în turn.

Fusese cu medicul la compatriotul meu rănit, plecase cu el și se întorsese eu hamalii, ca să-l transporte pe frizer. Îl văzuse pe Abraham Mamur stând de vorbă cu Kolettis, fără să știe cine sunt. Dar auzindu-i la un moment dat certându-se, trăsese cu urechea. Se ascunsese apoi într-o odaie vecină, de unde le putuse urmări toată con vorbirea, căci cei doi vorbeau tare, știindu-se în siguranță.

Astfel, Omar înțeleseră că se certau din pricina giuvaielor din Damasc, pe care voiau să le ia din turn, unde se aflau în păstrarea unui paznic, plătit de Abraham. Omar cunoștea povestea jafului din Damasc; o auzise de la Halef și bănui îndată că unul din ei este Abraham Mamur. Se încredința că bănuiala lui e întemeiată, când îl auzi istorisind felul cum scăpase înnotând în noaptea trecută.

Hotărât să-i urmărească până la turn, ieși din ascunzătoare și așteptă. Cum îi văzu plecând, se luă după ei, străduindu-se să nu fie observat. Cei doi rămăseseră mult de vorbă cu paznicul, la poalele turnului și urcaseră apoi scările. Îi urmă. Se opriră în cafenea și băură o cafea. Urcară iar, în timp ce paznicul se înapoie. Omar își

continua urmărirea până la galeria turnului, unde-i găsi scoțând pachetul cu bijuterii din clopotniță. Firește, acum îl văzură.

— Ce vrei? îl întrebă Abraham. Parcă ai fost adineauri în cârciuma lui Kolettis, nu-i aşa?

— Nu te privește! îi răspunse Omar.

— Ai de gând să ne spionezi, câine?

Atunci Ornai își aduse aminte că e fiul viteazului și întreprinzătorului Uelad Merasig și se simți cuprins de mândria și curajul unui leu.

— Da, v-am spionat, recunoscu sincer. Tu ești Abraham Mamur, hoțul de fete și de giuvaieruri, a cărui vizuină am distrus-o noi ieri. Se aproape clipa răzbunării. Te salut din partea emirului din Frankistan, care ți-a luat-o pe Senița și te-a alungat din Damasc. Ți-a sunat ceasul!

Abraham îl ascultase împietrit, Omar se folosise de uluiala lui și însfăcându-l fulgerător, îl răsturnă peste balustrada galeriei. Kolettis tipă însă imântat și puse mâna pe pumnal. S-au luptat doar o clipă. Omar a primit o lovitură destul de gravă la ceafă, dar durerea i-a sporit puterile și furia. Kolettis zbură după celălalt. Dar Omar observă că Abraham s-a agățat cu o mâna de marginea balustradei. Se repezi la el și-l lovi puternic în mană, astfel că-l făcu să se prăbușească.

Total se întâmplase cu o rapiditate fulgerătoare. Înapoindu-se în clopotniță, Omar luă pachetul și coborând iute treptele, izbuti să se strecoare nebăgat în seamă, cu toate că în jurul celor două cadavre se adunaseră foarte mulți inși.

Povestea groaznicei întâmplări din turn fusese relatată calm, de parcă n-ar fi avut nici o însemnatate. Nu mai întrebai nimic și-i pansai rana, care nu era primejdioasă. Ne duserăm apoi cu toții în clădirea din față, dar asupra ascultătorilor de aici întâmplarea din turn produse altă impresie. Scoțând doar câteva strigăte de uimire. Maflei, fratele său și Isla săriră de pe perne și uitându-și cu

desăvârșire obișnuită gravitate musulmană, alergără să vadă cadavrele. Se întoarseră după o bună bucată de vreme și ne anunțără că ambele cadavre fuseseră duse deocamdată într-o încăpere de jos a turnului. Nimeni nu recunoscuse pe cei doi care se rostogoliseră de pe galerie și nici Maflei cu ai lui nu spuseră că știu cine sunt și ce s-a întâmplat.

Întrebai pe Halef dacă nu-i curios să vadă pe vechiul său cunoscut, tălmaciul Kolettis, dar îmi răspunse scuturând disprețuitor din umeri:

— Dacă ar fi fost vorba de Kara Ben Nemsi sau de Hagi Halef Omar, m-aș fi dus; dar grecul acela a fost un ticălos și nu merită osteneala de a mă duce până la turn.

Trecu mult, până când Maflei și ai săi să se convingă că totul se întâmplase ca atare și să se liniștească de-a binelea.

— Cu toate astea, ticălosul nu și-a primit întreaga pedeapsă! spuse Isla. Doar o singură clipă, în care s-a cutremurat de spaima morții, n-a fost suficient pentru ceea ce a săvârșit. Ar fi trebuit să-l prindem!

— Au rămas cei doi Amasat! îl consolă tatăl său. Ce-ar fi dacă am încerca să-l vedem pe unul din ei?

— Vă ajunge unul: Barud el Amasat. Celălalt nu v-a făcut, nimic. Dacă-mi făgăduiți că nu-l veți pedepsi voi, ci-l veți preda judecătorului, vi-l aduc!

Cuvintele acestea îi necăjiră. Fui asaltat cu întrebări și rugămintă, dar nu răspunsei nimic și mă arătai neînduplecăt în hotărârea pe care le-o împărtășisem, până când îmi făgăduiră ceea ce le cerusem. După aceea, le istorisii con vorbirea pe care o avusesem cu dervișul.

Cum terminai, Iacob Afarah sări și strigă:

— *Allah kerihm!* Înțeleg ce urmăresc ticăloșii. Fiindcă Isla i-a luat-o pe Senița lui Abraham, au pus gând rău întregii noastre familii. Întâi, au vrut să ne sărăcească; dar n-au izbutit. Au plecat la Adrianopol, fiindcă venise rândul

lui Maflei. Au început cu furnizorul lui. Trebuie să le scriem numai decât lui Hulam și Galingré, ca să-l prevenim!

— Să le scriem? se împotrivi Isla. Nu-i destul. Trebuie să plecăm noi însine la Adrianopol, ca să-l prindem pe Barud el Amasat. Effendi, ne însوтеști?

— Da, răsunsei. E cel mai nimerit lucru și vă voi întovărăși, fiind că Adrianopol e în drumul meu de înapoiere în patrie.

— Vrei să te întorci în patrie, effendi?

— Da. Am pribegit mult mai mult decât avusesem de gând.

Hotărârea mea fu primită cu împotriviri; totuși, după ce le înfățișai pricinile care mă îndemnau să plec spre casă, recunoscură cu toții că am dreptate. În tot timpul acestei certe prietenești, unul singur nu scoase nici un cuvânt: Halef. Dar citii în felul cum mă privea, că avea de spus mai multe decât toți ceilalți.

— Când pornim? întrebă Isla, manifestându-și graba.

— Numaidecât! răsunse Osco. Nu vreau să pierd nici o clipă, pană nu voi pune mâna pe amicul Barud el Amasat.

— Cred că ar fi cazul să facem oarecare pregătiri, spusei. Nu-i prea târziu, dacă pornim mâine în zori și avem o zi întreagă la dispoziție. Mergem pe jos sau călare?

— Călare! hotărî Maflei.

— Cine mai merge?

Prin urmare, fiecare dintre cei de față ținea să plece la Adrianopol. După îndelungate discuții, hotărâram să ia parte la „expediție” Schafei Ibn Iacub Afarah, care n-avea de fapt nici o răfuială cu Barud, dar nu voia să piardă acest prilej neașteptat de a-și vizita ruda. Isla, care trebuia să se răfuiască în sfârșit cu trădătorul soției sale; Osco, fiind că dorea să-și răzbune fiica, Omar, care voia să meargă de la Adrianopol la Skutari, ca să-l găsească pe Amad ei Amasat; eu, fiind că voi am să mă întorc în patrie. Maflei se lăsa convins cu greu să nu plece; întrucât Isla ne însوtea,

trebuia să rămână neapărat cineva, care să se ocupe de afacerile lor.

Halef tăcuse mereu; când îl întrebai la ce se gândește, îmi răspunse:

— Crezi poate că te voi lăsa să pleci singur, sidi? Allah ne-a alăturat până acum și nu mă despart de tine nici de aci înainte.

— Uii de Hanneh, scumpa ta soție? Te îndepărtezi din ce în ce mai mult de ea.

— Fii liniștit! Știi doar că fac totdeauna ceea ce-mi pun în gând. Prin urmare plec și eu!

— Dar într-o zi tot vom fi nevoiți să ne despărțim!

— Știu că se apropie ziua aceea, dar nu știu dacă ne vom mai revedea vreodată. Așa că nu mă voi despărții de tine înaintea celorlalți și până când voi fi sigur că ai părăsit țara asta!

Se ridică și plecă, împiedicându-mă astfel să mă pot opune; deci, eram silit să-l iau eu mine.

Pregătirile de drum nu-mi luară prea multă vreme; înșeuai caii cu ajutorul lui Halef și eram gata de plecare. Aveam însă de îndeplinit o datorie: să-l caut pe Lindsay și să-i împărtășesc toate cele întâmplări, cum și hotărârile la care ajunsesem. Când pășii în locuința sa, tocmai se înapoia dintr-o plimbare la Bujukdere.

Mă întâmpină bucuros și îmbufnat în același timp și-mi spuse:

— *Welcome!* Tare sunteți rău! V-ați mutat la Beharive Keui, dar nu m-ați luat și pe mine! Ce dorîți de la mine, hai?

— *Sir,* trebuie să vă aduc la cunoștință că nu mai locuiesc în Beharive Keui.

— Nu? Ah! Frumos! Mutați-vă la mine, master!

— Mulțumesc! Mâine dimineață părăsesc Constantinopolul. Mergeți și dumneavoastră sau nu?

— Îl părăsiți? Ah! Oh! Urâtă glumă! *Yes!*

— Vă rog să mă credeți că nu glumesc!

— Prin urmare e adevărat? De ce atât de repede? Abia ati păsit în vizuina aceasta!

— O cunosc îndeajuns, și dacă plec mâine, cu toate că am stat atât de puțin aici, nu-mi pare rău deloc.

Îi istorisii în detaliu întâmplările din ultimele zile. Când sfârșii, Lindsay dădu mulțumit din cap și spuse:

— Strașnic! Minunat! Bine că și-a primit răsplata mușteriul săla! Îi veți prinde și pe ceilalți doi, sunt sigur! *Well!* Aș vrea să fiu și eu de față, dar nu pot. Am o obligație.

— Nu mi-o puteți destăinui?

— Ba da. Am fost la consulat și am găsit un văr tot Lindsay, dar nu David. Vrea să meargă la Ierusalim și fiindcă nu cunoaște drumul, m-a rugat să-l însotesc. Păcat că nu puteți veni cu noi! *Yes!* Voi veni astă seară la Maflei, ca să-mi iau rămas-bun de la toți.

— Tocmai asta-i ceea ce voi am să vă rog, *sir*. Am pribegit împreună câteva luni, trăind și pătimind atâtea, câte nu se întâmplă altora în timpul întregii lor vieții. Toate aceste întâmplări ne-au legat. Sentimentele de prietenie pe care vi le nutresc sunt atât de calde, încât gândul despărțirii mă mâhnește foarte mult. Dar n-avem ce face, trebuie să ne plecăm în fața situațiilor pe care nu le putem înlătura. Si apoi, ne rămâne speranța unei revederi!

— *Yes!* Oh! Ah! *Well!* Să ne revedem! Urâtă despărțire! Nu-mi place defel, auziți? Defel! Îmi răspunse cu glas tremurat, mângâindu-și cu o mâna nasul, ducându-și-o pe cealaltă la ochi. Ah, să nu uit: cu calul cum rămâne?

— Care cal?

— Al dumneavoastră — *Rih!*

— Ce să fie cu el? îl călăresc.

— Hm! Mereu? Îl luați în Germania?

— Încă nu știu.

— Vindeți-l, *sir*! Puteți căpăta o sumă frumoasă pentru el. la gândiți-vă! Dacă mai aveți acum nevoie de el, aduceți-l mai târziu în Old England. Nu mă tocnesc, ci vă plătesc oricât îmi veți cere. *Well?*

Propunerea nu-mi displăcea deloc. La urma urmelor, cem trebuia în patrie un asemenea cal, câtă vreme nu eram decât un biet scriitor? Acolo mă așteptau preocupări care nu-mi îngăduiau să întrețin un cal de călărie. Să-l vând? Era darul șeicului haddedihnilor. Și cine știe pe ce mâini ar fi încăput minunatul meu armăsar! Nu, nu-l puteam păstra, dar nici nu-l puteam vinde! Știam ce am de făcut! Mă simteam dator să încredințez strășnicul animal, care mă purtase prin atâtea primejdii, ajutându-mă mereu să scap teafăr unui stăpân priceput, în stare să-l îngrijească. Trebuia să-l feresc de nordul friguros, dându-i puțință să revadă pajiștile sudului în țara în care se născuse.

Întrucât urma să ne întâlnim iar în cursul serii, nu mai voi am să zăbovesc la Lindsay. Mă dusei la legație, unde-l găsii tot pe cancelar, care-mi povestii că frizerul din Jüterbog murise, aşa că nu ne mai pricinuia nici o grija. Nu i se arătase prea multă considerație; fusese obligat să-și destăinuiască numele adevărat și localitatea de origine și se aflase că e dintr-un ținut din Turingia și că e un ucigaș urmărit de autorități. Mă gândeam cu părere de rău la bietul Tânăr, care-și făurise planuri și speranțe și nu-și închipuise că-și va sfârși viața, atât de departe de țară și în chinurile pe care le îndurase.

Cancelarul mă conduse până la ușă. În timp ce mai schimbam câteva cuvinte pe pragul ei, zării doi călăreți îndreptându-se spre noi. Nu le dădui atenție, dar văzui că se opresc. Cancelarul îmi ură „drum bun” și se întoarse în casă, iar eu plecai. Unul dintre călăreți îmi strigă:

— *Maschallah*, e adevărat? Emire!

Mie-mi vorbise? Mă întorsei. Ambii călăreți erau ofițeri. Unul dintre ei era... acel miralai, al cărui trimis se bucurase de „politicoasa” mea primire, iar celălalt era aghiotantul, pe care-l găsisem la Dșesidi și mi se arătase apoi atât de recunoscător.

Mă apropiai de el, bucuros că-l revăd, și-i întinsei mâna, pe care mi-o strânse cu toată prietenia.

— *Sallam, effendi!* îl salutai. Îți mai aduci aminte cuvintele pe care și le-am spus când ne-am despărțit?

— Ce mi-ai spus?

— Îți urez să te revăd cu gradul de miralai! Vezi? Allah mi-a ascultat urarea și mi-a îndeplinit dorința. Din Nasir Agassi, ai devenit comandantul unui regiment!

— Știi cui trebuie să mulțumesc pentru înaintarea asta?

— Nu.

— Tie, emire. Dșesidi s-a plâns sultanului și guvernatorul orașului Mosul a fost pedepsit, împreună cu mulți alții. Anadoli Kasi Askeri a venit și a făcut cercetări. A fost imparțial: și întrucât te-am ascultat și m-am purtat omenește cu Dșesidi, am fost înaintat. Îmi dai voie să te vizitez?

— Te-ăș primi cu toată inima! Din păcate, însă, azi e ultima zi când mai sunt în Istanbul. Plec mâine dimineață.

— Încotro?

— Spre apus. Am călătorit prin răsărit, ca să cunosc obiceiurile neamurilor orientale și voi avea multe de povestit celor din părțile noastre despre o sumedenie de întâmplări, pe care nici nu și le pot închipui.

Cuvintele acestea ascundeau oarecare răutate, îndreptată împotriva însotitorului său. Acesta-mi simtise împunsătura, fiindcă-l auzii spunându-mi:

— Am trimis azi încă o dată la tine, dar nu erai acasă. Îmi dai voie să vin?

Ah! Felul politicos în care îmi vorbise celălalt îl influențase; îi răspunsei rece:

— Te voi primi, cu toate că timpul mi-e măsurat.

— Când?

— Peste o oră. Mai târziu, nu.

— *Allah akbar*, vă cunoașteți? se miră Nasir. Atunci vom veni împreună!

Îmi întinse mâna și ne despărțirăm. Nu mă așteptasem câtuși de puțin să-l întâlnesc. Mi se părea că retrăiesc în Constantinopol întregul trecut.

În drum spre casă făcui câteva cumpărături necesare în noua mea călătorie. Știam că tovarășii mei de „expediție” se vor îngriji de toate, dar nu voi am să mă oblig prea mult față de ei.

Halef se bucură, când îi povestii că m-am întâlnit cu Nasir Agassi și că-l aştept. Curăță repede pipele și se apucă de alte mici pregătiri, cu toate că nu erau utile; ba îmi și dădu de înțeles, pe un ton foarte serios, că miralaiul, pe al cărui trimis îl lăsasem să șadă lângă ușă, are dreptul la o primire politicoasă, fiindcă vine împreună cu un cunoscut și prieten de-al nostru.

Trecuse mai puțin de o oră și cei doi ofițeri păsiră pragul locuinței mele. Fură primiți călduros și ospătați după mijloacele ce-mi stăteau la îndemână. Îmi dădui seama că vorbiseră despre mine, fiindcă purtarea celui mai în vîrstă dintre ei era din cale-afară de îndatoritoare. Convorbirea se învârti cu deosebire în jurul pățaniilor ce ni se întâmplaseră la închinătorii Diavolului. Povestii cum mă întâlnisem cu makredșul din Mosul și aflai că soldații îl aduseseră teafăr la Mosul. Anadoli Kasi Askeri știa bine în ce închisoare se află judecătorul destituit.

Înainte de a ne despărți, își aduse celălalt aminte că e vremea să-și spună păsul.

— Emire, începu el, am auzit că mâine va fi ceva de citit în „Bassiret”. Nu s-ar putea renunța la apariția acelui articol?

Dădui din umeri și răspunsei încet și apăsând pe fiecare cuvânt:

— Ești oaspetele meu, effendi și sunt deprins să respect pe orice om, aşadar și pe oaspeții mei. Dă-mi voie, însă, să fiu sincer! Dacă n-aș fi fost eu, azi ai fi fost mort. Salvându-te, am făcut-o ca om și creștin și nu cer nici o răsplată. Cu toate astea, s-ar fi cuvenit să ții seama de fapta mea. Ei bine, în locul purtării recunoscătoare la care mă așteptam, te-ai purtat ieri cu mine întocmai cum te porti cu soldații tăi, iar astăzi mi-ai trimis chiar pe acel jüsbaşı, care s-a

încumetat să credă că-mi poate porunci. Nu trebuie să fi mânios că te dojenesc. Nu sunt obișnuit să fiu considerat la fel cu aceia care chefuiesc prin cârciumile grecilor. Cred că ieri mi-am îndeplinit mai mult decât datoria și dacă ai vrea să-mi îndeplinești o dorință, voi uita toată întâmplarea.

— Să-ți aud dorința!

— De fapt, îți datorești salvarea unui evreu bătrân. Locuia lângă mine și mi-a atras luarea-aminte asupra spărturii prin care te-am scos din tavernă. Ai poruncit să se dea foc speluncii, dar flăcările au mistuit și întreaga avere a bătrânlui. Dacă ai da acestui om sărman o despăgubire cât de mică, l-ai ferici; iar eu te-ăș socotい un om căruia îi pot păstra o amintire plăcută.

— Spui că e evreu? Nu știi, effendi, că musulmanul disprețuiește pe evreu, fiindcă aparține altei credințe? Voi...

— Effendi! Îl întrerupsei pe un ton foarte serios și cu glas puternic, adu-ți aminte că nici eu nu sunt musulman! Tu însuți ești de origine greacă și ai trecut de puțină vreme la credința mahomedană. Dacă disprețuiești pe creștini, cred că Mahomed te compătimește; cât despre mine, n-ăș fi niciodată în stare să disprețuiesc ori să mă lepăd de ceea ce am fost atât de multă vreme!

— Emire, dar nu m-am gândit la tine! Unde-i evreul?

— Se bucură acum de găzduirea acestei case.

— Vrei să trimiti să-l cheme?

— Imediat!

Îl trimisei pe Halef, care se întoarse curând cu Baruch. Miralaiul îl măsură cu ochi pătrunzători și îl întrebă, întorcându-se numai pe jumătate spre el:

— Ți-au ars lucrurile?

— Da, domnule, răspunse Baruch smerit.

— Uite niște bani. Cumpără-ți altele!

Își scotoci punga și-i dădu o sumă, dar nu-mi putui da seama câți bani erau; totuși, după felul cum ținea degetele, cred că erau foarte puțini. Evreul îi mulțumi și voi să se îndepărteze; dar îl oprii.

— Stai, Baruch Schebet ben Baruch Chereb. Ia să văd cât ai primit! Effendi îmi va ierta curiozitatea, fiindcă țin doar să-i mulțumesc odată cu tine.

Erau două monede de aur de câte cincizeci și douăzeci de piaștri, adică în total șaptezeci de piaștri sau douăsprezece-paisprezece mărci în monedă germană. Nu mai era nici zgârcenie, nici calicie; era dovada unei firi josnice. Îmi puteam închipui, pe bună dreptate, că înainte de a porunci soldaților să înceapă jaful, avusese grijă să strângă toți banii găsiți în casă și că în orice caz golise buzunarele morților și prizonierilor. Nu-mi plăcea fapta, dar cunoșteam de ajuns pe autorul ei.

De aceea, îl întrebai:

— Ți-ai regăsit cele trei mii de piaștri, effendi?

— Da.

— Și dai numai șaptezeci de piaștri acestui om, care ți i-a salvat, salvându-ți și viața, ca să-și vadă avutul mistuit în flăcări? Dăruiește-i o mie de piaștri, ca să ne despărțim prietenește, iar numele tău să nu fie pomenit în „Bassiret”!

— O mie, emire? Te-ai gândit bine? Uiti că e evreu!

— Fă cum vrei! Baruch, înapoiază cei șaptezeci de piaștri! Vom merge împreună la cadiu, tu în calitate de reclamant, iar eu ca martor. Cel care ți-a ars avutul trebuie să te despăgubească neapărat, chiar dacă e comandantul unui regiment și a fost oaspetele meu. Mă voi interesa prin ministrul țării mele la Divan, ca să aflu dacă sultanul îngăduie într-adevăr ofițerilor săi să arunce străzile Istambulului pradă flăcărilor.

Miralaiul ieși din odaie, salutându-mă cu o mândră înclinare a capului. Nasir, însă, se despărții prietenește de mine.

— Emire, îmi spuse, știi cât ți-a fost de greu să vorbești atât de aspru cu un musafir, dar în locul tău eu aş fi fost pe puțin tot atât de aspru. E un favorit al lui Ferik Paşa, altceva nimic. Drum bun și gândește-te la mine, cum mă voi gândi și eu la tine!

Încă înainte de a trece o oră, un subofițer ne aduse un săculeț care conținea exact suma ce mai lipsea din cei o mie de piaștri. Baruch începu să danseze de fericire, iar femeia lui mă numi cel mai bun effendi, din lume și îmi promise să mă pomenească în fiecare zi în rugăciunile ei. Fericirea bătrânilor m-a făcut să mă simt iertat definitiv pentru că încălcasem legile sacre ale ospitalității.

Seara, ne-am adunat cu toții; s-a dat un ospăț de adio, la care s-a înfățișat și Senița. Ea, creștină fiind, avea voie să ne arate fața descoperită, chiar dacă Isla nu-i permitea să meargă pe stradă neacoperită de voaluri. Ne-a povestit încă o dată întâmplările prin care a trecut: jalea care a cuprins-o în timpul captivității și fericirea pe care a simțit-o când a fost salvată din mâinile lui Abraham Mamur.

La sfârșit, și-a luat adio Lindsay. Nasul lui nu mai păstra urmele umflăturii, aşa că se putea arăta din nou la Londra. Când a plecat, l-am însotit până la locuința sa. Acolo, a mai dat cep unei butelii de vin și m-a asigurat că mă iubea ca pe un frate.

— Sunt cu desăvârsire mulțumit de dumneavoastră, a spus. Numai un lucru mă supără.

— Ce anume?

— M-am lăsat Tânăr după dumneavoastră, încolo și încocace, fără să găsesc nici măcar un singur *fowling-bull*. Neplăcută situație! Yes!

— Cred că mai există și alte lucruri în Anglia, care nu mai trebuie dezgropate. Se învârt pe-acolo destui *John-fowling-bulls*.

— Oare e vorba despre mine?

— Nici nu mi-a trecut asta prin cap, *sir*!

— Nu v-ați răzgândit cu privire la cal?

— Nu, nu-l vând.

— Atunci, păstrați-l. Totuși, trebuie să veniți odată în Anglia; în două luni, ajung acasă. Ne-am înțeles? Si acum, încă ceva! Ați fost călăuza mea și încă nu v-am plătit salariul. Poftiți, luați!

Îmi întinse un mic portmoneu.

— Nu faceți glume prostești, *sir!* i-am spus, respingând portmoneul. Am călătorit cu dumneavoastră ca prieten și tovarăș de drum, nu însă ca servitor al dumneavoastră, pe care trebuie să-l plătiți.

— Dar, master, credeam că...

— Credeți ce vreți, dar în nici un caz faptul că voi lua bani de la dumneavoastră, l-am întrerupt. Rămâneți cu bine!

— Nu vreți să luați acest portmoneu?

— Adio, *farewell* [101], *sir!*

L-am îmbrățișat repede și m-am grăbit să ies pe ușă, fără să mai iau în seamă propunerea lui.

Nu voi insista asupra despărțirii de Maflei și Senița, de a doua zi dimineața.

Pe când soarele se ridica la răsărit, ajunsesem deja la Tșatalșe, prin care drumul duce, peste Indschigis și Visa, la Adrianopol.

8. În Edirne

Adrianopol, pe care turcii îl numesc Edirne, este, după Constantinopol, cel mai important oraș al Imperiului Otoman. Aici și-au avut reședința sultanii, începând de la Murad I și până la Mohammed al II-lea, care a cucerit Constantinopolul în 1453 și și-a mutat acolo reședința. Şi mai târziu a fost un loc preferat al sultanilor, dintre care Mohammed al IV-lea a zăbovit, aici cu plăcere.

Printre cele mai mult de patruzeci de moschei pe care le are orașul, este renomată Selimiye, pe care a ridicat-o Selim al II-lea. Ea este mai mare chiar decât Sfânta Sofia din Constantinopol și își datorează existența renomului arhitect Sinan zis și Mimar. Ca o oază în deșert, ea se află așezată în mijlocul unor grămezi jalnice de case de lemn, iar zidurile ei multicolore răsar pe neașteptate dintr-o adâncă mizerie și o aglomerare de străzi. Impozanta cupolă a acestei moschei este susținută în interior de opt stâlpi masivi, iar în exterior este însuflarețită de patru minunate minarete subțiri, fiecare având câte trei balcoane pentru muezini. În interior, se observă trei galerii împodobite cu marmură prețioasă, divers colorată și sunt luminate de 250 de ferestre. Pe perioada ramazanului, ard aici 12.000 de lumânări.

Veneam din Kirkilissar și văzusem deja de departe strălucind în fața noastră minaretele subțiri ale moscheii Selimiye. De departe, Adrianopol ne oferea o priveliște splendidă; când, însă, am ajuns și am mers călare pe străzi, s-a întâmplat același lucru ca și cu toate celealte orașe din Orient; de aproape, își pierdeau frumusețea și nu mai ofereau ceea ce promiteau de la distanță.

Hulam, pe care vroiam să-l căutăm, locuia în apropiere de Utş Şerifeli, moscheea lui Murad I, pe lângă a cărei curte exterioară în formă de terasă și pavată cu marmură

prețioasă am trecut. Douăzeci și patru din cei șaptezeci de stâlpi care sprijină cupolele au fost construiți din comoara ordinului Ioaniților, care a fost luată ca pradă, atunci când a fost cucerită Smirna. Ne-am adâncit într-o uliță extrem de animată și ne-am oprit în fața unui zid foarte înalt prin care se trecea printr-o poartă acum închisă. Trebuia să recunoaștem în acest zid frontul la stradă al casei în care urma să fim găzduiți.

Poarta avea, la înăltimea capului, o deschidere în spatele căreia, după ce am bătut, a apărut fața bărboasă a lui Isla.

— Mă mai cunoști, Malhem? a întrebat Tânărul din Constantinopol. Deschide-ne!

— *Maschallah*, asta e minunea lui Dumnezeu! se auzi dinăuntru. Chiar tu ești, domnule? Intrați repede!

Poarta se deschise iar noi intrarăm călare printr-un fel de pasaj, într-o curte deștul de mare, oare era împrejmuită de galeriile interioare ale casei. Totul arăta o bogătie neobișnuită. Și numărul servitorilor, care se grăbeau încolo și încocoace, ne-a întărit această impresie.

— Unde este domnul? l-a întrebat Isla pe un om care-l salutase cu cel mai adânc respect și care, aşa cum urma să aflu mai târziu, era intendentul.

— În ișlic (cabinetul de lucru), la cărtile sale.

— Condu-i pe acești bărbați în selamlâc (camera de primire) și ai grija să fie tratați cum se cuvine. Și caii trebuie să fie duși la adăpost!

L-a luat de mâna pe Iacub Afarah și s-a îndreptat spre cabinetul de lucru al stăpânului casei. Noi ceilalți am fost conduși într-o încăpere care avea dimensiunea unei sălițe.

Partea din față a săliței era formată dintr-un pridvor susținut de stâlpi, iar pereții celorlalte trei părți erau zugrăviți cu aur și albastru și împodobiți cu versete din *Coran*.

Ne așezarăm pe divane, fiindcă eram rupti de oboseala. Curând apărură narghilelele și ceșcuțele cu cafea, al căror aspect mărturisea încă o dată bogăția gazdei noastre.

De-abia ne băurăm cafelele și apărură Afarah, Isla și stăpânul casei. Era o prezență impunătoare acest bătrân, cu o barbă lungă ca aceea a răposatului, Mohammed Emin. Impresia pe care ne-a făcut-o a fost atât de puternică, încât ne-am ridicat cu toții, cu toate că un asemenea lucru nu se potrivea cu deprinderile tării.

— *Sallam aaleikum*, ne salută el, ridicându-și mâinile ca pentru a ne binecuvânta. Fiți bineveniți în casa mea și simțiți-vă ca la voi acasă.

Se apropie și strânse mâna fiecăruia din noi; apoi se aşeză pe perne, împreună cu rudele sale. Li se aduseră și lor pipe și cafele. La un semn al lui, servitorii se retraseră. Isla îi vorbi despre noi. Stăpânul casei își opri câteva clipe privirea asupra mea și-mi strânse încă o dată mâna, spunându-mi:

— Poate că nu știi, effendi, că-mi ești cunoscut. Isla mi-a povestit foarte mult despre tine. Ține mult la tine, aşa încât ai câștigat și inima mea, cu toate că abia acum ne vedem pentru prima dată.

— Domnule, cuvintele tale mă încântă într-o măsură neînchipuit de mult, răspunsei. Nu ne găsim în pustiu sau prin meleagurile înverzite ale unui popor nomad, astfel că nu întotdeauna poți fi sigur că și se va spune că ești bine venit.

— Da, aveți dreptate; frumoasele obiceiuri ale strămoșilor noștri se pierd încetul cu încetul; dispar de la orașe și se împrăștie înapoi în desert. Acolo, în desert, e locul de origine al sentimentului de ajutorare în caz de nevoie — și tot acolo a lăsat Allah să crească „palmierul dragostei de frate”. Într-un oraș mare, străinul se simte mai părăsit decât în Sahara, unde nici un acoperiș nu-i răpește puțința de a privi cerul lui Allah. După câte știu, ai fost în Sahara. Nu-i aşa că o adevărat ceea ce spun?

— Allah e pretutindeni unde sunt oameni, care poartă în inimi credința în el. Locuiește în orașe și se uită la Hammada. Veghează deasupra apelor și murmură prin

întunericul pădurilor seculare. Poruncește și creează înăuntrul pământului și în înaltul văzduhului. Stăpânește totul, de la cel mai mic gândac, până la soarele strălucitor, îl auzi în toiul plăcerilor amețitoare, ca și în durerile sfâșietoare. Ochiul lui strălucește în lacrima bucuriei, dar sclipește și în picăturile care îți udă obrajii când te năpăstuiește durerea. Am cutreierat orașe locuite de milioane de oameni, am pribegit prin deșertul în care întâlnesci rar câte o casă, dar nu m-am temut niciodată să fiu singur, fiindcă știam că mâna lui Dumnezeu veghează asupră-mi.

— Effendi, ești creștin, dar îmi dau seama că ești și un bărbat evlavios. Meriți să fii socotit musulman și te respect, aşa cum aş face-o, dacă ai crede în învățatura Profetului. Isla mi-a spus că ați venit să mă preveniți în vederea unei primejdii ce mă amenință. Vorbește, te rog, pentru toți!

— Nu îți-a dat nici un amănunt?

— Nu, fiindcă mă grăbeam să vă urez „bun sosit”!

— Atunci, spune-mi te rog: locuiește de câțiva timp un străin în casa ta?

— Da, e un bărbat evlavios din Konieh, dar lipsește azi din Adrianopol. A plecat călare ieri la Hadgi Bergas.

— Din Konieh? Cum îl cheamă?

— Numele lui e Abd el Myrrhatta. A vizitat mormântul vestitului sfânt Myrrhatta, ca să îndeplinească o făgăduință făcută lui Dumnezeu; de aceea se și numește slujitorul lui Myrrhatia.

— De ce locuiește la tine?

— Eu însuși l-am poftit să rămână la mine. Vrea să înființeze un mare bazar la Brusa și are de gând să cumpere multe lucruri de aici.

— Mai locuiește și alt străin la tine?

— Nu.

— Când se înapoiază?

— Astă-seară.

— Bine. Astă-seară va fi prizonierul nostru!

— *Allah kerihm!* Ce vorbă-i asta? Musulmanul acesta evlavios este un bărbat pe placul lui Allah. Dar de ce vreți să-l luați prizonier?

— Fiindcă-i un înșelător, ca să nu spun ceva și mai rău. Și-a dat seama că ești un pios slujitor al lui Allah și ca să-ți câștige încrederea, și-a pus masca pioșiei. De fapt, nu-i altul decât netrebnicul care a răpit din patria sa pe Senița, soția lui Isla. Roagă-l pe Isla să-ți povestească toată isprava!

Hulam se înspăimântă și Isla începu să-i istorisească. Cu toate că-l ascultă cu luare-aminte, bătrânul tot nu putea să credă că oaspetele acela pios e un răufăcător primejdios și că prefacătoria poate fi ascunsă cu atâta îndemânare.

— Ar fi mai bine să vorbiți întâi cu el, îmi spuse și vă veți convinge că vă înselați!

— N-avem nevoie să vorbim cu el, sări Osco. Ne va fi de ajuns să-l vedem, fiindcă îl cunoaștem foarte bine și eu și Isla!

— N-aveți nevoie nici să-l vedeați, nici să-i vorbiți, adăugai. Sunt sigur că el o Barud el Amasat. Și Abraham Mamur se numea în Constantinopol Abd el Myrrhatta, aşa încât bănuiesc că și Hamd el Amasat se folosește în Skutari de același nume.

— Dar poate că oaspetele meu e adevaratul Abd el Myrrhatta! sări Hulam.

— S-ar putea, dar nu prea cred. Prin urmare, suntem nevoiți să așteptăm până diseară.

Con vorbirea se încheie.

După obișnuința patriarhală, fiecare dintre noi se îmbăie și primi haine de schimb și o încăpere în care urma să locuiască singur. Ne adunărăm cu toții la masa de prânz, a cărei consistență corespundeau bineînțeles belșugului nemăsurat al casei. Apoi, așteptărăm nerăbdători venirea serii, jucând nenumărate partide de sah și pălavrăgind despre unele și altele; socotii că nu-i nimerit să ieşim în oraș, întrucât bănuiam că Barud el Amasat rămăsese în

Adrianopol și spuse se doar că pleacă la Hadgi Bergas. Oricum, trebuie să fi avut în oraș tovarăși alături de care putea obține mai multe foloase decât în localitatea aceea mică, de care pomenise și unde n-avea ce să caute.

Se aprobia seara și ne adunăram cu toții în odaia destinată lui Isla. Hulam ne spuse că va cina în selamlâc împreună cu oaspetele său. Astfel încât hotărâram ca în timpul cinei să apară Isla și Osco, pe când nouă ne revinea sarcina de a împiedica pe „evlaviosul musafir” să fugă.

Trecuă mai bine de două ore, până când auzirăm tropăitul unui cal, iar după vreun sfert de oră unul dintre servitori ne vesti că stăpânul său și oaspetele s-au aşezat la masă. Coborâram.

Poarta fusese încuiată, iar paznicul primise porunca să nu lase pe nimeni să iasă. Ne apropiarăm cu pași ușori de selamlâc, care era acum luminat și ne alăturăram de stâlpii din fața lui. Puteam auzi orice cuvânt rostit de Hulam și de musafirul său. Hulam păru că ne-a simțit prezența, fiindcă dădu con vorbirii o întorsătură potrivită cu planurile noastre. Aducând dibaci vorba despre Constantinopol, întrebă:

- Ai fost deseori la Istanbul?
- De vreo câteva ori, fu răspunsul.
- Prin urmare, cunoști puțin orașul.
- Da.
- Cunoști cartierul numit Beharive Keui?
- Am auzit despre el. Nu e situat în susul Eyubului, pe partea stângă a „Cornului de aur”?
- Da. Acolo a avut loc de curând o întâmplare cu adevărat uluitoare: a fost prinsă o bandă întreagă de hoți și ucigași.
- *Allah 'l Allah!* strigă speriat musafirul. Cum s-a întâmplat asta?
- Banda aceea avea o casă, în care nu puteau intra decât cei care rosteau cuvântul „En Nassr” și...
- Se poate! îl întrerupse musafirul.

Tonul cu care fuseseră rostite aceste două cuvinte nu mărturiseau oroarea obiectivă a ascultătorului nepărtinitoar, ci teama subiectivă a cuiva care află o veste îngrijorătoare. Eram încredințat că găsisem omul pe care-l căutam; și că să fiu mai sigur, Osco, tatăl Seniței, îmi șopti:

— El e! I-am văzut limpede chipul!

— ...Dar cuvântul acesta a fost spionat, urmă Hulam și cu ajutorul lui s-a putut intra în casă.

Povesti apoi toată întâmplarea, pe care celălalt o ascultă cu luare-aminte. Când Hulam termină, oaspetele îl întrebă cu glas tremurător:

— Și usta a fost într-adevăr împușcat?

— Usta? Cine-i ăsta? Cine se numește aşa? Nici n-am pomenit cuvântul ăsta.

— Am vrut să spun conducătorul, pe care l-am numit Abraham Mamur.

Folosind cuvântul „usta” se trădase. Acum știa și Hulam cu cine are de-a face; totuși, se sili să rămână liniștit și răspunse:

— Nu, n-a fost ucis. S-a prefăcut doar că a fost nimerit de glonte. Dar în ziua următoare, tot și-a primit răsplata. A fost aruncat de pe galeria turnului Galata.

— Adevărat? E groaznic! Și a murit?

— Da. Odată cu el a murit și un grec, Kolettis, oare a fost de asemenea prăvălit peste balustrada galeriei.

— Kolettis? *Ia waih!* Cine i-a aruncat?

— Un arab din Tunis, de prin părțile Djeridului, care voia să se răzbune împotrivă unui oarecare Hamd el Amasat. Acest Amasat a sugrumat la Blidah pe un negustor francez, a împușcat pe nepotul acestuia și a ucis pe tatăl aceluia arab. Acum, fiul îl caută pe ucigaș.

— *Allah kerihm!* Ce oameni răi sunt pe lume! Și toate faptele astăzi se întâmplă numai din pricina că nimeni nu mai crede în învățările Profetului! Și crezi că arabul îl va găsi pe acel Hamd el Amasat?

— E pe urma lui. Ucigașul acesta are un frate, care se numește Barud el Amasat și o un ticălos tot atât de mare. A răpit pe fiica unui prieten al meu și a vândut-o ca sclavă. Dar fata a izbutit să fugă de la cel ce o cumpărase și care nu era altul decât acel Abraham Mamur. Isla Ben Maflei, o rudă a mea, s-a căsătorit cu ea. Isla e hotărât să-l găsească pe Barud el Amasat și să-l pedepsească.

În timpul con vorbirii, chipul musafirului părea tot mai temător. Uitase să mai mănage, iar privirea-i era atintită spre buzele stăpânului casei.

— Oare-l va găsi? întrebă.

— Fără îndoială. Nu-i singur, ci împreună cu Osco, tatăl fetei răpite, cu medicul francon, care a scăpat-o, cu servitorul acestuia și în sfârșit cu arabul acela, care l-a prăvălit din turn pe Abraham Mamur.

— Spui că i-a găsit urma?

— Îi cunosc numele pe care-l poartă acum.

— Zău? Și cum îl cheamă?

— Abd el Myrrhatta. Și usta purta acest nume la Istanbul.

— Păi ăsta-i numele meu! strigă îngrozit.

— Negreșit. Allah știe de ce s-a folosit netrebnicul de numele unui bărbat atât de evlavios! Din pricina aceasta și pedeapsa va fi mai aspră!

— Dar cum s-a aflat de numele ăsta?

— Te voi lămuri. Barud el Amasat are un fiu în mănăstirea celor o mie de derviși din Pera. Medicul acela francon s-a dus la el și l-a păcălit, spunându-i că e și el un „En Nassr”. Tânărul derviș s-a lăsat amăgit și i-a destăinuit că tatăl său, Hamd el Amasat, se află în Skutari, la un negustor francon numit Galingré.

Acum, ascultătorul nu-și mai putu stăpâni spaima. Se ridică, scuzându-se:

— Domnule, ceea ce mi-ai povestit e atât de cumplit, încât mi-a pierit pofta de mâncare. Sunt și foarte istovit de

pe urma drumului, aşa că te rog să-mi îngădui să mă duc la culcare!

Şi Hulam se ridică.

— Te cred că nu mai poți mâncă nimic. Pe acela care-i nevoit să audă despre el însuși astfel de grozăvii, spaimă îl tulbură prea tare!

— Să audă despre el însuși? Nu te înțeleg! Nu cumva crezi că eu sunt acel Barud, fiindcă mi se potrivește numele cu el?

— Nu cred, ci sunt sigur că-i aşa, ticălosule!

„Piosul musafir” se înfurie și răcni:

— M-ai numit „ticălos”! Să nu repeți cuvântul; altminteri...!

— Altminteri, ia spune, altminteri ce se va întâmpla? răsună un glas.

Isla se repezise în selamlâc și se apropiase de el.

— Isla ben Maflei! rosti uluit oaspetele.

— Da, Isla Ben Maflei, care te cunoaște și pe care nu te vei încumeta să-l înseli. Și uită-te puțin înapoi: cineva are o răfuială cu tine!

Se întoarce și dădu cu ochii de Osco. Își dădu seama că, dacă nu izbutește să fugă, e pierdut.

— Să vă ia Şeitan pe toţi! Duceți-vă în Djehenna!

Spunând acestea, îl împinse în lături pe Isla și voi să fugă. Ajunsese la stâlpi. Halef se năpusti spre el și-i puse o piedica, astfel că fugarul se prăbuși la pământ. Fireşte, îl ridicărăm și tinându-l zdravăn, îl aduserăm înapoi în selamlâc.

Omul acesta era un laș. Văzându-se încjurat de atâția însi, nici nu încercă să se împotrivească. Se lăsa legat și se aşeză liniștit pe podea.

— Domnule, mai crezi în evlavia acestui bărbat? întrebă micul hagiu pe gazdă. Voia să te jefuiască și să dispară.

— Ați avut dreptate, răspunse gazda. Ce aveți de gând cu el?

Osco își întinse mâna spre prizonier și spuse:

— Mi-a răpit fiica și m-a silit să-o caute pretutindeni cu inima zdrobită de durere. Îmi aparține, fiindcă aşa poruncesc legile din Muntenegru.

Atunci, mă apropiai.

— Legile acestea se aplică numai în Muntenegru, dar nu și aici. Și apoi, domnitorul țării tale le-a înlăturat. Mi-ati făgăduit că-l veți preda judecătorului pe acest om și sper că vă veți respecta cuvântul.

— Effendi, judecătorii din țara aceasta sunt coruși, răspunse muntenegreanul. Se vor lăsa mituiți și-i vor da puțință să scape. Îl cer să pedepsesc eu cum se cuvine!

— Și ce-i vei face, dacă și-l predăm? îl întrebă gazda.

Cel întrebat își scoase pumnalul și răspunse:

— Pumnalul acesta-l va străpunge!

— Nu pot consimți la o asemenea pedeapsă, fiindcă nu să a făcut vinovat de vărsare de sânge!

— A fost tovarăș cu ucigașii din Istanbul!

— Tocmai de aceea nu trebuie să-l omori! Vrei ca fiul său să rămână nepedepsit? Vrei să scape toți ceilalți, care n-au putut fi prinși și care apartineau bandei ce se folosea de parola „En Nassr”? Trebuie să-l lăsăm în viață, ca să aflăm numele tuturor ticăloșilor.

— Și cine mă asigura că-și va primi într-adevăr pedeapsa?

— Eu! Bărbatul ce se numește Hulam nu-i printre cei mai neînsemnați locuitori ai acestui oraș. Mă voi duce numai decât la judecător, ca să poruncească trimiterea la închisoare a prizonierului nostru și-ți jur pe Allah și Profet că-și va îndeplini datoria!

— Fie și aşa! spuse Osco, posomorât. Dar te previn că-ți voi aminti neîncetat jurământul, până când voi fi răzbunat.

Barud el Amasat fu încuiat într-o odaie și furiosul Osco ținu morțiș să fie lăsat să-l păzească. Hulam plecă la judecător și noi ramaserăm în așteptarea hotărârii ce urma să ne aducă. La înapoiere, Hulam fu însoțit de mai mulți kavasii, care veniră să-și ia prizonierul în primire. Barud le

fu predat și când ne duserăm să ne culcăm, eram cu cugetul împăcat, la gândul că ne ferisem gazda de primejdia ce-o amenința și că împiedicasem în același timp un răufăcător să mai pricinuiască vreun neajuns cuiva.

Sentința cadiului nu se lăsă multă vreme așteptații, aşa că ne hotărâram să zăbovим în Adrianopol, până ce va fi pronunțată. În felul acesta, aveam posibilitatea să vizităm orașul.

După ce admirarăm moscheea lui Selim și apoi pe aceea a lui Murad, rătăcirăm prin vestitul bazar al lui Ali Paşa și ne plimbarăm în sfârșit cu barca pe fluviul Marița, pe care-i aşezat Adrianopolul. La prânz, ne întoarserăm acasă și aflărăm că suntem invitați la cadiu. La ora nouă, după felul cum e măsurat timpul în Turcia, adică la ora trei după-amiază, după vremea noastră, ne înfățișărăm judecătorului.

Cercetarea fu publică și se desfășură în prezența unui mare număr de localnici. Fiecare dintre noi trebui să declare ceea ce știe, iar prizonierul ascultă depozitiile. După ce vorbirăm cu toții, cadiul îl întrebă pe acuzat:

— Ai auzit ce-au spus bărbații aceștia. E adevărat sau nu?

Cel întrebat nu răspunse. Cadiul așteptă un minut și continuă:

— Așadar, nu ai nimic de spus, spre a înlătura plângerile îndreptate împotrivă-ți și ești vinovat de toate aceste isprăvi. Fiindcă ești unul din membrii bandei care a săvârșit atâtea fapte rele la Istanbul, trebuie să te trimit tot acolo. Tot acolo-ți vei primi pedeapsa și pentru răpirea fetei; dar pentru faptul că ai plănuit o crimă aici, în Edirne, voi pune să ţi se dea o sută de lovitură la tălpi. Pedeapsa ţi se va aplica numai decât!

Făcu un semn khavașilor ce se aflau în apropierea lui și le porunci:

— Aduceți scândura și betele!

Cum am spus, ședința fusese urmărită de un public foarte numeros, care se îngărmădise, spre a cunoaște

faptele și sentința. În clipa aceea, se produse în rândurile publicului o mișcare, care deși părea neînsemnată, nu putea scăpa unui privitor atent: un bărbat căută să-și facă loc, pentru a ajunge în rândurile din față. Era înalt și uscățiv, purta obișnuită îmbrăcăminte bulgărească, dar mi se păru că nu-i bulgar. Gâtul său lung, nasul de uliu, obrazul prelung și slab, mustața care-i atârna — totul mă îndemna să cred că-i armean.

De ce voia să ajungă în față? Era mânat doar de curiozitate, sau de vreun scop oarecare? Mă hotărâi să-l urmăresc, fără să mă trădeze.

Kavasii se înapoiară în sală. Unul dintre ei avea în mâna unul din betele necesare bătăii la tălpi; iar celălalt aducea o scândură, de care atârnau niște sfori, pentru legarea pieptului și brațelor celui pedepsit. La unul dintre capetele scândurii era un fel de mecanism, care urma să-i strângă picioarele, înlesnind lovirea sigură a tălpilor.

— Scoateți-i hainele și ghetele! porunci judecătorul.

Kavasii se îndreptară spre el, ca să îndeplinească porunca.

Abia atunci se hotărî Barud să vorbească.

— Stați! strigă. Nu mă voi lăsa lovit!

Sprâncenele cadiului se încruntară.

— Zău? întrebă. Și cine mă va împiedica să-ți aplic bătaia la tălpi?

— Eu!

— Câine! Îndrăznești să-mi vorbești astfel?! Vrei să poruncesc să ţi se tragă două sute de lovitori, în loc de o sută?

— Nu trebuie să poruncești să mi se dea nici o singură lovitură. Ai spus și ai întrebat destule, dar tot ai uitat ceea ce era mai însemnat. Sau te-ai interesat cumva cine sunt și ce sunt?

— N-am nevoie să știu. Ești un ucigaș și un hoț. Mi-ajunge!

— N-am recunoscut nimic din toate înviniurile. Dar în nici un caz nu poți porunci să fiu bătut.

— De ce?

— Fiindcă nu sunt musulman, ci creștin.

Rostind aceste cuvinte, se uită la străinul pe care-l văzusem înghesuindu-se. Acesta se ferea să facă vreo mișcare, prin care să se trădeze că e prieten sau cunoscut cu pârâtul, pentru a nu avea de înfruntat vreun neajuns. Era sădăit însă că se străduia din răsputeri să-l încurajeze măcar cu privirea.

Citii pe chipul cadiului că ultimele cuvinte ale lui Barud nu rămăseseră fără oarecare urmări.

— Ești ghiaur? întrebă. Poate chiar francon?

— Nu. Sunt armean.

— Așadar, tot un supus al padișahului, dăruii-ar Allah o mie de vieți! În cazul asta, tot am dreptul să-ți aplic pedeapsa!

— Greșești, răspunse armeanul, încercând să fie calm și să dea cuvintelor un ton de semeție. Nu sunt nici supusul sultanului, nici supusul patriarhului. Sunt de origine armeană, dar am devenit creștin evanghelic și sunt tălmaci la Legația engleză. În clipa aceasta sunt supus englez și-ți atrag atenția asupra răspunderii pe care și-o asumi, dacă mă socotești supus al sultanului și poruncești chiar să fiu bătut!

Chipul cadiului arăta o amară dezamăgire. Avusese de gând să fie cât mai mult pe placul lui Hulam, care se bucura la Adrianopol de atâta vază — și acum se ivise această piedică neașteptată și supărătoare.

— Poți dovedi ce spui? întrebă.

— Da.

— Dovedește!

— Întreabă la Legația engleză din Istanbul!

— Bine, dar nu eu trebuie să fac dovada, ci tu!

— N-am cum dovedi ceea ce susțin, fiindcă sunt prizonierul tău!

— Atunci voi trimite pe cineva la Istanbul. Dar dacă mă înseli, să ştii că vei primi două sute de lovitură, în loc de o sută!

— Nu mint. Însă chiar dacă n-ar fi aşa, tot n-ai putea porunci să fiu lovit și nici să pronunți o sentință împotriva mea! Ești cadiu. Eu cer să fiu adus în fața unui mevlevit [102].

— Eu sunt mevlevitul tău!

— Nu-i adevărat. Cer să fiu judecat de Bilad i Kamse [103] Mollatari [104]. Și chiar dacă aş fi interogat de un casiu, el trebuie să fie asistat de un cadiu, de un muftiu, de un naib, de un ajak naib și de un bas kiatib!

Cei însirați de armean erau: un judecător, un procuror, locțiitorul lui, delegatul autorităților polițienești și un grefier.

Acum, cadiul fu necăjit de-a binelea. Ochii-i scăpărau de furie.

— Ascultă! strigă. Cunoști foarte bine legile și orânduirea judecăților; totuși, ai nesocotit legile. Voi avea grija să primești o pedeapsă întreită!

— Fă ce pofteaști, dar nu uita că poți avea neplăceri. Protestez, în numele ministrului Marii Britanii, împotriva loviturilor la care m-ai osândit!

Cadiul se uită gânditor la fiecare dintre noi și spuse:

— Legea mă silește să țin seamă de ceea ce susții. Să nu crezi însă că din pricina aceasta situația și se va îmbunătăți. Ești un ucigaș și-ți vei pierde capul! Duceți-l înapoi la închisoare și păziți-l cu asprime înzecită față de ceilalți răufăcători!

Armeanul fu scos din sală, după ce aruncă o privire de biruință și înțelegere străinului, care-i răspunse printr-o privire tot atât de semnificativă; firește, nu-i observă nimeni, afară de mine.

Să atrag oare atenția cadiului asupra acestui străin? La ce-ar fi folosit? Chiar clacă străinul și Barud se cunoșteau de aproape și aveau oarecare legături, nu erau destule temeiuri care să fi îndreptățit arestarea lui. De altfel, chiar în cazul când s-ar fi putut lua o asemenea măsură, ar fi fost de așteptat ca nici unul din ei să nu se trădeze. Oricum, cadiul nu era în stare să se împotrivească șireteniei celor doi. De aceea, mă hotărâi să mă ocup eu însuși de străin.

Şedința se sfârșise și publicul părăsi sala. Cadiul se îndreptă spre Hulam, ca să-și ceară scuze că nu i-a putut fi pe plac, iar Osco, muntenegreanul, se întoarse necăjit spre mine:

- Nu ţi-am spus, effendi, că aşa se va termina?
- Nu m-am așteptat la întorsătura asta, răspunsei. Nu sunt nici cadiu, nici muftiu, dar cred că judecătorul nu putea lua altă hotărâre.
- Trebuie să întrebe neapărat la Istanbul dacă părâtul a spus sau nu adevărul?
- Da.
- Și cât durează până va primi răspunsul?
- Oricât va dura, ești nevoie să aștepți.
- Și dacă-i intr-adevăr supus englez?
- Tot își va primi pedeapsa.
- Dar dacă nu-i?
- Înseamnă că l-a înșelat pe cadiu și acesta își va îndeplini datoria și va îngriji ca pedeapsa să fie aplicată eu cea mai mare asprime. De altfel, nu cred nici un cuvânt din toată povestea cu supușenia engleză.
- Ah, s-ar putea să fie adevărată! Altminteri ce rost ar fi avut o asemenea minciună?
- Mai întâi, ca să scape de loviturile la tălpi și apoi, ca să câștige timp. Trebuie să atragem atenția cadiului, ca prizonierul să fie păzit cu toată severitatea. Sunt încredințat că Barud va încerca orice alt mijloc pentru a scăpa.
- Effendi, n-ai vrea să vorbești cu cadiul?

— N-am timp. Vorbiți-i voi. Sunt silit să mă duc undeva numai decât și poate vă voi povesti la înapoiere unde am fost. Ne întâlnim la Hulam.

Și străinul, pe care-l socoteam tot armean, părăsise sala. Ca să știu ce-i cu el, îl urmării.

După ce mersese încet și gânditor o bucată de drum, se întoarse deodată și mă zări. Firește, în timpul ședinței îmi mărturisise prin depoziția rostită vrăjmășia pe care o nutream părâtului. Străinul mă văzuse și mă auzise, aşa că-i fu lesne să mă recunoască.

Își continuă drumul, dar coti într-o străduță lăturalnică și îngustă.

M-am decis să nu-l slabesc din ochi și am luat aerul unui ins preocupaț numai de sine însuși.

După ce străbătuse aproape jumătate din lungimea străduței, se întoarse iar. Desigur că mă zărise iar și faptul acesta i se păru ciudat. Parcursesem o sumedenie de străzi și străduțe. El, întorcându-se mereu, cu să vadă dacă-l urmăresc și eu, neslăbindu-l din ochi. Tot urmărindu-l, începu să nu mă mai sinchisesc, dacă știe sau nu că mă țin după el. Iar neliniștea care-l îndemna să se uite mereu înapoi îmi întărea presupunerea că n-are conștiință destul de curată.

Deodată, însă, își dădu și el seama că situația trebuie limpezită; fiindcă, după ce se afundă iar într-o străduță și eu continuai să-l urmăresc, îl găsii așteptându-mă după colț. Mă privi cu ochi furioși și mă întrebă:

— Nu cumva te ții după mine?

Mă oprii, îl măsurai câteva clipe cu privirea și răspunsei:

— Ce te privește drumul meu?

— Mă privește foarte mult. Se pare că-i același cu al meu.

— Foarte bine, dacă-i aşa; întrucât calea pe care merg eu e cinstită și deschisă.

— Vrei oare să insinuezi că drumul pe care umblu eu nu-i cumsecade?

— Nu-ți cunosc drumurile și n-am nimic cu tine!

— Sper, răsunse batjocoritor; de aceea te voi lăsa să o iezi înainte!

— Mi-e totuna! răsunsei.

Pornii, fără să mă uit la el; dar auzul mi-era destul de ascuțit, ca să nu se lase înselat. O vreme merse după mine; deodată, însă, pașii începură să se îndepărteze. Cu toate că erau foarte ușori, nu scăpară auzului meu. Când nu-i mai auzii, mă întorsei repede și alergai înapoi, într-adevăr, bănuiala mea fusese întemeiată. De data asta, îl urmării cu grija de a nu fi văzut și ajunsei la capătul străzii, tocmai în clipa când cotea din nou într-altă străduță.

Mă oprii câteva clipe și-l văzui că se îndreaptă spre Tşarschia Ali Paşa. Cuvântul „tşarschia” înseamnă bazar și se trage din cuvântul slavon tscharschit, care înseamnă „a vrăji”. E un fel de aluzie la vraja pe care o exercită mărfurile asupra celor ce le privesc.

Străinul, credea fără îndoială că-i voi pierde urma în îmbulzeala din bazar. Dar tocmai planul lui mi-era prielnic, fiindcă îmbulzeala îmi dădea puțință de a mă aprobia de el, fără să fiu observat.

Așa se și întâmplă. Rămăsei mult în urma lui, cu toate că-și schimbă de câteva ori direcția. În cele din urmă, în timp ce ajunsese în fața bazarului de haine, păși în caravanseraiul ce se afla în imediata vecinătate. Aici nu putea să dispară, fiindcă presupuneam că nu există vreo ieșire tainică.

Firește, mă întrebam dacă nu cumva locuiește acolo sau dacă nu are în vedere vreun alt scop. Oprindu-mă spre a-l supraveghea, mă încredințai că a doua presupunere e mai aproape de adevăr. Îl văzui oprindu-se îndărătul porții caravanseraiului și uitându-se cu multă atenție la piața ce se întindea înaintea lui.

Mânăt de o inspirație subită, mă îndreptai spre cel mai apropiat negustor.

— *Sallam aaleikum!*

- *Aaleikum!* răspunse prietenos negustorul.
- Ai o legătură albastră pentru turban? întrebai eu.
- Da, effendi.

[105]

— Și o mahluta? Mă grăbesc. Vreau numai să mi le împrumuți, nu să le cumpăr. Dă-mi repede haina și legătura de turban. Uite, aici e ceasul și dincoace pistoalele; îți mai dau caftanul și cinci sute de piaștri. Cred că toate astea sunt o chezăsie destul de mare, care să te asigure că mă întorc.

Negustorul se uită uimit la mine. Fără îndoială, nu i se mai întâmplase un asemenea caz.

- Effendi, care-i rostul acestei schimbări?
- Ca să nu mă stingherească, fui nevoit să-l lămuresc.
- Urmăresc pe cineva care mă cunoaște și vreau să fiu mă recunoască, răspunsei. Hai, dă-mi repede ce ți-am cerut. Altfel, fuge.

[106]

- *Allah 'l Allah!* Ești un gizli aramagi? mă întrebă.
- Nu mai întreba și grăbește-te! îi strigai. Sau ai uitat că sultanul îți poruncește să dai ajutorul, când e vorba de prinderea unui ucigaș?

Acum fu încredințat cu desăvârșire că sunt un khawas deghizat. Îmi scosei repede caftanul; negustorul mă ajută să-mi îmbrac mantaua și-mi aşeză legătura albastră în jurul turbanului. După ce-i dădui drept zălog lucrurile de care am pomenit, mă dusei să aştept la intrarea în caravanserai.

Armeanul stătea încă la pândă, îndărătul porții.

[107]

Geiingi -ul se uita țintă la mine, ca să vadă încotro îmi îndrept privirea. Dându-și seama pe cine urmăresc, mă întrebă:

- Effendi, te ții după bărbatul acela de dindărătul...
- Da.
- A trecut adineauri pe aici, nu-i aşa?
- Negreșit.
- Și m-a salutat!

— N-am băgat de seamă. Așadar, îl cunoști?

— Da. Am cumpărat niște haine de la el. Crezi că-i ucigaș?

— Voi afla curând. Cum se numește?

— Ești un slujitor al padișahului, aşa că vreau să fiu sincer cu tine. Întreabă-mă; ce vrei să știi?

— Hainele pe care și le-a vândut erau noi?

— Nu.

[108]

— Prin urmare, nu-i tarzi .

— Nu. Dar am păgubit mult la ele. E adevărat, le-am cumpărat foarte ieftin, am fost silit să restituie cele mai multe dintre ele, fiindcă erau ale unor bărbați care fuseseră jefuiți pe stradă.

— Și omul acela n-a fost pedepsit?

— E străin de oraș și n-a putut fi găsit; fugise. Iar când s-a înapoiață, a fost lăsat liber, fiindcă a dat bacăș celor puși să-l prindă.

— Ce mai știi despre el?

— Poartă îmbrăcăminte bulgărească, dar e armean și se numește Manach el Barșa.

— Știi unde locuiește?

— E încasator de impozite în Uskub.

— Dar aici unde stă?

— Când vine în Edirne, locuiește pe unde se nimerește,

[109]

dar mai ales în mehamul bulgăresc al lui Doxati.

— Unde-i hotelul săta?

— Lângă mitropolia grecească.

Nu știam nici unde e mitropolia, dar nu trebuia să arăt că nu cunosc deloc orașul, aşa că tacui. De altfel, armeanul își părăsise locul de pândă și mă luai după el, aruncând negustorului un cuvânt de rămas-bun.

Fără îndoială, mă puteam socoti norocos că găsisem pe cineva care cunoștea atât de bine pe Manach el Barșa. Altminteri, cine știe cât aş fi fost nevoie să alerg și să mă

zbat, ca să aflu toate amănuntele pe care mi le dăduse negustorul!

Armeanul se mai uită de câteva ori înapoi, dar n-avea cum să-și închipui că eu sunt cel care-l urmărise mai înainte și cu care vorbise. Astfel, nu mai eram silit să fiu atât de prevăzător. În sfârșit, îl văzui intrând într-o casă, ce părea să fie un hotel.

În apropiere, zării un negustor de castane. Cumpărai un pumn de castane și-l întrebai:

- Nu știi cumva cine locuiește în casa asta din stânga?
- Mitropolitul grec, effendi.
- Dar dincoace?
- Un hotelier bulgar. Se numește Doxati. Vrei să locuiești în hotelul lui? E ieftin și bun, să știi.
- Nu. Caut pe hotelierul Marato.
- Nu-l cunosc.

Rostisem primul nume ce-mi venise în minte, ca să nu dau de bănuit în cercetările pe care le făceam Plecai, mulțumindu-mă deocamdată cu cele ce aflasem și gândindu-mă la măsurile ce sunt de luat, spre a împiedica pe „oaspetele pios” să fugă din închisoare. Firește, nu era lesne de știut ce legături are cu el acest Manach el Barșa; totuși, trebuia găsită posibilitatea de a da de firul lor.

Mă uitai cu toată luarea-aminte la hotelul bulgăresc, spre a-l putea nimeri și seara, în caz de nevoie și mă înapoiai spre Hulam, la a cărui locuință ajunsei cu destulă greutate.

Fusesem așteptat cu nerăbdare. Felul cum se sfârșise judecarea „piosului” îi nemulțumise, iar plecarea mea neașteptată îl neliniștise.

- Sidi, îmi spuse micul meu hagiu Halef Omar, îți spun drept, am fost foarte îngrijorat din pricina ta!
- Îngrijorat? De ce?
- Mă mai întrebi? spuse uimit Halef. Tot încă nu știi că sunt prietenul și ocrotitorul tău?
- Ba știu, știu de mult asta, dragul meu.

— Atunci, unui prieten să-i spui unde te duci, iar pe un ocrotitor trebuie să-l iezi pretutindeni!

— De data aceasta nu te-am luat, fiindcă nu te-aș fi putut folosi.

— Nu m-ai fi putut folosi? repetă mirat și necăjit Halef, trăgându-și cu putere cele treisprezece fire de barbă. Îți-am fost de folos în Sahara, în Egipt, la Tigru, la cei ce se încchinau diavolului, în Kurdistan, la ruinele acelea cărora le-am uitat numele, în Istanbul și pretutindeni; tocmai aici nu mă mai poți folosi? Nu cred! Sau poate că nu știi că aici e tot atât de primejdios, cum a fost în Sahara ori în Valea Treptelor, unde am prins atâția dușmani?

— De ce?

— Fiindcă aici nu-ți poți deosebi vrăjmașii de oamenii cumsecade. Sau crezi cumva că nu știu că ai plecat să urmărești un nou vrăjmaș?

— Cum ți-a venit în minte gândul asta?

— Îți urmăresc totdeauna privirea și-mi dau seama ce pui la cale.

— Ei, ia să aud, ce-ai înțeles din privirea mea?

— Te-ai uitat în şedința de la judecătorie la un bulgar, care însă nu era bulgar. Când a plecat, ai pornit și tu repede.

— E de necrezut, Halef! Ai înțeles că-l urmăresc! îi spusei.

— O, sidi, urmă, îți aduci aminte când am străbătut călare Valea Tarfani și am căutat urmele ucigașilor?

— Da, îmi amintesc.

— Știi, râdeam de tine, văzându-te că vrei să găsești urme în nisip. Pe vremea aceea eram, cum spune turcul, un fel de ahmak [110], cu toate acestea, nu mă cred prost.

— Ah, vrei să zici că de atunci ai învățat multe de la mine, nu-i aşa?

Era încurcat într-o oarecare măsură. Nu voia să recunoască de-a dreptul că un „ocrotitor” a putut învăța

ceva de la cel ocrotit și nici nu putea tăgădui. După câteva clipe, răspunse următoarele, ca să nu apară nici el fără vreun merit cât de mic:

— Ne-am învățat unul pe altul, sidi. Ceea ce știai tu, am învățat eu; iar ceea ce știam eu, ai învățat tu. În felul acesta, am izbutit mereu să facem față împrejurărilor și să devenim atât de isteți, încât și Allah și Profetul să se bucure de noi. Dacă n-ai fi fost creștin, ci musulman, bucuria lor ar fi fost de o mie de ori mai mare.

— Tot ce mi-ai spus trebuie studiat cu grijă, ca să ne convingem că-i adevărat. Chiar azi vom avea prilejul să vedem dacă ești atât de deștept, cum crezi!

În ochii lui citii o oarecare mâhnire.

— Sidi, spuse, nu cumva vrei să mă jignești? De când te cunosc, ți-am fost slujitor credincios. Te-am ocrotit în toate prilejurile trupești și sufletești. Sunt prietenul și protegitorul tău, fiindcă țin atât de mult la tine, încât nu mai știu dacă inima mea îți aparține ție sau scumpei mele Hanneh. Am flămânzit și am răbdat de sete împreună cu tine, am nădușit și am tremurat de frig, am luptat alături de tine și pentru tine. Nici un vrăjmaș nu m-a văzut fugind, fiindcă m-aș fi rușinat să te părăsesc. Și abia acum vrei să vezi dacă sunt deștept!? Pentru toate acestea ai socotit că mi se cuvine numai o insultă? Sidi, dacă m-ai fi alungat cu o lovitură de picior, m-ar fi durut mai puțin decât rostirea acestui cuvânt!

Bravul meu Halef vorbise cu toată seriozitatea. Lacrimile ce i se iviseră în colțul ochilor mărturiseau mâhnirea care-l năpădise. Cum însă nu mă gândisem nici să-l necăjesc, nici să-l jignesc, îi pusei mâna pe umăr, și-i răspunsei, ca să-l liniștesc:

— Dragul meu Halef, n-am vrut să te supăr. Tineam doar să-ți spun că vei avea acum prilejul să-ți dovedești toată istețimea.

Cuvintele mele îl înseninară.

— Lămurește-mă, sidi, îmi spuse și vei vedea că sunt vrednic de încrederea ta!

— E vorba de bărbatul acela, la care m-am uitat în timpul ședinței de la judecătorie. Mi se pare că...

— E un cunoscut, al prizonierului! mă încrerupse Halef, spre a mă convinge nu numai că-mi ghicește gândurile, dar că s-a gândit și el însuși.

— Negreșit! răspunsei.

— Poate că plănuiește să-l ajute în vreun fel oarecare!

— Nici nu mă îndoiesc de asta. Barud el Amasat al nostru nu-și poate găsi salvarea, decât fugind. Prin urmare, cine vrea să-l ajute cu adevărat trebuie să-i înlesnească să fugă. Străinul i-a aruncat priviri liniștităre și e categoric că privirile acestea urmăreau tocmai scopul pe care-l bănuiam.

— Te-ai ținut după el, ca să vezi unde locuiește?

— Da. Și am aflat unde stă și cum se numește.

— Spune-mi și mie ce știi, te rog.

— Se numește Manach el Barșa, e încasator de impozite în Uskub și aici locuiește la hotelul lui Doxati.

— *W'Allah!* Bănuiesc în ce fel trebuie să-mi dovedesc istețimea!

— Vreau să te aud, ca să-mi dau seama dacă ai ghicit într-adevăr.

— Trebuie să-l supraveghez pe acest Manach el Barșa.

— Foarte bine!

— Dar n-o pot face, decât locuind la Doxati.

— Îndată ce se întunecă, încaleci și te duci acolo. Te voi însوți, ca să-ți arăt casa.

Atunci intră Osco muntenegreanul și spuse:

— Și eu voi sta de veghe, sidi!

— Ah! Unde?

— În fața zindamului [\[111\]](#) în care se află prizonierul.

— Crezi că e neapărată nevoie să-l păzești?

— Mi-e totuna, dacă este sau nu este nevoie. Mi-a vândut fiica întocmai ca pe o sclavă și mi-a zdrobit inima. Astfel, și-a atras răzbunarea mea. Ești creștin. Tu spui că răzbunarea aparține numai lui Dumnezeu și și-am îndeplinit dorința, învoindu-mă să predăm judecătorului pe Barud el Amasat. Dacă are de gând să scape de pedeapsa judecătorească, e de datoria mea să-l păzesc, fiindcă țin morțiș să-si primească pedeapsa ce i se cuvine. Vă las și mă duc la încisoare. Dacă se întâmplă ceva, vin să vă anunț.

Și plecă, fără să aștepte observațiile noastre.

Halef își strânse calabalâcul și se avântă pe cal. Voia să lase impresia că abia a venit în Adrianopol. L-am condus pană în apropierea hotelului și am așteptat până l-am văzut intrând pe poartă. Apoi mă înapoiai la bazar, ca să-mi iau hainele.

Când ajunsei iar la locuința lui Hulam, se însurase. Gazda ne propuse să mergem la o baie, unde vom putea bea o cafea bună, admirând jocuri de umbre chinezesti, îi ascultarăm îndemnul.

S-a scris atât de mult despre băile turcești, încât orice descriere în plus ar fi de prisos. Cât despre umbrele chinezesti pe care le privirăm după baie, nu m-aș încumeta să mă declar încântat.

Când părăsirăm baia, ni se păru că seara e atât de plăcută, încât ar fi fost păcat să ne întoarcem devreme și să ne culcăm. Hotărâți să ne plimbăm, ieșirăm din oraș pe partea de apus și străbăturăm malul râului Arda, care se varsă în fluviul Marița.

Deși am ajuns acasă abia pe la miezul nopții, întunericul nu era deplin. Aproape de bariera orașului, întâlnirăm trei călăreți; doi din ei pe cai albi, iar al treilea pe un cal negru. Trecu să ne bage în scamă. Unul dintre călăreți spuse tovarășilor săi câteva cuvinte. Auzindu-le, mă oprii fără să vreau.

— Ce s-a întâmplat? întrebă Isla. Îi cunoști?

— Nu, dar glasul de adineauri mi s-a păruit cunoscut.

— Poate că te înseli, sidi. Glasurile se aseamănă de multe ori.

— E adevărat și tocmai din pricina asta nu sunt prea neliniștit. Altminteri, aş fi crezut că e vorba de Barud el Amasat.

— Dacă ar fi fost aşa, ar fi însemnat că a fugit.

— Fireşte! Nu-i vorbă, n-ar fi imposibil să se fi întâmplat și „bucuria” asta!

— În cazul când presupunerea ta ar fi adevărată, ar fi folosit șoseaua largă ce duce la Filibe^[112], iar nu drumul acesta izolat și nesigur.

— Tocmai un asemenea drum e mai sigur pentru un fugar, decât șoseaua foarte aglomerată ce se îndreaptă spre Filibe. Cred că al lui era glasul călărețului.

O voce lăuntrică îmi spunea că nu mă însel. Îmi iuții pașii și ceilalți mă urmară cu aceeași repeziciune. Ajungând acasă, furăm întâmpinați de Osco. Ne aștepta nerăbdător, în pragul porții.

— În sfârșit, în sfârșit! ne strigă. Numai cu știu de când vă aștept. Mi se pare că s-a întâmplat ceva!

— Ce? îl întrebai neliniștit.

— Când s-a întunecat, mă aflam la poarta închisorii. Deodată a venit un bărbat, căruia i s-a deschis numai decât și a intrat. După câtva timp, l-am văzut ieșind, împreună cu alții doi.

— Ai recunoscut pe vreunul din ei?

— Nu! Dar în timp ce ieșeam pe poartă, l-am auzit pe unul spunând: „A mers mai repede decât am crezut!” Cuvintele acestea mi-au dat de bănuit și m-am furisat după ei; dar la un colț de stradă, i-am pierdut din vedere.

— Și pe urmă?

— Pe urmă am venit acasă, ca să vă povestesc ce am văzut. Dar nu v-am găsit și am așteptat până acum.

— Bine! Ne vom încredința îndată cum stau lucrurile. Hulam vine cu noi. Ceilalți pot rămâne.

Ne îndreptarăm grăbiți spre strada în care se afla hotelul lui Doxati. Poarta era deschisă și intrarăm. Văzurăm o încăpere comună, care n-avea nici o fereastră spre stradă, dar era larg deschisă spre curte. Ne oprirăm și trimiserăm un servitor, să spună stăpânului său că vrem să-i vorbim.

Doxati era un bărbat scund și bătrân, al cărui chip vădea siretenia grecească. Îmi făcu o plecăciune foarte respectuoasă și mă întrebă ce doresc.

- Ti-a venit astă-seară un oaspete? Îl întrebai.
- Mi-au venit mai mulți, domnule, răspunse.
- Vreau să știu dacă e printre ei un bărbat scund, care a sosit călare.
- Da, e aici. Are o bărbuță atât de subțire, de parcă ar fi coada unei găini bătrâne.

— Vorbești foarte necuviincios; dar el trebuie să fie cel pe care-l caut. Unde e?

- În odaia sa.
- Du-mă la el!
- Vino domnule!

O luă înainte, pășind în curte și urcând apoi o scăricică. Văzui un gang, mărginit de mai multe uși. Hotelierul deschise una din ele, luminată de o lampă. Încăperea era goală.

- Aici locuiește? întrebai.
- Da.
- Păi nu-i aici!
- Allah știe unde e!
- Unde-și ține calul?
- În grajdul din curtea de alături.
- A fost astă-seară jos, împreună cu ceilalți?
- Da. Dar pe urmă a stat multă vreme la poartă.
- În afara de el, mai caut pe un bărbat ce se numește Manach el Barșa. Îl cunoști?
- De ce să nu-l cunosc? A locuit azi la mine.
- A locuit? Cum adică? Nu mai e aici?

- Nu. A plecat.
- Singur?
- Nu! Împreună cu doi prieteni.
- Călare?
- Da.
- Ce fel de cai au avut?
- Doi cai albi și unul negru.
- Încotro au luat-o?
- Întâi spre Filibe și după aceea spre Sofia.
- Cunoști pe cei doi prieteni ai iui?
- Nu. A plecat în oraș și s-a înapoiat cu ei.
- A adus și caii atunci?
- Nu, numai pe cel negru. Pe cei albi i-a cumpărat spre seară.

Atunci, mă încredințai pe deplin că nu mă înselase auzul. Barud el Amasat scăpase cu ajutorul lui Manach el Barșa. Dar cine era al treilea? Poate vreun paznic al închisorii, mituit să-i dea drumul și nevoit apoi să-l însوtească. Întrebai pe hotelier:

- Bărbatul despre care te-am întrebat mai întâi a pornit cumva după ceilalți trei?
- Nu.
- Ești sigur?
- Foarte sigur. Eram la poartă, când au plecat.
- Du-ne la grajd!

Ne conduse prin curte, spre o clădire joasă. Mirosul îmi spunea că acolo e grajdul. Grecul deschise ușile. Era întuneric, dar calul din grajd își anunță prezența, nechezând.

- A stins cineva lampa, spuse hotelierul.
- Ai lăsat-o arzând? îl întrebai.
- Da.
- Și caii lui Manach el Barșa au fost aici?
- Da. Dar n-am văzut când i-au adus.
- Să aprindem lampa.

Scosei un chibrit și aprinsei lampa din perete, care lumina întregul grajd. Recunoscui îndată calul lui Halef, iar la picioarele lui zării ceva înfășurat într-un caftan și legat cu frânghii. Dezlegai frânghiile, desfășurai caftanul și... dădui cu ochii de micul meu Hagi Halef Omar.

Văzându-se dezlegat, Halef sări furios și-și lovi pumnii, răcnind:

— Allah, Allah! Sidi, unde sunt câinii care m-au atacat, feciorii de câini și nepoții feciorilor de câini, care m-au înfășurat în caftan și m-au legat?

— Păi, doar tu poți să știi! răspunsei.

— Eu? Eu să știu? Cum să știu eu, dacă m-au legat fedeleș, de parcă aş fi fost Sfântul *Coran*, care-i legat cu lanțuri de fier la Damasc?

— De ce te-ai lăsat legat?

Halef se uită la mine.

— Mă mai întrebi? Mi-ai poruncit să vin aici și să...

— Să-mi dovedești cât de deștept ești, îl întrerupsei. Cum văd, n-ai prea ieșit glorios de pe urma examenului!

— Sidi, nu mă mai necăji! Dacă ai fi fost aici și-ai fi dat seama că nu sunt vinovat!

— Poate că da; totuși a ieșit prost. Știi că Manach el Barșa a fugit?

— Da. Mânca-l-ar Șeitan!

— Și mai știi că Barud el Amasat a scăpat și e cu el?

— Da. Înghiți-l-ar și pe el Djehenna!

— Și că tu ești vinovat de toate astea?

— Nu; asta nu știu și nu-i adevărat!

— Ei, atunci povestește-mi cum a fost!

— Desigur. Când am venit aici, la hotelul Doxati, care e de față și cască gura, de parcă ar fi Șeitan, ce va înghiți pe Manach el Barșa, am auzit că ticălosul a cumpărat pe seară doi cai albi. L-am supravegheat și l-am văzut părăsind casa.

— Bănuiai ce planuiește?

— Da, sidi.

— De ce nu te-ai ținut după el?

— Mi-am închipuit că se va duce la închisoare. Dar știam că acolo e Osco la pândă.

— Hm, asta cam aşa este!

— Vezi că trebuie să-mi dai dreptate, sidi?

După tonul cu care rostise aceste cuvinte, îmi dădui seama că Halef se simțea întrucâtva ușurat de vina celor petrecute.

Își continuă povestirea:

— Am bănuit că vrea să-l ajute pe prizonier, dar știam că va avea nevoie de cai. Prin urmare, trebuie să se ducă la grajd; de aceea, m-am ascuns acolo, ca să-l surprind.

— Te-ai ascuns? Nu trebuie s-o faci. N-aveai decât să trimiti după câțiva khavași, ori să te duci, tu însuți să-i chemi. Era lucrul cel mai nimerit și mai sigur.

— O, sidi, ceea ce-i sigur nu-i întotdeauna și frumos și m-am gândit că voi izbuti să-i prind singur pe ticăloși!

— Acuma suportăm greșeala!

— Allah ne va da iar posibilitatea să-i prinDEM! Eram nevoit să aștept. Manach el Barșa se înapoie cu doi inși. Mă întrebară ce caut acolo; dar cum mă văzu Barud, mă recunoscu. Fusesem doar martor și-l învinuiseM de isprăvile săvârșite. Se iscă o încăierare. Mă apărai din răsputeri. I-am rupt hainele lui Barud; dar până la urmă, eu am fost cel bătut.

— De ce nu te-ai folosit de arme?

— Sidi, mă prinseseră șase brațe și eu n-aveam decât două. Dacă Allah m-ar fi înzestrat cu zece brațe, mi-ar fi rămas de prisos patru, ca să mânuiesc armele. În sfârșit, m-au trântit, m-au infăsurat în caftan și m-au legat fedeleș. Am zăcut aşa, până ai venit și mi-ai redat libertatea. Asta mi-e pățania!

— Vai, Hagi Halef Omar! Vai!

— Sidi și eu aş vrea să strig: Vai, vai! Dar nu ne va ajuta la nimic. Ticăloșii au plecat! Dacă ne-am fi găsit în pustiu, nu ne-ar fi fost greu să le descoperim urmele; dar aici, în orașul ăsta mare, va fi cu neputință să-i prinDEM.

— Am dat de urma lor, adică am aflat încotro au luat-o.

— *Hamdulillah!* Binecuvântat fie Allah, care ți-a dat deșteptăciunea...

— Pe care n-ai avut-o tu azi! Îl întrerupsei. Dar nu-i suficient ce știm. Stai, ia luminează colo! Ce-i aia?

Halef se aplecă și ridică o bucată mare de stofă. O privi și spuse:

— E o bucată pe care am rupt-o din caftanul lui Barud. Uite și buzunarul!

— E ceva înăuntru?

Vârî mâna în buzunar și spuse:

— O hârtie. Poftim!

Mă apropiai de lampă și o desfăcui. Era o scrisorică și purta o pecete mare, în josul unor rânduri în limba arabă. Scrisul era însă atât de mărunt, că nu-l putui citi la lumina lămpii. Pusei hârtia în buzunar și începui să caut alte urme ale încăierării dar nu mai era nimic.

Nu izbuteam să înțeleg de ce ticăloșii nu-i luaseră lui Halef cuțitul și cele două pistoale pe care le avea la cingătoare, îi văzusem arma într-un colț al odăii sale.

— A închiriat și Manach el Barșa o odaie la tine? Îl întrebai eu pe hotelier, care privise și ascultase mirat.

— Da, răspunse.

— A venit deseori pe aici?

— Da.

— Prin urmare, îl cunoști bine.

— Da. Se numește aşa cum știi și e încasator de impozite.

— Unde locuiește?

— În Uskub. Dar nu prea stă acolo. Călătorește pretutindeni, ca să încaseze impozitele.

— Du-ne în odaia în care a locuit!

Ne îndreptarăm spre gangul în care fusesem puțin mai înainte. Începui să scotocesc prin toate ungherele, dar nu găsii nimic care să mă lămurească. Însărcinarea pe care o dădusem lui Halef fusese îndeplinită. Din păcate, se

sfârșise în chip neplăcut. Trimisei pe micul hagiu acasă. Rugai pe Hulam să se ducă numai decât la judecător. Până acum, nu rostise nici un cuvânt. Auzindu-mi rugămintea, îmi spuse:

— *Ketir, Ketir* — asta-i prea de tot, prea de tot! Cine și-ar fi putut închipui atâta îndrăzneală! Dacă nu ne-am fi dus la baie, ci am fi rămas acasă, Osco ne-ar fi putut anunța și am fi împiedicat fuga ticăloșilor!

— Așa a fost să fie!

— Și la cadiu de ce să mai mergem? Poate schimba ceva?

— Să-i aducem la cunoștință faptele și să căpătăm cu ajutorul lui dovada că prizonierul nu mai e în închisoare.

— La ora asta cadiul doarme!

— Nu-i nimic! Îl trezim!

— Se va supăra.

— Îi trece!

Aflărăm într-adevăr că judecătorul se culcase și fui nevoit să-l apostrofez pe servitor, pentru a-l determina să își trezească stăpânul. Ne-au lăsat să intrăm și cadiul ne primi cu un aer nu tocmai prietenos, întrebându-ne ce dorim.

— Ti l-am predat pe Barud el Amasat, răspunsei, firește, nu pe un ton prea respectuos. Ai luat măsuri să fie păzit cum se cuvine?

— M-ai trezit, numai ca să-mi pui întrebarea aceasta?

— Vreau să-ți aud răspunsul!

— Prizonierul e bine păzit. Puteți pleca!

— Nu, nu noi suntem cei care putem pleca, fiindcă a plecat el înaintea noastră!

— El? Care „el”?

— Prizonierul!

— *Allah akbar!* Dumnezeu e mare și numai el mă poate înțelege! Dar eu nu-ți pricep cuvintele!

— Atunci, să-ți vorbesc limpede: Barud el Amasat a fugit!

Cadiul sări de pe perna pe care-l găsisem aşezat la intrarea noastră în odaie şi pe care poate că şi dormise.

— Ce-ai spus? A fugit?

— Da.

— A evadat? A evadat din închisoare?

— Da.

— De unde ştii?

— L-am întâlnit.

— *Ia Allah!* Şi de ce nu l-aţi înhăţat?

— Nu l-am recunoscut.

— Atunci de ce credeţi că era într-adevăr el?

— Am aflat mai târziu. L-a scăpat un încasator de impozite, care se numeşte Manach el Barşa.

— Manach el Barşa? Ah, îl cunosc! Locuia în Uskub şi era încasator de impozite; dar acum nu mai este, ci pribegieşte prin munţi.

— „Pribegieşte prin munţi”, înseamnă că a fost nevoie să se ascundă acolo.

De aceea, îl întrebai:

— Nu l-ai văzut în timpul şedinţei de azi?

— Nu. De unde-l cunoştii?

— Am aflat de la un negustor de haine, cum îl cheamă şi cu ce se îndeletniceşte. A locuit la hotelul lui Doxati, şi-a cumpărat nişte cai şi a pornit astă-seară călare, cu Barud el Amasat şi încă un tovarăş.

— Cine-i tovarăşul acesta?

— Nu ştiu. Bănuiesc că trebuie să fie vreun paznic al închisorii.

Îi istorisii pe scurt cele întâmplate. Cadiul porunci să i se aducă spada şi să ne însotească zece khavaşi; apoi pornirăm spre închisoare.

[113]

Nazarbasiul fu uimit, când ne văzu la o oră atât de neobişnuită.

— Du-ne la prizonierul care se numeşte Barud el Amasat! îi porunci cadiul.

Supraveghetorul se supuse; dar în clipa când deschise celula în care fusese încis Barud și o văzu goală, se însășimântă. Paznicul, căruia-i fusese încrințat Barud, nu fu găsit nicăieri. Dispăruse odată cu el.

N-aș fi în stare să înfățișez furia cadiului. Acest judecător responsabil se pierdu în înjurături, pe care limba germană nu le poate reproduce și în cele din urmă porunci să fie încis însuși supraveghetorul. Încercai să-l liniștesc, vestindu-l că în zorii zilei următoare vom pleca în goană după fugari și ne făgădui că ne va da câțiva khavași, ca să ne însotească și le va încrința un ordin de arestare. Ieșirăm din încisoare și ne aprinserăm felinarele chiar la poartă. Pe vremea aceea nu era îngăduit nimănui să umble în oraș fără felinare, dacă nu vroia să fie dus la poliție și să-si petreacă noaptea în tovărășia unor indivizi dubioși.....

De-abia făcurăm câțiva pași și în clipa când cotirăm după colțul unei case, ne ciocnirăm de un bărbat care, aşa cum crezusem atunci, venea grăbit de pe partea cealaltă a străzii. După ce se repezi spre mine, se dădu înapoi și-mi strigă:

— *Atsch gozunii* — bagă de seamă!

— Asta era datoria ta, nu a mea! îi răspunsei.

— *Aman, aman* — iartă-mă, iartă-mă! Mă grăbeam și pe lângă asta mi s-a stins și felinarul. N-ai vrea să fii bun și să-mi dai voie să aprind de la al tău?

— Cu placere! Poftim!

Scoase lumânarea și o vârî în felinarul nostru. și continuă să se dezvinovătească:

— Trebuie să chem repede un hekim [114], berber [115] sau un edşadşy [116]. Ni s-a îmbolnăvit deodată un ospete, care vorbește totdeauna nemțește, fiindcă-i din Nemtiștar [117].

Firește, spusele lui îmi treziră curiozitatea. Un compatriot, care s-a îmbolnăvit și nu cunoaște limba țării!

Nu era oare de datoria mea să văd ce-i cu el? De aceea întrebai:

- Din care țară germană este bolnavul?
- Din Bavaria, spuse.

Prin urmare, un bavarez. Nu mă gândeam deloc că ar putea să mintă. Ce se știa aici despre Bavaria? Numele acestei țări nu putea fi auzit decât de pe buzele unui fiu al ei. Oricine ar fi gândit la fel ca mine. Îl întrebai iar:

- Ce boală l-a năpădit?

— *Sytma sinirtm* [118].

În clipa aceea, nu-mi bătu la ochi răspunsul acesta de necrezut. Mă gândii doar că un german zacea bolnav de friguri și se cuvenea să fie ajutat.

- Ce meserie are?

— Nu știu. A venit la stăpânul meu, care-i tutungi [119], ca să cumpere tutun.

- Locuiește departe?

— Nu.

— Atunci, însotește-mă până la el!

— Păi ești doctor sau farmacist?

— Nu, dar sunt german și vreau să văd dacă pot fi de folos compatriotului meu.

— *Iniş Allah* — să dea Dumnezeu! Hai, urmează-mă! Hulam voi să mă întovărășească. Îl indemnai să se ducă acasă, fiindcă n-am nevoie de el, îi dădui lampa și plecai cu străinul.

Într-adevăr, n-avurăm mult de mers. După câteva minute, se opri în fața unei uși și bătu. I se deschise și auzii pe cineva întrebându-l:

— *Hekim buldun my* — Ai găsit un doctor?

— Nu; am găsit însă un hamșeri [120] al bolnavului.

— Îi poate ajuta oare?

— Poate fi tălmaciul lui, fiindcă tot nu înțelegem ce spune.

— Atunci, să intre!

Pășii într-un gang îngust, ce ducea într-o curte. Lumina felinarului abia-mi îngăduia să văd pe unde calc. Nu bănuiam defel că mă paște vreo primejdie, aşa că auzii uimit un glas care porunci:

— *Onu tutyn! Gertșe dirl — Înhătați-l! El e!*

În aceeași clipă se stinse felinarul și mă simții înhățat de câteva brațe. Firește, nu mă mai puteam gândi că e vorba de o confuzie. Nu mi-ar fi ajutat la nimic să strig după ajutor, întrucât curticica era încunjurată din toate părțile de clădiri. Îmi rămânea doar să mă smulg din mâinile celor care mă atacaseră, alergând înapoi în gang și ajungând în stradă. Mă smucii din răsputeri, proptindu-mă zdravăn pe picioare, încât mă descotorosii de doi dintre ei; dar ceilalți nu mă slăbeau deloc.

Eram încredințat că atacul fusese chibzuit cu toată siretenia; fusesem văzut, desigur, când mă dusesem la cadiu și se pusese la cale prinderea mea. Să mă cert cu ei sau să le cer socoteala, ar fi fost un lucru fără rost; aşa încât continuai să mă zbat, ca să scap. Zadarnic, însă — fiindcă erau prea mulți. Mă trântiră și cu toate că nu încetasem să dau din mâini și din picioare, fui legat cu niște frânghii.

Prin urmare, mă învinseseră!

De ce n-am strigat după ajutor? De ce n-am scos nici un cuvânt? Fiindcă voi am să-mi salvez viața, dacă-mi pierdusem libertatea. După cât se părea, vrăjmașii mei necunoscuți nu se gândiseră să mă ucidă, fiindcă m-ar fi putut doborî lesne printr-o împușcătură, sau o lovitură de pumnal. Dacă aş fi tipat, atrăgând asupră-le amenințarea de-a fi descoperiți, n-ar fi șovăit și m-ar fi omorât...

Chiar un om care nu-i prea vânjos izbutește, în asemenea împrejurări să se împotrivească și să se apere. Abia mai respiram, dar și vrăjmașii mei gâfâiau. Avusesem la cingătoare un cuțit și un pistol, însă amândouă îmi fuseseră smulse chiar în clipa atacului. Nu apucasem să

dau nici o lovitură, întrucât mă strânseseră zece-douăsprezece brațe.

Acum, mă înjurau cu toții și țopăiau de bucurie. Îi auzeam doar. Nu-i vedeam, fiindcă era atât de întuneric, încât aveam impresia că am orbit.

— *Hazyr* — Gata? întrebă un glas.

— *Ewet* — Da!

— Duceți-l înăuntru!

M-au înhățat vreo câțiva își, dar nu m-am opus, căci mi-aș fi înrăutățit situația.

M-au dus prin două încăperi și ajungând într-o treia, m-au trântit pe podea, apoi plecară. După câtva timp, veniră doi își. Unul din ei ținea în mâna o lampă.

— Mă mai cunoști? întrebă celălalt.

Și se aşeză în bătaia luminii, ca să-l văd. E lesne de închipuit uimirea mea, când îl recunoscui. Era Ali Manach ben Barud el Amasat, fiul fugarului, adică dervișul cu care vorbisem la Constantinopol.

Nu răspunsei. Îmi dădu o lovitură de picior și urmă:

— Te-am întrebat dacă mă cunoști.

Tăcerea nu mi-ar fi folosit la nimic. Dacă voiam să știu ce au de gând să-mi facă — și era un lucru pe care țineam neapărat să-l aflu — trebuie să vorbesc.

— Da, răspunsei.

— Mincinosule! N-ai fost un „Nassr”!

— Ți-am spus că sunt?

— Da!

— Nu. Dar nu mă îndemna nimic să-ți arăt că greșești, crezând că sunt „Nassr”. Ce vreți de la mine?

— Te vom ucide!

— N-aveți decât! răspunsei, prefăcându-mă nepăsător.

— Nu te preface, fiindcă ți-e dragă viața! Ești un ghiaur, un creștin și niște câini ca tine nu știu să moară, fiindcă nu au nici *Coran*, nici Profet, nici Paradis!

Rostind aceste cuvinte, îmi trânti iar o lovitură de picior. Ah, dacă aș fi avut măcar o mâna liberă! Aș fi făcut ca

dervișul ăsta să țopăie altfel decât la Istanbul!

— Oare mă pot opune, dacă aveți de gând să mă omorâți? spusei. Voi muri tot atât de liniștit, după cum îți îndur cu sânge rece loviturile de picior. Un creștin n-ar fi atât de laș, încât să chinuiască un om legat. Dezleagă-mă și vom vedea care Profet e mai mare și care Paradis e mai încântător!

— Câine! Nu amenința, dacă nu vrei să cunoști pe [121] mezdardși încă înainte de ivirea zorilor.

— Atunci, lasă-mă în pace și cără-te!

— Nu, am de vorbit cu tine. Vrei poate să-ți dau voie să fumezi o pipă?

Întrebarea aceasta era o batjocură usturătoare, care m-ar fi necăjit, dacă nu m-ar fi înveselit.

— Am văzut că ești un bun choraceragi [122], dar n-aș fi crezut că poți fi un și mai plăcut sacagi [123], întrucât „dăňtuitarii” nu se prea pricep să glumească. Dacă vrei într-adevăr să vorbești cu mine, adu-ți aminte cine sunt. În să știi că-mi vei respecta vorba, aşa cum îți poruncește Profetul!

Desigur, îl insultasem. Prin cuvântul „chora” (dansul), turcul înțelege acele mișcări voluptuoase, de la care se abține orice bărbat. Dansul dervișilor e cu totul altceva. El are un caracter sacru. Nu-l puteam insulta mai rău, decât numindu-l choraceragi și decât adăugând că tovarășii lui nu sunt prea deștepți. Mă așteptai, deci, la noi lovitori de picior. Spre uimirea mea, însă, văzui că se mulțumește să-mi arunce o căutătură furioasă și se aşeză apoi liniștit pe podea, lângă mine.

— Dacă ai fi fost musulman, aş fi știut să te pedepsesc, spuse dervișul. Un creștin însă nu poate insulta niciodată pe un adevărat credincios. O broască râioasă nu poate mâncă soarele! Vreau să aflu ceva. Te voi întreba și-mi vei răspunde!

— Sunt gata să-ți răspund, dacă întrebările tale vor fi cuvîncioase, după cum am dreptul să le aştept.

— Ești același medic francon, care a zădărnicit la Damasc planurile lui usta?

— Da.

— Și l-ai găsit mai târziu la Istambul?

— Da.

— Ai tras în el, când a sărit în apă?

— N-am tras eu ci servitorul meu.

— După aceea, l-ai mai văzut pe usta.

— Da. În fața turnului Galata; dar era mort.

— Prin urmare, tot e adevărat ceea ce mi-a spus omul asta!

Și se uită la tovarășul său, care ținea lampa.

— N-ai știut că usta e mort? întrebai.

— Nu. Dispăruse. Kolettis a fost găsit mort, iar lângă el un cadavru pe care nu l-a recunoscut nimeni.

— Era usta!

— Voi l-ați aruncat din turn?

— Cine și-a spus asta?

— Omul acesta. Am venit la Edirne, fără să știu nimic. Mă chemase tata. Îl căutai la Hulam, fără să spun cine sunt și am aflat că e închis. A fost scăpat de alții. Omul asta e servitorul lui și a locuit cu el la Hulam. Prietenul tău Hagi Halef Omar i-a istorisit totul și în felul asta am putut auzi și eu ce s-a întâmplat. Mi-am căutat tatăl la hotelul Doxati. Plecase; iar voi erați în grajd. V-am supravegheat. Aflasem că ești german, aşa că m-am decis ca unul dintre noi să aştepte la un colț și să-ți spună că și-a îmbolnăvit un compatriot. Acum ești în mâna noastră. Ce crezi că vei păți?

Lămuririle acestea îmi dădeau mult de gândit. Renunțai deodată la alte idei și răspunsei repede:

— Nu sunt îngrijorat de viața mea. Nu mă veți ucide.

— Și de ce n-am face-o? Ești doar în puterea noastră!

— Ar însemna să pierdeți prețul de răscumpărare pe care l-aș putea plăti!

Ochii mă fulgerară. Nimerisem bine. După ce ar fi primit bani, tot m-ar fi putut înlătura. Mă întrebă:

— Cât vrei să plătești?

— Cât crezi că prețuiesc?

— Nu prețuiești mai mult decât o agreb [124] sau un [125] ihlon, care nu merită să trăiască, fiindcă au otravă. Viața ta nu merită nici a zecea parte a unei parale. Dar tot răul pe care ni l'ai pricinuit se cuvine pedepsit cu cea mai mare asprime și de aceea trebuie să plătești un preț mare de răscumpărare!

Vorbise cât se poate de clar: plata răscumpărării era doar o pedeapsă, iar după aceea viața mea ar fi fost lipsită de orice valoare. Cum însă țineam să câștig timp, îi spusei pe un ton foarte serios:

— Mă asemuieste cu târâtoarele cele mai otrăvitoare! Aceasta-i buna-cuviință, pe care ți-am cerut-o? Omorâți-mă; nu mă împotrivesc! Dar să știi că nu voi plăti nici un piastru, dacă nu-mi vorbești cumsecade!

— Bine, îți voi îndeplini dorința; dar cu cât pretinzi să-ți vorbesc mai politicos, cu atât va fi mai mare suma pe care ți-o vom cere.

— S-o aud!

— Ești bogat?

— Nu m-aș schimba cu tine!

— Atunci, așteaptă puțin!

Se ridică și ieși. Celălalt însă rămase să mă supravegheze, tacut. Se auzeau câteva glasuri într-una din încăperi. Cu toate că nu puteam înțelege cuvintele ce se rosteau, îmi dădeam seama că se consultau între ei. Trecu mai bine de jumătate de oră, până la înapoierea „inchizitorului” meu. Nu se mai aşeză lângă mine, ci rămase în picioare și mă întrebă:

— Plătești cincizeci de mii de piaștri?

— E o sumă mare, e prea mare chiar!

Trebuia doar să mă tocnesc puțin. Îl văzui că e cam nerăbdător și-l auzii:

— Nici o para mai puțin! Te învoiești? Răspunde numai decât, fiindcă n-avem vreme de pierdut!

— Bine, plătesc!

— Unde ai banii?

— Firește că nu la mine. Mi-ați luat doar tot ce am avut în buzunare. Și nici nu-i am nici în Edirne.

— Atunci, cum vrei să ne plătești suma?

— Vă dau scrisoare pentru Constantinopol.

— Către cine?

— Către eltſiul din Farsistan.

— Ministrul Persiei? întrebă uimit. Lui trebuie să-i dăm scrisoarea?

— Da.

— Și va plăti?

— Crezi că reprezentantul şahinşahului nu are bani?

— Ba cred că are chiar foarte mulți; dar va voi să plătească pentru tine?

— Știe bine că i se restituie fără întârziere orice sumă plătește pentru mine.

Nu mințeam, fiindcă eram încredințat că ministrul Persiei va lua drept nebun pe aducătorul scrisorii, după cum va socoti că și cel ce i-a trimis-o și-a ieșit din minți. Fiul învățăturii lui Zoroastru nu auzise vreodată de existența unui scriitorăș cu numele meu.

— Ei, dacă ești sigur, scrie împurnicirea de încasare!

— Cum? Pe ce? Pe pereți?

— Îți vom aduce îndată cele necesare și-ți vom dezlega și mâinile.

Făgăduiala această mă înfiora. Voi avea mâinile libere! Poate că mi se va ivi astfel prilejul să-mi redobândesc libertatea. Aș fi putut înhăța pe derviș, amenințându-l că-l

sugrum și l-as fi ținut de beregată, până când mi-ar fi dat drumul.

Dar o asemenea speranță era prea promițătoare, ca să mă gândesc că s-ar fi putut înfăptui. Dervișul, care nu purta azi îmbrăcământul „ordinului” său, era prevăzător. N-avea încredere în mine și se înapoie cu patru înși înarmați, care se aşezără în dreapta și în stânga mea. Cea mai mică mișcare din partea mea i-ar fi îndemnat să mă ucidă.

Mi se dădu o foaie de pergament și o bucată de hârtie în care să închid scrisoarea și scrisei, folosind genunchii în loc de masă, după ce mi se dezlegară mâinile:

„Fratelui meu Abbas Jesub Haman Mirza, raza soarelui Farsistanului care strălucește acum în Istanbul:

Plătește imediat aducătorului acestei mălcuță pentru mine, imaginea nevrednică a prieteniei tale, cincizeci de mii de piaștri. Sandykgi [126]*-ul meu ți-i va restituî, îndată ce-i vei cere această sumă! Nu întreba pe trimisul care-ți predă scrisoarea cine este, de unde vine și încotro se duce! Sunt umbra luminii tale.*

Hagi Kara Ben Nemsî

Iscălisem cu numele acesta, deoarece mi-am închipuit că dervișul îl știe de la servitorul tatălui său. După ce scrisei adresa pe plic, îl dădui lui Ali Manach, care citi cu glas tare rândurile mele. Mă bucurai, când văzui zugrăvindu-se satisfacția cea mai deplină pe chipurile „onorabilei societăți” care mă încconjura, cu armele în mâini. Mă gândeam la stupefactia ministrului, care în tot cazul se numea altfel, în clipa când va citi scrisoarea. Vai de cel ce urma să i-o predea!

Dervișul dădu mulțumit din cap și spuse:

— E bună! Și ai făcut bine că i-ai scris să nu pună trimisului nostru nici o întrebare. Nu-i vorbă, tot n-ar fi aflat nimic! Și acum, legați-i mâinile. Ne aşteaptă kiradşıul!

N-avui încotro și mă lăsai legat; apoi indivizii ieșiră și rămăsei iarăși în întuneric.

În primul rând voi am să mă conving cât de tare sunt înnodate frânghiile și băgai de seamă că nu voi izbuti să le dezleg.

Începui să-mi frământ mintea. De ce a venit dervişul la Adrianopol? În tot cazul, nu pentru a ne urmări, fiindcă nu știa nimic despre noi. Îl chemase un sol al tatălui său. De ce? Prezența lui era necesară pentru lovitura ce se planuise? Sau se pusese cumva la cale altă lovitură, pe care nici n-o bănuiam?

Și apoi, unde mă găseam? Cine erau vrăjmașii? Apartineau oare bandei atât de răspândite a lui usta? Sau aveau alte legături cu fugarul Barud el Amasat și cu cel care-l ajutase să evadeze? A doua presupunere mi se părea mai întemeiată.

Cei patru vlăgani care mă păziseră în timp ce scrisesem aveau chipuri de schipetari. Credeam că sunt arnăuți.

Dervișul spusese că-l aşteaptă kiradşıul. Sub numele „kiradşia” se înțeleg aceia care preiau transporturi de călători sau mărfuri pentru întreaga Peninsulă Balcanică, asemănători celor care transportau odinioară mărfuri prin Masivul Harz și ținuturile de la hotarele Germaniei. Kiradşıul este „expeditorul Munților Balcani”. E pretutindeni și nicăieri. Cunoaște pe toți și toate. Știe să răspundă oricărei întrebări. Oriunde poposește e bine primit, fiindcă știe să povestească frumos, iar în văgăunile sălbaticice ale Balcanilor sunt regiuni, pe care nu se încumetă nimeni să le străbată, în afară de kiradși, cine vine să întrebe pe ciobanul singuratic dacă a strâns destulă brânză, ca să se poată încărca o căruță.

Acestor căruțași li se încredințează mărfuri de mare valoare, fără să li se ceară cea mai mică cauțiune. Singura

chezăsie e cinstea lor. Se înapoiază după luni și uneori chiar după ani de zile; dar se înapoiază și aduc banii. Dacă în acest răstimp a murit căruțașul, vine fiul sau ginerele său. Banii nu sunt pierduți.

Vreme îndelungată, cinstea căruțașilor din Balcani n-a fost pusă la îndoială de nici o hoție. Printre cei vechi, însă, s-au strecurat începătorii. Ei nu prea pun preț pe încrederea de care s-au bucurat înaintașii lor, ci vor doar să culeagă ceea ce au găsit semănăt de alții, terfelind bunul renume al kiradșilor.

Așadar, aștepta un căruțaș. Nu cumva mă aștepta pe mine? Aveau de gând, oare să mă expedieze undeva departe? Aici, în mijlocul orașului, mai puteam nădăjdui că voi fi eliberat. Dacă nu m-aș fi înapoiat până dimineața, desigur că Hulam și prietenii mei, în special micul meu hagiу, n-ar fi cruțat nici un mijloc, spre a mă găsi.

În timp ce mă gândeam la toate acestea și la cei șase khavași, care urmau să aștepte în zori la poarta lui Hulam, eram cuprins de o furie atât de mare, încât aş fi dorit să fiu în stare să-mi rup frânghiile; din păcate, erau prea tare legate!

Îl dojenisem pe Halef că fusese neprevăzător; acum însă fusesem eu însuși mai imprudent decât el. Căzusem într-o capcană grosolană. Nu mă puteam nici scuza, nici consola cu gândul că mă lăsasem prins, fiindcă mă înduioșasem de soarta unui compatriot bolnav. Îmi rămânea doar să fiu răbdător, să aștept totul cu sânge rece și să folosesc orice prilej, spre a scăpa.

Deodată, apărură cei patru vlăgani, pară să-mi spună vreun cuvânt, îmi legară la gură o batistă groasă și îndoită. Fiii înfășurat apoi într-un covor vechi și scos din încăperea în care stătusem până atunci. Nu-mi dădeam seama încotro mă duceau.

Începeam să mă înăbus. Batista avea miros de usturoi, îmbibat cu o sumedenie de alte mirosuri. Simteam nevoie să respir. Îmi spusei că la fel ca mine trebuie să se simtă

oamenii îngropați de vii, când li se aruncă peste coșciug primele lopeți de pământ. Tânărului aceia păreau că nu se gândesc defel ca m-aș putea asfixia din pricina batistei și a covorului!

După un timp, cei patru înși se opriră. Fusesem aşezat pe ceva, dar nu-mi dădeam seama pe ce anume. Apoi, auzii scârțâitul unor roți și mă simțeam aruncat în toate direcțiile. Da, eram într-o căruță, spre a fi scos din Adrianopol.

Îmi mișcai de câteva ori picioarele, până când izbutii să desfac covorul și să trag pe nas aer proaspăt. Începui să mă întreb dacă situația în care mă aflam era într-adevăr lipsită de orice scăpare și dacă nu-mi rămâne decât să mă resemnez.

Ciulii urechea, dar nu auzii nici o soaptă măcar. Nu-mi puteam da seama dacă sunt păzit de un singur ins, ori de mai mulți. Mă răsucii întâi pe dreapta și după aceea pe stânga. Căruța era foarte îngustă și aveam senzația că sunt acoperit cu paie și fân.

Tot mișcându-mă, mă întrebam dacă nu s-ar putea să încerc o alunecare din căruță, prin partea de dindărăt. Era o noapte foarte întunecoasă. M-aș fi rostogolit cât mai departe și în cele din urmă m-ar fi găsit cineva care să mă salveze.

Alunecai încet, dar mă lovii ușor cu capul de o scândură și înțeleseai că nu-i nici o speranță.

Trecu o bucată de timp, care mi se păru o veșnicie. Apoi, simții niște mâini care apucară covorul și mă înfășurără bine. Zăceam pe paie. Se făcuse ziuă și chipul servitorului lui Barud el Amasat se apleca spre mine.

— Dacă-mi făgăduiești că vei tăcea, îți iau batista de la gură, îmi spuse.

Firește, dădui repede din cap în semn afirmativ. Îmi dezlegă călușul și — slavă Domnului! Aerul proaspăt și curat îmi năvăli în plămâni. Aveam impresia că am fost scos de sub niște dărâmături și am ajuns în cer!

— Ti-e foame?
— Nu.
— Dar sete?
— Nu.
— Vei primi de mâncare și băutură și nu te vom chinui, atâtă vreme cât vei tăcea și nu vei încerca să-ți rupi frânghiile. Dar dacă încerci să evadezi, am poruncă să te omor.

Chipul servitorului dispără. Mă puteam mișca și întrucât nu mai eram înfăsurat în covor, puteam chiar să stau pe jumătate ridicat. Mă aflam în partea din spate a unei căruțe înguste și foarte lungi, cu coviltir. Drept în fața mea ședea ghemuit servitorul, care mă păzea; iar dincolo de el, alți doi. Unul dintre ei trebuie să fi fost dintre vitejii care mă atacaseră. Celălalt însă era fără îndoială kiradșiul, despre care vorbise dervișul. Nu-i vedeam decât blana, de care kiradșiul nu se desparte nici vara, pălăria imensă cu marginile ridicate și biciul; însă omul pe care-l ascundea pălăria aceea groaznică și blana unsuroasă prezenta pentru mine o însemnatate covârșitoare.

Nu-mi puteam închipui că un kiradși din „școala veche” și cinstită e în legătura cu răufăcătorii aceia, dar nici nu-mi venea să cred ca blana aceea bătrânească adăpostea un căruțaș din școala nouă. Mă sprijinii deci de partea din urmă a căruței și-l privii câtva timp.

În sfârșit, îl văzui întorcându-se și aruncându-și privirea spre mine. Ochii lui albaștri se atintiră asupră-mi câteva clipe; apoi, își îndreptă capul în altă parte. Dar mai întâi își ridică sprâncenele și-mi clipi ușor cu ochiul stâng.

Înțeleseși îndată semnificația privirii lui. Ridicarea sprâncenelor îmi atrăgea luarea-aminte, iar ocheada mă îndemna să mă uit la stânga. Era oare în partea stângă ceva cu totul deosebit?

În partea stângă a căruței, nu era decât o sfoară legată de loitoră și care atârna mai departe în fân; întrucât era bine

întinsă, mi se părea că de celălalt capăt atârna un obiect. La el mă îndemnase omul acela să mă uit?

Prefăcându-mă că nu stau destul de bine, alunecai spre partea de dinainte a căruței. Mă rezemai apoi în aşa fel de marginea din stânga, încât să pot scormoni prin fân cu mâinile, deși îmi erau legate. Abia mă putui stăpâni să nu strig de bucurie, întrucât de sfoară... atârna un cuțit. Kiradşıul, un om de ispravă, îl puse în acolo ca să mă folosesc de el și fusese destul de isteț, ca să nu-l lege prea strâns de sfoară. Făcuse doar un laț, pe care-l puteam desface lesne.

În clipa următoare cuțitul se afla în carâmbul cizmei mele, fiind așezat cu mânerul în afara. Sucindu-mă și răsucindu-mă de vreo cinci-sase ori, tăiai frânghiile și-mi eliberați picioarele.

Respirai adânc. Acum nu mai eram prizonier și aveam și un cuțit, pe care mă puteam bizui. Întrucât tâlharii mă acoperiseră cu fân, totul se petrecuse pe fură, aşa că nimeni nu observă că nu mai sunt legat.

Mă hazardai să ridic un braț și să dau puțin deoparte o margine a coviltirului, ca să privesc în afara căruței. Pe de lături călărea... Ali Manach ben Barud el Amasat, dervișul. Era de presupus că și pe partea cealaltă călărea un paznic.

Mi-am făcut repede un plan. Însoțitorii căruței aveau arme; prin urmare, trebuia să renunț la orice încercare de luptă, bazuindu-mă mai mult pe şiretenie, decât pe forță. Alunecai iar spre partea din urmă a căruței, ținându-mi mâinile sub fân. Sub ocrotirea fânului, începui să tai fundul putrezit și după vreun sfert de oră izbutii să fac o deschizătură destul de mare, încât să-mi îngăduie să mă streco prin ea.

Isprava aceasta era mult mai dificilă decât și-ar închipui cineva, întrucât covorul mă stânjenea necontenit, iar paznicul îmi arunca din când în când câte o privire. Din fericire, zgometul pe care-l făcuse cuțitul nu fusese auzit,

fiind înăbușit de loviturile de copite ale cailor, de uruitul roților și de hodorogeala căruței.

Așteptai ca paznicul să se mai uite o dată la mine, mă vârâi sub fân și mă strecurai prin deschizătură, cu picioarele înainte. Atinsei pământul cu picioarele și mă simții cu adevărat liber.

Acum, trebuie să găsesc neapărat un cal.

Ne aflam într-o câmpie, pe un drum foarte puțin umblat, după cât se părea. Departe, în dreapta și în stânga, se zăreau păduri. Pe partea stângă călărea dervișul, iar în dreapta un tovarăș din bandă, aşa cum îmi închipuisem. Calul dervișului nu era prea arătos; oricum, însă, mai bun decât al celuilalt. Avea pielea frumoasă, o coamă bogată și o coadă lungă, care atingea aproape pământul. Mersul îi era viguros și sprinten, chiar dacă ar fi trebuit să ducă doi înși în spinare!

Gândul acesta începu să mă frământe. Mai întâi fusesem prizonierul dervișului și acum urma să fie el prizonierul meu!

Îmi pusei cuțitul între dinți. Călărețul nu bănuia că izbutisem să mă eliberez. Călărea liniștit și bine dispus pe lângă căruță și nu putea fi văzut de ceilalți. Sedia bine înfipt în șa, întrucât calul fusese înșeuat după obiceiul turcesc; o lovitură în ceafă i-ar fi împins însă înainte partea superioara a corpului, silindu-l să-și scoată picioarele din scări. Apoi, trebuie să facut să lase șaua liberă. Sărind pe cal, trebuie să mă țin din răsputeri, ca să nu fiu azvârlit.

Din câțiva pași iuți, ajunsei aproape de cal. În clipa următoare, sării pe crupa lui, îndărătul călărețului. Animalul se opri zăpăcit câteva secunde. Folosii acest prilej, spre a trânti un pumn zdravăn în ceafa călărețului și a-l sili să-și scoată picioarele din scări. Îl înșfăcai apoi de beregată, îl împinsei dincolo ele să și mă așezai în locul lui, fără să slabesc strânsoarea. Din fericire, totul se întâmplă cât se poate de repede. Revenindu-și din uluială, calul se ridică pe picioarele de dindărăt. Totuși, avusei vreme să

apuc hățurile, stăpânind animalul și mânându-l încet — firește, înapoi, spre direcția din care venisem, iar nu în direcția spre care mergea căruța.

Când ajunsei la o cotitură a drumului, aruncai o privire îndărăt. Căruța își urma drumul; prin urmare „lovitura” mea nu fusese observată. Fără îndoială, mă ajutaseră mult scârțâitul zgomotos al roților, prin faptul că mă putusem strecura între căruță și al doilea paznic și în sfârșit, nepăsarea acestuia, care nu se gândise nici o clipă să mă mai supravegheze.

Tare aş fi vrut să mă bucur de zăpăceala, de care știam că vor fi cuprinși cei ce însوțeau căruța, în clipa când vor băga de seamă că le-a dispărut prizonierul, împreună cu însuși conducătorul lor! Din păcate, însă, era o dorință pe care nu mi-o puteam împlini și la care trebuia să renunț.

Îmi așezai prizonierul pe genunchi și dând pinteni calului, pornii în galop.

Ali Manach fusese atât de uimit de atacul meu, încât nici măcar nu strigase după ajutor. Nu-i vorbă, nici n-ar fi fost în stare să scoată vreun strigăt, fiindcă-l strânsesem de berecată. Acum, văzându-l tăcut și nemîșcat, mi se păru că l sugrumasem.

Calul galopa atât de bine, încât nu trebuia să mă tem că voi fi ajuns din urmă. Și apoi, nu mă mai simțeam înfricoșat de o luptă, fiindcă aveam arme. Într-adevăr, găsisem în cingătoarea lui Ali Manach două pistoale încărcate.

În timpul mersului, îi scotocii buzunarele. Dădui de ceasul meu și de punga cu bani. Greutatea pungii mă încredința că acum sunt mai mulți bani decât avusesem eu în ea. Într-un săculeț ce atârna de șa, erau cartușe și ceva merinde. Aceste pregătiri dovedeau că urma să fiu, dus într-un loc îndepărtat.

Trecui de pădure și zării o câmpie, pe care se aflau culturi de porumb și boschete de trandafiri. După câțiva timp, mă uitai îndărăt și văzui un călăret, care venea în goană după mine. Îmi spusei că trebuie să fie paznicul care

călărea pe partea dreaptă. Fără îndoială, disparația noastră fusese observată și paznicul se înapoiase, ca să ne caute.

Deși purta doi înși în spinare, calul meu era tot atât de iute ca al său, aşa că n-aveam de ce să mă tem. Iar când ajunsei pe o sosea, mă simții în deplină siguranță.

Curând, cel ce mă urmărise își înfrâna calul și dispăru. Mă oprii și descălecai, ca să las calul să se odihnească și să mă ocup de derviș. Îl așezai pe pământ și constatai că bătăile inimii îi sunt regulate, iar pulsul îi este normal.

— Ali Manach, nu te preface! îi spusei. Știu că ți-ai revenit în fire. Deschide ochii!

Firește, mai întâi își pierduse cunoștința; dar după ce și-o recăpătase, se hotărâse să se prefacă, spre a folosi vreun prilej de a fugi. În ciuda îndemnului meu, nu deschise ochii.

— Bine, spusei. Vreau să mă încredințez că ești într-adevăr mort și-ți voi împlânta cuțitul ăsta în inimă.

Scosei cuțitul. Dar în clipa când simții vârful pe piept, Ali Manach deschise ochii îngrozit și strigă:

— Ah wai! Oprește-te! Vrei să mă înjunghii?

— Desigur că pe un om viu nu l-aș înjunghia bucuros. Dar unui mort, o împunsătură de cuțit nu-i mai poate face nici un rău. Dacă nu vrei să simți tăișul, nu mă mai lăsa să cred că ești mort!

Temător, își trase picioarele sub corp și se așeză, aşa cum îl văzusem în chilia de la mănăstire.

— Ia spune-mi, Ali Manach, unde voiai să mă duci?

— Într-un loc sigur, răspunse.

— N-ai vrea să mă lămurești? Ce înțelegi prin asta?

— Ba da, effendi. N-aveam de gând să te ucidem și nici să te chinuim. Voiam să te ducem într-un loc de unde să nu poți scăpa. Tata trebuie să câștige timp și să ajungă cât mai departe, iar tie ți-am fi dat drumul, în schimbul prețului de răscumpărare.

— Prin urmare, nu-mi nutreai gânduri rele! Și cum îi spune locului-unde m-ați fi dus?

— Undeva, în munți.

- Nu cumva în vreun turn de pază?
- Da.
- Și ai crezut, aşadar, că tatăl tău va putea să dispară mai ușor, dacă eu aş fi fost prizonierul vostru?
- Da, effendi.
- De ce?
- Fiindcă ne-am închipuit că tu ai fi putut afla încotro s-a dus.
- Ei, aş? Doar nu sunt atotștiitor!
- Hagiul tău a povestit că te pricepi să descoperi orice urmă.
- Hm! Cum aş fi dat de urmele tatălui tău, în Edirne?
- Nu ştiu.
- Ei bine. Ali Manach, trebuie să-ți spun că i-am descoperit urma. Tatăl tău a trecut, împreună cu paznicul încisorii și cu Manach el Barșa, de-a lungul râului Arda și s-a îndreptat spre apus. Aveau doi cai albi și unul negru. Pe chipul său se întipări frica.
- Greșești! Da, greșești! se grăbi să spună.
- Nu greșesc. Sper că în curând voi afla și mai multe. Unde-i bilețelul pe care mi l-ați luat?
- Care bilețel?
- Tu însuți mi l-ai scos din buzunarul hainei! Cred că-l mai ai.
- L-am aruncat. Nu era scris pe el nimic de seamă.
- Dimpotrivă, mi se părea că bilețelul cuprindea lucruri importante. Poate că-l mai găsesc prin buzunarele tale. Stai să-l cauti!
- Se ridică, prefăcându-se că vrea să-mi dea posibilitatea de a-i scotoci buzunarele, dar în clipa următoare se dădu cu un pas înapoi și se repezi spre cal. Prevăzusem încercarea aceasta, aşa că-l înhățai și-l trântii la pământ, fără să-l las măcar să pună piciorul în scară.
- Fii liniștit, dacă nu vrei să-ți zbor creierii! îl amenințai. Istețimea ta o fi bună pentru Mănăstirea

dăntuitorilor din Istanbul, dar nu-i suficientă ca să te-ajute să-mi scapi mie!

Îi scotocii buzunarele, fără să întâmpin vreo împotrivire, dar nu găsii nimic. Căutai și în săculețul atârnat de șa. Căzându-mi în săculeț punga cu bani și scoțând-o, văzui că are o sumedenie de monede de aur care nu-mi aparținuseră, iar printre ele se ivi bilețelul eu cele trei rânduri scrise într-un fel de dialect arab.

Mulțumit că am dat de el, îl pusei în buzunar, cu gândul de a-l descifra mai târziu. Apoi, îi spusei:

— Sper că rândurile acestea prezintă totuși oarecare însemnatate. Desigur că știi unde s-a dus tatăl tău!

— Nu știu, effendi.

— Convinge-mă. Altfel, nu te cred!

— Atunci când am sosit în Edirne, nu l-am mai găsit!

— Tot ai aflat unde s-a dus. În tot cazul, s-a îndreptat spre Iskenderieh, unde-l așteaptă Hamd el Amasat, fratele lui și unchiul tău.

Și tăcui, privindu-l cu coada ochiului. Așa cum bănuisem, chipul lui exprima mulțumirea pentru faptul că nu știu unde s-a dus Barud el Amasat; prin urmare, plecase într-altă direcție.

— Poate, îmi răspunde; eu n-am de unde să știu. Ei și acum, effendi, ce-ai de gând cu mine?

— Cam ce crezi?

— Că mă vei lăsa să plec.

— Zău? Foarte frumos! Nu cumva ai dori să pleci călare?

— Păi, calul e al meu!

— Da, însă devine al meu, fiindcă și tu ești în mâna mea.

Tin să te asigur că nu te voi lăsa să fugi!

— Bine, dar acum ești liber și eu nu ţi-am făcut nici un rău!

— Chiar nici un rău? Ia gândește-te nițel. În primul rând, trebuie să mă însotești la Edirne și să-mi arăți casa în care m-ați prins și m-ați legat aseară. Sunt foarte curios să aflu

cine locuiește acolo. Firește, vom ruga și pe cadiu să vină cu noi.

— Effendi, să nu faci asta! Am auzit că ești creștin și știi că Isla Ben Marryam. Mântuitorul vostru, v-a poruncit: „Iubește-ți vrăjmașul”!

— Așadar, recunoști că-mi ești dușman!

— Tu mi-ai devenit dușman, nu eu te-am dușmănit. Sper că ești un bun creștin și vei da ascultare poruncii Dumnezeului vostru!

— O voi asculta bucuros!

— Atunci, de ce nu-mi dai drumul, effendi?

— Tocmai fiindcă dau ascultare poruncii de care ai pomenit, Ali Manach. Te iubesc atât de mult, încât nu vreau să mă despart de tine!

— Îți bați joc de mine! Uite, îți plătesc un preț de răscumpărare!

— Ești bogat?

— Eu nu, dar tata se va îmbogăți în curând.

— Desigur că bogăția lui e căpătată prin jafuri. Nu mă ating de astfel de bani!

— Bine, atunci și-i restitu pe ai tăi!

— Ai mei? Ti-am dat eu vreun ban?

— Nu, dar am trimis la Istanbul pe solul acela să încaseze suma, pe care urma să ne-o plătești drept preț al răscumpărării tale. Dacă-mi dai drumul, îți primești banii îndată ce ni-i aduce.

— O, Ali Manach ben Barud el Amasat! Ai dăntuit atât de mult la Istanbul, încât și-ai pierdut inteligența! Solul vostru nu va primi nici un piastru. Numele pe care vi l-am pomenit nu există. Iar personul pe care l-o fi căutând solul nici n-a auzit de mine.

— Effendi, prin urmare ne-ai înselat?! Adică n-am fi primit nici un ban?

— Nu.

— În cazul acesta, ai fi fost pierdut!

— Știam. Dar aş fi fost pierdut, chiar dacă vi s-ar fi plătit banii. De altminteri, nici nu m-am temut prea tare de voi și ca doavadă că am avut dreptate, uită-te: sunt liber!

— Și ai de gând să mă duci la Edirne ca prizonier?

— Bineînțeles.

— Atunci, înapoiază-mi banii pe care i-am pus în punga ta!

— De ce?

— Sunt ai mei și am nevoie de ei. Trebuie să mănânc și să beau chiar în închisoare!

— Ai uitat că acolo ți se dă totul, fără să plătești? Desigur, afară de dulciuri! Nu-i vorbă, însă, n-ar fi mare lucru dacă ar flămânzi odată și un dăntuitor!

— Așadar îmi furi banii?

— Nu. Privește-mă! În timp ce am căutat să mă smulg din mâinile voastre, mi-ați rupt hainele. Trebuie să-mi cumpăr altele. Fiindcă tu ești vinovatul, îmi pot însuși banii tăi, fără să comit un furt. Cu toate astea, nu mi-i voi opri, ci-i voi preda cadiului. Oare e îngăduit unui dăntuitor să aibă bani? Credeam că tot ce primește aparține „Ordinului”.

— Nu mai sunt dăntuitor. Am fost doar pentru câtva timp în mănăstire.

— În tot cazul, în „interes de afaceri”! În sfârșit, asta nu mă privește. Hai să plecăm! Întinde mâinile!

Scosei o funie, pe care o găsisem în săculețul atârnat de să.

— Ce vrei să faci, effendi? mă întrebă, speriat.

— Te voi lega cu mâinile de scarașei!

— N-ai voie! Tu ești creștin și eu sunt un credincios al Profetului. Nu ești khawas. N-ai dreptul să te porți cu mine în felul acesta!

— Nu te împotrivă zadarnic. Ali Manach. O singură lovitură de pumn în cap și iar îți pierzi cunoștința, dacă nu întinzi numai decât mâinile. Nu-ți îngădui să mă înveți cum să mă port cu tine!

Amenințarea îl îmblânzi. Acest presupus derviș pășea lipsit de orice putere și curaj. Îmi întinse mâinile și i le legai. Îl așezai de-a curmezișul calului, legând bine funia de scara șeii și încâlceai.

— Si calul cui rămâne? mă întrebă.

— Îl predau tot cadiului. Haide!

Pornirăm. Nu crezusem că mă voi înapoia atât de curând la Edirne, teafăr și nevătămat.

Ajunerăm curând în șoseaua principală, care ducea spre faimosul caravanserai al lui Mustafa Paşa. Întâlnirăm o sumedenie de călători, care ne priviră mirați, dar fără să-si dea osteneala să se apropie de noi și să ne vorbească.

Pe măsură ce ne apropiam de oraș, șoseaua devinea mai animată. Când ajunerăm într-una din străzile mărginașe, zării doi khavașii. După ce le dădui oarecare lămuriri, le cerui să mă însوtească și mă ascultară. Voi am să mă duc mai întâi la Hulam, ca să-mi liniștesc prietenii.

După ce am străbătut alte câteva străzi, întâlnii printre trecători un bărbat care, zărindu-l pe Ali Manach, se opri însăramântat și-si continuă apoi drumul cu pași repezi.

Mi-am zis că n-ar fi rău să trimit după el pe unul din khavași, ca să-l aresteze, dar mi-am dat seama că nu se cade să provoac arestarea unui om, doar pe temeiul bănuielii că are vreo legătură cu prizonierul meu. Înainte de orice, trebuia să-mi aduc aminte că sunt creștin și mă aflu într-o țară mahomedană.

Sosind în fața casei lui Hulam, bătui la poartă. Paznicul se uită prin ferestruică și scoase un strigăt de bucurie, când mă văzu.

— *Hamdulillah!* Tu ești, effendi?

— Da. Deschide, Malhem.

— Acum, acum! Am fost tare îngrijorați, fiindcă ne-am temut că și s-a întâmplat o nenorocire. Dar acum, nu mai suntem îngrijorați. Bine că a trecut!

— Unde-i Hagi Halef Omar?

— În selamlâc. S-au adunat cu toții acolo, măhniți de disparația ta.

— *Alargha* — ia stați! strigă unul din khavașii. Nu cumva ești Kara Ben Nemsî, effendi?

— Da, aşa mă numesc!

— *Peh ne giizel* — ce bine-mi pare! Atunci, am câștigat cei trei sute de piaștri!

— Nu te înțeleg.

— Am fost trimiși să te căutăm și ni s-a făgăduit că, dacă dăm de urma ta, vom primi suma asta.

— Hm, de fapt eu v-am găsit pe voi! Dar vă veți primi banii. Urmați-mă!

Trei sute de piaștri înseamnă aproximativ șaizeci de mărci. Prin urmare, la suma aceasta fusesem prețuit! Eram îndreptățit să mă mândresc. Paznicul deschise larg poarta. Când zări pe derviș, pe care nu-l văzuse încă, rămase uimit. Îndată ce se auziră în curte tropotul cailor, ieșiră în grabă toți cei strânși în selamlâc.

În fruntea lor era micul meu Halef Omar. În ciuda neconitenitei seriozități și încetinelii musulmane, sări nebunește pe o sumedenie de trepte și alergă să mă întâmpine, scuturându-mi mâna și bucurându-se:

— *Allah 'l Allah!* Tu ești? Nu mă înșel, sidi?

— Eu, eu sunt, dragul meu Halef. Lasă-mă să descalec!

— Ai venit călare? Ai fost afară din oraș?

— Da. Am avut multe ghinoane și necazuri, dar la urmă tot mi-a surâs norocul.

Și ceilalți își manifestară bucuria. Printre strigătele de bucurie, auzii însă și unul de mirare din gura lui Isla.

— Effendi, ce-i asta? mă întrebă. Pe cine ai adus? Păi ăsta-i Ali Manach, dăնțuitorul!

Până acum se uitaseră cu toții la mine, fără să se sinchisească de prizonierul meu. Cuvintele lui Isla le atrăseseră atenția asupra celui pe care-l legasem, ca să nu fugă.

— Ali Manach? Fiul fugarului? întrebă Hulam.

— Da, răspunsei. E prizonierul meu. Haideți în casă! Am să vă povestesc prin câte am trecut!

Ne duserăm spre selamlâc, luând și pe derviș cu noi. Dar în clipa când ne aşezarăm pe perne, se deschise ușa și apăru cadiul, care se arăta bucuros și uimit că mă vede.

— Effendi, trăiești? Te-ai înapoiat? mă întrebă. Slavă lui Allah! Cu toate că am trimis câțiva însi în căutarea ta, te-am crezut pierdut! Unde ai fost până acum?

— Ia loc și vei afla îndată!

— Sunt nerăbdător să te ascult. Nu-ți poți închipui cât de mult mă bucur că nu îmi s-a întâmplat nici un rău!

Prizonierul se ghemuise într-un colț, iar Halef se aşezase lângă el. Micul hagiu știa ce are de făcut, fără să-i mai spun.

Istorisii toată pățania și fui întrerupt, firește, de mai multe ori, înainte de a sfârși. Urmără o sumedenie de întrebări, iar după lămuririle mele, nenumărate strigăte de uimire. Singurul care stătuse liniștit tot timpul fusese Halef. Deodată, îl auzii:

— Și acum, potoliți-vă! Ne ajunge atâtă vorbărie; să trecem la fapte!

Cadiul îi aruncă o privire dojenitoare, dar se stăpâni și-l întrebă calm:

— Cam ce crezi că ar trebui să facem?

— Să-l interogăm numai decât pe acest Ali Manach, să cercetăm casa în care a fost atacat sidi al meu și să trimitem câțiva oameni în urmărire căruței ce se îndreaptă spre munți!

— Ai dreptate! îl voi interoga în încisoare pe acest fiu al fugarului.

— De ce nu acum, aici? întrebai. Aș ține mult de tot să pornim cât mai repede în urmărire tatălui lui Ali, întrucât am pierdut un timp foarte prețios până acum. De aceea ar fi foarte indicat să-i auzim răspunsurile.

— Bine, îți voi satisface dorința!

Cu aerul cel mai demn și mai serios, cadiul îl întrebă pe prizonier:

- Te numești Ali Manach ben Barud el Amasat?
- Da.
- Prin urmare, tatăl tău se numește Barud el Amasat?
- Da.
- El e acela care a evadat din închisoare?
- Nu știu nimic despre asta!
- Încerci să tăgăduiești? Voi pune să fii bătut la tălpi!

Cunoști pe fostul încasator de impozite Manach el Barșa?

- Nu.
- Ți-ai trimis oamenii să ademenească aseară pe acest effendi într-o casă, unde l-ați legat?
- Nu.
- Câine, nu minți! A povestit-o adineauri effendi!
- Greșește.
- Dar l-aî legat și l-aî dus afară din oraș, într-o căruță!
- Nici asta nu-i adevărat. Mergeam călare pe stradă și am întâlnit niște înși, cu o căruță. În timp ce vorbeam eu kiradşıul, am primit o lovitură în ceafă. Mi-am pierdut cunoștința; iar când mi-am venit în fire, am văzut că sunt prizonierul acestui om, căruia nu i-am făcut nici un rău.
- Termină cu minciunile! Să știi că în felul ăsta îți vei înrăutăți situația, mă auzi? Știm că ești un „Nassr”!
- Habar n-am ce-i „Nassr”!
- Ai vorbit doar despre asta cu effendi în Mănăstirea dăntuitorilor!

— N-am fost niciodată într-o asemenea mănăstire!
Ali credea că va scăpa, dacă va tăgădui orice învinuire.
De aceea, cadiul îi răspunse mâños:

- Îți jur pe Allah că vei fi bătut la tălpi, dacă nu încetezi să ne ascunzi adevărul! Sau ești cumva și tu supus al Inglistanului, ca tatăl tău?
- N-am nici un tată care-i supus al Inglistanului. Cred că Barud el Amasat de care vorbiți e cu totul altcineva, care poartă fără nici un drept numele tatălui meu.

— Dacă nu ești derviș, ce ești?

— Sunt un *şaijad es semek* [128] și mă aflu într-o călătorie.

— De unde vii și încotro te duci?

— Vin de la Inada și mă îndrept spre mare.

— Spre ce localitate?

— Mă duc la Sofia, unde am niște rude. N-am stat nici un ceas măcar la Edirne. Am sosit noaptea și am străbătut doar orașul, ca să ies și să-mi văd de drum. În acest timp, am întâlnit căruța.

— Nu ești pescar, ci mincinos. Poți dovedi că locuiești la Inada?

— Trimit pe cineva acolo și te vei convinge că nu mint.

Îndrăzneala aceasta era aproape să-l scoată din sărite pe cadiu. Se întoarse spre Isla și-l întrebă:

— Isla Ben Maflei, ai văzut într-adevăr pe omul acesta în mănăstirea dăնătitorilor din Istanbul?

— Da, răspunse cel întrebat. El e. Jur pe barba Profetului și pe bărbile strămoșilor mei!

— Și tu, Kara Ben Nemsi effendi, l-ai văzut în aceeași mănăstire?

— Da, răspunsei. Am și vorbit cu el!

— Și susții că el e dervișul acela?

— El este. De altfel, mi-a mărturisit-o aseară și azi, deși nu mai era nevoie să facă. Crede că va izbuti să scape, mințind și făgăduind.

— În felul acesta nu va reuși decât să se înfunde mai rău. Și cum îi putem dovedi că aveți dreptate?

Teribilă întrebare!

— Păi nu-i de datoria lui să facă dovada că nu avem dreptate? răspunsei eu.

— Aşa e! Dar în cazul asta, trebuie să trimit pe cineva la Inada!

— Îmi îngădui să pun și eu o întrebare?

— Vorbește!

— Ai văzut biletul pe care l-am găsit ieri în grajdul hotelierului bulgar?

— Da, effendi.

— L-ai putea recunoaște?

— Desigur!

— Asta e?

Scosei biletul și-l întinsei cadiului. Uitându-se bine la el, judecătorul îmi spuse:

— Îl recunosc. Dar de ce mă întrebi?

— Vei afla îndată! Hagi Halef Omar, îmi cunoști punga cu bani?

— Tot atât de bine cum o știu pe a mea, răsunse Halef.

— Asta e?

— Da.

Acum eram sigur că-l voi demasca pe derviș. Mă întorsei spre el și-l întrebai:

— Ali Manach, spune-mi: cui aparțin banii de aur care se găsesc în pungă?

— Sunt ai me... adică sunt în tot cazul ai tăi, dacă punga e într-adevăr a ta, răsunse.

Era să se dea de gol, dar își revenise repede.

— Așadar, n-ai nici o pretenție asupra banilor!

— Ce mă privesc pe mine banii tăi?

Cadiul clătină din cap.

— Effendi, spuse, dacă nu-l pot prinde eu, tie îți va fi cu atât, mai greu! Voi porunci să fie închis și-l voi sili să se cumintească!

— Nu putem aștepta până se va hotărî el să renunțe la minciuni și făgăduieri. Să-l ducem la casa în care am fost atacat! Cei din casă vor trebui să recunoască, sper, că el este acela pe care-l știm!

— Ai dreptate. Îi vom închide pe toți. Ali Manach, pe ce stradă e casa?

— N-o cunosc, răsunse cel întrebat. N-am fost niciodată în Edirne!

— Minciunile lui sunt din ce în ce mai grosolane! Effendi, n-ai fi în stare să nimerești singur casa?

— Ba da. M-am uitat bine la ea.

— Atunci, să pornim. Voi trimite după câțiva khavași și vai aresta pe toți cei găsiți în casă. Dar prietenul tău, Hulam, a făgăduit o răsplată de trei sute de piaștri. Cei doi te-au găsit. Își vor primi banii, effendi?

— Da. Le plătesc imediat suma ce li se cuvine.

Scosei punga. Dar Hulam mă prinse de braț, spunându-mi cu un aer supărăt:

— Oprește-te, effendi! Ești oaspetele casei mele. Vrei să mă împiedici de a-mi respecta făgăduiala și să mă faci de rușine?

Îmi dădui seama că nu se cade să-l jignesc, aşa că-l lăsai să-și scoată punga cu bani. Dar în clipa în care Hulam își vâra mâna în pungă, ca să răsplătească pe khavași, spre nețărmurita bucurie și nerăbdare a polițiștilor, cadiul făcu un semn.

— Stai, îi spuse. Sunt conducătorul poliției din Edirne. Recunoaște sincer, effendi, dacă te-au găsit?

Fiindcă nu doream să-l lipsesc pe cei doi înși de răsplata pe care abia o așteptau, răspunsei:

— Da, ei m-au descoperit.

— Cuvintele tale sunt înțelepte. Dar spune-mi, te rog: te-ar fi putut descoperi, dacă i-aș fi ținut aici, în loc să-l trimitem să te caute?

— Hm! În cazul acesta nu m-ar fi putut descoperi!

— Prin urmare, cui trebuie să mulțumești că te-au găsit?

Eram silit să mă supun logicii lui. Și apoi, era în interesul nostru să nu-l supăr; de aceea, îi răspunsei, ca să-l fac pe plac:

— Tie, dacă stăm și judecăm bine!

Dădu prietenos din cap și mă întrebă:

— Așadar, cui se cuvin cei trei sute de piaștri?

— Numai tie!

— Atunci, să mi-i plătească Hulam! Nu se cade să nedreptățim pe nimeni. Și cadiul e dator să-și apere drepturile!

Își primi suma și o puse în buzunar. Pe chipurile celor doi khavași se zugrăvi o decepție din cale afară de amară. Mă strecu! neobservat în apropierea lor, scosei două monede de aur din pungă și dădui fiecăruia câte una. Îi răsplătii pe furiș, întrucât mă temeam că, dacă m-ar fi văzut, cadiul ar fi cerut iar să se recunoască „dreptul fiecăruia”, după părerea lui.

Khavașii se arătară fericiți pe urma darului neașteptat.

Când ieșirăm din selamlâc, judecătorul îmi făcu un semn să vin lângă el. Eram tare curios să știu ce taină vrea să-mi mărturisească.

— Effendi, îmi spuse, ești într-adevăr sigur că prizonierul e dervișul din Istanbul?

— Foarte sigur! răspunsei.

— A fost de față, când te-au prins netrebnicii aceia?

— Da. M-am și tocmit cu el asupra prețului de răscumpărare pe care urma să-l plătesc.

— Și tot el e acela care ți-a luat ceea ce aveai în buzunare?

— Da.

— Și punga cu bani?

— Da, răspunsei.

Începu să bănuiesc gândurile care îl frământau. În timp ce-mi istorisise pățania, pomenisem cu toată sinceritatea despre suma pe care o găsisem în pungă, în afară de banii mei. Cadiul voia să confiște banii ăștia! Cu tonul cel mai prietenos cu putință, mă întrebă:

— A avut azi punga în buzunar?

— Da. Am găsit-o și i-am luat-o.

— Și ai văzut că sunt în ea mai mulți bani decât lăsaseși?

— Erau într-adevăr niște monede de aur, pe care nu le pusesem în pungă!

— Atunci, vei recunoaște că nu-ți aparțin?

- Ah! Dar cui?
- Lui, effendi!
- Nu prea cred. Ce rost avea să-și pună banii în punga mea?
- Fiindcă i-a plăcut mai mult punga ta. Nu mă îndoiesc, effendi, că știi: nimeni nu trebuie să păstreze ceea ce nu-i al său!
- Ai dreptate. Dar îți închipui că am păstrat ceva ce nu-mi aparține?
- Firește. Monezile de aur pe care le-a pus Ali în pungă.
- *Wallahi!* Păi n-ai auzit cum tăgăduiește că a pus vreun ban în punga mea?
- Minte!
- Trebuie dovedit lucrul acesta. Nu știu nimic despre bani.
- Bine, dar ai spus tu însuți adineauri că i-ai găsit!
- Recunosc. Însă nimeni nu poate spune cum au ajuns acolo. Și fiindcă se află în punga mea, sunt ai mei.
- Nu pot fi de acord cu tine. Trebuie să-i înmânezi autorității, ca să-i predea proprietarului lor.
- Spune-mi mai întâi: cui aparține apa care plouă noaptea în curtea ta?
- De ce mă întrebi?
- Oare autoritatea o ia și o dă înapoi stăpânului ei? A plouat peste noapte cu bani în punga mea. Ceea ce am găsit în pungă e al meu, fiindcă stăpânul banilor a renunțat la ei.
- Știu că ești francon și îmi dau seama că nu cunoști legile țării.
- Se poate; de aceea, mă conduc după ale mele. Cadiule, păstrează banii! Nu îți-i dau!
- Cu aceste cuvinte, mă îndepărta de el și acesta nu încercă să mă îndupleze. Nu mă gândeam deloc să păstreze pentru mine acești bani; dar voi am să-i folosesc mai bine, decât lăsându-i să alunece în buzunarul fără fund al acestui slujbaș.

Pornirăm. Khavași primiră porunca să ne urmeze de departe, ca să nu atragem atenția.

Ajunerăm la colțul, unde ne întâlnisem noaptea trecută cu bărbatul acela plecat, chipurile, să găsească un medic. Si Hulam și-l aminti. De aici încolo, trebuia să-i călăuzesc eu pe ceilalți. Am reușit să nimeresc lesne casa. Băturăm în ușă, dar nu se ivi nimeni să ne deschidă.

— Se tem! spuse cadiul. Ne-au zărit și s-au ascuns!

— Nu cred, răspunsei. Am întâlnit pe unul dintre ei pe stradă, în timp ce mă înapoiam cu Ali Manach. Si-o fi dat seama că li s-a năruit planul, aşa că și-a prevenit numai decât tovarășii și au fugit cu toții.

— Să pătrundem cu forță!

În jurul nostru se adunară trecătorii și ne priviră curioși. Cadiul puse un khawas să-i îndepărteze și ușa fu deschisă în câteva clipe. Recunoscui îndată gangul. Polițiștii se împrăștiară repede în toate încăperile, dar nu găsiră pe nimeni. Diferite semne mărturiseau că locuitorii casei fugiseră grăbiți.

Mă dusei în odaia în care zăcusem legat. Când mă înapoiai în curte, văzui că judecătorul ia un nou interogatoriu lui Ali Manach; dar acesta îl înfruntau cu și mai multă îndrăzneală, fiindcă scăpase de teama că va fi trădat de locuitorii casei. Am fost nevoit să repet ceea ce istorissem și să arăt locul în care stătuse Ali lângă mine. Indicai și locul din curte unde-mă apărasem împotriva celor care mă atacaseră.

— Si tot mai susții că nu cunoști casa asta? îl întrebă cadiul.

— N-o cunosc, răspunse.

— N-ai fost niciodată aici?

— Niciodată, în viața mea!

Judecătorul se întoarse spre mine:

— Nimici nu poate să te săracă în felul acesta, effendi! Încep să cred că greșești într-adevăr!

— Atunci, greșește și Isla, care l-a văzut în Istanbul.

— Nu-i cu neputință! Multă înși se asemănă. Pescarul acesta din Inada poate fi cu totul nevinovat!

— Vrei să vii puțin la o parte, cadiule?

— De ce?

— Vreau să-ți spun ceva, fără să ne audă nimeni.

Săltă din umeri și răspunse:

— Oamenii aceștia pot să audă tot ce vrei să-mi spui, effendi!

— Vrei neapărat să audă niște cuvinte, care vor suna neplăcut?

Se gândi puțin și spuse pe un ton foarte aspru:

— Nu te vei încumeta să rostești un singur cuvânt, pe oare n-aș vrea să-l aud. Totuși, voi fi bun cu tine și-ți voi îndeplini dorința. Vino și vorbește-mi!

Se îndepărta cu câțiva pași, și-l urmai.

— Din ce pricină îmi vorbești acum cu totul altfel decât înainte, cadiule? îl întrebai. Cum se face că ai început deodată să crezi în nevinovăția acestui om, cu toate că abia adineauri păreai atât de încredințat de vinovăția lui?

— Mi-am dat seama că greșești.

— Nu, îi spusei. Îți-ai dat seama că nu eu mă însel, ci tu însuți.

— Nu te înțeleg.

— Te voi lămuri îndată. Credeai ca vei putea pune mâna pe bani. Dar fiindcă ai văzut că nu izbutești, te-ai răzgândit, hotărându-te să-l consideri nevinovat pe acest răufăcător.

— Effendi!

— Cadiule!

Se uită furios la mine, spunându-mi:

— Știi că pentru insula asta pot porunci să fi arestat?

— Cred că vei renunța la o asemenea ispravă! Sunt un ospete al acestei țări și al stăpânului ei. N-ai nici o putere asupră-mi. Te încredințez că Ali Manach va recunoaște totul, dacă îl vei face să se sperie că va primi loviturile la tălpi. Nu-i de datoria mea să te învăț să-ți îndeplinești datoria, dar aş ține mult să pot istorisi acasă, în

Germanistan, că judecătorii marelui sultan sunt slujbași cinstiți și drepti.

— Îți voi dovedi îndată că aşa suntem!

Se îndreptă spre prizonier și-l întrebă:

— Cunoști pe hotelierul Doxati din orașul nostru?

Cel întrebat se învinețî și răspunse pe un ton foarte tulburat:

— Nu. Doar n-am mai fost niciodată în Edirne!

— Și nici el nu te cunoaște pe tine?

— Păi, dacă nu m-a văzut, de unde să mă cunoască?

— Minte, intervenii. Nu-ți dai seama că-și bate joc de noi, cadiule? Cer să fie adus Doxati, ca să-l recunoască și — stați! Înapoi, pentru numele lui Dumnezeu!

Ne aflam în curte și fără să vreau, îmi aruncasem privirea spre etajele care o înconjurau. Când mă uitai spre niște balcoane cu zăbrele de lemn, văzui două țevi de arme îndreptate asupra noastră; una atintită spre mine, iar cealaltă spre prizonier, după cât mi se păru. Sării repede în lături și alergai să mă adăpostesc în gang. În clipa următoare, trosniră două împușcături și izbucni un strigăt de durere.

— *Allah ia Allah! Ma una!* Dumnezeule, ajutor. Dumnezeule!

Strigătul fusese scos de unul din khavași, care se aruncase îngrozit lângă celălalt, prăbușit în sânge.

Fără îndoială, una din împușcături îmi fusese destinată și dacă aş fi zăbovit o singură clipă, m-ar fi nimerit. Glonțele pornise și întrucât sărisem în lături, străpunse capul khavasului ce se afla îndărătul meu.

Al doilea glonte însă nu-și greșise ținta: Al Manach fusese ucis și zacea țeapăn pe pământ.

După o clipă, mă întorsei în curte. Zării în grabă o scară îngustă de lemn, ce ducea spre etajul din balconul căruia se trăseseră gloanțele. Mă repezii spre ea.

— Înainte, sidi! Te urmez!

Era glasul micului și viteazului meu hagiu, care nu voia să înfrunt singur primejdia. Urcai iute câteva trepte și ajunsei într-un corridor îngust. Simții miroșul pulberii, dar nu văzui nici un om, deși scotocii toate încăperile împreună cu Halef. Îmi frământai mintea, dar nu izbuteam să aflu cum dispăruseră cei doi vrăjmași necunoscuți.

Deodată, auzii pași într-o parte a etajului; desigur, acolo se furișaseră ticăloșii! Văzând un perete de scânduri, mă apropiai ușor de el și mă uitai printr-o găurică. Nu mă înșelasem! Doi bărbați, dintre care unul ținea în mâna o armă lungă, turcească, săriseră în curtea vecină.

Fugii în gang și strigai celor de jos:

— Alergați în stradă! Repede, cadiule! Ucigașii dispar prin casa vecină!

— E cu neputință! răspunse cadiul.

— I-am văzut, nu înțelegi? Repede, repede!

Se întoarse spre khavași și-i îndemnă pe un ton liniștit:

— Duceți-vă și vedeti dacă are dreptate!

Doi dintre ei porniră agale. La urma urmelor, mi-era totușa dacă ucigașii vor fugi sau nu. Coborâi în curte și judecătorul mă întrebă:

— Effendi, ești hekim?

Orientul socotește pe orice francon doctor sau grădinar, aşa că înțeleptul judecător era credincios acestei păreri.

— Da, răspunsei, ca să curm orice lămuriri.

— Atunci, uită-te bine la ăştia doi și spune-mi dacă sunt într-adevăr morți!

Asupra morții lui Ali Manach nu mai încăpea nici o îndoială. Glonțele îi pătrunseseră printr-o tâmplă și-i ieșise prin cealaltă. Polițistul fusese nimerit în frunte, dar mai trăia; firește, însă, că era în agonie și după câteva minute urma să închidă și el ochii pentru totdeauna.

— Tată, tată! se jelea celălalt khawas, care se trântise lângă el.

— Ce te väicărești?! îi spuse cadiul. E kismetul lui! Așa i-a fost scris în carte. Allah știe ce face!

Cei doi, care se duseseră agale să se încredințeze de fuga ucigașilor, se înapoiară.

- Ei, a avut dreptate effendi? îi întrebă cadiul.
- Da.
- Ați văzut pe ucigași?
- I-am văzut.
- De ce nu i-ați prins?
- Erau prea departe.
- Și de ce n-ați alergat după ei?
- Fiindcă nu ne-ai poruncit. Ne-ai dat numai ordin să ne încredințăm dacă acest effendi are dreptate.
- Sunteți niște câini leneși! Fugiți cu toții după ei și căutați să-i prindeți!

Khavașii porniră grăbiți, dar eram convins că, îndată ce se vor îndepărta puțin, își vor încetini goana.

— *Allah akbar* — Mare-i Dumnezeu! mormăi Halef, în sine însuși. Câinii au vrut să te omoare, sidi și acum au scăpat!

— Lasă-i, dragul meu Halef! Aici nu merită să faci nici măcar un pas!

- Dar dacă te-ar fi nimerit glonțele?
- Ar fi fost pierduți, fiindcă n-ar fi scăpat de tine!

Cadiul, care se îngrijise până acum de cele două cadavre, spuse:

- De ce crezi că l-au omorât pe Ali, effendi?
- Se temea că-i va trăda. Nu avea o fire curajoasă, aşa că am fi putut afla totul de la el.
- Vrei să zici că și-a primit răsplata. Dar pe celălalt de ce l-au împușcat?

— N-aveau de gând să-l omoare pe el, ci pe mine. Am scăpat, însă, fiindcă am sărit la timp într-o parte și l-au nimerit pe el, care se afla în spatele meu.

- Așadar, pe tine au vrut să se răzbune?
- Desigur. Ce măsuri ieși în privința cadavrelor?
- Nu mă privesc. Prizonierul tău a avut soarta ce i se cuvenea. Voi porunci să fie îngropat. Asta-i tot ce pot face.

Calul sau e la Hulam, nu-i aşa? Voi trimite pe cineva să-l ia.

- Şi pe tatăl lui îl lăsăm liber?
- Vrei să-l mai urmăreşti, effendi?
- Desigur.
- Când?
- Nu mai ai nevoie de mine?
- Nu. Poți pleca.
- Bine. Pornim peste două ore.
- Allah, să vă ajute să-l prindeţi!
- Da, să ne ajute Allah; dar tot nu renunţ la ajutorul tău.
- Să vă ajut? Cum? Lămuşte-mă.
- Nu mi-ai făgăduit că-mi vei da un ordin de arestare şi
tău
- Da. Trebuiau să aştepte în zori la poarta lui Hulam.
Dar înainte de ivirea dimineaţii, am aflat ce ai pătit. Ai
nevoie de toţi şase?
- Nu, îmi ajung trei.
- Bine. Peste două ore vor fi aici. Dar îţi vei respecta
cuvântul pe care mi l-ai dat?
- Întocmai cum ţi-l vei respecta şi tu pe al tău.
- Atunci, drum bun! Să te ajute Allah să pleci teafăr şi
nevătămat în patria ta!

Şi plecă. De când mă împotrivisem să-i dau banii, se schimbase cu desăvârşire. Şi khavaşii plecară, în afară de fiul celui ucis, care îngenunche, plângând, lângă cadavru, îmi scosei punga, numărăi banii care aparţinuseră lui Ali Manach, şi-i dădui poliştistului îndurerat. Cu toate că era peste măsură de măhnit, se uită uimit la mine şi mă întrebă:

- Aştia-s pentru mine, effendi?
- Da, ai tăi sunt, ca să ai pentru cheltuielile de
înmormântare. Dar să nu vorbeşti cadiului despre ei!
- Îţi mulţumesc, domnule! Bunătatea ta îmi toarnă
balsam în rana cu care m-a năpăstuit Allah. Tatăl meu a
trebuit să-i asculte chemarea. Acum voi putea să-i pun pe

mormânt o piatră cu un turban, pentru ca toți cei care vin în cimitir să vadă că acolo e îngropat un fiu credincios al Profetului.

În felul acesta înlesnisem eu, un creștin, înălțarea unei pietre pe mormântul unui musulman. Desigur ca folosisem mai bine banii dăntuitorului decât dacă i-aș fi înmânat judecătorului.

Înainte de a ajunge la locuința lui Hulam, întâlnirăm doi khavași, care luaseră calul lui Ali Manach. Prin urmare, se întâmplase ceea ce crezusem cu neputință cu o seară înainte. Întrebăsem: „Ali Manach nu trebuia pedepsit?”. Justiția nu-l căutase prin Istanbul. Nimerise singur în mâinile ei. Din pricina acestei întâmplări, ne pierdusem toată dimineața. Acum trebuia să recuperăm, mișcându-ne cu mai multă repeziciune.

Ținurăm sfat. Mai întâi, Hulam voi să știe cam ce fel de oameni fuseseră cei care locuiseră în casa unde-și găsise moartea Ali Manach. Bănuia că sunt membri ai bandei „Nassr” din Constantinopol. Această bănuială era probabil intemeiată.

Eu îi consideram un fel de însi, pe care locuitorii peninsulei îi numesc „munteni”.

Gândindu-mă că a venit vremea să descifrez biletul, îl scosei din buzunar.

— Știi să-l citești, effendi? mă întrebă Isla.

Cu toată străduința, văzui că nu izbutesc și răspunsei negativ. Biletul trecu pe rând dintr-o mâna într-alta, dar nimici nu fu în stare să înțeleagă cele câteva rânduri, deși literele erau scrise destul de limpede.

Silabisii cuvintele, dar în zadar! Atunci, micul meu hagiu Halef se dovedi mai deștept decât noi toți.

— Effendi, mă întrebă, de la cine o fi biletul?

— Cred că e scris de Hamd el Amasat.

— În cazul asta, e un limbaj secret, fiindcă un om ca el are tot interesul să nu i se cunoască isprăvile și planurile.

— Hm! S-ar putea să ai dreptate. Hamd el Amasat s-o fi gândit că biletul ar putea cădea în mâini străine. Nu-i un limbaj secret, dar după cât se pare silabele sunt dispuse într-un fel anumit. „Sa ila ni”; nu înțeleg ce-i asta. „Al” e un cuvânt; „nach” nu-i un cuvânt oriental, dar dacă-i citit invers dă „chan”!

— Poate că totul e scris invers! spuse Hulam. Ai citit „ila”. Invers se citește „Ali”.

— Aşa e! răspunsei. E un nume și în același timp un cuvânt sărbesc, care înseamnă „dar”. „Nî” dă invers „în”. E un cuvânt românesc.

— Ia citește toate rândurile de la stânga la dreapta! mă îndemnă Isla.

Îl ascultai, dar m-am străduit destul de mult până am reușit să gruzez silabele cum se cuvine și să obțin următoarea frază:

„In pripeh beste la Karanorman-Chan ali sa penajir menelikde”.

Firește, era un amestec intenționat de cuvinte românești, sărbești și turcești, al cărui înțeles era:

„Trimite-mi repede vești în Karanorman-Chan; dar după bâlciul din Menelik”.

— Da, acesta-i înțelesul! strigă Hulam. Peste câteva zile e un târg în Menelik.

— Dar Karanorman-Chan? Cine cunoaște localitatea asta? Pe unde o fi?

Nimeni nu auzise de ea. Numele acesta înseamnă: casa din pădurea neagră sau prin pădurea întunecoasă. Prin urmare, era o localitate afundată într-o pădure. Dar în ce regiune?

Se făcură o, sumedenie de propuneri, ca să descoperim cum putem ajunge în pădurea aceea misterioasă; dar nici una nu era verosimilă.

— Să nu ne chinuim degeaba! spusei. Lucrul cel mai de seamă este că vestea trebuie adusă abia după târgul din Menelik la Karanorman-Chan. Și bănuiesc, adăugai, că

primitorul biletului trebuie să se ducă mai întâi la bâlci și apoi să plece la Karanorman-Chan. Iar drumul pe care i-am întâlnit astăzi pe cei trei călăreți duce spre Menelik, nu-i aşa?

— Da, răsunse Hulam. Ai dreptate, effendi. Barud el Amasat s-a dus la Menelik. Acolo îl vom găsi!

— Deci, să nu mai pierdem timpul și să pornim cât se poate de repede. Mai întâi, însă, va fi necesar să trimitem o solie la Iskenderieh, la Henri Galingré, pentru a-l avertiza.

— De astă am să mă ocup eu. Dar înainte să porniți, stați să vă ospătați aici la mine și în afară de aceasta, trebuie să mă îngrijesc de plecarea voastră!

Ne-a spus pe scurt că, în două ore, vom fi gata de călătorie, în curte. Eram patru persoane: Osco, Omar, Halef și eu. Ceilalți trebuie să rămână pe loc.

— Effendi, mă întrebă Isla, pentru cât timp ne spuneți adio?

— Nu știu. Dacă îi găsim repede pe cei pe care îi căutăm, mă întorc pentru a-l duce pe Barud el Amasat la Edirne. Dacă ne ia mai mult timp, atunci s-ar putea să nu ne mai vedem niciodată.

— Nu aceasta este voia lui Allah! Și dacă acum te întorci în țara ta, trebuie să mai vii o dată la Stambul, ca să te revedem. Dar pe Hagi Halef Omar să ni-l dai înapoi!

— Eu merg unde merge effendi al meu! spuse Halef. N-am să mă despart de el, decât atunci când mă va goni.

Apoi au fost lăsați să intre cei trei khavași pe care îi trimisese cadiul. Când i-am văzut, mi-a venit să izbucnesc în râs. Călăreau niște mărțoage care nu valorau nici o sută de piaștri, erau înarmați până peste urechi, dar arătau ca cei mai pașnici oameni din lume.

Unul dintre ei se apropiie, se uită cercetător la mine și se interesă:

— Effendi, tu ești acela care se numește Kara Ben Nemsi?

— Da, am răspuns.

— Am primit poruncă să ne prezentăm la tine. Eu sunt khawas başı.

Așadar el era şeful lor.

— Ai la tine ordinul de arestare? l-am întrebat.

— Da, effendi.

— Sunteți buni călăreți?

— Călărim ca niște draci. Are să-ți iasă sufletul ca să poți ține pasul cu noi.

— Asta mă bucură. V-a comunicat cadiul cât trebuie să primiți fiecare pe zi?

— Da. Trebuie să plătești zilnic, pentru o persoană, zece piaștri. Iată scrisoarea.

Într-adevăr se menționa acolo despre zece piaștri pe zi de persoană. Era cu totul altfel decât mă înțelesesem cu cadiul! La drept vorbind, aş fi vrut să-i trimit înapoi pe cei trei eroi care călăreau ca dracii; dar privindu-i, m-am lămurit că nu trebuia să-i iau în solda mea pentru totdeauna. Khawas başıul atârna pe cal precum un liliac de jgheabul acoperișului, iar ceilalți doi păreau să fie construiți după același model.

— Știți, deci, despre ce este vorba? i-am întrebat.

— Bineînțeles! răspunse șeful militarilor. Trebuie să punem mâna pe trei indivizi, pe care n-ați fost în stare să-i prindeți și apoi să vă transportăm, împreună cu ei, înapoi la Edirne.

Asta chiar că era un mod extraordinar de a te exprima; totuși, am recunoscut că cei trei erau pe gustul meu. Presimțeam că o să mă distrez. Halef, dimpotrivă, părea foarte supărat pentru că acel cadiu îndrăznise să ne trimită astfel de însotitori.

Acum însă trebuia să ne luăm la revedere. Am făcut-o după obiceiul oriental, dar cu toată căldura. Nu știam dacă ne vom mai revedea sau nu; așadar, era o despărțire incertă, nu un adio pentru toată viața, dar nici un rămas-bun obișnuit, doar pentru scurt timp.

Este adevărat că lăsam în urmă niște buni prieteni; dar cel mai drag, hagiul meu, rămânea cu mine; blândă melancolie, pe care nu și-o poate stăpâni nici unul dintre cei care își iau rămas-bun.

Crezusem că voi putea părăsi Edirne, luând-o spre Filibe; dar lucrurile s-au petrecut altfel, a trebuit să ne îndreptăm spre vest, către Arda, să pornim spre pericole și eforturi tot mai mari, aşa după cum presimteam.

Poșta redacției

Primim, în continuare, numeroase scrisori cu referiri la perspectivele seriei de „Opere”, văzute în raport cu realizările de până acum. Cum multe întrebări se repetă, reproducem răspunsurile transmise de noi elevului Sergiu Zare din Bacău, la epistola lui, comentată în volumul anterior.

1. Care este stadiul tipăriturilor din seria de *Opere* și a portofoliului necesar producției imediate și de perspectivă?

— Ne apropiem de realizarea primei jumătăți a proiectului de editare a operelor integrale, epuizând masa traducerilor efectuate în România în ultimii 60 de ani.

2. Sub ce titluri au mai fost tipărite aceste cărți, pentru a nu mai fi achiziționate de posesorii actualei serii?

— Inițial, în România interbelică, traducerea mai multor opere s-a realizat sub forma romanului-foileton — cele mai multe tălmăciri fiind adaptări ale scriitoarei Lia Hârsu — purtând titluri generice precum: „*De pe tron la eșafod*”, „*Pământul misterelor*” sau „*Sub vulturul imperial*”, cumulând în paginile lor numeroase creații de sine stătătoare. Concomitent s-au tipărit opere desprinse, de regulă, din cicluri precis configurate, ca de pildă: *Munții în flăcări*, *Nisipul pierzării*, *Foc în Vest*, *Surcouf corsarul*, *Prin deșertul Saharei* (cu *Tainele Orientului și În țara diavolului*), *Extraordinare aventuri în jurul lumii*, *Aventuri în Turchestan*; *Saiwa-tjalem*, *Ursul argintiu*, *Canada Bil*, *Caravana sfântă*, *Drumul spre Mecca*, *Far-West*, *Munții în flăcări*, *Răzbunarea săngelui*, *Winnetou și pirații*, *Aventuri în deșertul sălbatic*, *La nord de țara diavolului*, *Misterele diavolului*, *Winnetou și Old Shatterhand*, la care se mai pot adăuga și cărți de dată recentă.

3. În ce constă noutatea reeditărilor din actuala serie de *Opere*?

— În primul rând prin identificarea operelor originale, confruntarea cu tălmăcirile existente și mai ales, încadrarea titlurilor în ciclurile din care făceau parte (când din acestea lipseau romane întregi, cazul *Vânătorului de samuri*, sau *Secretul țigăncii*, date în lucru și adăugate trilogiilor în cauză).

4. Titlurile au corespuns întotdeauna versiunilor germane folosite de dv.?

— Nu întotdeauna, întrucât, adesea, ele fuseseră atribuite arbitrar de editorul german, iar cele inițiale nu erau adecvate, repetându-se pe mai multe tomuri. Am avut însă, de fiecare dată, grija ca pe contrapagina de titlu să menționăm sursa autentică.

5. În curând veți aborda a doua jumătate a creației karlmayene, totalmente necunoscută cititorilor din România. Care va fi prima lucrare și ce va cuprinde?

— Această carte nu poate fi alta decât opera autobiografică *Viața și năzuințele mele*, aparținând autorului tău preferat.

Cuprinsul ei este următorul:

- a. Povestire din Sitara
- b. Copilăria mea
- c. Nu am avut tinerețe
- d. Anii seminarului și ai celei de învățător
- e. În prăpastie
- f. Anii literaturii de colportaj
- g. Operele mele
- h. Procesele mele
- i. Ultimele năzuințe

Într-o addendă se va mai publica:

a. Spovedania mea (scrisă în 1908, cu patru ani înaintea decesului);

b. Spre tărmurile sufletelor alese (conferință ținută La Viena, în 1912, cu câteva zile înaintea încetării din viață a lui Karl May, conferință reconstituită de Clara May, soția scriitorului.

REDACTIA

KARL MAY - OPERE
cărți apărute la editurile Eden și Pallas

Ciclul „De pe tron la eșafod”

1. **Castelul Rodriganda** (Editura Pallas, 1994)
2. **Piramida Zeului Soare** (Editura Pallas, 1994)
3. **Benito Juarez** (Editura Pallas, 1994)
4. **Plisc-de-uliu** (Editura Pallas, 1994)
5. **Moartea împăratului** (Editura Pallas, 1994)

6. **Comoara din Lacul de Argint** (Editura Pallas, 1995)

7. **Slujitorii morții** (Editura Elen, 1995)

Ciclul „Satan și Iscariotul”

8. **Capcana** (Editura Pallas, 1995)
9. **Omul cu 12 degete** (Editura Pallas, 1995)
10. **Răzbunarea** (Editura Eden, 1995)

Ciclul „În țara leului argintiu”

11. **Leul răzbunării** (Editura Pallas, 1995)
12. **La Turnul Babel** (Editura Pallas, 1995)
13. **Sub aripa morții** (Editura Pallas, 1995)
14. **Prăbușirea** (Editura Pallas, 1995)

15. **Cacealmaua** (Editura Eden, 1996)

16. **Testamentul incașului** (Editura Eden, 1996)

17. **Pirat și corsar** (Editura Eden, 1996)

18. **Mustangul Negru** (Editura Pallas, 1996)

Ciclul „Inimi germane”

- 19. **Dervișul** (Editura Pallas, 1996)
- 20. **Valea morții** (Editura Pallas, 1996)
- 21. **Vânătorul de samuri** (Editura Pallas, 1996)

Ciclul „Winnetou”

- 22. **Winnetou** (Editura Eden, 1996)
- 23. **Pe viață și pe moarte** (Editura Eden, 1996)
- 24. **Testamentul lui Winnetou** (Editura Eden, 1996)

- 25. **Old Surehand** (Editura Pallas, 1996)
- 26. **Taina lui Old Surehand** (Editura Pallas, 1996)

- 27. **Secretul țigăncii** (Editura Eden, 1997)
- 28. **Insula giuvaierurilor** (Editura Eden, 1997)

Ciclul „În țara mahdiului”

- 29. **În țara mahdiului** (Editura Pallas, 1997)
- 30. **Lacrimi și sânge** (Editura Pallas, 1997)
- 31. **Ultima vânătoare de sclavi** (Editura Pallas, 1997)

- 32. **Vulturii deșertului** (Editura Eden, 1997)

Ciclul oriental

- 33. **Prin deșert și harem** (Editura Eden, 1998)
- 34. **Prin Kurdistanul sălbatic** (Editura Eden, 1998)
- Volumul de față (35), **De la Bagdad la Stambul**, va fi urmat de alte trei tomuri ale aceluiași ciclu:
  - 36. **Prin văgăunile Balcanilor** (sub tipar)
  - 37. **În țara schipetarilor** (sub tipar)
  - 38. **Schut - căpetenia bandiților** (sub tipar)

Sfârșitul volumului III

Editura PALLAS
Bucureşti - sector 1
Piaţa Presei Libere nr. 1
Corp central, etaj 8, camera 860
Telefon 222.48.60
Pentru corespondenţă
Editura Pallas
Căsuţa poştală 33—99

Coli de tipar:36
Bun de tipar: 18.V.1998
Tiparul executat la Imprimeria
„ARDEALUL” Cluj-Napoca
B-dul 21 Decembrie nr. 146
Comanda nr. 70264

Continuând călătoria prin Orientul misterios, Kara Ben Nemsi și prietenii săi au de înfruntat un dușman neprevăzut: ciuma, răspândită de caravanele morții în pelerinajul lor spre locurile sfinte ale lumii musulmane. Despărțiti temporar de cumplițul flagel, ei se regăsesc pentru a relua lupta cu odiosul Abraham Mamur, conducătorul unei organizații de tip mafiot, de mare amploare. Din nou, abilitatea, îndrăzneala și tenacitatea lui Kara Ben Nemsi se dovedesc salvatoare, oferind cititorului bucuria unei lecturi pline de fantezie și neprevăzut.

Procurați-vă din vreme volumul următor:
PRIN VĂGĂUNILE BALCANILOR,
a căruia acțiune se petrece la granița dintre
Turcia, Grecia și Bulgaria, o nouitate în
creația marelui scriitor.

Lei 19.500 + 400 T.L. = 19.900

-
- [1] Autorul se referă la Marea Arabiei. (n. ed.)
- [2] Vestită cetate caravanieră inclusă în anul 106 e.n. în provincia romană Arabia. Construcțiile sale erau săpate în stâncă. (n. ed.)
- [3] Potrivit *Bibliei* popoarele semite se trag din Sem (Sim), fiul lui Noe. (n. ed.)
- [4] (Hagar) mama lui Ismael, roabă egipteană care l-a născut pe acesta din legătura sa cu Avraam. (n. ed.)
- [5] Abu Bakr Abdullah Atic al Siddik („Veridicul”) (632-634). (n. ed.)
- [6] Leul Mirlam.
- [7] Omul ca buboiul.
- [8] Trădătorule!
- [9] Nume kurd.
- [10] Cărbunar.
- [11] Du-te!
- [12] Pușcă.
- [13] Armurierii.
- [14] Mii de trăsnete!
- [15] Cămașă.
- [16] Un fel de cămașă mai lungă.

- [17] Haină.
- [18] Haină din lână subțire.
- [19] Sabie scurtă.
- [20] Arabilor.
- [21] Iisus.
- [22] Tavă.
- [23] Dulciuri.
- [24] Cană de ceai.
- [25] O plită.
- [26] Măicuță.
- [27] Domnișoară.
- [28] Coșuleț.
- [29] Cană de cafea.
- [30] Nuci.
- [31] Pere.
- [32] Persia.
- [33] Agenți.
- [34] Caravana morților.
- [35] Şopârlă.
- [36] Viperă.
- [37] Arcaş.
- [38] Marele preot.

- [39] Farmacist.
- [40] Locotenent.
- [41] Vai!
- [42] Ostași recrutați din triburile nomade, mercenari.
- [43] Căpitan.
- [44] Locotenent.
- [45] Slavă Domnului.
- [46] Prostănaci.
- [47] Vânător.
- [48] Dregător cu atribuții militare. (n. ed.)
- [49] Netrebnicul.
- [50] Nătărăule.
- [51] Păgâni.
- [52] Școală islamică de învățământ religios. (n. ed.)
- [53] Răzbunarea săngelui.
- [54] Casa mântuirii.
- [55] Vin.
- [56] „*Allah, întreaga lume e a ta,
Allah, eu merg spre cer;
Hossein, ești stropit cu sânge,
Hossein, vărs lacrimi pentru tine.*”
- [57] Ambră, trandafir, iasomie, mosc, ienupăr și levănțică.
- [58] Vulpoi bătrân.

- [59] Cimitir.
- [60] Casa ciumei.
- [61] Turnul Nimrud.
- [62] Friguri.
- [63] Arabi din Sahara de Vest.
- [64] Cupola vulturului.
- [65] Cel care cheamă pe credincioși la rugăciune.
- [66] Cană cu cafea.
- [67] Se referă la Napoleon.
- [68] Lady Stanhope.
- [69] Hercules.
- [70] Se referă la orașul Sagunt.
- [71] Tradus exact: muzică.
- [72] Sârmă.
- [73] Artist.
- [74] Arcaș.
- [75] Smochine indiene și mir.
- [76] Privighetoare.
- [77] O pungă cu argint valorează 500 piaștri, iar una cu aur 30.000 piaștri.
- [78] Sergent.
- [79] Un ucigaș care vâră victimele într-un sac și apoi le aruncă în apă.

- [80] Vopsitor de bumbac.
- [81] Am tras cu urechea și am auzit totul.
- [82] Agent.
- [83] Celui care ni-i închiriase.
- [84] Derviși dansatori.
- [85] Mănăstiri de derviși.
- [86] Lacul.
- [87] Brutar.
- [88] Scriitor.
- [89] Funcționari.
- [90] Polițai.
- [91] Ofițer.
- [92] Soldații.
- [93] Colonel.
- [94] Skutari.
- [95] Căpitän.
- [96] Servitor.
- [97] Cizmar sau croitor.
- [98] Om cult.
- [99] Şeful.
- [100] Adrianopol.
- [101] Adio.

- [102] Tribunal superior.
- [103] Reprezentantul celor cinci oraşe.
- [104] Judecător supleant.
- [105] Haină lungă
- [106] Agent secret.
- [107] Negustorul de haine.
- [108] Croitor.
- [109] Hotelul.
- [110] Prostăncac.
- [111] Închisorii.
- [112] Filipopoli.
- [113] Supraveghetorul.
- [114] Doctor.
- [115] Frizer.
- [116] Farmacist.
- [117] Germania.
- [118] Friguri.
- [119] Tutungiu.
- [120] Compatriot.
- [121] Gropar.
- [122] Dansator.
- [123] Om glumet.

[124] Scorpie.

[125] Șarpe.

[126] Scrisori.

[127] Casierul.

[128] Pescar.